Deryaları Dize Getirenler

Raif Karadağ

TRUVA

DERYALARI DİZE GETİRENLER

TRUVA YAYINLARI

Yayın No: 11

Deryaları Dize Getirenler

Yazarı: **Raif Karadağ**

Yayın Danışmanı: Abdullah Şahin
Editör: Burak Fazıl Çabuk
Redaksiyon : Halise Alkan
Bilgisayar Uygulama: Ahmet Kahraman
Kapak Tasarımı: Ebru Grafik
Baskı-Cilt: Kilim Matbaacılık Ltd. Şti.

1. Baskı Eylül 2004

ISBN: 975-6237-07-4

Truva bir Emre kuruluşudur.

TRUVA YAYINLARI
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. No.7 Sirkeci/İSTANBUL
Tel: (0212) 519 71 55-56 Fax: (0212) 528 71 12
www.truvayayinlari.com
e-mail: truvayayinlari@truvayayinlari.com

Midilli Adası'nın sakin Bonava Kasabası'nda bir sipahi olan Yakup Bey'in evinde, şamdan ve kandillerden dökülen çiğ bir ziyanın altında devamlı doğum sancıları çeken bir hatun, dişlerini dudaklarına gömüyor, doğum sancılarını belli etmemek, feryat etmemek için insan üstü bir gayret gösteriyordu. Arada bir, iniltiye benzeyen seslerle acısını dile getiren kadının bu iniltileri de, dışarıda görülmemiş, o güne kadar Bonava Kasabası'nda duyulmamış korkunç bir fırtınanın insanı deliye çeviren ıslıkları arasında kaybolup gidiyordu. Fırtına bütün şiddeti ile devam ediyordu... Ve kadın dördüncü çocuğunu dünyaya getirmek için sancılar içinde kıvranıyor, büyük bir gayret sarfediyordu.

1467 yılının bu gecesinde dünyaya bir bebek getirecek olan kadın, daha önce üç çocuk daha doğurmuştu. Ve tarihe altın harflerle geçecek olan Barbaros, işte böyle fırtınalı bir kış gecesinde dünyaya gelmek üzere idi.

Yakup Bey, evinin "hayat"ında[1] sert adımlarla dolaşıyor, arada bir, endişeli bakışlarla, kendisine dördüncü dünyaya çocuğunu getirecek olan hareminin odasına bakıyordu.

---

(1) Hayat: Eski Türk evlerinin geniş bahçelerinden sonra eve geçişteki taşlık kısım

Bu gece, Yakup Bey için bitip tükenmeyen bir gece idi.

Bir aralık, durdu; dışarıda hâlâ devam eden görülmedik fırtınanın korkunç uğultularını dinledi. Sinirleri daha da gerildi ve sert adımlarla "hayat"ı yine adımlamaya başladı. Bu ne kadar böyle devam etti; Yakup Bey de bilmiyordu. Nihayet, gönlüne feranlık veren, kendisine dünyaları bahşeden bir ses, inceden inceye gecenin fırtınasından uğuldayan karanlıkları içinde bir anda "hayat"ı doldurdu. Yakup Bey durdu. Sesin geldiği tarafa baktı... Yüzüne geniş bir tebessüm yayıldı ve akabinde kendisine bir erkek evlat veren karısının doğum yaptığı odanın kapısı açıldı. Yaşlıca bir kadın dışarıya süzüldü... Ve,

— Allah ömürlü etsin, bir tosuncuğun oldu, dedi. Yakup bey, dışarıdaki fırtınadan da daha şiddetli bir fırtına gibi bir anda karısının yanına vardı...

Onu sevgi ile okşadı, sonra henüz banyosu yapılmakta olan Nevzat'a[1] baktı. Maskara ne de gürbüzdü!..

Yakup Bey, bunları düşünürken, birden büyük bir değişiklik olduğunun farkına vardı. Evet büyük bir değişiklik olmuştu. Hattâ bu değişiklik de değildi. Adeta bir mûcize idi. Zira, saatlerce devam eden ve bu taraflarda böylesi görülmemiş olan korkunç fırtına sanki sihirli bir el ile durdurulmuş gibi bir anda duruvermişti.

Şimdi dışarıda insanın aklını devşirecek kadar dehşetli ıslıklarla ortalığı kasıp kavuran fırtınanın uğultusu durmuş, Yakup Bey'in Nevzat'ının ince sesi odayı ve bütün evi perde, perde istilâ etmişti.

Yakup Bey, kendi kendisine,

— Hayırdır inşallah, dedi. Bunda da bir hayır vardır, diye ilâve etti. Ve fırtınanın dinmesi ile dördüncü oğlunun

---

(1) Yeni doğan bütün çocuklara denir.

dünyaya gelişi arasında ilâhi bir bağ kurmaya çalıştı. Ve... ortalığı kasıp kavuran fırtınanın duruşunu Hızır Aleyhisselâm'a bağladı. O anda da kafasında bir şimşek çaktı. Evet o ana kadar aklına gelmeyen şey, oğlunun adı, bir anda kafasına nakşedildi. Ve derhal Nevzat'ın yanına, yatırıldığı annesinin yatağının baş ucuna gitti. İki rekât namaz kıldıktan sonra, yanık bir sesle Ezan-ı Muhammed'iyi kulağına doldurdu. Ve küçük Nevzat'ın adını koydu. Hızır olacak Nevzat'ın adı, dedi ve karısına müşfik nazarlarla bakarken konuştu.

— Hızırın doğumu ile birlikte fırtınanın durduğunun farkında mısın, helâlim, dedi. Sanki Hızır Aleyhisselâm oğlumun dünyaya fırtınasız bir gecede doğmasını istermiş gibi. Oğlumun adını bunun için Hızır koydum.

İşte Sipahi Yakub Bey'in Bonava kasabasındaki evinde, helâlinden dördüncü çocuğu böyle bir gecede dünyaya geldi.

Hızır'ın doğum gecesi bir ilâhî mûcize olmuş, sanki yer gök bu Nevzat'ın doğumunu kutlar gibi susmuş, sâkit, sessiz ve sakin bir gece başlamıştı. Doğan Hızır'dı. İstikbalin Barboros'u olacak olan Hızır...

Deryaları, önünde dize getirecek Hızır...

Deryaları emrine râna edecek olan Hızır...

Kralları önünde eğilmeye mecbur edecek Hızır...

Bütün deryaları kendi emrine boyun eğdirecek Hızır...

Akdeniz'de kendisinden başka bayrak dolaştırtmayacak olan Hızır...

Tek adamdan bir devlet meydana getirecek olan Hızır...

İmparatorlara emir verecek olan Hızır...

Ve nihayet ilâyi Kelimetullah için cihad açan Osmanoğlu Kanûnî Sultan Süleyman'a, aynı gayeye baş koyduğu için bir devleti hediye edecek kadar engin ruh ve îman yapısına sahip Hızır...

Heeeyyy... duyduk duymadık demeyin, bu gece doğum ile fırtınaları bile dize getiren Hızır dünyaya geldi...

Heeeyyy küfür ehli... Biliniz ki bu gece Midilli Adası'nın bu sakin Bonava Kasabası'nda dünyaya gelen Hızır'dır... Hızır...

Kostantiniye 21 yaşında Türk oğlu Türk, bir Osmanoğlu olan Fatih Sultan Mehmet Han tarafından fethedilmiş, Osmanlının, Osman Bey'in vasiyetini yerine getirmek hususundaki ilk ve pek ciddî adım atılmıştı.

Böylece Osman Bey'in ortaya koyduğu düstur fiilen gerçekleşmiş oluyordu. Bu düstur iki esas üzerinde toplanmaktadır.

1- İlâyi Kelimetullah.

2- Devleti ebed müddet.

Fatih Sultan Mehmet Han, ceddi Osman Gazi'nin siyasetine sıkı sıkıya sarılmıştı. İstanbul'u fethettikten sonra, Akdeniz'e çıkmak, bu denizde hakimiyetini kurmak ve Hristiyanlığın ikinci kalesi olan Roma'yı dize getirmek, böylece ilâyi Kelimetullah'ı gerçekleştirmek Fatih Sultan Mehmet'in tek emeli olmuştu.

Bu maksat ile İstanbul'un fethi ile birlikte sadrazama ilk emrini verdi.

— Bak Lala biiznillâhi tealâ, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) emri mübarekleri yerini buldu ve Kostantiniyye fethedildi. Gayri bize durmak yaraşmaz. Ceddi imamımızın yolunda baş koymak artık bize farz oldu. Tez var, Akdeniz Boğazı taşrasındaki cezireleri (adaları) fethet.

Ve Fatih'in demir gibi ordusu gemilere bindirildi. Hedef Adalar denizi ve bu denizdeki adalardı. Fatih Sultan Mehmet Han, Osmanlı Devleti'nin deniz siyasetini ve böylece mihraklarına oturtuyordu.

Adalar denizine açılan Türk filosu pupa yelken bir sabah Cenevizlilerin hakimiyeti altındaki Midilli (eski adıyla Lesbos) adasının büyük limanına dayandı ve ada fethedildi.

Midilli Adası'nı diğer ufak adalarla Sisam ve Sakız adaları takip etti. Ve böylece devletin denizlerde genişleme siyaseti de başlamış oldu. Fethedilen adaları idare etmek, oraları muhafaza etmek için de genç padişah Ebülfeth Sultan Mehmet Han'ın emri ile adalara vazifeli askerlerle birlikte bazı muhacirler yerleştirildi.

İşte bu askerler arasında bulunanlardan bir tanesi de Yenicevardar'lı Yakup Bey'di, Sipahi Yakup Bey...

Yakup Bey, Midilli'ye ayak bastığı an, buraların engin güzelliğine hayran kaldı. O, topraktan anlayan bir sipahi idi. Zira sipahi olmadan evvelki işi çömlekçilikti. Bu sebeple toprağın kıymetini takdir eder, ondan anlar, onu mahir elleri içinde dilediği kalıba sokardı.

Bundan memnun olmuştu. Hiç olmazsa boş olduğu vakitler eski mesleğini yapmasına fırsat bulacaktı. Ve Sipahi Yakup Bey, boş vakitlerini çömlekçilik yaparak kıymetlendirmeye karar verdi.

Yakup Bey, genç, yakışıklı ve esmere yakın rengi olan dilâverdi. İşini de pek seviyordu. Yeniden ihya ettiği ve san'atını devam ettirmek, böylece para kazanmak maksadı ile bir de dükkân açmıştı. İşleri elhamdülillâh iyi gidiyordu. Çömlekçilikteki mahâreti onun adını kısa zamanda bütün adaya tanıtmıştı.

Adanın her tarafında satılan testi ve çömlekleri ona para kazandırmaya başlamıştı. Yakup Bey, vaziyetinin her gün daha iyiye gittiğini görünce Midilli Adası'nın sakin Bonava kasabasına yerleşmeye karar verdi. Bir de ev satın almıştı. O, her gün evi ile dükkanı arasında gidip geliyor, başka herhangi bir şeyle meşgul olmuyordu.

Önceleri yadırganan adanın bu yeni sahipleri, yerli halk tarafından kısa zamanda hürmete lâyık insanlar olarak kabul edilmişti. Yakup Bey de, Bonava kasabasında yerli halk tarafından en çok sevilen insanlardan birisi olmuştu. Onun sakin, fakat kararlı hareketleri, fazilet ve namusu, dürüst yaşayışı etrafındaki hayranların, saygı duyan insanların her gün sayılarını arttırıyordu.

Yakup Bey, hayatını tanzim etmesine etmişti ama, içinde yalnızlığın verdiği iç burukluğu da hissedilmiyor değildi. Onu, bu yalnızlık cidden pek huzursuz ediyordu. Evlenmek, yalnızlığını, iç ezikliğini giderebilir miydi? Belki, fakat kiminle ve nasıl evlenecekti? Buraların yabancısı idi. Yeni gelmiş, yerleşmiş, işini gücünü kurmuş geçinip girdiyordu işte... Bundan başka ne yapabilirdi? Hayatta tek insandı. Ailesi Yenicevardar'da kalmıştı. Devlet ona "gel" demişti. O da vatanî vazifeye icabed etmişti. Buralada işte bu sebeple bulunuyordu.

Yakup Bey'in her geçen gün biraz daha artan bu iç sıkıntıları ve yalnızlık duyguları arasında geçen günlerinden bir gün bir şey nazarı dikkatini çekmişti:

Siphai Yakup'un dükkanı önünden mutaddan fazla geçen, her geçişte tezgâhı başında bu yağız delikanlıyı süzen, bazen de sırf konuşmak bahanesi bulmak için bir testinin fiyatını, veya bir çömleğin nasıl yapıldığını soran ve konuşmak için fırsat aramaya çalışan bir genç kız, Siphai Yakup Bey önceleri buna bir mâna vermemiş, fakat ziyaretler arttıkça, onda da bu genç kıza karşı bir alâka, bir yakınlık, o güne kadar duymadığı, tatmadığı, anlayamadığı bir alâkanın uyandığını hissetmişti.

Siphai Yakup Bey, genç kızın iri siyah gözlerine, ince ve mevzun endâmına, yüzünün nazik ve pürüzsüz tenine baktıkça bir tuhaf oluyor, hele konuşurken âdeta kelimeleri şaşırıyordu.

En zorlu düşman önünde bile kılıçtan dönmeyen bu yağız delikanlı, bir çift siyah göze ve mevzun bir endâma gönlünü kaptırmıştı. Yakup Bey, bunu hissettiği gün de islâm örfüne uygun olarak genç kızı istemiş, anası babası, bu teklife "peki" demişlerdi.

Yakup Bey evlenmişti. Mes"uddu... Hayatını daha mükemmel şekilde tanzim etmiş, bir yıl sonra da helâli kendisine nur topu gibi bir evlat vermişti. Yakup Bey, sevinçten göz yaşlarını zaptedememiş, ilk oğluna İsak adını vermişti.

Günler gelip geçmiş, Yakup Bey'in haremi ikinci oğlunu da dünyaya getirmişti. Bir rivayete göre ramazan ayına pek yakın üç aylar içinde doğduğu için Sipahi Yakup ikinci oğluna Oruç adını vermiştir.

Oruç'u Hızır takipetmiş ve nihayet İlyas dünyaya gelmişti.

Yakup Bey, saadetinden uçuyordu. Dört erkek babası idi artık. Devlete, millete böylece borcunu edâ ettiğine kaani idi.

Yıllar, yılları takip etti ve Hızır çocukluk yaşlarına vardı. O, on yaşına bastığı vakit bayağı erkekleşmiş gibi idi. Yüzüne ayrı bir hususiyet veren yassı burnu, biraz ileriye çıkık çenesi sert, dik bakışları, sert hareketleri ile basbayağı bir erkek...

Hızır pek çabuk ağabeylerinin arasına katıldı. Onlarla ve onların arkadaşları ile oyunlar oynamaya başladı. Oynadıkları oyunların hemen hepsi harp oyunları idi. İşte Hızır bu oyunlarda, müstakbel mizacını ortaya koymak imkânını bulmuştu. Bütün bu harp oyunlarında en ufakları olmasına rağmen daima ele başı olmak için mücadele etmiş ve bunda da muvaffak olmuştu. Hızır, daha bu yaşta bile emir almaya yanaşmayacak bir ruh asaleti içindeydi. O, sanki emir vermeye kendisini mecbur zannediyordu. Ve emir vermediği vakitler kaşlarını çatıyor, söylemeni istemeyerek yapıyordu. Böyle zamanlarda ne ağabeyleri, ne de ağabeylerinin arkadaşları Hı-

zır'ın fazla üzerine gitmiyorlardı. Zira Hızır hiddetli, şiddetli bir çocuktu. En zor hallerde bile derhal dikleniyor, kavga vaziyeti alıyor, hatta kavgadan da çekinmiyordu.

Hızır'ın bu sert tabiatı yanında fevkalade hassas bir kalbi vardı. O, aynı zamanda merhametli, zayıflara yardımcı bir ruh taşıyordu. Zaten etrafında daima kendisine üstün mevki kazandıran şey, bu birbirine zıt ruh yapısı idi.

Hızır'ın bu ruh yapısı bütün Bonavalıların gözünden kaçmamış ve bu çocuk yaştaki Levend'e karşı sevgiden fazla bir şeyin, bir hissin doğmasına imkan vermişti.

Hızır işte böyle bir çocuk olarak yetişmeye başlamıştı. O, evine gider veya evinden arkadaşları ile oynamaya çıkarken bu bakır renkli saçlı genç irisi çocuğa kahvelerde oturan Bonavalılar sevgi ile bakarlar, onu taktir ettiklerini her halleriyle belli ederlerdi.

Hızır, sanki istikbalin Barbarosu'nun etrafına telkin ettiği iki hassayı; korku ve muhabbeti şimdiden telkin ediyordu.

Hızır, artık delikanlı olmuştu. Delikanlı olmuştu ama, etrafındaki korku ve muhabbeti perçinleyerek. O, mintanının göğsünü açık bırakaran görünüşü içinde kızların aklını başlarından alacak kadar tuvana bir delikanlı idi. Kızlar kendisi ile konuşmak, arkadaşlık etmek için iç çekerler fakat o, hiç birisine yan bakmaz, başı daima dik, göğsü açık, ayağındaki pabuçları sürükleyerek erkek adımlarla yanlarından geçer giderdi. Onun, bütün zevki deniz hikâyeleri dinlemek, kahramanlık menkıbeleri ile hemhal olmaktı. Bu sebeple daima deniz kenarında dolaşır, denizcilerle konuşur, onların hayat hikâyelerini dinlemekten hudutsuz bir haz duyardı.

Geceleri umumiyetle kasabanın hemen gerisindeki çam koruluğa gider, oradan denizin kokusunu derin, derin teneffüz eder, hayallere dalar ve geç saatlerde evinin yolunu tutardı.

Hızır, babasına hayrandı. Onun harb hikâyelerini din-

lerken kendinden geçer, coşar, ellerini birbirine vurur ve gayri ihtiyari cenk vaziyeti alırdı. Bir gün babası ile oturmuş konuşuyordu. O gün babasının tam keyifli bir günü idi. Babasını hayranlıkla seyreden Hızır birden sormuştu,

— Baba, İstanbul'u nasıl aldığınızı anlatır mısın? Gemileri karadan nasıl yürütmüştünüz?

Siphai Yakup Bey, bu ele avuca sığmaz delikanlı oğlunu süzmüş, sonra anlatmaya başlamıştı.

— Ah... oğul Ah... o günler başka idi, o günleri görmek gerekti... Ne günlerdi yarabbi. Deryalar orman kesilmişti. Koca sultan sanki hızır misali nerede ararsan orada idi.

Durmadan emirler veriyor, kâfirin kalesini, Kostantiniyye'yi bir an önce dize getirmek için elden geleni yapıyordu.

Fakat koca Sultan'ın yaptığı bir hazırlık da kimsenin gözünden kaçmıyordu. Dombaylar (manda), en sağlam sığırlar toplanıyor, ormanlardan ağaçlar kesiliyor, dalı budağı yontuluyordu.

— Baba bu ağaçlarla ne yapacaktı Sultanımız?

Sipahi Yakup Bey bir göğüs geçirmişti, oğluna, Hızır'ına içten öylesine bir bakışla baktı ki, Hızır da bu bakışın mânâsını anladı, başını öne eğdi. Babası sanki bir bakışı ile anlatmak istiyordu ki, Koca Sultanın yaptığı bu iş ne, o güne kadar yapılmıştı, ne de o günden sonra yapılacakti. Bütün bunları anlatacaktı, sabırsızlık etmesindi.

Ve Sipahi Yakup Bey, anlatmasına devam etmişti,

— Evet oğlu, düşmanın hisarı her taraftan çevrilmişti. Nefes bile aldırmıyordu. Ama Koca Sultan'ı üzen bir harb olmuştu. Baltaoğlu Süleyman Reis, Sultan'ın filosu ile düşmana amansız bir saldırış yapmıştı ama yenememişti düşmanı. Koca Sultan'ın buna fena halde canı sıkılmıştı. Ama kâfirin kaleleri çok büyüktü. Bizim çektirmelerimiz onunla pek yaman

savaşmıştı, lâkin olmadı işte, kâfir denize girdiği zincirin ardına geçmişti, kurtulmuştu.

Sonradan duyduk ki, Baltaoğlu Süleyman Reis, bu savlette gözüne bir okla gözünün birisini kaybetmişti.

Sipahi Yakup Bey, bir daha göğüs geçirmişti. Sanki o günleri tekrar yaşıyor idi. Hızır babasını can kulağı ile dinliyor, sanki nefes bile almıyordu. Sonra Yakup Bey devam etmişti...

— Koca Sultan, buna çok üzgündü, zaten o hazırlıklar hep işte bundan sonra başlamıştı. Her asker verilen işi canla başla yapıyordu. Bu işte koca vezirler de askerler gibi gayret sarfediyorlardı. Bir bakıyorsun Zaganoz Paşa koca bir çam ağacının altında elinde nacak, vur babam vur, habire vuruyor, kimsenin ne olduğunu bilmediği bu hazırlıklarda ikdam gösteriyordu. Nihayet hazırlıklar bitti ve bir gece Sultan'ın ne kadar çektirmesi, mavnası varsa o koya geldi demirledi.

Hey Hızır oğlum hey... Ne günlerdi onlar bir bilsen dağlar gibi halatlar sahile yığılmış, yağ fıçılarının binlercesi hazırlanmıştı. Nihayet Sultan'ın beklediği gün gelmişti. Ormanlardan kesilen ağaçlar sıra sıra yere döşenmeye başlamıştı. Her konan tomruk sıkı sıkıya çakılan kazıklarla bir muhkemce yere bağlanıyordu.

İşte o vakit yapılan işin, Sultan'ın yapmak istediği işin ne olduğu belli olmuştu. Koca Sultan gemilerini karadan yürütecekti. Bu akıl almaz işti. Fakat Sultan'ımız öyle istemişti. Sultan'ın fermanı fermandı, uymamak haşa... kimin haddine idi. O, bir defa bir defa olacak demişti...

Sipahi Yakup bir defa daha susmuştu. Sonra oğlu Hızır'ın yalvaran bakışlarına bakmış ve hafifçe gülmüştü.

— Ya oğul böyle işte, bütün zorluk deniz kenarı ile ormanın ilerisindeki doruğu atlamaktı. Sonrası kolaydı. O gece bütün asker, bütün levendler ayakta idiler. Herkes adeta so-

luk almıyordu. Koca Sultan oradan oraya gidiyor, bir bakıyorsun tökezleyen bir dombayın, bir bakıyorsun devrilen bir yağ fıçısının yanında oluyordu.

Ama oğul, Sultan, Koca Sultan başka idi... Gecenin sessizliğini yırtan gıcırtıların arasında bazan onun sesi gürler,

— "Gayret aslanlarım, gayret şahbazlarım, devlet bugün içindir... İlâyi Kelimetullah bugün içindir. Biiznillâhi tealâ gece iç denize gireceğiz, kâfir yarın sabah gün doğarken bizi iç denizde bulacaktır." derdi.

Hızır, babasını hiç böyle coşkun görmemişti. Hızır, zevkten adeta kendinden geçmişti. Heyecandan titriyordu, evet titriyordu. O, artık tahayyül edebiliyordu. Gözlerinin önüne gemi direklerinden meydana gelen bir orman gelmişti. Dayanamadı.

— Baba, Koca Sultan'ın gemileri çok mu idi?

Sipahi Yakup Bey, oğlunun gözlerine baktı,

— Sen ne dersin oğul, sen ne dersin?... Koca Sultan'ın gemilerinden denizde barınacak yer yoktu. Deryada sanırdın ki bir orman peyda olmuştu. Elbette gemileri çoktu. Ama kâfirin gemileri gibi iri değildi.

— Baba sen bu gemilerde bulundun mu hiç?

— Hayır oğul, bulunmadım. Ben sipahi idim. Biz karada idik.

Deryada Levendler gezer oğul.

— Sonra ne oldu baba, Koca Sultan doruğu geçip iç denize girdi mi?

— Girdi oğul, girdi... hem de bir gece içinde. Gün doğarken, kafir, iç denizde gemileri görünce neye uğradığını şaşırıvermiş.

O günden sonra ağabeyi Oruç ile birlikte her fırsatta babası ile bu minval üzere konuşmuşlardı. Ve genç Hızır'da da,

ağabeyi Oruç'ta da denize, gemiciliğe önü alınmaz bir hırs doğmuştu.

İki kardeş her gün deniz kenarına giderler, saatlerce bir kayanın veya bir ağaç kütüğünün üzerinde otururlar, öylece tek kelime konuşmadan saatlerce enginlere bakarlar, kendilerini deryaların serdengeçti levendleri olarak tahayyül ederlerdi.

İki kardeşin her gün deniz kenarına giderek saatlerce öyle oturanları, Sipahi Yakub Bey'in de, bütün Bonavalıların da nazarından kaçmamıştı. Ve bütün kasaba halkı Oruç'un da, Hızır'ın da Yakub Bey'in diğer iki oğlundan İlyas ile İshak'tan çok başka yaradılışta olduklarını anlamışlardı.

Midilli adasının halk yapısı o sıralarda pek muhtelifti. Fakat ekseriyet Rum ve Cenevizlilerde idi. Yerli halkın bu kısmına mansup gençleri, adanın yeni sahipleri olan Türklere karşı zaman zaman haşin davranırlar, onları yalnız buldukları vakitte hırpalarlardı. İşte o vakit Oruç ile Hızır hemen Türk çocuklarını toparlar ve Ceneviz ve Rum mahallelerine dalarlar, yakaladıkları Rum ve Ceneviz delikanlılarını sağlam bir dayaktan geçirirlerdi. Böylece iki kardeş, istikbal için bir nevi hazırlık yapmış oluyorlar, Ceneviz ve Rumlara karşı her gün artan bir hınç ile meşbu hale geliyorlardı.

İki kardeş artık kemale ermişlerdi. Yakub Bey'in de işleri pek iyi gitmiş, genişledikçe genişlemişti. Yakub Bey artık Midilli'ye sığmıyordu. Çömlek işçiliğindeki mehareti onun şöhretini bu adanın dışına, çok daha uzaklara kadar götürmüştü ve bir gün Yakub Bey, genişlettiği işini diğer adalara ve uzak limanlara uzatmaya karar vermişti.

Yakub Bey bu kararını verdiği gün artık büyümüş olan dört çocuğunu da yanına çağırmış onlarla bu meseleyi konuşmuştu. Yakub Bey.

— Evlâtlarım, Allah'ın izni ile işimiz bir hayli gelişti. Karar verdim ki, taşradan istenen malları onlara gönderece-

ğim. Yalnız bu işi biz yapacağız. Donatacağım bir tekne ile aşağılara (güneyi kastediyor) mal taşıyacak ve oralarda satacağız. Bu iş için denizcilikten en iyi anlayan Oruç ile İlyas'ı münasip gördüm. Hızır'la İshak benim yanımda kalacak, bana yardım edecekler, demişti.

Hızır, bunu duyduğu zaman kulaklarına inanamamış, babasının kendisini ağası Oruç'la ayırdığı için de fevkalâde üzülmüştü. Fakat itiraz edememişti, edemezdi de. Baba sözüne itiraz kimin haddine idi. Baba sözü, baba kararı aile içinde değişmez ve mutlak bir hükümdü. Başını önüne eğdi ve ses çıkaramadı.

Sipahi Yakup Bey, nizam ve intizamın ne olduğunu, iş taksiminin ne mana ifade ettiğini daha pek genç yaşında intisab ettiği sipahi ocağında öğrenmiş, bunun ehemmiyetini daha o vakitten idrak etmişti. Bu maksatla oğulları arasındaki iş bölümünü lüzumlu görmüştü. Ve oğullarının işlerini böylece taksim ettikten sonra derhal bir filika sipariş etmiş, kısa zamanda ikmal edilmiş olan filikayı da donatarak İlyas ve Oruç'a teslim etmişti. Filikanın reisi tabiidir ki Oruç olmuştu. Zira İlyas denizcilikten çok ilimden ve okumaktan anlardı.

Ve büyük bir hırs ile Sipahi Yakub Bey ailesi işlerine sarıldılar. Kısa zamanda işleri tahminlerinin de üstünde gelişme kaydetti. Sipahi Yakub Bey, hayatının bu en sevinçli günlerinde vefat etti. Fakat geride sağlam bir düzen ve mükemmel bir iş bırakmıştı. Babalarının ölümü gerçi dört kardeşi sarsmıştı ama, pek sevdikleri, pek saygı duydukları babalarının vefatı onların işlerine tesir etmemiş, bilakis kurulan baba düzenini devam ettirmek azmi ile işe daha fazla bir zevk ile sarılmışlardı.

Oruç artık reis olmuştu, bir filikası ve mükemmel bir işi vardı. İlyas ile durmadan sefer tazeliyor, bir mevsim içinde İzmir'den Bodrum'a, Bodrum'dan Alâiyye'ye (Alanya) kadar bütün sahillere, kardeşleri İshak ile Hızır'ın imal ettikleri

çömlekleri nakledip paraya çeviriyorlardı. Ve yaptıkları her sefer servetlerini biraz daha artırıyorlardı. Yakub Bey'in oğulları herkesin gıptasını çekiyor, bu arada her para kazanan hakkında beslenen bazı kötü niyetler de vücut buluyordu.

Fakat kardeşler buna aldırmıyorlar, işlerine bir okadar daha hırslı sarılıyorlardı.

Kendileri için herhangi bir tehlike düşünemiyorlardı. Gerçi Gedik Ahmet Paşa'nın 1466 yılında umumi bir temizlik yaptığı Adalar Denizi'ndeki muvaffakiyetinden sonra Venedik Amirali Moçenigo pek bu taraflarda görünmüyordu ama, yine de Rodos Adası'nda kartal yuvası gibi Kalelerin arkasında ve muhkem limanlarda Sen Jan şovalyelerinin himayesinde bulanan bazı korsanlar fırsat buldukça Türk ticaret gemilerine saldırıyorlar, onları yağma ediyorlar, tayfalarının güçlülerini esir alıp, Rodos Adası'nın muhkem limanına, Sen Jan şövalyelerinin kalelerinin altına gizleniyorlar ve böylece cezasız kalabiliyorlardı.

Fatih'in büyük seferine, İlâhi Kelimetullah için Roma üzerine hazırlık yaptığı, Gedik Ahmet Paşa'yı Otranto'yu zaptetmek için yüz gemiyle gönderdiği sefer muvaffakiyetle bitmiş, Gedik Ahmet Paşa Otranto'yu işgal etmişti. Lâkin Fatih Sultan Mehmet Han da Yakub Paşa[1] ile bir İranlı tabib tarafından zehirlenmiş, yerine oğlu II. Beyazıd Han geçmişti. Osmanlıdaki bu taht değişikliği Venedikliyi sevindirmiş, bilhassaAdalar Denizi'nde eski hakimiyetini kurmak için harekete geçmişti. Şimdi Rum konsanlar açıktan açığa destekleniyor, arada sırada bir Venedik donanması Adalar Denizi'nde görünüyor, Sen Jan şövalyeleri ise zamanlı zamansız Türk sahillerine, Türk kalelerine ve kasabalarına saldırıyorlardı.

İşte Oruç Reis'le İlyas böyle bir zamanda yine mallarını yüklemişler Bodrum'a hareket etmişlerdi.

---

(1) Aslen Venedikli ihtida etmiş bir Yahudi, adı da Jaco'dur.

Sert bir poyraz rüzgarı ile filika kabaran dalgalara göğüs vererek ilerliyordu. Oruç Reis'le İlyas, filikanın kıç güvertesinde karşı karşıya oturmuşlar seferin sonunda, büyük bir tekne yapmak husundaki plânlarını konuşuyorlardı.

Birden çarmuklara tırmanmış olan gözcünün sesini duydular.

— Oruç baba, sancak baş omuzluğunda ilerimizde bir gemi var. Oruç Reis'le İlyas derhal ayağa kalktılar. Bir solukta filikanın baş güvertesine seğirttiler ve Sakız Adası'nın kuytuluğunda yollarını kesecek şekilde rüzgara orsa[1] giden bir brik[2] gördüler.

Oruç Reis'in kaşları bir anda çatıldı. Çünkü niyeti hiçte iyi olmadığı rotasından[3] belli olan brik tehlike idi. Halbuki Oruç Reis'in filikasında silâh olarak levendlerin paraları vardı.

Oruç Reis bir an İlyas'a baktı. İki kardeş göz göze geldiler. İlyas başını önüne eğdi, böylece kendilerinin emrinde olduğunu anlatmış oluyordu. Oruç Reis sert şekilde başını bir daha brike çevirdi ve akabinde, serdümene sert bir şekilde,

— İskele alabanda[4] kumandasını verdi. Şimdi filikanın güvertesinde bütün mürettebatı altı kişi olan levendler biraz daha korku ile karışık bir şekilde teknenin aniden yaptığı iskele alabanda manevrası ile birlikte önce Orsa'ya sonra da İzmir sahillerine doğru tekrar yelkenlerini şişirerek dalgalar üzerinde seken teknenin manevrasını tamamlamak, yelkenlerin iskotalarını[5] düzeltmek için oradan oraya koşuyor, hiçbir aksilik meydana gelmesin diye çalışıyorlardı.

Oruç Reis de şimdilik geride bıraktıkları briki kerteriz[6]

(1) Yelkenle rüzgara gitmek.
(2) Kürekli çektirme tipi tekne.
(3) Teknenin gidiş istikameti.
(4) Tekneyi tam sola çevirmek.
(5) Yelkenlerin ipleri, yelkene kumanda eden ipler.
(6) Dikizlemek, tarasud etmek.

ediyor, onun manevrasını dikkatle takipediyordu. Brikd'e manevrasını değiştirmiş, o da iskele alabanda yaparak Oruç Reis'in filikasını takibe başlamıştı.

Şimdi sert dalgalı denizde bir kovalama başlamıştı. Silahsız Oruç Reis'in teknesi kendisinden çok daha kuvvetli ve silahlı Briki'den kaçmak için denizlerle mücadele ediyor, korsan teknesi ise, önündeki avı kaçırmamak için büyük bir cehd sarfediyordu.

Oruç Reis'in bütün düşüncesi bir an önce Karaburun'u aşmak mümkün olursa Midilli'ye sığınmak, olmazsa kadere rıza göstererek kendisinden çok kuvvetli olan düşmanla mücadele etmekti.

Bu kovalamaca böylece saatlerce devam etmişti. Oruç Reis Karaburun'u bordalamış[(1)] Midilli Adası bütün heybeti ile karşısında belirmişti. Fakat düşman da her an filikaya yaklaşmakta idi. Şimdi aradaki mesafe daha da kısalmıştı. Midilli Adası'na birkaç mil kalmıştı ki, Brik filikanın yolunu kesmek için son bir manevra yaptı. Artık düşman gemisi tamamen yaklaşmıştı. Düşman korsanlar güvertede toplanmışlar, avlarını ellerine geçirmekten mütevellid bir sevinçle.

— Hurrra... Hurrra diye bağırmaya başlamışlardı.

Oruç Reis ve teknesi için kurtuluş ümidi hemen hemen hiç kalmamıştı. Birden Oruç Reis kıç güverteye fırladı, serdümenin[(2)] elindeki yekeyi[(3)] kaptı ve anında sancak alabandaya bastı. Filika, çarmuklar arasında ıslık çalan rüzgarın altında bir defa sallandı ve sert bir manevra ile başını düşman teknesinin geliş istikametine çevirdi. Filika bu manevra ile düşmanla arasındaki mesafeyi birkaç yüz metre açmıştı. Şimdi ölüm yarışı tekrar başlamıştı. Bu yarış takriben bir saat kadar

---

(1) Teknelerin yan yana geçmeleri, teknelerin yan cepheleri.
(2) Dümen tutan.
(3) Dümene kumanda eden uzun odundan yapılma alet.

devam etti ve korsan teknesi Oruç'un teknesine rampa ediverdi.[1] Bir anda korsanlar Hurra bağırışları arasında filikanın güvertesine doldular.

Oruç Reis işte tam bu anda sahile, Midilliye, son bir defa baktı ve her şey orada koptu...

Hızır her gün yaptığı gibi o günde deniz kenarına inmiş, nihayetsiz ufka bakıyordu. Fakat Hızır bu gün her günkünden çok başka bir iç sıkıntısı, bir eziklik duyduğunu farketti. Kendi kendine,

— Hayırdır inşallah, dedi.

Sonra pabuçlarının ucu ile kumları eşelemeye alttan çıkan nemli kumlarla oynamaya başladı. Bu iç ezikliği ile çömlek imalâthanesine gitti. Orada da duramadı, tekrar deniz kenarına indi ve ne oldu ise işte orada oldu. Bir saat evvel ufka kadar uzayan denizde hiçbir tekne yoktu. Şimdi ise, sereni kırılmış, yelkenleri parçalanmış, rüzgârın ve dalgaların tesiri ile oradan oraya giden fakat her geçen dakika sahile doğru sürüklenen filikalarını gördü.

Bu manzarayı kendisi gibi diğer Bonavalı'lar da görmüşlerdi. Hemen kayıklara bindiler ve sahilden birkaç yüz metre açıkta olan filikanın yanına vardılar. Hızır bir hamlede kıç güverteye fırladı ve o anda da ağalarının yaralı ve bitkin, kendilerinden geçmiş olarak kan revan içinde ambarda yattıklarını gördü.

Dünya bu manzara karşısında sanki Hızır'ın başına yıkılmış kalmıştı. Dişleri hırstan kenetlenmiş, elleri gayri ihtiyari belindeki tire kuşağının içindeki kulaklı ya[2] gitmişti. Fakat her hadisede olduğu gibi bu hırsını da yenmiş, yardıma gelenlerle birlikte ağalarını sandallarla karaya çıkarmış, tekneyi de sahile çekmişlerdi.

(1) Borda bordaya yanaşmak.
(2) Geniş, hafif inhinalı, kabzası çatal gibi olan pala.

Haber bir anda Bonavalılar arasında duyulmuştu. Bütün kasaba halkı üzüntü içindeydi, Yakub Bey'in evi yaralılara geçmiş olsun demek için dolup dolup boşalıyor, her gelen üzüntüsünü söylüyor, kardeşlere geçmiş olsun diyorlardı.

Nihayet halkın arkası kesilmişti. Şimdi Yakub Bey'in evinde dört kardeş, baş başa vermişler. Oruç Reis'in anlattığı baskını dinliyorlardı. Hızır'ın aklının almadığı bir şey vardı. Ağalarını nasıl olmuştu da bu korsanlar forsa almamışlar, onları serbest bırakmışlardı? Evet Hızır'ın aklı bu hususu hakikaten anlamamıştı.

Hızır başını dik tutarak sormuştu. Sorarken gözleri çakmak çakmaktı, sanki ateş saçıyordu.

— Ağam nasıl oldu da kâfir sizi forsa almadı?

Oruç Reis, yattığı yerden doğruldu. O anda da yüzü aldığı yaralardan meydana gelen bir acının verdiği ıstırapla gerildi, kesik, kesik cevap verdi.

— Kâfirin teknesi hem büyük, hem de silâhlı idi. Sakız Adası'nı henüz bordalamıştık ki sancak baş omuzluğumuzda belirdi. Kaçtık, fakat olmadı işte. Hemen Midilli'nin yanına kadar devam etti bu kovalamaca, lâkin kıyıya kadar varamadık, kâfir bastırdı. Bir anda güverte kâfirlerin pis ayakları ile çiğnendi. Gerisinin ne olduğunu bilmiyorum. İlyas da hatırlamıyor, derken Oruç Reis İlyas'a bakmıştı. O da işin gerisini hatırlamıyordu. Fakat iş ortada idi. Tarihe Oruç kardeşler olarak geçecek olan Yakub Bey'in çocukları forsa alınmamışlardı. Bu bir mucize mi idi? Onlar da tayin edemiyorlardı.

Hızır önüne bakmıştı. Gözlerinden adeta ateş fışkırıyordu. Neden sonra ağasına baktı.

— Ağam, dedi... sen tasalanma, elbet Allah bize de fırsat verir. O zaman Yakub Bey'in, Sipahi Yakub Bey'in oğulları ne imiş gösteririz onlara. Hele sen bir güzel tımarlan... yaraların düzelsin... afiyet ol... o zaman ne yapacağımızı düşünürüz.

Hızır bir an sustu, kardeşlerinin üçüne de gözlerini dikti. Onları teker teker süzdü sonra kararlı ve adeta emreder gibi konuştu.

— Allah ister ki, rızkımızı deryadan bulalım. Ne yapalım Hüda emri bu. Boynumuz ince... inancımız tam. Allah'ı zülcelâlin emrini yerine getireceğiz. Tez elden bir tekne donatacağız ve deryaya açılacağız. O zaman Oruç kardeşlerin kim olduklarını bu kafirlere anlatacağız. Ahdolsun ki, ben bu yola baş koymaya yemin ettim.

Ve Yakub Bey'in, Sipahi Yakub'un oğulları Hızır'ın sözlerini tahakkuk safhasına çıkarmak için geceli gündüzlü çalışmaya başladılar.

Odada bir an derin sükût oldu... sonra Oruç yavaş yavaş yatağı içinde oturur vaziyeti aldı. Fakat bu hiç de kolay olmadı. Çektiği ıstırap, yaptığı hareketten sonra yüzündeki ifadeden belli oluyordu. Güç hal ile oturduğu her hareketinden belli idi. Fakat babaları işlerini taksim etmişti ve kendisi bir bakıma babasının yerini tutuyordu. Babaları ölmeden evvel donattığı filikaya, onun, Oruç'un reislik etmesini münasip görmüştü. Kardeşleri de buna tamamen uymuşlardı.

Hızır'ın sözlerini cevaplamak lazımdı. Oruç buna lüzum görmüştü. Zira o, kardeşinin nasıl atak ve gözünü budaktan esirgemeyen bir insan olduğunu hepsinden, bütün kardeşlerinden daha iyi biliyordu. Büyük bir gayretle ve her kelimesinde yüzü değişen ıstırap ifadesi ile konuşmaya başladı.

— Bakın karındaşlarım... Hızır karındaşım doğru söyler... ama Hüda bilir ki, babamızın sağlığındaki düzen değişmeyecek. Çölmekhane yine çalışacak. İsak ile Hızır karındaşlarım orada çalışacaklar... tez elden ısmarlanacak bir tekne ile ben ve İlyas sefere çıkacağız... ama bu sefer ki teknemiz silâhlı olacak... kâfir bizi bir daha keklik gibi avlayamayacak...

Oruç biraz durdu, derin derin nefes alıyordu. Belli ki

bu konuşma onu yormuştu. Bir müddet sessiz, sessiz dinlendi. Sonra tekrar konuşmaya başladı.

— Şimdi karar verelim... beni dinlediniz tez elden Mahmut ustayı getirin... şu çektirmeyi verelim kendisine...

Oruç gözlerin Hızır'a dikti...

— Sen karındaşımız Hızır... var Mahmut ustaya selamlarımızı söyle vakit kaçırmadan buraya gelsin.

Ve Hızır, söz söylemeden yerinden kalktı, dışarıya seğirtti... Yarım saat sonra Mahmut usta ile birlikte geldi... kısa, fakat eksiksiz bir görüşmeden sonra pazarlıkta uyuşuldu ve çektirme ısmarlandı.

Günler günleri, haftalar haftaları takip etti ve Oruç ile kardeşlerinin Mahmut ustaya ısmarladıkları tekne, Oruç'un titizlikle takibi sonunda iki ay içinde ikmal edildi. O gün Bonava köyünde adeta bayram vardı. Adanın yeni sahipleri ile yerli gayri müslim halktan Sipahi Yakub'un çocuklarını sevenler Mahmut ustanın çekek yerinde denize inecek çektirmenin merasiminde hazır bulunmak üzere deniz kenarına inmişler. Herkes memnundu... bir çokları da Oruç kardeşlere gıpta ediyorlardı.

Oruç, gelin gibi kızağında duran çektirmenin başına gitti. Orada koçaman bir koç durmakta idi. Oruç yanına yaklaştı ve kendisine verilen beyaz bir tülbend ile gözlerini bağladı.

O anda bütün sesler sanki bir el bütün ağızları kapatmışçasına kesildi. Çektirmeye gönüllü yazılmış olan Bonavalı Türk dilâverleri bir anda Oruç'un etrafını aldılar, koçu yere yatırdıktan sonra ayaklarını bağladılar. Oruç kendisine uzatılan bıçağı aldı ve anında yer gök tekbir sedaları ile inledi. Oruç yavaşça eğildi, koçu huşu içinde okşadı... durmadan devam eden tekbir sesleri arasında dua etti ve yavaşça koçun başını arkaya yasladı, anında bir bıçak darbesi ile koçu kurban kurban etti...

Oruç kurbandan akan kana sağ elini bulaştırdıktan sonra tekrar çektirmenin başına gitti ve kanlı .elini çektirmenin bododslamasına[1] sürdü.

Oruç bundan sonra Mahmut ustaya baktı ve bir varyoz darbesi ile birlikte 24 çifteli çektirme süzüle süzüle denize kaydı.

Sağlam halatlarla karaya bağlanmış olan tekne suya girdikten sonra gerilen halatlardan dolayı olduğu yerde suya abandı ve durdu.

Artık her şey tamamdır. Levendler hazır olan sandallarla başta Oruç olmak üzere çektirmeye çıktılar.

Şimdi orada çektirmenin kıç üstünde saf, saf olmuş levendler kendilerine imamlık eden Oruç'un arkasındadırlar. Oruç Reis'in gür sesi duyuldu, "Allahu Ekber" bu hitabı bir uğultu takip etti ve Oruç kardeşlerle levenler teknelerinde ilk namazlarını sefere çıkarken adet olan iki rekat namazlarını kıldılar. Ve işte böylece hazırlanan Oruç, o günden sonra da Oruç Reis sıfatını aldı.

Şimdi o, Oruç Reis, baba Oruç ilk emrini veriyordu...

— Halatları basınız...

Ve levendler süratle çektirmeyi karaya bağlayan halatları bastılar.

Oruç Reis, adeta bir fırtına gibi adalar denizine daldı. Önüne çıkan bir iki tekneyi vurduktan ve bir hayli ganimet aldıktan sonra daha cenuba inmeye, Rodos şövalyelerinin himayesine sığınmış olan korsanları aramaya karar verdi.

İki kardeş, İlyas ile Oruç Reis, yelkenleri esen sert poyraz altında alabildiğine şişen ve bir kuş gibi dalgadan dalgaya seken çekmenin kıç güvertesinde yere serilmiş şiltelerin üzerinde konuşmaya dalmışlardı. Oruç Reis anlatıyordu.

(1) Teknenin başı.

— Karındaşlarım, korsanlık meğer tatlı imiş. Fakat intikam almak daha tatlı... öyle değil mi?

İlyas tab'an sert olmadığı için Oruç Reis'in bu sözlerine hafifçe güldü ve,

— Reis, intikam almak öyle güzel değil, korsanlık evet... fakat biz ne ile hangi kuvvetle korsanlık yapacağız?

— Kendi kuvvetlerimizle, işte bak Allah bize ceylan gibi bir tekne nasip etti. Bundan daha büyük kuvvet olur mu? Hem sen tasalanma, biz elhamdülillah Müslümanız. Kâfir kim ola ki? Allah şahittir ki her gördüğüm yerde kafirin üstesinden geleceğim.

— Reis benim değişlerimi yanlış alma...kötü söylemedim... intikam kötü şeydir, insanın aklını başından alır... halbuki deryada akıllı olmak gerektir. İntikam hırsına kalbimizde yer vermeyelim... biz Muhammediyiz... adalet her zaman yolumuzun ışığı olsun. Oruç Reis, İlyas'ın sözlerinin altındaki hakiki manayı derhal kavradı.

— Anlıyorum, tasalanma... intikamdan muradım kâfir üzre seferdir... yoksa insan öldürmek mazlum ve acizlere el uzatmak değil... ama bir kere bu yola girdik... deryalarda gezmek için aman vermemek evlâdır...

— Doğru dersin karındaşım, aman vermek doğru değildir... ama kendimizi de kollamak gerektir.

İki kardeş böyle konuşurlarken birden çanaklıktaki gözcü bağırdı.

— Reis... sancak tarafımızda bir perkende .[1]

İki kardeş konuşmalarını kestiler ve bir anda yerlerinden fırladılar. Her ikisi de aynı anda ellerini gözlerine siper ederek ufuk çizgisinde görünen tekneye baktılar. Oruç Reis çanaklıktaki gözcüye seslendi.

---

(1) 18-19 oturaklı başında top taşıyan harp gemisi.

— Silâhlı mı?

— Pek belli değil reis... tüccara da benzer...

Sonra Oruç Reis serdümene emir verdi.

— Yolunu kesecek şekilde sancağa geç.

Ve çektirme dümenin kumandası altında rotasını değiştirdi. Şimdi çektirmede hummalı bir faaliyet vardı. Levendler harp yerlerini almışlar takiben üç mil sancak başomuzluk istikametindeki perkendeye bakıyorlardı. Belli ki heyecanlı, fakat avlarını yakalamak için büyük bir sabırsızlık içinde idiler. Oruç Reis kısa aralıklarla daima emir tazeliyor, çektirme dalgalı denizin üzerinde oradan oraya sekiyor ve her manevrada tekneye biraz daha yaklaşıyordu.

Perkende de Oruç Reis'in teknesini görmüş, o da çoktan kaçış manevralarına başlamıştı. Oruç Reis ise, çatılmış kaşları ile durmadan emir tazeliyor, avını elinde kaçırmamak için kah sağa, kah sola seğirtip duruyordu. Perkende için kurtuluş ümidi yoktu. Ne yapsa, nasıl bir rota takip etse, nasıl manevra yapsa artık Oruç Reis'in demir pençesinden yakasını kurtaramıyacaktı. Nitekim de öyle oldu. Yarım saat kadar karşılıklı manevralardan sonra Oruç Reis'in çektirmesi bir Venedik perkendesi olan avına rampa oldu.

İki gemi rampaya gelirken sert bir çatırtı duyuldu. Ve akabinde Oruç Reis'in gür sesi adalar denizinin bu kesiminde fırtınanın da üstünde uğuldadı.

— Kancaları atın, tez atın... komayın... haydi aslanlarım... haydi şahbazlarım... ve Venedik perkendesine takılan kancalar iki tekneyi birbirlerine bağladı.

O anda 50 den fazla levend kimi iplerle kimi küpeştelerden düşman teknesine Allah... Allah... sesleriyle fırladılar. Düşman şaşırmıştı. Mukavemet dahi edemiyordu. Bir iki ag-

ribüz[1] patladı, birkaç inilti duyuldu ve yere serilen birkaç Venediklinin cesetleri üzerinden atlayan lenedler tekneyi ellerine geçirdiler.

Bu av Oruç Reis'in adalar denizinde son seferi idi. Zira adı çoktan uzak ufukları tutmuş. Sen Jan şövalyeleri kendisi ile yakından alâkadar olmaya karar vermişlerdi.

Oruç Reis, yaman bir vurgun vurmuştu. Perkendeden aldığı ganimetler çektirmeye zorla sığdırılmıştı. Bu sebeple denizlerde dolaşmaya imkan kalmamıştı. Rotayı şimale, Midilli Adası'nın Bonava kasabasına doğru çevirdi ve çektirme dalgadan dalgaya sekerek Midilliye doğru yükselmeye başladı.

Ve bir akşam üzeri Oruç Reis'in çektirmesi Bonava koyuna girdi, lenger andas oldu.[2]

Oruç Reis'in Bonava'ya gelmesi kasabaya ayrı bir hareket vermişti. Herkes sahile koşuyor, Oruç Reis'in böyle apansız geri dönüşünün sebebini anlamak meraklarını gidermek istiyorlardı.

Tabii Hızır ile İshak karşıcıların başında idiler. Oruç Reis, filika ile yanında İlyas olduğu halde karaya ayak bastığı anda kardeşler derin ve sanki uzun bir hasretin acısını çıkarıyormuşçasına uzun, uzun kucaklaştılar. Hızır önce ağabeyi Oruç Reis'in ellerini öpmüş, sonra da bir adım gerilerinde evlerinin yolunu tutmuşlardı.

Oruç Reis'in Bonava'daki ikameti uzun sürmemişti. Çektirmedeki ganimet karaya çıkarıldıktan sonra bir sabah erkenden, gün doğarken demir visa etmişler ve 24 çift küreğin suyu dövmesinden meydana gelen muttarit sesler arasında deryaya açılmışlardı.

Hızır ile İshak, karındaşlarının ardından uzun uzun

(1) Ağır, ağızdan dolma tüfek.
(2) Demirlemek.

baktılar... fakat bu bakışlar başka idi. Bu bakışlarda hürmet, taktir ve gıpta ifadelerini bulmak mümkündü. Her iki kardeş de karındaşlarını hakikaten gıpta ediyorlar, onları taktir ediyorlar, onlara sonsuz bir hürmet besliyorlardı.

Şimdi sahilde kalan iki kişinin Allah'a açılan elleri, dudaklardan dökülen dualar, deryaya açılan çektirmedeki sevgililer ve dostlar için Allah'a yalvarıyorlar, onların salimen ve muzaffer olarak geri gelmelerini niyaz ediyorlardı.

Çektirme sağlam bir rüzgarla Midilli'yi çok geriye bırakmış, yakalayacağı düşmanın üzerine atılmak için her an tetikte Sisan adasının denizine rota tutmuştu. Oruç Reis Sisam Adası'nın denizinden geçerek kıyılara düşmek istiyor, oralarda dolaşan Ceneviz, Venedik veya Rum ticaret gemilerini vurmayı tasarlıyordu.

Oruç Reis bu sulara iki sefer yapmış, her ikisinde de büyük miktarda ganimet almıştı. Bu üçüncü seferi idi. Mevsim tam ticaret mevsimi idi. Oruç bilhassa bu rotayı tutmuştu. Çünkü bu ticaret gemileri Türklerin ellerinde olan kıyılardan seyiretmeyi[1] tehlikeli buluyorlar, daima sahillerden uzak suları tercih ediyorlardı. Hem açık denizde ele geçecek düşmanı haklamak daha iyidir diye düşünüyorlardı. Oruç Reis, dar sularda, boğazlarda manevra yapmak mümkün olmadığı gibi, düşmanın kaçması da çok daha kolay oluyordu. Nihayet düşman fazla sıkışınca baştan kara ediyor ve kaçırabildiği malları ile tekneyi terk ederek uzaklaşıyordu. Açık deniz öylemi idi ya? Orada ele geçecek düşman ister istemez ya vuruşmayı kabul edecek yahut teslim olacaktı.

Fakat hayret... bir gün bir gece yol almışlar, lakin hiçbir tekneye rastlamamışlardı. Sanki denizlerden bütün tekneler çekilmiş gibi idi. Oruç bu tenhalıktan etrafta birtakım şeyle-

(1) Geminin hareketi.

rin ceryan etmekte olduğu neticesini çıkarmıştı ama, bunun ne olduğunu anlayamamıştı.

Nihayet Oruç Reis'in çektirmesi Sisam Adası'nı da bordalamış, onu geride bırakmış ve daha cenuba, Rodos Adası'na doğru rotasını tanzim etmişti. Şimdi sabahın alacakaranlığı yavaş, yavaş sıyrılıyor onun yerine tan yerinin kızıllığı alıyordu. Çektirmenin baş güvertesinden ise, yanık, yanık bir ses bir Rumeli türküsü okuyor... bu yanık ses ruhları mestediyordu.

Böylece yola devam eden çektirme dalgadan dalgaya sekiyor, çanaklıktaki gözcüler engin ufku ellerini gözlerine siper ederek durmadan tarıyorlardı. Birden çanaklıktaki gözcünün gür sesi duyuldu.

— Pruva'da düşman göründü...

Ve bir anda çektirmedeki herkes haraketlendi. Levendler gözlerini düşmanın göründüğü istikamete çevirdiler ve bir donanmanın üzerlerine geldiğini gördüler. Takriben bir mil kadar uzakta, küçük bir adanın burnundan çıkan düşman donanması sekiz on parça galerden(1) kurulu idi.

Oruç Reis, İlyas ile kıç güverteye fırladılar ve düşman tarafına baktılar. Biran her ikisi de sustular. Sanki konuşacak kelime kalmamış gibi. Sonra ilk olarak İlyas konuştu.

— Reis, karındaşım Oruç... kâfir pek kavi... sanırsın ki deryayı ormana çevirmişler...

Oruç Reis, karındaşının bu sözlerine pek aldırış etmedi. O, kâfirin böylesinden korkacak veya kaçacak adam değildi. İlyas gerçi ilim erbabı idi ama, kılıcını da en az ilmi kadar kullanabildiğini ispat etmişti.

Karındaşım dedi... Oruç Reis, kâfir ne kadar kavi olursa bizim şan ve şerefimiz o kadar büyük olur gam koma... ve Oruç Reis çanaklıktaki gözcüye sordu.

---

(1) Bu günün zırhlısı.

— Hüseyin düşman hangi kâfirdendir?

— Sen Jan kafirinin uşakları olsa gerek reis;

Gelenler hakikaten Sen Jan şövalyelerinin himaye ettikleri ve her türlü ihtiyaçlarını karşıladıkları korsanlardı. Bu korsanlar istisnai olarak bazen Sen Jan şövalyelerinin bandırasını çekerlerdi. Bu sefer de öyle olmuştu. Kalelerin grand direklerinde Sen Jan şövalyelerinin bayrağı dalgalanıyordu.

Oruç Reis, bir an düşündü, sonra gür bir sesle ilk emrini verdi.

— Herkes yerine, kürekler işlesin... ilk vurulacak kâfir, ortaya gelen galedir. Sanırım ki bu Sen Jan kâfiri dö la Sabel'in piçi ve yetiştirmesi Anriko'dur. Agribuzlar yerleştirilsin... ilk manevrada bu kâfiri haklayacağız. Onu hakladıktan sonra geri kalan kâfirler kaçacak delik arayacaklar.

Ve bütün levendler yerlerini aldılar... Agribuzlar yerleştirildi. Oruç Reis belindeki palasını sıyırdı keskin tarafını şöyle tırnağı üzerinde bir yokladı ve gülümsedi. Sonra ikinci emrini verdi.

— Mesafe ne kadar?

— Reis bir milden az...

Ve Oruç Reis tekrar emretti.

— Kancalar... kancacılar hazırlansın... dikkat edin sakatlık olmasın kafadan gireceğiz ve hemen rampa edeceğiz. Kancalar atılır atılmaz kâfirin galesine çıkacağız.

Sonra etrafına bakındı aradığını bulamadı.

— Deli Ömer nerede? diye sordu.

Grandi direğinin arkasından fidan gibi bir levend fırladı... gözleri çakmak, çakmaktı... elinde, güneş altında ışıl, ışıl yanan palası,

— Buyur reis, buradayım, diye cevap verdi.

— Sen ne yapacağını biliyorsun.

— Evet reis...

— Galeye çıkar çıkmaz kıç ambara dalacaksın... kâfirin her şeyi orada orayı ateşe vereceksin... seni Kavak Ahmet'le arkadaşları koruyacakları. Göreyim seni beni mahcup etme...

Deli Ömer, palası ile oynarken gözlerini yere indirdi ve mahcup bir sesle cevap verdi.

— Tasalanma reis, tasalanma baba Oruç... kâfirin üstesinden gelirim. Allah bu sefer de yardımcımız olacak.

Sonra yine grandı direğinin arkasına geçti.

Şimdi mesafe daha da azalmıştı. Düşman galeleri ile aradaki mesafe hemen hemen yarıya inmişti. Oruç Reis, düşmanın, tam menziline girer girmez ateş edeceğini bildiği için kâfirin üzerine hedef azaltmak maksadı ile sadece kürekle ve bir yıldırım hızı ile ve dirise[1] gidiyordu. Niyeti, öylece düşman donanmasının arkasındaki galeye rampa olmak ve bir çırpıda, kâfirin kendisini toplamasına meydan bırakmadan amiral Anriko'nun hesabını bitirmekti. Sonrası Allah kerim, bir defa kâfirin başı yıkılırsa gerisini haklamak kolaylaşırdı. Onun için de dirise ediyor ve çektirinin başını düşman donanmasına hedef veriyordu. Böylece hedef de küçülüyordu.

Kâfir, Oruç Reis'in bu manevrasını anlamış olacak ki aradaki mesafe azalmadan ilk top atışını yapmıştı. Dalgaların üstünde akan çektirme düşmanın bu ilk mermisine hedef olmamış ve gülle çektirmenin sancak tarafından hemen hemen iki tekne boyu açıkta suya düşmüş ve bir su sütununu havaya yükseltmişti. Oruç Reis, bunun üzerine gök gürlemesini andırır bir sesle,

— Kürekçiler daha hızlı, daha hızlı yoksa kâfirin topu biz onu yakalamadan bizi bulacak, diye gürlemişti.

---

(1) Baştan hedef ufaltarak.

Kürekçiler sanki kuvvet ilâhı olmuşlardı. Çektirme, Oruç Reis'in kumandası ile birlikte öylesine bir ileri atılmıştı ki, sanki kanatlanacak sanılırdı. Ve düşman ikinci güllesini de çektirmeye göndermiş, fakat büyük bir şans eseri bu gülle de hedefini bulmamıştı. Ama düşman ile Oruç Reis'in çektirmesi arasındaki mesafe de kanca atılacak mesafeye hemen hemen yaklaşmıştı. Şimdi iki düşman karşı karşıya idi ve o anda Oruç Reis'in erkek ve gür sesi duyuldu.

— Kanca atmaya hazır olun, göreyim sizi aslanlarım... bu kâfirin sonu olacak. Ve emrini bitirir bitirmez ilk kancalar atıldı. İki tekne birbirlerine ters manevra ile rampa oldu ve başta Oruç ve İlyas olmak üzere Türk levendleri düşman galasinin o kulakları sağır eden hançerlerden çıkardığı Allah Allah sesleri arasında güvertesini bir anda dolduruverdiler.

Yaman bir vuruşma başlamıştı... dilâverlerin erkek ve gür sesleri ortalığı çınlatıyor. Oruç Reis'in sesi, bütün bu gürültüler ve feryadlar arasında,

— Vurun aslanlarım... vurun... Allah aşkına... Pir aşkına vurun... vurun evlâtlarım, kâfiri koman vurun... analarımız bizi bu günler için doğurdu vurun... İlâi kelimetullah için vurun... diye gürlüyordu.

Ve baba Oruç'un palası durmadan iniyor, her inişinde bir kâfirin ya başını gövdesinden ayırıyor yahut bir tarafını götürüyordu. Levendler aslanlar misali vurdukça vuruyorlar , durmadan dinlenmeden, aman vermeden vuruyorlardı.

İlyas Ağa galenin kıç kasarası üzerinde düşman amirali Anriko'nun işini bitirmek için dört levendle amansız ve korkunç bir mücadele ediyordu...

İlyas'ın da palası durmadan iniyor, o da Sipahi Yakub'un oğlu olduğunu her haliyle ispat ediyordu.

Düşman da yaman dövüşüyordu, o da aman vermiyordu... fakat dağ gibi bir levende karşılık onlardan en azından

beş altı kişi devriliyordu. Fakat düşman kavi idi. Şimidi diğer kâfir galeleri de peş peşe verdikleri manevralarla iki gemi arasındaki bu kanlı boğuşmaya iştirak etmek için gayrek sarfediyorlardı.

Aaaah.... talihsizlik olmasa idi. Evet bu talihsizlik olmasa idi. Kâfirlerin kârı çoktan itmam edilmiş olacak ve böylece Oruç kardeşler deniz zaferlerinin en büyüğünü tarihe yazacaklardı. Fakat Allah öyle istedi... ve İlyas Ağa şehid oldu.

Evet İlyas Ağa şehid olmuştu. O Anriko'nun galesinin kıç kasarası üzerinde yanındaki dört levendle kafirin başının hesabını görmek için aklın almayacağı büyük bir kahramanlıkla çarpışıyordu. Nerede ise neticeyi de alacak ve Anriko'nun başınrı gövdesinden ayırıverecekti. Fakat nasıl oldu... birden sırtında bir yanma hissetti, akabinde sendeleyiverdi. Sonra bu yanma daha ağır bir ağrıya döndü ve geriye dönmek istedi; işte o vakit sırtındaki yanmanın sebebini anladı. Bir düşman arkasından gelmiş ve kamasını olanca hızı ile İlyas Ağa'nın sırtına saplayıvermişti. Bu darbeyi bir ikincisi takip etmiş, sonra da İlyas Ağa dizlerinin üzerine yıklmıştı. Bu halde bile elindeki palasını düşmana çalmak isteyen İlyas, yaptığı hamlenin boş olduğunu anlayınca derinden Allah... demişti. İlyas Ağa'nın ağzından burnundan ve sırtından oluk oluk akan kanlar arasında sırtındaki cepkeni kızıla boynamış, yüzü koyun yere kapaklanmış, kan pırtıları arasında son nefesini verirken Allah... Allah... Allah diye... üç defa ismi celâli zikretmiş sonra da şehit olmuştu.

İlyas'ın şehadeti Oruç Reis'i çileden çıkarmış, aklını başından almıştı. Artık gözü hiçbir şey görmüyor, rasgele vuruyor, durmadan vuruyor ve bir çılgın gibi naralar atıyordu.

— Koman aslanlarım, ağamız gitti, İlyas'ımız şehit oldu... biz nice dururuz... vurun aslanlarım, kâfire vurun evlâtlarım...

Fakat artık her şey nafile idi. Düşmanın diğer galeleri de gelmiş Oruç Reis'in çektirmesinin iskele tarafına rampa olmuştu. Şimdi bir on değil, bire elli ile ve kıyasıya bir vuruşma başlamıştı. Lâkin neticesiz bir vuruşma

Nitekim çok geçmeden vuruşma bitmişti...

Evet vuruşma bitmişti ama, vuruşacak Türk kalmadığı için bitmişti. Zira Oruç Reis'in levendlerinin bir kısmı şehit olmuş geri kalan kısmı ise vuruşacak kuvveti kendilerinde bulamayacak kadar ağır yaralanmışlardı.

— Ve Oruç Reis böylece Sen Jan şövalyelerinin eline esir düşmüştü.

Enriko'nun kumandasındaki Sen Jan şövalyelerinin korsan filosu, Oruç Reis'e karşı kazandığı zaferden memnun efradın hurra... hurra... sedaları arasında pupa yelken cenuba, Rodos'a doğru dümen kırmışlardı.

Oruç Reis ayağında pranga, boynunda lâle, elleri zincirli olarak yaralı ve bitkin bir vaziyette forsaların önündeki ambarın içine atılmış, ambar kapağı kapatılmıştı. Şimdi Oruç Reis, zifiri karanlıkta yaralarının verdiği ıstırap içinde kıvranırken, İlyas'ın şehit edilişini düşünüyor, o manzara bütün dehşeti ile gözlerinin önünde canlanıyordu. Acılar içinde kıvranmasına rağmen Oruç Reis, hiçbir vakit bedbin olmadı. O, nasıl olsa bu hayatı fazla yaşamayacaktı. İçinde öyle bir hırs vardı ki, pek yakında kurtulacaktı.

Böylece zifiri karanlık içinde gece ile gündüzü ayırt etmeden kaç gün geçti kendisi de bilmiyordu. O sadece ve uzun aralıklarla açılan ambar kapısından kendisine uzatılan bir tas içindeki ne olduğu belli olmayan bulamaç gibi yemeğini ve ısırırken dişlerini kıracak kadar bayat ekmeğini aldığı zamanları hesap etmişti. Daha doğrusu elinin parmakları ile bunun hesabını yapmaya çalışmıştı. Oruç Reis tam 27 defa yemek, ekmek ve su almıştı ve bir seferinde ambarın kapağı-

nın açılmasını beklerken galenin sulara büyük bir gürültü ile bırakılan çapasının sesini duymuştu. Kendi kendine "demek artık geldik, bakalım, ne edecekler, " diye düşünmüştü.

Ve aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra ambarın kapağı tekrar açılmış, içeriye iki korsan girmişti. Bir tanesi ona seslenmişti.

— Kalk bakalım...

Oruç Reis, geçen uzun zaman zarfında uyuşan ayaklarının üzerinde durmak için bir tecrübe yapmış, fakat yaralarının verdiği ıstırapla kıvrılamış, ancak zorla ayakta durabilmişti.

Boynundan ellerine ve ayaklarına inen pranga ve lâle zincirleri bu ıstırabını daha da artırıyordu. Zorla yürümeye çalıştı. Bu fevkalbeşer bu gayretti. Zira yaraları tımar edilmemiş, bir hayli kan kaybetmiş ve temiz hava teneffüs etmemiş bir insanın takriben 50 kilo ağırlığındaki zincirlerin altında yürümesi imkânsızdı. Fakat Oruç Reis, yürüyememeyi Türklüğüne yediremiyor, kâfir önünde bir Müslümanın ezilmesine tahammül edemiyor ve insan üstü bir kuvvet sarfederek yürümeye çalışıyor, bunda da muvaffak oluyordu.

Oruç Reis nihayet galenin üst güvertesine çıkmıştı. Derin, derin nefes alıyor, temiz havayı bütün hasretiyle ciğerlerine dolduruyordu. Uzun müddet karanlık anbarda kaldığı için gözleri parlak güneşin ışığı altında birkaç dakika etrafını göremez olmuştu. Neden sonra ışığa alışan Oruç Reis, etrafına bakmış ve galenin, Rodos'un büyük limanında olduğunu anlamıştı. Ve Oruç Reis'i öyle bitap gören korsanlar kendisine ehemniyet vermemişler, ertesi günü haraç mezad Rodos'un esir pazarında satmışlardı.

Oruç Reis'i aslen Yahudi olan iki ortak satın almışlardı. Ona ölmeyecek kadar kuru ekmek ve sudan farksız bir çorba veriyorlardı. Oruç Reis, kısa zamanda kendisini toparlamıştı. Kendisini satın alan Yahudiler, ondan çok şey ümit ediyorlar-

dı. Zira Oruç Reis'in, Yakup Bey'in oğlu olduğunu nasılsa öğrenmişlerdi. Esasen satın almalarının sebebi de bu idi. Midilli'de büyük bir çömlek imalathaneleri olduğunu, kardeşlerinin, kendileri tarafından talep edilecek fidyeyi vereceklerini hesap etmişlerdi. Fakat Yahudilerin hesabı pek yanlış çıkmıştı ve Oruç Reis, bir gün firar edivermişti.

Felâket haberi çabuk ulaşır derler, Oruç Reis'in esir, İlyas'ında şehid olduğu haberi Midilli Adası'nın sakin Bonava kasabasına pek erken gelmişti. Ve bütün ada derin bir mateme bürünmüştü. İshak ile Hızır, haberi duydukları vakit adeta deliye dönmüşlerdi. İki kardeş baş başa vermişler, ne yapacaklarını, ağalarını nasıl kurtarabileceklerini düşünmeye ve tedbir almaya başlamışlardı. İshak kardeşi Hızır'a.

— Ne tedbir düşünürsün karındaşım? Diye sormuştu.

Hızır, asabiyetini belli etmeden, fakat kaşları çatık olarak cevap vermişti:

— Ağam, nasıl tedbir gerektir? Bilemem. Benim bildiğim şey artık Bonova'nın bize mesken olamayacağıdır. Burada duramayız. Deryalar bizi bekler, benim aklıma gelen budur. Ve lâkin illâ, ağamızı kurtarmalıyız. Gayri başka çare kalmadı.

— Doğru söylersin karındaşım, Oruç'u kurtarmaktan gayri iş yok bizim için.

— Ağam sen nice tedbir düşünürsün?

— Karaman iline gitmek, oradan tedarik edeceğimiz yoldaşlarla Rodos'a haber salmak ve istedikleri fidye ne ise onu vermek ve Oruç'u kurtarmak.

— Belli, bende aynı tedbirde kararlıyım.

Ve iki kardeş ellerindeki işi, tezgahı ve bütün mallarını kalfalarına bırakıp belki bir daha dönmeleri mümkün olmayacak baba yurtları Bonava'dan ayrıldılar.

İki kardeşin bundan sonraki yolculuklarını, müşterek

mi yaptıkları hususunda herhangi bir tarihi kayıt yoktur. Ancak tarihî malûmata göre, bundan sonra Hızır'ın, mallarından eline geçen on bin altın drahmi[1] ile yoluna devam ettiğidir. İshak hakkında ise hiçbir malûmat yoktu.

Hızır, doğruca Karaman iline gitti. Orada, kendisi ile iş yaptıkları bir levanten vardı ki, adına Jül derlerdi. Bu adamla çömlekçilik yaptıkları sıralarda iki defa görüşmüş ve pek de iyi anlaşmışlardı. Hızır, işte bu levanseni araya koymayı düşündü ve derdini kendisine açtı. Jül kâfiri, hem akıllı idi, hem de menfaatini düşünürdü. Gerçi Hızır'dan hoşlanmıştı ama nede olsa iş işti. Alacağı yüz altın drahmi için bu işi memnuniyetle kabul etti ve Rodos'a giti.

Hızır, Jül Karaman ilinden ayrıldıktan sonra kendisi ile mutabık kaldıkları gibi doğruca Bodrum'a gitti ve eklemeye başladı. Hızır, Jül'e mümkün olursa ağası ile konuşmanın çarelerini de araştırmasını sıkı sıkıya tembih etmeyi ihmal etmemişti.

Hızır, vardığı Bodrum'da iç sıkıntısından günlerini bitiremiyor, oradan oraya geziyor, deniz kenarında iç kalede dolaşıyor, iç kalenin kuytuluğuna çekilmiş çektirmelere, mavnalara bakıyor, adeta kendinden geçiyordu. Fakat günler geçiyor ağasından haber getirecek olan Jül görünmüyordu.

Günler böylece uzayıp gidiyordu. Hızır da bu arada her geçen gün biraz daha ve derinlemesine denizcilikle alâkalı malûmat topluyordu. Hızır'ın Bodrum'da geçirdiği bekleme müddeti içinde denizciliğe ait pek büyük ve değerli malûmat aldığı ve ziyadesi ile birşeyler öğrendiği gerçektir. O, bütün vakitlerini ya deniz kenarında, yahut levendlerin ve gemicilerin devam ettikleri kahvehane ve koğuşlarda veya teknelerin güvertelerinde geçiriyor, levendlerle konuşmaktan onlarla dertleşmekten hudutsuz zevk duyuyordu.

---

(1) Rodos ve Ege adalarında kullandıkları para.

Ve böylece Hızır'ın ömrü bu yeknasak, fakat faydalı muhit içinde sürüp gidiyordu. Oruç Reis'in günleri de, tıpkı kardeşi Hızır gibi Rodos'ta renksiz ve üzücü bir şekilde uzayıp gidiyordu. İşte böyle günlerden bir gün, patronlarının verdiği angaryayı yaparken, Jül çıkagelmişti. Oruç Reis, Jül'ü karşısında görünce pek memnun olmuştu.

— Bre Jül[1] kâfiri sen nereden gelirsin böyle? diye de sormuştu.

Jül, müteessir bir ifade ile Oruç Reis'i yukarıdan aşağıya süzmüş, sonra da,

— Ağam, demişti. Karındaşın Hızır gönderdi beni buraya.

— Sen karındaşımı nerede gördün, yoksa Bonava'ya mı gittin?

— Hayır ağam, o benim yanıma Karaman iline geldi.

— Ha! öbür karındaşım İshak ne oldu?

— Bilmiyorum ağam. Hızır Karaman iline yalnız geldi.

— Peki ne dedi sana?

— Ağam, Hızır dedi ki: senin için on bin altın drahmi ayırmış, fidyen ne ise onu verecek ve seni kurtaracak bunu sana söylememi ve efendilerinle pazarlık etmemi emretti.

— Hızır bunca parayı nereden buldu ki?

— Zannederim bütün mallarını sattı. Eline geçen para bu imiş.

— Karındaşım neredadir şimdi.

— Karaman ilinin Bodrum kasabasında.

— Seni orada mı bekler.

— Belli ağam orada bekler.

---

(1) Gazavat-ı Hayreddin Paşa adlı eserde bu zatın adı Kırigo olarak geçer.

Oruç Reis, başını önüne eğdi. Bir müddet sustu. Sanki nefes almaktan bile korkan bir hali vardı. Neden sonra gözleri nemli bir halde Jül'e baktı;

— Olmaz böyle şey be kâfir, olmaz böyle şey.... diye adeta gürledi.

Jül, Oruç Reis'in böyle birden bire hırslanmasına bir mana verememişti. Garip, garip fakat çekingen bir ifade ile Oruç Reis'e baktı. O gözlerde ne bir kin ne de bir nefret okuyamadı. O vakit içi rahatladı.

— Olmayan şey nedir ağam?

— Olamayan şey mi?... olmayan şey, senin bana getirdiğin haber

— Yok sahi söylerim ağam, Hızır bana geldi ve seni kurtarmak için on bin altın drahmisi olduğunu söyledi. Senden cevap bekler. Sen Jorj adına yemin ederim ki yalan söylemiyorum.

Oruç Reis, Jülin haberi doğrulayan sözleri üzerine hafifçe gülümsedi ve,

— Yok be kâfir Jül, sana yalan söylersin demedim, olmaz böyle şey dedim,

— Olmayan nedir ağam?

— Olmayan şey, karındaşlarımın bütün mallarını mülklerini satarak beni kurtarmak için vereceklerini bildirdikleri para olmaz. Ben karındaşlarımın fakrına sebep olacak böyle bir kararı nasıl verebilirim. Ben karındaşlarımı süründürmek istemem. Onun için de var karındaşım Hızır'a söyle, ben nasıl olsa buradan bir yolunu bulur kurtulurum. Ancak kulağı hep kirişte olsun benden haber beklesin.

— Ağam, gel etme, efendilerin olan Yahudiler bu on bin altın drahmiye seni satarlar, seni azat ederler. Müsaade et de gidip kendileri ile konuşayım.

— Olmaz kâfir oğlu kâfir... olmaz. Ben kurtulacağım diye karındaşlarımı perişan edemem. Var ona, karındaşıma böyle söyle.

Jül, Oruç Reis'in fidyeyi kat'i süratte reddettiğini anlamış fazla da ısrar etmemişti.

Ve böylece Hızır'ın, ağası Oruç Reis'e Jül vasıtasıyla teklif ettiği fidye işi de suya düşmüştü. Oruç Reis, kati olarak fidye verilmesini reddetmiş, hayatını, kardeşlerinin sefaleti üzerine bina etmekten kaçınmışı.

Jül, Oruç Reis'in yanından ayrıldıktan sonra, Oruç Reis'in efendilerinin yanına gitmeye karar vermiş, kendilerine durumu anlatmış fidyeyi Oruç Reis'ten gizli olarak kendilerine en kısa zamanda vermeye hazır olduğunu da bildirmişti. Fakat Yahudi zekası burada da işi ters taraftan tutmuş ve Hızır'dan daha fazla fidye almak için Jül'ün kendilerine teklif ettiği on bin altın drahmi fidyeyi red etmişlerdi. Tabii Jül'de eli boş, kendisini Bodrum'da sabırsızlıkla beklemekte olan Hızır'ın yanına dönmüş, bu haberi vermişti.

Oruç Reis'in Kurtuluş İçin Temasları

Oruç Reis, Rodos'ta esir bulunduğu müddet zarfında bazı dostlar edinmişti. Bütün tarihlerin ve vesikalarında belirttiği gibi Oruç Reis, birkaç Avrupa lisanına vakıftı. Yunanca ve İtalyanca'yı daha Midilli Adası'nda Bonava köyünde iken öğrenmişti ve pek mükemmel konuşuyordu. Bu sebeple aradaki temasları, kurduğu dostluklar çok kolaylaşıyordu.

İşte Oruç Reis'in bu dostluktan edindiği pek yakın bir dostu vardı ki, adı Santiri oğlu idi. Adada serbest dolaşan Oruç Reis, Jül ile yaptığı konuşmadan bir iki gün sonra bu dostuna gitmiş ve aralarında şu konuşma geçmişti.

— Ey.. Santiri oğlu, şimdi benim senden bir yardım ta-

lebim var. Bu hizmeti benden esirgeme.

Santiri oğlu, Oruç Reis'in öyle kolay, kolay herhangi bir şey talep edecek adamlardan olmadığını yakınen bildiği için, Oruç Reis'in sözlerinden fevkâlede bir hadisenin mevcut olduğunu anlamış ve heyecanlanmıştı. Oruç Reis'i bir müddet dikkatlice süzdükten sonra,

— Hayırdır, demişti. Nedir istediğin? Elimden gelirse, bilirsin ki bunu yapmaktan, bilhassa sana karşı bu hizmeti ifa etmekten kaçmam.

Oruç, hemen mevzuya girmiş ve şöyle demişti:

— Sen iyi ve insaniyetli bir adamsın. Bunu bir çok defalarda bana karşı ispat ettin. Benim hayatımda yeni bir sahifa açacak bir talepte bulunacağım senden. Beni, şimdiki Yahudi efendilerimden satın al, ben senin kölen olayım. Eğer işine yaramazsam beni tekrar satmakta serbestsin. Allah adına yemin ederim ki, sana, beni tekrar sattığın için buğz etmeyeceğim.

Satirine oğlu Oruç Reis'in ne demek istediğini anlamıştı ve hafifçe gülmüştü.

— Bir şeyler mi yapmak istiyorsun Oruç Reis?

— Eğer Allah isterse... evet...

— Peki reis... yalnız sana bir takım tavsiyelerim olacak... bu tavsiyelerime kulak asacaksın.

— Sen nasıl istersen...

— Şimdi dinle. Ben efendilerin olan Yahudileri dükkanıma çağıracağım onlarla konuşurken, sen güya işine gidiyormuş gibi benim dükkanımın önünden geçecek ve bana konuşma sebebini meydana getirecek olan selâmını vereceksin. Ben de seni yanıma çağırıp hal ve hatırını soracağım. Ondan sonra da efendilerine teklifimi yaparım. Sakın ola ki renk vermeyesin.

— Sen nasıl istersen öyle olsun...

Ve böylece Oruç Reis tekrar efendilerinin işyerine gitmişti.

Aradan iki gün geçtikten sonra bir sabah Santiri oğlu, Oruç Reis'in efendileri olan iki Yahudiyi bir iş için dükkanına çağırmıştı. Onlarla konuşurken, kararlaştırdıkları gibi Oruç Reis de oradan geçmiş ve Santiri oğluna selâm vermişti.

Santiri oğlu, Oruç Reis'i yanına çağırmış, hal hatır sormuş ve kuvvetli bazuarına, sağlam endamına, dik başına ve pek geniş omuzlarına baktıktan sonra, birden Yahudi ortaklara dönerek,

— Bu esirinizi bana satar mısınız? Diye sormuştu.

Yahudiler birden bire yapılan bu teklife şaşırmışlar, birbirlerine bakmışlardı. Kısa bir müddet göz, göze gelen Yahudiler aralarında anlaştılar ve Oruç Reis'in fiyatını anlamak için Santiri oğlunun yaptığı teklife peki dediler.

— Satalım... satalım ama önce bunun fiyatını tespit edelim... ondan sonra anlaşırız.

— Peki... siz Oruç Reis için ne istersiniz?

— Biz değil, talip olan sen olduğun için fiyatını, kaça almak istediğini sen söyle.

Böylece Oruç Reis'in fiyatını tespit etmek için girişilen pazarlık sonunda koca korsana 25 bin akçe fiyat biçildi.

Santiri oğlu fiyat tespit edildikten sonra da,

— Bu fiyatta mutabık mıyız? Eğer mutabık isek buyurun paranızı diyerek Yahudilere paralarını vermek üzere davrandı. Ancak Yahudilerden bir tanesi satmağa taraftar olmuş, diğeri ise itiraz etmişti ve arkasından da ortağı olan Yahudiye dönmüş,

— Sen hisseni satmağa razıysan 12.500 akçeni veriyor ve Oruç'u ben satın alıyorum demişti.[1]

---

(1) Cezayir'de Türkler, Aziz Samih

Böylece Oruç yine Yahudinin malı kalmışı. Yahudinin bu şekilde hareket etmesin için sebep vardı. Bu çıfıt, Jül ile Oruç Reis arasında geçen konuşmalara Jül'ün teklifi ile vakıf olmuş, Oruç Reis'in karındaşı Hızır'ın Bodrum'da olduğunu ve yanında ağabeyini kurtarmak için 10.000 altın drahmi ile beklediğini öğrenmişti. Oruç'u tek başına bu sebeple satın almıştı.

Oruç Reis'in yeni efendisi onu almış, adeta şatoyu andıran evine götürmüş, ayağına pranga ellerine zincir vurduktan sonra da hendek kazmak üzere adamlarına teslim etmişti.

Bu muameleden fevkalade müteessir olan Oruç Reis ağız zincirler altında çalışmıştı.

Birkaç gün böylece geçmiş, nihayet bir gün Oruç Reis, muhafızlarından birisine efendisini görmek istediğini söylemiş o da bu talebi Yahudiye duyurmuştu. Efendisi Oruç Reis'i yanına çağırtmıştı.

Oruç Reis ağır zincirlerin altında olmasına rağmen başı dik, göğsü ilerde, bakışları ile Yahudinin ciğerlerini delecekmiş gibi azametli idi.

Bir müddet Yahudiye baktıktan sonra erkek sesi ile sormuştu.

— Ayağıma iki pranga birden vurmak suretiyle yaptığın bu işkence nedir? Eğer benim sana faydalı olmaklığımı istiyorsan, iş yapmaklığıma mani olan bu prangaları sök, bu işkenceden vazgeç, zira eline bir şey geçmez.

Böyle pervasızca sual soran, yaptığı işkencenin doğru olmadığını mertçe yüzüne karşı söyleyen Oruç Reis'e efendisi Yahudi bir müddet bakmış, sonra da şu cevabı vermişti.

— Sana benim yaptığım bu işe bir işkence değildir. Asıl işkenceyi bundan sonra göreceksin. Seni daha ağır prangaların altına bağlayacak, boynuna da lâle geçirecek ve böylece

aklına gelmeyen işkencelere uğratacağım. O vakit bugünkü haline şükredeceksin... bu işe başladığım vakit, başına gelecek olanları daha iyi anlarsın.

Oruç Reis, sanki yıkılmış gibi idi. İçinin bir boşlukta imiş gibi boşaldığını hissetmiş, gözleri bir an için çakmak çakmak olmuş, zihninden boğazına sarılmak, onu oracıkta boğmak geçmişti. Lakin kendisini çabuk toplamıştı. Bu hareketin, tasarlandığı fırarı yapmasına mani olduğunu düşünmüş, kurtuluş yolunu tamamen kapatacak olan bu hareketten bir an sonra da vazgeçmişti.

— Peki... demişti, sen efendimsin, nasıl istersen öyle hareket edersin... fakat bana yapacağın işkenceden eline geçeceğini tahmin edersin?

Yahudi, ırkının bütün mel'anetinin yüzüne vuran bir gülüşle mukabele etmiş sonra da,

— Bunu niye yaptığımı sen bilirsin... demişti.

— Ben nereden bilebilirim senin aklından geçenleri...

— Evet maksadımın ne olduğunu biliyorsun kardeşin Hızır'ın Bodrum'da senden haber beklediğini bilmiyor musun?

Oruç Reis meseleyi o vakit anlamış ve içinden Yahudiye lânet etmişti.

— Evet kulağıma bir haber gelmişti ama, bunun doğru olduğuna ihtimal vermemiştim.

— Demek doğru olduğuna ihtimal vermemiştin öyle mi? Peki kardeşinin Bodrum'da büyük bir servet vermek şartı ile senin serbest bırakılmak için buraya aracı gönderdiğini de bilmiyor musun?

Oruç Reis habercini geldiğini saklamanın faydasız olduğunu zira, efendisinin her şeyi bildiğini anladığı için gizlemek yoluna gitmemişti.

— Evet, bilmiyorum. Benimle de görüşmüştü. Ama pek öyle uzun boylu görüşmemişti.

— Kardeşini Bodrum'da olduğunu ve senin için yüklü bir fidyeyi de vermeye hazır beklediğini biliyorum. Sizin zengin olduğunuzu duydum. Kardeşin külliyetli bir para ile seni kurtarmak istiyormuş.

— Biz zengin değiliz... ne ben, ne de kardeşlerim... ufak bir çömlekçi dükkanından nasıl servet edinilir...

Yahudi, Oruç Reis'in bu sözleri üzerine ta gözlerinin içine baktı..

— Demek öyle... zengin değilsiniz?.. sen bilirsin... istediğim fidyeyi verinceye kadar burada en ağır işkenceler altında kalacaksın. Bugüne kadar yaptıklarım bir şey değil... asıl bundan sonra göreceksin, seni doğduğuna pişman etmezsem...

Oruç Reis'in kan bir anda tepesine çıkmıştı... Yahudinin gırtlağına sarılmak, onun orada işini bitirmek için o anda dünyaları bağışlardı. Fakat... evet fakat sonrası ne olurdu? Kafasından bir anda binlerce şimşek çaktı geçti ve kendisini tuttu.

Ağır adımlarla Yahudinin yanından ayrıldı. Yolda yürürken, yapmak istediği şeyleri bir defa daha, lâkin bu sefer çok daha geniş şekilde düşünmeye başladı. O, artık kafasındaki son şüpheleri de bu konuşmadan sonra atmış, düşüncelerini tahakkuk safhasına çıkaracağı kaçış planı üzerinde nasıl bir yol takip edeceğini tasarlamaya başlamıştı. Evet... Oruç Reis kaçmaya kararlı idi, ama nasıl?.. işte bunu bilmiyordu. Fakat mutlaka kaçacaktı. Kaçması lazımdı... o, böyle esir olmak için değil, denizlere hükmetmek için doğduğuna inanmıştı... bu düşünce, ilk korsanlık seferinden sonra kafasına yerleşmişti. Onun hayali pek genişti... o, hatta bununla da iktifa etmeyecekti. Oruç Reis sanki bir cihad vermek istiyordu. Allah adına yemin etmişti.. şimdi bir defa daha yemin ediyordu.

— Yarabbi... ey ulu Allah'ım... senin adına yemin ederim ki, denizleri bu kafirlere zindan edeceğim...

Şehzade Korkud

Oruç Reis'in Rodos'da esir olduğu sıralarda Şahzade Korkud da Antalya valisi bulunuyordu.

Osmanlı tahtında ise ikinci Bayezid Han... Korkud, kardeşi Şahzade Selim'in taht üzerindeki düşüncelerini, hatta düşüncelerini değil, niyetlerini bildiği için, kendisini sevdirmek, halkın desteği ile kardeşinden evvel tahtı eline geçirmek için durmadan çalışmakta idi. Korkud bir taraftan bu işin tahakkuku için çalışırken, bir taraftan da, denizlere karşı beslediği fevkalâde sevgi yüzünden Adalar Denizi ile Akdeniz'de cevelân eden Türk korsanlarını himaye ederdi. Şahzade Korkud'un Türk korsanlarını himaye etmesinin bir ikinci sebebi vardı ki, bu da, Mısır Memlükleri'nin denizlerdeki üstünlüklerini geride bırakmak, kuvvetli, kudretli bir donanma meydana getirmek arzusundan ibaretti.

Padişah olduğu taktirde bu hususu mutlaka gerçekleştirecek, böylece devlet bir taraftan Avrupa içlerinde ilerlerken, diğer taraftan ordunun ileri harekâtını destekleyecek bir kuvvet meydana gelmiş olacaktı.

Şahzade Korkud'un bu düşünceleri gerçi ileriye muzaf bir düşünceden ileri geçmiyordu, amma, buna zemin hazırlamaktan da geri durmuyordu. Bu sebeple de Türk korsanlarını en geniş şekilde destekliyordu.

Şahzade Korkud, her yıl Rodos Adası'na, Sen Jan şövalyelerine kapıcı başını gönderir ve büyük bir fidye mukabili kırk Türk forsa veya esirini satın alırdı.

Şahzade Korkud, kapıcı başasını bu yıl da Rodos'a göndermişti. Her sene olduğu gibi kapıcı başının kese kese altınlarla adaya geldiğini haber alan esir tüccarları ellerindeki esirleri kendisine sattılar.

Şövalyelerin, hazırladıkları bir gemi ile bu esirler Antalya'ya nakledilecekti. Kapıcı başı esirleri saymıştı tamamı kırk tane idi. Ama Oruç Reis bunların arasında yoktu. O, esirleri hürriyetlerine kavuşturacak geminin forsa yerinde ayağından çakılı, kürek çekmeye mahkûm edilmişti. Efendisi ona böylece ceza vermiş oluyordu.

Gemi limandan hareket etmeden önce Yahudi bir defa daha limana indi, gemiye geldi ve Oruç R eis ile kısa bir konuşma yaptı.

— Bu ceza senin için daha başlangıç sayılır. Şimdi vatanına kadar gidecek, lâkin oraya çıkamayacaksın. Vatanını ancak şu lombuz'dan(1) seyredeceksin, için vatan aşkı ile yanıyor, bunu biliyorum.. işte onun için de seni satmadım. Ve Yahudi geldiği gibi de gemiden çıkmıştı.

Ama Yahudinin bilmediği, bilmesine de imkan olmayan şey... Oruç Reis'in kaçmak için yaptığı yeminin büyüklüğü ve azmi idi. Oruç Reis daha Rodos'da iken prangalarından birisini rahatça kıracak şekilde zedelemişti. Böylece bir kolayını bulup kaçabileceğine aklı kesmişti. Antalya'ya gider de tekrar geriye, esir olmaya döner mi idi, o?..

Serbest bırakılan Türk dilâverlerini götüren gemi pupa yelken Antalya'ya doğru yol alırken, Oruç Reis, durmadan kafasında kaçtıktan sonra takip edeceği yolu plânlamıştı.

Yol boyunca bu sebeple de mütemadiyen konuşmuş, forslarla şakalaşmıştı.

Gemi böylece konuşmalar ve gülüşmeler arasında Antalya koyunun yakınlarında bir ufak burnun gerisindeki limana girmişti. O gece orada kalacaklar, ertesi gün de Antalya'ya yelken açacaklardı.

Dışarıda her dakika artan bir poyraz esiyordu. Geminin

(1) Gemilerdeki yuvarlak pencereler.

serdümeni[1] kaptandan müsaade alarak balık tutmak için filikayı denize indirdi ve biraz açıkta avlanmaya başladı. Ancak deniz sert poyraz rüzgarıyla sertleşmeye başlayınca bütün gayretlerine rağmen gemiye yanaşamadı ve sert poyraz korkunç bir fırtınaya dönüverdi. Fırtına yamandı, gemiyi allak bullak etmiş, tayfalarda da, forsalarda da mecal bırakmamıştı. Tekne bu korkunç ve ıslıklar çalan fırtınanın içinde bir ceviz kabuğu gibi sallanıyordu. Akşamın karanlığı da basmıştı. Kaptan tekneyi parçalanmaktan korumak için mütemadiyen emirler veriyor, tayfalar oradan oraya koşuşuyorlardı.

İşte bu hengâme arasında Oruç Reis, nasıl etmişse etmiş, ayağındaki pranganın birisini sıyırmış, böylece kendisini ana zincire bağlayan bir ucu boşalmıştı. Forsaların kürekleri başında fırtınanın şiddetinden kendilerinden geçip sızdıkları, tayfalarında sağa sola koşuştukları sırada yavaşça yerinden kaymış olan Oruç Reis, kendisini, sürünerek çıktığı güverteden olanca azgınlığı ile ortalığı allak bullak eden fırtınalı denize bırakıvermişti. Yüzerek karaya ayak basan Oruç Reis, bin zahmetle karaya çıkmış, hemen yere kapanmış, anavatan toprağını öpmüş, sonra Allah'a dua etmişti. Şimdi yepyeni bir kuvvet kazanmıştı. Artık deryalar kendisinin olacaktı. Buna Allah üzerine yemin etmişti ve deryaları kâfirlere zindan edecekti.

Oruç Reis, hemen kalkmış ve yakında, yol üzerindeki bir köye varmış. İlk ışık gördüğü evin kapısını da çalmıştı.

Yaşlı bir adamın açtığı kapıdan, müsaade ile içeriye giren Oruç Reis, orada hane sahibinin verdiği sıcak çorbayı içmiş, karnını doyurmuş, ona bir elbise temin etmiş olan ev sahibine teşekkür ettikten sonra da yoluna, kafasında tasarladığı planı gerçekleştirecek olan Şahzade Korkud'a gidecek olan yola düşmüştü.

---

(1) Dümen tutan.

Hızır Bodrum'da Ağabeyi Oruç'u Bekliyor

Hızır, Jül'den gelecek haberi bekliyordu... Bodrum kasabası ona bu günler içinde pek kasvetli, pek sıkıcı gelmişti. Bir yerde duramıyor... hiç kimse ile konuşmak istemiyordu. Günleri adeta zindan olmuştu. Jül'den herhangi müspet veya menfi bir haber çıkmıyordu.

Yine böyle sıkıntılı bir gün idi ki, Rodos'a giden geri geldi ve Hızır'a müjdeyi verdi.

— Hızır beyim... müjde sana... Oruç ağam kaçmış... ve sonra Rodos'ta iken öğrendiği kaçış hikâyesini nakletmişti.

Hızır adeta deliye dönmüştü. Sevincinden ne yapacağını bilmiyordu. Demek ağabeyi Oruç kaçmıştı... bir an ağasının nerelere gideceğini düşünmüş ve en kuvvetli ihtimal olarak Midilli Adası'nın küçük kasabası, doğup büyüdükleri Bonava aklına gelmişti. Evet, Oruç başka nereye gidebilirdi? Gideceği tek yer kardeşlerinin yaşadıkları Bonava kasabası olabilirdi.

Ama buna rağmen bir defa da hadisenin doğruluğunu, ağasının kaçıp kaçmadığını denizcilerden öğrenmek istedi. İskeleye indi. Sordu, soruşturdu. Nihayet Rodos'tan yeni gelmiş bir teknenin tayfalarından, Jül'ün söylediklerinin doğru olduğunu tespit etti ve vakit geçirmeden Midilli'ye, Bonava kasabasına, annesinin ve ağabeyi İshak'ın yaşadıkları baba yurtlarına döndü.

Annesi ile ağabeyi İshak Hızır'dan sevinçli haberi alınca pek sevindiler.

Oruç Reis Antalya'da

Oruç Reis, uzun bir yolculuktan sonra Antalya'ya varmıştı. Yorgun ve bitaptı. Zira bu uzun yolu yaya olarak aşmış bulunuyordu. Oruç Reis, bütün yol boyunca şekillendirmeye

çalıştığı fikrini, Antalya'da indiği hanın küf kokan odasında uykuya varmadan evvel tam manasıyla vuzuha çıkarmıştı.

Oruç Reis, Hristiyanlara karşı mücadeleye karar vermişti. İşte kafasında şekillenen ve son şeklini alan düşünce bu idi. Oruç bir nevi cihada karar vermişti. Uzak diyarlardan gelen haberlere bakılırsa, İspanya'da pek fena idi. Orda islâm devletlerinin sunucusu olan Granada düşmüş, İspanya kralı Ferdinand ile karısı Kraliçe İzabella Müslümanlara görülmedik işkenceler yaparak onları imhaya tevessül etmişlerdi. Oruç Reis, bir Müslüman olarak bütün bunları nefretle karşılıyordu. Belki Sen Jan şövalyelerinin eline geçmese idi, bütün bunları düşünmeyecek ve hayatını devrin korsanları gibi, sadece korsanlıkta bitirecekti. Lakin O, Hristiyanların ne olduklarını, Müslümanlara karşı tatbik ettikleri işkenceleri yakından görmüş, tanımış, bizzat nefsinde tecrübe etmişti. Ve o andan itibaren de içinde yavaş, yavaş gelişen bir kin, bir nefret onu sanki Müslümanların himayesini üzerine almaya sevketmişti.

Şimdi hürdü... şimdi aklında şekillendirdiği mücadeleyi yapabilirdi... şimdi emeline her ne pahasına olursa olsun erişecek yola girmeye kararlı idi. Artık intikamla birlikte katledilen dindaşlarının kurtarılması onun değişmez hedefi idi... bu bir zarüretti. Onun için ve bu zarureti her Müslüman gibi yapmaya mecburdu... çünkü, Allah'a inanıyordu... çünkü Müslümandı. Her Müslümanın dindaşına karşı vecibelerini, babasından aldığı sağlam din terbiyesinde bir çok misallerle müşahede ve tespit etmişti...

Oruç Reis, işte bu düşüncelerle girdiği kıtık yatağında derin bir uykuya dalmıştı. Sabah olmuş her taraf aydınlanmıştı...

Antalya'nın çam ormanları arasından uzun ufuklar, masmavi deniz pek ihtişamlı bir manzara arz etmektedir. Bu manzara insanı istese de istemese de derin hülyalara, sonsuz

düşüncelere sevk eder. Hele Oruç Reis gibi, büyük işler yapmaya karar vermiş bir insan olursa...

Oruç Reis, Antalya'nın dar ve dolambaçlı sokaklarından hemen birkaç yüz metre ilerideki kaleden deniz kenarına inen dik yola girdiği vakit derin, derin düşünmek halâ devam ediyordu. Fakat şimdi bu koca denizci, mes'uddu... düşüncelerini kuvveden fiîle çıkarmak için elinde imkanlar da vardı. Her şeyden evvel O, Şahzade Korkud'dan ümidi vardı. Kendisine belki bir tekne verirdi... ama Şahzade Korkud ile görüşmeden evvel O, eski tanıdıklarından fevkalade eyi insan olan Ali Reis ile görüşmeye gitmeli idi. Han'ın küçük odasında yatağından dışarıya çıktığı andan itibaren tek düşüncesi bu idi. Onunla bir defa görüşmekte kendisi için büyük faydalar mülâhaza ediyordu.

Oruç Reis, Ali Reis'i daha evvelden, henüz denize açıldığı ilk günlerden beri tanıyordu. Ali Reis, sahibi bulunduğu gemisi ile Mısır ile Anadolu arasında ticaret yapıyor ve iyi de kazanıyordu. Hali vakti pek yerinde bir reisdi...

Dik yoldan deniz kıyısına vardığı vakit büyük bir şans eseri Ali Reis'in teknesini harıl, harıl mal yüklerken bulmuştu.

Oruç Reis bir solukta lumbar ağzına[1] varmış ve sormuştu,

— Ali Reis gemide mi?

Genç bir levend, Oruç Reis'i tepeden tırnağa kadar süzmüş sonra da sormuştu.

— Sen kimsin ağam?

— Oruç... Oruç Reis...

Ali Reis'e Bonavalı Sipahi Yakub'un oğlu Oruç geldi diye haber sal...

(1) Gemilere giriş yeri.

Levend, reis sıfatını duyunca toparlanmış, Oruç Reis'e hürmette kusur ettiğine inanmış insanların hali ile mahcup olmuş.

— Buyur Reis, reisimiz kamarasında. Seni oraya götüreyim, demiş. Önüne düşmüştü.

Oruç Reis açılan kamara kapısından içeriye girdiği vakit, yılların deniz kurdu Ali Reis'i ayakta bulmuştu. Ali Reis hayretten açılan gözlerle Oruç Reis'e bakıyordu. Sanki gördüğüne inanamamıştı.

Sonra bu sessiz bakışlar bir anda buğulanmış ve iki deniz kurdu kucaklaşmışlardı.

Ali Reis'in suallerine cevap veren Oruç Reis, hayatının son yılını uzun, uzun anlatmış, nasıl kaçtığını bütün tafsilatı ile nakletmiş ve,

— İşte böyle Ali Reis... şimdi hürüm... yalnız teknem yok... Allah isterse onu da yakında bulurum. Şimdi bana göre bir işin var mı? demişti. Ali Reis, deniz, rüzgar ve güneşten yanmış yüzünün derin hatıralarını örtmek ister gibi iki eliyle yüzünü sığamış sonra da,

— Sana göre bir iş mi? Nasıl bir iş istiyorsun Oruç oğlum?... diye sormuştu.

— Nasıl bir iş olursa olsun... mesela yelken reisli falan...

Ali Reis kendi teknesinde, gemi reisliği yapmış bir insanın çalışmasından elbette ki memnun olurdu. Nitekim öyle oldu ve Oruç Reis'in istediği yelken reisliğini ona verdi.

Mısır'a Sefer

Ali Reis'in teknesi müsait bir rügarla yelkenlerini şişirmiş Antalya limanından Mısır seferine çıkmıştı.

Yol boyunca her hangi bir aksilik çıkmamıştı... halbuki

bu sular, Sen Jan şövalyelerinin cirit attıkları yerlerdi. Her an kafirlerin karşılarına çıkmak ihtimali vardı. Ama Allah sanki Oruç Reis'i, kafasında şekillendirdiği hizmeti ifa etmesi için himaye ediyordu.

Nihayet yolculuk bitmiş, Ali Reis'in teknesi Nil nehri deltasından içeriye girmiş ve İskenderiye'de demirlenmişti.

Oruç Reis, öyle kabına sığacak insanlardan değildi. Hele bir tüccar teknesinde hizmet etmek, onun aklının alacağı iş değildi... bu düşüncesini daha yolda iken Ali Reis'e açmıştı, o da bunu tasvib etmişti. Ali Reis'in gerek İskenderiye'de gerek Kahire'de hem de Sultan sarayında birçok tanıdıkları vardı. Bu tanıdık ve dostları marifeti ile Oruç Reis'e yardım edeceğini de vaad etmişti.

Tekne kıçtan karaya bağlandığının ertesi günü Ali ve Oruç Reis'ler hemen karaya inmişlerdi.

Ali Reis o gün tanıdıklarından bir çok malumat almış, Sultan'ın Hint sularına bir donanma sevk etmek istediğini öğrenmişti. Bunu öğrendikten sonra da, o vakitler liman işlerine bakan Sulta'nın adamına gitmiş ve Oruç Reis'i kendisine tavsiye etmişti. Sultan'ın adamı da muteber bir insan olan, bilgisine inandığı Ali Reis'in tavsiye ettiği bu genç reise hemen bir Mısır kadırgasının reisliğini vermişti.

Oruç Reis sevincinden uçuyordu. Bir kadırganın reisi idi... hem de bir harp gemisinin... bu olur şey değildi. Ali Reis ile birlikte reislik yapacağı kadırgaya gittikleri vakit teknesinin mükemmel denizci ve sağlam bir yapıda olduğunu görmüştü...

Demek artık reisti... bir kadırganın reisi... şimdi bir anda Oruç Reis'in kafasında binbir maceralı hadise resmi geçit yapmıştı... kendisini kâfir üzerine atılan şahin gibi görüyor... kadırgası ile veya buna yapacağı ilavelerle kuracağı bir donanmanın reisi oluyor... İspanya sahillerini vuruyor, Kral Fer-

dinand ile büyük İzabella'nın Müslümanlara yaptıkları zulmün intikamını alıyor... binlerce, onbinlerce Müslümanı kurtarıyor, onları bilmediği, henüz görmediği, tanımadığı, sahillere, Afrika'nın şimal sahillerine çıkarıyordu.

Bütün bunlar bir anda kafasından geçmişti... sonra dönmüş, kendisine bu yardımı yapan reisin, Ali Reis'in ellerine sarılmış öpmüş,

— Reisim... sana nasıl minnet doluyum... sana nasıl öderim bu borcumu? demişti.

Ali Reis gülmüş, genç reisin omuzlarını okşamış sonra da...

— Allah selamet versin... gazan mübarek olsun... Oruç Reis demişti.

Oruç Reis, Ali Reis'in duasından sonra derhal işe başlamıştı. Kadırga hakikaten mükemmel bir kadırga idi. O, kadırgasının her şeyi ile meşgul oluyor, her takımı ile ve bilhassa donanımı[1] ile alakalanıyordu.

İşte bu günlerden biri idi. Mısır Sultanı Melik el-Şerif[2] İskenderiye'ye gelmişti. Melik İskenderiye'deki liman işlerine bakan adamından Oruç Reis'in adını duymuş kendisi ile görüşmek istemişti. Ve bir gün Oruç Reis, Mısır Sultanı'nın huzuruna çıkmıştı.

Melik el-Şerif, karşısında edebane duran genç, geniş omuzlu, kartal bakışlı, bu Türk reisine hayran, hayran bakmış sonra kendisine yeniden ihya etmek istediği donanması hakkında malûmat vermiş, uzun uzadıya gemilerin donanımı ve diğer teferruatı üzerinde sualler sormuştu. Oruç Reis, Sultan'ın Hindistan'a yapacağı sefer için sağlam gemilere ihtiyacı olduğunu, bilhassa levendlerin tecrübeli olmalarını tavsiye etmişti.

---

(1) Yelkenler.
(2) Cezayir'de Türkler.

Nihayet Mısır Sultan'ı yapılacak donanma için kereste tedarik etmek gayesi ile birkaç kadırgadan ibaret bir donanmayı İskenderun'un Payaz kasabasına göndermeye karar vermişti.

— Mısır Sultanı'nın her hareketini yakından takip eden ve bu uğurda birçok casus çalıştıran Sen Jan şövalyeleri, birkaç kadırgadan ibaret bir donanmanın, yapılacak yeni Mısır donanması için kereste temin etmek maksadı ile Payas'a gittiğini haber almışlardı. Bunun üzerine Rodos tarikatı Grand Metri Tameri Dambovana derhal hazırlıklarını ikmal etmiş ve Anderea Damaral ve Vilye Dolil Adam kumandasında olarak Mısır filosunu imha etmek maksadı ile Payas'a sevk etmişti.[1] (1510)

Gemicilerle birlikte husisî olarak getirilmiş olan işçiler, karaya çıkmışlar inşa edilecek donanmanın kerestesini elde edecekleri çam ağaçlarını kesmek üzere ormana dalmışlardı. Böylece birkaç gün geçmiş, hemen lüzumlu keresteyi temin edecek çam tomrukları sahile taşınmaya başlamıştı. Yine böyle bir gün, gemiciler ve diğer ameleler ormanda çam tomruklarını devirirlerken birden Payaz koyuna Sen Jan şövalyelerinin galileri girmiş, müdaafasız ve tayfasız Mısır donanmasını pek tesirli bir ateş yağmuruna tutmuş, sonra da limana girerek gemileri tamamen yakmıştı. Tabii bu arada sahile yığılan çam tomrukları da yakılmıştı. [2]

Ormanda bulunan gemiciler koydan yükselen top sesleri üzerine sahile indikleri vakit gemilerini batırdıklarını, çam tormuklarını da tutuşturduklarını görmüşlerdi. Eller kolları bağlı Reis ve tayfalar acz içinde canları kadar sevdikleri gemileri ile çam tomruklarının göğe yükselen alevlerine ba-

---

(1) Türk Deniz Tarihinden–2, Barbaros Hayrettin Paşa, Feyzi Kurdoğlu

(2) Şimalî Afrika'da Türkkler

karak derin bir üzüntüye düşmüşlerdi. Ama bunların en çok üzüleni muhakkak ki Oruç Reis'ti. Oruç Reis, sakin deniz üzerinde alev alev yanan kadırgasını seyrederken, sanki içinden bir şeyin birlikte yandığını hissediyordu. Gayri ihtiyari Oruç Reis ağlamıştı... yanan kadırgası için göz yaşı döken bu levend yapılı reis, bir defa daha Hristiyanlara olan intikam hislerini bilemek fırsatını bulmuş, amansız bir kinle dolu olarak, son ümidi olan Şahzade Korkud'a gitmek üzere Payas'tan yola çıkmıştı.

Oruç Reis Şehzade Korkut'un Yanına

Uzun ve pek meşakkatli bir yolculuktan sonra nihayet Oruç Reis Antalya'ya gelmişti. Ayağının tozunu aldırmadan istirahat etmeden derhal Şahzade Korkud'un huzuruna girdi. Ve kendisinden bir çektirme talep etti. Şahzade Korkud'da kendisine 18 oturaklı bir tekne yaptırmak vadini verdi. Ve vadini de tuttu. Oruç Reis artık bütün günlerini tersanede geçiriyor, çektirmesinin istediği gibi yapılması için tavsiyelerde bulunuyor, dilediği tekneyi meydana getirmek için, durup dinlenmeden çalışıyordu. Nihayet tekne çalışmış tam istediği gibi bir çektirme olmuştu. Oruç Reis donanımı da biten teknesini suya indirdiği vakit, sanki dünyalar kendisinin olmuştu. Onun kafasındaki düşünceler artık tahakkuk edecek bir hale gelmişti. Şimdi pek sağlam, singin ve pek yollu bir teknesi vardı. Antalya ve havalisinden en sağlam gençleri levend olarak çektirmesine almıştı. Artık hiç kimseden, Allah'tan başka hiç kimseden korkusu yoktu. Şahzade Korkud da kendisini pek sevmişti. O da arkasında olduktan sonra deryalarda onun için ölüm yoktu.

Oruç Reis, çektirmesini denize indirdiği gün hemen Şahzade Korkud'un yanına varmış, huzura girmiş elini öpmüştü.

Şahzade Korkud bu genç tüvana reise bakmış gülmüştü.

— Baka Oruç Reis... demişti. Allah'ı Zülcelâl yardımcın olsun... göreyim bu denizleri... Sen Jan kafirine haram et... ne zaman dilersen yanıma gel...

Oruç Reis, hürmetle eğilmiş, genç Şehzadenin, belki yarının Osmanlı tahtına geçecek olan şahzadesinin eteğini öpmüş, sonra gerisin geriye tekrar eski yerine gelmişti.

— Şahzadem, Allah devletini gölgelemesin... biz din-i Mübin için başımızı yola koymuşuz ahdımız var Şahzadem Sen Jan denen kafire bu denizleri haram edeceğim.

Biz cennet mekan Sultan Fatih Han'ın sipahilerinden Yakub Bey'in oğluyuz. Öcümüzü koymayız... bu öcü mutlaka alırız. Allah'a sığınırım ki, bu kafiri nerede bulursam orada tepeleyeceğim...

Şehdaze Korkud Oruç Reis'in bu sözlerinden pek memnun olmuştu.

— Göreyim seni Oruç Reis, yüzümüzü ak çıkar... Türk'ü kafire ezdirme... başın dara gelirse bizi de unutma demiş, destur vermişti.

Oruç Reis, Şahzade Korkud'un yanından ayrıldıktan sonra bir solukta limana inmiş, çektirmesinin başına gelmişti. Çektirmesini bir daha, bir daha dikkatlice seyretmiş, sonra engin ufuklara sanki düşmanını arar gibi bakmıştı. Oruç Reis heybetle ve besmele ile girdiği çektirmesinde ilk iş olarak abdestini tazelemiş ve levendleri ile mutad deniz kaidelerine göre iki rekat namazını hep birlikte eda etmişlerdi.

Çektirme harekete hazırdı. Levendler işlerinin başına geçmişti. Reisin vereceği emri bekliyorlardı.

Hava sakin, palpa limanlıkta.[1] Oruç Reis 18 oturaklı

(1) Çarşaf gibi sakin deniz.

çektirmenin oturaklarında altışar oturan levendlerine bir defa daha bakmış, sonra vardiyadaki levende emretmişti.

— Çimalar fora... vira demir.[1]

Oruç Reis'in bu emrini vardiya başı tekrar etti.

— Çimalar fora... vira demir...

Oruç Reis kaldırılan demire, çözülen halatlara baktı, çektirme yavaş yavaş kıyıdan açıldı. Ve Oruç Reis'in verdiği iki emir dalgalana, dalgalana ufuklarda kayboldu.

— Dümen sancağa...[2] vardiya başı kürekler işlesin bismillâh....

Oruç Reis'in verdiği iki emir tekrar edildi.

— Dümen sancakta...

— Kürekçiler hissa... bismillah..,

Ve 18 çift kürek bir anda sakin suyun böğrüne daldı.

Çektirme başa yüklendi, bir daldı sonra birden ileri atıldı. Sakin denizde bodoslamanın[3] suyu yarmasından meydana gelen bir hışırtı her an biraz daha artarak devam etti ve nihayet muttarit bir hışırtı suyu bir burgu gibi delerek ilerleyen Oruç Reis'in çektirmesini uzak ufuklara... yeni ülkelere götürecek yolun üzerinde ilerleyen bir kartal gibi süzüle, süzüle Antalya sahillerinden uzaklaştırdı.

Oruç Reis, çektirme süratle ilerlerken yeni bir emir verdi.

— Toka sancak...[4]

— Toka sancak...

Ve akabinde bir genç levendin gür sesiyle söylediği bis-

---

(1) Çima halat veya demir almak.
(2) Sağa demektir.
(3) Geminin omurgasının baş kısmı.
(4) Sancak çekmek.

millah...kelimesinden sonra üzerinde ayeti kerime yazılı ipekten yapılmış yeşil sancak çektirmenin grandi direğine çekildi.

Çektirme rotasını[1] Rodos adasına doğru çevirdi ve süzüle, süzüle Antalya'dan uzaklaştı.

Oruç Reis'in bu denizlerde yaptığı korsan hareketleri hakkında pek fazla bilgiye sahip değiliz. Lakin Sen Jan şövalyelerinin her tarafta Oruç Reis'i aramalarına bakılırsa, Oruç Reis, bu yağız genç reis... bunlara bir hayli zarar vermiş olsa gerektir.

Ancek şu kadarı bilinmektedir ki, Oruç Reis'in adı Şahzade Korkud'dan aldığı çektirme ile Antalya sahillerinden uzaklaştığı günden itibaren bütün Ege adaları ile civarını tutmuş ve büyük bir şöhrete ulaşmıştı.

Oruç Reis'in her baskını, her hücumu muvaffak oluyor ve bütün bu sahillere dehşet salıyordu. Nihayet Rodos adası civarı ile Ege denizindeki adalar halkı ayrı, ayrı Sen Jan şövalyelerine müracaat ederek kendilerini bu müthiş Türk korsanından kurtarmalarını talep etmeye karar verdiler.

Sen Jan şövalyeleri de Oruç Reis'in peşinde idiler. Onlarda onu arıyorlardı, ama bulmak mümkün değildi. Oruç Reis, sanki gökten iner gibi bir adaya baskın veriyor, orasını tarumar ediyor, genç Ceneviz ve Rum oğlanları ile kızlarını topluyor, Anadolu sahillerine götürerek satıyordu. Bir başka gün bu adadan çok uzaklarda bir başka adaya hücum ediyordu ve bu hücumlar durmadan artıyor, ortalığa dehşet salıyordu.

Oruç Reis'in bu efsanevî hareketleri, birbirlerinden çok uzak adaları bir veya iki gün ara ile vurması, Sen Jan şövalyelerini adeta çıldırtıyordu. Şimdi Ege denizinde korkunç bir takip başlamıştı. Bütün Sen Jan galileri denize açılmışlar, Oruç Reis'in 18 oturaklı çektirmesini aramaya başlamışlardı.

---

(1) Yol, istikamet.

Fakat, sanki deniz yarılmış Oruç Reis kaybolmuştu. Sen Jan şövalyelerinin galileri uğradıkları adalar halkından sık, sık Oruç Reis'in bir yahut iki gün evvel oralarda göründüğüne veya adalarına hücum ettiğine dair haberler alıyorlar, bu haberler onları daha da amansız bir kinle Oruç Reis'in üzerine gitmeye sevk ediyordu.

Koyu bir Hristiyan tarikati olan Sen Jan şövalyeleri için bu kaçınılmaz bir vazife idi. Onlara bugüne kadar böylesine pervasızca kafa tutmuş bir başka Türk veya Mısır teknesi ve Reisi çıkmamıştı. Bu da onları daha çok kamçılıyor, bir Müslümanın Hristiyanlardan böylesine hınç almasını hafsalalarına sığdıramıyorlardı.

Oruç, bu kovalamaca içinde vurduğu her adadan, her zaferden sonra Anadolu sahillerinin en kuytu ve gemilerin rotalarından uzak koyları tercih ediyor, bu koylara giriyor ve istirahat ediyordu. Böylece çıkacağı yeni sefer için ikmal yapıyar, esirleri en yakın kasabaya naklederek satıyordu.

Burada bir nebze korsan ve korsanlık tabiri üzerinde durmak lazımdır. Zira korsanlık, halkın kafasında yerleşmiş manası ile, deniz soyguncusu demektir. Ama aslında korsanlık çok başka şeydir. Eski büyük elçilerden merhum Fuad Carım Bey, 1962 yılında neşrettiği (Cezayir'de Türkler) adlı pek kıymetli etüdünde bu hususu şöyle izah etmektedir:

"Korsanlık ve korsan Fransızca'da (Piraterie) diye geçen bunları (Pirate) denenlerden ayırmak lazımdır. Korsan (Piraterie) bağlı bulunduğu hükümetin yetkisiyle düşman gemilerine ve topraklarına akın eden, saldırandır. Pirate ise, deniz haydutu demektir."

Bu izahata göre Oruç Reis'i korsan olarak kabul etmek, fakat bir deniz haydutu olarak mütalea etmek icab etmektedir. Zira Oruç Reis, bir Osmanlı şahzadesi olan ve denizlere hakim olmak için donattığı gemileri itimat ettiği reislerin em-

rine vererek onları, düşman sularına ve topraklarına gönderen Korkud'un tasvibi ve emri ile denize açılmıştır. Binaenaley pek haksız olarak bu büyük denizciye takılan ve hemen bütün Avrupalı tarihçileri üzerinde ittifak ettikleri haydutluk sıfatı Oruç Reis'e ait olamaz. O, kitabımızın başında da söylediğimiz gibi, Hristiyanlıkla mücadeleyi hayatının mihrakı haline getirmiş bir Türk reisidir.

Nitekim ileride de görüleceği gibi Oruç Reis, mağripten aldığı haberler üzerine İspanya'da tarihin en korkunç zulmüne uğrayan din kardeşlerini kurtarmak için şimalî Afrika sahillerine dümen tutacak ve orada başlı başına bir mücadele ile birkaç yüz bin Müslümanı İspanya'dan Mağrib'e taşıyacak ve bir devlet kuracaktır.

İşte Oruç Reis bu idi. Oruç Reis, yine adalar denizinde böyle bir vurgun vurduktan sonra Anadolu'nun pek kuytu bir koyuna girmiş, demirlenmişti.

Kendilerini arayan Sen Jan galilleri ise her tarafı karış, karış taramışlar nihayet bu koya da gelmişlerdi, Oruç Reis, arkadaşları ile çektirmenin kıç güvertesinde oturmuş sohbet ediyorlardı. Birden tepedeki gözcü bağırdı.

— Reis... Oruç baba... üç Rodos gemisi üzerimize geliyor...

Oruç Reis derhal yerinden fırladı. Limandan kaçmayı düşündü olmadı. Zira Rodos galileri yolunu kesecek şekilde ağır, ağır koya yaklaşıyorlardı. Çaresiz çektirmeyi terk emrini verdi.

— Tez olun, çektirmeyi terk edeceğiz... esir oğlanlarla kızları ve diğer kıymetli eşyaları çabuk karaya çıkarın...

Oruç Reis'in bu emri derhal, saniye geçirilmeden yerine getirilmeye başlandı. On dakika sonra Şahzade Korkud'un Oruç Reis'e verdiği çektirme boşaltılmış, bütün levendler... o gün Kastelleri adasından aldıkları Rum oğlanları ile kızları

karaya çıkarılmıştı. Çektirmeyi en son terk eden Oruç Reis olmuştu. Ama çektirme Rodosluların eline sağlam olarak geçmişti. Oruç Reis'in attığı kav, çektirmeyi pek çabuk alev, alev yanan bir meş'ale haline getirmeye kafi gelmişti.

Oruç Reis çıktığı bir ufak tepeden koyda ateşlediği ve cehennemi ateşler içinde yanan çektirmesine son bir defa baktı ve yoluna devam etti.

Oruç Reis Manisa'da

Oruç Reis her uğradığı yerde Şahzade Korkud'dan haber sordu ve nihayet, Şahzade'nin Manisa'da olduğunu öğrendi. Yoldaşları ve yükte hafif pahada ağır kıymetli eşyaları, bu arada Şahzade Korkud'a hediye edeceği birkaç müstesna güzellikte Rum kızı ve oğlanlarla birlikte yoluna devam etti ve bir gün sırtını Yalçın dağa yaslamış olan Manisa'ya vardı.

Oruç Reis'le levendleri ve esirler doğruca bir hana indiler. Uzun bir yolculuktan geliyorlardı. Biraz olsun istirahat ihtiyaçları da hani yok değildi.

O geceyi rahat döşeklerde deliksiz bir uyku içinde geçirdiler. Ertesi sabah günün ilk ışıkları ile uyanan Oruç Reis, levendlerine lüzumlu talimatı verdikten sonra sabah namazını eda etmek için müezzinin okuduğu ezanı Muhammediyi beklemeden en yakın caminin yolunu tuttu. Sabah namazını kıldıktan sonra hana döndü ve günün biraz daha yükselmesini bekledi.

Güneş birkaç mızrak boyu yükselince doğruca Şahzade Korkud'un musahibi Piyale Bey'in konağına vardı.

Günün bu erken saatinde, kendisini Antalya'dan tanıyan Piyale Bey Oruç Reis'i karşısında görünce şaşırdı ve gayri ihtiyari sordu.

— Reis hayırdır inşallah... bu ziyaret ne ola ki?

Oruç hürmetkar bir eda ile cevap verdi.

— Belli efendim deryalardan geliriz. Sen Jan kafiri bizi fena kıstırdı. Şahzademiz'in bize lütfettiği çektirmemizi başka çare bulamadığım için yaktım. Sonra da yola revam oldum. Duydum ki, Şahzademiz buralarda imiş. Varayım eteğine yüz süreyim diye düşündüm, Allahıma şükür buraya geldim. Sizin ve Şahzademizin sıhhat haberinizi aldım. Gayri endişem yok.

— Gam etme reis... Şahzademiz efendimiz seni görmekten memnun olacak, tez vakitte seni elbette kabul eder... var şimdi git istirahat et... benim haberimi bekle...

— Oruç Reis, yine vakur, edepli olarak kalktı, Piyale Bey'in eline sarıldı... öptü ve yanından ayrıldı.

Aynı gün öğleden sonra Piyale Bey'in habercisi hana gelerek Oruç Reis'e müjdeyi verdi. Şahzade yarın kendisini kabul edecekti.

Oruç resin artık düşünecek bir şeyi kalmamıştı... içi rahattı...

O geceyi arkadaşları ile birlikte geçirdi erkenden yattı ve ertesi sabah yine gün ağarmadan kalktı. Arkadaşları, levendleri kendisinden evvel ayaklanmışlar, bütün hazırlıkları ikmal etmişlerdi. Yapılacak tek şey, vaktin geçmesini beklemekti.

Oruç Reis yanına iki adamını ve dört tane birbirinden güzel cariyeyi alarak Piyale Bey'in konağına vardı. Piyale Bey kendisini güler yüzle karşılamış.

— Gel Oruç Reis şöyle otur, diyerek bir şilteyi göstermişti. Oruç Reis müsaade istemiş ve ayakta durmuştu. Bu arada da getirdiği dört cariyeyi kendisine vermişti. Bundan fevkalade memnun olan Piyale Bey, Oruç Reis'e şunları söylemişti.

— Oruç Reis, efendimiz Şahzademize durumunu anlat-

tım. Pek müteessir oldular. Hemen bir hat tanzim ettiler. Bu hattı alacak ve doğru İzmir kadısına varacaksın. Kendisine bu hattı verdikten sonra istediğin tekneyi yapman için ne lazım gelirse sana verecektir.

Oruç Reis, bir kere daha Piyale Bey'in ellerine sarılmış, öpmüştü. Bundan çok memnun kalan Piyale Bey, sözlerine şunları eklemişti.

— Var şimdi yoldaşlarının yanına git. İzmir kadısına vardığın zaman benim oradaki 22 oturaklı teknemi de sana vermesini söyle bu mektubu da kendisine ver.

Sonra Şahzade Korkud'un hattı ile kendisinin İzmir kadısına yazdığı mektubu uzatmış, gitmesi içinde ruhsat vermişti.

Oruç Reis İzmir'de

Oruç Reis vakit geçirmeden ve içinde büyük bir intikam hırsı ile adeta İzmir'e varmış, Şahzade Korkud'un emrini kadıya vermiş ve 24 oturaklı kalitayı dilediği şekilde inşa ettirmeye başlamış, sonra Foça'ya gitmişti.

Oruç Reis burada da durmamış, atlanarak soluğu tekrar Manisa'da almıştı.

Piyale Bey'in huzuruna girince, neşesi pek yerinde idi. Piyale Bey Oruç Reis'i böyle habersiz ve pek çabuk karşısında görünce önce hayret etmiş, sonra da duyduklarından pek memnun kalmıştı.

Oruç Reis, bu Manisa ziyaretinde Piyale Bey'in tavassutu ile divana gitmiş, huzura kabul edilmiş ve Şahzade Korkud'un eteğini öpmüştü,

Şahzade, Oruç Reis'ten ziyadesi ile memnun olmuş, ondan Küffar diyarından haberler sormuş, reisten de mukni cevaplar almıştı. Bütün bunlar Şahzade Korkud'u pek memnun eden şeylerdi. Onun için Oruç Reis'e,

— Kalitan[1] uğurlu olsun. Muradınca bir kalite yaptığından eminim, şimdi gayret ve iktam zamanıdır. Göreyim seni Oruç Reis... Sen Jan kafirine aman vermeyesin. Ne ki dilersen, bu tarafa haber sal, hemen izalesine çalışalım. İlla, bu Sen Jan kafirine rahat koma. Yol bulursan Frengistan'a da uzan orada İspanyollu Müslümanlara nice eziyetler ederlermiş, var onların yardımına koş.[2]

Demek sureti ile de, nasıl hareket edeceğini söylemiş oluyordu.

Oruç Reis ile kardeşi Hızır'ın batıya dümen tutmalarında Şahzade Korkud'un payı büyüktür. Amma batıya gitmek fikri, bundan da önce Oruç Reis'in kafasına yerleşmiş, bilhassa Sen Jan şövalyelerinin elinde esir olduğu sıralar, bu fikir kafasını kurcalamış durmuştur.

Nitekim ileride de görüleceği gibi, bütün yerli ve yabancı kaynaklar, Oruç Reis ile Hızır Reis'in, Kemal Reis'in ve batıda denizlere hakim olan diğer Türk reislerinin İspanya'da Büyük İzabella devrinde başlayan engizisyon zulmünün Müslümanları hedef alan imha ve Hristiyanlaştırma siyasetine karşı giriştikleri ve muvaffak oldukları büyük mücadele bir korsanlık hikâyesi olmaktan çok uzaktır. Batıda denizlere hakim olan bütün Türk reislerinin tek hedefi, II. Beyazıd'ın Kemal Reis vasıtası ile açtığı İspanyalı Müslümanları kurtarma faaliyetine inhisar etmiştir. Bu hususta ileride pek geniş tavsilat verilecektir.

Oruç Reis, Şahzade Korkud'un sözlerini dinledikten sonra destur istemiş, eteğini öpmüş ve dışarıya, divanhane dışına çıkmıştı.

Piyale Bey de hemen arkasından seğirtmiş ve kendisi-

---

(1) 16 –24 oturaklı teknelere verilen isim.
(2) Şimalî Afrika'da Türkler

nin hediye ettiği kalitayı İzmir'den almasını söylemişti.

— Bu sefer alacağım efendim, diyen Oruç Reis'e Piyale Bey hayırlı yolculuklar dilemiş ve Oruç Reis, bir rüzgar gibi Ege sahillerine, Foça'ya varmıştı.

Oruç Reis'in İlk Vurgunu

Artık Oruç Reis iki kalitaya sahipti. Foça'dan ayrılan iki kalita müsait bir rüzgarla cenuba, Rodos'a doğru rota tutturmuşlardı.

Oruç Reis mesut ve memnundu. Artık adi bir deniz soyguncusu değil fakat Şahzade Korkud'dan aldığı emirle Küffar üzre gaza eden bir deniz eri, bir reisti. İki kalite süratle cenuba iniyorlardı. Apolya sahillerinde seyrederlerken birden çanaklıktaki gözcü bağırdı.

— Pruvamızda[1] iki barça...[2]

Aynı anda ikinci kalitada parçaları görmüş, Oruç Reis'e işaretle haber vermişti. Şimdi iki Türk kalitası birer şahin gibi düşmanın üzerine atılmaya hazırlanmıştı. Levendler şevkle, heyecanla yerlerini aldılar, kürekler hırsla suya daldılar ve yelkene yardımcı oldular. Şimdi kalitalar eskisinden daha büyük bir süratle kâfir parçalarının üzerine aktılar. Barçaların yakalanması ve esir edilmesi zor olmadı. Zaten iki Türk kalitasını görünca onlarda şafak atmış, kaçmak için büyük bir gayret sarfetmişlerdi. Lakin mümkün mü idi? Pek süratli olan kalitalardan kaçmak mümkün mü idi?

İki barçanın vurgunu Oruç Reis'in ilk seferindeki ilk vurgunu oldu. Barçaları da yedeğine alan Oruç Reis rotasını Agriboz adasına çevirdi ve süratle buraya yaklaşmaya başladı.

Oruç Reis için Barçaların icabına bakmak zaruri iş idi.

(1) Askeri nahlığı altı düz yelkenli.
(2) Ön ileride.

Onları yedeğinde taşıyamazdı. Bu sebeple en yakın olan Agribos'u seçmişti. Kaliteler süratle hedeflerine vardılar. Ada sahilinde dürzü kayası tabir edilen limana girmek üzere idiler ki, limanda lenger endaz[1] olmuş üç Ceneviz kalyonu[2] ile bir Barçanın bulunduğunu gördüler. Durum gayet nazikti. Süratle bir karar vermek icab ediyordu. Zira düşman çok kuvvetli idi ve toplarla mücehez üç kalyonla mücadele, iki kalite için hemen, hemen imkansız gibi idi. Lakin Oruç Reis için bir şans vardı. Kalyonlar demirli idiler. Askerlerinin bir kısmı da karada idi.

Oruç Reis, kalyonları gördüğü anda, saçlarının diken diken olduğunu hissetti. Bir intikam hırsı genç reisi alev, alev yakıyor, aklından şimşek gibi ve salisenin belki de milyonda biri kadar bir müddet zarfında Rodos'ta çektiği işkenceleri, İlyas'ın şahadetini geçiriyordu.

Şimdi intikam zamanı gelmişti. Ağasının ve kendisinin intikamını alacak, bu kafirlerin Müslümanlara yaptıkları zulümlerin cezasını verecekti.

Oruç Reis aklından pek süratli geçen düşüncelerden hemen sıyrılmış ve ilk emrini vermişti.

— Barçaların halatları fora...

Bu emir limanın ağzında sanki gök gürlemesi gibi aksiseda yaptı.

— Barçaların halatları fora.

Ve hemen seğirten levendler yedekte getirdikleri iki parçanın halatlarını birer pala darbesi ile kestiler. Kalitalar şimdi tamamen serbest kalmış, büyük manevra kabiliyetlerini iktisab etmişlerdi. Düşman da Oruç Reis'in kalitalarını görmüştü. Onlarda da bir şaşkınlık, bir telaş vardı. İşte Oruç Reis bunu fark etmişti. İkinci emrini verdi.

---

(1) Demirlenmiş.

(2) Büyük harb gemisi, toplu ve 200'den fazla mürettebatlı.

— Yelkenler mayna... kürekler işlesin... yallah Bismillah...

Ve yelkenler bir anda mayna edilmiş, kürekler sağlam, Türk levendlerinin nasırlı elleri arasında bir oyuncak gibi işlemişti. Şimdi durmadan denize dalıp çıkan küreklerin hışırtısı vardiya başının hissa nidaları arasında çektirmeler süratle düşman kalyonlarının üzerine atıldılar. Düşman kalyonları birkaç top atışında bulundular, lakin pek geç kalmışlardı. Birer serdengeçti olan levendler, onlar daha toplarını doldurmaya vakit bulamadan Allah... Allah... naraları arasında düşman kalyonlarının güvertelerine fırlamışlardı. Şimdi Ceneviz kalyonlarının güvertelerinden Türk levendlerinin ayyuka çıkan, Allah... Allah... naralarına Oruç Reis'in erkek ve gür sesi karışıyordu.

— Vurun arslanlarım... vurun levendlerim... vurun kafire... koman... aman vermen...

Düşman kalyonlarının güvertelerinde pek yaman bir vuruşma yapılıyordu. Oruç Reis korkunç bir hırsla düşman üzerine saldırıyor, elindeki keskin palası durmadan etrafına ölüm yağdırıyordu. Bu bir intikam hissi mi idi? .... hayır bu bir cihad fikrinin, küffar üzere yapmayı kafasına koyduğu, ahdettiği bir büyük mücadelenin kendisinde uyanan, şahlanan hissinin verdiği bir vuruşma hırsı idi. Ve bu hırsla, bu düşünce ile vurdukça vuruyor, vurdukça coşuyor... indirdiği her kellenin, kopardığı her kolun Hristiyanlığa vurulmuş bir darbe olduğunu bile, bile vuruyor, intikam alıyor... Pir aşkına, din aşkına... Allah aşkına vuruyordu.

Mücadele kısa, fakat pek kıyasıya olmuştu. Nihayet Oruç Reis'te, levendler de öldürecek düşman bulamayınca palalarını silmişler, bu emsalsiz zaferlerinin sevinci ile Allah'a dua etmişlerdi.

Şimdi Oruç Reis'in aldığı son üç kalyon ve bir parça ile birlikte ganimeti altı gemiye çıkmış, sayısız mal ve birçok da esir almıştı.

Ve Oruç Reis bu altı ganimet gemi, esirler ve ganimetle birlikte, kalitasının rotasını Midilli adasına çevirmişti.

Oruç Reis Bonava'da

Midilli adasının sakin Bonava kasabası halkı önce şaşırmışlar, Ceneviz veya Sen Jan şövalyelerinin baskınına uğradıklarını zannetmişlerdi. Lakin önde gelen Oruç Reis'in kalitasında, dalgalanan ipek yeşil sancağı gördükleri vakit ayakları suya ermiş ve korku, birden anlaşılmaz, anlatılmaz bir sevince dönüşmüştü.

Oruç Reis, bir gelin gibi süzülerek limana giren kalitasının kıç küpeştesinin[1] yanında ayakta duruyor ve keskin bakışları ile sahili tarıyordu. Nihayet kalitası demir yerine gelip de funda demir edince sahilden birkaç kayığın kendilerine geldiğini görmüşü. Hızır bu kayıklardan birisinde idi.

İki kardeşin, Oruç Reis'in kalitasının kıç güvertesinde kucaklaşmaları görülecek şeydi. Hızır önce ağabeyinin elini öpmüş, ona en derin saygı bağı ile bağlı olduğunu göstermişti. Fakat koca reis, dayanamamış ve Hızır'ı kucaklamış, gözlerinden akan sevinç gözyaşları arasında bağrına basmıştı.

Oruç Reis sormuştu,

— Karındaşımız İsak neredesdir?

— Ağam ben haber veremedim... senden habersizdir... ama nasıl olsa öğrenecek... nerede ise gelir... [1]

Taht Üzerinde Çekişme

Osmanlı tahtında bulunduğu müddetçe pek celalli, pek büyük bir devlet adamı ve padişah olduğunu her seferinde

(1) Gemilerin yan korkulukları.

(2) 1511 ilk baharı.

ispat etmiş olan Sultan Selim Han, tahta çıktığı günlerde[1] taht üzerinde herhangi bir mirasçının kalmaması için çok titiz şekilde hareket etmiş, kardeşlerini amansızca imha yoluna gitmişti. Bu bir gerçektir. Fakat bir başka gerçek vardır ki, hiç kimse bu nokta üzerinde durmamış ve Osmanlı padişahları hunhar, canavar olarak garb kaynaklarınca tesmiye edilince, maalesef biz Türkler de bu fikre ve kanaate aynen iştirak etmiş ve padişahların Hristiyan tarihçilerinin gözü ile görmek bedbahtlığına düşmüşüzdür.

Gerçek şudur ki, Osmanlı devletinin kuruluşu islam dinine hizmet olduğu içindir ki, "Devlet ebed müddet" tabiri kullanılmış, islamiyet durdukça Osmanlı saltanatı ile birlikte devletin de ayakta duracağı kanaati her düşüncenin üzerine bina edilmişti.

Zira, Osmanlı demek, devrin anlayışına göre, islam demekti. Kur'an-ı Kerim, islamı ebedi ve son din olarak emrettiğine göre, hiç kimse devletin bekasından, "Devlet ebed müddet" sıfatından uzaklaştırılacağına inanmıyor, bunu aklına bile getiremiyordu. Bu sebeple "Devlet" ve "Osmanlı" tabiri üzerinde en küçük bir sebeple de olsa taviz vermek akla dahi gelmiyordu. Osman oğullarının taht üzerindeki her türlü iddiaları bertaraf etmek için giriştikleri hareketin esas sebebi budur.

Yavuz Sultan Selim de, tahtı babasının elinden ve kendisinden büyük Şahzade Reis'in mevcudiyetine rağmen ele geçirince, ağabey Sultan Ahmet ile Şahzade Korkud'u da amansızca takip etmiş ve her ikisini de yakaladıktan sonra idam etmiştir.

Bütün bu hareketlerin devam ettiği sıralarda, Oruç Reis Cerbe adasınında sakin limanında gemilerini derya mevsimine hazırlamakla meşgul idi.

---

(1) 25 nisan 1512, 8 sefer 918.

Akdeniz'in bu sakin ve pek şirin adasında tam bir sükûnet sürerken Ege denizi ile Şarki Akdeniz'de Yavuz Sultan Selim'in emri ile İskender Paşa kumandasında kuvvetli bir Türk filosu da kaçak olan Şahzade Korkud'u arıyordu.

Şahzade Korkud'un denize ve denizcilere karşı olan yakın alakası Yavuz Selim Han tarafından bilindiği için bu vasıta ile kaçmasını önlemek maksadı ile İskender paşanın emrine verdiği donanma ile Şahzadeyi arıyor, İskender paşa ısrarla ve amansız bir hırsla Şahzade Korkud'u ele geçirmek istiyordu. Osmanlı imparatorluğu donanması Ege adalarını didik ediyor, her gördüğü Türk tüccar ve korsan gemilerini arıyor, sonra da serbest bırakıyordu. Türk donanmasının bu aramları bütün Ege denizi ile Şarki Akdeniz'de cevelan eden Türk korsanlarını korkuya salmıştı. Çünkü bunların çoğu ya bizzat veya bilvasıta Şahzade Korkud'un nimetinden istifade etmişler veya altlarındaki tekneleri kendisinden almışlardı. Bu sebeple, İskender paşanın muhtemel bir hareketinden ürkerek bu suları terk etmeye başlamışlardı. Gerçi bu korsanların hepsi Ege'yi ve Şarki Akdeniz'i terk etmemişti, ama ne de olsa tedbirli olmak lazımdı.

İskender paşanın, Ege denizi ile Akdeniz'in şarkında yaptığı bu aramalar uzun sürmemiş, Şahzade Korkud yakalandıktan sonra durdurulmuş ve İskender paşa tarafından yapılan hareketin, korsanlara karşı değil, fakat yalnız Şahzade Korkud'a karşı olduğu da böylece anlaşılmıştı.

Barbaros kardeşlerin hayatını yazanların hemen hepsinin düştükleri müşterek bir hata vardır ki, bu hata, Barbaros kardeşlerin mağribe, yani Şimali Afrika'ya, Şahzade Korkud ile olan münasebetlerinden dolayı, Yavuz Sultan Selim Han'ın gazabından kurtulmak için kaçtıkları şeklinde tezahür etmektedir.

Kanatımızca bu hüküm hatalıdır. Zira, Barbaros kardeş-

ler iddia edildiği ve hükme bağlandığı gibi Magribe gitmeyi padişahın gazabından kurtulmak ve batı sularında çapul yapmak için düşünmemişlerdir.

Onların bu gidişlerinden kopkoyu bir Hristiyan tarikat olan Sen Jan şövalyelerinin taassubu ile bilenmiş Hristiyan düşmanlığını yeri ne kadar ağır basarsa, İspanya'da Granada'nın düşmesinden sonra bütün memlekette tamamen sahip olan büyük İzabella'nın Müslümanlara tatbik edilen engizisyon mezaliminin mevcudiyeti de bir o kadar, hatta birincisinden daha ağır basmaktadır. Nitekim ileride de görülebileceği gibi, Oruç Reis batıya gider gitmez, İspanya ile Afrika sahilleri arasında bir vargel kuracak ve oradan onbinlerce Müslümanı Hristiyanlığın zulmünden ve tasallutundan kurtaracak böylece bir devlet kurmak imkanlarını elde edecektir.

Barbaros kardeşlerin bu husustaki büyük faaliyetleri "Gazavat-ı Hayrettin" adlı eserde çok tafsilatlı bir şekilde anlatılmaktadır.

Kaldı ki, batılı her tarihçilerin hepsi, başta İngilizlerin meşhur tarihçisi Lam Pol, İspanyolların meşhur tarihçisi ve vakanüvisi Haedo da aynı hükmü, yani bunların birer korsan olduklarını, yaptıkları işlerin tamamen Hristiyanlık üzerine müteveccih bir cihad olduğunu ittifakla söylemektedirler. Nitekim daha evvelce de temas ettiğimiz gibi, korsanlık tabiri ile adi deniz haydutluğunu ayırmak icap etmektedir. Korsan, devletinden aldığı müsaade ile yabancı devletlere saldıran demektir. Adi korsan ise deniz çapulcusudur ki, bu sıfatı hiçbir batılı tarihçi, Barbaros kardeşlere karşı kullanamamış. Onları bu sıfatla anmamıştır.

Nitekim, baba Oruç'un Magribe gidişinden sonra Mısır'ı fetheden Yavuz Sultan Selim Han'a bir çektirme ile arzı ubudiyet etmek için reislerini İskenderiye'ye gönderen Oruç Reis, eğer iddia edildiği gibi bir hırsız, bir adi soyguncu olsa

idi ve bu koca reis bundan daha felaketli olan Yavuz Sultan Selim Han'ın, Şahzade Korkud'a intisabından dolayı gazabını tebrik eden bir insan olsa idi, Yavuz'un Mısır fethini tabik maksadı ile İskenderiye'ye herhangi bir sefer tertibine imkan olmazdı. Çünkü bu sıralarda Oruç Reis, Mağrib'de sağlam bir kale sahibi ve Şimali Afrika'da pek sevilen, saygı gören bir Türk korsanı idi.

Bu hususun izahına ileride devam etmek üzere şimdi, tekrar Midilli adasının sakin Bonava kasabasına, Sipahi Yakub Bey'in oğullarına dönelim.

Üç kardeş, Oruç Reis'in çektirmesinin kıç kasanasında[1] oturmuşlar Oruç Reis'in edindiği malumatı dinliyorlardı. Oruç Reis bu sözlerden sonra İshak ile Hızır'a baktı. Bu bakışlarında cevap aradığı nasıl bir yol takip edeceklerinin izahını istediği belli idi. İshak, ağasının sözlerinden sonra cevap verdi.

— Hemen Allah devletin encamını hayır eylesin... Şahzade Korkud'a da pek yazık olur. Şimdi nice tedbir almak gerektir bilemem. Ancak, ağam sen nasıl olsa deryaya açılmışsın. Senin rızkın artık deryalarda... karındaşım Hızır da seninle bile gelmek murad eder. Bilirsin o da deryaları senin kadar sever. Artık tedbir sana aittir. Sen nasıl düşünürsen öyle yapalım.

Oruç Reis Hızır'a bakmıştı. Hızır yere bakıyor, düşünüyordu. Oruç Reis sordu.

— Sen ne dersin Hızır karındaşım? Ne tedbir düşünürsün?

Hızır, başını kaldırmış ağasına bakmıştı. Sonra sakin, fakat kararlı bir insan gibi konuşmaya başlamıştı.

— Ağam, sen de İshak ağamda nasıl isterseniz öyle edelim amma buralarda durmalıyım. Şimdi elinde iki çektirme, ka-

(1) Gemilerin kıç taraflarında üst güverteden yüksek yarım güverte.

firden aldığın üç kalyon ile üç barça da var... gayri kâfir ile istediğimiz gibi dalaşırız. Hele Sen Jan kafiri yok mu? Onlardan intikam almazsak, babamızın adını kirletiriz. Hem ağam... karındaşlarımın da öcünü koymayacağız bu kafirlerde.

— Doğru söylersin Hızır karındaşım amma, babamız burada bir tezgah kurdu. Bu tezgahı seninle İshak karındaşım ısmarladı. Sen de, İshak da bu vasiyeti yerine getirmek için elinizden geleni yapacaksınız.

Oruç Reis bir müddet sustu... sonra yeniden konuşmaya başladı.

— Ben.. ben gayri buralarda duramam İlyas'ın şahadetini unutamam... Sen Jan kafirinden intikamımızı elbet alacağız. Amma Magrib'den fena haberler gelir. Duydum ki, İspanyalının kralı İspanya'daki Müslümanlara aman vermez, onlara işkence eder, Müslümanları zorla Hristiyan yapar, olmak istemeyenleri de öldürürmüş... Frengistan'da Türk levend ve reisleri kol gezermiş... Müslümanları İspanya'dan Mağrib'e götürürler selamete erdirirlermiş.

Oruç Reis bir an susmuş, denize bakmış sonra tekrar konuşmaya başlamıştı.

— Sen Jan kafirinden alacağımız intikam, İspanyolludan kurtaracağımız Müslüman kardeşlerimize göstereceğimiz kardeşlikten sonra gelir. Biz de elhamdülillah Müslümanız. Önce Müslümanları kurtaralım, sonra da kendi öcümüzü komaz alırız.

Ben karar verdim ki, vakit geçirmeden Frengistan'a gideceğim. Bu kışı Mısır'da geçirir baharla birlikte Frengistan'a dümen kırarım. Burada kışlayamam... bin güçlükle kurduğumuz bu iki çektirmeye pek yazık olur... Venedikli arada bir bu sularda dolaşır. Sultanın donanması da bizi koruyamaz. Selamet Mısır'dadır.

Hızır, ağasının bu sözleri üzerine pek rahatsız olmuş,

bu rahatsızlığını da ihsas etmişti. Oruç Reis kardeşinin sabırsızlığına hem sevinmiş, hem de gülmüştü.

— Baka karındaşım Hızır... anlarım ne demek istediğini... sen de benimle bile gelmek istersin... hele ben bir yol gideyim... sen burada İshak ağanla birlikte çömlekhaneyi işlet, bu babamızın da vasiyetidir. Sakın ola ki, sözümü dinlememezlik etmeyesin. Gözüm arkada kalmasın. İki karındaş burada gül gibi geçinirsiniz... anamıza da iyi bakın.

Hızır, kendi ise ağlayacak hale gelmişti. O denizlere açılmak, deryalarda dolaşmak, kafiri tepelemek, bu denizleri onlara haram etmek için zapt edilmez bir hırsın, tedavisi imkansız bir kinin tesiri altında idi. Lakin ağası böyle istememişti. Şimdilik kalacak, fakat ilk fırsatta buralardan gidecek, Frengistan sularında o da ağası gibi boy gösterecekti.

Oruç Reis'le kardeşleri böylece mutabık kalmışlardı. Şimdi Bonava kasabasında yeni ve uzun bir sefere çıkacak, belki de bir daha baba yurduna dönmek müyesser olmayacak olan Oruç Reis'in yol hazırlıkları yapılmaya başlanmıştı.

Tabii bu hazırlıkları Hızır'da takip ediyor, ağasının eksiksiz bir sefer yapması, varacağı yere selametle varması için didiniyor, uğraşıyordu. Nihayet bütün hazırlıklar tamamlanmış, kumanya ikmal edilmişti.

Oruç Reis, son bir defa daha iki çektirmesini ve yanına almayı kararlaştırdığı iki barçayı gözden geçirdi. Her şey tamam ve yerli yerinde idi. Artık deryaya açılabilirdi.

Nihayet hareket günü gelmiş çatmıştı. Bütün Bonavalılar sahile dökülmüşler, Oruç Reis'in hareketini seyre gelmişlerdi.

Oruç Reis Hızır'a emir verdi.

— Haydi karındaşım, levenlerden birkaç tanesini yanına al, şu Sen Jan kalyonları ile barçayı yakın.

Hızır, ağasının emrini derhal yerine getirdi ve Bonava koyunda nazlı, nazlı duran bu üç harb gemisi ile barçayı yakmaya seğirtti. Beş dakika sonra gökyüzüne doğru yükselen kızıllık ve cehennemi ateş kısa bir müddet içinde kalyonları da, barçayı da kül haline getirmişti.

Bonava koyunda şimdi iki çektirme ve iki barçadan ibaret Oruç Reis'in filosu kalmıştı. Filo sefere hazırdı. Levendler gemilerin güvertelerinde saf saf dizilmişlerdi. Oruç Reis, baba Oruç bu safın en önünde idi. Ezan okumuştu. Birden Oruç Reis'in gür sesi ortalığı adeta inletti,

— Allah-u ekber...

Ve bütün levendler tekrar ettiler.

— Allah-u ekber

Şimdi levendlerin hepsi bir Türk adetini denize açılmadan evvel kılınması muthad hale gelmiş olan iki rekatlı sefer namazını kılıyordu.

Bonava kasabası belki kuruluşundan beri böyle bir sahneye şahit olmamıştı. Halk büyük bir heyecan içinde idi. Nihayet namaz bitmişti. Levendler Oruç Reis'in bir emri ile çimariva(1) nizamına girmişlerdi.

Bütün bu işler pek kısa bir müddet içinde yapılmış, gemiler harekete alesta duruma girmişti.

Şimdi Oruç Reis'in dört gemiden ibaret filosunda herkes yerli yerinde, diğer levendler de çimariva nizamında idiler. Oruç Reis, çektirmesinin kıç kasarasında kardeşleri Hızır ve İshak'la son defa kucaklaşmış birbirlerine veda etmişlerdi.

İshak ile Hızır bir filika ile sahile giderlerken, Oruç Reis'in deryalara hükmeden erkek sesi duyulmuştu.

---

(1) Gemide levendlerin merasim için küpeşte boyunca aralıklı olarak dizilmesi.

Vira demiiiiiiiiiiiiiiir...

Bu kumandayı denizden kaldırılan demirlerin bağlı olduğu zincirlerin muttard sesleri takip etti. Çektirmelerle barçalar hafifçe yerlerinden kımıldadılar. Zincirler sağıldıkça[1] tekneler ağır, ağır yol alıyordu.

Nihayet demirler kalktı ve Oruç Reis'in sesi bir daha gürledi.

— Kürekler hazır oooolll...

Vardiya başı emri tekrar etti.

— Kürekler hazır...

— Bismillah... başla...

— Bismillah... başla...

Vardiya başının tekrar ettiği Oruç Reis'in emrinden sonra 24 çifte kürek suyun böğrüne saplandı ve kürekçi levendlerin neşeli sesleri ayyuka çıktı.

— Hisa bismillah ve muntazam aralıklarla suları dövmeye başladı. Dört gemiden ibaret Oruç Reis'in filosu hareket ederken sancak gemisinin[2] direğine, Oruç Reis'in meşhur yeşil ipekten yapılmış, üzerinde ayeti kerime yazılı sancağı toka ediliyordu.

Oruç Reis Mısır'da

Oruç Reis'in küçük filosu Ege denizi adalarının bir kısmını vurduktan ve epeyce ganimet aldıktan sonra rotasını İskenderiye'ye çevirdi. Müsait bir rüzgarla yol alan filo Akdeniz'de fırtınaların başladığı mevsim olan sonbaharda İskenderiye'ye girdi.

---

(1) Zinciri toplamak.
(3) Amiral gemisi.

Burası hem emin hem de tam kışlak[1] yerdi. Oruç Reis huzuru kalp ile kışlayabilir baharı bekleyebilirdi. Ancak bir mahzur vardı. Acaba Melik Eşref Kansugavri buna müsaade edecekmiydi? Gerçi Kansugavri kendisini tanıyordu, ama, yine de belli olmazdı.

Onun için Oruç Reis İskenderiye'ye gelirken vurduğu Ege adalarından aldığı fevkalade güzel birkaç genç kız ile bir düzineden fazla esir oğlanı bir hayli yüklü ganimetlerle yanına aldığı pek sevdiği ve güvendiği Yahya Reis ile birlikte Kansugavri ile görüşmek üzere Kahire'ye gitti.

Oruç Reis, Mısır Sultanı Melik Eşref Kansugavri'nin huzuruna girdiği vakit, alacağı cevabı Melik'in yüzündeki tebessümden anladı. Melik, onu güler yüzle karşılamış verdiği hediyelerden dolayı pek memnun olduğunu söylemişti.

Oruç Reis bunun üzerine,

— Sultanım, ferman buyrulursa bu kış memalikinizde, bu canibde geçirmek murad ederiz, demişti. Melik, Oruç Reis'in bu talebine hayır dememiş ve,

— İstediğiniz yerde ikamet edin, sakın olmaya ki kimseler şikayet etmesin. Kimseyi incitemeyesiniz. Diyerek müsadeyi vermişti.

Baba Oruç huzurdan çıktığı vakit memnun ve müsterihti. Bu kışı İskenderiye'de rahatça geçiriri, filosunun her türlü ikmalini yapar, baharla birlikte de Allah'ın inayeti ve lütfü ile Magrib'e dümen tutardı.

Oruç Reis'in Mısır'daki kışlak devresi hakkında fazla bilgiye sahip değiliz. Ancak şu var ki, Oruç Reis dört gemisinden ibaret filosu ile İskenderiye'de kışlamış ve baharla birlikte dümen tutacağı Magrib'e sularında faaliyet gösterecek şekilde gemilerini elden geçirmiş, bütün noksanlarını gidermiş ve sefer günlerine intizar etmiştir.

---

(1) Kışın barınılan emin yer.

Hızır Reis Deryalara Çıkıyor

Hızır Reis, ağabeyi Oruç Reis'in Midilli'den ayrılmasından sonra annesinin ve ağasının ısrarları ile evlenmişti. Ancak Midilli'nin Bonava kasabasın da hatta harami de kendisini tatmin etmiyor olamıyordu.

Hızır, önüne geçilmez bir hırsla deryalara açılmak istiyordu. Ağası Oruç'un Akdeniz'de, Magrib'de olduğunu bildiği müddetçe de bu hırs böylece devam edecekti. Hızır, karada yaşamak için yaratılmamıştı. O denizlere aşıktı. O, karındaşı İlyas'ın intikamı ile dopdolu idi. O, babasından duyduğu Fatih'in ve ordusunun destanları ile dopdolu ve Hristiyanlara, kafirlere karşı amansız bir kin besliyordu.

Bütün bu hadiseler Hızır'ı her gün biraz daha bedbin, biraz daha neşesiz hale getiriyordu. Böylece aradan uzun aylar geçmişti. Çaresizlik içindeki Hızır ne yapacağını kestiremiyor, bu şaşkınlık içinde de bazen etrafına karşı pek haşin pek yakışıksız davranıyordu.

Memleket huzura kavuşmuş, Yavuz Sultan Selim Han, taht üzerindeki bütün iddiaları bertaraf etmiş tam bir birlik kurmuştu. Bu arada, Türk komandalarına karşı amasız ve haşin bir siyaset takip eden İskender paşa 1512 yılında[1] başı vurularak idam edilmişti.

İskender paşanın idamındaki hakiki sebep, haşin hareketlerinin ardındaki gerçek mana, Yavuz Sultan Selim Han'ın Mısır'a daha o zamandan yapmayı düşündüğü sefer için Akdeniz'de hakim olmak isteğinde toplanabilir. Zira denizlere hakim olmadıkça, imparatorluğun karadaki kudretini devam ettirmenin mümkün olmadığına bu koca hakam tereddütsüz kani idi. Bu sebeple de imparatorluğun deniz siyasetine zıt bir siyaset takip eden İskender paşa katledilmiş ve Akdeniz

(1) Şimali Afrika'da Türkler, Aziz Samih, İstanbul 1937

ile Ege denizindeki Türk korsanları çok daha serbest bir şekilde Sen Jan şövalyeleri ve civarlarda görülen Ceneviz ve Venediklilerle mücadele edebilmişlerdi.

Bu sebeple Hızır ile ağası İshak'ın işleri de gelişiyordu. Velhasıl Hızır birbirine zıt hisler arasında bocalıyordu. Lakin şu her an karşısında duran deniz yok mu? Şu masmavi deniz... işte ona dayanamıyordu. Bir müddet karısı hissen onu tatmin eder gibi oldu... fakat bu da uzun sürmedi. Denizin her hışırtısında Hızır, duyar gibi olduğu İlyas'ın feryatları... kanlı şahadetleri karşısında irkiliyor, kafirlere karşı başlattığı kin ve intikam hissi tazeleniyordu. Onun için O, her şeyini denizden, deryadan elde etmek ihtirasını yenemiyor, kendisini açık deryada mükemmel bir çektirmenin reisi olarak tahayyül ediyordu.

Bütün bu hayallerini takviye eden bir başka hadise de, arada sırada Bonava kasabasına gelen gemicilerin Oruç Reis'i... ağasının Dalmaçya ve İtalya sahillerinde kafire vurduğu darbelerden verdikleri haberlerdi. Hızır işte o vakit gülüyor, neşeleniyor... etrafına karşı tavırları değişiyordu.

Bütün bu yeknesak ve aynı düşünceler içinde geçen günlerin birinde Hızır, helalinin hamileliğini farketti ve kararını verdi. Evladı doğmadan buradan gidecekti.Eğer doğarda o sıralarda Hızır buralarda bulunursa sanki buralardan ayrılamıyacakmışçasına bir hissin zebunu olacağını düşünüyordu.ve işte bu hissin tesiri altında da Bonava'dan derhal gitmek kararını vermişti.Gidecekti ama nasıl?...

Bu kat'i kararını verdikten sonra Hızır, karısının yanına varmış durumu anlatmıştı.

— Hatunum, gayri bize buralardan gitmek düştü. Bunu çoktandır yapmak isterdim ama olmadı işte. Şimdi anladım ki ben buralarda kalırsam yaşayamam, bana destur ver.

Hızır'ın helali, beklemediği bu karar karşısında sarsıl-

mış, lakin kocasına hissettirmemiş, güleç bir yüzle ve önüne bakarak sormuştu:

— Sen nasıl dilersen onu yap efendim...amma biliyorsun ki... Hızır'ın helali daha fazla söyleyemedi gözleri ile karnına bakıyor,

— Bari çocuğumuz doğsun ondan sonra ne istersen yap, doğacak çocuğunu gör, ondan sonra nereye gidersen git...demek istiyordu.

Fakat bu vefakar kadın anlayamıyor, bilmiyordu ki, Hızır çocuğunun doğmasından ürküyor, doğduğu takdirde buralardan bir daha ayrılamayacağını anladığını, hissettiğini bildiği için uzaklaşmak istiyor içini yakan deryalara açılmak hissini ve arzusunu gerçekleştirmek istiyordu.

Hızır helalinin bu sözleri üzerine müteessir olmuştu. Lakin elinden bir şey gelemiyeceğini de pek ala anlamış, karısına "peki."diyemiyeceğini anladığı için de sözü kısa kesmişti.

— Hatunum... deryalar beni çağırır... gayri buralarda durmak bize yaraşmaz...doğacak evladım erkek olursa adını Hasan... kız olursa Ayşe korsun... benim haberlerimi kolla... yakında sana haber salacağım.[1]

Hızır bu kararı verdikten sonra derhal faaliyete geçti. Satın aldığı bir gemiyi donattı elindeki para ile de gemiye buğday doldurdu.

Hızır'ın sefer hazırlıkları adada duyulduğu vakit kendisini seven, çocukluklarından beri kendisini baş, reis olarak kabullenmiş olan Bonava delikanlıları etrafını almışlar, kendisi ile gitmek istediklerini söylemişlerdi. Hızır bunlar arasında çocukluktan beri tanıdığı ve güvendiği arkadaşlarını seçti.Artık geminin levendleri de tamamdı.[2]

---

(1) Barbaros Hayreddin, Ekrem Reşit.

(2) Şimali Afrika'da Türkler, Aziz Samih

Hızır hareket için müsait rüzgar beklemeğe başladı. Nihayet beklediği müsait rüzgarı bulunca vira demir ederek bir daha geriye dönemiyeceği, Bonava'dan göremiyeceği karısından, annesinden ve hiç görmek nasib olmayacak olan evladından henüz doğmamış Hasan'ından uzaklaştı.

Oruç Reis Mağrib Sularında

Oruç Reis'in Mağrib, yani batı sularında Osmanlı tabiri ile Firengistan'daki büyük müffakıyetli hareketlerinde Türk tarihçileri ile batılı müaerihler arasında olan pek esaslı bir tarih farkı vardır. Türk tarihçilerinin başlıca kaynağı olan Sinan Çavuş'un yazdığı ve Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan 'Gazavat-ı Hayreddin' ile İbrahim Peçevi ve Solakzade tarihleridir.

Bütün muharrir ve müverrihlerimizin itibar ettikleri bu eserlerde gerek Oruç Reis'in, gerek Hızır, yani Barbaros Hayrettin Paşa'nın Mağrib sularına gidiş tarihleri 1512 veya 1513 olarak gösterilmektedir.

Bizim kaynaklarımızın bu tespitine göre Barbaros kardeşler 16. asrın başında Firengistan sahillerine gitmişlerdir. Buna mukabil batılı tarihçiler 1501 ila 1504 yılı üzerinde adeta ittifak etmektedirler. Mesela bunlardan Mağrib, denizcilerinin eline esir düşerek birkaç yılını onların yanında esir olarak geçirmiş olan İspanyol tarihçisi Papas Diyego Haedo, bizzat dinlediklerine göre kaleme aldığı Barbaros kardeşlerin Firengisan'daki hareketleri hakkındaki eserinde 1504 yılı üzerlerinde israrla durmaktadır. Nitekim bunu teyid eden batılı tarihçiler, arasında bilhassa İspanyol Gomara'yı, İngiliz Morgan ile Lan Poll'u göstermek mümkündür.

İleride görülecek hadiselerden de anlaşılacaktır ki, Barbaros kardeşlerin 1501 ila 1054 veya 1505 yılları arasında Magrib sularına gittiklerini kabule daha meyyal olmak lazımdır.

Bu sebeple biz, Haedo'nun tespit ettiği tarihi akla daha yakın bulduğumuz için Barbaros kardeşlerin Mağrib sularına gidiş tarihlerini 1504 olarak kabul edeceğiz. Ve hikâyemize bu tarihten başlayacağız.

Bu tarihin mantığa daha uygun olduğu hususundaki bir başka lazime de, Babaros kardeşlerin doğum tarihleri üzerinde ittifaka yakın bir görüşün mevcudiyetidir.

Bilindiği gibi Midilli adası Fatih Sultan Mehmet Han tarafından 1462 yılında fethedilmiş ve adaya muhtelif yerlerden muhacirler yerleştirilmiştir. Bu muhacirlerden birisi de Yenicevardarlı Sipahi Yakub Bey'dir. İşte bu Yakub Bey adada muhtemelen yerleştiği yıl evlenmiş ve iki çocuğu olan İlyas (İlyas hakkında en büyük olduğu hususunda rivayetler muhteliftir. Bir kısım tarihçıler kendisini en küçük, üçüncü oğul İshak'ı en büyük olarak gösterirler. Bundan bir zuhul olan gerektir. Zira Oruç Reis'in ilk seferinde Yakub Bey'in en büyük oğlunun şehit olduğu açıkça tespit edilmiştir. Buna göre İshak en büyüğü ise, nasıl olur da, Hızır'dan sonra İshak Frengistan'a gider ve orada şehit olur.)

Büyük bir ihtimal ile her yıl bir çocuğu olan Yakub Bey sırası ile 1463 yılında İlyas, 1464 yılında Oruç, 1465 yılında İshak ve 1466 yılında da Hızır'a sahip olmuştur. Barbaros Hayrettin Paşa 1546 yılında ve 80 yaşında aldüğüne göre hesabın tamam olması iktiza etmektedir.

Bu hesabın doğruya en yakını olduğu kabul edilirse Oruç Reis'in, batılı kaynakların verdikleri tarihe göre, Magrib sularına 36 veya 41 yaşında Hızır'ın ise 34 veya 39 yaşında gittikleri anlaşılmaktadır ki, bu yaş haddi de akla en yakın gelenidir. Zira bizim kaynaklarımızın verdikleri 1512 veya 1513 rakamına göre, doğum yaşları da tam olmasa bile yine takriben en yakın tarih kabul edildiği farz edilirse, Oruç Reis'in Mağrib'e 48 veya 49 yaşında Hızır'ın ise 46 veya 47 ya-

şında gitmiş olmaları iktiza etmektedir. Bu yaş ise, o sulara gitmek için pek ileri bir yaştır.

Kaldı ki, Oruç Reis'i Mağrib sularına gitmeye zorlayan amillerin başında bizim tarihçilerimizin iddia ettikleri Yavuz Sultan Selim'in korkusu yoktur. Bu gidiş II. Beyazıd'ın fermanı ile 1485 yılında Mağrib sularına giderek İspanya'dan Şimali Afrika sahillerine mazlum Müslümanları taşımakla kendisini vazifelendirmiş olan Kemal Reis'in yaptığı işin aynını yapmak, onu devam ettirmek yani İspanya'da engizisyon mezalimine maruz kalan Müslümanları kurtarmak gibi büyük ve ulvi bir gayeye dayanmaktadır. Zira devrin hususiyeti, dini devletlerin mutlak hakimiyeti devresini açıkça ortaya koymaktadır. Ve yapılan bütün harpler bu esasa istinat etmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yaptığı bu idi. Buna karşılık batılı bütün devletlerin yaptıkları da aynı idi.

Binaenaley, devrin bu hususiyetini göz önüne getirmedikçe, Barbaros kardeşlerin batıya niçin gittiklerini anlamak mümkün değildir.

İspanya'da korkunç bir islam katliamı yapılır, 10 asırlık Endülüs-İslam medeniyeti, Büyük İzabella ve Kral Ferdinand tarafından yok edilirken, tamamen dini terbiye ve siyasetin hakim olduğu bu devirde Oruç ile Hızır'ın diğer Türk korsanlarının batıya gidiş sebepleri kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Şimdi biz tekrar İskenderiye'ye Oruç Reis'e dönelim.

1504 yılının baharı İskenderiye'yi dünyanın bu yedi harikasından birisi olan deniz fenerinin sahibi, Akdeniiz'in incisi İskenderiye'yi emsalsiz şekilde güzelleştirmişti. Bu mevsimde Akdeniz fırtınalı olmakla beraber fırtınalar henüz başlamamıştı. Oruç Reis, filosunun reislerini yanına çağırmış onlarla Firengistan'a yapacakları seferin son hazırlıklarını da görüşmüştü. Gemileri tertemiz, altları yağlanmış bir şekilde

İskenderiye'de yatan Oruç Reis, gemilerini bir defa daha gözden geçirmiş, her şeyin yerinde ve tamam olduğunu görmüştü. Ondan sonra da kendi 24 oturaklı çektirmesine geçmiş, kıç kasaranın üzerine çıkmış, İskenderiye'yi dikkatli dikkatli seyretmişi. Bir müddet böyle sessiz duran Oruç Reis birden gür sesi ile emretmişti.

— Harekete hazır ol...

Hareket flaması küçük filonun baştardesine çekilirken Oruç Reis'in ikinci emri duyulmuştu.

— Harekete hazır ol... demirler vira...

— Demirler vira...

Ve Oruç Reis'in küçük filosu dünya tarihine pek büyük imkanlar hazırlayacak, olan keşiflere sebep olacak Akdeniz'i bir Türk gölü haline sokacak, Endülüs Müslümanlarını kurtararak Mağribe'de bir devlet kuracak seferine başlıyordu.

Oruç Reis'in batı Akdeniz'e yelken açarken kafasındaki tek düşünce İspanya'da tarihin en büyük zulmüne uğrayan Müslümanları kurtarmak, böylece Osmanlı Devletin'nin açtığı cihada denizden de ve bizzat kendisinin kuvvetleri ile imkan nispetinde yardım etmekti. Lakin Oruç Reis'in de, ondan sonra Akdeniz'i tamamen bir Türk gölü haline sokacak olan Barbaros Hayrettin Paşa'nın da Akdeniz'de kurdukları hakimiyet, batılı denizcileri ve devletleri yeni, yepyeni bir yola sevk edecekti. Bu yol keşifler yolu, keşifler devri idi.

Türk korsanlarının şarki ve batı Akdeniz'deki pek üstün hakimiyetleri, Avrupa devletlerinin Akdeniz ticaretlerini tamamen baltalamış, yok etmiş ve gelirlerini kaybeden bu devletleri ümitsiz fakat yeni seferlere keşifler seferlerine mecbur etmiştir.

Bu bakımdan Avrupalıların ortaçağlardaki büyük keşifleri işte bu Türk hakimiyetinin Akdeniz'de rekabet kabul et-

mez üstünlüğünden ve korkusundan meydana gelmiş bulunmaktadır.

Oruç Reis, batı Akdeniz'e dümen kırarken istikbalden ve istikbalin bu büyük hadiselerinden habersiz, İspanya'dan kurtaracağı Müslümanların şükranlarına muhatap olmanın hazzını duyarken, bir Müslüman olarak islamiyete yapacağı hizmetin de sonsuz saadeti içinde idi.

Oruç Reis, müsait bir rüzgarla başladığı bu büyük seferine çıkarken son bir defa daha İskenderiye'ye bakmış ve kendi kendisine söylenmişti.

— Yarabbim... sen şahidimsin ki, niyetim islama hizmet etmektir. Beni küffar önünde mahcup etme. İslamı ila için bana zahir ol yarabbim...

Ve arkasından vardiyadaki serdümene emrini vermişti.

— Rota Kıbrıs ve Rodos üzerindedir.

Oruç Reis Yunan ve İtalya Adasında

Oruç Reis'in dört gemiden ibaret filosu Kıbrıs zaferinden sonra Yunan sularına dümen kırmış, Mataban burnunu bordalamış, Dalmaçya sahillerine varmıştı. Oruç Reis bu adalar arasında bir fırtına gibi esmiş, Korfu, Ayamavri, Zanta, kefelonya ve diğer bir iki adayı vurmuştu. Bir hayli de gaimet almıştı. Başlangıç için bu pek iyi bir vurgundu.

Barçalar mal ve esir Rum kız ve oğlanları ile dolu idi. Oruç Reis artık bu suları terk ederek batıya, hatta güneye Afrika sahillerine gitmek orada mallarını sattıktan sonra tekrar denize açılmak kararını vermişti.

Bu maksatla küçük filosunun rotasını Afrika sahillerine, Cerbe adasına çevirmişti.

1504 yılının bu ılık yaz gününde deniz pek sakindi. Levendler kürek başı etmişler, muttarit darbelerle suyu döven

küreklerin verdiği süratle çektirmeler ve barçalar Cerbe adasına doğru yollanmışlar, müsait havada umulduğundan daha kısa bir müddet sonra Cerbe'ye varmışlardı.

Burada Cerbe adası hakkında biraz malumat vermek icap etmektedir. Cerbe adası, bütün korsanlık tarihi içinde pek mümtaz mevkii olan bir adadır. Hemen batı Akdeniz'deki bütün Türk korsanları ile, Türk korsanlarının bu sulara varmasından ve hakimiyetlerini kurmalarından önce Arap deniz çapulcularının, yani Fransızların Pirate dedikleri deniz hırsızlıklarının barındıkları en mühim yerlerden birisi idi. Adaya bu hususiyetini veren de Afrika sahillerine pek yakın oluşu ile Sicilya-Malta-Afrika sahillerini rahatça kontrol edebilecek bir mevkide bulunması idi.

Binaenaleyh Cerbe adası, bir korsan ve deniz çapulcularının barındığı merkez olarak devrinin hukuk kaidelerine göre her türlü vurgun malları ile esir ticaretinin rahatça yapıldığı bir yerdi. İşte Oruç Reis'te adanın bir hususiyetini göz önüne getirerek Cerbe adasına gelmiş ve iki barçadaki vurgun malları ile esirleri iyi bir fiyatla sattıktan sonra barçaları elden çıkarmış. Ve tekrar denize açılmıştı.

Tarih, Oruç Reis'e ilk büyük süprizini hazırlıyordu ve Oruç Reis asla bunun farkında değildi.

Oruç Reis'in çektirmesi süratle İtalya sahillerine varmış, yarım adayı batı cephesinden bordalamıştı.

Uzaktan Korsika'nın şimal burnu engin denizin derinliklerinde masmavi bir heybetle göğe yükseliyordu. Birden çanaklıktaki gözcü bağırdı.

— Reis pruvamızda[1] iki kadırga...

Oruç Reis birden yerinden kalkmış ve pruvaya bakmıştı. Hakikaten büyük iki kadırga nazlı, nazlı ilerlemekte idiler.

---

(1) Geminin gidiş istikameti, geminin ön ilerisi .

Reisin yüzü gülmüş, levendler verilecek emri derhal yerine getirmek için alesta[1] bekliyorlardı. Oruç Reis'in top gibi gürleyen sesi ilk emrini verdi.

— Dikkat... kürekler hisaraa... düşmana aman vermeyeceğiz. İlk fırsatta rampa edeceğiz... kürekler hisaraa, çabuuuuuk...

Ve çektirmelerin kürekleri birbirlerini süratle takip eden darbelerle sulara dalmaya başlamıştı. Çektirmeler birer şahin gibi kadırgaların üzerine akmağa başladı.

Bu kadırgalar papalık tahtına henüz geçmiş olan muhterem Papa II. Jül hazretlerinindi ve tıka basa ticari eşya ile dolu idi. Ve kadırgalar papa adına yaptıkları bu ticaretin mallarını Roma'nın şimalinde pek küçük bir liman olan Civita Vecchia'ya götürüp boşaltacaklardı.[2]

Kadırgalarda Ceneviz'den yerli mamüller, ithal edilmiş lüks eşya, doğudan gelmiş bulunan halis Çin ipekleri ve baharat vardı.

Bu mallar küçük Civita Vecchia'dan Roma'ya sevk edilecekti.

Oruç Reis, çanaklıktaki gözcüye sormuştu.

— Hangi bandırayı taşıyor?

— Papalığın, reis...

Ve Oruç Reis hemen ikinci emrini de vermişti...

— Herkes yerine...

Reisin bu emri o kadar süratle ve sessizce yapılmıştı ki, insan hayret ederdi. Şimdi çektirme, nazlı bir gelin gibi önde seyreden papalık sancak gemisinin üzerine atılmak için her an biraz daha yaklaşıyordu. Roma'ya mal götüren her gemi gibi

---

(1) Hazır, amade

(2) Barbaros Hayrettin, Ernle Bradford, Sander Yay., İstanbul, 1970

papalık kadırgaları da Elbe ile Piombino sahilini takip ediyorlar, şimale, hep şimale seyrediyorlardı ve işin garip tarafı, kadırgalar Oruç Reis'in çektirmelerini henüz görmemişlerdi.

Yirmiyedi oturaklı elli beş metre boyundaki bu kadırgalar her şeyden habersiz küreklerin suya dalışlarından meydana gelen hışırtılı sesin rehaveti içinde rahat ve sakin bir yolculuk yapıyorlardı.

Oruç Reis Elbe ile Piombino arasındaki dar boğaza girmiş olan papalık kadırgalarını karşılamak üzere manevrasını yapmış, en müsait fırsatta saldırmaya hazır bir hale gelmişti.

Bize küçük Türk çektirmesi karşısında, bu 55 metrelik iki kalyon, mukayese edilmeyecek kadar bir fark meydana getiriyordu. Fakat Oruç yukarıda da söylediğimiz gibi ilk hamlede düşman üzerine çullanmaya kararlıydı.

Oruç Reis son emrini verdikten sonra vardiya başı Kara Hasan'a seslenmişti.

— Kara Hasan...

— Buyur reis...

— Kafir pek zorlu değil mi?

— Öyle reis...

— Ne dersin?...

Kara Hasan biraz düşünmüş sonra da cevap vermişti...

— Reis, bağışla beni... kafirin kadırgaları pek kavi... yol versek... biliyorsun onların baş topları da var... ayrıca rampaya gitsek de bizi mahmuzlar.

Oruç Reis, Kara Hasan'ın bu sözlerine pek kızmıştı... ama yine de gücüne gitmişti. Halbuki Oruç Reis kara Hasan'ı pek severdi. Zira hakikatten gözü pek bir levend olarak temayüz etmiş, sonrada vardiya başılığına kadar yükselmişti.

— Bak Kara Hasan... aramızda bir fark var. Sen benim

kadar kafire diş bileyemezsin... onun için istersin ki rahat ve kolay bir av bulalım ama ben... ben öyle miyim?... ben ağamın intikamını... ben İspanyalının Müslüman kardeşlerimize yaptıkları zulmü, kafirden alacağım intikamı düşünüyorum.

Hala bu kâfir Grim[1] Papa ise... Allah şahidim olsun ki on tane kadırga olsa saldırırım.

Kara Hasan önüne bakıyordu.

— Reis baba... dedi. Yanlış anlattım... beni yanlış anlama. Kafirden korkarsam kahpeyim. Ama bu sular onların, kâfir de bizden çok kavi... kastim o idi. Yoksa kâfir önünden kaçma değil...

Oruç Reis, pek iyi tanıdığı Kara Hasan'ın bu sözlerinden müteessir olmuştu, ama bir anda onu kırmak, sarsmak istemedi:

— Kara Hasan... sen doğru söylersin... ben de görüyorum ki düşman bizden çok kavi. Bu sularda dediğin gibi onların. Ama Muhammediyiz. Bu kadırgaların sahibi Grim Papa, İspanya'da Müslüman kardeşlerimize yapılan zulmün başlıca müsebbibi. Onu elimize geçirmişken bırakalım mı?

— Haklısın reis, ... haklısın baba Oruç... diyen Kara Hasan böylece vazifesi başına dönmüş, kadırgalara yüklenmek için gerekli emirleri vermeye başlamıştı.

Oruç Reis Kara Hasan ile yaptığı bu konuşmadan sonra bir takım tedbirler almak lüzumunu duymuştu. Bu tedbirlerin başında küreklerin bir kısmının denize atılması da vardı. Böylece çektirmeden denize atılacak kürekler mümkündür, Kara Hasan gibi Grim Papa'nın kadırgalarının kuvvetinden çekinecek olan levendelerin mevcudiyetini hemen sıfıra indirecekti. Yani açıkcası Oruç Reis, her türlü kaçış yolunu kapa-

(1) Papa'nın lakabı düne kar Grim Papa idi.

mak istiyor, sonuna kadar harbi böylece kabul ediyordu. Oruç Reis'in kararı kati idi.

— Ya galibiyet... yahut şehadet...

Bundan gayri bir yol yoktu. Oruç Reis bu kararı verdikten sonra hemen emrini vermişti.

— Vardiya başı... küreklerin bir kısmı denize atılacak ... Kara Hasan Oruç Reis'in aldığı kararı ve verdiği emri duyunca anında bu emri tekrar etti.

— Küreklerin bir kısmı denize atılmak için hazırlandı..

Küreklerdeki levendler, herbiri üç levendler tarafından çekilen pek iri kürekleri ıskarmozlarından[1] çıkardılar ve denize atmaya hazır duruma getirdiler.

Kara Hasan'ın ikinci emri Oruç Reis'in emrinden sonra levendlere uzadı.

— Kürekler denize...

Ve 24 kürekli çektirmenin 14 çiftesi hızla ve birer mızrak gibi suyun böğrüne saplandılar.

Çektirmeler için artık geriye dönüş yoktu. Ya sonuna kadar vuruşma yapılacak kadırgalar teslim alınacak, yahut hepsi şehit olacaklardı.

Oruç Reis, şimdi içi rahatlamış insanların huzuru için ellerini gözlerine siper etti. Çektirme şimdi dar boğazın içinde süratle Papalık kadırgalarına doğru ilerliyordu.

Kadırgalar, piombino boğazında hem de iki tane olarak seyrederlerken bir küçük çektirmenin taarruzuna uğrayacaklarını akıllarına bile getirmemişlerdi. Çünkü Hristiyan korsanların hiçbirisi Papalık kadırgalarına taarruza cesaret edemezlerdi. Türkler ise, henüz bu sularda böyle ciddiye alınacak kadar kuvvetli değillerdi. Türk korsanları daha çok İs-

(1) Kürek kayışlarının geçirildiği yer.

panya ile Afrika sahilleri arasında korsanlık yapıyorlar, İspanya'dan Afrika sahillerinde, Cezayir, Tunus, Fas havalisine zulme uğramış Müslümanları naklediyorlardı.

Onun içindir ki, Papalık sancak gemisine kumanda eden Paola Victor[1] kadırgasındaki pek muhterem yolcularla Piombino ile Elbe adası arasındaki bu dar boğazdan endişesiz ve tedbirsiz şimale, Roma'nın limanı olan Civita Vecchio'ya doğru seyrediyorlardı.

Her iki papalık kadırgası arasındaki mesafe ise takriben iki mil kadardı. Oruç Reis bundan faydalanmayı kafasına koymuştu. Böyle tedbirsiz ve korkusuz seyreden amiral Paola Victor'un kadırgası birden tutulmuş gibi sarsıldı. Her kafadan bir ses çıkıyor, askerler oradan oraya koşuyor, tayfalar bağırıyor... emirler veriliyor... Amiral paolo Victor süratle üzerine gelmekte olan çektirmenin çıldırdığına hükmediyordu. Lakin gelen çektirmene çılgındı... ne de kendisinden herhangi bir şekilde olursa olsun korkuyordu. Şimdi süratle seyreden Oruç Reis'in çektirmesi papalık sancak gemisine rampa olmuş başta Oruç Reis olmak üzere levendler bir yıldırım gibi kadırganın güvertesine inmişlerdi. Oruç Reis'in sesi ayyuka çıkıyor ortalığı adeta uğuldatıyordu.

— Vurun aslanlarım... vurun şahbazalarım... koman... aman vermen... evlatlarım... kafire vurun...

Kadırgadaki panik kısa zamanda zaferi Oruç Reis'e temin etmişti. Şimdi kadırganın güvertesinde sadece Oruç Reis ile levendleri vardı. Geriden gelen kadırga sancak gemisinde bir takım işlerin ceryan ettiğini görüyordu ama, bu vuruşmanın ne olduğunu bilmiyordu. Onun için de bu çelimsiz çektirmenin bir kadırgaya saldırmasını mühimsemiyor, buna rağmen olanca süratle yaklaşıyordu.

---

(1) Cezayir'de Türkler, Fuad Carım, 1962

Oruç Reis için mükemmel yeni bir av fırsatı çıkmıştı. Şimdi tamamen ele geçmiş olan papalık sancak gemisinin kıyafetleri bu fırsatın başlıca unsuru olacaktı. Oruç Reis'in kafasında şimşek gibi bir fikir çakmış ve derhal bu düşüncesini tatbik mevkiine koymuştu.

— Kara Hasan... Kara Hasan... vakit geçirmeden bütün levendler papalık askerlerinin elbiselerini giysinler... pupadan[1] gelen kadırgaya bir oyun oynayacağız.

— Baş üstüne reis...

Kara Hasan, hemen levendlere gereken emri vermiş ve başaltı ambarlarına tıkılmış bulunan papalık askerlerinin elbiseleri levendlere giydirilmişti. Oruç Reis'i Kara Hasan'a yeniden emir vermişti.

Kara Hasan bizim çektirmeyi kadırganın yedeğine bağlayın...

Kara Hasan, reisin emrini dakika geçirmeden yerine getirmişti. Şimdi sanki hiçbir şey olmamış gibi papalık kadırgasının güvertesinde papalık askerlerinin elbiseleri içinde levendler bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlar, pupadan gelmekte olan kadırganın yaklaşması için bilhassa ağır bir yolla seyrediyorlardı.

Arkadan gelmekte olan papalık kadırgası hiçbir şeyin farkında olmadan süzüle, süzüle ve süratle Oruç Reis'in eline geçmiş olan kadırganın borda hizasına gelmişti. Kadırganın kumandanı bir şeyler anlamak için sesleniyor, yedekteki çektirmenin kime ait olduğunu soruyordu.

Kumandan henüz sualini bitirmemişti ki Oruç Reis ve arkadaşları birincisinden de daha süratle ikinci kadırgaya da aborda oldular.

Kadırganın kumandanı boşu boşuna çırpındı durdu...

---

(1) Önde giden teknenin kıç gerisinden seyretmek.

sağa sola emirler vermeye kalkıştı. Amma buna gücü yetmedi. Zira Türk levendleri başta Oruç Reis olduğu halde çoktan kadırganın güvertesine çıkmışlar ve çalapala kadırgayı üç beş dakika içinde zapt etmişlerdi.

Oruç Reis ve arkadaşlarının bu amansız ve beklenmeyen baskını sonunda kadırganın kumandanı ister istemez teslim olmuş ve kılıcını Oruç Reis'e vermişti.

Bu beklenmedik ve pek büyük bir galibiyetti. Oruç Reis de levendleri de Allah'a şükrettiler. Oruç Reis emir verdi.

— Forsalar arasına inin... kaç tane Müslüman varsa derhal serbest bırakın... reisin bu emri birkaç dakika sonra yerine getirilmiş, yüzden fazla Müslüman forsa güverteye sıralanmıştı.

Forsalar neyin, ne olduğunun henüz farkına varmışlardı. O vakit Oruç Reis'in ellerine sarılmaya, ellerini öpmeye başladılar. Şimdi papalık kadırgasının güvertesinde gözleri yaşartan bir manzara vardı.

İspanya'dan toplanmış zavallı İspanyalı Müslüman forsaların göz yaşlarına, dualarına Akdeniz'in hışırtısı ile martıların çığlıkları karışıyordu.

— Hadi aslanlarım... kaybedecek vaktimiz yok. Forsalardan sağlam olan kafirleri yine forsada bırakın... sağlam asker ve tayfayı da forsaye çekin.

Kara Hasan ve levendler Oruç Reis'in emrini derhal yerine getirdiler... sağlamlar yine forsada bırakıldı. Diğerleri de kadırganın yedeğindeki çektirmenin forsasına çekildiler.

— Kara Hasan...

— Buyur reis baba...

Grim Papanın kadırgasındaki soyluları bir araya topla onları bir defa da yakından göreyim.

— Baş üstüne reis.

Ve Kara Hasan, hemen kaptan kamarası ile kıç altındaki kamaralara tıkılmış bulunan asilzadelerin bulunduğu tarafa seğirtti.

Beş on dakika sonra hepsi de en pahalı elbiseleri içinde genç ve güzel kontesler, pudralı, allıklı, genç asilzadelere kadar ne varsa levendler tarafından güverteye dizildiler. Esirler korkudan tir tir titriyorlar, karşılarında duran kızıla çalan kıvırcık sakallı korsan reisinin, Oruç Reis'in yüzüne bakmaktan çekiniyorlardı. Onlar akıbetlerinin ne olduğunu biliyorlardı. Devir, devrin hukuk kaidellerine emrediyorsa o alacaktı. Yani bu asıl zadeler ya bir esir pazarında haraç mezat satılacak yahut da, ana baba ve akrabalarının verecekleri fidye karşılığı serbest bırakılacaklardı. O taktirde bu asilzadeler pek iyi bir alışveriş metağı olacaklardı.

Oruç Reis, esirlere bakarken aklından bütün bu düşünceler geçiyor, ilk seferinde Allah'ın kendisine yardımcı olmasına hamdediyordu.

Bir aralık Oruç Reis kıvırcık kızıla çalan sakalını avuçladı sonra geminin kumandanı Paolo Victor'a sordu.

— Nereye gidiyordunuz?

Fevkalede mükemmel bir İtalyanca ile sorulan bu suale amiral hayret etmekten kendisini alamamıştı. Oruç Reis'in sualine bir başka sual ile mukabele etti.

— Bakıyorum lisanımızı çok güzel biliyorsunuz, yoksa İtalyan veya Cenevizli misiniz?

Oruç Reis amiral Paolo Victor'un bu sualine gülmekten kendisini alamadı.

— Beni İtalyan'a mı benzettin?

— Bimem belki Cenevizli olabilirsiniz?

— Ya! demek bu sularda dolaşmak için mutlaka bir İtalyan ve Cenevizli mi olmak lazımdır?

— Bu sularda bugüne kadar çapul yapan Arap soyguncularından başkalarına rastlanmazdı. Onlarda böyle iki kadırgaya, hala muhterem Papa İkinci Jül hazretlerine ait iki kadırgaya saldırmak cesaretini asla göstermemişlerdi.

— Demek muhterem papa hazretlerinin kadırgalarına saldırmak herkesin haddi değil öyle mi?

— Bugüne kadar böyle bir şey olmadı...

— Ama benim sualime hala cevap vermedin?

Amiral Paolo Victor bunun üzerine yutkundu.

— Efendim, dedi. İspanya'dan geliyoruz. Muhterem papa hazretlerine götürülmek üzere oradan birçok mal almıştık.

— Hamulenizi nereye boşaltacaktınız?

— Roma'nın limanına küçük bir kasabadır... Civita Vecchia'ya.

Oruç Reis bir müddet sustu... sonra kartal bakışlarını papalık amirali Paolo Victor'a dikti. Boğuklaşan heyecandan, hırstan titreyen bir sesle şunları söyledi.

— Bu günden sonra bu sularda senin muhterem papa hazretleri de, bütün Hristiyanlık alemi de bizi sık, sık görcektir. Dinle... ben ne Cenevizli, ne de İtalyan'ım. Ben Türk'üm.... Türk anladın mı? Bana adı ile sanı ile Fatih Sultan Mehmed'in sipahi beylerinden Yakub'un oğlu Oruç Reis derler... bu ismi aklınızdan sakın çıkarmayın. Bir defa geldiğimiz bu sulardan bir daha çıkmak aklımızın köşesinden geçmez.

Biz bu sulara çapul için değil... biz bu sulara din kardeşlerimizin İspanya'da sizden, sizin dininizden olanların ellerinden çektikleri zulmün intikamını almak için geldik. Biz din kardeşlerimize yardım için geldik.

Oruç Reis konuştukça ses tonu yükseliyor... adeta bağırıyordu.

— Dinle kâfir oğlu kafir... İspanya'da Müslümanlara

yaptığınız zulmün intikamını sizden de, bütün Hristiyanlık aleminden de, Grim papanızdan da almadan ölürsem gözüm açık gider. Bu sularda artık bizden izinsiz gezemiyeceksiniz. Bunu böyle biliniz... ve eğer istediğim fidyeyi verirler de seni serbest bırakırsam... Oruç Reis durdu... bütün esirlere baktı, sonra yeniden konuşmaya başladı...

— Hepinize söylüyorum. Beni iyi dinleyiniz... buradan fidye vererek kurtulacaklarınız elbet olacaktır... kurtulacaklara söylüyorum. Kurtulur kurtulmaz Grim papanıza da Cenevize de İtalyalıya da Venedikliye de söyleyiniz... bu sulara Hristiyanlardan intikam almak için geldik.

Oruç Reis konuşmuyor sanki bir tarihi dile getiriyordu.

İleri de görülecek hadiseler, Oruç Reis adını bütün Hristiyanlık alemini allak bullak eden bu galibiyetinden sonra kralların, imparatorların adları ile aynı hizada gösterecek, krallar, imparatorlar onu bir düşman, saygıya hak kazanmış bir düşman olarak değil, fakat tertip erecekleri seferler, tanzim edecekleri onbinlerce orduları ile üzerime yürüyecekler ve onu bir devletin bizatihi mümessili telaki edeceklerdir.

Böylece Midilli adasının Bonava kasabasından Siphai Yakub Bey'in ikinci oğlu Oruç ile dördüncü ve son oğlu Barbaros Hayrettin'in şahsında bütün bir Hristiyanlık alemi mümtaz, fakat yenilmez iki düşman tanıyacak, onları imha etmek, onlardan yakalarını kurtarmak için durmadan seferler tanzim edecekler yüzlerce gemiden on binlerce askerden kurulu donanmalar tertip edecekler, fakat onları yere sermeyi beceremeyeceklerdir.

Evet... Oruç Reis Elbe adası ile Piombino arasındaki bu beş millik boğazın suları üzerinde seyretmeye hazır, ganimet papalık kadırgasının güvertesinde bunları söylerken sadece Allah'ına güveniyor, yapacağı işler hususunda sadece Allah'ı işhad ediyordu.

Akdeniz'in bu dar boğazında şimdi sular daha hırçınlaşmış... martılar çığlıklarla sanki Oruç Reis'in ahdini tastik edercesine kadırgaların etrafında kanat çırpıyorlardı. Oruç Reis böyle konuşmakta pek haklı idi. Nihayet bir çektirme ile iki kadırganın zaptı görülmemiş bir şeydi. On altıncı asır tarihçilerinden İspanyol tarihçisi rahip Diege Haedo bu zafer için diyor ki:

"Bu unutulmaz zaferin Tunus'da, hatta Hristiyan devletleri arasında uyandırdığı şaşkınlık ve hayranlık sözle anlatılacak gibi değildir. O günden itibaren Oruç Reis'in adı bütün dünyaya ün saldı. Herkes onun ne denli yürekli ve atak bir reis olduğunu anlamakta gecikmedi. Havuç rengine çalan kırmızı sakalından dolayı kendisine bundan böyle İtalyanca'da kızıl sakal manasına gelen Barbarossa adı verildi.[1]"

Oruç Reis'in Elbe adası ile Piombino boğazında ele geçirdiği iki papalık kadırgası hakkında batı kaynakları hemen hemen birbirinin aynı ifadeyi kullanmışlardı. Yani bu zaferin emsalsiz ve pek cüretli bir zafer olduğuna ittifak etmişlerdir.

Nitekim batı Akdeniz'i Freng donanmalarına zindan eden Türk korsanları hakkında İspanya'nın hatta Avrupa'nın en ciddi vak'an nüvislerinden birisi olan ve 16. asırda yaşamış bulunan Jeronimo Zurita şöyle diyor:

"Türkler batı Akdeniz'e gelmeden bir Hristiyan gemisi iki Müslüman gemisini kaçırtırdı. Türkler geldikten sonra, bir Türk Fustası yahut bir Türk çektirmesi iki Hristiyan kadırgasına karşı koymayı başarmıştır.[2]"

Şu bir hakikattir ki, Oruç Reis'ten evvel batı sularına birçok Türk korsanları gitmişler ve orada, bilhassa İspanya ile Şimali Afrika suları arasında seferler ve korsanlık yaparak

---

(1) Barbaros Hayreddin Ernle Beadford-Sanden Yay. 1970

(2) Cezayir'de Türkler-Fuad Carım, 1962

İspanya'da zulme tabi tutulan pek çok miktarda Müslümanı kurtarmışlardır.

Oruç Reis'in bütün bunlardan habersiz olduğu asla iddia edilemez. Zira, onun da kendisinden evvelkiler gibi batı sularını tercih etmesi, bu sularda Hristiyan avcılığına çıkması, durmadan, dinlenmeden İspanya ile Şimali Afrika arasında vargel kurması ve Müslümanları İspanya'dan kaçırması bu hususu teyid etmektedir.

Oruç Reis bir müddet ufku seyretti sonra,

— Yelkenler foraaaaa... rota Tunus... sancak toka...

Vardiya başı emri tekrar etti.

— Yekenler foraaa... rota Tunus... sancak toka...

ve her bir iş yapılırken emir tekrar edildi.

— Yelkenler foraaaa...

— Sacak toka edildi...

— Dümen sancak alabanda... rota Tunus...

Ve herşey bitti

Şimdi iki papalık kadırgası grandi direklerinde Oruç Reis'in yeşil ipek üzerine ayeti kerime yazılı sancaklarını toka etmişler, pupadan esen orta kuvvette bir yıldız poyraz ile Latin yelkenlerini şişirmişler şimalî Afrika sahillerine dümen tutmuşlardı.

Hızır Denize Açılıyor

Hızır helali ile yaptığı veda konuşmasından sonra derhal hazırlıklara başlamıştı. Onun hedefi bir tekne satın almak ve Mağrib'e giden yola dümen kırmaktı.

Allah kendisine bu tekneyi temin edecek imkanları sağlamış ve küçük bir teknenin sahibi olmuştu.

Hızır Midilli adasının Bonava kasabasında son gününü

yaşıyordu, ertesi günü hareket edecekti, satın aldığı tekne ufak olmasına rağmen dayanıklı idi. Bonava'daki çocukluk arkadaşlarından temin ettiği levendler de tamamdı.

Son geceyi rahat bir uyku ile geçirdiği söylenemez. Çünkü helali hamile idi ve bir çocuk bekliyordu. Hızır bütün gece bunu düşündü. Ertesi sabah erkenden kalktı, Bonava'daki tek camiye giderek sabah namazını cemaat ile kıldı. Ağabeyi İshak da yanında idi. Birlikte sahile indiler.

İki kardeşin ayrılmaları erkekçe oldu. Hızır ağabeyine.

— Ağam... helalim ve doğacak çocuğum sana emanet... Allah hepimizi korusun... benden gelecek haberlere intizar et... yakında inşallah sana iyi haberlerim olacak... demiş ve denize açılmıştı.

Hızır Ege adalarından temin edebildiği buğdayı gemisine yükledi ve doğruca Yunan sularına dümen tuttu. Mataban burnunu sancakta bırakarak Tarabulusgarb sahillerine indi. Geminin buğday hamulesini iyi bir fiyata satarak silyahyi köleler satın aldı. Onları doğruca Preveze'ye getirdi. Esirleri Preveze'nin Meşklor panayırında ümit etmediği kadar iyi bir fiyata sattı. Bu arada küçük olan gemisini de sattı. Lakin adam parayı vermediği için satıştan vazgeçti. Bir müddet daha Preveze'de kaldı. Bu müddet zarfında bir başkası gemiye talip oldu ve sattı. Aldığı para ile o devirde tam bir korsan yatağı olan Ayamavri adasına gitti. Hızır'ın oraya gitmesinin sebebi istediği gibi bir çektirme satın almaktı. Bir iki ay Ayamavri adasının karanlık ve şarap kokan meyhanelerinde, izabe gibi bodrumlarda yatan korsanlar arasında dolaştı durdu. Denizdeki tekneleri inceledi ve nihayet bir anenesinde karar kıldı. Bu sağlam ve genç bir tekne idi. Pazarlık sonunda tekneyi satın aldı. Bu arada bir yük mavnası da satın aldı. Mavnaya kereste yükleyerek iki gemi ile hayatının bütün akışını değiştirecek olan Cerbe'ye doğru ikinci defa dümen tuttu.

Müsait bir poyraz rüzgarı ile yola devam eden Hızır, artık istediği gibi bir çektirmeye sahip olmuştu.

Hızır Reis Cerbede

Hızır Reis Cerbe'nin o efsanevi korsan limanına girdiği vakit gözleri ile ağası Oruç Reis'in yeşil ipek üzerine ayeti kerimeli sancağını aradı göremedi. O kadar heyecanlı idi ki, bu heyecanını yenemiyor, ağasını bir an önce görmek için hudulsüz bir sabırsızlık gösteriyordu.

Hızır'ın teknesi yavaş, yavaş limandan içeriye girerken, sahildeki korsanlar meraklı bakışlarla bu yeni gelen korsanın kim olduğunu anlamağa çalışıyorlardı. Hızır Reis, çektirmenin kıç kasarası üzerinde ayakta durmuş limanı seyrediyor, buralarda geçireceği günlerin heyecanı ile adeta kendinden geçiyordu.

Çektirme direğinde sallanan, ağasının sancağına benzeyen sancakla süzüle, süzüle demir yerine doğru ilerliyor... levenler verilecek emri yerine getirmek için alesta bekliyorlardı.

Hızır Reis limanda demirlemiş çektirmelerin, kadırgaların arasından büyük bir meharetle ilerliyor... bazen serdümene,

— Yarım sancak... kumandasını veriyor bazan...

— İskele... emrini tekrarlıyordu.

Hızır Reis, böylece demir yerine gelmişti. Mavnası biraz ileride sancak tarafında onu takip ediyordu.

Hızır Reis gök gürlemesini andıran bir sesle,

— Yelkenler maynaaa... emrini verdi.

Bir anda palangalar boşandı yelken ipleri gevşedi ve yelkenler levendlerin mahir elleri arasında bumbalara ve serenlere sarılıverdi.

Şimdi çektirme ağır, ağır yol alıyordu. Hızır Reis'in sesi yine gürledi.

— Funda demiiiir...

Ve akabinde denize dalan demirin çıkardığı bir su sütunu yükseldi... sonra da dibe çöken demirin bağı olduğu zincirin şangırtısı bir müddet devam etti. Çektirme kasılan zincirle yerinde sallandı. Sonra yavaş, yavaş gerilen demirin istikametine baş verdi.

Hızır Reis vardiyaya yeniden emir verdi.

— Filika hazırlansın...

Vardiya emri tekrar etti.

— Filika hazırlansın...

Ve Hızır Reis iki çift kürekli filika ile Cerbe adasında karaya ayak bastı.

Yanında dört levend vardı... levendlerin hepsi de dipdiri, güçlü kuvvetli idiler.

Hızır Reis'in ipek kaftan içinde, beline silahlığı ve silahlığa yerleştirilmiş kulaklığı ile pek heybetli bir görünüşü vardı. Her görenin hayranlığını celbedecek kadar da gösterişli idi. Dört levend ikişer olmak üzere bir adım gerisinden ve sağında ve solunda yürüyerek deniz üzerinde taraçası olan bir kahveye girdiler....

Hızır Reis'in gür sesi ile

— Selamünaleyküm, deyişindeki heybet bile bambaşka idi. Bütün gözler yeni gelen reise talımıştı...

Kahvede bulunalar Hızır Reis'in selamına mukabele ettiler.

— Aleykümselam

Hızır dört levend ile yürüdü deniz tarafındaki peykelerden birisine oturdu. Meraklı bakışlar gelenlerin üzerinde toplanmış ve dört bir taraftan sual yağmuruna tutulmuştu.

— Nerelisin?

— Nereden gelirsin?

— Adın nedir?

— Bu çektirme senin mi?

— Bu sularda mı kalacaksın?

Gibi suallere Hızır Reis münasip cevaplar veriyor, fakat kim olduğunu buraya niçin geldiğini açıklamak istemiyordu. O istiyordu ki, ağası Oruç ile habersiz ve burada karşılaşsın, adını söylemekte hiçbir mahzur görmemişti amma, Midillili ve Oruç Reis'in kardeşi olduğunu söylememişti. Fakat Oruç Reis hakkında da bir hayli malumat toplamıştı. Ağası Oruç Reis deryaya açılmıştı. Şimdi kim bilir nerelerde idi? Cerbe'dekilerin bildikleri Oruç Reis'in İspanya tarafına gittiği idi.

Hızır Reis, bunun üzerine kendisine Cafer Reis denilen bir reisle konuşmuştu.

— Cafer Reis, Oruç Reis dedikleri nasıl bir adamdır?

— Hızır Reis yoldaşım... Oruç Reis... başka. Bambaşka bir reisdir. Ona hepimiz baba Oruç deriz. Allah için buna hak da kazanmış, yaman bir reisdir, gözünü budaktan sakınmaz, 24 oturaklı çektirmesi ile kâfir galerlerine salar ve her seferinde mutlaka kafiri perişan eder.

Bir seferinde Elbe boğazında grim papanın iki kadırgasını vurmuştu ki... kadırgalar görülecek şeylerdi. Akıllı... güçlü kuvvetli ve verdiği kararından dönmeyen bir reistir o... Göreceksin gördüğün vakit bana hak vereceksin.

— Peki Cafer Reis, İspanya sularına niye gitti bu reis?

— Reis kardeş... İspanya sularına neden gitti diye sorulur mu hiç? Orada Müslümanlara yapılan zulmü duymadın mı? İspanyalı Müslüman donar orada. İşte bunun için gitti. Biz burada niçin dururuz? Biz çapul için mi geldik sanırsın bu sulara? Şimdi burada isek... biraz dinlenmek için, noksan-

larımızı tamamlamak için buradayız. Noksanlarımızı ikmal eder etmez, biz de İspanya sularına yelken açacağız.

Hızır Reis, Oruç Reis'in niçin bu sulara geldiğini şimdi daha iyi anlamıştı. Bunu öğrendikten sonra da ağası gözünde bir kat daha büyümüş bir kat daha devleşmişti.

Hızır Reis dalgın dalgın Cafer Reis'e bakakalmıştı. Cafer Reis, Hızır Reis'teki bu durgunluğu başka şeye hamletmiş ve sormuştu.

— Reis... sen bu sulara yeni geldin... sakın ola ki Oruç Reis'le aranda bir geçmişin olmasın?..

Hızır Reis birden toparlanmış, bu sözlerin ardındaki tehdidi anlamıştı. Gülerek...

— Yok... Yok öyle şey Cafer Reis... Oruç Reis ile geçmişi olmak benim haddim mi? Hani sadece merak etmiştim de...

Ve bu konuşma böylece devam ederken, bir Yahudi bezirgan Hızır Reis'in yanına sokulmuştu.

Irakının bütün mel'anetini yüzünde toplamış olan Yahudi, Hızır Reis'in mavnasındaki mallara talip olmuştu.

— Reisim... demişti Yahudi... Limandaki mavnanın senin olduğunu söylediler. Bu malları bana satar mısın?

Hızır Reis Yahudiyi tepeden tırnağa süzmüş sonra,

— Cerbe'de senden başka alıcı yok mu be çıfıt? diye gürlemişti.

Hızır Reis'in bu ters, beklenmedik cevabı kahvede oturanların kahkahaları arasında kaybolurken Cafer Reis söze karışmıştı.

— Olmaz olur mu reis... Olmaz olur mu? Sen bakma bunlara... bunlar kelepir mal ararlar. Buraya yerleşmiş bir Magripli Müslüman var... Hem iyi fit verir hem de halis Müslümandır.

— Sağ ol Cafer Reis... Bahsettiğin bu adamı nasıl buluruz?

— Sen tasalanma, bu çıfıt gelip seni nasıl buldu ise, Mağripli de seni öylece bulur... Var keyfine bak...

Hızır Reis bundan sonra biraz daha kahvede oturmuş ve çektirmesine gitmişti.

Hızır kıç kasara altındaki kamarasına grdiği vakit yüzü gülüyordu. Demek ağası Mağrip sularına Müslümanlık için gelmişti. Hızır artık içi rahatlamış bir insanın huzuru ile yatağına uzanmış ve yol boyu yorgunluğunu derin bir uyku ile çıkarmıştı.

Oruç ve Hızır'ın Karşılaşmaları

Hızır Reis erkenden yatağından kalkmış Cerbe Adası'nın sisli limanında bir müddet etrafı seyretmiş, sonra da kamarasına çekilmişti. Aklı hep ağası Oruç Reis'te idi. Acaba Oruç Reis şimdi nerelerde idi. Cafer Reis,

— O, şu anda Müslümanları kurtarmak için İspanya sularında olmalıdır, dememiş miydi? Hızır Reis bu sözleri kafasından atamıyor, ağasının bu mücadelesinde kendisi ile birlikte olmak için can atıyordu.

Hızır Reis, bu düşünceler içinde iken sabah ezanı ile kendine geldi. Hemen kalktı, kamarasından çıktı. Levendler saf saf olmuşları sabah namazını eda etmek için ezanın bitmesini bekliyorlardı.

Hızır Reis, levendler arasında kendisine bir yer bulup girmiş, o da saf durmuştu. Ezan bitmiş, Deli Hüseyin imamet yerini almıştı. Ve böylece Hızır Reis, yepyeni bir alemin içine girdiğinin ilk sabahında Levendleri ile sabah namazını eda etmişti.

Namazdan sonra levendlerle bir arada sabah çorbasını

içmişlerdi. Hızır Reis pek neşeli idi. İçinde tarif edilmez bir heyecan vardı. Sanki içi içine sığmıyordu. Çorbalar bittikten sonra Hızır Reis, yemek duasını yapmış ve reisinden miçosuna kadar, teknede yeni bir hayatın ilk günü başlamıştı. Bugün, Hızır'a da, levendlerine de, tarihe de pek büyük şan ve şerefler katacak bir hareketin ilk günü idi. Dünya tarihçileri böylesine muhteşem bir hayatın başlayacağı bu günü bilselerdi, Hızır Reis'in hayatını bu ilk gününden itibaren adım adım takip ederler ve tarihlere şan veren bu muhteşem dünya amiralinin hayatını günü gününe tarihe mal ederlerdi.

Hızır Reis, duadan sonra kalkmış iş başı yapan levendlerine günlük emirlerini verdikten sonra seslenmişti.

— Memiş, var kara Hasan'a söyle gelsin.

Hızır'ın Memiş dediği pulat levend hemen seğirtmişti.

— Başüstüne reisim... demiş, baş altında kamarasında olan Kara Hasan'a haber salmaya gitmişti. Biraz sonra Kara Hasan Hızır'ın yanına gelmişti.

— Kara Hasan iki levend al karaya çıkacağız, demişti.

Kara Hasan etrafına bakınmış ve seslenmişti.

— Hüseyin, Veli karaya çıkacağız... Tez giyinin, kuşanın reis bekler.

İki levend başaltına girmişler, biraz sonra da kulaklıları kuşakları arasında bulunan silahlığa yerleştirilmiş, yeni urbalarını giymiş olarak lumbar ağzına gelmişlerdi.

Filika hazırlanmıştı. Evvelâ Hızır Reis filikaya atlamış, onu Kara Hasan ve levendleri takip etmişti.

Hızır Reis, yepyeni kaftanı içinde bu sabah bir başka heybet içinde görünüyordu. Ağır adımlarla ve etraftan üzerine dikilen meraklı bakışlar arasında yavaş, fakat emin bir şekilde bir gün evvel oturdukları kahveye gitmişti.

Hızır Reis, buraya Cafer Reis'i tekrar görürüm ümidi ile

gelmişti. Levendler reisin sol tarafında, reisleri gibi bağdaş kurmuşlardı. Kahveler gelmişti.

Hızır kahvesini yudumlarken kara Hasan'a bakmış sonra da,

— Kara Hasan, elimizde bir hayli mal var. Bunu inşaallah bugün satmak nasip olur... demişti. Kara Hasan,

— Elbet satarız inşaallah reisim... burası bütün korsanların, çapulcuların ve yağmacıların uğrak yeridir.

— Orası öyle amma... bari değerini bulsak... sonra akşam gelen çıfıttan hoşlanmadım. Bunun burada ne işi var. Yoksa Cerbe Adası korsan yatağından çok, çıfıtların pazarı mıdır?

— Reisim... Cafer Reis'in sözlerini duydunuz... Burada yalınız bize gelen çıfıt mal alıp satmıyor. Müslümanlar da varmış...

— Belki, kara Hasan... Belki ama biz tanımıyoruz ki, ..

— Hiç belli olmaz reisim, biz tanımayız amma, o bizi gelip bulabilir.

— Doğru söylersin...

Hızır Reis ile kara Hasan'ın bu konuşmaları daha bir müddet devam etmiş, bir çok meseleler üzerinde konuşmuşlardı. Bir aralık içeriye esmere yakın renkte, giyim ve kuşamı yerlilere hiç de benzemeyen bir adam girdi. Doğruca Hızır Reis'in yanına vardı. Hürmetle önünde eğildi ve;

— Selâmünaleyküm reis... dedi.

Hızır Reis, gelene dikkatle baktı.

— Aleyna ve aleykümesselâm... sonra yer gösterdi.

— Buyur, oturun.

Misafir gösterilen yere şöyle ilişti...

— Reis... Ben Cerbe Adası'nda ticaret yaparım... Adım Muhammed... Sizde satılacak mallar olduğunu öğrendim, sizi onun için görmek istedim...

Hızır Reis adama bir daha baktı,

— Sen Mağribli misin?

— Evet reis...

— Cafer Reis'in de dostu musun?

— Evet Reis.

— Sen Oruç Reis'i tanır mısın?

— Evet tanırım... hem de çok iyi tanırım. Oruç Reis de bir vakitler sizin dün geldiğiniz gibi buraya gelmişti. Elinde bir hayli malı da vardı. Onun mallarını da ben satın almıştım... Ben burada bütün diyar-ı Rum[1] korsanlarının mallarını satın alırım. Bütün korsanlar mallarını tercihen bana satarlar. Oruç Reis'in de tüccarı benim.

— Seninle anlaşacağız öyle ise...

— Estağfurullah reis...

— Gidip mallara baktın mı?

— Hayır reis...

— Öyle ise...

— Siz ne vakit emrederseniz gider bakarım reis...

— Peki öyle ise... tez elden git mavnaya bak... Malları gör, sonra da buraya gel...

Hızır Reis, sonra Kara Hasan'a döndü.

— Kara Hasan bir ceylân çevikliği ile yerinden kalktı, levendlerinden bir tanesine işaret etti, o da derhal yerinden fırladı ve Mağribli Muhammed'in kalkmasını beklediler.

Muhammed, Hızır Reis'ten destur aldıktan sonra kalktı ve Kara Hasan ile birlikte sahile doğru indi.

Aradan yarım saatten fazla bir müddet geçmişti ki Kara Hasan ile Mağribli tüccar çıkageldiler. Mağribli malları pek beğenmişti. Bunu Hızır Reis'e de açıkça söylemişti.

---

(1) Anadolu Korsanları.

— Reis malların pek güzel.. Hele ipeklilere diyecek yok.

Ve Hızır Reis ile bu mal alış verişinde tam bir anlaşmaya vardılar. Mağribli Muhammed, malların bedelini vermiş, sonra da Hızır Reis'ten müsade almak üzere ağzını açmıştı ki, limandan birbiri peşi sıra altı top gürledi. Mağribli gayri ihtiyari konuşmaktan vazgeçti ve limana baktı. Hızır Reis de gayri ihtiyari limana bakmıştı. Mağribli tüccarın yüzünde gördüğü manzaraya gülmüş ve Hızır Reis'e,

— Reisim... merak ettiğin Oruç Reis geliyor. Nah işte bak gör. Bu altı top onundur, limana girerken ondan başka hiçbir reis altı top atamaz. Şu gördüğün önde gelen kadırga da sancak gemisidir. O, böyle limana hergelişte altı top atar ve Cerbeyi selamlar.

Hızır Reis, her hareketi ile sevincini belli eden bir davranışla limana giren iki kadırgaya bakıyordu. Önde gelenin grandi direğinde dalgalanan yeşil ipekten yapılmış, üzerinde ayet-i kerime yazılı ağasının sancağını derhal tanımıştı. O, bu sancağı son defa ağası Oruç Reis, Bonava kasabasından ayrılırken görmüştü. Demek ki aradan geçen bunca zaman sonra bu sancağı ve ağasını yine görmek nasip olacakmış...

Hızır Reis heyecanlı idi... Ağasını bulmuştu... Artık birlikte gezecekler, deryaları dize getirecekler, İslâm ve Din düşmanlarını yok edecekler ve bu denizleri, Mağrib denizlerini onlara zindan edeceklerdi. Hızır coşmuş, Hızır şu anda bambaşka bir insan olmuştu.

O, etrafında cereyan edenlere kulak asmıyor... asmıyor değil, etrafında cereyan eden şeyleri görmüyordu bile. Onun gözleri bir gelin gibi süzülerek limana giren iki kadırgada idi. O, ağasını görmek için can atıyordu. Ve bu arada hayali işliyor, genişliyor, bütün Akdeniz'i, bilinen bütün deryaları içine alıyor, büyük bir donanmanın sanki başında imişçesine gururlanıyor, bu suları hallaç pamuk atar gibi attığını görüyor,

kâfir donanmalarının önlerinden nasıl kaçtıklarını adeta bir hakikati görür gibi görüyordu.

Bu düşünceler içinde ne kadar bocaladığını bilmiyordu, Kara Hasan'ın sesi ile kendisine geldi.

— Reis, Oruç Reis nerede ise karaya çıkacak. Gitsek iyi olmaz mı?

Hızır Reis silkindi, kendisine geldi ve Kara Hasan'a baktı.

— Haklı söylersin Kara Hasan, ağamı kadırgasında görmek isterim.

Ve bunu söylemesi ile birlikte kahvehanenin kapısına seğirtmesi bir oldu. Şimdi önde Hızır Reis, arkasında Kara Hasan ve levendleri olduğu halde, sanki uçarcasına sahile inmişti. Kıyıda bekleyen filikasına atlayan Hızır Reis bir solukta henüz funda demir etmiş olan ağası Oruç Reis'in kadırgasına varmış, daha açılmamış bulunan lumbar ağzından bir ceylân çevikliği ile küpeştelere tutunarak yukarıya çıkmış ve kadırganın güvertesine atlamıştı. Kara Hasan ile iki levend de onun arkasından kadırganın güvertesine atlamışlardı.

Şimdi göz yaşartıcı bir manzara cereyan ediyordu. Bak Akdeniz'in, Avrupa'nın tarihi ve ondan itibaren yazılıyordu.

Limana girerken yabancı bir çektirmenin demirli olduğunu gören Orç Reis, bu teknenin kime ait olduğunu kendi kendine sormuş, fakat cevabını alamamıştı. Bu çektirme, bildiğine göre Yunus sularında kullanılan cinstendi. Acaba kim ola? diye düşündü... fakat bu suale cevab veremedi.

Demir yerine gelen kadırgasını demirlerken bir filikanın süratle yaklaşmakta olduğunu gören Oruç Reis, dikkatli bakışlarla filikayı süzmeye, içindekileri teşhise çalışmıştı. İlk bakışta tanıyamadığı gelenleri, filika daha yakına gelince teşhis etmiş ve ağzından gayri ihtiyari bir feryat yükselmişti.

— Heeeey... Heeeey... Bu gelen Allah adına yemin ederim ki, karındaşım Hızır'dır....

Ve hemen seğirtmiş, lumbar ağzına yakın bir yerde küpeşteye dayanmıştı.

Hızır, çevik bir hareketle kadırganın güvertesine atladığı anda ise ağası Oruç Reis'i karşısında bulmuş, gözlerinden akan sevinç gözyaşları arasında, ağasının iki ellerini öpmüştü.

Evet iki kardeşin karşılaşması böyle olmuştu. Oruç Reis, ellerini gözyaşları ile ıslatan kardeşi Hızır Reis'in ellerinden adeta zorla kurtarmış, sonra da onu kucaklamış, bağrına basmış... İki eli ile omuzlarından tutarak Hızır'ın dik başına... pulat endamına... sert fakat nemli gözlerine bakmış...

— Hızır... karındaşım... sen ha... sen ha... diyebilmişti.

Evet o idi... Oruç Reis'in şu anda karşısında dimdik duran, sevinçten nemlenmiş gözleri ile ağasına bakan Hızır Reis'ti... İstikbalin en büyük amirali... Denizlerin amirali olacak olan... Tek başına bir Hristiyan dünyasına meydan okuyacak, Venediklileri, İspanyolları, Cenevizlileri önüne katacak... Tek adam olarak Avrupa'nın en büyük imparatorluklarına diz çöktürecek, Avrupa'nın kral ve imparatorlarını, adımın geçtiği her yerde saygı ile ayağa kaldıracak... Dosta düşmana... haklı haşmetinin taktirini kabul ettirecek olan istikbalin Barbaros Hayreddin Paşası idi.

Garanada'nın Sukutu

Oruç Reis'in batı sularına dümen tutmasında, İspanya'daki Müslümanlara karşı girişilen tarihin pek ender rastlanacak kadar korkunç mezalimi başka rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun İspanya iç hadiseleri ile meşgul olduğu ve bu hususta büyük gayretler sarf ederek İspanyalı Müslümanların kurtarılması için ciddi korsan seferleri ihdas ettiği artık bilinen hakikatlerdendir. Meselâ İspanya sularında 1485'ten 1497

yılına kadar faaliyet gösteren ve İspanya'dan yüzbinlerden fazla Müslüman şimali Afrika sahillerine taşıyan büyük Kemal Reis bu hususta bir misal teşkil etmektedir. Bundan ayrı olarak, Şehzade Korkud'un Türk korsanlarına donatarak teslim ettiği çektirmelerle Venedik, Ceneviz ve Sen Jan şövalyeleri üzerine cihat etmelerini tenbih eylemesi de, devletin bir bahrî siyasetinin mevcudiyetinin yanında aynen bir de siyasî bahrî düşünce içinde olduklarının başlıca delilleridir.

Nitekim, Şehzade Korkud'un son defa kardeşi Yavuz Sultan Selim Han tarafından yakalanıp öldürülmesinden evvel Oruç Reis'e yaptırdığı çektirmeyi teslim ettikten sonra,

— Ferengistan üzerine sefer yap, oralarda daha çok işin olur... demesi de, ayrıca üzerinde ehemmiyetle durulması icap eden bir noktadır. Demek oluyor ki, Kemal Reis de, Kemal Reis'ten evvel ve sonra da Batı sularına, yani Frengistan sularına giden Türklere ait teknelerin tek hedefi devletin emniyeti ile birlikte İspanya'da katledilen Müslümanları kurtarmak olduğu gerçeği böylece ortaya çıkmaktadır.

Nitekim büyük Kemal Reis, Granada'nın hemen sukutundan sonra İspanya sularında görülmüş, oralarda pek ciddi işler başarmış, büyük bir İslâm kitlesini İspanya'dan Şimalî Afrikaya geçirmiştir.

Granada, muhteşem İspanya İslâm medeniyetinin son kalesi de 897 safer ayının 29 ve 1492 senesi ocak ayının birinci günü, yedi asırlık İspanya Emevi saltanatının sonuncu devleti olarak tarihe karışmıştı.

İspanya Kraliçesi büyük İzabella ve Kral Ferdinand'ın askerleri Granada'ya girdikten sonra şehri terk eden son hükümdar Abdurrahman bir tepeden şehri seyrederken kendisini anlamamış ve ağlamaya başlamıştı.

Granada'nın bu son Müslüman kralının, saltanatı için döktüğü göz yaşlarını gören annesi, oğluna şöyle hitap etmişti:

— Ağla oğlum... Ağla... erkekler gibi müdafa edemediğin mülkün Granada için kadınlar gibi ağla...

Evet Granada'nın son hükümdarı Abdurrahman ağlıyordu. Ve Emevi soyundan geldiğini iddia eden bu son hükümdarın gözyaşları, tarihin her safhasında olduğu gibi, Türklere yeni vazifeler tahmil ediyordu.

Granada ile İspanya'daki İslâm saltanatı tamamen çökmüş, yerini tarihin hiçbir devresinde görülmedik bir vahşet ve kin almıştı. Şimdi Granada'nın, Kurtuba'nın, Tuleytule'nin ilim fışkıran muhitlerinden Müslümanların iniltileri ve gözyaşları taşıyordu.

Avrupa'ya Pirenelerden ilmi ve medeniyeti sokan, bir kolu ile Sicilya'dan Avrupa ve Avrupa'nın, Hristiyan aleminin bilmediği, bilmesine imkân olmayan, en iptidai şekilde ve küçük, küçük prenslikler halinde yaşayan bu insanlara, insanlıkla birlikte ilmi sokan Elhamra sarayının sayısız alimlerinin yetiştiği muhteşem dekoru artık yok olmuş, Hristiyanların korkunç taassubu altında ezilmiş, zirüzeber olmuştu.

Artık İspanya'da; Kraliçe İzabella'nın, Kral Ferdinand'ın hüküm ferman oldukları İspanya'da bir adamın, tarihe Engizisyon zulmü olarak geçecek olan zulmün mucidi amansız İslâm düşmanı Kardinel Ksimenes'in hükmü ve fermanı geçiyordu.

İspanya'da son müstakil İslâm devleti olan Granada düşmeden önce teker teker ele geçirilen diğer küçük İslâm devletlerinin memureleri üzerinde artık zulüm, entrika, ihanet ve hepsinden daha korkunç olan Hristiyan taassubunun İslâm üzerine çevrilmiş amansız kini kaim olmuştu.

Bu amansız İslâm düşmanlığının mümessilleri ise, Büyük İzabella olarak tarihe geçen kraliçe ile kocası Kral Ferdinand ve Kardinal Ksimenes idi.

Bu devrin bir hususiyeti vardır ki buna temas etmeden,

Oruç Reis ile diğer Türk korsanlarının bu sulara niçin ve neden dolayı gittiklerini anlamak çok güçtür. Bu sebeple Avrupa tarihlerine Katolik krallar devri olarak girmiş olan bu devri anlatmak lâzımdır.

Kastil kralı dördüncü Hanri'nin tereddütleri santanat veraseti meselesini güçleştirmiş olmakla beraber, 19 ocak 1479 tarihinde ölen ikinci Jean'dan sonra onun yerine geçen ikinci Ferdinand Aragon, Katalonya, Valansiya ve Majorka Kralı olarak tanındı. Esasen IV. Hanri'nin kızkardeşi ve 1474 tarihinden beri Kastil kraliçesi bulunan İsabella de Castil ile evli olan Ferdinand, bu suretle 1479 tarihinden itibaren İspanya'daki iki büyük krallığı, tarihte Katolik krallar diye tanınan bu devrede iki kraliçe kocası olarak İspanya'daki idareye başladı.

Fakat bu krallık daha ilk günden itibaren bir ihtilâfla karşı karşıya kaldı. Ölen kral ikinci Jean'ın kızı ve Kraliçe İzabella'nın kızkardeşi ve tahtın meşru vârisi Jean Veranet iddiasında bulundu ve kardeşi Kastil Kraliçesi İzabella ile arasında beş yıl süren bir dahili harbe yol açtı.

Bu harbin başlamasında ve devamında tek sebep meşru vâris olan Jean'ın, Kastil asilzadeleri tarafından Portekiz Kralı V. Alfonso ile evli oluşundan dolayı desteklenmesinden ve Portekiz kralının da bu iç harbi her şeyi ile tasvip etmesinden meydana geldiği pek aşikardır.

İki kızkardeş arasında cereyan eden ve İzabella lehine neticelenen Toro ve Albuera harpleri sonunda 1479'da Trujillo'da imzalanan bir muahede ile Krallık tamamen, sonradan tarihlere büyük İzabella olarak geçecek olan Ferdinand'ın karısı Kraliçe İzabella'ya intikal etti.

Bu muahede ile Portekiz Kralı V. Alfonso, İspanya ile olan harbi durduruyor, Kanarya adaları üzerindeki haklarından vazgeçiyor ve Kastil Krallığının, Batı Afrika sahilleri üzerindeki seyrüsefer ve her türlü müdahale hakkını tanıyordu.

Bu anlaşma ile İspanya, şimalî Afrika'ya ilk adımını atıyor ve Fas siyasetini tanzim ediyordu.

Böylece Kraliçe İzabella, Kastil Kraliçesi olarak tanınıyor ve kocası Ferdinand Aragon, krallık tahtına çıkıyordu. Bu hadise İstanbul'un zabtı ile kapan Orta Çağ devri ile Aragon ve Kastil arasında mevcut olan bazı içtimai ve siyasî meselelerin de halline imkân veren Katolik Krallar Devri'nin mevcudiyetini ortaya koyuyordu.

Bu sıralarda İspanya için pek ehemmiyetli olan iki mühim hadise cereyan etmiştir ki, bunlardan birisi ve birincisi İstanbul'un fethi, diğeri de 1492 yılında Kristof Kolomb tarafından Amerikanın keşfidir.(1)

Amma İspanya için asıl üzerinde durulması icap eden pek mühim hadise, 1479 tarihinde Granada'nın düşmesi ile İspanya'daki son Müslüman devletin de tarihe göçmesi ve İspanya birliğinin teessüs etmesidir. Ancak bu sayededir ki, İspanya Şimalî Afrika ile münasebet kurabilmiş, Şimalî Afrika'da müstemlekeler kurmak ve Akdeniz ticaret yollarını inhisar altına almak siyasetine istikamet verebilmiş ve İspanya'daki korkunç zulümden kaçan Müslümanları Afrika'da da rahat bırakmamıştır.

İspanya'nın bu siyasetidir ki, Oruç Reis'e Şimalî Afrika'da bir devlet kurmak için lüzumlu imkânları ve fırsatları vermiştir. Böylece bilerek veya bilmeyerek İspanya, Batı sularında mutlak hakimiyet kuracak olan Türk korsanları ve Garb ocakları tarafından bir Türk iç denizi haline sokulan Akdeniz'den uzaklaşmak zorunda kalacak, açık denize, Atlas Okyanusu'na göz dikecek ve neticede tarihte keşifler devri adı verilen keşiflere başlanacaktı.

Batı tarihleri bu hususu açıkça yazmakla birlikte tek

---

(1) Amerika'nın keşfi Kristof Kolob'dan tam 426 yıl evvel gerçekleşmiş ve Endülüs Müslümanları burayı keşfetmişlerdir (Endülüs tarihi).

noktada birleşmekte ve Akdeniz'deki Hristiyan devletler ticaretlerinin Türkler tarafından tamamen kesildiğini yazmaktadırlar. Böylece Akdeniz'deki ticaretlerinden mahrum kalan batılı Hristiyan devletler, alışageldikleri uzak Şark'ın mallarını tekrar bulabilmek ve ticaretlerini geliştirmek için uzun deniz seferleri ihdas etmişlerdi. Bu deniz seferleridir ki, Macellan'ı Ümid Burnun'dan dolaşmaya ve burasını keşfe mecbur etmiştir. Yine bu ezici Türk hakimiyetidir ki, Kristof Kolomb'u Hindistan'a gitmeye zorlamış, böylece Amerika kıtasının keşfi diye adlandırılan seferine yol açmıştır.

Katolik Krallar dünya siyasetinde olduğu gibi, dahili siyasetlerinde de, aynı azim ve fikirle hareket ettiklerinden Granada Krallığı'nı da istilâ ederek İspanya'daki müstakil son İslâm devletini de ele geçirmeyi siyasetlerinin tek hedefi haline getirdiler.

Granada'nun sukutu cereyan eden birçok hadiselerle artık kaçınılmaz bir vakıa olmuştu. Daha IV. Hanri devrinde Granada Kralı III. İsmail, Kastil kralına Cebelitarık Kalesi'ni teslim etmeyi ve ayrıca haraç vermeyi de kabul etmişti. İsmail'in halefi Abdülhasan Ali, Mulay[1] Hasan bu vergiyi vermekten imtina etmiş, ayrıca Zahara Kalesi'ni de Kastillilerden zaptetmişti (1481) Kastilliler de buna, Granada'nın yakınlarındaki Alhama müstahkem mevkiini zaptetmekle cevabı vermişlerdi.

Her iki tarafın 11 yıllık mücadelelerinin neticesi olan bu muzafferiyetleri, dillere destan bir takım hamasi şiirlerin yazılmasına da yol açmıştı.

Hristiyan krallar, Granada'yı almayı adamakıllı kafalarına koymuşlardı. Fakat karşılarında, akibetlerinin ne olacağını bilen bir bahadırlar ordusu buldular. Bu vatan müdafaa azmini İzabella, Abdülhasan ile oğlu Abdül ve amcası Abu Abdullah Muhammed el-Zagal arasında bir tefrika meydana ge-

(1) Batılılar Molla'ya Mulay derler.

tirerek kaçmanın çarelerini araştırdı ve buldu. Böylece Granada mukadder akibetine süratle itildi.

1489 yılı sonuna doğru İzabella, Granada Krallığı'nın en mühim kale ve şehirlerini zaptetmişti. Abdurrahman'ın elinde ise sadece Granada şehri kalmıştı. Birkaç aylık bir muhasara ve muharebeden sonra Abdurrahman, şehri teslim ediyor, İzabella'nın Hristiyan askerleri muhteşem ve tarihi Elhamra Sarayı'nın has bahçelerine ve muhteşem dekorlarına ayak basmak fırsatını buluyorlardı. Böylece Granada 1 ocak 1492 yılında tamamen teslim oluyordu.

İzabella ile talihsiz Granada Kralı Abdurrahman arasında imzalanan anlaşmaya göre, Müslümanların mal, can ve dini hürriyetleri her türlü tecavüzen masun bulunduruluyordu. Müslümanlardan isteyenler Granada'da kalabilecekler, istemeyenler diledikleri yere gidebileceklerdi. Gidenler Granada'da bulunan menkul ve gayri menkullerini satıp paraya tahvil edebilecekler, paralarını da alıp gidebileceklerdi.

Başlangıçta İzabella, teslim şartlarına uyar gibi olmuş, lâkin kısa bir müddet sonra bilhassa kardinal Ksimenes'in ısrarı ve tazyıkı ile bütün Müslümanları dinlerini değiştirmeye zorlamaya başlamıştı.

Büyük engiztör kardinal Francisco Krimenes de Cisneros'un idare ettiği bu kanlı facia tahammül edilir gibi değildi. Müslümanlar bu tazyık ve tedhiş hareketinden kaçacak yer ve imkan arıyorlardı. İşte bu sıralardadır ki, Batı sularında Türk korsan gemileri görülmüş ve Kemal Reis olmak üzere Türk korsanları tarafından binlerce Müslüman şimali Afrika'ya taşınmış ve hayatları buralarda emniyet altına alınmıştı. Bu muhacirlerin yerleştikleri yerler Şerşel, Oran ve bilhassa o sıralarda henüz tamamen bilinmeyen ve anlaşılmayan bir şehir olan Cezayir'di.[1]

---

(1) Cezayir o sıralarda küçük, adı dahi bilinmeyen bir köycüktü.

Kraliçe İzabella ile kocası Kral Ferdinand'ın sadist rahib Krimenes'in tazyık ve teşvikleri ile giriştikleri işkence, katliam ve emsali zulümden kaçarak şimali Afrika'ya yerleşmiş olan Müslümanların ileride kendilerine nasıl bir sürpriz hazırladıklarını düşünmedikleri de bir vakıadır.

Bu zulüm öyle bir hal almıştı ki, Endülüs Müslümanları umumi bir kıyama teşebbüs etmişler ve bu kıyamlarını da birkaç yıl devam ettirebilmişlerdi Ancak büyük İzabella ile Ferdinand'ın zaferi Müslümanları bir defa daha ve birincisinden daha ağır, daha ezici bir ölüme ve katliama tabi tutmalarına yol açtı. İspanya böylece Endülüs Müslümanları için yaşanılmaz bir yer haline geldi.

Bu zafer üzerine Kilis'e yani büyük engizitör kardinal Francisco Krimenes de Cisneros' emri ile 11 şubat 1502 tarihinde bütün Kastil ve civarında tatbik edilmek kaydı ile bir emirname çıkarıldı. Bu emirname ile kilise emrindeki Kastil ve Aragon krallığı hudutları içinde yaşayan bütün Müslümanlar resmen ve cebren din değiştirmeye mecbur tutuluyorlardı.

Bütün Aragon ve kastil hudutları içinde dehşetli bir hava esti, halk yer, yer ayaklandı ve nihayet kral Ferdinand, kendi krallığı hudutları içinde mecburi din değiştirmeyi derpiş eden engisizyon mahkemesinin kararını iptal ettirdi. Böylece Endülüs Müslümanları ağır bir zulümden geçici olarak kurtulmuş oldular. O güne kadar dinlerini zorla değiştiren Endülüs Müslümanlarına da İspanyolca'da Moriscos denildi. Diğerleri ise esir muamelesine tabi tutuldu ki, İspanya tarihinde bunların sıfatı mMoros Cortados'dur.

Tarihlere büyük İzabella olarak geçen İspanya kraliçesi ve Aragon kralı Ferdinand'ın karısı kraliçe İzabella Granda'yı sadece İspanya üzerindeki Endülüs Müslüman devletlerinin sonuncusu olarak tasfiye etmek niyeti, takriben 50 yıldan beri İspanya Hristiyanlarının daimi zulmü altında inleyen ve bu

yüzden Şimali Afrika'ya hicret etmiş olan Endülüs Müslümanlarının, eski yurdlarını, anayurtlarını ele geçirmek için giriştikleri korsanlık hareketlerinin muntazan seferler haline gelmesinden de ileri gelmekte idi. Bilhassa, Yıldırım Beyazıd devrinden itibaren batı sularında görülmüş olan Türklerin bu seferleri adeta ciddi bir teşkilata bağlaması, Türkler'in pervasız akınları, her yıl binlerce Müslümanın kurtarılması için gösterdikleri gayretler, İzabella'nın rahatını ve huzurunu bozmakta idi. Bu sebeple, Portekiz ile münasebetlerini dostluk esası üzerinde tanzim etmeyi başarmış ve bu devletle uzun bir sulh devresine girmek istemişti. Bu suretle serbest kalacak olan kuvvetlerle, İspanya'yı yeniden fethetmek istidadı gösteren Endülüs Müslümanlarının, Şimali Afrika'dan yaptıkları akınları da bizzat onların yeni yurtlarına yani Şimali Afrika'ya tertip edeceği seferler ve orada kuracağı müstahkem kalelerle durdurmak istemiştir.

Fransız müverrihlerinden Louis Bertrand'ın yazdığı ve Galib Kemal'i Söylemezoğlu'nun dilimize çevirdiği İspanya tarihinde bu hususta şu malumat vardır.

"İzabella'nın, Granda'yı behemehal ele geçirmek istemesi sadece tekrar fethi[1] tamamlamak yani, İspanya'yı Hristiyan olmayan, yabancı bir millet hakimiyetinden kurtarmak azminden ibaret değildi.

Filhakika, kraliçe, tarihin de gösterdiği gibi, yarımadayı Afrika'dan gelebilecek yeni istilalara karşı korumak lüzumuna kaildi. Onun için, Granda'dan Afrika'ya hicret etmiş olup tekrar eski yurtlarını ele geçirmek azmine düşebilecek olan Müslüman tecavüzüne karşı gelebilmek üzere Afrika'nın şimali'nde hakimiyet kurmak istemiştir. Bu maksadın te'mini işi (vasiyetnamesinde hala görülebilir) Kral Ferdiand'ın kardinal Francisco Krimenes de Cisneros'un fikirlerini, daima işgal ediyordu.

(1) Bu tabirden murad, Endülüs Müslümanlarının imhasıdır.

Kardinal İspanya'yı bu yolda herhangi bir tecavüze karşı korumak maksadı ile Fas, Cezayir üzerine seferler açtı. Aynı maksat iledir ki, o taraflarda yaptıkları seyehat dolayısı ile, o mıntıkaları bilen Portekizliler ile de, 1480 yılında bir takım anlaşmalar imzaladı. Bu muahedeler, İspanyol ve Portekiz toprakları arasındaki hudutları tayin ediyordu. İspanya, kraliçenin arzularına uyarak, şimal sahilinde bir nokta ile Kanarya adalarında hakimiyet temin etmişti.

Melilla[1] şehri, Dük de Medina Sidonia'nın donanmasına kumanda eden Don Pedro Estopina tarafından İspanya namına zapt edildi (1497). Kanarya adaları bahriyeli Pedro de Vera Don Fernandez de Lugo ile her ikisi de Hristiyanlığı kabul etmiş olan[2] yerli kralcılardan Guanarteme ve Anaterve de Guimar tarafından kati olarak zaptedildi. Bu adalar süratle İspanyollaştırılmışlardır. İspanyollar ile yerli Guanchesler arasında hiçbir fark gözetilmemiş ve kanunlar ile irfan ve kültür herkesin ortak malı olmuştur.

Afrika'nın müstemlekeleşmesi de, ileride tıpkı aynı ruh sayesinde olacaktı. İspanyolları, bir Afrika siyaseti takip etmeye sevk eden mühim sebeplerden birsi de, Türk tehlikesi idi. Çok uzun zamandan beri, eski Suriye hilafetini ele geçirmiş bulunan Türkler[3] onbeşinci asırda yalnız şimali Afrika'daki Müslüman toprakları üzerinde hakimiyeti tatbik etmekle kalmamışlar, Avrupa kıtasına da geçerek Bizans İmparatorluğunu (1453) yıkmışlar ve bütün Hristiyan saltanatlarını tehdit etmişlerdi.

Bu suratle İzabella'dan sonra gelen kralların, Türk tehli-

---

(1) Bu şehir İspanya Fas'ında üç çatal manasına gelen burnun doğru tarafında bir büyük şehirdir.

(2) Tanasur etmiş bulunan Müslüman Endülüsü

(3) Müverrih burada kölemen sultanları ile Osmanlı Türklerini karıştırmaktadır. Bilindiği gibi hilafet 1517 yılında ve Yavuz tarafından Osmanlı ailesine devredilmiştir.

kesinden ne için bu kadar korktukları ve İspanyolların, ne için karada ve denizde bir çok harblere sürüklendikleri anlaşılır.

Bu satırlardan da anlaşılmaktadır ki, Türkler, batı Akdeniz'e, karada Avrupa'yı fethetme siyasetlerinin tabii bir neticesi olarak girmekle beraber. Hilafeti de ellerine geçirdikten sonra, bu makamın icabı olan Müslümanlar himaye siyasetine de ehemmiyet vermişler ve dünyanın her tarafındaki müslüanlarla pek ciddi bir surette meşgul olmuşlar, onları her halükarda himaye etmişlerdir. İspanya'da tarihin pek ender tesbit ettiği Müslüman katliamı ve cebri din değiştirme usulleri tatbik edilirken, dn için cihadı siyasetine temel ittihaz etmiş olan Osmanlı imparatorluğunun buna bigane kalacağını düşünmek gaflettir.

İşte böylece, Osmanlı imparatorlarının batı denizleri ile alakalanmaları sebebi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Şurası bir gerçek ki, batı sularında dolaşan bütün Türk korsanları devletin müsaadesi ile cihad etmek, İspanya'daki Müslümanları kurtarmak maksadı ile batı sularına dümen kırmışlar ve yelkenlerini şişirerek Mağrib'e hareket etmişlerdir.

Bu sebeple bir defa daha tebarüz ettirmek yerinde olur ki, kendisinden evvel batı sularına giden Kemal Reis ve arkadaşları gibi, Oruç Reis de, devletin müsaadesi ile Mağrib'e gitmiştir. Bu noktai nazar, tarihlerin tedkiki sonunda pek açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Granada'nın sukutu ile alakalı olarak Ernle Bradford tarafından kaleme alınmış ve Zehra Ağralı tarafından dilimize çevrilmiş olan (Barbaros Hayreddin) adlı kitapta şu malumata rastlamaktayız.

"1492 de Oruç Reis on sekiz, kardeşi Hızır da on dört yaşlarında olmalı. O yıl, Akdeniz'de, bu bölgeyi yüzyıllar boyunca tesir altına alacak olan son derece ehemmiyetli bir hadise cereyan etti. Akdeniz'in öte yanında, İspanyallar Mağri-

bileri nihayet İspanya'dan kovmayı başardılar. Stanley Poole (Cezayir Korsanları) adlı tarih kitabında şöyle diyor (kral Ferdinanda ile kraliçe İzabella, Mağribileri anayurtlarından sürmeğe azmettikleri zaman, sürgülerin ileride onlardan öç alabileceğini hiç hesaba katmadılar. Granada'nın düşüşü ile, binlerce ümitsiz ve perişan Magribli, yediyüz yıldan beri anayurtları olan bu ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. İspanyol boyunduruğu altında yaşamaya tenezzül etmeyerek[1] Cebelitarık boğazından Afrika'ya geçtiler. Orada Şerşey, Oran ve bilhassa o zamanlar pek bilinmeyen Cezayir'e yerleştiler. Mağribiler yeni yurtlarına yerleşir yerleşmez, hiç yadırgamayacak bir karşı hareketle giriştiler. Savaşı, İspanya topraklarına aktardılar.

Granada'nın düşüşünden ve Mağribilerin İspanya'dan sürülmesinden önce, şimal Afrika devletleri ile Avrupa devletleri arasındaki münasebetler oldukça iyi idi. Aralarında ticaret anlaşmaları yapılmış ve başarı ile tatbik edilmişti. Gerek Afrika devletleri, gerekse Avrupalıların madde ve mamul eşya alış verişinden pek büyük faydalar sağlamışlardı. Batı Avrupa'daki Hristiyanlar da doğudaki Müslümanlar arasında sürüp giden din savaşlar, Afrika kıyılarının Müslüman idarecileri ile Avrupa idarecileri arasındaki münasebetleri bugüne kadar pek açık bir şekilde tesiri altına almıştı. Ama, bütün bunlar değişmeye mahkumdu. Birbirinden çok farklı iki tesir –Türkler'in doğuya yayılması öç almak için kıvranan bir Müslüman kavminin şimali Afrika kıyılarına göç edip yerleşmesi– ileride birleşecek ve Hristiyan Avrupa'yı kökünden sarsacak bir hadiseler zincirine yol açacaktı. Kral Ferdinand ile Kraliçe İzabella'nın hareketleri beklenmeyen neticeler do-

---

(1) Stanley Poole, zulumden bahsetmiyor ve Endülüslerin anayurtlarını terk edişlerini tenezzül etmediler şeklinde mütalea ediyor ki pek yanlıştır.

ğuracaktı. Diğer taraftan istanbul'un Türklerin eline geçmesi ile, Osmanlı İmparatorluğu Akdeniz'deki ticaret yollarını tehdit eden, hatta hakimiyeti altına alan bir kuvve haline gelmişti. Avrupalılar bu durumu şiddetle protesto ettiler amma, nafile. Aynı Avrupalılar, İstanbul kuşatma altında iken en ufak bir yardımda bulunmaktan kaçınmışlardı.

Muktedir, gözü açık insanlar ellerine geçen fırsatlardan faydalanmasını bilirler. Emekli asker Yakub'un oğulları da bu hakikati ileride mükemmel bir şekilde tesbit edecekler ve ölen kardeşleri İshak'ın[1] öcünü Hristiyanların yanına bırakmayacaklardı. Barbaros kardeşlerin en büyüğü[2] ile en küçüğü, Midilli'nin sakin kıyılarını ve tüccar olan üçüncü kardeşleri İlyas'ı[3] geride bırakıp bugüne kadar Avrupa'nın hüküm sürdüğü batı Akdeniz mıhtıkasına döndüler. 1500 ile 1504 yılları arasında şimali Afrika kıyılarına ulaştılar.

Onları bu kıyılara getiren iki gemiyi nasıl ele geçirdikleri kati olarak bilinmiyor.[4] Barbaros kardeşlerin hayatta iken başardıkları işler, bu gün o kıyıların iç taraflarında oturanlar için hala büyük bir mana taşır. Turistleri hayran bırakan kaleler ve gözcü kuleleri, o günlerde yerli halkı, Barbaros kardeşlerin ve onların torunlarının faaliyetlerinden korunmak için yapılmıştı.[5] Tepelerin doruğunda kurulmuş olan kasabalar, ufak balıkçı limanlarında barınmanın tehlikeli olduğunu belirten misallerdir.

1504 yılı, kızıl sakallı Oruç Reis ile kardeşi Hızır resin sessiz sedasız eksi Tunus limanına girdikleri en yakın tarih olarak

(1) Bradford burada hata işlemektedir. Oruç ile ilk seferinde ölen İshak değil, İlyas'dır.
(2) Oruç Reis kardeşlerin en büyüğü değil ikincisidir.
(3) Midilli de kalan İshak'dır ki Yakub Bey'in üçüncü oğludur.
(4) Osmanlı tarihlerinde bu husus açıkça bellidir.
(5) Bu gözcü kaleleri Avrupa'nın Akdeniz sahillerinde yaygındır ve Türk akımlarından korunmak için inşa edilmiştir.

biliniyor. Daha önce Cerbe adasına uğradıkları ve Ege denizinden bu yana gelirken yolda bir iki ticaret gemsini yağma ettikleri de tahmin edilebilir. Muhtelif kaynaklara göre, bütün servetleri iki küçük tekneden ibaretti. Her biri on yedi çift kürekli ve küreklerdin her biri, bu maceraya gönüllü olarak katılmış iki veya üç Türk levendi tarafından çekilen iki çektirme.

Bundan birkaç yıl sonra, İngilizlerin Sir Francis Drake'i, tıpkı buna benzer bir şekilde Dovon'lu denizcilerden ibaret tayfası ile, İspanyolların hakimiyeti altında bulunan Karaipler denizinde macera aramağa koyulmuştu. Drake de, Barbaros kardeşler de denizcilik hayatına korsan olarak atılmışlar amma, sonunda birer amiral ve milli kahraman olarak tarihe geçmişlerdir.[1]

Ernle Bradfordun yukarıya aldığımız sözleri de göstermektedir ki; Türkler hem Granada'nın intikamını almak ve dolayısı ile dindaşlarına yardım etmek, hem de devletin deniz ve ticaret siyasetilerini kuvveden fiile çıkarmak maksadı ile Batıya, aldıkları emir üzerine dümen tutmuşlardır.

Barbaros kardeşlerin batıya yelken açmalarının sebebi böylece tesbit ettikten sonra, bu hadiselere biraz daha eğilmek icap etmektedir. Bu maksatla Tarablusgar'bın İspanyollar tarafından zabtı ile alakalı birkaç söz söylemek yerine olacaktır.

Şimdi vereceğiz vesika, Türk korsanlarının batı sularına Osmanlı padişahların emri ile gittiklerini açıkça ifade etmektedir.

"Donanma-i Osmani Muavenet-i Milliye Cemiyeti" ta-

---

(1) Ernle Bradfordu burada da hataya düşmektedir. Bilindiği gibi Barbaros kardeşler bizzat kendisinin de ifade ettiği gibi vazifeli olarak batıya gitmişlerdir. Ama, Sir Francis Drake, yine kendisinin söylediği gibiKaraip denizlerine çapul için gitmiştir. Bunlardan İngiliz Drake Fransızca'da Piratie tabir edilen adi bir deniz çapulcusu, Barbaros kardeşler ise devletinden emir alıp din ve devlet uğruna denizlere çıkan insanlardır.

rafından bastırılan ve geliri tamamen Donanma cemiyetine intikal eden, Tarabulusgarb mebusu Mahmud Naci ve Tarabulusgarb fırkası (Tümeni) binbaşılarından Mehmed Nuri beylerin 1330 yılında müştereken yazdıkları Tarabulusgarb adlı eserin 129. sahifesinde şöyle denilmektedir:

"Beni Hafs sülalesi arasında saltanat hırsından mütevellid gerginlik, Tarabulus'un İspanyollar tarafından kolaylıkla zabıtına yol açtı.

İspanyollar Tarabulus şehrini zabtedince yerli Müslüman halk şehri terkettikleri zaman, birçareler pek perişan olarak Tacore'ye, orada vatanlarını müdafaa etmek azmi ile mücadeleye teşebbüs eden vatanperperverlere katılmışlardı.

O sırada islamiyetin en büyük istinadgahı olan Osmanlı imparatorluğu kudretinin şahikasına doğru süratle yükseliyordu.

Tarabuluslular Tacore'de bir taraftan İspanyollara karşı müdafaa tertibatı alırlarken diğer taraftan Tarabulus ileri gelenlerinden bir heyeti Osmanlı imparatorluğunun merkezi olan İstanbul'a göndermişler yardım talep etmişlerdi. Demek oluyor ki, batıya dümen tutan Türk korsanları vaki davet üzerine o sulara gitmişler ve islami bir gayeyi, Müslümanlara yardım gayesini tahakkuk ettirmişlerdir.

Ve bilinmektedir ki, Tarabulusgarb heyetinin vaki talebi derhal yerine getirilmiş ve oraya, yerli lisana vakıf harem ağalarından Murad Ağa Tacore Bey'i olarak gönderilmiştir.

Portekiz ve İspanyollar Şimali Afrika'da

Yukarı da izah ettiğimiz büyük İzabella ile kocası Aragon ve Kastil kralı Ferdinand, Portekiz ile dostluk anlaşmasını imza ettikten sonra gözlerini, Endülüslerin iltica ederek yerleştikleri Şimali Afrika'daki Müslüman hükümdarların mülklerine dikti-

ler. Bilhassa büyük Engizitör kardinal Krimenes'in teşvik ve ısrarı ile girişilen bu hareketler sonunda İspanyollar Şumali Afrika'da çok yerleri zabtettiler. Şimdi Barbaros kardeşlerin bir devlet kurdukları Şimali Afrika sahilleri ve buralardaki hükümdarlıklar hakkında biraz malumak vermeden önce Portekiz ve İspanya'nın bu yerleri hangi şartlar altında istilaya teşebbüs ettiklerini görelim. Ancak bundan sonradır ki, Orüç ve Barbaros kardeşlerin başarabildikleri işin ehemmiyeti anlaşılır.

Kısaca verilecek bu malumattan sonra ileride Barbaros kardeşlerin hayat hikâyeleri anlatılırken geniş tafsilata girişilecek ve Şimali Afrika'nın fethi, bütün teferruatı ile anlaşılabilecektir.

Barbaros kardeşlerden Oruç Reis, hemüz batı, yani Magrib sularına gitmeden, Hızır Reis'in de Midilli'de bulunduğu 1501 yılında Protekizliler Şimali Afrika'ya taarruza geçtiler. Bu sıralarda Tlemesen'de Zeyani sülalesinden Elmütevekkil'in oğlu Mehmet Tabet saltanat sürmekte idi (1474-1505).

Şimali Afrika'daki Müslüman hükümdalar ise, birbirleri ile olan anlaşmazlıklardan e çatışmalardan dolayı tamamen zayıflamışlar ve Portekiz ve İspanyol hücumları karşısında daima gerilemek mecburiyetinde kalmışlardı.

Fakat bütün bunların hepsinden ehemmiyetli olan Granada'nın sukutu, Şimali Afrika Müslüman hükümdalarnı harekete geçirecek yerde, Hristiyan Avrupalıların mütemadi propagandaları yüzünden birbirlerini eskisinden daha amansız bir düşmanlıkla yok etmek istikametine sevk etti.

Buna rağmen Granada Müslümanları, Endülüs'teki son islam devletinin sukutundan evvel bir hey'eti İstanbul'a göndererek Osmanlı imparatorlarından feryad edecesine yardım istemişlerdi.[1]

---

(1) Tacüttevarih.

İstanbul'da Granada sefaret hey'etinin ortaya koyduğu gerçekler pek üzücü ve islam üzerine müteveccih Hristiyan zulmü olarak vasıflandırılmış ise de, Cem Sultanın firara ederek Avrupa'ya geçmiş olması, daha doğru tabiri ile, papalığın esiri olarak elde bulundurulması ve Cem sultanın bütün siyasi hadiselerde Hristiyan devletlerce koz olarak kullanılmak istenmesi, Osmanlı imparatorluğunun harekete geçmisine mani oldu. Fakat bu hareketsizlik mutlak bir hareketsizlik değildi. Nitekim bu tarihlerde batı sularında görülen Murad Reis ve arkadaşları, Osmanlı imparatorluğunun İspanya Müslümanları ile meşgul olduğunu göstermektedir.

Bu tarihlerde Beyazıd-ı Veli tarafından büyük Kemal Reis, İspanya sularına gönderilmiş ve Endülüs Müslümanlarının kurtarılması işine bilfiili iştirak edilmiştir.

Batıdaki Müslüman katliamı devam ederken, Mısır'daki Kölemen sulatanlırı, Osmanlı devletinin her gün süratle genişleyen ve önüne geçilmez bir kudret haline gelen haşmetinden ürkmüş, Osmanlı imparatorluğuna karşı hasmane bir tavır almıştı. İki Müslüman devlet arasındaki bu düşmanlı bertaraf edebilmek maksadı ile Tunus sultanı araya gimiş, tavassutta bulunmuş, fakat netice alamamıştı.

Bu teşebbüsle alakalı olarak Aziz Samih Bey'in yazdığı Şimali Afrika'da Türkler, Cilt 2 sahife 53'de şu malumat vardır:

"Bir nusha Kelamıkadim ile eski hadis kitablarından mürekkep bir hediyeyi hamil bir Tunus elçisi İstanbul'a geldi. Osmanlılar ile Mısır arasında iadei münasebat için Tunus hkümdarının tavassutunu arza memurdu. Molla Arap unvanı ile meşhur Müftü Aliyyülarabi de husus için hayli zamandan beri Mısır ile muhaberede idi. Müftü ile Tunus elçisinin müzakereleri memnuniyet-bahş bir neticeye vasıl oldu.

Osmanlı ordusu için pek de şerefli olmayan beş senelik bir muharebeden sonra Çukurova'daki Mısır ordusu tarafın-

dan zaptedilen üç kale (Haremeyn evkafından olduğu Mısır hükümeti tarafından dermeyan olunmakla iade edilmek şartı ile) Mısır ile sulh aktedildi (1491)."

Mısır ile Osmanlı imparatorluğu arasında aktedilen bu sulh üzerine Avrupa'da panik başladı. Bu paniğin sebebi, Osmanlı imaparatorluğu ile Mısır'ın, birisi denizden diğeri de karadan olmak üzere İspanya Müslümanlarına yardım için Avrupa'ya yürüyecekleri haberlerinin işae edilmesinden başka bir şey değildir.

Bu rivayettir ki, İspanyolları Şimali Afrika seferinde pek şiddetli Afrika'ya aynı zamanda şamil geniş bir istila planı tatbik edildi ve süratli harekete zorlandı ve İspanya sahillerinin müdafaları da derpişedildi.

İspanyollar derhal harekete geçtiler. İspanyollar harekat planlarını sahilleri ve sahillere hakim deniz kapılarını tutmak istikametinde geliştirdiler. Artık İspanya'nın bütün sahilleri İzabella'nın hakimiyeti altına girmişti.

İzabella ile Kocası Ferdinand

Malaga kalesi gibi pek sarp ve yüksek kayalar üstüne kurulmuş olan kaleyi ellerine geçirdiler. Bu arada Beyza kalesini de muhasara eden Fedinand ile İzabella karşılarında Mısır hükümdarı Kayıtbay'ı buldular. Kölemen padişahı Kayitbay, Ferdinand'a Kudüs'deki Fransisken manastırı baş papası ile bir arkadaşını göndererek, İspanyolların Granada'dan ellerini çekmelerini, aksi halde Kudüs'teki bütün Hristiyanların katledileceğini ve Kamame kilisesinin yaktırılarak Suriye ve Filistin kapılarının bütün Hristiyan alemine kapatılacağını bildirdi. Ferdinand, Kayıtbay'ın bu tehdidine pek ehemmiyet vermedi ve İspanya'yı tamamen hakimiyeti altına almak planını tamamladı.

Planın tamamlanması ile birlike İspanya'da korkunç bir tazyik ve zulüm başladı. Bu zulüm neticesi 1500 tarihinde Endülüs Müslümanları isyan ettiler. İki yıl süren bu isyan hareketinden sonra İspanya'daki Leon, Kaştala, Valensiya Müslümanları İspanya'yı kitleler halinde terk ettiler. Bu muhacirler bütün şimali Afrika sahillerini doldurdular.

Şimali Afrika sahillerindeki Müslüman krallar arasındaki muharebelerden dolayı harab olmuş olan Bon, Mazagran, Mostaganem, Persk, Şerşel, Kollo şehirleri Endülüs Müslümanları tarafından yeniden ihya edildiler. Oran Cezayir, Dellis ve Buji'nin nüfusu birden iki misline çıkıverdi.

Şimali Afrika yeniden doğuyordu sanki. Endülüslüler, yeni geldikleri topraklardaki kardeş kavgalarından meydana gelen harabiyeti yok etmek için büyük bir gayret sarfettiler. Ellerinde İspanyollardan kurtardıkları servet kalıntıları ile yerleştikleri bu topraklarda, yeni bir medeniyet kurmak yolunda durmadan dinlenmeden çalıştılar.

Fakat İspanyalı Müslümanların, Şimali Afrika'ya getirdikleri en büyük şey, intikam hissi idi... Hristiyanlardan intikam almak hissi...

Ve bu hislerini her fırsattan istifade ederek her yerde, camilerde hutbelerde, sokaklarda bağırarak, meydanlarda halka anlatarak, iltica ettikleri yerlerin yerli sultan ve prenslerine resmen müracaat ederek bu intikam ve nefret hislerini anlattılar... söylediler... bağırdılar... çağırdılar ve sonunda bütün Şimali Afrika'yı harekete getirmeye muvaffak oldular.

Müslüman olarak bilhassa islami müessese ve türbelere gösterilen hayasızca tecavüzler üzerinde duran Şimali Afrika halkı, anlatılanlardan dolayı büyük bir heyecana düştüler. Ve işte tam bu sıralarda da Türk korsanlar Şimali Afrika kıyılarında göründüler.

Şimali Afrika'daki Müslümanların anlatılanlardan deh-

şete düşmeleri semeresini vermekte de gecikmedi. Bütün Şimali Afrika sahillerinde ve şehirlerinde üç asırdan beri büyük iktisadi menfaatleri, ticarethaneleri, kiliseleri bulanan ve büyük bir emniyet içinde yaşayan İtalyanlarla Fransızlar tecavüzlere hedef oldular. Kiliseleri yakıldı... ticarethaneleri yağma edildi ve Müslüman kini bir defa daha şahlandı. Böylece esasen asayişin bozuk olduğu, tefessüh etmiş kral ve prenslerin hakim bulunduğu bu topraklarda, emniyet ve asayiş evvelki ile mukayese edilmeyecek kadar bozuldu.

Şimali Afrika'ya gelen yeni muhacirler, İspanya'da kalan din kardeşlerine yardım yapılması hususunda yerli Müslümanları tahrik ve teşvik ettiler ve böylece batı Avrupa sularında hedefi Endülüs Müslümanları kurtarmak olan bir Arap korsan hareketi başladı.

Müslüman yerli halk kendi dindaşları olan Müslümanlara yardım etmeyi en esaslı vazifeleri arasında mütalea ettiler ve bu işi bir vazife olarak kabullendiler. Bundan sonra da İspanya sularında cevelan eden korsanlara en müaid imkanları tanımak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar.

Artık Şimali Afrika sahilleri, Hristiyan Avrupa için bilhassa ticaret bakımından pek tehlikeli olmaya başlamıştı. Zira yerli Müslüman halk, ateş almış insanların kini ile İspanya'da Müslüman Endülüslere yapılan zülmun intikamını mahalli Hristiyan müesseselerinden, ticarethanelerinden almağa başladı. Bütün Şimali Afrika şehirlerinde mevcud olan ticaret müesseseleri hangi Avrupalı millete mensub olursa olsun, tefrik edilmeksizin yağma ve tahrib edildi.

Bu arada korsanlık ve yağma denize sirayet etti. Endülüslü Müslüman korsanlar önlerine gelen Hristiyan teknelerini vurmağa başladılar ve intikam hırsı ile durmadan İspanya sahillerini talan ettiler. Bunlar arasında bilhassa Buji şehri, haklı bir şöhrete ulaştı. Bu şehirden çıkan korsanlar korkunç

bir intikam hissi ile hareket ettiler ve hakikaten intikamları pek sert oldu.

Deniz bahislerinde pek şöhretli olan Müverrih Grammon bu hususta şu malumatı vermektedir:

"İspanya ile Mor adı verilen İspanyalı Müslümanlar arasında her iki sahildeki mücadele tarzı pek kırıcı idi. Fakat her ne olursa olsun Morların İspanya'dan çıkarılması, korsanlığı müthiş surette ziyadeleştirdi. Muhacirler ve yerliler ufak gemiler techiz ediyor, münferid ve bazen filo halinde denize çıkarak tüccar gemilerini zabt ve limanları basarak sahilleri, şehirleri oturulmaz hale getiriyorlardı. İspanyolların kıyılarda gemileri görüp haber vermek için yaptıkları kulelerin de faydası görülmüyordu.

Batı sularındaki korsan faaliyetlerinin ve bilhassa sonradan bu mücadeleye iştirak eden Türklerin, bu sulardaki mücadelelerinin esası buradan da anlaşılmaktadır ki, çapuldan veya soygundan başka, bam başka bir mana taşımakta idi. Bu mücadele, Hristiyan dini ile Müslümanlığın karşılıklı yeni bir haçlılar harbini kaçınılmaz hale sokma manasını taşımaktadır.

Aziz Samih Bey, Şimali Afrika'da Türkler adlı eserinin birinci cildinde bu hususta şunları yazmaktadır.

"İspanya'da kalıp cebren tanassur ettirilenler, İspanya sularına gelen kardeşlerine, aralarında kararlaştırılan işaretlerle en tehlikesiz yerleri gösteriyorlardı.

Bu halin devamına imkan yoktu. Sahil vilayetleri, ahalisi hariçle ticaret yapamadıkları gibi, ziraat de mümkün olmadığından vergi vermeye imkan bulamadıklarını Kral'a bildirdiler. Müteassıp katolik İzabella, zaten Granada'nın zaptının ferdasında Alkala valisi Loranzo de Padilli'yi çağırarak gizli bir vazife vermişti. Loranzo yerli tüccar kıyafetine girerek Tlemsen'de bir sene kaldı. Hazırlanan bütün işleri raporlarla bildirdi. Aynı zamanda kardinal Krimenes, Jeromino Vizanel-

li adında ve tüccar, bahriyeli, mühendis, asker, hasaili (hasletleri) olan bir zatı yanına getirtmişti. Jeromino hayli zaman ticaret ve sefer yaptığı Afrika'nın sahillerini pek iyi tanıyordu. Bu menbalardan alınan malumat üzerine Kraliçe İzabel Tlemsen'i istila ile harbe başlamağa karar verdi".

İspanya'da Katolik Krallar devresi ile birlikte ve Granada'nın sukutundan sonra başlayan Şimali Afrika'nın İspanyollar tarafından istilası işte böyle bir siyasi ve içtimai havanın tesiri altında konumdan fiile çıkarılıyordu.

Cebre Adasından Tunus'a

Oruç Reis ile Hızır'ın karşılaşması işte bu sıralarda olmuştu. Şimdi iki kardeş uzun hayat hikâyelerini, birbirlerinden ayrı kaldıkları uzun zamanın teferruatını anlatmaya başlamışlardı.

Hızır, Oruç Reis'in anlattığı maceralarını, İspanya ile Şimali Afrika arasında kurduğu vargeli, taşıdığı ve korkunç Hristiyan zulmünden kurtardığı Müslüman kardeşlerinin başlarında geçenleri duydukça heyecanlanıyor, sanki soluğu kesiliyor, Hristiyanlara karşı kin ve gayzı her hadiseden, her duyduğu zulüm hareketinden sonra biraz daha bileniyordu.

Oruç Reis ile Hızır o geceyi uykusuz geçirdiler, levendler sabah ezanından önce kalktıkları vakit Oruç Reis ile Hızır Reis'i yine bıraktıkları yerde kıç kasara üzerinde bağdaş kurdukları şiltelerde oturur buldular.

İki kardeş ancak sabah namazı için abdest almak üzere yerlerinden kalktılar. Biraz sonra da Ezanı Muhammedi ile sabah namazlarını eda ettiler. O gün ve onu takip eden birkaç gün zarfında iki kardeş ellerindeki malları sattılar ve daha batıya, İspanya sularına çok yakın olan Tunus sularına gitmek kararını verdiler.

İki kardeşin aldığı bu karar, ileride dünyanın umumi nizamında pek büyük değişiklikler yapacak, doğu ticareti ellerinden giden batılılar, bu ticareti ellerine geçirmek için denizlerin keşfine ve doğuya giden yeni yollar aramaya mecbur kalacaklar, böylece Macellan ümid burnunu dolaşacak ve Afrika'nın cenubundan Hind okyanusuna çıkacaktı. Bu suretle Portekiz ve sonra Hollanda uzak şarkta müstemlekelere sahip olacaklardı.

Diğer taraftan Kristof Kolomb, Hindistan'ı bulacağım diye Atlas okyanusuna açılacak, Karaib denizlerini ve adalarını bulacak, bu suretle İspanyolların Amerika kıtasındaki keşiflerine ve müstemleke siyasetlerine en geniş yolu açmış olacaktı.

Tarih şahittir ki, deniz yollarının keşifyeri, eğer Oruç ve Barbaros kardeşler Akdeniz'de kendi teknelerinden başka teknelerin gezmesine müsaade etmeyecek kadar ezici bir hakimiyet kurmamış olsa idiler, belki bir iki asır sonraya kalacak, bu keşiflerle zenginleşen Avrupalı Hristiyan milletlerin medeniyet ve ilim uğrunda sarfettikleri gayretler de suya düşecekti.

İşte iki kardeş, Oruç Reis ile Hızır, bu seferin başlamasına sebep olan Tunus'a gitmeye karar verdikleri gün, Oruç Reis'in çektirmesinin kıç kasarasında oturmuşlar yapacakları işi, takip edecekleri rotayı müzakere ediyorlardı.

— Karındaşım Hızır, Allah kısmet ederse yarın erkenden yelken açar Tunus'a yol veririz

— İnşallah ağam...

— Bütün hazırlıklar tamam değil mi?

— Evet ağam, bir iki kumanya eksikliği var onu da bugün tamamlarız.

— İnşallah Beni Hafs hükümdarı bize barınmak imkanı tanır

— İnşallah ağam...

— Hem bize barınmak hakkı vermesi kendi menfaatinedir. Zannetmemki müşkilat çıkarsın.

— Orası öyle ağam. Bugüne kadar oralarda barınan korsanlara ses çıkarmadığına göre, bize de barınacak bir yer verir.

— Vermesine verir ama, paraya, mala ve hediyeye pek düşkün bir adam olduğu söylenir.

— İstediği ganimet değil mi?

— Evet istediği ganimet ama pek aç gözlü bir sultanmış, kendi ırkından olsun veya olmasın hissenin büyük payını daima kendisine ayırırmış.

— Bir defa gidelim de ağam, orada anlarız.

— Bizden evvel de oraya giden Türk korsanları olmuş, onlara da aynı muameleyi yapmış.

— Demek ki adam saltanatını böyle devam ettiriyor.

— Evet, ancak o şekilde tahtında kalabiliyormuş hatta o kadar ki, İspanya'dan kaçan, Tunus'a yerleşen ve İspanya sularına akınlar yapan Mağrib korsanlarından da aynı şekilde haraç alıyormuş. Sadece bizden evvel sultanımızın emri ile İspanyalının yaptığı zulümden Müslümanları kurtarmam için bu sulara gelmiş olan Kemal Reis adlı bir Türk korsanına ayrı muamele yapmış.

— Bu reis çoktan beri mi bu sularda imiş?

— Birkaç yıl oluyormuş ki bu sularda imiş. Yaman bir adı varmış... İspanyalı kendisi ile başa çıkmaktan aciz kalmış ve böylece İspanya'dan on binlerce Müslümanı Tunus, Fas ve Cezayir denen yerlere taşımış

— Ağam... bu reis büyük iş yapmış desene.

— Hey karındaşım sen de dersin... büyük iş yapmış da laf mı? Elbet büyük iş yapmış... Kemal Reis denen koca[1] oralarda öyle bir ad yapmış ki... adını duyanlar titrermiş...

(1) Koca tabiri Türkçe'de yaşlı manasıdır.

— Peki ağam sen bunları nereden biliyorsun?

— Hızır karındaşım... ben buralarda boy gösterirken bir taraftan da İspanya'dan kurtaracağım Müslümanların nerelere taşınacağını, nasıl taşınacağını öğrendim.

Hem sadece öğrenmedim, oralarda sağlam adamlar da buldum. O suları karış, karış bilen birkaç levendim var. Bunlar sayesinde Allah isterse çok din kardeşimizi esaretten ve zulümden kurtaracağız.

İki kardeş böylece konuşurlarken lumbar ağzından doğru kendilerine gelen Cafer Reis'i gördüler.

Oruç Reis şiltesinde şöyle bir yerinde oynamış sonra yine oturmuştu. Fakat Hızır ayağa kalkmıştı. Cafer Reis'i ayakta karşılamış, ona hoş geldin demişti. Cafer Reis, yanlarına gelince hürmetle eğilmiş, Oruç Reis'in elini öpmüş sonra da Hızır Reis'le kucaklaşmıştı.

Cafer Reis Hızır Reis'e biraz da sitem ederek sormuştu.

— Hızır Reis merak ettiğin, sual sorduğun Oruç Reis'le ne zaman tanışıklık verdin.

Hızır Reis, Cafer Reis'in sualine gülmüş ve ağasına bakmıştı. Bir başkasının yanında ağasından destur almadan konuşmak onun terbiyesine sığmazdı. Oruç Reis de Cafer Reis'in bu sualinden bir şey anlamamıştı. Önce Hızır Reis'e, sonra da Cafer Reis'e bakmış ve sormuştu.

— Horş geldin reis... ama ben bir şey anlamadım. Tanışıklık ne demek... sen bilmezmisin Hızır benim karındaşımdır.

Cafer Reis, Oruç Reis'in bu sözleri üzerine gülmüştü.

— Yok reisim yok... bir şey demek istemedim. Ama şu karındaşın varya... Cerbe'ye ilk geldiği gün... benimle tanışmış sonra da senden sual etmeğe, senin nerelerde bulunabileceğini sormağa başlamıştı. Ben de sormuştum "Oruç Reis'i ne yapacaksın" diye. "Hiç" demişti... hani karındaş olduğunu söylememişti.

Oruç Reis işin mahiyetini, Cafer Reis'in sorduğu sualin sebebini şimdi anlamıştı. O da bu sözler üzerine gülmüş, sonra da Hızır Reis'e oturduğu şiltede yer açarak

— Otur karındaşım... gel şöyle yanıma otur... demişti.

Üç reis aralarında tatlı bir sohbete başlamışlardı. Bir aralık Cafer Reis birden ciddileşmiş ve Oruç Reis'e hitab etmişti.

— Reis... bu sularda artık kalmak istemiyorum. Destur verirsen seninle gelmek dilerim. Sana yük olmam, fakat yarar adamım.

Oruç Reis, Cafer Reis'e uzun uzun bakmış onu içinden takdir etmişti. Zaten sevdiği bir reisti. Gözü pek... atılgan... dini bütün bir Müslümandı. Hiçbir aksak tarafını duymamıştı. Bunca zaman Cafer Reis'ten yakınan hiç kimse çıkmamış.. hiç kimse bu genç reis hakkında kötü laf söylememişti. Levendlerine evladları gibi bakardı. Ganimeti hakkaniyetle dağıtırdı. Tek kusuru sadece çapulculuk yapmaktı. O da kusur sayılmazdı... cünkü vurduğu tekneler hep kafirin tekneleri idi. Mademki gelmek istiyordu. Evet mademki gelmek istiyordu, Oruç Reis için bu sadece memnuniyet verici olurdu. Hiç olmazsa böyle mert ve dürüst bir insanı çapulcu olmaktan da kurtarır, onu tam manası ile korsan ederdi.

— Cafer Reis... sözlerin beni memnun etti. Elbette gelirsin... ama bil ki çapul yok.. Senin gibi bir reis ancak din ve devlet için çalışmalı. Kafir sularında işimizin başı... İspanyalının elinde kalan din kardeşlerimizi kurtarmak.... Bu arada kâfir gemilerini vuracaktır. Biz korsanız.. çapulcu değil.

Cafer Reis'in gözleri dolu, dolu olmuştu. Birden yerinden kalkmış Oruç Reis'in iki ellerine sarılmış, bu nasırlı elleri gözyaşlarına bulaşmıştı.

Oruç Reis, ellerini Cafer Reis'in dudaklarından zorla kurtarmamıştı.

— Baka Cafer Reis... Allah senden razı olsun.. bugü-

nden tezi yok sen, benim karındaşım ne ise osun... sen de benim bir karındaşım ol... yoldaşım ol.

Cafer Reis büyük bir heyecanla teşekkür etmiş.

— Oruç Reis... Elhamdülillah dini bütün bir Müslümanım... Allah bu canı bu tene dini mübin aşkına hizmet için verdi... elbette hizmette kusur etmiyeceğim. Bugüne kadar kusur ettimse Allah bağışlasın... ama Allah şahittir ki vurduğum tekneler hep kafirin tekneleri idi. Bundan sonra da aynı yolda senin bir reisin olarak yürüyeceğim... beni reis kabul ettiğin için Allah'a hamd ediyorum, demişti.

İşte sonradan Deli Cafer Reis lakabı ile anılacak olan Cafer Reis Oruç Reis'in yanına kapılanmıştı.

Oruç Kardeşler Tunus'da

Ertesi sabah bütün Cerbe adası sanki ayakta idi. Herkes aynı şeyi birbirlerine naklediyorlardı.

— Oruç Reis... yanına gelen karındaşı ile birlikte Cerbe'den gidiyormuş...

— Oruç Reis, Yahya Reis'i de birlikte götürüyormuş...

— Bir daha bu sulara gelmeyecekmiş...

— Mert, gözü pek böyle bir reis bir daha bu sulara ve Cerbe'ye gelmez.

Evet bu ve buna benzer sözler bütün Cerbelilerin ağzında idi. Oruç Reis gidiyordu. Ancak bir daha geriye dönmemek için değil... Allah kısmet ederse tekrar dönmek için.

Kalabalık, deniz kenarına toplanmıştı. Oruç, Hızır ve Yahya Reis'lerin teknelerinde şimdi uzun bir seferin hazırlıkları ikmal edilmiş son hareket anı bekleniyordu.

Oruç Reis teknelerine geçen Hızır ve Yahya Reis'lere lüzumlu talimatı daha evvel vermişti. Son bir defa daha hazır-

lıkları gözden geçiren Oruç Reis, hareket flamasını çektirmenin Grandi direğine toka etmek üzere emrini vermişti.

— Hareket ediyoruz...

Bu emri vardiya başı tekrar etmişti

— Hareket ediyoruz.

Ve bir levenden, çektirmenin grandi direğine hareket işaretini çekmişti.

Diğer reislerin çektirmeleri de hareket flamalarını çekmişlerdi.

Oruç Reis, Hızır ve Yahya Reis'lerin çektirmelerinde hareket flamalarını gördükten sonra yeni bir emri vermişti.

— Demir vira... Bismillah...

Vardiya başı bu emri tekrar etmişti...

— Demir vira... Bismillah...

Şimdi sağılan zincirlerin muttarid tıkırdıları duyuluyor, Oruç Reis'in çektirmesi ağır ağır yerinde oynuyordu.

Biraz sonra demir tamamen alınmış ve Loçaya[1] yerleşmiti. Kürekçiler alesta bekliyorlardı. Kürekçilere kumanda eden vardiya elinde tokmak önündeki kütüğe, verilecek emre tempo tutmak için bekliyordu.

Oruç Reis'in gür ve erkek sesi cerbe limanının, sabahın erken saatinde her tarafını kapladı.

— Sancak toka...

— Sancak toka...

Yeşil ipek sancak nazlı nazlı grandi direğinin doruğuna yükselirken yeni bir emir duyuldu.

— Sancak baş topları... merasim atışına hazırlansın...

— Sancak baş topları merasim atışına hazır...

---

(1) Gemilerin baş tarafındaki delik demir yeri.

— Ateş...

Oruç Reis'in emri topçu başı tarafından tekrar edildi.

— Ateş...

Ve limanı sağır eden iki uğultu birbirini takip etti. Arkasından Hızır ve onu takiben Yahya Reis'in çektirmelerinden de ikişer kuru sıkı atıldı.

Oruç Reis tekrar etti.

— İskele baş topları merasim için ateş...

— İskele baş topları merasim için ateş..

Ve aynı merasim tekrarlandı. Limanı kesif bir duman kaplamıştı. Oruç Reis, kürekleri başında her an verilecek emri yerine getirmek için hazır bekleyen mert, cesur ve şen Türk levendlerini fazla bekletmedi.

— Kürekler hissaaaa

Vardiya başı tekrar etti.

— Kürekler hissaaaa.... ve arkasından kürekçilerin başında bulanan vardiyanın tokmağı önündeki kütüğe muntazam aralıklarla vurmağa başladı.

Güm... güm... gümm

Kürekler işledi, sakin denizin üstü kırksekiz küreğin hışırtısı ile titredi, oynadı anaforlar yaparak suyu itti. Çektirme önce yavaş, sonra biraz daha hızla yol almağa başladı. Oruç Reis'in çektirmesini diğer çektirmeler muntazam aralıklarla takip ediyorlardı.

Sahilde toplanmış olan Cerbe halkı, bu mert, cesur ve gözünü budaktan sakınmayan reisin ufak filosunu tekbir sedaları ve dualarla uğurladı.

Oruç Reis, bir kere arkasından döndü... Cerbe'ye baktı... uzun, uzun bu korsan limanın seyretti... sonra serdümene şu emri verdi.

— Rota şimal batı... Mesina boğazı...

Serdümen tekrar etti.

— Rota şimal batı... Mesina boğazı...

Ve arkasından ilave etti.

— Rota tamam... Rota şimal batı...

Oruç Reis hafif esen kıyı melteminden istifadeyi düşündü.

— Yelkenler fora...

— Yelkenler fora...

— Kürek vardiyası az daha...

Kürekteki vardiya önündeki kütüğe tokmağını biraz daha çabuk vurmağa başlarken yelkenler fora edildi.

Kıyı meltemi ile şişen yelkenlere ilaveten kürekçilerin muntazam ve muttarid çalışan kürekleri çektirmelere en azından sekiz mil yol yaptırıyor, bu küçük fakat pek kudretli ve cesur insanların elindeki filo Mesina boğazına doğru yol alıyordu...

Cerbe adası çok geçmeden pek geride kalmış, filo yükseldikçe daha fazla deniz buluyor... çektirmeler denize baş vurdukça şahlanıyor, sonra tekrar suya dalıyordu.

Bu küçük filonun pruva[1] nizamı ile yol alışı bir ayrı heybet veriyordu. Şimdi engin ufuklar... bilinmeyen gelecek... binbir macera ve tehlike dolu bu eski medeniyetler denizinde yol alan filoyu bekliyordu.

Tunus

"Ol zaman da Tunus sultanı ehli deryada her ne bulursa anlardan gasp ile alırdı. Bunlar dahi anın ahvalini bilip bir nice peşkeş ile Tunus'a çıktılar. Peşkeşlerini çeküp sultana bölüştü-

---

(1) Filoyu teşkil eden gemilerin muntazam aralıklarla birbirlerinin dümen suyundan yol almaları. Bir hat teşkil etmeleri.

ler ve ondan bir mekan istediler. Tunus, deryadan bir miktar beyiyye olmağın, Halkulvad nam kaleyi onlara verdi. Ve hem öyle kavleylediler kim, tarafından birbirlerini incitmeyeler ve bunlar dahi mali ganimetten her ne kim getirirlerse beşte birini alelkitab ana vireler. Sultan dahi bu kavle razı oldu.[1]

Barbaros kardeşler ile Yahya Reis'in küçük filosu iyi bir vurgundan sonra bir gün Tunus'un Halkulvad (La Goletta) limanına gelip demirlenmişti. Oruç Reis'in Tunus'a gelip demirlediği o günlerde Tunus tahtında Mulay Muhammed oturmakta idi.

Bu zat, bütün gelirini İspanya'dan şimali Afrika'ya göç etmiş Endülüs Müslüman korsanlar ile o sularda görünmekte olan Türk korsanlarının yaptıkları seferlerden edindikleri ganimetten pay alarak temin etmekte idi. Tunus'un bu Halkulvad limanı da, bir bakıma Cerbe adası gibi bir korsan yatağı idi. Ama bir farkla ki, Halkulvad'a her korsan giremiyor, Sultan Mulay Muhammed de her korsana barınmak müsaadesi vermiyordu.

Mulay Muhammed İspanyollar'dan ziyadesi ile çekinmediği için, ancak İspanyol tehlikesine karşı kendisine yardım edebilecek korsanlarla anlaşabiliyor, yalnız bu korsanlara limanlarında barınmak müsaadesi veriyordu.

Oruç Reis, bu bakımdan adeta bir rüçhan hakkına sahibti. O her şeyden evvel bir Türk korsanı idi. Ve bu sulara çapulculuk yapmak için değil, Endülüs Müslümanlarına yardım için gelmişti.

Oruç Reis'in küçük filosu Halkulvad limanına demir attığı vakit bu korsanların kim oldukları merak edilmş ve gelenlerin Türk korsanları olduğu öğrenilince Sultan da, halk da rahat bir nefes almışlardı.

---

(1) Barbaros Hayrettin Paşa - Fevzi Kurdoğlu, 1935 İstanbul

Oruç Reis, Halkuvad limanının iç kısmına, yani iç limana demirlemişti. Bunun sebebi vardı. İç liman, az su çeken gemiler için pek mükemmel bir limandı ve dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı mahfuzdu. Yani müdafaya çok elverişli idi.

Oruç Reis, Sultan Mulay Muhammed'in, korsanlarla yaptığı anlaşmayı bildiği için buraya yerleşmeye karar verdiği vakit, sultana istediği hisseyi vermeyi peşinen kabul etmişti. Bu maksatla da sultanı ziyarete karar vermişti.

O geceyi Oruç Reis, Hızır, Sinan ve Yahya Reis'lerle birlikte geçirdi. Ve ertesi günü Oruç Reis'in sultanla yapacağı görüşmeyi müzakere etti.

Halkuvad'ın bembeyaz badanalı evlerinin gecenin zulmetine adeta tesir eden temizliği, sakin deniz ve parlak yıldızların göz kırptığı bu gece dört reis arasındaki koruşma, Akdeniz'in istikbalini tayin ve tanzin edecek olan yerleşme konuşmaları idi.

Oruç Reis, oturduğu şiltesinde şöyle rahatça yerleşti sonra,

— Yarın sultan Mulay Muhammed'e bir ziyaret yapmak niyetindeyim. Gerçi Türk olduğumuz için bize ses çıkarmaz ama, ne de olsa bu toprakların sultanıdır. Rızasını almak ve müdafaaya elverişli Halkulvad'da kalmak, yerleşmek bizim için en uygun yoldur. Ne dersiniz?

Üç reis, önlerine bakmışlardı. Önce söze Hızır davranmıştı.

— Ağam, isabet edesin... burası tam bize göre bir yer. Dilediğimiz vakit girer iç limanda kafirin hücumlarından rahatça korunabiliriz.

Yahya Reis de şu mütaleada bulunmuştu.

— Reis, sen nasıl düşünürsen öyle olur. Buralarda yerleşmekliğimiz yapacağımız işler için en elverişli limandır.

Kaldı ki, buradan İspanya'ya yapmayı düşündüğümüz seferler için her nereden bakarsan karlıyız. İspanya nah.. şurada. Rahatça İspanya ile Halkulvad limanı arasında bir köprü kurar, gemilerimizle dilediğimiz vakit İspanya'ya sefer yapar din kardeşlerimizi buralara taşırız.

Oruç Reis, önce Hızır'a sonra da Yahya Reis'e bakmıştı.

— Ben de öyle düşündüğüm için buralara yerleşmenin çarelerini arıyorum. Buralarda yerleşmek için en münasip yol, sultan Mulay Muhammed ile iyi geçinmektir. Kim bilir... ileride neler olacağı bilinmez!.. Bakarsın... Oruç Reis sözünü yarıda bırakmıştı. Söylemek istediği sözü tamamlamam, Hızır'ı da Yahya ve Cafer Reis'i de düşünce içinde bırakmıştı.

Bu minval üzere bir saat kadar konuşan reisler, yataklarına girmek üzere kamaralarına çekildikleri vakit, saat gecenin yarısını çoktan geçmişti.

Oruç Reis Sultanın Huzurunda

Beni Hafs hanedanının Tunusa hakim sarayı pek muhteşemdi. Yüksek duvarlarla çevrili, rengarenk muhafızların bekledikleri ve adeta bir şehri andıran kalabalık maiyeti ile Beni Hafs sultanı, sultan Mulay Muhammed, pek debdebeli, pek ihtişamlı bir hayat yaşıyordu.

Oruç Reis, gönderdiği haberciden gelen haber üzerine yanına Hızır iki levend almış, en süslü urbalarının içinde heybetli görünüşü ile yola düzülmüştü. Sultan Mulay Muhammed, Oruç Reis'i bekliyordu. Oruç Reis, ipek kaftanı, halis keçi derisi yemenileri, belindeki kırmızı Tarabulus kuşağı ve bu kuşağa yerleştirilen kulaklısı ile cidden çok heybetli idi.

Arkasındaki Hızır ve levendleri de yalın kat yemileri, kuşakları arasına sokulmuş palaları, bir kolu dışarıda bırakılmış çepkenleri, baldırlarını açıktı bırakan kısa levend poturları ile

Oruç Reis'in ikişer adım gerisinden yürüyorlardı. Bu levendlerin ellerinde iki murassa kutu vardı. Hızır ise Oruç'un hemen sol gerisinde yürüyordu.

Limandan Saraya giden dar sokaklarda heybetle yürüyen bu dört insan, yerli halk tarafından hürmetle selamlanıyor, her selama selamla mukabele ediyorlardı.

Bir sürü dolambaçlı ve dar, fakat temiz sokaktan geçtikten sonra saraya giden dik yokuşa vardıkları vakit önlerinde heybetle yükselen yüksek duvarlı saray bütün heybeti ile karşılarına dikilmişti.

Saray kapısı açıktı. Fakat temiz sokaktan geçtikten sonra saraya giden dik yokuşa vardıkları vakit önlerinde heybetle yükselen yüksek duvarlı saray bütün heybeti ile karşılarına dikilmişti.

Saray kapısı açıktı. Fakat açık kapının her iki tarafında mızraklı, kırmızı çuhaya benzer kumaştan yapılmış elbiseleri, bellerinde kılıçları ile sultan Mulay Muhammedin askerleri, daha doğrusu saray muhafızları nöbet tutuyorlardı. Kapının iki yan kısmının üstünde yüksek iki kule ve bu kulelerin üzerinde dörder saray muhafızı yer almışlar, mızraklarının uçları havaya dikilmiş, dimdik duruyorlardı.

Oruç ve Hızır Reis'ler ile iki levendi saray kapısına vardıkları vakit, bir saray muhafız subayı kendilerini karşılamıştı.

— Selamünaleyküm

Oruç Reis'in bu selamına subay aynı şekilde mukabele etmiş, sonra yol göstermek üzere kenara çekilmişti.

Oruç Reis ve Hızır vekar ve azametle saray kapısından geçince iki sıra dizilmiş 10 muhafız ve bir subay tarafından merasimle karşılanmış, onların arasından geçtikten sonra, muhafızlar iki kol halinde Oruç ve Hızır Reis'lerle levendlerini takip etmişti. Şimdi bütün Şimali Afrika'nın dillere destan sara-

yın iç bahçesinde ilerleyen Oruç Reis, bu bahçede gördüğü intizam ile ömründe görmediği çiçek nevileri karşısında hayran kalmıştı. Oruç Reis'in yanında ve bir adım gerisinde yürüyen bir nevi mihmandar durumundaki muhafız subayının verdiği izahatı dinliyor, bahçenin tanzimi ve bakımı için sarfedilen büyük paraya hayret ediyor, lakin hayretini göstermiyordu.

Sarayın has bahçesinde birsi büyük üç tane havuz, havuzların ortalarından fiskiyelerle yükselen suların suya dökülüşü bahçeye ve Afrika'nın bu sıcak memleketinde insana adeta serinlik veriyordu.

Şurada burada dolaşan saraya mensup insanlar Oruç ve Hızır Reis ile levendleri geçerlerken merak saikası ile nazarlarını bu gözünü budaktan esirgemiyen, yüzleri deniz yanığı heybetli insanlar üzerinden ayıramıyorlar, hayret ve hayranlıkla onları süzüyorlardı. Fakat Oruç Reis... Oruç Reis'in heybeti hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. Oruç Reis'in yürüşündeki asalet, geniş göğsü, kuvvetli kolları, bir eli ile tuttuğu kulaklısı, çatık kaşları sanki bu sarayın görmeğe alışmadığı bir şeydi.

Türk korsanları ile saray muhafızları, sarayın iç kapısına gelince bir an duraklamışlar, sonra mihmandar muhafız subayın öne geçmesini müteakkıp tekrar yollarına devam etmişlerdi.

İtiraf etmek lazımdır ki, Oruç Reis beni Hafs hanedanın bu muhteşem sarayı içinde daha ilk adımda gördüğü ihtişamdan mutlaka şaşırmıştı. Saray adeta her tarafı ile tezyin edilmişti. Mermer zemin, ortadaki fevkalade küçük havuz, saray muhafızlarının ve musahiblerin kıyafetleri, görülecek şeydi. Ama buna rağmen Barbaros kardeşler istifini bozmadan yürümüş ve Sultan Mulay Muhammed'in taht salonun kapısına gelmişti.

Oruç Reis'in kafasını kurcalayan tek şey, vereceği hediyelerin sultan tarafından beğenilmemesi idi. Ama bir taraftan

buna da ihtimal vermiyor, veremiyordu. Zira bu iki kutu içindeki yakut, zümrüt ve elmaslar, Elbe adası sularında vurduğu iki papalık kadırgasından iğtinam edilmiş pek nadide şeylerdi. Sultanın bu mücevheratı beğenmemesi akla ve mantığa muhalifti.

Sessiz koridorların loşluğu bilhassa dikkati çekecek şeydi. Oruç Reis, bunun farkına varmış ve göz ucu ile etrafa şöyle bir bakmıştı. Bütün pencereler nadide atlastan kırmızı renkli perdelerle tezyin edilmişti.

Sultanın baş musahibinin sesi bu sukûneti bozmuştu.

— Diyar-ı Rum padişahının memleketinden korsan Oruç Reis... ve bu taktimle beraber kenara çekilmiş, Oruç ve Hızır Reis'lerle levendlere taht odasına girmek için yol açmıştı.

Şimdi Oruç Reis... o deryalara sığmayan, tek çektirme ile papanın iki kadırgasını Elbe boğazında vurup alan... hiçbir şeyden... Allah'dan başka hiçbir şeyden ve hiç kimseden korkmayan Oruç Reis, taht salonuna vakur, başı dik ve ağır adımlarla yürümüş... kendisini karındaşı Hızır ve iki levendi aynı vakur adımlarla takibetmişti.

Beni Hafs sülalesinin hükümdarı, Mulay Muhammed, azametle kurulduğu tahtında, pervasızca kendisine doğru ilerleyen bu heybetli Türk'e... Oruç Reisse bakıyor... onun nasıl bir insan olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Oruç Reis, taht'a bir adım kala durmuş sonra eğilmiş, sultanın uzattığı elini öpmüştü.

Sultan memnundu... Oruç Reis'e güleç bir yüzle bakıyordu... Reis, sultanın elini öptükten sonra iki adım geri çekilmişti.

Sultan, şimdi daha azametli bir şekilde kurulduğu tahtında Oruç Reis'in ne söyleyeceğini merakla bekliyordu.

Oruç Reis ise, tahtında kurulmuş oturan Mulay Mu-

hammed'e bakıyor, onun aczine, onun şatafat ve alayiş merakına şaşıyor... İspanya'da Müslümanlara reva görülen bunca zulüm dururken bu sultanın, tahtında nasıl olur da rahat ve huzur içinde oturabildiğine hayret ve esef ediyordu.

Şu anda birisi büyük bir imparatorluğun tebaası, diğeri bir taht'ın sahibi olan iki insan, iki Müslüman, bambaşka düşünceleri içinde birbirlerini tartmaya çalışıyorlardı.

Oruç Reis, aynı vekar ve erkek sesi ile konuşmağa başlamıştı.

— Tunus ülkesinin büyük hükümdarı... deryalarda koşan, kafirleri kovalayan... İsyanya'dan binlerce Müslümanı yurdunuza ve diğer Müslüman şehirlere taşıyan Akdeniz'deki birkaç Türk korsanından birisi olan Ben... Oruç Reis, huzurunuza kabul edilmekten dolayı derin bir memnuniyet içindeyim.

Ben şanı ve namı yedi iklimi tutan Diyar-ı iklim-i Rum padişahının kulu, deryaların kaptanı, emrinde dört çektirmesi olan Oruç Reis... karındaşım ve reislerimle Tunus'da kışlamak... müsaadeniz olursa, İspanyalıya karşı girişeceğiniz seferlerde Halkulvad limanından, sizin müsamahanızla istifade etmek isteriz.

Dostluğumuz sizinledir... bu dostluğun şahidi olan birkaç hediyemizi kabul buyurmanızı dilerim.

Oruç Reis, arkasına bakmadan bir el işaret yapmış, levendler yanına yaklaşmış ve bunlardan birisinin elindeki mücevher kutusunu alarak açmıştı.

Mücevher kutusunun açılması ile birlikte sultanın nazarları kutuya takılmış ve gördüklerinden hakikaten hayret ettiğini gözlerinin tabii halinden çok açılması ile de göstermişti.

Beni Hafs hükümdarı Mulay Muhammed, hakikaten şaşırmıştı. Zira mücevherler birbirlerinden güzel, birbirlerinden gösterişli idiler.

Sultan, hemen nedimlerinden birisine işaret etmiş ve Oruç Reis'in taktim ettiği kutular sultanın adamları tarafından levendlerin ellerinden alınmıştı. Sultanın memnuniyeti yüzünün hatlarından anlaşılıyor, böyle cömert ve mert bir insanı kendi ülkesinde barındırmaktan memnun olacağını her hali ile gösteriyordu. Sultan ayrıca, Oruç Reis'in kulu olduğunu söylediği Diyar-ı iklim-i Rum padişahının kuvvet ve kudretlerinden de çekindiğini belli ediyordu.

Sultanın adamları, mücevher kutularını aldıktan sonra içi gülen gözlerle Oruç Reis'e bakan sultan konuşmuştu.

— Mülküme hoş geldin Oruç Reis... biz, sultanlığımızın en büyük Müslüman Türk hükümdarı olan sultanımızın yardım ve adaletine mashar olmak, ayrıca dostluğumuzu göstermek için elimizden gelen herşeyi yaparız.

Yedi iklime hükmeden büyük sultanımızın kulu olmak bahtiyarlığına ermiş bir insana bizde elbette kendi mülkümüzde barınmak için yer veririz.

Ulu hükümdarınıza en derin bağlarla bağlı olduğumuzu da söylemek bizim için dini bir vazife ve borçtur.

Mülkümüzün kapıları senin gibilere daima açıktır. Halkulvat limanından dilediğin gibi istifade etmek bu limanı dilediğin gibi tahkim etmek müsaadesini veriyorum. Ancak biliyorsun ki, bizim gelirimiz bu limandandır. Seferlerinin sonundaki ganimetlerin paylaşılması da bu mülklerde adet hükmündedir.

Sultan bu sözleri söyledikten sonra susmuştu. Oruç Reis yutkunmuş, sonra da cevap vermişti.

— Belli sultanım... korsan kanunu budur. Kafirden baç olarak alınacak veya iğtinam edilecek malların sekizde biri sultanımızındır. Bu hediyeleri taktimde kusur etmiyeceğiz.

Sultan Mulay Muhammed, bu sözler üzerine memnuniyetini izhar eden bir el hareketi ile Oruç Reis'e adeta teşekkür

eder gibi bir durum takınmış ve memnuniyetini de şu sözlerle teyid etmişti.

— Halkulvad bir muhkem limandır. Var orada gemilerin için yer yap, sefere çıktığın vakit buralardan levendlerini bırakabilirsin. İnşallah sefer dönüşlerinde görüşürüz.

— Oruç Reis bu sözler üzerine:

— Sultanım, Halkulvad iç limana az su çeken gemiler için mahfuz bir limandır. Burasını muhkem hale getirmekliğimiz, hem sizin hem bizim için pek luzümludur. Destur verirseniz iç limanı muhkem hale getireyim demiş ve sultanın mutlak selahiyetini ve iznini almıştı. Oruç ve Hızır Reis'ler levendleri ile Sultan Mulay Muhammed'in yanından çıktığı vakit büyük bir yükü sırtından atmış gibi rahatlamış, hafiflemişti. Şimdi dilediği gibi Halkulvad limanını tahkim edebilir, orada kendi arzusuna uygun bir müdaafa tertibatı kurabilir, hatta Allah nasip ederse tersane inşa edebilirdi.

Oruç Reis düşünüyordu ki, Halkulvad muhkem hale getirilebilirse, İspanya'ya yapılacak seferler için çok mükemmel bir harp limanına sahip olurdu. Tunus'un Halkulvad limanı Celbe adasına nazaran İspanya'ya çok ama, çok daha yakın bir mesafededir.

Sonra Halkulvad limanında Endülüslü muhacirler de vardı ve bunlardan istifade etmek herhalde ihmal edilmeyecek bir işti. Zira bunlar İspanya sularını avuçlarının içi kadar iyi biliyorlardı.

Oruç Reis, Lumbar ağzından çektirmesine ayak bastığı vakit daha da hafiflemiş, karar vermek üzere olan insanların karakteristik yüz hatları ile kendisini selamlayan levendlerine mukabelede bulunmuştu.

Oruç Reis, hemen Yahya ve Cafer Reis'leri bir toplantıya çağırmıştı. İlk divan toplanıyordu. Oruç Reis, artık tam manasıyla bir reisti, bir filoya kumanda eden heybetli bir reis..

Hızır, Deli Cafer ve Yahya Reis'lerin katıldıkları toplantıda Oruç Reis, Sultan Mulay Muhammed ile arasında geçen görüşmeyi nakletmiş ve Halkulvad limanında diledikleri gibi hareket edebileceklerini bildirmişti.

Yahya Reis, Oruç Reis'in verdiği malumattan sonra şöyle konuşmuştu.

— Reisim... gayri burası bizim demektir. Deryaya açılmak için sağlam ve muhkem bir limana muhtacız. Bu ihtiyacımızı da Halkulvad ziyadesi ile giderir. Gayri İspanyalı kaçacak delik arasın. Destur verirsen, tez elden sefere çıkmak için hazırlık yapalım.

— Doğru söylersin, Yahya... burada geçirecek bir günümüz dahi yok. İspanya'da din kardeşlerimiz bizi ve bizim gibi kendilerini kafirin zulmünden kurtaracak levendleri beklerler. Tez elden onlara varmak lazım. Yolda rastlayacağımız kâfir gemilerini vuracağız. Alacağımız ganimetin sekizde birini sultana verdikten sonra geri kalanı ile Halkulvad limanını muhkem hale getireceğiz.

Deli Cafer, Oruç Reis'e sormuştu.

— Reisim, hep beraber mi deryaya açılacağız?

— Hayır... sen ve Yahya İspanya sularına dümen tutacaksınız. Hızır ile de Sardunya ceziresine doğru yelken açacağız.

— Ağam... diyen Hızır konuşmaya katılmıştı, ben de Yahya ve Cafer Reis'lerle kâfir sularına gitmek isterim.

— Hızır... karındaşım... sen benimle gel. Buraların ahvalini iyice öğren.

Ve reisler Oruç Reis'in kadırgasından bu sözlerden sonra ayrılmışlar, kendi çektirmelerine gitmişlerdi.

Şimdi Oruç Reis'in küçük filosunda hummalı bir faaliyet vardı. Çektirmeler uzun bir sefere hazırlanıyor, her türlü noksanları, en hurda teferruata kadar tespit ve izalesi cihetine

gidiliyor, levendler yeni seferin şevk ve heyecanı ile büyük bir gayretle çalışıyorlardı.

Oruç Reis küçük filoya, Papa'dan iğtinam ettiği kadırgayı da ilave etmiş, beş parçadan ibaret mükemmel bir filo kurmuştu.

Oruç Reis'in Filosu Denize Açılıyor

— Vira demir... Bismillah...

Oruç Reis'in gür sesi Halkulvad limanında akisler yaparken, vardiya başının sesi onu tamamlıyordu:

— Vira demir... bismillah...

Ve akabinde gıcırdayan ırgatların[1] sesine, sağılan zincirlerin sesi karışıyordu. Halkulvad limanı belki binlerce defa korsanların deryaya açılışlarına şahit olmuştu. Ama zannetmiyoruz ki, bu seferler Oruç resin o günkü sefere çıkışı kadar ihtişamlı ve manalı olsun.

Oruç Reis'in baş tardası kürek üzerinde limandan çıkarken onu Hızır Reis ile Yahya ve Cafer Reis'lerin çektirmeleri takip etmişti.

Oruç Reis'in filosu pruva nizamında kürekle limandan çıkarken birbiri peşisıra gürleyen top sesleri ile Halkulvad limanını selamlamış, liman barut dumanından adeta sise gömülmüştü.

Filo, iç limandan çıkar çıkmaz yelken fora[2] edilmişti. Şimdi filo pupa yelken Akdeniz'e açılmış, yelken kürek hedeflerine doğru birer kartal gibi süzülmüştü. Bir müddet bu küçük filo pruva nizamında seyretmiş sonra da Yahya ve Cafer

---

(1) Demiri yukarıya almak için kullanılan alet.

(2) Yelkenlerin açılması.

Reis'lerin çektirmeleri iskele rotası üzerinde seyre başlamış, İspanya sularına gitmek üzere Oruç Reis'in filosundan talimat gereğince ayrılmıştı.

Oruç ve Hızır Reis'ler de müsait bir rüzgarla sancak rotasına dönmüş, Sardunya sularına dümen tutmuştu.

Şimdi Oruç Reis'in bu kadırga ve iki çektirmeden ibaret filosu pruva nizamını değiştirmiş hat nizamına geçmişti.

Bu üç tekne, ortada Oruç Reis olmak üzere aralarında iki milden fazla mesafe ile Sardunya'ya doğru seyrediyorlardı.

Levendler büyük bir şevkle kürek çekiyorlar, yanık türküler okuyorlardı.

Böylece takriben günün yarısını geçirdiler. Tunus artık görünmüyordu bile. Her taraf engin denizdi. İnsan ne tarafa baksa sadece Akdeniz'in enginliklerini görüyordu.

Filo, öğleden sonra mükemmel bir rüzgar bulmuş, levendler kürekleri bırakmışlar şişen yelkenlerin sürati ile deniz üzerinde avlayacak av arayan birer kartal misali enginleri delmek ister gibi ufukları tarıyorlardı.

Oruç Reis'in baştardasının çanaklığındaki gözcünün sesi duyuldu.

— Reis pruvamızda iki mavna...

Oruç Reis hemen seğirtmiş, küpeşteye yaslanmış, ellerini gözlerine siper ederek pruvadaki mavnalara bakmıştı. Reisin yüzü gülmüştü... levendler;

— Pruvada iki mavna diye bağıran çanaklık nöbetçisinin sesini duyunca birden şevke gelmişler, kendilerine verilecek emre uymak için hazır vaziyeti almışlardı. Hızır Reis de mavnaları görmüştü. Hızır tarif edilmez bir hırsla ileriye atılmış, avını kovalayan çılgın bir şahin gibi mavnalara süzülmüştü. Levendler verilen emirleri vakit geçirmeden ve derhal yerine getiriyorlar, elleri büyük bir ustalık ifade eden tutuş-

larla palalarına gidiyordu. Herkes yerini almıştı. Filodaki iki çektirme ile Oruç Reis'in çektirmesi süratle düşman mavnaları üzerine rota değiştirmişlerdi. Düşman mavnaları da filoyu görmüşlerdi. Lakin ellerinde yapacak herhangi bir şey yoktu. Hızır Reis, bir atmaca gibi düşman mavnalarının tepesine binmek üzere idi.

Hızır Reis'in gür sesi büyük bir süratle seyreden ve düşman üzerine giden tekneden yükseldi.

— Baş omuzluk topları.. sancak iskele ihtar atışııı....

Topçu başı bu emri tekrarladı...

— Baş omuzluk ateşe hazır.

Ve akabinde Hızır resin gür sesi bir defa daha çınladı.

— Bismillah... ateş...

— Bismillah... ateş...

Bir anda çektirmenin baş güvertesi siyah bir dumanın içinde kayboldu. Cehennemi bir uğultu ile aynı anda gemi sarsıldı... çektirme baş tarafına yüklendi ve sanki şahlanmak ister gibi birden yükseldi... sonra eski haline döndü ve süratle mavnalara yaklaşmaya başladı.

Hızır Reis'in çektirmesinden atılan iki pruva topunun gülleleri mavnaların sancak ve iskele taraflarında takriben iki gemi boyu açığında denize gömüldü... bir su sütunu yükseldi ve akabinde mavnalar yol kesmekle beraber grandi direklerine mensup oldukları milletin bayrağını toka ettiler.

Mavnaların çektiği bayrak İspanyol idi...

Mavnalar yol kestikten sonra adeta birbirlerinden yardım veya destek ararcasına yaptıkları manevra ile rampa oldular, öylece kala kaldılar. Dört çektirmeden ibaret Oruç Reis'in filosu, önde Hızır Reis olmak üzere süratle mavnalara yaklaştı.

Oruç Reis'in filosu için bu iki mavnadan her hangi bir tehlike gelmezdi. Zira bunlar yalnız ticaret işlerinde kullanı-

lan silahsız gemilerdi. Buna rağmen Oruç Reis, Hızır'a alarga[1] durma işaretini verdi. Sonra iki kardeşin çektirmeleri bir sancaktan diğeri de iskeleden olmak üzere mavnalara rampa oldular. Bir anda mavnaların güvertelerine fırlayan yalın pala levedler herhangi bir mukavemet görmeden her iki tekneyi de ele geçirdiler.

Gemiler Ceneviz'den aldıkları gayet kıymetli ipekliler ve diğer Hint malları ile labaled dolu idi.

Oruç ve Hızır Reis'ler bu ilk ve pek kolay ganimetten sonra iki mavnanın mallarını çektirmelerin baş ve kıç ambarlarına boşalttı, sonra da sağlam gemicileri forsaya çıktılar ve mavnalardaki diğer mürettebat ile bir miktar yiyecekleri can filikalarına bindirdiler. Ondan sonra da her iki mavnayı top ateşi ile batırarak yollarına devam ettiler.

Şimdi küçük filo pek neşeli bir şekilde Kalabriya sahillerine doğru dümen tutmuştu. Hızır burada Oruç Reis'den ayrılmış, Sicilya istikametine dümen tutmuştu.

Oruç Reis'in bu seferi, düşündüğünden pek fazla hareketli geçmişti. Önce Kalabriya sahillerini vurmuş. Buralardan pek kıymetli eşya ile zahire almış, birçok esir yakalamıştı.

Oruç Reis'in küçük filosunun Kalabiriya'daki vurgundan sonra Sicilya'yı da bir baştan bir başa talan ettiğini bilmekteyiz. Ancak Barbaros kardeşlerin bu seferleri Avrupa devletleri tarafından öğrenildikten sonra, dehşet ve korku ile kararsızlık arasında bocaladıklarını da bilmekteyiz.

O güne kadar böylesine pervasız bir tecavüz olmadığı için Avrupalı krallar, prensler, Venedik ve Ceneviz Cumhuriyetleri dehşet içine düşmüşlerdi.

Ve bu devletlerin hiçbirisi asıl büyük tehlikeyi henüz idrak edebilmiş değillerdi.

---

(1) Uzak durmak, açık durmak.

Avrupa, Oruç ve Hızır Reis'lerin bu seferinden hakikaten dehşete düşmüştü. Türklerin Avrupa içlerine karadan yerleşme hareketleri sonunda birleşen Hristiyan krallar aynı tehlikenin şimdi denizden geldiğini görmüşler ve dehşete düşmüşlerdi. Müslüman Türk bu sefer denizde boy gösteriyordu.

Oruç Reis, Sicilya'da kıyıları dehşete salarken, birkaç tekne de iğtimam etmişti. Yedeğinde bu tekneler ve pek kıymetli hamulesi ile rotasını Tunus'a çevirmişti.

Bütün Sardunya, Sicilya, Kalabriya sahilleri başlarına gelen bu dehşetli taarruzdan adeta sinmişlerdi. Halk yerine dönmek istemiyor, köyler boşalıyor, insanlar muhtemel yeni tehlikelere karşı, sahiller kenarlarındaki köylerini boşaltarak yüksek yamaçlara, dağlara göç ediyordu.

Oruç Reis ise, kendi küçük filosu ile Tunus yolunda seyrediyordu. Türkler Oruç Reis'in Sardunya, Kalabriya ve Sicilya'ya yaptıkları bu akınla bir tarihi hakikati daha ortaya koymuşlardı. Türkler, tarihin her devresinde olduğu gibi, yine Müslümanlığın hamisi, müdafii ve koruyucusu oluyorlardı.

Türkler, Oruç Reis'in şahsinda büyük bir vazifeyi omuzlarına almışlardı. Bu vazife, Haçlı seferlerinde olduğu gibi Müslümanlar yine haçlıların tecavüz ve tasallutundan kurtarmak vazifesi idi.

Kader, ilahi kader Türk'e bu kudsi vazifeyi teslim etmiş ve Türk bu kudsi vazifeyi, yapılması matlub olandan daha mükemmel, cansiperana bir şekilde ifade asla kusur etmemiştir.

Oruç Reis'in filosu bir akşam üzeri Halkulvad limanına girdiği vakit küçük liman ve Tunus halkı adeta bayram etmişti.

Küçük filo ve yedeğindeki ganimet tekneler limana girerken birbiri peşi sıra atılan toplardan küçük liman simsiyah barut dumanları ile dolmuştu.

Şehir tam bir bayram havası içinde idi. Tunus sultanı Mu-

lay Muhammed'e sarayından Oruç Reis'in limanına girişini seyretmişti. O da memnundu, zira Oruç Reis'in yedeğinde getirdiği kadırga ve teknelerdeki ganimetin büyüklüğünü hesaplıyor, kendi hissesine düşecek ganimetten dolayı seviniyordu.

Oruç Reis, hemen ertesi günü Sultan Mulay Muhammed'i ganimetlerden kendisine düşen sekizde bir hisse ile ziyaret ederek, bunları takdim etti.

Oruç Reis'in ilk defa verdiği bu hediyeler için sultan Mulay Muhammed büyük bir merasim düzenlemiş en mütena elbiselerini giyinmiş, mücevherlere garkolmuştu. Sultan sanki bu kıyafeti ile Oruç Reis'e kendisinin vereceği korsanlık hissesine muhtaç olmadığını hassas etmek istiyor gibi idi.

Oruç Reis'in, sarayın geniş havuzlu avlusuna girdiği vakit iki safa dizilmiş muhafızların, bütün bahçeyi baştan başa tutan dizisi arasından bir saray muhafız kumandanın yanında içeriye girişi hakikaten görülecek şeydi. Oruç Reis, saray muhafız kumandanını soluna almış, vakur ve erkek yürüyüşü ile ilerliyor, onları 20 levendin taşıdığı ganimet mallar ile yine 10 levendin arasında yürüyerek mukadder akibetlerine doğru ürkek adımlarla ilerleyen esir dilber İtalyan kızları ile oğlanları takip ediyorlardı.

Oruç Reis, sultanın taht salonuna girdiği vakit Sultan Mulay Muhammed'in ihtişamı karşısında bir an şaşırır gibi olmuş, sonra kendisini toparlamıştı. Temposu değişmeyen sert adımlarla sultanın önüne kadar giden Oruç Reis, onu selamlamış, elini öpmüş sonra;

— Tunus şehrinin büyük hükümdarı... size deryalardan haberlerim ve hediyelerim var... demiş ve eliyle arkasında bekleyen levendelerinin taşıdıkları ganimet hediyelerle esirleri göstermiş sonra devam etmişti.

— Bunlar Müslümanlığa en büyük zulümü yapan papanın memleketinden alınmış ganimetlerdir. Onları size ver-

mekten zevk duyuyorum. Dostluğumuzun nişanesi olan bu hediyeleri kabul etmesini sultanımdan istirham ederim demişti. Bu sözlerden sonra verdiği bir işaretle levendler ellerinde taşıdıkları kumaşları, mücevherleri, ipeklileri ve diğer hediyeleri teker, teker sultanın önünde yere bırakmışlar, sonra da kız ve erkek esirlere sultanın önünde diz çöktürmüşlerdi.

Sultan Mulay Muhammed, bu büyük hediye tufanı karşısında adeta şaşırmıştı. Açıkça belli olan tebessümü ile sultan, bir Oruç Reis'e, birde önündeki bir servet telakki edilmesi lazım gelen ganimete bakıyordu. Neden sonra sultan ayağa kalkmış, Oruç Reis'in yanına gelerek elini bu mert Türk reisinin omuzuna koymuştu.

Bu hediyelerin pek güzel, inşallah seninle ve levend ve diğer reislerinle burada huzur içinde birlikte otururuz. Sen bir yavuz ve mert insansın. Temenni ederim ki, buralarda rahat ve huzur içinde kalasın. Sakın ola ki tebaamdan hiç kimse ile huzursuzluk çıkarmayasın.

Demiş, sonra tekrar tahtına oturmuştu. Oruç Reis Sultanın bu sözüne cevap vermek luzümunu duymuştu.

— Efendimiz, demişti... biz Türk ve Müslümanız... Müslüman din kardeşlerimiz bizden huzursuz olmazlar. Onlara'da bizim zararımız dokunmaz. Sizden bir talepte bulunmak cüretinde bulunacağım. Biliyorsunuz, İspanyalı Müslüman dindaşlarımıza büyük zulüm yapar. Şimdi İspanya sularında iki reisim bu din kardeşlerimizi alıp buraya getirmek için sefer yaparlar. Ümid ederim ki, reislerim bir müddet sonra buraya gelirler. Felaketzede din kardeşlerimiz için de bize gösterdiğiniz alakayı esirgemezsiniz. Onlara da burada barınmak hakkını verirsiniz.

— Elbette... elbette... zaten mülkümde birçok muhacir barınmaktadır, yeni gelenleri de onlarla birlikte yerleştirmek için lazım gelen emirler verilir.

Sultan bu sözlerden sonra tahtından kalkmıştı. Sulan Mulay Muhammed'in tahttan kalkışı, mülakatın bittiğine işaretti. Oruç Reis yine hürmetle sultanın önünde eğilmiş ve saraydan ayrılmıştı.

Oruç Reis ile Hızır'ın bu seferleri devam etmişti. Yine bu seferlerin birinde Hızır, Halkulade tahkim için vazifelendirilmiş Oruç ve diğer reisler deryaya açılmışlardı. İyi bir vurgundan sonra Halkulvad'a dönen Oruç içlimana demir atar atmaz Hızır Reis'i yanına çağırtmıştı. İki kardeş Oruç'un teknesinde kıç kasara üzerinde yere serilmiş bir İran halısı üzerine konmuş şiltelerin üzerinde bağdaş kurmuş oturmuşlar konuşmaya başlamışlardı.

— Hızır... karındaşım... biz buralarda yokken sen neler yaptın anlat.

— Ağam dediğin gibi, limanın müdafaaya elverişli yerlerini tespit ettim. Bu sırada iki perkendeyi tezgaha koydum. Bunlardan birisi 15, diğeri 9 oturaklıdır.

— Sultan nasıl davrandı?

— Nasıl davranacak?... kendisi ile bir defa görüştüm. O da Sultan tarafından gönderilen bir haber üzerine oldu.

— Niçin istermiş seni?

— İspanyolların Afrika'da giriştikleri istila hareketlerinden ürktüğünü anladım. Bundan endişe ediyordu. Kendisini çok telaşlı bulmuştum.

Oruç Reis bu söz üzerine bir müddet dalgın, dalgın sabit bir noktaya baktı, düşünüyordu, ama ne düşündüğü belli değildi.

— Demek İspanyollardan korkuyor, öyle mi? diye kendi kendine konuştu. Sonra Hızır'a,

— Baka karındaşım... İspanyollu buraya gelir ama, ancak bizi yok ettikten sonra Halkulvad'a sahip olabilir, tez el-

den limanın ağzı tahkim edilsin, toplar yerleştirilsin. İspanyollu Müslüman erkeklerden yarar adamlar para ile tutulsun. Bize artık lazım olacak.

Emrini vermişti.

Hızır Reis, ağasının bu kati emrini derhal infaz etmek için yanından ayrılmış, kendi çektirmesine gitmişti.

Halkulvad limanı o günü takib eden günler içinde pek hummalı bir faaliyete sahne olmuştu.

Hızır ve Oruç Reis'in levendleri ganimet gemilerden çıkardıkları topları, en mükemmel şekilde ve iç limanı gekilmez hale sokacak durumda tabiye ederlerken, yerli halk da siperler kazıyordu. Oruç Reis, yapılan tahkimatı her gün bizzat başında durarak ikmal etmeğe çalışıyor, büyük bir gayret gösteriyordu.

Günler böylece geçip gidiyordu.

Oruç Reis Halkulvad iç limanının ihkimatını 15 gün içinde ikmal etmiş, muhacirlerden kurduğu bir birliği[1] de levendlerin tabi olduğu disiplin altında yetiştirmeye başlamıştı. Hızır bu işte umulduğundan daha fazla çalışıyor, ağasını memnun etmek için eliden geleni esirgemiyor, insan üstü bir gayret ve şevkle gayret sarfediyordu.

İspanyollara karşı besledikleri kin ile dolu olan muhacirler de en kısa zamanda yetişmek, düşmanları olan İspanyollarla mücadele edebilmek için dişlerine kadar silahlı olarak talimleri büyük bir heyecanla yapıyorlardı.

Halkulvad artık iki kardeşin istedikleri şekilde tahkim edilmiş, iyi bir yardımcı kuvvet yetiştirilmişti. Ama işler için de bir kaç ay geçmişti.

Mevsim sonbahardı... fakat buna rağmen hava yine de sıcaktı. İşte böyle sıcak bir gecede iki kadeş, talim yerinden

(1) Garb ocaklarının ilk nüvesi bu hareket olmuştur.

yorgun argın çektirmelerine gelmişlerdi. Karşılıklı akşam yemelerini yemişlerdi. Oruç Reis'in kaç gün varki sinirli bir hali vardı, bu sinirlilik hali Hızır Reis'in gözünden kaçmamıştı. Kıç kasarada şiltelerin üzerine yerleştikleri vakit sormuştu.

— Ağam... görürüm ki pek tasalısın... nen var... seni sıkan... canını, üzen bir şey mi oldu?

— Yok... yok... düşüncem Yahya ve Cafer Reis'ler içindir. Bunca zaman oldu hiçbir haber salmadılar. Onları merak ederim. Şimdiye dek çoktan gelmeleri lazımdı, baksana henüz görünürlerde yoklar. Allah'tan başlarına bir hal gelmese.

— Ummam ağam... başlarına bir şey geleceğini ummam.... Yahya Reis de, Cafer Reis de tedbirde kusur etmezler. Meğer ki kâfir çok kavi olsun.

— Haklısın karındaşım... haklısın ama, bu mevsim buraların fırtına zamanıdır. Korkarım fırtınaya yakalanmış olmasınlar. Çektirmeleri de muhacir dolu. Bu muhacirlerle fırtınaya yakalınırlarsa, pek yaman olur, felaketli olur.

— Evel Allah, sonra onlar ağam... merak etme gelirler. Eğer birkaç gün daha gelmezlerse elbet bir tedbir düşünürüz.

Oruç Reis'ile Hızır Reis'in bu konuşmalarından tam üç gün geçmişti. Eylül ayının son günleri idi. Gün batımına iki mızrak boyu kalmıştı ki, liman ağzındaki gözcülerden birisi verdiği işaretle iki çektirmenin, yedeklerinde bir barça olduğu halde Halkulvad limanına doğru gelmekte olduklarını haber vermişti. Bu haberle birlikte de küçük Halkulvad limanı birden hareketlenivermişti.

Oruç Reis ile, Hızır Reis gözcünün haberlerin alır almaz doğru limana inmişlerdi. Aradan kısa bir müddet geçtikten sonra da, önde Yahya arkasında Cafer Reis ve bir parça limana sülün gibi girmişler ve demir yerlerine demirlemişlerdi.

O anda da barçanın güvertesinden yüzlerce ses sevinç avazeleri çıkarayak bağırmaya başlamışlardı.

Bunlar, İspanya'da Engizisyon mezaliminden kurtarılan zavallı Müslümanlardı. Bu sefer Yahya ve Cafer Reis'lerin ne ilk, nede son seferleri idi.

Tunus Sahillerinin Hususiyeti

Endülüsten getirilen Müslümanların yerleştirilmesi ve iskan edilmesi birkaç gün içinde halledilmişti. Akdeniz'in bu küçük fakat muhkem limanında şimdi tam bir sükunet vardı. Oruç Reis ile kardeşi Hızır ve diğer reisler rahat bir kış geçirmek üzere hazırlanıyorlardı. Halkulvad limanının her türlü emniyeti daha evvelce Hızır Reis tarafından temin edildiği için bu bakımdan herhangi bir tehlike yoktu. Bundan başka, kış mevsimi Akdeniz'in bu kısmında seyrüsefer, değişik ve pek sert fırtınalar, ani boralar patlak verdiği için de pek emniyetli sayılmıyordu. Bu sebeple bir düşman taarruzu bahis mevzuu olamazdı.

Bu mıntıka hakikaten hava şartları bakımından pek değişik bir manzara arzetmekte idi. Nitekim aradan geçen pek uzun zaman sonra devrimizde, İngiliz bahriye mezaretinin neşrettiği, resmi hava durumunu gösterir rasat raporlarına göre mıntıkanın durumu şöyle izah edilmektedir.

Şimali Afrika'nın Hava Hususiyeti

"İkinci Dünya Savaşı'nda Şimali Afrika seferine katılan askerlerle denizciler bu toprakları az çok tanımak fırsatı elde etmişlerdi. Bu sahillerin yer yer verimli ve güzel olan bu kıyıların granit kayalarla kapalı bulananları, rüzgarla yer değişti-

ren kum tepeleri, tehlikeli sığlıkları ve vahşi fırtınaları ile insana korku veren bir yanı da vardır. İngiliz amirallik dairesi hava raporu bu kıyılar için denizcileri şöyle ikaz ediyor. (rüzgar başlangıçta gündoğrusu ve keşişlemeden eser sonra kıbleye döner. Bu arada ince bir sirüs tabakası batıdan gökyüzüne doğru yayılmaya başlar... kıble rüzgarları şiddetleri ve dirise[1] eder. Aynı anda hareket yükselir, rutubet azalır, tozun tesiri artar, rüzgar şiddetli sağanaklar meydana getirerek kıbleden yahut da Podostan fırtına şeklinde esebilir. Hararet ve rutubet derecelerinde süratli iniş ve çıkışlar olur... sıcak mevsimde, kıyılarda yağmur çiseler, geçiş mevsimlerinde ise, zaman zaman gök gürültüleri, yıldırımlar müşahede edilir. Bu fırtınalarla boşalan yağmur sık sık çöl rüzgarının kaldırdığı ince kum ve toz zerreciklerinin meydana getirdikleri bir çamur tabakası bırakır.)[2]

Şimali Afrika'nın bu sahilleri senenin hemen her mevsiminde denizciler için pek tehlikeli olan bir denizdir. Ama, Allah, bu tehlikeli denizde seyreden gemiler için tabii sığınaklar, küçük limanlar, koylar, burunlar ve körfezlerle birlikte, bilhassa bu körfezler ardında gizlenmiş olan küçük göller sayesinde seyrüseferi tehdit eden denizden yakayı kurtarmak için paha biçilmez imkanlar vermiştir.

Oruç Reis'in bu sulara gittiği sıralarda, yapmayı düşündüğü işi yapabileceği en müssid yer, bu hasasiyeti ile de burası olmuştur. Tunus ve civar sahiller hakkında Sander kitap evinin neşrettiği Ernele Bradford'un, Barbaros Hayrettin adlı eserinin 46 ve müteakkıp sahifelerinde şu malumat yer almaktadır.

— On altıncı yüzyılda, Barbaros kardeşler sayesinde

---

(1) Bir taraftan bir tarafa dönmek.
(2) Ernele Bradford-Barbaros Hayreddin

Türk gemilerinin ilk defa[1] bu sularda görüldüğü günlerde, zengin mallarla yüklü ticaret gemilerine sık sık rastlamak kabildi. Batı dünyası ile Uzak Doğu arasındaki ticaret yolları, Asya'ya kılıç gibi inen Türkler tarafından kesilince, Avrupalılar kendilerine Uzak Doğu'nun ham maddelerini ve lüks eşyasını ulaştıracak yeni deniz aşırı ticaret yolları keşfetmek zorunda kaldılar. Avrupalıların Uzak Doğu'ya ulaşan yeni deniz yolları bulmak gayreti, onların ilmi keşiflere karşı duydukları aşırı merak ve sevgiden ileri gelıniyordu.[2]

Doğuyu elinde tutan Osmanlı imparatorluğu yüzünden kapanan ticaret yollarının yerine yenilerini bulmak ihtiyacı, onları bu neticeye doğru itmiştir.

Bu arada İspanyollar, kendilerini Uzak Doğu ve Çin'e ulaştıracak deniz yolu üzerinde bulunan Amerika kıtasını keşfetmişler ve onun zengin kaynaklarından faydalanma yolu bulmuşlardı. Kalyonları her yıl altın, yontulmamış değerli taşlar ve bugüne kadar sömürülmemiş bakir bir ülkenin iptidai zenginlikleri ile yüklü olarak İspanya'ya dönüyorlardı.

Fransızlar, Hollandalılar ve İngilizler, Atlas Okyanusun'nun bu yürekli öncülerini takip etmekten geri kalmayacaklar ve Avrupa ticareti böylelikle atılgan yatırımcılar tarafından desteklenen atılgan denizciler sayesinde adamakıllı canlanacaktı. Bir zamanlar (Herkül'ün sütunları) diye anılan ve bütün deniz yollarının son bulduğu yer olan Cebelitarık boğazı, şimdi açıl susam açıl misali, yeni bir dünyanın akıl almaz zenginliklerine açılan bir kapı haline gelivermişti.

Avrupa yakasındaki sarp kayalık ile Şimali Afrika yakasındaki Ceuta kayası arasındaki dar boğazdan geçen, ağzına kadar yüklü dev ticaret gemileri bu yeni korsan milletinin,

(1) Büyük Kemal Reis daha önce bu sularda bulunmuştu.

(2) Bu ifade Batılılan Türk korkusunun keşif yolları aramalarını mecbur ettiğini teyid etmektedir.

bilhassa Mağribilerin iştihasını kabartmaktan geri kalmadı, tabii, önceleri Doğu'ya nispetle daha az emniyetli olan Batı Akdeniz mıntıkası böylelikle yeni bir ehemmiyet kazanmış oluyordu. Mağribilerin İspanya'dan kovulması ile, 1453'de İstanbul'un fethi neticesinde, Hristiyanların Doğu'dan sürülmesi aynı tarihi devreye rastlar.

Barbaros kardeşlerin de kaderin garip bir cilvesi ile sahneye çıkması yine bu tarihlerdedir.

Bu deniz kurtlarının ileri de hüküm sürdükleri topraklar, Malta'nın cenubundaki Tarabulusgarb'dan Tarca'ya ve ondan ötede, Atlas Okyanusu kıyısındaki küçük bazı Fas limanlarına kadar uzanıyordu.

İşte bu limanlardan hareket eden Müslümanlar, Amerika'dan dönen ticaret gemilerini, daha Akdeniz'e girmeye bile fırsat bulamadan yollarını. Keserek, yağma ederlerdi. Şimali Afrika kıyıları denizciliğe elverişli limanları ile göze çarpar. Akdeniz gibi gel-git'i olmayan bir denizde bu gibi limanlar pek nadirdi. Bu mıntıkayı Barbarosların gözünde değerli kılan işte bu hususiyetleri idi. Batı Tarabulus gibi emin bir limanın 100 mil kadar batısında Cerbe adası vardır. Bu adanın palmiyelerle süslü kumsallarının ardında gizlenmiş kocaman bir koya ancak batıdaki dar bir geçitten girilir. Koskoca bir filo, Gabes körfezinden esen rüzgarlardan emin bir durumda ve rahatça demirleyebilirdi. Bu körfez, muhtelif akıntıları ve kıyılarını çevreleyen hareketli kumsalları yüzünden gemiciler için son derece tehlikeli idi. Cerbe'nin şimalindeki Çergui ve Parbi adacıkları, korsan gemileri için elverişli birer sığınak aynı zamanda Lampedusa adasının cenubundan geçip, Malta'nın doğusundaki boğaza doğru yol alan ticaret trafiğini kollamak için mükemmel birer gözetleme yeri idi. Bu adacıkların şimalindeki kıyıda, çağdaş yazarların Afrika adını verdikleri eski Mahdia şehri vardı. Bugün yüzyılların yığdığı ça-

murlarla dolmuş olan iç liman o günlerde, az su çeken gemiler için son derece elverişli idi.

Şimali, Sicilya boğazına doğru kolunu uzatmış olan Bon burnu, adanın Cenub limanlarına doğru yol alan gemileri tarassud etmek için ideal bir yerdi. Hemen yanı başındaki körfezin ağzında Tunus şehri vardır. Ondan ötede asırların aşındırmış olmasına rağmen, hala az su çeken gemilerin barınmasına elverişli eski Kartaca ve Porto Farina limanları göze çarpar. Batıda Bizerte, Tabarka, Bon ve Cicelli limanları denizcileri bağrına basmaya hazır bekliyordu. Bunların hepsi arkalarında zengin hinterlandı olan mükemmel limanlardı. Onların batısında ise, Becaye, Cezayir, Şerşel, Tenes ve Mers el-Kebir adlı limanı ile Oran uzanır. Limanların kullanışlı olmasından başka, topraklar da verimli idi. Mısır, zeytin, hurma, üzüm, her çeşit meyve yetişirdi. Yerli halkın büyük ekseriyetini Berberilerle Araplar teşkil ediyordu. Dağlıların her türlü meşekkate dayanıklı ve savaşçı olmalarına karşılık, kıyı halkı ziraatla uğraşan çalışkan insanlardı. Ellerinde böyle kullanışlı limanlar ve kendilerini besleyecek bol yiyecek olduktan sonra, Türk akıncılarının yakın bir tarihte Hristiyan ticaret alemini kökünden sarsmaya başlamalarına şaşmamak icap eder.

Soğuk kış aylarının Akdeniz'i kasıp kavurduğu ve limanlardaki Hristiyan denizcilerinin ve tüccarlarının evlerine, pazar yerlerine ve rahat han köşelerine sığındıkları günlerde Oruç Reis ile levendleri, önlerindeki bahar mevsimi için sessiz sedasız hazırlık yapmaya başlamışlardı. Artık zengin idiler. Ellerinde bol mücevherat, yiyecek, eşyası ve esirler vardı.

Tunus ülkesinin sayısız nimetlerinden faydalanmak hakkına sahip idiler.

İşte Barbaros kardeşlerin seçtikleri ve bütün batıya kan kusturdukları topraklar ve hususiyetleri bunlardı. Bu topraklar Akdeniz'i tamamen ikiye ayırıyor ve böylece batılı yazar

Bradford'un da dediği gibi yeni bir medeniyetin açılmasına, Akdeniz'in batısına koyduğu yasakla yol açıyor, müşevvik oluyordu. Bu yol, kaderin garip bir cilvesi ile tarihe keşifler adını verecek olan bilinmeyen suların ve karaların keşfedilmesi yoludur.

Barbaros kardeşler işte bundan habersiz, Akdeniz'in batı kıyılarında ve derinliklerinde imparatorlukları dize getiren mutlak hakimiyetlerini kurmuşlardı.

Garip Bir Tesadüf

Bu hava ve iklim şartları arasında bulunan Şimali Afrika sahillerinin muhkem hale getirlmiş Halkulvad limanında demir üzerinde yatan küçük filo da, havaların düzelmesini, sefer vaktinin gelmesini büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu. Hızır da, Oruç Reis de, Yahya ve Cafer Reis'ler de, Tunus'un, bu sakin ve her türlü fırtınasından ve baskından azade küçük limanında itibarlı insanlar, cesur ve yenilmez denizciler olarak yerli halk tarafından büyük bir itibar ve hürmet görmekte idiler.

Yerli halktan ayrı olarak, reislerin İspanya'dan, engisizyon mezaliminden kurtarıp Halkulvad limanına getirdikleri Endülüs muhacirleri, bu mert, her tehlikeye göğüslerini siper eden Türk denizcilerine pek büyük bir hayranlık göstermekte idiler. Denilebilir ki, Tunus'un Halkulvad limanına yeni gelmiş olmalarına rağmen, Türk denizcileri, kendilerinden evvel bu sularda gezmiş olan Büyük Kemal Reis'le diğer Türk reislerinin şöhretlerinden de istifade etmişler, onların açtıkları yolda yürümekle, bu şöhret ve cesaretlerini daha da artırmışlardı. Bundan dolayıdır ki, Oruç Reis'le kendisine bağlı reisler, her tarafta haklı bir şöhretin mümessilleri olarak en geniş itibarı görmekte idiler. Bu itibar ve sevginin, Oruç Reis'in, papalık kadırgalarını vurduktan sonra eline geçen pek mühim

ganimetlerden sonra, Avrupa krallarının ve prenslerinin kendisini en büyük hasım tanımalarında da rolü çok büyüktü.

Zira, Oruç Reis'in, Piombino'da vurduğu papalık kadırgaları ile, o güne kadar her türlü taarruzdan mahsun olan papalık ile de bir harbi göze aldığı açıkça belli olmakta idi.

Bu durumda, korsanlığının daha ilk basamaklarında telakki edilmesi lazım gelen Oruç Reis'in, büyük bir şöhret sahibi olması gayet tabii idi. İşte bu şartlar altında Oruç Reis'le diğer reisler ve Hızır, baharın gelmesini, sefer günlerinin başlamasını büyük bir arzu ile ve sessiz sedasız hazırlanarak beklemekte idiler.

İşte bu günlerden birisinde idi. Mevsim baharın ilk günleri idi. Mıntıkanın hususiyetlerinden olan sürekli yağmurların ve sert rüzgarların başladığı günler gelmiş çatmıştı. Hızır Reis, bir gece vakti Yahya Reis'le limana hakim bir kahveden çıkmışlardı. Yahya Reis, yolda Hızır Reis'den müsaade almış ve ayrılmıştı. Hızır Reis'in içinde anlaşılmaz, tarif edilmez bir huzursuzluk vardı. Bu huzursuzluğun sebebini kendisi de bilmiyor, Laalettayin dar sokaklar arasında yavaş adımlarla yürüyor, yağan yağmuru bile kaale almıyordu.

Genç reisin, istikbalin deryalar sultanı, dünya baş amirali Barbaros Hayreddin adını alacak olan Hızır Reis'in üzerindeki fevkalade kıymetli kaftanı sırılsıklam olmuştu.

Neden sonra yağmurun farkına varan Hızır Reis, süratli adımlarla çektirmesine dönmek üzere dar sokakları arşınlıyor, zifiri karanlık içinde bazen su birikintilerine dalarak, bazen taşlar üzerinde sekerek yürüyordu.

Yatsı ezanı okunalı bir hayli olmuş, şehir derin bir uykuya varmıştı. Halkulvad limanın bu sessizliği içinde sanki Hızır Reis'den başka sokaklarda dolaşan yok gibi idi. Havada bir hayli soğumuş Akdeniz'in birbirine karışan sert rüzgarları ile yağan yağmur, Hızır Reis'in yüzünü kamçılıyor, adeta acı-

tıyordu. Dar ve yüksek duvarlı sokakların içinde cevelan eden rüzgar Hızır Reis'in kaftanını şişiriyor, zaman, zaman havalanan kaftanını sırtından alacak gibi oluyordu.

Hızır böylece her türlü tedbire başvurarak ilerlerken birden bire durdu. Yanından, hemen pek yakınından bir inilti gelmiş ve onu birden durmaya mecbur etmişti. Karanlığa alışkın gözleri ile bir anda etrafını şöyle bir gözden geçirdi. Lakin hiçbir şey görmedi. Eli gayri ihtiyari kuşağındaki silahlığında duran kulaklıya gitti. Birden gür sesi ile adeta gürledi.

— Heeeyyy... kim var orada?...

Hızır Reis'in bu hitabına derinden, derine aynı inilti cevap verdi. Hızır Reis iniltinin geldiği yere dikkatle baktı. Yerde tortop olmuş bir cisim yatıyordu. Hayır buna yatıyor da denemezdi... bu cisim adeta bir çuval gibi... yere atılmış bir bohça gibi bir evin kapı kuytuluğuna yapışmış, kendisini yağan yağmurdan korumak isteyen bir insandı. Hızır Reis dikkatle baktı ve yerde bir çuval gibi kıvrılmış yatan cismin genç, taptaze çocuk denecek yaşta bir kız olduğunu gördü. İçi bir anda merhamet hissi ile dolup taştı. Hemen eğildi, bu çocuk yaştaki kızı yerden kaldırdı. Ve sordu.

— Burada ne yapıyorsun?

Hızır Reis bu sualine de, bundan sonra aynı şekilde tekrar ettiği sualine de bir cevap alamadı. Belli idi ki, kız çocuğu konuşmak kudretinde değildi. Neden sonra inler gibi... bir fısıltı halinde kendisini kuvvetli kolları arasında ayakta tutmağa çalışan Hızır Reis'e, suali ile asla alakası olmayan bir cevap verdi.

— Üşüyorum... üşüyorum...

Hızır Reis'in içinden bir şeyin koptuğunu derin bir ıstırabın içini yıktığını hissetti. Tarif edilmez bir acı içini kavurdu. Hızır Reis'in o anda memleketinde, Midilli'nin Bonava kasabasında doğmadan bıraktığı ve şimdi yaşanan geçmiş ol-

ması lazım gelen yavrusunun, hiç görmediği evladının hayali gözlerinin önünde canlandı. Hızır bu taze varlığı ıslanmış olan kaftanının içinde sarmağa çalışıyorken sordu.

— Evin nerede çocuğum?

— Evim yok benim... evim yok benim... benim evim çok uzaklarda kaldı.

— Annen baban da yok mu?

Soğuktan ve açlıktan tir tir titreyen yavrucuk derinden çok derinden gelen, adeta işitilmez bir sesle cevap verdi.

— Artık benim ne annem ne de babam yok...

— Nerelisin sen yavrum?

— Granadalıyım... Endülüs'den... Granada'dan..

Hızır Reis, boğazına kadar gelen bir hıçkırığı güçlükle zaptetti. Sonra titreyen bir ses tonu ile

— İstersen seni beraberimde götüreyim... benim evladım ol... Hızır Reis'in bu teklifi üzerine kendisine biraz daha sokulan kızcağız... birden durdu. İniltiye benzeyen sesi ile cevap verdi.

— Eğer sen Rûmî[1] isen, seninle gelirim.

Hızır Reis, kızcağızın bu sözleri üzerine onu omuzlarından biraz daha kendisine çekti ve yürümeye başladı.

Yağmur bütün şiddeti ile yağıyor, Halkulvad limanın dar sokaklarını adeta sel götürüyordu. O, büyük bir iç huzuru ile yürüyor, bardaktan boşanırcasına yağan yağmura aldırmıyordu. Nihayet çektirmeye geldiler.

Hızır Reis, derhal küçük kızın elbiselerinin değiştirilmesi için emir verdi. Biraz sonra küçük kız önüne konan çorba ve balıktan ibaret yemeğini yemiş, kuru, fakat kendisine büyük gelen elbiseleri içinde canlanmıştı.

---

(1) Rumi tabiri Anadolu Türklerine verilen bir sıfattır.

Minnet ve şükranla, kendisine elini uzatan bu genç ve yağız reise bakıyor, onda, onun şahsında kurtarıcısını bulduğuna kanaat getirmiş bulunuyordu. Hızır Reis, küçük kız yemeğini yiyinceye kadar hiçbir şey sormamış, onun büyük bir iştahla yemek yiyişini seyretmişti. Neden sonra Hızır Reis küçük kıza sormuştu.

— Senin adın ne, kızım?

— Hatice, Hatice binti Süleyman

— Anlat bakalım... sen buralara nereden, nasıl geldin? Hayatta senden başka kimsen yok mu?

Hatice, Hızır Reis'in bu suali üzerine zayıf sesi ile ve iç çekerek cevap vermişti.

— Ailem Granadalıdır. Ben de orada doğdum. Annemin söylediğine göre oniki yaşındayım. Granada'da binbir kokular saçan geniş bahçemizin ortasındaki büyük konağımızda mesut ve müreffeh bir hayat yaşıyorduk. Babam Granada'nın zenginlerindendi. Geniş, bir orman kadar geniş olan bahçemizde üç tane havuz vardı ki, yazın en sıcak günlerinde bile bu havuzların fiskiyelerinden fışkıran sular etrafa serinlik verirdi. En çok sevdiğim şey büyük mermer havuzun sularında oynamaktı. Evimizde birçok uşaklarımız, hizmetçilerimiz ve ahçılarımız vardı. Zenginlik sadece bizde değildi. Granada'nın hemen bütün Müslüman aileleri zengin sayılırlardı.

Ama babamda da, annemde de bir huzursuzluk belirmişti. Babam zaman zaman kafirlere beddua ediyor, zulüm ve işkencelerden bahsediyordu. Bu zamanlarda annem babama adeta yalvarır,

— Efendimiz, yapma... beddua etme... elbette Allah büyüktür... bu zulüm devam etmez, bir gün durur. O vakit biz de rahat ederiz, derdi.

Ama babamın hırsı bir türlü yatışmazdı. Ben bunları duyar, fakat hiçbir mana veremezdim.

Hatice binti Süleyman birden susmuştu. Gözleri irileşmiş... göz pınarları birden yaşlarla dolmuştu. Hatice... zavallı küçük kız, hıçkırıklarla ağlıyordu. Sarsıla sarsıla ağlıyordu.

Hızır Reis, yavaşça yerinden kalkmış, Hatice'nin yanına oturmuştu. Şimdi o, geniş omuzlar arasındaki göğsünde hıçkıran Hatice'yi teselli etmeye çalışıyordu.

— Ağlama, çocuğum... ağlama... derken saçlarını okşuyordu.

Hatice bir müddet daha ağlamış, içini boşaltmıştı sanki, sonra tekrar anlatmağa başlamıştı.

— Geçtiğimiz yaz günlerinden biri idi. Ben bahçede bana bakan dadımla havuz başında oynuyordum. Birden bahçenin cümle kapısından acı, acı, feryadlar gelmeye başladı. Ben hala işin ne olduğunu bilmiyordum. Feryadların geldiği cümle kapısına baktım ve bütün fecaati o vakit anladım. Dadım... aaaahh... zavallı dadım acı bir feryad kopararak birden yanıma geldi beni kolumdan kaptığı gibi evimize doğru koşmaya başladık. Dadımla hem koşuyor, hem de ben kendisine "neler oluyor, ne var?" diye soruyordum. Dadım hiçbir vakit kulağımdan çıkmayacak sesiyle yalvarıyordu.

— Gel efendim... gel kızım... kaç... elimi sakın bırakma... bu gelenler hepimizi öldürmek isteyen kafirlerdir.

Fakat kaçamadık. Ben kurtuldum... lakin dadım göğsüne sokulan bir bıçakla birden olduğu yere yıkıldı. Bıçağın açtığı yaradan oluk gibi kan akıyordu. Kanı ilk defa işte o vakit gördüm. Yüzleri kukuleta gibi bir şeyle örtülü, boydan boya siyah libaslar giyinmiş, göğüslerini üzerine istavroz işlenmiş canavar adamlar önlerine her çıkanı öldürüyorlardı. Her tarafta bir dehşet havası vardı.

Gelenler bahçemizin ortasında büyük bir ateş yakmışlar, ufak çocukları bu ateşe atıyorlardı. Bir aralık birisinin kolumdan çektiğini gördüm avazım çıktığı kadar bağırmak istedim, lakin bir el ağzımı tıkadı ve beni şimşir yolun öbür tarafına çekti. O vakit beni oraya çekenin annem olduğunu gördüm. Annem saçı başı dağınık bir haldeydi, "Gel kızım... gel Haticem... diyerek beni bahçenin uzak tarafına sürükledi. O andan itibaren annemle birlikte idim. Gittiğimiz tarafta ufak bir kapı vardı oradan sokağa çıktık. Artık gerisini hatırlamıyorum. Kendime geldiğim vakit, karanlık izbe gibi bir yerde idim. Annem yanımda ağlıyordu. "Babam nerede" diye sordum, annemin ağlaması hıçkırıklarla boğuldu. Sadece "Gelecek kızım" dedi ve beni bağrına bastı.

Gece karanlığında oraya gelen iki adam bizi geniş harmanilerin içine sardılar, kapıda bekleyen bir at arabasına bindirdiler. Benim için bitip tükenmeyecek bir yolculuk başlamıştı. Granada'yı terkederken çıktığımız bir tepeden şehri son defa gördüm. Gece karanlığında bir meşale gibi alev alev yanıyordu. Ben durmadan babamı soruyordum. Her seferinde ise annem, büyük bir sabırla "Gelecek kızım... gelecek Haticem..." diyordu. Bütün gece tenha yollardan doğuya, mütemadiyen doğuya gittik. Gündüzleri yollardan uzak bir yerde arabamızı gizleyerek bekledik ve daima gece yolculuk yaptık. On gün sonra nihayet deniz kenarına geldik. Burası geniş bir körfezdi. Bizi buraya getirenlerin dediklerine göre, şimalde İspanyalılara ait Alasante kalesi vardı. Orası pek tehlikeli bir yermiş. Bizi oraya getiren adamlar öyle diyorlardı. Onun için hemen kaçmamızı ve oralardan uzaklaşmamızı istediler. Sahilde pek çok perişan insan vardı. Bunların hepsi Hristiyanların zulmünden kaçabilen zavallılardı. Hepsinin üstü başı yırtık, pırtıktı. Her tarafları yaralı bereli idiler. Sahilde ise birkaç yüz kişiden fazla olan bu insanları kurtarmak için bekleyen ufak bir Rumi kalitasından başka bir şey yoktu. Kalitanın kap-

tanı önce çocukları kurtaracağını söyleyince orada birikenleri derin bir düşünce almıştı. Ama yapacak başka şey yoktu. Çocukları gelen kayıklarla kalitaya taşıdılar. Annem... zavallı annem ben kayığa binerken gözleri yaşlı boynuma sarıldı.

— Hadi yavrucuğum Allaha emanet ol... ben hakkımı helal ediyorum.... dedi.

Hatice, son sözü söyledikten sonra sustu. Dalgın fakat çok kederli idi. Göz pınarları yavaş yavaş ıslandı sonra birden gözlerinden yaşlar boşandı hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

Hızır Reis, Hatice'nin macerasını dinledikten sonra onu bir evlad gibi bağrına bastı. O da pek müteessir olmuştu.

— Ağlama Hatice... ağlama yavrum... annen baban inşallah kurtulmuşlardır. Belli olmaz belki bir gün onlara kavuşursun. Ama üzülme, ben sana babalık yaparım. Sen de benim kızım olursun.

Hatice, baba kelimesi sarfedilirken birden irkildi. Gözlerinin yaşını sildi... gözleri dehşetle açıldı... sonra derinden akseder gibi boğuk bir sesle:

— Reis... ben babamı... babamın kanını gördüm... beni annem bahçeden kaçırdığı sırada babamı gözlerimizin önünde kestiler. Ben babamı nasıl kestiklerini gördüm... ve küçük Hatice birden kaskatı kesildi. Bayılmıştı.

Hızır Reis, küçük Hatice'yi yerden kaldırdı. Kendi yatağına yatırdı ve hemen dışarıya seslendi.

— Tımarcıyı[1] gönderin bana.

Birkaç dakika sonra yaşlı bir levend içeriye girdi.

— Buyur reis,

— Memiş, şu yavruya bakıver... galiba bayıldı.

— Başüstüne reis...

---

(1) O zaman hastalara bakanlara denirdi.

Ve Memiş hemen Hatice'nin uzatıldığı yatağa seyirtti. Kızın gözlerini açtı baktı... nefes alışına dikkat etti ve sonra geniş Tarabulus kuşağının arasından ufak bir şişe çıkardı. Bir bardak suya o şişeden birkaç damla damlattı. Ve kızın ağzını açarak yavaş yavaş ağzına damlatmaya böylece içirmeye çalıştı. Suyu bitirdikten sonra reise döndü.

— Reisim merak etme... biraz sonra kendine gelir... bayılmış yavrucak... ve Memiş, reisin kamarasını terk etti. Hızır Reis, tarif edilmez bir ıstırap duyuyordu. Hatice'nin şahsında sanki kendi evladına kavuşmuştu. İçinde tarif edilmez bir his vardı ve bu his Hızır'ı basbayağı huzursuz ediyordu.

Hızır Reis, o geceyi uykusuz geçirmişti. Küçük Hatice kendisine geldikten sonra reise tebessüm etmiş ve emniyette olmanın verdiği bir iç huzuru ile kendinden geçmiş derin bir uykuya dalmıştı. Hatice uyku da iken Hızır, kafesinde duramayan bir arslan gibi mütemadiyen kamara içinde dolaşmış, sabahı zor etmişti. Zira görüyordu, Hatice hasta idi. Zavallı yavrucak bütün gece ateş içinde yanmıştı. Ve ateşin verdiği bir tesirle mütemadiyen,

— Anne... anneciğim... babacığım... babacığım diye sayıklamış durmuştu.

Hatice'nin bu sayıklamaları ise Hızır'ı adeta deliye çevirmişti. Bütün gece Hızır Reis Bonava kasabasında bıraktığı helalini, şimdi mutlaka doğmuş olması lazım gelen evladını düşünmüş durmuş ve içten içe göz yaşı dökmüştü.

Hızır Reis, çeşitli ruh çalkantıları içinde geçen gecenin sabahında erken saatlerde kamarasından çıkmış hala yağmakta olan yağmura rağmen güvertede bir aşağı bir yukarı dolaşmıştı.

Bir aralık kendi kendisine konuşmuş,

— Hadi oğlum Hızır... kendine gel... sen buralara çocuğunu, helalini anneni ve ağanı bırakarak geldin. Sen buraya

küffar ile cenge geldin... sen bu sulara işte şu kamaranda hasta yatmakta olan ve daha binlercesi, onbinlercesi İspanya'da zulüm altında inleyen çocuk, kadın, erkek, genç, ihtiyar demeden kurtarmak... kafiri bu sularda Müslümanlara eziyet ve zulüm etmeyecek hale komak için geldin... bu kadar yufka yürekli olma. Şu anda kim bilir... belki senin kamaranda rahat döşekte hasta yatan Hatice gibi kaç bin Müslüman çocuğu ıstırap ve sefalet içinde kendilerini kurtaracak bir çektirmenin veya kalitanın İspanya sularına gelmesini beklemektedirler. Bu zaaf sana yaraşmaz, kendine gel.

Hızır Reis, bu düşünceler içinde biraz daha güvertede dolaşmış sonra terar kamarasına girmişti. Zavallı Hatice hala zaman zaman,

— Anneciğim... anneciğim... anne babamı kestiler... diye sayıklıyordu. Hızır Reis, onu bir müddet dalgın dalgın seyretmiş sonra bir kenara ilişmişti.

Hızır Reis gelecek günleri düşünmeye başlamıştı. Sefer günleri gelmek üzere idi. Bahar başlamıştı... sefere çıktıkları taktirde Hatice'yi ne yapacaktı... bu zavallı kızı yanında sefere götüremezdi, bu mümkün değildi. Kendisi arzu etse de, Türk deniz örfü buna mani idi. Zira Türk denizcileri şuna inanmışlardı. Bir gemide bulunacak bir kadın, gemiye felaket habercisi idi. Şu halde Hatice'yi yanına alamayacaktı. Fakat onu böyle yalnız da bırakamazdı. Hatice'yi mutlaka emin ellere teslim etmek lazımdı.

Hızır Reis, buna karar verdikten sonra derhal kamaradan çıkmış ve filikanın hazırlanmasını emretmişti. Levendeler, reisin böyle sabahın ilk ışıkları ile birlikte sahile çıkmasına her hangi bir mana vermemişlerdi. Hızır hazırlanan filikaya bindiği vakit kararlı insanların hali ile kürekteki levende emretmişti.

— Mehmet, limanın en dip tarafında küçük bir kayalık var oraya çek.

Sırım gibi bir delikanlı olan Mehmed filikayı çektirmeden alarga[1] etmiş ve küreklere asılmıştı. Kürekler şimdi muttarit bir ahenkle işliyor. Filika süratle sahile, Hızır'ın söylediği kayalığa doğru gidiyordu.

Filika biraz sonra kayalığın müsait bir yerine yanaşmış ve Hızır Reis çevik bir hareketle filikadan atlamıştı.

Mehmet artık sen git... beni bekleme... ben sonra gelirim. Diye de emir vermişti.

Filika sahilden ayrılırken Hızır Reis çevik adımlarla kayalığı aşmış ve Halkulvad'ın dar, fakat bakımlı sokaklarına dalmıştı. Ortalıkta hiç kimseler yoktu. Alaca karanlıkta süratle yürüyen Hızır, birkaç sokak geçtikten sonra diğerlerine nispetle daha büyük tertemiz badanalı iki katlı bir evin önünde durmuş, kapıyı çalmıştı.

İçeriden sabahın sessizliğini bozan bir çıngırak sesi duyulmuş, biraz sonra da bir kadın sesi,

— Kim o... diye sormuştu.

— Yabancı değil... Hanife teyze... ben... benim Hızır... Rumi Hızır.

Ve Hızır'ın bu sözleri üzerine kapı açılmıştı. Kapının açılan kanandının ardında beyaz harmanisine sarılmış, nur yüzlü bir yaşlı hatunun çehresi görünmüştü.

— Buyur oğlum Hızır... buyur...

Hızır Reis içeriye girerkende sormuştu.

— Hayırdır inşallah Hızır Bey... sabahın bu erken saatinde seni buralara hangi rüzgar attı.

— Sorma Hanife teyze... sana verilecek... teslim edilecek bir emanetim var. Seninle bunu konuşmağa geldim.

Birlikte önde Hanife teyze arkasında Hızır geniş ve

---

(1) Uzaklaşmak, uzak durmak.

yüksek duvarlı avluyu geçmişler tertemiz bir hayattan[1] sonra yine her tarafı tertemiz bir odaya girmişlerdi. Hızır Reis hemen çömelmiş ve gösterilen şiltenin üzerinde bağdaş kurmuştu. Hanife teyze dediği hatun kişide onun karşısında bir başka şilteye ilişmişti.

Hanife teyze merak dolu gözlerle Hızır Reis'in söze başlamasını beklediğini her hali ile gösteriyordu. Nihayet Hızır Reis meramını, arzusunu anlatmaya başlamıştı.

Hızır Reis Hatice'yi bulduğu andan son dakikaya kadar geçen herşeyi teker teker Hanife teyzeye anlatmış sonrada şunları söylemişti.

— Teyze, biliyorsun ki biz deryalar eriyiz. Biz karada değiliz. İsterim ki Hatice'ye bir şey olmasın. Onu emin ellere teslim edeyim. O artık benim kızım oldu. Onun için de en emin yer ve insan olarak sen aklıma geldin. Hatice'yi ben seferden dönünceye kadar yanında alıkormusun?

Hanife hatun uzun bir müddet Hızır Reis'i süzmüştü.

— Çok mu hasta oğlum?

— Bilmiyorum... bütün gece ateş içinde yandı... durmadan sayıkladı.

Ama her halde geçer... elbette Haticem sayıklayacaktı. Onu bulduğum vakit sudan çıkmış balık gibi idi. Üstünde başında yok bir kızcağızdı. Üstelik açtı da.

— Vah... vahhh yavrum... vah yavrucak.

— Bana henüz cevap vermedin Hanife teyze. Hatice'yi yanına alacak mısın?

Hanife hatun Hızır Reis'in bu suali üzerine yerinden kalkmıştı.

— O nasıl sözdür, Hızır Bey'im elbette alacağım. Sen istersin de ben hayır mı diyebilirim. Senin bana yaptığın iyilik-

---

(1) Hayat, evlere girilen yerdeki taşlık da tabir edilen kısım.

leri, kendi oğlum olsa idi yapmazdı. Elbette Hatice'yi buraya getireceksin. Ben ona analık da babalık da yapar senin geleğin ana kadar bakarım. Sen istediğin müddetçe evim Hatice'nin evidir.

Hanife hatun bu sözlerden sonra dışarıya çıkmak üzere yürürken

— Oğlum, Hızır Bey'im... sen çorba içmemişsindir... sana çorba ısıtayım sabah yemeğini burada ye, deyine Hızır itiraz ederek,

— Olmaz Hanife teyze... hemen çektirmeye gitmek isterim. Hatice yalnız. Ona kim bakacak.

Bu sözlerden sonra Hızır destur istemiş ve Hanife hatunun evinden ayrılmış, çevik ve sert adımlarla geldiği sokakları geriye dönmüş, limana inmişti.

Hızır'ın içi rahattı. Üstünden sanki tonlarca yük atmış gibi idi. Yüreği serbestti ve pek memnundu. Çektirmeye çıktığı vakit doğruca kamarasına girmişti. Hatice henüz uykuda idi. Yavaş adımlarla yanına yaklaştı, elini alnına değdirdi, akşamki ateş biraz düşmüş gibi idi. Fakat yanakları al aldı. Demek ki, ateş hala devam ediyordu. Hızır'ın içi burkuldu. Ya iyi olmazsa? Diye düşündü, bu kötü düşünçeyi kafasından atmak için uğraştı fakat nafile... kafasındaki düşünce onu deliye çevirdi. "ya iyileşmezse"?

Hızır Reis bu düşünceler içinde bocalarken sabahın sessizliğini yırtan ilahi davetin, ezan-ı Muhammedinin okunması başladı.

— Allahu Ekber... Allahu Ekber...

Bu ilahi davettir ki Hızır'ın düşüncelerini dağıttı, hemen dışarıya çıktı. Kamarası önünde kendisini beklemekte olan bir levendin tuttuğu ibrikten abdestini tazeledi ve çektirmedeki efradla birlikte sabah namazını eda etti.

Namazı müteakip derhal kamaraya giren Hızır yatağı içinde ve ateş ateş yanan Hatice'nin uyanmış olduğunu gördü. Hatice, Hızır'ı karşısında görünce minnet ve şükranlarını ifade etmek ister gibi gülümsedi. Hatice'nin gülümsemesi Hızır'ın bütün dertlerini, bütün sıkıntılarını sanki bir anda bertaraf etti. O da gülümsedi.

— Nasılsın Hatice... nasılsın kızım?

Yatağın içinde hafif bir sesle cevap veren Hatice zoraki bir şekilde,

— İyiyim... reisim iyiyim.

— iyi olacaksın Hatice.... Allah'ın lütfu ile iyi olacaksın.

Hatice bu temenniye cevap vermemişti. Her hali ile halsiz olduğu belli idi. Neden sonra aynı halsiz ve adeta duyulmayan sesi ile

— Reisim... sen bugün olmasa yarın sefere çıkacaksın benim halim ne olacak... hoş yaşamsam da ne olur sanki... annem... anneciğim kim bilir nerelerdedir. Acaba yaşıyor mu? Bir daha anneciğimi görmek nasip olacak mı bana? diye kesik kesik konuşmuştu.

— İyi olacaksın... iyi olacaksın Hatice. Ben yakında sefere çıkacağım inşallah annenden sana haberler getiririm. Hem ben yalnızda değilim. Ağamın bütün reislerine anneni aramalarını tembih edeceğim. Sen kendini üzme inşallah anneni bulacak sana getireceğim.

Hızır'ın bu sözleri Hatice üzerinde umulduğundan da iye tesir bırakmıştı. Şimdi gözlerinin içi gülüyordu. Hızır'a bakışlarında, derin bir minnet ve şükran vardı. Hızır yavaşça yanına yaklaşmıştı. Şimdi Hatice'nin yanan elleri Hızır'ın elleri arasında idi. Hızır bu elleri yavaş yavaş okşuyor ve Hatice ile konuşuyordu.

— Sakın üzülme yavrum... bir iki gün daha burada ka-

lacaksın ondan sonra seni tanıdığım bir hatunun yanına götüreceğim. Bak göreceksin, Hanife teyzeyi pek seveceksin. O sana ben burada yokken en iyi şekilde bakacak. Bir dediğin iki olmayacak. Sana Halkulvad'ın en güzel elbiselerini alacağım. Hem sen Hanife teyzeyi gördüğün vakit çok sevineceksin. Sana anneni aratmayacak kadar temiz bir kadındır o. Yalnız sen iyileş... Allah kısmet eder de tekrar buraya gelirsem seni iyileşmiş görmek isterim. Bana söz ver kendini üzmeyeceksin. Haydi yavrum bana söz ver, ondan sonra da ben sana söz vereceğim.

Hatice, zavallı yavrucak hafif bir sesle,

— Sana söz veriyorum reisim... kendime iyi bakacağım.

— Bak... dinle Hatice... ben de sana Allah adına yemin ederim ki, anneni bulmak için ne yapmak lazımsa yapacağım. Anneni İspanya'da Alasante kalesi civarında, Fas'da, Oran'da ve diğer bütün yerlerde ya kendim veya ağamın reisleri ve adamları ile aratacağım, bende bu hususta sana söz veriyorum.

— Hızır Reis'in sözleri Hatice üzerinde beklenilenden de fazla bir tesir göstermiş, yanakları al al olmuş yüzüne başka bir renk gelmişti. Hatice artık müsterihti. Bu, her halinden belli oluyordu. Gözlerinin içi gülüyordu sanki.

Bu konuşmayı takip eden günler içinde Hatice yavaş yavaş kendine gelmişti. Artık ayağa kalkabiliyor, kamarada gezinebiliyor, Hızır'ın emri ile kendisine verilen fevkalade yemeklerle sıhhatini tekrar kazanıyordu.

Hızır Reis'le Hatice arasındaki son konuşmadan sonra bir hafta geçmiş, Hatice artık tamamen iyileşmişti. Hızır Reis onu o gün almış, doğruca Hanife hatunun evine götürmüştü. Hatice evinde kalacağı Hanife hatunu hiç yadırgamamıştı.

Hızır Reis Hatice'yi elinden tutup avluya soktuğu vakit Hanife hatun hemen yanına gelmiş onu hakiki bir anne şefkati ile kucaklamış,

— Hoş geldin kızım... evime, evime hoş geldin, kızım demişti. Hatice, hemen Hanife hatunun elini öpmüş, sonra da başına koymuştu.

Pek terbiyeli bir hareketti bu. Hanife teyze bilhassa buna çok memnun olmuştu. Bu memnuniyetini de Hatice'yi kucaklayarak öpmesi ile de göstermişti. Hatice artık bu evin çocuğu olmuştu. Hızır Reis, son bir defa daha Hatice'yi okşamış ve nasihat etmişti.

— Sana söylediklerimi, bana verdiğin sözü unutma. Ben de sana verdiğim sözü unutmayacağım Hanife teyzenden, tıpkı annenden bir şey ister gibi her şeyi isteyeceksin. O artık senin annendir.

Hatice, Hızır Reis'in bu sözleri üzerine verdiği sözü tekrar etmişti. Ama ne de olsa Hızır Reis'in gitmesi onu hayli üzmüştü.

Bunun farkına varan Hızır hemen eğilmiş, Hatice'yi anlından öpmüş ve

— Allah isterse tekrar görüşeceğiz Hatice. Halkulvad'a geleceğim ilk günde seni görmeye geleceğim. Sen artık benim evladımsın demişti. Arkasından da ilave etmişti.

— Haydi bakayım sen şimdi biraz oyna.

Hatice yanlarından ayrıldıktan sonra Hızır, Hanife hatuna,

— Hanife teyze... Hatice önce Allah'a sonra sana emanet, istediği her şeyi ver ona. En iyi elbiseleri al... onun annesiz, babasız olduğunu hatırlatacak her hangi bir şeyi yapmaktan kendiğini de, onu da men et.

Hızır Reis bu sözleri söyledikten sonra elini kuşağının içine sokmuş iki kese çıkarmıştı.

— Hanife teyze bu iki keseyi al. İçinde ikinize de benim dönüşüme kadar yetecek altın var. Ondan hiçbir şeyi esirge-

me. Bilhassa sıhhatına çok dikkat et. İnşallah dönüşümde onu tamamen sıhhatini bulmuş bir kız olarak görmek isterim. Hızır Reis bunları söylerken elini koynuna sokmuş, iri bir kutu çıkarmıştı. Kutuyu açtığı vakit Hanife hatunun sabit nazarları kutunun içindekine takılmış ve hafifçe

— Fakat bunlar bir hazine... Hızır evladım bunlar bir hazine demişti.

— Ne fark ederki teyze... bunlar senin yanında ...Hatice'nin yanında pek değersizdirler. Bu kutuyu al, ola ki, paranız yetişmeyebilir. O vakit bu pırlantaları dilediğin gibi satabilirsin.

Hanife hatun Hızır Reis'in uzattığı ve ısrarla almasını istediği kutuya bir türlü elini uzatmak istemiyor, mütemadiyen,

— Oğlum... evladım... Hızır Bey'im... bana bıraktığın bu iki kase bizi birkaç yıl geçindirir. Bunlara ihtiyacımız olmaz. Onlar sende kalsın.

— Hayır teyze... hayır Hanife teyze... ben de bunlardan daha pek çokları var. Sen bunları al, her ihtimale karşı sende dursun. Belli olmaz, insanlık hali belki bir gün lazım olur.

Ve Hızır'ın bu ısrarları karşısında Hanife hatun uzatılan pırlanta dolu kutuyu aldı.

Hızır sırtından büyük bir yük atmış gibi idi. Hatice'nin istikbali artık müemmendi. Onu rahat ettirebilecek bir insanı vardı. Ona annelik edebilecek bir insandı Hanife teyze bundan şüphesi yoktu. İçi rahat ve müsterih artık deryaya açılabilirdi. Bu düşünceler içinde Hanife teyze ve Hatice ile helalleştikten sonra dar sokaklardan geçmiş limana inmişti.

Ekrem Reşit Bey'in, deniz matbaasında erkanı harbiyenin müsadesi ile basılmış (Hayreddin Barbaros) adlı eserinden aldığımız ve biraz genişlettiğimiz bu vakkadan sonra Hızır'ın denize açıldığı bilinmektedir.

Oruç ve Hızır Denize Açılıyorlar

1505 yılının Şimali Afrika baharı, bütün ihtişamı ve kısa ömürlü nebatlarının ve çiçeklerinin her tonda rengarenk güzelliği içinde başlamıştı. Akdeniz'in kendisine has ve sadece bu mıntıkaya, yani Şimali Afrika sahillerine has şiddetli ve değişik rüzgarları dinmişti. Bahar mevsimi denizciler için paha biçilmez bir değerde idi. Bu mevsim bütün kış adeta kış uykusuna yatmış denizcilerin, ticaret gemilerinin ve para kazanmak hırsı içindeki tüccarların harekete geçtikleri ve denizlerin teknelerle dolduğu mevsimdir. Bu mevsim, aynı zamanda korsan ve deniz soyguncularının da en beğendikleri, pek hoşlandıkları bir mevsimdir. Akdeniz bu mevsimde, korsanlar için de, deniz soyguncuları için de emsalsiz ganimet vaadeden, zengin olma hırsını tahrik eden bir mana ifade etmekte idi.

Deniz soyguncuları önlerine gelen tüccar gemilerini vururlarken, korsanlar da, stratejik mahiyette akınlar yapıyor, düşman devletlerin ticaretlerine vurabildiği kadar sert ve amansız darbeler vuruyor, böylece mensup oldukları devletin akıncıları olarak resmen hizmet almamakla beraber, kendi devletlerine ve milletlerine yardım ediyorlardı.

Oruç Reis ile Akdeniz'in diğer yerlerindeki Türk reisleri işte bu ikinci gruba dahil korsanlardı. Deniz mevsiminin başlaması ile beraber, Tunus'un küçük Halkulvad limanında da pek yaman ve pek dikkatli bir hazırlık devresi başlamıştı. Dört parçadan ibaret Oruç Reis'in filosu hazırlanıyordu... koca Oruç hazırlıkları büyük bir dikkatle takip ediyor, herhangi bir hususun noksan olmaması için emirler veriyor, reislerle durmdan görüşmeler yapıyor, seferin hangi istikamette olması lazım geldiği hususunda fikirlerini pek ustaca bir belagat ve bilgi ile ifade ediyordu.

Nihayet küçük filonun bütün hazırlıkları ikmal edilmiş sefer günü gelmiş çatmıştı. 1505 yılının bu tatlı baharında bir

sabah hazır olan filoya Oruç Reis hareket emrini vermiş, yeşil ipek sancağını sancak gemisi olarak kullandığı kadırgasının grandi direğine çekivermişti. Liman bugün fevkalade kalabalıktı. Halk sahile dökülmüş, Oruç ve arkadaşlarının sefere çıkışını seyrediyordu.

Oruç Reis'in sancak gemisi olan kadırga son hazırlıklarını da ikmal etmişti. Her şeyin tamam olduğu hususundaki tekmil haberinden sonra Oruç Reis'in gür sesi küçük Halkulvad limanını derinden derine inletti.

— Bismillah... vira... demir...

Buna vardiya başının emir tekrarı cevap verdi.

— Bismillah... Demir viraaaa....

Ve arkasından ikinci emir verildi.

— Sancak kürekler hissaa... iskele kürekler siyaaa... Bismillah...

Vardiya başı tekrar eti;

— Sancak kürekler hissa... iskele kürekler siyaaaaa... Bismillah...

Ve küreklerin bir kısmı ileriye çekilirken bir kısmı da siya yaparak kadırgayı demiri üzerine döndürmeye başladı. Şimdi denizden vira edilen zincirin gıcırtısı limanı sarıyor, kadırga yavaş yavaş yol alıyordu. Kadırgayı Hızır, Yahya ve Deli Cafer Reis'lerin çektirmeleri takip ediyor. onlar da aynı manevrayı yapıyorlardı.

Sağılan demir zincirlerinin muttarid gıcırtısı son bulduğu ve tekneler serbest kaldığı vakit Oruç Reis'in yeni bir emri limanı sardı.

— Pruva topları selam atışı...

Vardiya tekrar etti;

— Pruva topları selam atışı...

— Ateş...

— Ateş...

Ve akabinde kadırganın sancak ve iskele Pruva topları birden gürledi. Kadırga başa yüklendi yerinden oynadı ve akabinde limanı kesif bir duman kapladı. Oruç Reis'in selam topundan sonra sırası ile diğer gemiler de limanı selamladı.

Oruç Reis son emrini verdi.

— Yelkenler fora... Bismillah....

Vardiya başı tekrarladı,

— Yelkenler fora... Bismillah...

Levendler alesta bekliyorlar, verilen her emri anında yerine getiriyorlardı. Oruç Reis'in bu emrinden sonra yelkenler birden açıldı ve kadırga Halkulvad limanını koca bir albatros gibi süzülerek terketti.

Halkulvad limanı pek eski tarihi içinde bir çok seferlerin başlangıç yeri olmuştur. Fakat böyle yiğetlerin gidişine, belki de tarihinde ilk defa şahid oluyordu. Halkulvad limanından çıkan bu dört gemiden ibaret küçük filoyu idare edenler, ne devlet sahibi idiler, ne de başka kuvvet ve kudretleri vardı. Fakat bunlar Türk korsanları idiler ve hiçbir şeyden yılmayan akıncılardı. Öylesine akıncılar ki, o tarihlerde bilinen devletlerin en büyüklerinden birisi olan İspanya Kralı Kastil ve Aragon prensi Ferdinand ile karısı İzabella'ya kendilerini bir hasım, bir düşman olarak kabul ettirmişlerdi. Tarih kısa bir müddet sonra bu akıncıların, bu serdengeçti korsanların bir devlet kuracaklarıa şahid olacaktı.

İşte, bu sefer, kasnki kurulacak devletin işareti idi.

Filo Halkulva limanın terk edip açık denize çıkınca Oruç Reis daha evvel tesbit ettiği plana göre Hızır, Yahya ve kendisinden ibaret üç teknelik filosu ile İtalya sularına dümen tutarken, Deli Cafer Reis de, İspanya sularına rota düzeltiyordu.

Oruç Reis İtalya Sularında

— Seferimiz İtalyan kıyılardır. Mevsimle beraber İtalyalı ve İspanyalı tüccarlar, İtalya'dan yükledikleri mallarını İspanya ve Portugal'a (Portekiz) götürmek için en uygun yol olarak Mesina boğazını seçerler. Oralarda her halde kâfir galilerine tesadüf ederiz.

Oruç Reis, sancak gemisinin kıç kasarasında yanında bulunan Hızır ve Yahya Reis'e, seferin rotası ve gayesi hakkında bunları söylemiş, fikirlerini almak istemişti.

Reislerin her ikisi de susuyorlar cevap vermiyorlardı. Oruç Reis,

Yahya... sen ne dersin?

Yahya Reis, Oruç Reis'in bu suali üzerine konuşmak lazım geldiğine kanaat getirmiş, fikrini söylemişti.

— Reisim... gerçi doğru söylersin... Mesina en müsaid yerdir. Lakin bence Mesina'dan ziyade, Sicilya'yı batıdan dolaşsak daha uygun olmaz mı?

— Belki daha uygun olur, ama açık denizde ola ki elimizden kurtulurlar diye düşünmüştüm.

— Evet reisim... haklısın... Mesina öyle değil... boğaz dar kaçması mümkün olmaz.

— Hem bir şey daha var, İspanya kralı geçen yıl vurduğumuz papalık kadırgalarından sonra umarım ki, galilerini korumak için o sularda bir filo dolaştırır. Elimizdeki üç gemi ile bir filoya karşı gelmek biraz güç. İnşaallah bu yıl düşman ticaretine vuracağımız darbelerle kuvvetlenirsek, önümüzdeki yıl onlarla da elbet hesaplaşırız.

Sonra Hızır Reis'e dönmüş,

— Sen ne dersin Hızır... karındaşım?

Hızır, müeddep bir şekilde cevab vermişti.

— Ağam nasıl isterse öyle olur. Elbet ağamın düşündüğü bizden iyidir ve küçük filo böylece şimale, şimali doğuya doğru yoluna devam etmişti. Uçsuz bucaksız Akdeniz'in göbeğinde seyreden filo üç günlük bir yolculuktan sonra İtalya'nın batısına varmış, Trapani sahillerinin birkaç mil açığında bulunan Agadi adasının dik yamaçlarını bordalamaya başlamıştı. Agadi adasının dik sahillerinden yükselen Marettime tepesinde bulunan ve hemen bütün İtalya sahillerinde Türk akınlarına karşı bir gözetleme kulesi olarak inşa edilen kuledeki Agadi adalılar, kendi kara sularında pervasızca seyreden bu yabancıları büyük bir korku ve heyecanla takip etmekte idiler.

Oruç Reis'in filosunun görünmesi ile birlikte gözetleme kulesindekiler derhal borularla etraftaki halka korsanların geldiğini haber vermiş ve ada sakinleri büyük bir korku ile yüksek tepelere doğru kaçışmaya başlamıştı.

Ada halkının panik halinde dağlara doğru kaçışını seyreden Oruç Reis, kenidisini gülmeden alamamış ve yanında bulunan vardiya başına,

— Ahmaklar, adayı basacağımızı zannediyorlar... halbuki bize bu yıl esir değil, ne kadar mümkünse o kadar tekne lazım. Demişti.

Agadi adasının bulunduğu yer bir kaç adadan müteşekkil bir adacıklar grubu idi. Halkın korkusuna rağmen Oruç Reis'in küçük filosu ağır ağır şimale doğru seyrediyordu. Bu adacıklar arasında fazla kalmak işine gelmiyor, bir an önce şimale, ticaret gemilerinin rotasına görmek istiyordu.

Oruç Reis'in filosu bu adalar arasında dar bir boğaz olan Favignana boğazına girmiş, biraz sonra da, San Vito burnuna gelmişti. Filo buraya geldiği vakit Oruç Reis serdümene emir vermişti.

— Dümen sancak alabanda[1] rota Lipari adaları.

Serdümen, reisin emrini derhal yerine getirmişti ve,

— Dümen sancak alabanda, rota Lipari adaları, diye reisin emrini tekrarlamıştı. Filo şimdi süratle Lipari adalarına doğru seyretmeye başlamıştı. Oruç Reis, ümid ediyordu ki, Lipari adaları rotası kendisini İtalya'dan Palermo pazarlarına meyva götüren birkaç ticaret gemisi ile karşılaşabilirdi.

Şimdi hafif bir poyraz rüzgarı esmeye başlamış, böylece kürekçiler dinlenmek imkanı bulmuşlardı. Yelkenler şişmiş, gemiler hafifçe kabaran deniz üzerinde sulara göğüs vurarak süratle ilerliyorlardı.

Oruç Reis'in bu seferi hakkında Ernle Bradford, (Barbaros Hayreddin)adlı eserinde şöyle demektedir:

"Yavaşça Lipari adalarına doğru süzülen gemiler, bazen kıçtan aldıkları rüzgarla yeklenlerini şişiriyorlar ve kürekçilerine dinlenme fırsatı veriyorlardı.

Alicudi, Filicudi, Salina, Fırtılanılı Vulcano adaları ve dumanları tüten, kızgın lavları, denize dökülen yanardağı ile Stromboli adası uzaktan belirdi. Gece, yanardağın doruğunda fıştıran ateşleri gördüler. Eskiler bu yanardağ'a Akdeniz'in feneri adını takmışlardı."

Oruç Reis'in aynı seferi için eski Büyükelçilerden Fuad Carım (Cezayir'de Türkler) adlı eserinde şöyle demektedir.

"Barbarosların ünü Lipari olayı üzerine, birdenbire parlayıvermişti[2] Tarih inceden inceye zabtetmese idi, aşağıda anlattığımız bu hadisiye masal demek daha münasib olurdu.

Oruç Reis kardeşi Hızır ile bu tarihte henüz Hayreddin

---

(1) Gemiyi sağ istikamette çevirmek için dümeni tam sağ tarafa basmak.

(2) Lipari seferi hakkında Bradford ile Fuad Carım tarih bahsinde birleşmezler. Fuad Carım hadiseyi 1504, Bradford ise 1505 olarak gösterir.

değil, Hızır Reis olarak anılırdı ve eski arkadaşı Yahya Reis'leri de yanına alarak, üç Perkende ile denize açılmış ve Sicilya'nın şimaline düşen Lipari adaları önünde, taşıdığı yükün ehemmiyeti dolayısı ile ad dahi alan, bir İspanyol kadırgasına bindirmiştir.

"Atlıların gemisi" diye anılan, bu pek büyük kadırga, Fransızları birkaç yerde yenen kazandığı savaşlardan dolayı, "Büyük Başbug" lakabı ile tarihe geçen pek ünlü İspanyol kumandanı, Napoli Valisi Gonzalo Fernandez de Cordoba'nın emrine, İspanya'dan İtalya'ya 500 er, bir sürü at, hayli para ve bir çok malzeme taşımakta idi.

Silahları ok ve borda kancası ile birkaç topptan ibaret olan Türk korsanları, peşine düştükleri Kuluvrina topları ile donatılmış koskoca kadırgayı üç gün süren ustalıklı manevralardan sonra, rampa ederek ele geçirmişlerdir.

Savaşta yaralanan Oruç Reis, gemiyi, Halkulvad iskelesine getirerek topları, yükü, taşıdığı atların çoğu ve esirlerin tümü ile Tunus sultanı Mulay Muhammed'e armağan etmiştir.

Lipari seferi, Akdeniz'de Oruç Reis'in adını bir daha kazınamayacak kadar sağlam şekilde tesbit ettiği için hususi bir ehemmiyeti haizdir. Zira bu çarpışma ile Oruç Reis, en büyük düşmanlarını bile dize getirebilecek bir cüret ve cesarete, o nisbette de denizcilike mahir bir korsan olmakla beraber büyük bir sabra da sahib olduğunu göstermektedir.

Nihayet Lipari muvaffakıyeti, bir yıl evvel vurduğu Papalık kadırgalarının bütün Avrupa'ya ve bilhassa batıdaki bütün kıyı şehir ve kasabalarına saldığı dehşeti, bir daha unutulması mümkün olamıyacak bir katiyyetle tesbit etmiştir. Böylece kısa sürecek deniz ve kara muzafferiyetlerinden sonra ölürken, geride pek sağlam bir isim, bütün Avrupa'yı titreten bir şöhret ve bunlardan ayrı olarak kendisinin yolunu takibederek dünyanın en büyük amiralı olmak hakkını kaza-

nacak bir kardeş, Hızır Reis'i bırakacaktı. Lipari bu bakımdan pek hususi bir ehemmiyet ifade etmektedir.

Bu maksad ile tarihlerimizin bu sefer hakkında yazdıklarını teferruatı ile vermek yerinde bir hareket olacaktır. Lipari serefi hakkında Fevzi Kurdoğlu'nun yazdığı ve Türk deniz tarihi serisinden olan "Barbaros Hayreddin Paşa" adlı eserinden vakayı aşağıya naklediyorum.

"1514 senesi (Bradford 1505 Fuad Carım 1504 olarak gösterir) deniz mevsimi hulul ettiği gibi, Barbaros kardeşler üç gemi ile sefere çıktılar. İkinci günü Napoli'den hareketle İspanya'ya gitmekte olan bir İspanyol Barçasına rast geldiler. Bu cesim geminin yanında Barbaros kardeşlerin çektirmeleri sandal gibi kalıyordu (İçinde İspanya'nın iki beyi olup her birinin 60 yoldaşı ve her yoldaş 10 ar cübbeli uydurur sipahiler amma deryaya gitmekle birer yoldaş daha uydurmuşlardı. Çünkü her birinin birer hizmetkarları ve barçanın 80 nefer yarar cenk eri yoldaşları var idi ki ceman 320'den ziyade cenkçisi var idi).

İki taraf arasında başlayan muharebe akşama kadar sürdü. Ok ve tüfek ile muharebe edildi. Türkler yedi defa İspanya gemisine çatup halat bağladılar ise de İspanyollar kestiler. Velhasıl yatsı zamanına kadar muharebe sürdü. İki taraf ziyade yorulduğu cihetle sabah oluncaya kadar cenkten feragat ettiler. Ertesi sabah erkenden mücadele başladı. Oruç sancaktan, Hızır iskeleden, Hasan Ali Reis[1] kumandasındaki üçüncü gemi de kıç taraftan hücum ediyordu (Kah bunlar onlara sövüyordu ve kah onlar bunlara sövüyorlardı. Ve kah iyi musahebet edüp dirlerdi kim, biz sizleri almayınca komayız. Ve onlar da dirlerdi kim, biz sizleri değil, on sizler gibi dahi gelirse gemimizi vermeyiz. Hemen yok yere zahmet çekersiniz).

(1) Burada bir zuhul olsa gerek. Zira bütün kaynaklar 3. reisi Yahya Reis olarak gösteriyor.

Top ve tüfek ve ok muharebesi ikinci günü ikindi zamanına kadar devam etti. Nihayet İspanyolların kudreti kalmadı. Aman dilediler, Türkler gemiye girerek İspanyolları birer birer bağlayıp demire vurduktan sonra Hızır Reis, zabtolunan gemiye geçip kendi gemisini yedeğine aldığı halde Tunus'a yol verdi. Oruç Reis, bir müddet daha denizde kaldı.

Bu cesim İspanyol gemisi ahalinin hayret ve takdirleri arasında Halkulvad'a geldi. Gemide 80 doğan ve 30 zağar köpeği vardı. İspanyol asılzadeleri gemiden çıkan iki katıra binmiş, maiyetindeki 60 kişinin ellerine zağar köpekleri tutturulmuş ve kafilenin etrafında 60 Türk levendi atlara binmiş ve gemiden çıkan doğanlar ellerinde olduğu halde bir alay teşkil ederek sultanın sarayına gittiler. Bunlardan başka gemiden çıkan bir çok kıymetli eşya ile dört güzel İspanyol kadını da sultana hediye edildi.

Pek ziyade memnun kalan Tunus sultanı, Hızır Reis'in adamlarına hürmetle muamele ederek her birine hilatler giydirdi ve ikram etti. Reislerine 2.000 altın hediye etti ve "Tersanede bulunan gemilerden hangisini dilerse Hızır Reis'e hediye ettim lütfedip alıp benim aşkıma üzerinde gazalar eyliye" dedi. Hızır Reis, sultanın tersanesini gezerek bir kalitayı beğendi.

Lipari seferi için Aziz Samih Bey (Şimdi Afrika'da Türkler) adlı esirinin birinci cildinde de şu malumatı vermektedir:

"1513[1] senesi kışını Halkulvad'da gemilerinin tamiri, malzemesinin edariki ile geçiren baba Oruç, 1514[2] ilkbaharında sefere çıktı. Cenova'dan gelen buğday yüklü bir Fransız gemisini aldı. Kale gibi büyük bir İngiliz gemisini zaptetti. Bu da çuha yüklü bir tüccar gemisi idi. Göz açtırmayıp bunu da zabt ile Tunus'a döndü. Ganimetlerin beşte[3] birini Tunus hü-

(1) 1504 olacak.

(2) 1505 olacak tarihle zuhul olsa gerek.

(3) Sekizde biri olacak.

kümetine vererek kalanını korsanlar taksim ettiler. Tekrar Hristiyan sahillerine saldılar. İspanya'dan bir barça, yelken açmış geliyordu. Buna da rampa ettiler. Gemide mürettebattan başka bir kumandan ile 500 kadar silahemdaz kara askeri vardı (Ali Rıza Seyfi-Barbaros Hayreddin) kumandan ve naiyeti mukvemete çok uğraştılar fakat neticesi, şecaat çokluğu yendi. Türk gazanferleri kaffesini esir ettiler.

Genel kurmay neşriyatı arasında neşredilen Ekrem Reşid Bey'in (Hayreddin Barbaros) adlı eserinde ise Lipari savaşı şöyle nakledilmektedir.

"Birkaç ay açık denizde, biri çuha ve kıyletli eşye , diğeri buğday yüklü iki sefinenin zabtı, sonra üç kadırganın tevkifi... bu vakalar Hızırla Oruç'un isimlerini deniz üstünde tanıtmıştı. Bu isimleri olur olmaz bir tarzda teleffuz eden bütün ecnebi gemicileri daha dün her kesçe meçhul, bugün ise en büyük, en meşhur korsanlarla boy ölçüşen bu gençlere hayret ederek onları ufuktan kopan iki fırtına bulutuna benzetiyorlardı.

Yakub Bey'in oğullarının gemicilerde uyandırdıkları hayret, günün birinde korkuya çevrildi. İki İspanyol sefiri ile üç yüz askeri hamil olan büyük bir kalyonu aldıkları gün...

Hadise şöyle cereyan etmişti:

Lipari açıklarında Napoli'den İspanya'ya gitmekte olan bu korkunç sefine, üç fırkateye[1] rastgelmişti. Bu fırkatelerin birinde Oruç, diğerinde Hızır, üçüncüsünde ise, iki kardeşin en aziz dostu Yahya Reis, kaptan olarak bulunuyorlardı.

Azamet ve ihtişam dolu gemi iskele ve sancağındaki topların ağzını sola dikmiş ilerliyordu. Rastgeldiği bu üç hafif kırlangıça ehemmiyet mi verirdi. Mamafih onların sancağını

(1) Üst güvertesinden mada bir batarya topu daha bulanan harp gemisi.

görünce ejderha ateş püskürtmekten kendini menedemedi. Lakin atılan güllelerin hiç birisi hedefe rastgelmemişti. Türkler de güllelerle cevaben kalyoun üzerine oklar yağdırmışlar ve yedi defa muvaffak olmaksızın, rampa etmeye teşebbüs eylemişlerdi. Bu esnada ağır surette yaralanan Oruç, geminin kumandasını terk etmek mecburiyetine kalmıştı. Zaten mücadeleye devam etmek gayri kabil olmuştu. Çünkü gün batarak etrafı karanlığa batırmıştı.

Bütün gece (sessiz, rüzgarsız, yıldızlı bir ğece) düşmanlar birbirini gözetlemişti. Seher vakti Hızır kalkmış, namazını kılmış emirler veriyordu. Gemisi yeni ışıldayan günden bilistifade korkunç sefineye yaklaştı. Atılan kancalar ejderinin gövdesine saplandı. Artık rampa etmek kaloylaşmıştı önde Hızır, Türkler İspanyol sefinesine tırmanarak kılıçların çekmişlerdi.

Yahya, kalyonun diğer tarafında aynı hareketi yaptı. Şimdi geminin üstünde vücudlar çarpışıyor, insanlar boğuşuyor, kanlar akıyor, cesedler birbirlerinin üstüne yuvarlanıyordu. Koca ejder, bitap ve perişan Türk kırlangıçlarına teslim oldu.

Bu zaferden sonra, Oruç ağır olan yarasına rağmen Tunus'a dönmek istemedi ve açık denizde cevelanına devam etti.

Yahya ise, hemen Tunus'a avdet edip orada Hızır'ın dönüş merasimini kurmağa memur edildi.

Yukarıda verdiğimiz vesikaların ışıgı altında Lipari adaları deniz zaferini ve bu zaferin Hristiyan dünyasındaki meydana getirdiği korkuyu izah etmek her halde yerinde olacaktır.

Ancak Oruç Reis, Lipari zaferine doğru kanatlanmış giderken, yol boyunca iki büyük av ele geçirmişti.

Bu avlardan birisi Cenova'dan İspanya'ya gitmekte olan ve buğday taşıyan dev bir Fransız barçası idi.

Küçük filo pupa yelken ilerlerken çanaklıktaki gözcü bağırdı.

— Reis, bir büyük barça pruvamızda...

Oruç Reis de gelen barçayı görmüştü. Hemen emirleri-ni birbiri peşi sıra verirken, flama ile Hızır ve Yahya Reis'lere de gerekli emirleri bildirmişti.

Oruç Reis'in sesi çarmuklar(1) arasında ıslık çalan rüz-garın uğultusu arasında duyulmuştu.

— Herkes yerine... kürekler işlesin...

— Topçu top başına...

Oruç Reis bu emirleri verirken Hızır ve Yahya Reis'ler de Oruç Reis'in kadırgasının iskele ve sancak taraflarında başka bir manevra yapıyorlar ve süratle Fransız barçasını is-kele ve sancak taraflarında bordaları hizasına getirmek için kadırgadan uzaklaşıyorlardı. Göz açıp kapayacak kadar kısa bir müddet içinde küçük filo, Oruç Reis'in emrine göre birbir-lerinden ayrılmış, Oruç Reis kadırgası ortada kalmış, iki reis cebahlardaki yerlerini almışlar, süratle adeta bir atmaca hızı ile düşman barçasına doğru akmışlardı.

Top menziline girilmişti. Artık Fransız barçasının kur-tulmasına imkan yoktu. Bu barça için beklenmedik bir baskın olmuştu. Zira Fransız kumandan hemen Fransız bayrağını çekmiş, lakin bu bayrak ta onu mukadder akibetinden kurta-ramamıştı. Oruç Reis'in gür sesi birden duyulmuştu.

— Dümen yarım sancak...

Emir tekrar edilmişti.

— Dümen yarım sancak...

Ve emirle birlikte kadırga iskele tarafına yatarak yarım sancak manevrasını tamamladı. Akabinde Oruç Reis'in ikinci emri duyulmuştu.

---

(1) Direkleri tutan ip veya tel halatlar.

— Sancak topları.. ateşşş...

Ve rüzgarın uğultusu arasında ortalığı yırtan bir gümleme ile toplar ateş açmıştı.

Fransız barçasının hemen baş sularında birden bir yükselme olmuş, güllelerin suya gömülmesinden meydana gelen bir su sütunu Fransız barçasının güvertesini istila etmişti. Oruç Reis, ilk top ateşinden sonra ikinci emrini derhal vermiş, bu sefer kadırga iskeleye dönmüştü.

Oruç Reis, durmadan emir veriyor, toplar durmadan Fransız barçasının önünde korkunç bir baraj yapıyordu. Fransız gemisi naçar yelkenlerini mayna etmiş, Yahya ve Hızır Reis'ler de bir şahin gibi Fransız barçasının üzerine atılmışlar ve rampa etmişlerdi.

İki Türk çektirmesi sancak ve iskele bordaları rampa ettikleri anda Fransız barçasına yıldırım gibi dalan Türk levendleri kaşılarında kendilerine silah çekecek kimseyi bulamamışlar ve bundan da hayret etmişlerdi. Fransızlar başta kumandanları olduğu halde teslim olmuşlar ve o devirde taşınması adet hükmünde levendlere teslim etmişlerdi.

Oruç Reis alargada duruyor, her hangi bir müdahalede bulunmuyordu. Barçanın teslimi işi bittikten sonra forsalar arasındaki Müslümanlar kurtarılmış ve yerine geminin mürettebatı çakılmıştı.

Bu kolay ganimetten sonra filo, Fransız barçası da yedeklerinde olduğu halde yollarına devam etmişti. Bu sefer boyunca Oruç Reis'in filosu bir İngiliz dev kalyonuna rastlamış ve onu da pek kolay bir baskından sonra zaptetmişti. İngiliz gemisindeki yük çuha idi.

Uzaktan Lipari adaları görünmeye başlamıştı. Küçük filo harb nizamında ilerliyordu. Birden çanaklık nöbetçisi bağırmıştı.

— Reis... bir düşman kalyonu...

Oruç Reis hemen kıç kasarada ayağa kalkmış elini gözüne siper ederek gelen kalyonun hangi millete aid olduğunu tesbit etmeye çalışmıştı. Lakin gördüğü kalyon, kalyon değil adeta bir devdi. O güne kadar Oruç Reis de kardeşi Hızır Reis de, Yahya Reis de böylesine büyük ve kudretli bir harb gemisi görmemişlerdi. Bu adeta seyyar bir kale idi. Oruç Reis kaşlarını çatmıştı. Etrafına bakınıyor, levendlerin, bu dev kalyon karşısındaki haleti ruhiyelerini anlamak istiyordu. Bir müddet, güverteye toplanmış olan ve verilecek emirleri yapmaya hazır bekleyen levendleri tedkik eti. Onlarda her hangi bir korku alaimi göremedi. Demek ki, levendler bu dev seyyar kaleden korkmamışlardı. Kararını verdi saldıracaklardı. Birden gür sesi ortalığı inletti.

— Sancak toka....

Ve akabinde grandi direğine süratle çekilen yeşil ipek sancak dalgalanmaya başladı. Dümşan da Oruç Reis'in filosunu görmüştü. Lakin Oruç Reis'in bayrağı çekilinceye kadar ehemmiyet vermemişti. Ama, Oruç Reis'in, üzerinde ayeti kerime yazılı yeşil ipek sancağı grandi direğine çekilince düşman kalyonunda birden hareket başlamıştı. Oruç Reis, düşman kalyonunun güvertesinde oradan oraya koşuşan askerleri pek rahat görüyordu. Mesafe her an biraz daha kısalıyordu. Oruç Reis, her vakit ki gibi işaret flamaları ile Hızır ve Yahya Reis'lere yapacakları manevrayı bildirmiş kendisi de yavaş yavaş iskeleye dümen tutmuştu. Hızır Reis düşman kayonunun iskele tarafına, Yahya Reis de sancak tarafına dümen tutarak manevralarını ikmal etmişlerdi. Bu gün Oruç ve Hızır Reis'lerin hayatında yepyeni ve pek ehemmiyetli bir gün olacaktı. Lipari savaşı gözlerini budaktan sakınmayan iki kardeşi tarihe en şanlı bir şekilde geçirecek, düşman gemicileri ile kâfir krallarını yerlerinden oturamaz hale getirecek bir savaş ola-

caktı. Mukadder netice bu idi. Ama nasıl olacaktı? Bu iş nasıl başarılacak, seyyar kale gibi yükselen kalyonun bordasına nasıl, aborda olacaklar ve düşman kalyonuna fırlayacaklardı. İkl bakışta mümkün olmaz bir hadise gibi görünen şey, pek ala mümkün olmuştu. Kalyonun yanında birer filika gibi kalan küçücük teknelerle bu iş nasıl başarılırmış bütün dünya görecekti ve bütün Avrupa sarayları aylarca bu meseleyi konuşacaklar, Oruç ve Hızır Reis'lerin adları durmadan dillerinin pelesengi olacak, korkulu rüyalar göreceklerdi.

Lipari savaşı, aynı zamanda Oruç Reis'le Hızır Reis'in kuracakları devletin de ilham kaynağı, başlangıç noktası olacaktı. Bu muvaffakiyet ayrıca bütün dünyayı tesir sahası içine alacak, Hristiyan devletler için Doğu Akdeniz ticarete nasıl kapalı bir deniz haline gelmiş, getirilmiş ise, Batı Akdeniz'de öylece kapalı bir deniz haline getirilecek hareketin temeli, bşlangıcı olacaktı. Bunun asıl ehemmiyetli tarafı ise şüphesiz Hristiyan alemi için tamamen kapalı kalan Akdeniz ticareti ile zayıflamaya başlayan devletleri, yeni imkanlar, yeni ticaret yolları aramaya mecbur edecek olan hadisedir. Akdeniz ticaretleri tamamen kesilen Hristiyan devletler, muhtaç bulundukları her türlü ticari eşyayı temin etmek için Atlas okyanusuna açılmayı zaruri telakki etmişler ve Türk'ün Akdeniz'de kurduğu bu kahhar hakimiyet, dünyaya yeni bir devir getirmişti ki, bu devere tarihlerde (keşifler devri) adı verilmişti.

Şimdi rahatça iddia edilebilir ki, eğer Türkler, zabtedilemez bir seyyar kale olan bu İspanyol kalyonunu üç günlük bir savaştan sonra adeta birer filika büyülüğündeki tekneleri ile elde etmese idiler, hiçbir Avrupalı denizcinin bilinmeyen, uçsuz bucaksız derinliklerinde ejderhaların, kaynar suların, büyük deniz kuyularının, insanları bir anda yok eden esatiri kuvvet ve tehlikelerin bulunduğuna inandıkları Atlas okyonusuna açılmaları düşünlemezdi. Lakin yaşamak, ticaretlerini, zenginliklerini devam ettirmek ve doğudan beliren Türk

tehlikesine karşı hıristiyanlığı korumak maksadı ile ayakta durabilmek için kuvvetli olmak lüzumu, bütün Avrupa krallarını, prenslerini hatta bilhassa Papa'yı yeni deniz yolları araştırmak lüzumuna mahkum etmişti. İşte bu mahkumiyettir ki, dünya tarihinin değişmesinde pek büyük payı olan yeni deniz yollarının keşfine yol açmış Avrupa eski kuvvet ve kudretini elde etmişti.

Bu sebeple Türkler, Akdeniz'de kurdukları pek muhteşem hakimiyetleri ile medeniyete en büyük hizmetlerden birisini yapmışlar Avrupa ise, aczi ve kuvvetsizliği ile bu başarıya Türkler tarafından zorla itilmişti.

Evet bu tarihi bir hakikattir. Ama ne edelim ki, batının Hristiyanlık görüşü ile bir başka istikamete döndürmeye muvaffak olduğu bu tazyik de hiçbir vakit kabul edilmemiş ve Türkler barbar olarak tanıtılmakta devam edilmiştir.

İşte bu keşifler çağının kapısını açacak olan Lipari savaşı böyle bir netice vermişti. Oruç Reis, Hızır ve Yahya Reis'lerle kendi manevresını tamamladıktan sonra düşmanın seyyar kale biçimindeki dev kalyonu ilk güllelerini Oruç Reis'in ve kendisine nispeten yakın olan Hızır Reis'in teknelerine göndermişti. İspanyol kalyonunun ilk top endahtından sonra bunu ikinci, üçüncüleri takibetmişti. Fakat atılan her gülle sulara gömüleyor, Türk gemilerine bir türlü isabet ettiremiyordu.

Oruç Reis manevrasını tamamladıkan sonra yine flama ile Hızır ve Yahya Reis'lere kalyona rampa etmeleri emrini vermiş ve serdümene dönerek;

— Dümen iskele... istikamet İspanyol kalyonu... emrini verdikten sonra, arka arkaya emirlerini sıralamıştı.

— Baş topları ateş hazırla...

— Okçular... hazır olun...

— Herkes muharebe yerlerine...

— Rampaya hazırlan... kancalar hazırlansın...

Oruç Reis'in bu emri ile birlikte üç Türk teknesi birer şahin gibi İspanyol kalyonunun üzerine yüklendiler.

Bu delice bir hareketti. Bu aklın almıyacağı kadar cüretkar bir hücumdu. Üç Türk teknesi Allah... Allah... nidaları arasında düşman kalyonunun üzerine yüklenirken, Oruç Reis'in kadırgasındaki iskele ve sancak topları da ilk güllelerini düşman kalyonunun üzerine gönderiyordu.

Atılan güllelerden bir tanesi dev kalyonun yelkenlerinden birisini delmiş, bir tanesi kıç kasara üzerindeki amiral kamarasını adeta yalayarak geçmişti, diğer iki gülle de kalyonun kıç tarafında otuz metre kadar geriden denize gömülmüştü.

Üç Türk teknesi her an artan bir süratle düşman kalyonuna saldırırken, düşman kalyonunda dehşetle açılan gözler bu delice hücumu yapanların çıldırdıklarına zahib olmuşlar, bu dehşetli insanların taarruzlarını hiçbir şey yapamadan takibetmeye başlamışlardı.

Bir fili kuşatan kurtlar gibi kalyonun yüksek, kale misali bordasına yaklaşan üç tekne birden oklarını ve ellerindeki atılabilir silahlarını korkunç kalyonun güvertesine yağdırmaya başlamışlardı. Çok şiddetli bir ok yağmuru altında kalan düşman kalyonundaki askerler geriye çekildikleri bir sırada ise, çektirmeler kancalarla kalyona rampa etmek istemişler, fakat muvaffak olamamışlardı.

Bu hücum üzerine kalyondaki askerler ellerindeki ağribüzlerle Türk gemileri üzerine ateş etmeye başlamışlar, lakin her hangi bir netice alamamışlardı. Oruç Reis, rampanın muvaffak olmadığını görünce geriye çekilme emri vermiş, yeni bir taarruz için lüzumlu zamanı kazanmak istemişti.

Lipari adasının bu kesiminde pek yaman bir mücadele devam ediyordu. Her tehlikeyi göze alarak kale misali bir kalyon ile üç Türk teknesi pek yaman bir harp yapıyorlardı.

Şimdi kalyon olduğu yerde durmuş, Türk gemileri ise onu üç taraftan sarmıştı, kıskıvrak hale getirmişti. Kalyon ne ileri ne geri gidebiliyor, Türklerin yapacakları yeni taarruzlara karşı koymak için mütemadiyen top ateşinde bulunuyordu. Fakat bütün bu top atışları sulara gömülüyor, dev gülleler suya gömülürken çektirmelerin boyunu aşan su sütunlarını da havaya çıkarıyordu.

Türk levendleri düşmanı çileden çkaran yeni bir taktik kullanmaya başlamışlardı. Türklerin yaptığı, düşman askerlerinin maneviyatını kırmaya matuf söz atmalardı. Levenler ellerini magofon gibi yaparak düşman gemicileri ile askerine sesleniyorlar onların maneviyatlarını,

— Ne yapsanız, nereye kaçsınız, bu dev kalyonunuzu mutlaka alacağız.

— Mücadeleniz boş... kalyonu teslim edin...

— Elimizden sizi hiç kimse kurtaramaz, gibi sözlerle kırmak istiyorlardı.

Kalyondaki askerler ile gemiciler ise,

— Boyunuza bakmadan... kale gibi bu kalyonu mu alacaksınız?

— Sizi çekirge ezer gibi ezeriz...

— Yolumuzdan çekiliniz... bu kadırga haşmeti İspanya kralı Ferdinand hazretlerinindir..

— Siz hangi cüretle böyle bir kalyonu almak istersiniz.. şeklinde mukabil cevablar veriyorlardı.

Lakin mücadele durmuyordu. Arada bir dev kalyonun borda topları arka arkaya gürlüyor, durmadan boşa... sulara gömülen cebhane sarfediyorlardı. Tabii mermilerin boşa gitmesi İspanyol kalyonundaki herkesi sinirlendiriyordu.

Oruç Reis, ikinci hücumunu tazelemek için yeniden manevraya geçmiş, onu Hızır ve Yahya Reis'lerin tekneleri ta-

kib etmişti. Oruç Reis ikinci hücuma başlarken iskele toplarını dev kalyona tevcid etmiş ve

— Ateeeeş, emrini vermişti.

Oruç Reis'in teknesinin iskele topları uğuldarken üç tekne de bir anda ileriye atılmış, düşman kalyonuna birincisiden daha şiddetli bir hücum yapmıştı. Türk gemilerinin hücumu o kadar süratli olmuştu ki, düşman kalyon kumandanı topçularına ateş emrini bile verememişti. Oruç Reis'in küçük filosu böylece düşman kalyonunun dibine kadar sokulmuş, fakat pek şiddetli bir ağribüz ateşine maruz kalmıştı. Levendler yine,

— Allah... Allah...

Nidaları arasında kalyona ok yağmuru yağdırırken bir taraftan da halatların ucuna bağlı kancaları kalyonun küpeştelerine tutturmak için savuruyorlardı. Fakat bu sefer ki taarruz da bir netice vermemişti.

Düşman kalyonundan açılan şiddetli ağribüz ateşi sırasında birkaç levend yaralanmış, başka her hangi bir hasar olmamıştı.

Vakit çok geçmişti. Karanlık bastırmak üzere idi... Oruç Reis, gemilerine işaretle geri çekilmeleri emrini vermişti.

Şimdi küçük filo geriye çekilmiş, dev kalyonun top ateşi menzili dışına çıkmıştı.

Gece harbedilemezdi... sabahı beklemek lazımdı... Oruç Reis de öyle yaptı. Ancak düşman kalyonu gözden kaçırılmadı. Kalyon bütün gece müddetinde göz altında tutuldu.

Yeni günle beraber taarruza başlama kararı verilmişti. Reisler, Oruç raisin kadırgasında toplanmışlar, bu hususta karara varmışlardı. Güneş ilk ışıklarını saçmadan evvel Oruç Reis'in küçük filosu sabah namazını eda etmek üzere güvertelerde saf olmuştu. Yanık bir ses, Ezan-ı Muhammedi'yi okumaya başlamıştı. Akdeniz'in bu kıyısında ilk defa Ezan-ı Mu-

hammedi okunuyor... Hazreti peygamberin dünyaya tebşir ettiği islamiyetin sesi dalga dalga akıyor, ufuklarda akisler bırakarak uzaklaşıyordu.

İspanyollar için yabancı olmayan bu ilahi devet, onları deliye çevirmeye kafi gelmişti. İspanya'dan kovdukları, vahşi bir kinle üzerine yürüdükleri, dünyadan kaldırmak için insanlık tarihine asla şefer vermiyecek bir kinle saldırdıkları islamiyet, Akdeniz'in bu mıntıkasında yine karşılarına çıkmıştı. Fakat bu seferki Müslümanlar, hiç de İspanyol Müslümanlarına benzemediklerini açıkça ispat ederek.

Ezan-ı Muhammedi bittikten sonra sabah namazını huşu içinde kılan levendler, sanki biraz sonra başlıyacak bir mücadelenin insanları değillerdi. Dev kalyon kendilerinden bir mil kadar uzakta olmasın, top menziline her an girmek ihtimaline rağmen, Türk levendleri fütur getirmeden namazını eda etmişti.

Şimdi Lipari adaları yakınında cereyan eden savaşın ikinci günü başlıyacaktı. Nitekim namaz biter bitmez, filodaki bütün levendeler harb yerlerini almışlar, gemiler, düşman kalyonunu üç taraftan muhasara etmek için manevraya başlamışlardı.

Oruç Reis derhal hücum emrini vermiş, sabahın bu erken saatinde henüz güneş doğmadan çetin bir savaş başlamıştı. Oruç Reis, bir kaplan gibi İspanyol kalyonuna saldırırken, Hızır ve Yahya Reis'ler de kendisini katiyyen aratamayacak bir şecaat ve cesaretle düşman teknesine saldırmışlardı.

İspanyol kalyonuna yine oklar yağdırılmış rampa kancaları yine fırlatılmıştı. Lakin netice yine alınmamıştı. Oruç Reis'in filosunun taarruzunu durdurmak için düşman kalyonu da agribüzler ve doiğer silahları ile mukabele etmişti.

Bu mücadele saatlerce değil, bütün bir gün boyunca devam etmişti.

Oruç Reis, İspanyol kalyonu ile tutuştuğu mücadelenin ikinci gününde tam üç sefer daha taarruz etmiş, fakat kale gibi yüksek İspanyol kalyonunun güvertesine tırmanmak mümkün olamamıştı.

Her iki taraf da, mücadelenin ikinci gününde adamakıllı yorulmuşlardı. Oruç Reis, rampa edemeyişine sinirlenmişti. Gecenin pek geç saatlerine kadar devam eden mücadeleden sonra geriye çekildikleri vakit Hızır Reis'in çektirmesine aborda olmuş, onu çektirmesine davet etmişti. İndirilen bir filika ile de Yahya Reis sancak gemisine alınmıştı.

Her iki reis çektirmelerinden ayrılırlarken, İspanyol kalyonunu gözden kaçırmamaları için lüzumlu emirleri vermişlerdi.

Oruç Reis'in filosuna mensub iki çektirme düşman kalyonu etrafında volta vururlarken, üç reis sancak gemisinde Oruç Reis'in yanında ve kıç kasara üzerinde konuşmaya başlamışlardı.

— Kafir pek kavi... demişti Oruç Reis...

Reislerin her ikisi de bunu tasdik etmişlerdi. Hızır Reis,

— Evet ağam... evet reisim... Kafirin kalyonu pek kavi , ama elimize geçmez değil. Onu yarın inşaallah zaptederiz.

— Pek kolay olmayacak gibi gelir bana reisim, diyen Yahya Reis, sözünü şöyle tamamlamıştı.

— Düşmanın çokluğu bir şey değil, kafirin kalyonu da onu zaptetmekliğimize mani değil... ama kancaları tutturamıyoruz. Kafir küpeştelerini pek kalın tutmuş... kancalar geri geliyor.

Oruç Reis her iki reisine de bakmış, onların azimli hareketlerini takdir etmişti.

— Doğru söylersiniz... doğrusuna doğru ama.. kafiri mutlaka ele geçirmeliyiz. Ancak o vakit bugüne kadar Akde-

niz'de dolaşan adımız dünya durdukça anılır. Yarın ne yapacaksak yapacağız... illa bu kafiri ele geçireceğiz.

Her iki reis bir ağızdan bu emre duacı oldular.

— Allah-u teala isterse o da olacak.

— Evet Allah-u teala isterse olacak... ama bizden de ikdam gerek.

Hızır ağasının bu sözleri üzerine yerinden hafifçe kımıldadı.

— Ağam... reisim... levenlerimizin hepsi ikdam üzeredir... Allah şahiddir ki, bu kafirin üzerine başka türlü gidilmezdi.

Oruç Reis, "İkdam gerek" sözü ile kardeşini kırdığını anlamıştı. Gönlünü almak için,

— Karındaşım Hızır... sen ne söylersin... biz, ikdamınız yok mu dedik ki bu sözleri sarfedersin... Elbet ikdamımız vardır... elbet levendlerimizin ikdamı vardır... bundan şüphe etmem. Levendlerimizin iki gün içinde gösterdikleri ikdam yeter de artar bile. Ama kafiri, yaralı bir domuz gibi sıkıştırdığımız kafiri ele geçirmek için daha çok ikdam gerek, diye düşünmüştüm. Yoksa ikdam yok demek istemedim.

— Beni bağışla ağam... sana... haşa... hiçbir sözüm yok. Elbet ikdam ister.. elbet bu kâfir ele geçirilecek... sabahla beraber inşallah tekrar taarruza başlıyacağız... ve illa yarın bu kâfir kalyonu elimize geçecek.

— Aferin Hızır... aferin karındaşım... şimdi içim rahat.. artık ölüsem gözüm arkada kalmaz... diyen Oruç Reis yerinden kalkmış ve Hızır Reis'i kucaklamış, alnından öpmüştü.

Oruç Reis, bundan sonra talimatını vermişti.

Günle beraber kafire üç koldan saldıracağız... onu ne kadar yormak mümkün ise o kadar yoracağız. Ben baş bodoslamasını topa tutacağım... siz de kafirin iskele ve sancağından

saldıracaksınız. Filama ile vereceğim işareten sonra hep birlikte kafire çullanacağız. Allah bizimledir... bu hücumlarımız icap ederse gece de devam ettireceğiz. Onun için varın hemen gemilerinize dönün ve levendlerinizle istirahat edin.

Oruç Reis'in sözleri kati idi. Kafir kalyonu yarın mutlaka ve Allah'ın izni ile zaptedilecekti. Bunun için ne mümkün ise o, yapılacaktı...

Hızır Reis'le Yahya Reis hazır bekleyen filikaya binerek çektirmelerine gitmişler ve istirahata çekilmişlerdi.

Oruç Reis'in küçük filosu, doğacak günün kendilerine nasıl bir takım süprizler hazırladığından, nasıl akla durgunluk verecek bir muzafferiyet getireceğinden habersiz, düşman kalyonu etrafında tramola vuruyordu.

Oruç Reis'in filosu, bütün gece nöbette kaldı ve gemiler düşmanın kalyonu etrafında durmadan devriye gezdi durdu. İspanyol kalyonu, kapana kısılmış bir file benziyordu. Sağa yürüyünce üç gemi birden yolunu kesiyor, sola seyir yapınca aynı manevra tekrarlanıyordu. Muhakkak olan şu idi ki, İspanyol kalyonu pek fena bir kapana kısılmıştı.

Sabahın ilk ışıkları etrafı aydınlatırken, İspanyol kalyonundaki nöbetçilerle iskerler, insanı ürperten , gaşyeden ilahi sesi bir defa daha duydular. Ezan-ı Muhammedi, bir kere daha onların kulaklarına kadar geldi ve iliklerine kadar titremelerine sebep oldu.

Oruç Reis'in kadırgasından yükselen, afakı tutan bu lahuti ses, bu muhteşem davet bu sabah bir başka mehabetle ayyuka yükseliyordu. Bu sabah bir başka sabahtı. Bu gün bir başka gün olacaktı ve güneş batmadan, zaptedilemez sanılan kalyon küçük bir Türk korsan filosuna, Oruç Reis'in, Barbaros kardeşlerin eline geçecek, bütün Avrupa bu hadise üzerine seferber olacak ve İspanya'nın meşhur Şimali Afrika seferi başlıyacaktı.

İspanya'nın katolik kralı, İspanya kralı ve Aragon Prensi, alelacele Portekiz ile bir anlaşma yapacak, Fransa ile münasebetlerini en iyi şekilde tanzim edecek ve Grim papanın (papanın) en geniş müzaheretini temin edecekti. Tabii bu arada Ceneviz de kendisine azami yardımı yapacak, yüzbinlik ordularla yüzlerce gemilerden müteşekkil filolarla Barbaros kardeşlerin üzerlerine yürüyecek, fakat neticeyi asla ve asla değiştirmeye muvaffak olamıyacaktı.

İşte Lipari muzafferiyetinin kati neticesi bu olacaktı. Türkler, Barbaros kardeşlerin akla durgunluk veren kahramanlık ve cesaretleri ile birlikte engin Türk zekasının birleşmesinden doğacak devlet adamlığı ve idarecilik vasıfları sayesinde Akdeniz'i bir iç deniz, bir Türk gölü haline getirecekler ve Baba Oruç şehid olduktan sonra, Barbaros Hayreddin paşanın emri olmadıkça bir martı dahi Akdeniz'de uçamıyacaktı.

İşte bu muhaberenin başlıyacağı, daha doğrusu kati neticeyi tayin edecek olan sabah böyle bir hava içinde başlamıştı. Ezan-ı Muhammedi bitince levendler sabah namazını büyük bir huşu içinde eda etmişlerdi. Oruç Reis'in küçük filosunda reisler, bu günün kati darbeyi vuracakları gün olduğunu ifade eden kısa birer konuşma yapmışlar, levendlerin maneviyatlarını yükseltmişlerdi. Ondan sonra da taarruz emri verilmişti.

Güneşin ilk ışıkları dünyayı aydınlatırken üç teknenin üç taraftan birden taarruzu, levendlerin,

— Allah... Allah... nidaları ile düşman kalyonuna savletleri görülecek şeydi. Bunlar sanki insan değillerdi. Bunlar bir başka kudret ve kuvvet iktisab etmişlerdi. Gözlerinde ölüm korkusu yoktu. Hepsinin gözelerinde nurani bir ifade vardı ve şehidlik mertebesine ulaşmak istemenin emsalsiz, tarifsiz vecdi içinde idiler.

İspanyol kumandanı bu şiddetli ve karşı durulmaz

Türk savletine karşı toplarını ortalığı sağır eden tarakaları ile Türk gemilerinin üzerlerine tevcih etti. Lakin muvaffak olamadı. Topların hiç birisi isabet kaydetmedi. Sanki bir kuvvet, İspanyol kalyonunun, o dev kalyonun attığı gülleleri Türk filosunun üzerinden aşırtıyor, Akdeniz'in derin sularına gömüyordu. Tabii boşa giden her gülleden sonra kalyon kumandanı sinirleniyor, adeta deliye dönüyordu.

Türk filosu ilk salvoyu isabetsiz atlattıktan sonra olanca süratleri ile düşman kalyonunun borda hizasına kadar yaklaştılar. Ellerindeki ok, ağrebüz ve diğer ilahllarla kalyona ateş açtılar ve tekrar geriye çekildiler.

Ve durmadan ikinci taarruzalarına başladılar. Düşman kalyonu birincisinden daha şiddetle devam eden ikinci Türk savletini de top atışı ile önlemek istedi. Yine muvaffak olamadı, Türkler yine düşman kalyonunun bordasına yaklaşacak kadar sokuldular ve ellerindeki silahları ile kalyona ateş açtılar. Bu arada levendler, düşman askerlerinin sinirlerini bozucu sözler söylediler ve geriye çekildiler.

Düşman kalyonunun kumandanı bu cüretkar ve ölümden korkmayan Barbaros kardeşlerin taarruzundan adeta bunalmıştı. Verdiği emirleri büyük bir sinirlilik içinde tekrarlıyor, tabii düşman kalyonundaki efrad da bundan ziyadesi ile müteessir oluyordu.

Devamlı şekilde tekerrür eden ve sinirleri geren emirler, belli bir şekilde askerler ve tayfalar arasında bozguncu bir hava meydana getiriyordu. Oruç Reis, bunun farkında idi ve tam darbeyi vuracak anı bekliyordu.

Oruç Reis'in filosu üçüncü taarruzuna hazırlanıyordu. Vakit bir hayli geçmiş, güneş kuşluk vaktini devirmiş, vakit akşama yaklaşmıştı. Oruç Reis, düşman kalyonuna bir daha dikkatle bakmış, sonra son ve nihai olacak olan hücum emrini vermişti.

Hızır ve Yahya Reis'ler kalyonun sancak ve iskale bordalarına, akla durgunluk verecek bir süratle akarlarken, sancak gemisi de düşman kalyonunun baş omuzluklarına arka arkaya toplarını ateşliyordu. Düşman kalyonundakiler şaşkına dönmüşlerdi. Oruç Reis filosunun her taarruzu onlara ölüm saatlerinin geldiğini hatırlatıyordu. Fakata bu son taarruz, hepsinden daha dehşetli idi. Oruç Reis'in teknesinin topları arka arkaya gürlerken Hızır ve Yahya Reis'lerin çektirmeleri de düşman kalyonuna kacalarını, iplerin uçlarına bağlanmış çengellerini atmışlar ve bu sefer küpeşteye tutturmaya muvaffak olmuşlardı. Kancalar kalyonunun kalın küpeştelerine saplanırken bir kısmı da teknenin karinesine saplanmıştı. Şimdi iki çektirme büyük bir süratle sağılan halatlarla dev kalyonun bordasına rampa olmaya çalışıyorlardı.

İki çektirmenin güvertesinde toplanmış olan levendler bir taraftan

— Allah... Allah... nidaları ile düşmana dehşet salarken, bir taraftan da çengellere bağlı iplerle düşman kalyonuna tırmanmaya başlamışlardı.

Oruç Reis de derhal düşman kalyonuna rampa etmişti. Şimdi cehennmi bir savaş başlamak üzere idi. Türk levendleri başta Hızır ve Yahya Reis'ler olduğu halde düşman kalyonunun güvertesine çıkmışlardı.

Hızır Reis de, Yahya Reis de düşman askerlerinin sinilerini yok eden, onları dehşete düşüren gür erkek sesleri ile haykırıyorlardı.

— Vurun yoldaşlarım...

— Koman kafiri... vurun...

Anamız bizi bu günler için doğurdu... koman... yiğitlerim... koman aslanlarım...

Ve gözleri dönmüş, zafer müjdecisi palaları ile levendler, durmadan, dinlenmeden düşman kellesi uçuruyorlardı.

Birden kalyonun silah ve feryad seslerini bastıran gür ve erkek bir ses bir anda ortalığı kapladı. Bu ses Oruç Reis'in... Baba Oruç'un sesi idi.

— Bre koman kafiri.. vurun aslanlarım... vurun şahbazlarım.. vurun kahpe kafire... vurun...

Evet.. Türk levendleri vuruyorlar.. önlerine çıkanın başını omuzlarından alıyorlardı. Şimdi İspanyol kalyonun güvertesi bir kan deryasına dönmüştü. Cesedler bibirleri üzerine yığılıyor... yaralılarla ölüleri tefrik etmek mümkün olmuyordu. Düşman kalyon kumandanı ise, kıç kasara üzerinde ümidsiz nazarlrla aklın almayacağı bu dehşetli hücumun belli neicesini takibediyor, arada bir yanındaki süslü salon kadınlarına benzeyen İspanyol zabitlerine emirler veriyor, fakat emirlerin tatbikine şahid olamıyordu.

Gün batmak üzere idi ve İspanyol kalyonun güvertesindeki göğüs göğüse mücadele, kıyasıya, merhametsizcesine cereyan eden boğuşmada sona ermek üzere idi.

Türk palalarının önünde tutunamayan düşman askerleri ile tayfalar

— Turko... Turko... diyerek ellerini yukarıya kaldırıyorlar, teslim olduklarını kendi lisanları ile ifade ediyorlar, silahlarını yere atıyorlardı.

Oruç Reis, bu manzara karşısında sevincinden şaşkına dönmüştü. Birden kendisini topladı ve,

— Haydi aslanlarım... Kıç kasara üzerindeki şu kumandanı diri isterim, diye haykırmış ve birden elinde palası, kıç kasaray doğru fırlamıştı. O anda da derinden bir

— Ahhh.... çekmişti.

Oruç Reis, sağ kolundan, kıç kasara üzerindeki zabitlerden birisinin ateşlediği silahın kurşunu ile ağır yaralanmış ve palası elinden düşmüştü.

Oruç Reis, kolundan oluk gibi kan akmasına rağmen, hemen yere eğilmiş palasını sol eline almış ve,

— Hücum... aslanlarım.. kafiri diri isterim emrini verirken, Hızır Reis'in gür sesi herşeyin üstünde bir gürleme ile ortalığı tutmuştu.

— Vurun bre... kafire vurun... koman... Oru ağam yaralandı ise, biz en güne dururuz... vurun kahbe kafire... vurun...

Ve arkasından bir şimşek gibi yanındaki dört levendle kıç kasara üzerine fılamıştı. Şimdi burada, kıç kasara üzerinde yeni bir çatışma, yeni bir vuruşma başlamıştı. Buna vuruşma denemezdi. Zira insanları tefrik etmek mümkün değildi. Sanki vuruşanlar birbirleri ile kaynaşmış, tek vücud olmuşlardı. Ama İspanyollar ne yapsalar nafile idi. Zafer Türklerin kahhar kudreti önünde İspanyolların elinden çıkmış, Türklere nasib olmuştu. Ve tabii kalyon, içindekilerle ve hamulesi ile birlikte Barbaros kardeşlerin eline geçmişti.

İspanyol kalyonunun kaptanı, mücadelenin faydasız olduğuna anlamış, silahını yere indirerek teslim olduğunu söylemiş, etrafındakilere de mücadelenin neticeyi değiştiremiyeceğini kati bir lisanla söylemişti.

Gün batarken, zabtedilemez İspanyol kalyonu üç küçük gemiden ibaret Türk filosu önünde silahlarını terk etmiş, kaderine rıza göstermişti.

Levenler, kalyonu bir baştan bir başa tarayıp esirleri toplarlarken Hızır Reis'le Yahya Reis de hemen baba Oruç'un yanına varmışlardı.

— Ağam, yaran ağırca galiba, diyen Hızır Reis'e, Oruç Reis,

Hayır bir kurşun yarası... diye cevab vermişti.

Hızır, hemen tımarcıyı istetmiş ve ağası Oruç Reis'in adalelerini parçalayan, sağ kolunu zedelemiş bulunan yarasını tımar etmesini emretmişti.

Hızır Reis, hemen ikinci emrini vermişti.

— Kalyondaki bütün esirleri forsaların yerine çakınız. Gemiden hiç kimsenin kaçmasına müsaade etmeyin. İspanyol bandırasını indirin...

Levendler bu emirleri derhal yerine getirmek için yerlerinden ayrılırlarken, Oruç Reis de kendi teknesine geçmiş, kamarasına yatırılmıştı.

Küçük filonun kazandığı bu muhteşem zaferden sonra yaralı yatan Oruç Reis'in yerine kumandayı Hızır Reis almıştı.

Barbaros kardeşlerin bu büyük muvaffakıyeti günle beraber sanki bir anda ve gizli bir haber kaynağı ile bütün Avrupa'ya yayılacak ve krallar, prensler, dükler, senatolar ve Papa dehşet içine düşecekti.

Hızır Reis, ağasının kadırgasından kendi çektirmesine geçer geçmez ilk emrini vermişti.

— Rota Cenub batı...

Küçük filo, yedeğindeki koskoca İspanyol kalyonu ile ağır ağır Cenuba. Halkulvad limanına doğru yol almaya başlamıştı.

Gün ilk huzmelerini bu muzaffer filonun üzerine indirirken, Oruç Reis geceki ıstırabına rağmen ayağa kalkmış, filama ile filonun toplanmasını emretmişti.

Hızır ve Yahya Reis'lerin çektirmeleri yavaş yavaş rota değiştirmişler, Oruç Reis'in kadırgasına aborda olmuşlar ve iki reis, Oruç Reis'in huzuruna çıkmışlardı.

Oruç Reis, kamarasında istirahat ediyordu. Hızır ile Yahya içeriye girdikten sonra onlara oturmalarını söylemiş ve söze başlamıştı:

— Allah, bizlere büyük bir zafer bahşetti. Şimdi sen, karındaşım.. Hızır. Kafirin kalyonu ile Halkulvad'a gideceksin..

gemideki hediyeleri, kalyon da dahil olduğu halde hiçbir şey almadan Sultan Mulay Muhammed'e vereceksin.

Oruç Reis, yaralı olmasına rağmen, pek neşeli idi. Hızır Reis'e bu emirleri verirken gözleri gülüyor, elde ettikleri bu fevkalede mühim zaferin hazzını ve zevkini hissetiğini her hali ile belli ediyordu. Oruç Reis, Hızır Reis'e emrini verdikten sonra, Yahya Reis'e dönümüş ona da şu emri vermişti.

Yahya... sen durmadan Halkulvad'a dümen kıracaksın. Hızır'dan hızlı gidersin. Ondan evvel oraya var ve kendisine bir karşılama merasimi düzenle. Bu merasim öyle bir mersim olsum ki, herkes, Türk levendlerinin zaferini her vakit ansın. Sultan Muhammed'e de meresimde bulunmasını istediğimi söyle. Umarım ki gelir. Böylece onu da teşhir etmiş oluruz.

Yahya Reis, Oruç Reis'in sözlerini dinledikten sonra

— Başüstüne reisim.. sen nasıl emredersen öylece yaparım.

Fakat Hızır, Yahya Reis kadar yumuşak değildi. Öyle olmadığını da ağasına karşı yaptığı konuşma ile ortaya koymuştu. Hızır Reis, müteessir bir halde konuşmuştu.

— Ağam... reisim... demişti. Yaran ağırca... tımar olmaya muhtaç... Ben bu sularda böyle yaralı dolaşamazsın.

Oruç Reis'in birden gözleri açılmıştı. Kardeşinden de gelse, kendisinin cesaretinden şüphe edecek veya kendisini yaralı olduğu için bakıma muhtaç gösterecek her kim olursa olsun onu sinirlendirirdi. Sert, fakat kırıcı olmayan bir ifade ile,

— Ya karındaşım sen ne zannedersin? Biz deryalar eriyiz... bir yara ile yatağa düşecek, bir yaradan korkacak ermiyiz ki, bize Halkulvad'a gitmekliğimizi tavsiye edersin?

Hızır ağasının yüzüne bakmıştı.

— Ağam... yaralısın... yaranın tımara ihtiyacı var. Sen artık kendinin adamı değilsin... sen ilayi kelimetullah için ci-

had eden bir reissin. Senin aklına... senin basiretine muhtacız... Hızır Reis susmuş, sonra yine devam etmişti.

— Hem bu zaferin, kâfir kralları tarafından duyulur duyulmaz, deryalara safineler gönderilecektir. Bunu da düşünmek lazım. Sen tek başına bir çektirme ile ne yaparsın?

Oruç Reis'in, Hızır'ın bu sözleri üzerine gözlerini Yahya Reis'e çevirmişti. Bakışlarında sanki onun, Hızır'ın söylediklerini tasvib edip etmediğini anlamak isteyen bir mana vardı. Yahya Reis de sözünü sakınmayan, esirgemeyen bir insandı. Merd bir Anadolu çocuğu idi. O da Oruç Reis gibi Mağrib sularına çapul yapmak için değil, fakat İspanya Müslümanlarına yardım için gelmişti. Konuşmaya başladı.

— Reisim... Hızır Reis doğru söyler. Biz burada bir cihad için dururuz. Artık perakende dolaşmak doğru olmaz. Kafir sularında yaptığımız baskınlar hendise kâfir krallarını, prenslerini üzerimize çullayacak. Tedbirde kusur etmek doğru değildir.

Oruç bir an Hızır ve Yahya Reis'e bakmıştı.

— Doğru söylersiniz... ama bizim de bir düşündüğümüz var, diyen Oruç Reis'e, Yahya Reis şu cevabı vermişti.

— Reisim... elbet senin de düşündüklerin var. Senin düşündükleri bizden akdemdir. Ama kafiri de hesaba katmak lazımdır. Henüz istediğimiz gibi kuvvetlenmedik. Sözümün geçmesine geçer ama, istediğimiz gibi değil, kâfir kalyonları artık bizi rahat komamak için hep birlikte gezecekler. Ola ki bunlardan biri ile karşılaşırsın. O vakit ne olur? Bunun Allah'tan başka kimse bilmez. Yaralı olmasan... gam yemeyiz.

— Yahya... bir kol bir insana yetmez mi ki?

— Yetmez reisim... yetmez. Bizim ikişer değil... dörder kola ihtiyacımız var. Zira ilayi kelimetullah için gaza ederiz. Sadece onu ya... biz, bir de din kardeşlerimizin yardımına koşmaya mecburuz. İspanyalı kardeşlerimiz bizi gözlerler.

Kafirin engizisyonu orada nice işkenceler ve katliamlar yapar. Bu din kardeşlerimizi yalnız koyamayız.

Oruç Reis, konuşmayı uzatırsa fikrinden cayacağını anlayınca bir el hareketi ile Yahya Reis'i susturdu ve son kararını bildirdi.

— Allah bize muindir. Biz dini Muhammedi uğruna mücadele ediyoruz. Elbet ulu Allah, siyanet meleklerini bizden esirgemez. Varın gidin. Ben bu sularda biraz daha cevelan edeceğim.

Oruç Reis'in kararı kati idi. Bu sularda kalmak, kazandığı zaferin neticelerini görmek istiyordu, kim bilir belki bir başka sebep Oruç Reis'i bu sularda kalmaya mecbur ediyordu. Belki de Mulay Muhammed'i düşünüyor, ona hediyeleri kendi eli ile teslim etmek isteniyor, böylece aralarında bir mesafe, kendi lehine tecelli edecek bir mesafe bırakmak istiyordu. Bu akla daha yakındı. Kendisinin hediyeleri takdim etmesi ile, bir reisi durumunda olan karındaşı Hızır'ın vermesi ardasında elbette fark vardı. Oruç Reis, bu hareketi ile belki sultan Mulay Muhammed'e değer vermediğini de kendisine anlatmak istiyordu. Tabii bütün bunlar bir tahminden ileriye geçen şeylerdir.

Fakat bilinen bir hakikat vardı ki, Oruç, zaferi kazandığı sularda kalmış, kardeşi Hızır Reis, yedeğinde İspanyol'un devasa kalyonu olduğu halde Halkulvad limanına dümen tutarken, Yahya Reis de hazırlıkları tamamlamak için aynı limana yelken kürek rota utmuştu.

Hızır Reis Halkulvad Limanına Gidiyor

Hızır Reis'le Yahya Reis'in Oruç Reis'ten ayrılışları pek heyecanlı olmuştu. Hızır, ağası ile kucaklaşmış, sonra gözlerinden akan iki damla yaşı zaptedememişti.

— Ağam... reisim, demişti, hakkını helal et...

Oruç Reis, kardeşinin bu sözleri üzerine gülümsemiş,

— Tasalanma karındaşım... tasalanma... Evel Allah yine görüşeceğiz.

— Amenna... kim bilir belki biz gelemeyiz ağam...

— Allah hepimizin yardımcısıdır, elbet tekrar buluşacağız... tekrar deryalara birlikte açılacağız. Hem bu sefer küffar üzere yapacağımız akınlar bir başka türlü olacak...

Oruç Reis, bir müdet susmuştu. Sonra yaralı halinden umulayacak bir sertlik ve gür bir ses ile sözlerine devam etmişti:

— Allah bizimle biledir karındaşın... Bil ki biz burada dini devlet cihad eyleriz... Allah bize, dine ve devlee hizmeti nasib emiş... yapılacak daha çok işimiz var. Düşün ki İspanyalı hala din kardeşlerimize eza eder. Bunlara karşı vazifelerimiz var... Allah bize bu vazifeyi tamamlamak, onların intikamını komamak için fırsat verecektir... bundan tasan olmasın. Sen şimdi bunları bırak karındaşım. Var sağlıcakla gi ve beni bekle.... Allah kısmet ederse yakın zamanda Halkulvad'a döneceğim. Vakit neler yapmak istediğimi göreceksin. Yalnız şunu bil, Sultan'a karşı yumuşak olma... önünde ezilme. Hediyelerini de bittamam ver. Yapılacak merasimde kendini yükselt... Türk olduğunu, Diyarı Rumdan olduğunu herkese tasdik ettir.

— Ağam... reisimin emri başım üstünedir... Seni de, kendimizi de, padişhımızı da küçük düşürecek hiçbir hareket yapman, Yüreğin rahatta kalsın.

Bu konuşmadan sonra Yahya Reis de Oruç Reis'in yanına yaklaşmış ve elini öpmek istemişti. Oruç Reis, Yahya Reis'e elini vermemiş, tek kolu ile onu kucaklamış ve alından öpmüştü.

Yahya...Hızır'dan evvel Halkulvad'a gideceksin. Oradaki vazifen Sultan katındaki gücümüzü kendisini incitmeden ona anlatmaktır. Sonra yapılacak merasimin pek büyük olmasına dikkat et. Her tarafa haberler sal... herkes gelsin ve Barbaros kardeşlerin neler yapabildiklerini görsünler. Göreyim seni.

— Reisim... seni mahcup etmeyiz... istediğin her şey, istediğinden daha iyi yapılacak. Bu merasimin ne kadar mümküse o kadar debdebeli olmasını temin edeceğim.

— Haydi göreyim sizi... Allaha emanet olunuz...

Hızır Reis'le Yahya Reis filikalarına binerek Oruç Reis'in yanından ayrılırlarken, Koca Oruç göz pınarlarına biriken yaşları zorla zaptetmiş ve arkalarından seslenmişti.

— Hakkınızı helal ediniz... Kim bilir belki...

Sözlerininin arkasını getirmemişti. Oruç Reis, gözlerinde akan yaşlarla karındaşı Hızır ile Yahya Reis'e el sallıyor onları uğurluyordu.

İki reis, Oruç Reis'in sözlerine candan, bütün kalbleri ile cevab verdiler.

— Hakkımız helal olsun... Sen de hakkını helal et reisim.

— Benden yana hakkım helal olsun... yolunuz açık olsun.

Ve Oruç Reis, biden döndü, vardiya başına,

— Sancak alabanda... yelkenler fora...

Vardiya emri tekrarladı,

— Sancak alabanda... yelkenler fora...

Levendler, Oruç Reis'in emrini vakit geçirmeden yerine getirdiler. Açılan yelkenler esen tatlı poyrazla şişerken Oruç Reis'in emri tekrarlandı.

— Kürekler hissa...

— Kürekler hissaa....

Kürekler birden işledi... kürek palaları suya daldı ve tekne birden ileri atıldı. Şimdi Akdeniz'in bu kısmında arkasına bile bakmaktan adeta korkarcasına gözlerini ileriye, engin denize çeviren yrlaı tek kollu kaplanın, Oruç Reis'in çektirmemizin uzaklaştığını seyreden dört yüze yakın Türk levendinin seslerini ayyuka çıkmıştı.

— Yolun açık olsun... Allah yardımcımız olsun koca reis.

Oruç Reis'in çektirmeleri ufukta kaybolurken, Yahya Reis de Hızır Reis'ten ayrılmış, yelken kürek Akdeniz'in uçsuz bucaksız enginliklerinde kendisine verilen vazifeyi yerine getirmek için Halkulvad limanına dümen tutmuştu.

Hızır Reis, tek çektirme ile yedeğindeki dev İspanyol kalyonu ve İngiliz ve Fransız barçaları olduğu halde ağır yol ile Yahya Reis'in rotasını takibe başlamıştı.

Yahya Reis'in çektirmesi büyük bir süratle uzaklaşmış, gözden kaybolmuştu. Hızır Reis kendisinden çok daha kuvvetli üç devasa tekne ile Akdeniz'in enginliklerinde yapa yalnız kalmıştı. Hızır Reis'in çekirmesinde hekes, bütün levendler tetikte idiler. Nasıl olmasınlardı ki, yedeklerinde biri dünyanın en büyük kalyonu, diğerleri devasa iki barça olmak üzere üç düşman gemisi vardı. Bunlardan bilhassa İspanyol kalyonunun durumu kandesini daima tetikte durmaya, mecbur ediyordu. Gerçi bütün tedbirlerini almıştı amma ne de olsa yine de uyanık olmak lazımdı.

Bu tertip içinde birkaç günlük bir yolculuktan sonra Şimali Afrika sahilleri görünmüştü. Levendler sağ salim geldikleri için pek neşeli idiler. Hızır Reis pek iyi tanıdğı bu topraklara yaklaşmanın verdiği bir sevinçle beraber, Hatice'nin, hasta bıraktığı zavallı yavrunun acısı ile içinin burkulduğunu da hissediyor, içinde tarif edemediği bir eziklik hissediyordu.

Hızır Reis kendi kendine soruyordu.

— Acaba Hatice'yi nasıl bulacağım?

— Hatice iyileşti mi?

Hızır Reis bunları düşünüyordu. Bu arada bir de aklına pek kötü ihtimaller geliyor, "Acaba" diye kendi kendisine soruyor ve Hızır huzursuz oluyordu. Hızır Reis bunu aklına getirdiği vakit gayri ihtiyari ürperdiğini hissediyordu. Bu bir başka histi. Hızır, küçük Hatice'nin şahsında sanki kendi evladını bulmuş gibi idi. Onu asla kaybetmek istemiyor, endişeleri ve ürpermesi de bundan ileri geliyordu.

Bu düşünceler içinde ne kadar bocaladığını bir türlü tayin edemiyordu. Birden çanaklıktaki nöbetçinin sesi ile kendisine geldi.

Halkulvad göründü.... Halkulvad göründü.

Hızır birden silkindi, düşüncelerinden sıyrıldı ve uzakta hayal meyal farkedilen Halkulvad'ın silüetine baktı. Birden için sızladı, Hatice hakkında düşündüğü kötü ihtimal, ölmüş olması ihtimali birden her tarafını yaktı, vücudunu bir ateş sardı... dokunsalar ağlayacak durumda olduğunu anladı ve süratle kamarasına girdi.

Hızır Reis'in emrindeki küçük filo, ağır ağır Halkulvad limanına doğru seyrediyordu. Hızır Reis'e bu müddet ne kadar da uzun gelmişti. O şimdi ne merasimi, ne de bir başka şeyi düşünmek istemiyordu. O sadace kızı yerindeki küçük Hatice'yi düşünüyordu. Yakub Bey'in bu ele avuca sığmaz çocuğu, istikbalin en büyük amirali, muheşim Barbaros Hayreddin paşa, yavaşça yerinden kalktı, lumbuzdan dışarıya baktı. Şimdi Halkulvad'ın evleri seçiliyor, her tarafta kaynaşan, sahile koşuşan insanlar farkediliyordu.

Hızır Reis yavaş adımlarla kamarasından çıktı, kıç kasara üzerinde vardiya başı ile serdümen dikkatle filosunu se-

yirini idare ediyorlar arada bir filamalarla diğer gemilerdeki levendlere yapılacak manevrayı bildiriyorlardı.

Artık Halkulvad limanına pek az bir mesafe kalmıştı. Filo yavaş yavaş limanın ağzına doğru ilerliyordu. Limanın ağzına birkaç yüz metre mesafeye geldikleri vakit, Halkulvad'ın eski ve küçük kalesindeki toplar gürlemeye ve selam atışında bulunmaya başladılar.

Hızır Reis, kaleden atılan toplara mukabele etmek için emir verdi.

— Donanma bayrakları çekilsin...

— Donanma bayrakları çekilsin...

Ve akabinde bir iki dakika geçmeden çektirmenin grandi direğine rengarenk donanma bayrakları toka edildi. Levendler ise, çektirmenin güvertesinde toplandılar ve çimariva nizamında durdular.

Önde Hızır Reis'in çektirmesi, onun arkasından İspanyol kalyonu ile Fransız ve İngiliz barçaları süzülerek iç limana girdiler, şimdi sahillerde toplanmış olan halk avazı çıktığı kadar, bağırıyor,

— Hızır Reis hoş geldin... gazan mübarek olsun... diye tezahürat yapıyorlardı.

Yahya Reis'in teknesi de demir üzerinde olmasına rağmen, donanma bayrakları ile donanmış, levendler çimariva nizamında çektirmenin sancak küpeştesi arkasında sıralanmışlardı. Yahya Reis, çektirmesinin kıç kasarsı üzerinde bir eli silahlığına yerleştirilmiş palasında, dim dik duruyor, Hızır Reis'i selamlıyordu.

Tekneler ağır yolla limanın çinde seyrettiler. Hızır'ın çektirmesi demir yerine gelince reisin gür sesi duyuldu.

— Funda demiir.

Vardiya emri tekrar eti,

— Funda demir.

Ve akabinde ırgattan boşalan demir zincirinin lçadan kaymasından meydana gelen sese, demirin denize düşmesinden meydana gelen seste karıştı bir su sütunu havaya yükseldi ve devamlı zincir sesi bir müddet devam etti.

Yedekte gelen üç tekne de kendilerine münasip gördükleri demir yerlerinde demirlediler.

Biraz sonra Yahya Reis, Hızır Reis'in çektirmesine gelerek onunla kucaklaşmıştı.

— Hoş geldin reis...

— Hoş bulduk Yahya Reis.... nasılsın?

— Allah'a hamdolsun, iki günde indik Halkulvad'a... yolda hiçbir kafire rastlamadık.

— Yahya kardaşım... Deli Cafer Reis'ten haber var mı?

— Hızır Reis... ben gelmeden on gün kadar evvel gelmiş, yanında bir iki ufak tekne de varmış... onlarla hemen 500 den fazla Müslüman getirmiş, burada durmamış,

— Beni bekleyenler var, onları kurtarmak için tekrar gitmekliğim lazım demiş ve süratle, muhacirleri boşaltmış, kumanyasını düzmüş tekrar İspanya sahillerine akmış gitmiş.

— Başka bir haber yok mu imiş?

— Ne gibi reisim?...

— Ona Hatice'nin annesi hakkında malumat toplamsını, bulabilirse onu da getirmesini tenbihlemiştim.

— Hayır reisim... başka hiçbir haber bırakmamış.

İki reis, Hızır'ın çektirmesinin kıç kasarasında böyle konuşurlarken lumbar ağzındaki nöbetçinin düdüğü ve akabinde nöbetçinin sesi gürlerdi.

— Sultan Mulay Muhammed'in veziri Abdüsselam Tunusi...

Hızır ve Yahya Reis'ler birden Lumbar ağzına döndüler ve çektirmeye girmek üzere bulunan sultanın memnuniyetten ağzı kulaklarına varan vezirinin yüzünü gördüler.

Hızır'ın bir anda kafasında şimşekler çaktı. Nısıl çakmasın ki, Sultan ilk defa olarak bir vezirini bir korsan kaptanının, bir deryalar reisinin çektirmesine gönderiyor, onu karşılamak lüzumunu hissediyordu. Hızır Reis, bundan azami istifade etmek imkanlarını kendisi için de ağası Oruç Reis ve diğer, Türk reisleri içinde kullanmaya karar vermiş, Türk reisleri ile levendlerinden hakimiyetliklerini onlara zorla kabul etirmeye karar vermişti.

Gerçi Sulan da, vzirleri de, halk da Rumi korsan reislerine pek fazla itibar ediyorlardı, amma bu kafi değildi. Hızır Reis de ağası gibi bir başka türlü düşünüyordu. Onlar buraya hizmet etmek, diyarı iklimi Rum padişahının emrine baş koymak, dini Muhammed'i için mücadele etmek için gelmişlerdi. Bunu kabul ettirmek, buralarda pek sağlama tutunmak ve kendilerine tahmil edilen vazifeyi, ilayı Kelimetullah'ı yerine getirmek için kudretlerini münakaşasız kabul ettirmek icap ediyordu.

Hızır düşünüyordu ki, Sultan, kendilerini istemediği vakit, Halkulvad limanında uzaklaştırmasın. Bunu temin etmek için de ağır basmak, yenilmez bir kuvvet ve kudretin mümessili olduklarını kabul ettirmek şarttı... İşte şimdi tam fırsat zuhur etmişti. Bundan istifade edecekti.

Abdüsselam Tunusi'nin lumbar ağzından başı göründüğü vakit, oraya doğru seyirtmek isteyen Yahya Reis'e, yavaşça,

— Bırak kendisi gelsin... demişti. Reis derhal Hızır'ın ne demek istediğini anlamış, bıyyık alından gülmüştü.

Diyarı iklimi Rum'dan gelen iki reis, bütün Tunus halkının hayretleri arasında limana girerken Hızır'ın bıraktığı in-

tibadan azami istifadeler sağlamak istercesine dimdik ayakta duruyorlar, sultanın vezirini kıç kasara üzerinde bir elleri silahlıklarına yerleştirilmiş koca kulaklının kabzasında olduğu halde bekliyorlardı.

Vezir Abdüsselam Tunusi yavaş adımlarla yanında ve bir adım gerisinde iki levendin arasında kıç kasaraya doğru ilerledi ve Hızır Reis'le Yahya Reis'lerin önünde durdu.

— Selamünaleyküm, Hızır Reis diyerek Hızır Reis'i selamladı sonra konuştu.

— Tunus'un büyük sultan Mulay Muhammed adına Tunus'a hoş geldiniz, safalar getirdiniz, demekle bahtiyarım.

Vezir bunu söylerken, Hızır ve Yahya Reis'lerin önünde eğilmişti. Hızır Reis, yaşından umulmayacak kadar tedbirli ve hakim bir eda ile

— Safalar bulduk, Sultan Mulay Muhammed'e bağlılığımız berkemaldir. Sultanın sağlık ve afiyetinden başka bir dileğimiz yoktur. Diye cevap verdi. Ve vezir ile aralarında şöyle bir konuşma geçti.

— Seferinizin çok güzel geçtiğini, yoldaşınız Yahya Reis'ten öğrenen sultanım pek memnun oldular.

— Allah sultanımızı eksik etmesin...

— Bu seferiniz pek verimli oldu. Kafirlerin bugüne kadar görülmedik şekilde bellerini kırdınız. Gazanız mübarek olsun.

— Allah'tan inayeti ve sultanımızın lütfu keremi ile seferimiz iyi geçti. Kafirin iki barçası ile en büyük kalyonunu zaptettik.

— Şanınız ve namınız var olsun... dünya durdukça şanınız eksik olmasın.

— Allahu teala hazretlerinin izni keremi ile şanımız bütün küffar ellerinde yad edilir. Ağam.. reisimiz Oruç Reis'in

adı kâfir krallarının, pernslerinin, dükalarının... hatta Grim Papa'nın kilisesinde de dehşet salar bir namla yadedilir.

Vezir gözleri ile deniz üzerinde duran devasa teknelere baktıktan ve onları işaret ettikten sonra,

— Bu tekneler bunun şahididir reisim... ağanız, büyük resimiz Oruç Reis neden gelmedi... o nerelerdedir şimdi?

— O, deryalar için yaratılmıştır... deryalar durdukça o deryadan dışarı itibar etmez. Reisimizin yerine biz, sultanımıza hediye ve hürmetlerimizi takdim edeceğiz. Reisimiz bu vazifeye bizleri memur etti.

Bu görüşmeden sonra Hızır Reis verdiği emirle yere serilen ipek şiltelerin üzerinde bağdaş kurdular ve bir müddet sohbet ettiler. Vezir çektirmeden ayrılırken, Hızır'ın kendisine verdiği pek kıymetli bir pırlanta yüzüğü de parmağına takmış bulunuyordu.

Sultanın veziri çektirmeden ayrılır ayrılmaz, Hızır Reis derhal filikasının hazırlanmısın emretmişti.

— Yahya... kardaşım. Ben dışarıya çıkıyorum. Demiş ve derhal filikaya atlayarak sahile çıkmıştı.

Hızır Reis, ayağının olanca gücü ile, Halkulvad'ın dar sokaklarına daldı. Bir çok dar ve dolambaçlı sokaktan geçikten sonra nihayet Hatice'yi emanet bıraktığı evin önüne geldi.

Hızır'ın içinde aynı eziklik yine başlamıştı. Kapının önünde bir müddet durdu. Kapıyı çalıp çalmamak arasında adeta bir kararsızlık geçiriyordu. Neden sonra kapının çıngırağına elini uzattı. Genişçe bahçenin derinliklerinde ses veren bir çıngırağan acı sesleri birbirlerini takibetti. İçeriden ihtiyar Hanife hatunun sesi Hızır Reis'in kulaklarını tırmaladı.

— Geliyorum... biraz bekle...

diyen bu seste Hızır Reis bir acılık, bir başka ses tonu

sezdi. İçi yandı. Korkusunun hakikat olmasından adeta ürküyordu. Kapı yavaşça açıldı ve Hanife hatunun yüzü göründü.

Bu yüzde Hızır bir şeyler aradı, fakat bulamadı. Hanife kapıyı ardına kadar açarken,

— Buyur reisim... buyur Hızır Reis... diyerek içeriye buyur etti.

Hızır Reis, adımını içeriye atarken gözleri ile etrafı araştırdı. Hatice'yi aradığı belli idi. Fakat onu göremedi Hanife hatunun arkasından kapadığı kapının gürültüsü ile sanki yerinde mıhlandı. Birden Hanife hatuna döndü. Keskin bakışlarla bu ihtiyar berberi kadınının gözlrinin içine baktı. Bu bakışlarda, yalvaran mı, emreden mi olduğu pek belli olmayan bir mana vardı. Hanife hatun gözlerini yere indirdi. İşte Hızır Reis o vakit korktuğu haberi duymuş gibi oldu. Ellerini Hanife hatunun iki omuzuna uzattı

— Hatice nerede?

Diyerek sert mi, yumuşak mı olduğu pek belli olmayan bir ses tonu ile sordu.

Hanife hatun, sualin cevabını nasıl vereceğini adeta tereddüd ederek düşündü, neden sonra cevab verdi.

— Reisim... Allah şahittir ki, ona elimden gelen her şeyi yaptım.

Tunus'un en iyi hekimlerini geirttim... lakin hastalığın önüne geçemedim. Ona bir anne şefkati ile baktım... hekimlerin her söylediklerini yaptım, fakat... Allah'ın takdirinin önüne geçemedim.

Hanife hatun, bu sözleri söylerken sesi titriyordu. Bir aralık sesi boğuklaştı. Adeta boğulur gibi oldu. Sonra anlatmaya başladı.

— Onu kızım gibi bağrıma bastım. Ona annelik ettim. Annesini aratmadım. İstediği her şeyi patım. Ama yavrucak

günden güne, tıpkı bir çiçek gibi soldu. Eridi bitti. Adeta bir deri bir kemik kaldı. Zavallı yavrucak ince hastalığa kutulmuş... kurtulamadı. Onu, sen gittikten bir ay kadar sonra toprağa verdik.

Hızır Reis, birden irkildi. Başı döner gibi oldu. Ortalık karardı ve sanki hiçbir şey göremez oldu. Sabit ve boş nazarlarla Hanife hatuna baktı. Sonra hiçbir şey söylemeden kapıya doğru yürüdü. İki adımda kapıyı buldu, açtı ve Halkulvad limanına giden yola daldı.

Hızır Reis o gece sabaha kadar uyuyamadı. Çektirmesinin kıç kasara üstündeki kamarasında, bütün gece, Hatice'nin hayali ile adeta birlikte geçti. Sabahın ilk ışıkları ile Yahya Reis, Hızır Reis'in kamarasına girdiği vakit o hala gözünü kırpmamıştı.

— Selamünaleyküm Hızır Reis...

Hızır Reis, Yahya Reis'e baktı... sonra,

Yahya kardeşim... Hatice öldü. Onu bir müddet evvel gömmüşler. Dedi. Yahya Reis, böyle bir haber beklemediği için önce şaşırdı.

— Ya... peki ne vakit diye sordu.

— Bilmiyorum. Hanife hatun dün gece söyledi. Zaten onu hasta bırkmıştım. Demek zavallı Hatice'm kurtulamadı.

— Allah sana ömür versin reis... ne yapalım, emri hak.

— Evet haklısın... amma olmuyor işte. Onu hiç görmediğim kendi evladıma kıyasladım. Sanki ölen kendi evladım gibi üzgünüm.

— Hızır... ölenle ölünmez. Allah rahmet eylesin... Allah sana sabır versin. Ne yapalım.. Allahtan gelen baş üstüne. Hepimiz bir gün gelip öleceğiz. Ölenle ölünmez.

— Evet... ölenle ölünmez. Ama Hatice'yi kendi öz evladım gibi sevmiştim,

Yahya cevab veremedi. Bir müddet ikisi de sustular... neden sonra Yahya Reis esas mevzuya girdi.

— Hızır res.. bugün saraya gideceğiz. Her taraftan akın akın bizim zaferimizi kutlamak için gelen kabilelerle reisleri sarayın etrafında ve geçeceğimiz yolların üzerinde bekleşiyorlar. Halkulvad'da büyük bir faaliyet var. Her şey hazır, seni bekliyoruz.

— Peki reis. Bana biraz müsaade et, namazını kılayım. Hazırlanayım sonra gelirim.

— Peki reis... peki Hızır...

Ve Yahya Reis, Hızır Reis'in yanından çıktı.

Şehir o gün hakikaten pek ihtişamlı idi. Bütün yollar mahşeri bir kalabalıkla dop dolu idi. Her tarafta renga renk elbiseler içinde dağlı kabileler... pek şatafatlı ve süslü elbiseleri içinde kabile reisleri, yerli halk sabırsızlık içinde Oruç Reis'in.. Baba Oruç'un kardeşi Hızır Reis'i görmek, muhteşem olacağına inandıkları merasimde bulunmak için sabırsızlıkla vaktin gelmesini bekliyorlardı.

Hızır Reis, gemisinde namazını kılmış, sonra filika ile Yahya Reis'in çektirmesine geçmişti. Hızır Reis, bugün pek başka insandı. Her günkü levend reisi kıyafetini çıkarmış, başına börke benzeyen ucu sivri bir başlık geçirmiş, dizlerinin üzerine kadar gelen mavi kadife poturunun üzerine beyaz, her tarafı pırıl pırıl parlayan ipek bir mintan geçirmişti. Sırtında paha biçilmez bir kaftan vardı. Al atlastan yapılmış olan kaftan, ışıl ışıl yanmakta idi.

Ayağındaki ince yemeniler ise Hızır Reis'e bir tüy hafifliği veriyor gibi idi.

Hele belindeki silahlığın içine yerleştirilmiş, murassa kulaklı, Hızır'a pek üstün bir mehabet veriyordu.

Yahya Reis her şeyin hazır ve tamam olduğunu bildir-

dikten sonra Hızır Reis başta olmak üzere, Yahya Reis ve ileri gelen levendlerle birlikte kayaya çıktılar. Hızır Reis karaya ayak bastığı anda, ortalık birden karıştı

— Hızır Reis... Hızır Reis... Barbaros kardeşler Allah sizi başımızdan eksik etmesin, diye bağıran binlerece insanın sesi ile adeta yer yerinden oynadı.

Hızır Reis, karaya ayak bastığı an, Yahya Reis'in hazırladığı tertibe göre, hazırlanmış levendler cenk havaları söylemeye başladı.

Levendler cenk havaları ile ilerlerken küçük filonun köşü durmadan cenk havalarına tempo tutuyor, Halkulvad limanını adeta geşyediyordu. Her taraftan alkış ve yaşa sesleri yükseliyor, muhteşem alay saraya ilerliyordu. En önde dalkılıç iki levend onların üç adım gerisinde, hepsi birer pulat delikanlı olan üç levendin taşıdığı yeşil ipek üzerine Ayet-i Kerime yazılı Barbaros kardeşlerin sancağı yalın pala iki levendin muhafaza ettiği arkadaşlarının elinde yürüyorlardı.

Levendlerin gerisinde ise, Beni Haf hükümdarı Mulay Muhammed'e takdim edilecek en nadide mücevherler ile her türlü ipekliler, Hind kumaşları ve bin bir hediyeyi taşıyan levendler geliyordu.

Bunların arkasından, Berberistan'daki adetlere göre, üzerlerinde en yeni ve bahalı elbiselerini giyinmiş olan ve ellerinden zincirle birbirlerine bağlanmış bulunan esirler, rütbe ve mevkilerine göre sıradaki yerlerinde mukadder akibetlerine doğru alayın temposuna uyarak yürüyorlardı.

Bunların yekunu, muhtelif rütbelere göre tamam iki yüzdü.

Ve hepsinin ellerinde kendilerince bir alameti ferika addedilen birer tazı köpeği taşıyan 20 uşak gelmekte idi.

Uşakların teşkil ettiği safın gerisinden, birbirlerinden

güzel dört bakire kız gümüş semerli katırlara yüklenmiş pek nadide Hind kumaşları ve Çin ipeklileri arasında kafileye ayrı bir renk veriyordu. Bu dört bakirenin bindirildiği gümüş semerli dört katırın tam ortasında ise, altun semerli iki kısrağa bindirilmiş ve İspanyol kalyonunda esir edilmiş iki İspanyol elçisinin sırma saçlı iki kızı, kızların gerisinden ve yaya olarak esir edilen İspanyolların iki elçisi, onların maliyetlerini teşkil eden İspanyol asılzadeleri yürüyorlardı.

İspanyol asılzadelerinin arkasından ve biraz aralıkla, Hızır Reis'in gemisinden seçilmiş 80 tüvana levend açıkta kalan baldırları, kısa poturları ve açık göğüsleri ile elleri silahlıklarındaki kulaklılarda dik ve vakur ilerliyorlardı.

Bu levendler, sanılırdı ki seçilse idi. Her birisi pek yakışıklı ve levend endamdı. Her birisinin kulaklıdan boş kalan sol elleri üzerinde birer avcı doğanı vardı.

Levendleri, Barbaros kardeşler gemilerinin sancaktarları takibediyorlardı. Bunların taşıdıkları sancaklar, üzerleri ayeti kerimeler işlenmiş, hepsi ayrı renkte ipek sancaklardı ve alayın başları üzerinde mehabetle yükseliyordu.

Sancaktarları, gemilerin reis yardımcıları ile vardiya başları takibediyor. Vardiya başlarını da gemilerin mülazimleri arkalıyordu.

İşte Hızır bu mülazimlerin teşkil ettiği safın arasında idi.

Bu safın tam ortasında, saf kan Arap kır bir kısrağın üzerinde, adeta güneş kadar muhteşem, zamanın krallarının ve prenslerinin dahi giyinemediği kadar ağır libaslar içinde, padişahlara layık bir şekilde ve vekarla Hızır Reis yer alıyordu. Hızır Reis'in tam sol gerisine ise Yahya Reis mevki almıştı.

Al kaftan içinde Hızır bir başka heybetle ve ihtişamla etrafa selam veriyor, halkın çılgınca tezahüratına gülerek mu-

kabele ediyordu. Hızır Reis'in iki tarafında yaya yürüyen en seçme levendlerden 20 levend bilhassa dikkati çekiyordu.

Nihayet uzun merasim dizininin sonunda ise, Beni Hafs hükümdarı Mulay Muhammed'e verilecek hediyeler sıralanıyordu. Bu alayda mevcud hediyeler, insanı şaşkınlığa sevkedecek, insanı cidden mest edecek kadar mutena genimetlerdi. Bu alayda neler yoktu ki? Esirlerin ellerine verilmiş, altın, gümüş en nadide eşyalar... katırlara yükletilmiş pek nadide kumaşlar ile Çin ipeklileri... her türlü salon eşyaları... pek itina ile yapılmış ağaç işleme takımlar... ve bunların gerisinden de esir edilen gemilerin kaptanları ile tayfaları.

Bu bir korsan alayı olmaktan çok, bir kral alayı kadar ihtişamlı idi. Halkulvad halkı bugüne kadar böylesine bir merasim ve böylesine bir gaimet furyasını asla ve asla görmemişi. Halk göz kamaştırıcı bu hediyelere bakarken, Hızır Reis ile Oruç Reis'in adları ağızlardan birlikte çıkıyor... yaşa... varolun nidaları gök yüzünü kaplıyordu.

Alay bu minval üzere yavaş yavaş Mulay Muhammed'in sarayına doğru yol alıyordu. Sokak aralarından geçen alayı, bilhassa Hızır Reis'i görmek için halk sabahtan yerlerini almış, hatta evelerin damları ile yüksek duvarların üstleri iğne atsan yere düşmeyecek bir insan kalabalığı ile donanmıştı.

Hızır Reis, büyük bir vakar ve ağır başlılıkla yerinde duramayan halis kan Arap atının üzerinde sanki bir heykel gibi duruyordu. Kim bilir Hızır Reis o gün bu muhteşem kıyafeti içinde nice hatunların gönlünü feth etmiş... nice berberi kahramanının gıptasını celbemişti. Hızır Reis, büün bunlara rağmen etrafı ile pek alakadar olmuyor, aklı bir noktada takılı, arada bir kendisine tezahürat yapan halka selam vererek altında binicisinden hoşlanan hayvanın oynak hareketleri bazen şaha kalkışları arasında yolüna devam ediyordu.

Hediye alayı nihayet sarayın birkaç yüz metre yakınına varmıştı. Burada Hızır Reis'i, Mulay Muhammed'in vezirlerinden Abdüsselam Tunusi ile mabeyinciler bekliyorlardı. Fakat asıl nazarı dikkati çeken nokta, Beni Hafs hükümdarının; muhafız birliğini olduğu gibi Hızır Reis'i karşılamaya göndermiş olması idi. Bu alayın, bir korsan reisine bütünü ile karşı çıktığı bugüne kadar asla görülmemişti. Demek oluyordu ki, Hızır Reis, ağsının bıraktığı tesirle ve tavsiyelerine uyarak yaptığı hareketlerle Mulay Muhammed'e kendisini istediğinden daha mükemmel bir şekilde kabul ettirmiş bulunuyordu. Yoksa koskoca bir Tunus sultanı elbette bir korsan reisini bütün saray muhafız birliği ile karşılamaz, vezirini ve mabeyincilerini onu karşılamaya göndermez ve böyle ince bir itibara muhatab tutmazdı. Sultanın hareketinin ardındaki gerçek mana ise bambaşka idi. Mulay Muhammed, Oruç Reis'in şanından ürkmüştü. Evet Oruç kardeşlerin adı ve namı kral saraylarında münakaşa mevzuu edilir, Barbaros kardeşler üzerine bütün Avrupa seferler yapmayı düşünürler ve planlarken Mulay Muhammed de buna göre vaziyet alacak ve Oruç Reis'in bulunmaması halinde dahi, Barbaros kardeşlerin küçüğü Hızır Reis'e ve arkadaşlarına en itibarlı karşılamayı yapacaktı. Mulay Muhammed, Barbaros kardeşlerden hem korkuyor, hem de onların kuvvet ve kudretlerini takdir ediyordu.

Beni Hafs Sultanı Oruç, Hızır ve Yahya Reis'le Deli Cafer Reis'lerden evvel de bu sularda Rumi korsanlar tanımıştı. Hatta büyük Kemal Reis de bu limana gelmiş, kışlamış baharla birlikte İspanya'dan Şimali Afrika'ya Endülüslüleri taşımak, onları kurtarmak için İspanya sularına dümen tutmuştu. Lakin bunların hiç birisi Barbaros kardeşlerle arkadaşlarının yerini tutamamıştı. Bu korsan kardeşler bir başka türlü insanlardı. Onlar insana hem dehşet hem de hürmet telkin ediyorlardı.

Evet Hızır Reis, krallara bile yapılmayan bir merasimle karşılanıyordu. Sultan Mulay Muhammed'in veziri ile mabeyincileri atından bile inmeyen Hızır'ın yanına vardıkları vakit, alay çoktan durmuştu. Vezir, Hızır'ın yanına gelmiş selam vermişti.

— Büyük sultanım Beni Hafs sülelesinden Mulay Muhammed hazretlerinin hususi selamlarını iblağa ve sizlere, sultanım adına hoş geldiniz demeyi en büyük bir vazife sayarım, Sultanımızın sarayına hoş geldiniz.

Hızır Reis, vezirin bu sözlerine cevab vermişti.

— Diyar-ı Rum padişahının kullarından Sipahi Yakub Bey'in oğlu Hızır... ağam Oruç Reis adına Sultanınızı selamlamakla bahtiyarım.

Sonra önünü ve ardındaki kafileyi göstererek devam etmişti.

— Ağam Oruç Reis'in adına, büyük sultanınız Beni Hafs sülalesinden Mulay Muhammed'e bu hediyeleri vermeye de ayrıca memur edildim. Bu vazifeyi ifadan dolayı da bahtiyarlığımı söylemek isterim.

Vezir, Hızır Reis'in bu belagatine ve güzel söz söylemek sanatına adeta hayran olmuştu. Hızır'ın sözlerinden sonra vezir geriye dönmeş ve muhafız birliğine bir takım emirler vermişti. Saray muhafız birliği bu emirle birlikte iki yana ayrılmış ve merasim duruşunda ve aralıklı olarak yolun iki tarafına dizilmişti.

Halkın heyecanı, tezahüratlı son haddini bulmuştu. Her tarafta beyaz, mavi, kırmızı, yeşil, sarı rengarenk ipekliler sallanıyor, Hızır Reis'in adı durmadan tekrarlanıyor büyük bir heyecanla "Yaşa", "Varol" sesleri gök kubbeyi tutuyordu.

Şimdi iki saf halinde yolun iki tarafında sıralanmış bu-

lunana Sultan Mulay Muhammed'in muhafız askerlerinin meydana getirdikleri bir asker zincirinin arasından yine aynı muhteşem ve vakur duruşu ile Hızır Reis ile sultana hediye edilecek ganimetlerin meydana getirdikleri alay yavaş yavaş saraya doğru yürümeye başlamışlardı.

Bu alay cidden görülecek şeydi. Halkulvad limanı böylesine debdebeli ve ihtişamlı bir başka alayı bugüne kadar ne görmüştü, ne de görebilecekti.

Hızır Reis'in sarayın has bahçesine girmesi ile birlikte bir muhafız hassa bölüğü ellerindeki çakmaklılarla havaya ateş etmiş ve Hızır Reis ile arkadaşlarının gelişini kutlamıştı. Hızır Reis, dik bakışlarını sarayın has bahçesi içine çevirmişti. Her tarafı dikkatle tedkik ediyordu. O anda Hızır Reis'in aklından nelerin geçtiğini bilmeye imkan yoktur. Lakin sonraki hadiseler, Hızır Reis'in sarayın has bahçesine girdiği vakit neler düşündüğünü anlatmaya kifayet edecek kadar kuvetli delillerdir. Evet Hızır belki de bu topraklar üzerinde, İspanya'dan getirdikleri, oradaki zulümden kurtardıkları Müslüman Endülüslülerin de yardımı ile kuracakları devleti düşünmüş olabilirdi.

Hızır Reis'in belki de bir anlık bu düşünceleri, saray muhafız kumandanının selam resmini ifa eden askerlece verdiği emirle dağılıverdi.

Saray muhafız kumandanı, askerine, Hızır Reis'i selamlamak için verdiği emirden sonra sarayın baş mabeyincisi Hızır Reis'in önünde durmuş ve

— Büyük sultanımız, Beni Hafs hükümadarı Sultan Mulay Muhammed'in sarayına hoş geldiniz demiş, sonra da iki seyis Hızır ve Yahya Reis'lerin bindikleri atların yularlarını tutmuşlar, inmelerine yardımcı olmuşlardı. Resmi merasime göre, buradan ileriye, saraya kadar yol yaya takip edilecekti. Hızır da, Yahya da çevik birer hareketle atlarından in-

mişler, başmabeyincinin selamına mukabele ederek gösterilen yolda ilerlemeye başlamışlardı.

Saray bugün fevkalede bir şekilde süslenmiş, her taraf muhafız askerlerin teşkil ettiği safların meydana getirdiği renga renk üniformaların göz alıcı raksı arasında bir başka renk mehşerine dönmüştü. Sarayın hemen her penceresinden mütecessis nazarlar, genç kadın yüzleri Hızır Reis'i görmek için has bahçeye çevrilmişti.

Hızır Reis ise, bütün bunlara bigane, ağır ve vakur bir eda ile has bahçeyi yürüyordu. Nihayet sarayın büyük kapısına gelinmişti. Alay orada durmuş, Hızır Reis ile Yahya Reis, yanlarında saray başmabeyincisi ile Mulay Muhammed'in veziri Abdüsselam Tunusi olduğu halde huzura kabul edilmek için sarayın loş koridorlarına girmişlerdi.

Nihayet Hızır ile Yahya Reis, aynı zevat yanlarında olduğu halde taht salonunun önüne gelmişlerdi. Saray nazırlığı vazifesini yapan zat o zaman sesinin tonunu yükselterek Hızır ve Yahya Reis'i sultana takdim etmişti.

— Deryalar kaptanı, Efendimiz sultanımızın müsaadesi ile Halkulvad limanının muhafızı... Diyar-ı Rum reislerinden Hızır Reis...

Ve arkasından Yahya Reis'i takdim etti.

— Derylar kaptanı Oruç Reis'in namdar reislerinden... Hızır Reis'in yakın arkadaşlarından... korsan reisi Yahya Reis...

Ve akabinde öne Hızır, arkasında Yahya Reis, yine elleri silahlıklarında duran kulaklının kabzasında olduğu halde vakur ve dik, sultan Mulay Muhammed'in huzuruna girdiler.

Hızır Reis sultanı hafif öne eğilerek selamladı. Onu Yahya Reis takibetti ve Hızır Reis, koskoca salonda akisler bırakan erkek ve gür sesi ile konuşmaya başladı.

— Beni Hafs sülalesinin büyük hükümdarı... ağam

Oruç Reis adına ve kendim ve arkadaşlarım, filomuzun gözü pek reisi, arkadaşım ve yoldaşım Yahya Reis sultanımızı hürmetle selamlarız.

Bize bahşettiğiniz Halkulvad limanında konaklamak, limanı muhafaza etmek ve İspanyalı Endülüs müslümarların kurtarmaklığımız için gösterdiğiniz yakın dostluğu şükranla anarız. Sizin bu dostluğunuzdur ki, bize İspanyalı Müslüman kardeşlerimize yardımı imkan dahiline sokmuş ve istediğimiz kadar sefer yapmaklığımıza yol açmıştır.

Ayrıca, bize lütfettiğiniz bu liman sayesinde, kafirin, din düşmanlarının ticaretine de, Diyar-ı iklim-i Rum padişahının kulları olarak en büyük darbeyi vurmak imkanını elde etmiş bulunuyoruz. Bu imkandan faydalandığımız son seferimizde, kafirin dev bir kalyonu ile iki büyük barçasını iğtinam eyledik.

Bu ganimetler, içinde bulunan tekmil malları ve esirlerle birlike ağamızın emrine uyularak, sultanımızın meşru malıdır. Bu ganimetleri sultanımıza vermek bizim için büyük bir bahtiyarlıktı.

Biz, Oruç Reis'in filosunda bulunmaktan şeref duyan reisleri... ben deryalara sığmayan Oruç Reis'in kardeşi Hızır Reis... ümid ederiz ki, gösterdiğimiz bu dostluktan dolayı sultanımızı memnun etmiş, böylece bize gösterilmiş bulanan dostluğa, Müslüman Türkler olarak karşılık vermiş bulunmaktayız. Sultanımızın hakkımızda gösterdiği hüsnü kabulü böylece karşılıksız bırakmadığımızı da Allah'ın izni ile göstermiş bulunuyoruz. Ümid ederiz ki, sultanımız, bizlere eskisinden daha fazla yakınlık gösterecek ve Halkulvad limanının tahkimine ruhsat verecektir. Böylece hem sultanımızın emniyeti temin edilmiş olacak, hem de aldığımız haberlere, reislerimizin getirdiği malumata dayanarak öğrendiklerimize göre, İspanyalı kafirin Tunus ve bütün şimali Afrika sahillerine yapmak istediği tecavüzü durdurabileceğiz.

Tunus sultanı Mulay Muhammed, Hızır Reis'in bu sözlerini dinledikten sonra, kendisine sulatının soluna isabet eden bir divanda yer gösterdi. Hızır Reis'le birlikte Yahya Reis, gösterilen yere oturdular. O vakit Sultan Muhammed ile Hızır Reis arasında şöyle bir konuşma geçti.

— İspanya Kralının, Şimali Afrika'ya asker sevketmek üzere hazırlandığı haberiniz pek mühimdir. Bunu nereden öğrendiniz.

— Sultanım... geçen yıl Piombino'da reisimizin vurduğu Grim Papa'nın kadırgasından sonra reislerimizin yaptıkları seferlerde elde ettiğimiz muvaffakıyet, bizi kâfir karlları ile prenslerine tanıtmaya ziyadesi ile kafi gelmişti. Fakat bu seferde elde etiğimiz ve zaptedilemez dedikleri kalyonları elimize geçtikten ve İspanya kralı kafirin iki elçisini ve bir hayli askerini e pek çok mücevherat, altın ve kumaşlarını iğtinam ettikten sonra elbete tedbir alacaklar ve bizim karımızı itmam eylemek için harekete geçeceklerdir. Esasen biz, daha geçen yılki vurgulardan ve darbelerden sonra kafirin bir takım hazırlıklar içinde olduğunu biliyorduk.

— Demek öyle, daha geçen yıldan hazırlıklara başlamışlar...

— Evet sultanım.

Sultan Mulay Muhammed, Hızır'ın söylediği bu sözlerden adam akıllı rahatsız olmuştu ama, renk de vermemişti. Sultanın bu renksizliğini Hızır da, Yahya Reis de anlamışlar, dah doğrusu sezinlemişlerdi. Lakin onlar da renk vermek istememişlerdi. Hızır Reis, sözü bu vadiden ganimetler vadisine döndürmüş, böylece görüşmelerde usta bir taktikçi olduğunu da bu arada ortaya koymuştu.

— Sultanım... demişti Hızır Reis ve devam etmişti.

— Sultanım, ferman buyrulursa ganimetleri takdime cesaret edeceğiz.

Sultan Mulay Muhammed'in yüzü aniden değişmiş ve güleç bir hal almıştı. Hediyeler bahsi, sultanın İspanyolların hazırlıklarından dolayı kaçan keyfini tekrar yerine getirmişti.

Memnuniyetini belli eden bir tavırla,

— Evet... ganimetleri görmek isterim, dedikten sonra ellerini çırpmış ve emre hazır karşısına dikilen saray nazırına emir vermişti.

— Barbaros kardeşlerin mülkümüze barınmaları için verdiğimiz müsaadenin akçesi olarak verecekleri ganimetleri görmek isteriz.

Saray nazırı derhal dışarıya seyirtmiş, birkaç dakika sonra tekrar huzura girmiş, bütün hazırlıkların esasen hazır olduğunu bildirdikten sonra

— Efendimizin emrederle.... demişti.

Sultan Mulay Muhammed, saray nazırının bu sözleri üzerine tahtından kalkmıştı. Tabii Hızır ile Yahya Reis de ayaklanmışlardı. Böylece, Mulay Muhammed ve maiyeti ile Hızır ve Yahya Reis has bahçeye bakan kısımdaki geniş balkona çıktılar. Sultan, kendisi için hazırlanmış olan tahta oturdu. Has bahçede gördüğü manzara, muhteşem ve bugüne kadar görmediği kadar zengin ganimetler, sultanı kendisinden adeta geçirmişti. Yüzünde mütemadi bir tebessüm dalgalanıyor, Alay ve ganimetler önünden geçerken heyecandan dudaklarının titrediği farkediliyordu.

Sultan Mulay Muhammed, her yeni ganimetin geçirilişinde yanında ayakta duran Hızır Reis'e bakıyor, gülümsüyor ve

— Pek memnun oldum...

— Kafirin hakkından gelmişsiniz...

— Barbaros kardeşler mülküme yerleşmiş reislerin'den büyüklerindendir, gibi sözlerle Hızır Reis'e memnuniyetini söylüyordu.

Alay Yahya Reis'in tertibince yürüyor, sultanın önünden geçiyor ve sarayın has bahçesi içinde kayboluyordu. Sultanı en çok memnun eden iki şey olmuştu. İspanya kralının iki elçisi ve onların birbirlerinden güzel kızları. Mulay Muhammed, katolik kral Ferdinand'ın elçileri geçerlerken, Hızır Reis'e sormuştu.

— Kendileri ile hiç konuştun mu?

Hızır Reis mütebessim, cevab vermişti.

— Evet sultanım... kale misali kalyonlarını esir ettiğimiz vakit levendlerim onları kalyonun kaptan kamarasında bulmuşlardı. Kalyon tamamen elimize geçtikten sonra ikisini de çağırtmış ve sorguya çekmiştim. Pek bir şeyler söylememişlerdi ama, bana fidye teklifinde bulunmuşlardı. Tabii ağamın emri ile onların bu tekliflerini reddetmiştim. Zira bunlar bize ait değildi. İspanyol sefirleri sizin malınızdır. Ağam Oruç Reis, bunun böyle olmasını bilhassa istemişti.

Sultan Mulay Muhammed, bu sözlerden pek mütehassis olmuş ve iki İspanyol elçisinin derhal huzuruna getirilmelerini istemişti.

Biraz sonra iki İspanyol asılzadesi sefiri sultanın ve Hızır Reis'in huzuruna gelmişlerdi. Her ikisinin de yüzünde derin bir ıstırabp seziliyordu. Yine her ikisi de ümidsiz olduklarını her halleri ile oradakilere anlatıyorlardı.

Sefirler, sultanın huzuruna girdikleri vakit, sağ ayaklarını geriye almışlar, bellerini ileriye doğru uzatarak başlarını eğmişler ve İspanyol usulu selam vermişlerdi.

Bir el işareti ile sefirleri sultan daha geriye göndererek sormuştu:

— Kralınız ve sizler Müslümanlara neden dolayı eza ve cefa ediyorsunuz?

Sultanın bu sualini beklemedikleri her hallerinden belli

olan sefirler, bir anlık bir şaşkınlık geçirmişler, sonra da içlerinden yaşça daha genç olanı söze başlamış, sultanın sualini cevaplandırmıştı.

— Efendimiz, bir Hristiyanız... dinimiz, başka bir dini tanımıyor. Hem İspanyol toprakları bizimdir... Araplar Afrika'dan gelerek bizim topraklarımızı işgal etmişlerdir.

Çok cüretkar bir cevaptı bu. Sultan, sefirin verdiği cevap karşısında bir anlık bir tereddüd geçirdi ve beklenmeyen bir yumuşaklıkla mukabele etti.

— Demek Araplar gelip sizin topraklarınızı işgal ettiler. Demek sizin dininiz, başka bir din kabul etmiyor, öyle mi? Sultan susmuş sefirin gözlerinin içine bakarak birden sormuştu.

— Müslümanları kesmek, mallarını yağma etmek, ev barklarını yakmak da dininizin size telkin ettiği emirler midir? Kadınların iffet ve namuslarına tecavüz de dininizin icabı mıdır? Size medeniyeti getiren, bütün Avrupa kıtasına ışık tutan 8 asırlık medeniyetin kurucusu Endülüls devleti, eğer sizin onların torunlarına yaptığınızı aynen size tatbik etse idi, şu anda sen ve diğerleri benim karşımda benden af ve adalet bekleyen insanlar olarak bulunmayacaktınız. Eğer Endülüs devleti 8 asırlık hayatı içinde size ve diğer Hristiyanlara, Allah'ın insanlar için emrettiği hürriyeti bahşetmese idi, siz hala Hristiyan olarak kalabilecek mi idiniz?

Sultan Mulay Muhammed, şu anda, Beni Hafs sülalesinin ilk devirlerindeki celadetli sultanlar gibi konuşuyordu. Sultanın bu celadeti orada bulunanların hepsini hayretler içinde bırakmıştı. Zira, onlar biliyorlardı ki, Sultan, İspanyalı ile sırf korku yüzünden en iyi münasebetler devam ettirmek kararında idi ve bu hususu da şimdiye kadar defalarca göstermişti.

Fakat işte iş şimdi tam tersine dönmüştü ve sultan Mu-

lay Muhammed, ecdadına yaraşır şekilde konuşuyor, İspanya'nın namlı iki sefirini karşısında terletiyor ve onlara, Endülüs medeniyetinden, bu medeniyetin Avrupa'ya kazandırdığı şeylerden, bu medeniyetin Hristiyanlara gösterdiği en iyi ve hüsnü niyetli muameleden bahsedebiliyordu. Fakat onlar bir şey daha biliyorlardı ki, sultanın bu sözlerinin gerisindeki hakikat, Barbaros kardeşlerin akıllara durgunluk veren kahramanlıkları ve inandığı kudretleri idi.

Mulay Muhammed bu kuvvete, Barbaros kardeşlerin kuvvet ve kudretlerine güvenerek böyle konuşuyordu.

Sultan Mulay Muhammed'in sözleri hakikatin tam ifadesi idi. Hakikaten eğer, Endülüs ev Sicilya Müslümanları, Hristiyanların Müslümanlara yaptıkları işkenceleri, reva gördükleri zulmü yapmış olsa idiler, ne İspanyollar, ne de İtalya'nın cenub eyaletlerinde Hristiyanlıktan eser kalmaz, Grina Papa ve Vatikan'a inhisar eden bir baş papazlık durumundan öteye geçemezdi.

İspanyol sefirleri, Tunus sultanının bu sözlerinden fena halde korkmuşa benziyorlardı. Lakin, bilhassa genç olanı yine de konuşmaktan kendisini alamamıştı.

— Efendimiz, şu anda sizin esiriniziz, bize dilediğiniz her şeyi yapabilirsiniz, lakin söylemek isterim ki, Hristiyanlık kendisinden başka hiçbir dini kabul etmez. Halk bunu kabul etse bile, kilise bu hususa asla itibar etmez, işte bu sebep yüzündendir ki, İspanya'da katolik kral Ferdinand, Sevgili kraliçemiz büyük İzabella ile tahtı paylaşmış, büyük engizitor kardina Ksimenes ile bu sebepten dolayı bir ittifak kurmuştur. Hem İspanya'nın büyük nufüs ekseriyeti Müslüman değil, Hristiyandır, demişti.

Beni Hafs sultannı Mulay Muhammed, bir anda sanki kanı tepesine çıkmışcasına sinirlenmiş, lakin kendisini çabuk toparlamış, sadece sefire bu küstahlığının biraz fazla ileri git-

tiğini hatırlatmakla kalmış ve verdiği emirle huzurundan kovmuştu.

Tunus sulatını ile iki esir sefir arasında geçen bütün bu konuşmaları büyük bir dikkat ve serin kanlılıkla dinleyen Hızır ve Yahya Reis'ler birbirlerinin yüzlerine bakmışlar, sanki her ikisi de, bu konuşmaların kendilerine bazı şeyler ifham ettiğini birbirlerine anlatmak istemişlerdi.

Fakat her iki reisin de aklından geçenler şunlar olmuştu ki, tamamen dejenere olmuş Beni Hafs sultanının birden bire celallenmesinde, iki sefire böyle yüksekten e islam medeniyeti noktasından hitab etmesinde, kendi payları pek büyüktü. Zira sultan, Barbaros kardeşlerin Halkulvad'daki ikametlerinden ve burasını bir üs olarak kullanmaya başladıkları tarihten sonra Hristiyanlara karşı durumunu değiştirmiş, Barbaros kardeşlerin birbirlerini kovalayan zaferleri, Mulay Muhammed'e bir başka cesaret vermişti.

Hemen bir saat kadar devam eden bu ganimet alayının geçişinden sonra sultan yerinden kalkmış, maiyeti ile birlikte iç saraya girerken, Hızır ve Yahya Reis'ler de müsaade taleb ederek gemilerine avdet etmek üzere yanından ayrılmışlardı.

Hızır Reis ile Yahya Reis, saraya gelişlerinde olduğu gibi, yine aynı merasimle, fakat bu sefer daha içten bir sevgi ile uğurlamışlardı.

Bütün yol boyunca ne Hızır Reis konuşmuş, ne de Yahya Reis her hangi bir şey söylemişti. Her ikisinin de kafasında zannedilirdi ki pek büyük bir takım fikirler yer etmeye başlamıştı. Ve her ikisi de Baba Oruç'un buraya, bu merasime yaralı olduğu ve istirahate muhtaç bulunduğu halde neden dolayı gelmediğini anlamışlardı.

Hızır Reis ve maiyetindeki levendler halkın pek büyük tezahüratı arasında sokaklardan geçerek limana indikleri zaman, vakit öğleyi çoktan geçmişti.

Şimdi iki reis, Barbaros kardeşlerin en küçüğü ile Yahya Reis, Hızır'ın gemisinde kıç kasara üzerine serilmiş İpek İran halılarının üzerine konmuş şiltelere bağdaş kurmuşlar konuşuyorlardı.

Söze önce Hızır Reis başlamak istemiş, lakin Yahya Reis ondan evvel şu suali sormuştu.

— Hızır, kardaşım... görürüm ki pek düşüncelesin? Bu düşüncene sebep ne ola ki?

Hızır ağzına kadar gelen sözleri söylemekten vazgeçmiş ve Yahya Reis'in sualini cevaplandırmıştı.

— Yahya... bak karındaşım, zavallı Hatice'ye söz vermiştim anneni bulacağım diye, kısmet olmadı. Onu bulmaya vakit bulamadım. Lakin Allah şahidim olsun ki, İspanya'lı benden korksun. Artık bu sularda tek duramam, en yakın zamanda İspanya'ya, Endülüslü din kardeşlerimizi kurtarmaya gideceğim. Bu benim için verilmiş bir söz değil artık, Hatice'ye verdiğim bir yemindir. Ölüye, sağlığında verilen söz tutulur. Bu islamın emridir. Ben de bu sözü tutacağım.

— Demek bir seferi murad edersin öyle mi Hızır Reis

— Evet... hatta bir değil, bir çok seferi düşünürüm.

Yahya bir müddet Hızır Reis'e bakmış, onun merdiliğine bir kere daha hayran kalmış, onun dini mübine olan bağlılığına bir kere daha, hem de şüpheye mahal kalmayacak şekilde şahid olmuştu.

— Reisim... ben de seninle gelmek isterim.

Hızır Reis, bu vefalı dostuna, sadık arkadaşına dikkatle bakmıştı.

— Hayır... hayır kardaşım... sen burada kalacaksın. Biliyorsun ağam deryada dolaşır. Gerçi burada her hangi bir tehlike yok ama... ne de olsa senin burada Halkulvad'da kalman daha münasib. Ben kendim gideceğim tekrar görüşmekliğimiz nasib olacak.

Hızır Reis, bu sözleri söyledikten sonra çevik bir hareketle ayağa kalmıştı.

Alaca karanlıkta şimdi iki kurd reis, istikbalin iki büyük reisi karşı karşıya durmuşlar birbirilerinin yüzlerine, gözlerinin içlerine bakıyorlar... birbirlerini karşılıklı takdir ettiklerini bakışları ile anlatmaya çalışıyorlardı.

Yahya res sormadan edememişti.

— Hızır kardaşım... hemen mi gideceksin?

— Kim bilir... belki.

Ve iki reis kucaklaşmışlar birbirlerine veda etmişler, helalleşmişlerdi.

Hızır İspanya Sularında

Yahya Reis kendi çektirmesie avdet ettikten kısa bir müddet sonra Hızır Reis, vardiya başını çağırmış,

— Hasan, sefere çıkıyoruz... emrini vermişti.

Çok kısa bir müddet sonra gecenin zulmete dönmeye başlayan koyu karanlığı içinde Hızır Reis'in çektirmesi, suya dalan, suyu göğüsleyen küreklerin palalarının çıkardığı hışırtıya, vardiya başının muttarid darbeleriyle vurduğu tokmağın sesi karışarak küçük Halkulvad limanından dışarıya çıkıyor, engin denize açılıyor ve İspanya sularına rota tutuyordu.

Bol yıldızlı, parlak bir gecenin her şeyi gözlerden sakladığı bu saatlerinde Hızır Reis'in çektirmesi, mütemadiyen batıya dümen tutuyor, levendeler yanık Anadolu türküleri arasında şevk ve keyifle küreklerine asılıyoolardı. Hızır Reis'in hedefi İspanya suları ve bilhassa Valansiya civarındaki sahillerdi. Burada üç mühim İspanyol kalesi vardı. Bunlar sırası ile Valansiya, Varga ve Alasanata kaleleri idi. Müslüman Endülüslüler umumiyetle bu sahillerede toplanıyorlar ve sahil-

lere pek yakın mesafede bulunan İbise, Koyunluca, Deli Mehmed (Pilana) ve Sıçancık (Hormigas) adalarına geçiyorlardı. Oradan da bu sulardaki Türk kosanları tarafından karşı yakın sahillere veya Tunus, Cezayir veya Fas limanlarına naklediliyorlardı. Bu güne kadar Türk korsanlarının Şimali Afrika'ya naklettikleri Müslüman Endülüslülerin yekunu pek büyük mikdarlara varmıştı. Bilhassa Tunus, Oran ile Cebelitarık boğazı kayalığının karşısındaki Fas sahillerine nakilediliyorlardı.

Hızır Reis, işte bu sulara dümen tutmuştu. Hızır Reis'in çektirmesi küreklerin sürati ile bir hayli yol almış, gece yarısı olmuştu. Ve gecenin yarısından sonra yavaş yavaş başlayan bir poyraz rüzgarı ile yelkenlerini açmış, uçarcasına İspanya sularına salmıştı.

İki gün şiddetli bir deniz altında seyreden Hızır Reis, Halkulvad'dan çıkışının üçüncü günü uzaktan İspanya sahillerini görmüştü.

Vakit öğleye yaklaşırken çanaklıktaki nöbetçi,

— Kara... kara diye haber vermiş herkes uzakta silik bir resim gibi silüeti belirmeye başlamış olan İspanya sahillerine bakmıştı.

Hızır Reis derhal emir vermişti.

— Herkes vazife başına,

Vardiya başı emri tekrar etmişti.

— Herkes vazife başına...

Hızır Reis'in emri üzerine bütün levendler yerlerine geçtiler ve İspanya topraklarına doğru süratle akan çektirmenin karşılaşması her an muhtemel düşmanlara karşı emniyetini garantilediler.

Türk levendelerinin hepsinin gözleri ufukta idi. Onlar bir an evvel karaya varmak, orada kurtarılmalarını bekleyen zavallı İspanyalı Müslümanları kurtarmak için tarif edilemez

bir heyecan duymakta idiler. Onlar şu anda ne karşılaşmaları pek muhtemel İspanyol kadırgalarına, ne de bir başka tehlikeye ehemmiyet veriyorlardı. Hepsinin kafasındaki tek düşünce Endülüs Müslümanları, din kardeşlerinin feci sonuna bir çare bulmak onları kurtarmaktı.

Akdeniz, bugün evvelki günlerden çok daha sakindi. Deniz durmuş, fakat poyraz devam etmişti. Çektirme birer torba gibi şişen yelkenleri ile sulara baş vuruyor, suları göğüslüyor, durmadan yol alıyordu. Birden çanaklık nöbetçisi gürledi.

— Reis... sancak pruvamızda bir barça...

Hızır Reis derhal diklendi. Ellerini gözlerine siper ederek ufka baktı. Hakikaten büyük bir teknenin yelkenlerini şişirmiş olduğu halde seyrettiğini gördü. Hızır Reis bir müddet gelen tekneye baktı, gülümsedi... sonra kendi kendine söylendi.

— Ne yapalım... kendi ayağı ile geldi.

Ve akabinde emirlerini arka arkaya sıraladı.

— Dümen iskele alabanda.

— Vardiya daha hızlı...

— Kürekçiler iş başına... yelken kürek seyredeceğiz...

— Kancalar hazırlansın... aman vermeden rampa olacağız.

Hızır Reis'in bütün bu emirleri tekrarlandı ve her emirin tekrarlanmasından sonra bir yenisi onu takibetti. Hızır Reis'in verdiği bütün emirler hemen icra edilmişti. Levendeler, kuvvetli ve adaleli kolları ile küreklerin topaçlarına yapışmışlar,

— Bhissa heyamol... hissa heyamol... temposu ile suları küreklerinin palaları ile adeta delercesine üzerlerine almaya başlamışlardı. Levendlerin bu temposuna vardiyanın vurdu-

ğu tokmağın muttarid sesleri karışıyor, bu sese poyraz rüzgarının çarmuklarda çıkardığı ses de eklenince insanı ürperten bir melodi meydana geliyordu.

Hızır'ın gözleri gelen barçadan bir an bile ayrılmıyor... aradaki mesafenin bir an önce kapanmasını büyük bir sabırsızlıkla arzuluyordu. Barça, korkusuzca Hızır Reis'in çektirmesinin üzerine geliyordu. Öyle anlaşılıyordu ki, gelen çektirmeyi gözüne kestirmiş, Türklerin İspanya sularında görünmelerinden sonra silahlandırılan tayfaları ile bu küçük tekneyi haklıyabileceğini ummuştu. Kim bilir... belki de gelen çektirmeyi berberi çapulculardan birisi zannetmişti.

İki teknenin süratle birbirleri üzerine seyretmeleri aradaki mesafeyi her an biraz daha kısaltıyordu. Nihayet iki tekne arasındaki mesafe 500 metreye indiği vakit, Hızır Reis, son emrini vermişti. Bu bir emir değil, adeta bir gök gürlemesi idi.

— Sancak tokaaa...

Ve akabinde Barbaros kardeşlerin, yeşil ipek üzerine, ayeti kerime işlenmiş ipek sancakları çektirmenin grandi direğine toka edilmişti.

O anda da gelen barçada bir panik havası belirmişti. İspanyol barçası da grandi direğine İspanyol bayrağını çekmiş, lakin hemen akabinde bir manevra ile Hızır Reis'in önünden iskele alabanda ederek olanca yelkenlerini rüzgara vermek sureti ile kaçmak istemişti. Ama ne mümkündü? Hızır Reis'in önünden kaçmak nasıl mümkün olurdu? Bu görülmüş şey değildi. Sadece Hızır Reis'in değil, fakat hiçbir Türk korsanının önünden, bu kadar yakın mesafeden kaçıp kurtulabilmiş, canını selamete alabilmiş her hangi bir kâfir teknesi bugüne kadar işitilmemişti.

Hızır Reis, barçasının süratle iskele alabanda ederek kaçmaya başladığını görüne asabileşmiş, sesinin en yüksek tonu ile haykırmıştı.

Bre kaçıyar tutun şunu... kafiri kaçırmayın... haydi aslanlarım... sonra vardiya başına ikinci bir emir vermişti.

— Kürekler... kürekler daha çabuk... daha çabuk... kafiri kaçırmayalım...

Vardiya başı emri tekrarlandı.

— Kürekler daha çabuk...

Ve kürekçilerin başındaki nöbetçi elindeki tokmağın temposunu önce yavaş... sonra hızlı, nihayet daha hızlı vurmaya ve tempo tutmaya başlamıştı. Hızır Reis'in çektirmesi şimdi adeta kanatlanmış gibi sathı kırışık Akdeniz'in suları üzerinde sekiyor... İspanyol barçasının açmaya çalıştığı mesafeyi her an hissedilir derecede kapatıyordu.

Mesafe önce 500 metreden dört yüz metreye ve sonra üçyüz... iki yüz derken tamamen kapanmış ve çektirme Hızır Reis'in bir emri ile İspanyol barçasına rampa olmuştu.

İki tekne arasındaki mesafe kapanınca gemiler borda bordaya bir müddet seyretmişlerdi. Birden Hızır Reis'in sesi duyulmuştu.

— Yelkenler maynaya hazırlansın... rampa olacağız... kancalar hazırlansın.

Hızır Reis'in emri anında yerine getirildi ve akabinde Hızır'ın son emri duyuldu.

— Yelkenler mayna yarım sancağı rampa manevrası.. kancalar takılsın.

Hızır Reis'in bütün bu emirleri bir saat rakkasının muttarid intizamı içinde anında yerine getirilmiş ve iki tekne Akdeniz'in bu kesiminde suların tesiri ile önce birbirlerine sürtünmüşler, atılan kancalarla iki gemi birbirlerine bağlanmış ve öylece kendi halinde bırakılmıştı.

Kendi halinde bıraklımıştı zira kancaların başındaki levendlerin dışındaki bütün levendler bu manevra yapılırken,

palaları ağızlarında yüksek bordalı İspanyol barçasına çıkmak için ilk fırsatı kollamaya başlamışlardı. İspanyollar, küçücük tekneden nasıl çıktıklarını anlayamadıkları yüzden fazla levendin iplerle bir anda barçaya dolduklarını dahi anlayamamışlardı. Başlarında Hızır Reis olduğu halde düşman barçasının güvertesine fırlayan Türk levendleri, palalarını bir yıldırım sürati ile İspanyol tayfalarının üzerinde denemeye başlamışlar, vurdukları her yerden bir kan sütununun çıktığına şahid olmuşlardı.

Düşman barçasının güvertesinde bir ölüm kalım savaşı yapılıyor... Hızır Reis'in.

— Vurun aslanlarım... koman kafiri... tepeleyin... göreyim siz, anamız bizi bu günler için doğurdu.... diye gürlüyor, nara atan sesine, düşman tayfalarının canhıraş feryadları karışıyor, çarmuklarda rüzgarın çıkardığı sesler arasında kayboluyordu. Barçanın güvertesi akan düşman kanından kaygan bir hal almış, taze kanın çıkardığı koku, ortalığı rüzgara rağmen adeta istila etmişti.

Mücadele yarım saat kadar devam etmişti. Bu müddet zarfında düşman tayfalarının hemen büyük kısmı telef olmuş, diğerleri de teslim olmaya mecbur kalmışlardı.

Levendler, derhal kıç kasara üzerinde duran süslü elbiseleri içinde erkekten çok kadına benzeyen İspanyol kaptanını almışlar cesedler arasında elinde kan akan kulaklısı ile bekleyen Hızır Reis'in önüne getirmişlerdi.

İspanyol kaptanı, Hızır'ın önüne geldiği vakit şaşkınlıktan ne yapacağını şaşırmıştı. Levendlerden bir tanesi hemen yanına seğirtmiş ve kaptanı ensesinden tuttuğu gibi Hızır Reis'in ayakları dibine çökertmiş ve Türkçe bağırmıştı.

— Bre kâfir oğlu kafir... önüne geldiğin reis, Barbaros kardeşlerin küçüğü Hızır Reis'tir... sen reisimizin deryaları tutan namını hiç duymadın mı?

Ensesine yediği sert darbe ile Hızır'ın ayakları dibine yığılan kaptan iki elleri ile Hızır'ın kana bulanmış yemenlerini öpmeye İspanyolca yalvarmaya başlamıştı.

O vakit Hızır Reis, yerde sürünen bu zavallı adama bakmış ve onu süslü ve yuvarlak dantelli yakasından tutarak ayağa kaldırmış, aralarında şu konuşma geçmişti.

— Nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

— Efendimiz, ben bir kaptanım... bana kıymayınız...

Hızır Reis, kaptanını bu sözlerine gülmekten kendisini alamamıştı.

— Sen neden bahsedersin bre kafir... senin pis kanınla ellerimizi bulaştıracakmıyız sanırsın?

İspanyol kaptan, fevkalade mükemmel bir İspanyolca ile söyleyen bu sözler üzerine biraz kendisine gelmiş, Hızır Reis'in ilk sualini cevaplandırmıştı.

— Valansiya'dan gelirim efendimiz... gemideki yük buğdaydır... Malaga'ya gidiyorum.

Kesik cümle yapısı zavallı İspanyol kaptanını daha da gülünç duruma sokuyordu.

— Bu sularda başka Türk korsanı gördün mü?

— Hayır efendimiz... hayır reisim..

— Bu sularda İspanyol donanması var mı?

— Korsika taraflarında var efendimiz...

— Ne zamandan beri?

— Geçtiğimiz hafta Korsikaya doğru düman tutmuşlardı. Ben de Korsika'dan kereste yükü ile Valansiya'ya dönerken görmüştüm.

— Kaç gemi var İspanyol donanmasında?

— Eğer hesabım beni yanıltmıyorsa...

Kaptan biraz düşünmüş, ellerinin parmakları ile hesap yapmış ve cümleyi tamamlamıştı.

— Üç gali, dört kadırga ve asker yüklü iki gemi...

Hızır Reis bu cevap üzerine kaptanını gözlerinin içine bakmıştı.

— Bre kafir, beni aldatmayasın... Allah adına yemin ederim ki söylediğin doğru çıkmazsa seni şu grandi direğine asarım.

Kaptan şeytan görmüşcesine irkilmiş, Hızır Reis'in ellerine sarılmak isterken,

— Yalan ne kelime efendimiz... ben yalan söylemiyorum... Meryem anamız adına yemin ederim ki gördüklerim bunlardan ibaretti.

— Valansiya'da kafirin galilleri var mı?

— Yok efendimiz... yok reisim...

— Emin misin?

— Elbette... elbette... ben iki gün evvel çıktım oradan. Ben çıkarken de orada iken de Kralımız Ferdinand'ın hiçbir galisi veya kadırgası yoktu.

Hızır Reis, İspanyol kaptanının verdiği bu malumattan sonra vardiya başına emir vermişti.

— Kaptanı forsaya çakın... diğer sağlam tayfaları da barçanın forsasına çakasınız. Elinizi çabuk tutun. Hemen hareket edeceğiz.

Vardiya başı alduğu emir üzerine hemen harekete geçmişti. Yarım saat kadar sonra, başta İspanyol kaptanı olmak üzere bütün İspanyol tayfalar forsaya çakılmışlardı.

Rüzgar yine eskisi gibi, orta kuvvette esiyordu. Hızır Reis, ganimet olarak aldığı barça ile birlikte rüzgarı pupadan

alarak ufukta hayal meyal görünen İspanya sularına dümen tutmuştu.

Hızır Reis şimdi iki gemiden ibaret bir filonun reisi olmuştu. Gemiler, pupadan aldıkları poyrazla dalgadan dalgaya sekerek seyrediyorlar, her an sahile biraz daha yaklaşıyorlardı. Böylece dört saatlik bir yolculuk yapmışlardı. Şimdi karşılarında İspanyol sahillerinden birkaç millik mesafede ve Sıçancık koyunun tam ağzındaki Sıçancık adasının açık denize olan dik yamaçlarını rahatça seçiyorlardı.

Hızır Reis merakla sahillere bakıyor, bir an evvel buraya varmak istiyordu. Zira güneş bir iki saat sonra kavuşacak ve karanlığa kalacaklardı. Halbuki Hızır bunu arzu etmiyordu.

O gündüz gözü ile Sıçancık adasına varmak, gündüz gözü ile Endülüs Müslümanlarını gemilerine almak ve durmadan Fas sahillerine akmak niyetinde idi.

Çarmuklarda ıslık çalan poyraz rüzgarının tatlı melodisi arasında Hızır Reis'in sesi duyuldu.

— Kürekçiler... kürekçiler küreklere...

Kürekçi levendler küreklerinin başına geçmek üzere hareket ettikleri vakit Hızır Reis'in ikinci emri duyulmuştu.

— Barçaya bizim önden gideceğimizi flama ile haber verin.

Ve kürekler işlemeye başlamış, çektirme yelken kürek uçarcasına barçanın yanından uzaklaşmıştı. Takriben yarın saat sonra Hızır Reis'in çektirmesi, Sıçancık adasının ağzı cenuba bakan poyraz limanına girmiş yelkenlerini mayna etmişti.

O anda da sahilden rengarenk mendiller sallanmaya başlamıştı. Bunlar zavallı Endülüs Müslümanları idi. Hızır Reis mümkün olduğu kadar çektirmeyi sahile yanaştırmış ve

tepedeki köy sakinlerinin sandalları ile çektirmeye gelen zavallıları gemiye almaya başlamıştı. Bu ameliye yarım saat kadar devam etmişti. O müddet içinde barça Hızır'ın çektirmesinin biraz açığına gelmiş, demirlemişti.

Sandallar şimdi, Şimali Afrika'nın yeni sakinlerini dev cüsseli barçaya taşımaya başlamışlardı.

Gün kavuşmak üzere idi. Barça da yükünü almış Hızır Reis'in verdiği emirle yavaş yavaş demirini kaldırmaya başlamıştı.

Hızır Reis gerek çektirmesine, gerek barçaya alınan her Endülüslüye durmadan, aynı suali soruyor, Hatice'nin annesini arıyordu.

— Hey... içinizden Granadalı var mı?

Hızır Reis bu suali belki yüzlerce defa sormuştu. Ancak bunlardan bir tanesine cevap alabilmiş lakin aldığı cevap da kendisini tatmin etmemişti.

Hızır Reis üzgün bir şekilde bir müddet Sıçancık adasının tepesindeki İspanyol köyüne bakmış, bir an Hatice'nin intikamını almak için buraya gitmeyi, köyü harap ve perişan etmeyi ahalisini esir edip Şimali Afrika esir pazarlarında haraç mezad satmayı düşünmüş, sonra bu hareketinin faydasız olduğuna kani olarak hareket emri vermişti.

— Yelkenler fora..

— Yelkenler fora..

Çektirmenin yelkenleri fora edilmiş, çektirme rüzgarın birden bire şişirdiği yelkenlerle yerinde sallanmış, sonra sulara baş vurarak ilerlemeye başlamıştı.

Hızır Reis dalgındı. O, zavallı Hatice'nin annesini bulabileceğini ummuştu. Çünkü bu sularda pervasızca dolaşabilen tekneler yalnız Oruç Reis'in korsan filosuna mensub teknelerdi. Diğer Türk korsanları, bu sulara gelse de, Oruç Re-

is'in veya kendisinin mutlaka haberleri olurdu. Böyle bir haber olmadığına göre, demek ki gelmemişlerdi. Şu halde, Hatice'nin annesi ne olmuştu? Belki daha önce gitmiştir, diye düşündü Hızır Reis, belki Fas taraflarına nakledilen Endülüslü Müslümanlar arasında idi. Kim bilir belki de?

Hızır Reis Sıçancık adasına gelirken, Fas sularına gitmeye niyetlenmişti. Ama, şimdi bu mümkün mü idi. Tek başına olsa, pek ala mümkündü. Lakin zaptedilen İspanyol barçası ile bu mümkün olmazdı. Bu barça Hızır Reis'in ayak bağı olmuştu. Evet ayak bağı olmuştu fakat pek kıymetli bir yükü olduğu da inkar edilemezdi. Böyle düşünen Hızır Reis, serdümene kararını bildiren emri verdi.

— Rota Halkulvad... yalnız Afrika sahillerine yakın seyredeceğiz. Ve çektirme ile barça pupa yelken Afrika sahillerine, Cenube doğru dümen kırdılar.

Garp Ocaklarının Temeli Atılıyor

Barbaros kardeşlerin şan, şeref ve şöhretleri Afrika sahillerini tutmuştu. Hatta bu şan ve şöhret sadece Afrika sahillerini değil, fakat en uzak Avrupa kral saraylarını bile tutmuştu.

Bütün Avrupa kral saraylarında krallar ve asılzadeleri, ilkbaharla birlikte başlarına yıkılacak felaketi bertaraf etmek için mütemadiyen planlar yapıyorlar, Barbaros kardeşlerin intikamından nasıl yakalarını kurtarabileceklerini düşünüyorlardı.

Ama yapılan planlar, baharın ilk günlerinde başlayan seferlerle beraber akamete uğruyordu. Zira İtalyancada kızıl sakal manasına gelen Barbaros kardeşlerin pek cürretkar, pek amansız mücadelesi alınan bütün bu tedbirlerin suya düşme-

sine sebep oluyordu. Şöhretleri bütün batı Akdeniz'i tutmuş olan Barbaros kardeşlerin namı, batı sularında dolaşan Türk korsanlarını da kendilerine çekmiş, denizlerde tek elden idare edilen, dehşetli bir korsan filosu meydana getirilmişti. 1505 yılını takibeden beş yıl içinde Oruç ve Hızır kardeşlerin emrindeki korsan filosu bir yıl sonra 12, ertesi yıl 25 ve 1510 yılında ise takriben elli parçadan meydana gelen cesim bir harb filosu haline gelmişti.

Baba Oruç, Hızır Reis, Yahya, Deli Cafer ve Hızır'ın yetiştirdiği Deli Mehmet reislerin beş çektirmeden ibaret filosu ile baş edemeyen Avrupa kral ve prensleri elli parçadan mürekkep bu büyük korsan filosu ile elbette baş edemezlerdi.

Hem bütün Avrupa kralları biliyorlardı ki, Türklerle sadece karada değil, fakat denizlerde de baş etmek mümkün değildi. Bu imkansızlık içinde, Avrupa'nın bütünü ile asıl endişe kaynakları doğu limanları ile olan ticaretlerinin her geçen deniz mevsiminde ehemmiyetli derecede eksilmesi olmuştu.

Doğu Akdeniz, bir yıldırım hızı ile Avrupa'nın göbeğine kadar girmiş, sayısız devlet ve milleti kendi bünyesi içine almaya muvaffak olmuş, pek kahir bir kuvvet ve kudretin mümessili Osmanlı Türklerinin tam kontrolu altında idi. Avrupa'nın eski denizci devletleri olan Venedik ile Ceneviz bu sularda ancak Osmanlı padişahlarının fermanları ile gezebiliyorlardı. Bu da bir nisbet dahilinde olabiliyordu.

Bu hareketin manası şu idi ki, Doğu Akdeniz nasıl bir Türk hükümranlık mıntıkası ise, Batı Akdeniz de, kendilerini batı sularına çeken İspanya'daki zulmü önlemek ve İspanya Müslümanlarını kurtarmak maksadı ile Osmanlı devletinin teşebbüslerini devam ettiren Türk korsanlarının hakimiyeti altında idi. Bunun bir başka cephesi daha vardı ki, o da, Osmanlı Türkleri muzaffer bir şekilde Avrupa içlerinde at oyna-

tırlarken, doğu ve batı Akdeniz'i ellerinde tutan Osmanlı dononması ve Türk korsanları vasıtası ile denizleri, bu harekata destek kılmaktı. Nitekim batıya tamamen hakim olabilen Oruç ve Hızır kardeşler Venedik'in Ceneviz'in, İspanya'nın ve hatta Grim Papa'nın deniz harekatını felce uğratmışlar, böylece Osmanlı Türk ordusunun Avrupa içlerindeki harekatında serbest kalmasına temin etmişlerdi.

Batı sularındaki Türk korsanlarının devletin emri ile harekat ettiklerini zannettirecek pek çok sebepler vardır. Bu sebeplerin başında, İspanya'daki engizisyon zulmünün başladığı ve Yahudilere müteveccih bulunduğu sıralarda Türk korsanlarının Yıldırım Beyazıd'dan aldıkları emirle İspanya sularına gitmeleri ve oradan Osmanlı memalikine 50/60 bin civarında Yahudiyi nakletmelerini göstermek mümkündür.

Nitekim bu nakil keyfiyetinden ve İspanya ile Portekiz arasında tam bir sulh akdinden sonra başlayan ikinci ve pek korkunç engizisyon zulmü, hedef olarak Müslümanları alınca sultan Beyazıd-ı Veli bir ferman ile büyük Kemal Reis'i, İspanya sularındaki katliamdan kurtarabildiği kadar Endülüs Müslümanını kurtarıp en yakın Müslüman memleketlerine götürmek emrini vermişti.

İstanbul'dan küçük bir filo ile ayrılan Büyük Kemal Reis, İspanya'da birliğin sağlandığı ve Katolik krallar devri açıldığı sıralarda 1487 yılında ilk defa İspanya sularında görünmüş ve mazlum Endülüs Müslümanlarını, padişahın emrine tevfikan kurtarmak vazifesini pek mükemmel ve korkusuzca ifa etmiştir.

Büyük Kemal Reis ilk seferini 1487 yılında Malaga üzerine yapmış ve bu sularda yedi yıl müddetle durmadan dinlenmeden Afrika sahillerine, Fas topraklarına Endülüslüleri taşımıştı.

Büyük Kemal Reis 1495 yılında bu korsanlık seferlerini,

İspanya'nın en can alacak noktasına teksif etmiş ve bu tarihten itibaren korsanlık sahasını Valansiya olarak tesbit etmişti.

Büyük Kemal Reis'in Valansiya sularında korsanlık yaptığı, Müslümanları Afrika sahillerine taşıdığı 1495 yılından tam on yıl sonra başlayan Barbaros kardeşlerin batı sularındaki faaliyetleri, batılı kaynakların, Barbaros kardeşlere verdikleri ve manası devleti hizmetinde gayri resmi çalışan, devletten aldığı emirle hareket eden manasına gelen (PİRATERİE) yani korsan sıfatı da bunu tayid etmektedir. Aslında Fransızca olan bu kelimenin manası yukarıda işaret ettiğimiz şekildedir. Bu sebeple adi deniz haydudu manasına gelen (PİRATTE) kelimesi ve sıfatı ile Barbaros kardeşleri tavsip etmek devletin deniz siyasetini bilmekle beraber, pek büyük bir haksızlık olur.

Eğer dikkat edilirse, devletin deniz siyaseti, daha Yıldırım Beyazıt devrinden itibaren tebellür etmeye başlamış, İkinci Murad Han'ın donanmayı takviye etmesi bu siyasetin tabii bir neticesi sayılmıştır. İkinci Murad Han'dan sonra Fatih'in donanmaya gösterdiği ihtimam, sarfetiği gayret ise, her türlü şüphenin üzerindedir. Nihayet Beyazıd-ı Veli ve Sultan Selim Han zamanındaki gelişmeler ise, pek şayanı dikkattir.

Beyazıd-ı Veli zamanında başlayan Batı sularına müdahale siyasetidir ki, Venedik ve Cenevizi pek müşkül bir mevkide bırakmış, tamamın ticari birer devlet hüviyeti içindeki bu devletleri Osmanlı imparatorluğu ile anlaşmalar akdine mecbur etmiştir. Bu anlaşmalar, Osmanlı devletinin denizlerde de varlığının ifadesinden başka bir şey değildir.

Nitekim büyük Kemal Reis'le başlayan Endülüs Müslümanlarının kurtarılmaları ve Şimali Afrika sahillerine nakledilmeleri, Kemal Reis'i takiben ve daha Sultan Selim Han tahta geçmeden batı sularına giden Oruç ve onu takibeden kardeşi Hızır Reis'in, Kemal Reis'in açtığı yoldan yürümeleri Os-

manlı devletinin pek sarih bir deniz siyaseti olduğunu göstermektedir.

Bu deniz siyasetini, Fatih Sultan Mehmed Han'ın prensiplerini vazettiği ve bir kısmını tahakkuk ettirdiği dünya İslam-Türk imparatorluğu planının bir safhası olarak kabul etmemek için her hangi bir makul esebep mevcud değildir.

Devrinin şartlarına göre, tam manası ile bir ehlisalih zihniyeti ve siyaseti güden Garb siyasetçilerinin karşısına, Fatih Sultan Mehmed Han Hilali dikmiş. Bu siyaset üzerinde karar kılmış ve bu siyasetin en büyük hedeflerinden birisi olan Kostantiniyye'yi fethetmiştir.

Artık bilinmektedir ki, Fatih'in çizdiği bu siyaset, Osmanlı devletinin temel siyaseti olacak ve bu siyaset, torunu Yavuz Sultan Selim Han tarafından muvakkaten terkedilecek ve devletin başına büyük gaileler açmak kararında olan safevi hanedanının teşçi ve himaye ettiği Şiiliği kökünden kazımak kararını verecekti. Yavuz Sultan Selim, bununla da kalmaycak, devletin karşısında daima büyük bir siyasi rakib ve bu yüzden düşman olan Mısır Kölemen sultanlığı üzerine de yürüyecek ve Osmanlı İmparatorluğunun gerilerinde hiçbir düşman bırakmayacaktı.

Bu siyaset, Yavuz Sultan Selim Han'ın dedisi Fatih Sultan Mehmed Han'ın batıya müteveccih siyasetine tekrar avdet etmek kararında olduğunu pek açık bir şekilde meydana koymaktadır.

Fatih Sultan Mehmet Han, İstanbul'un fethinden sonra, Hristiyanlığın ikinci ve en büyük merkezi olan Roma'ya yürümeye kararlı bir siyasetin tatbikçisi olmuştur. Bu maksadla Fatih Sultan Mehmed Han, karada kuvvetli bir orduyu her an emre hazır bir halde tutmaya gayret sarfeder ve bunda muvaffak olurken, Denizlere de pek büyük bir ehemmiyet atfetmiş bulunuyordu. Fatih'in deniz siyaseti, batıya müteveccih,

Roma'yı zabtetmek kararını kuvveden fiile çıkarmak için kuvvetli bir donanmaya istinad etmek ve denizlerde Osmanlı donanmasını hakim kılmak esasına istinad ettirilmişti.

Bu maksadla Fatih Sultan Mehmed Han, 10 temmuz 1453 tarihinde Bizanzs'ın elinde kalmış olan boğaz dışındaki İmroz, Limni ve Taşoz adalarını zapt etmek maksadı ile kuvvetli bir Türk donanmasını Çanakkale'ye göndermişti. Osmanlı donanmasının Çanakkale'ye gelişi adalar halkını dehşete salmış ve panik halinde bulabildikleri Venedik gemileri ile Eğriboz, Sakız ve Girit adalarına hicret etmişlerdi. Osmanlı donanması da önünde hiçbir mani olmadan bu adaları fethetmiş ve devlete bağlamıştır. Bu seferin bir başka neticesi olmuş, Midilli adası fethedilmiş Enez iskelesi Osmanlı tabiiyetini kabul etmişti.

Fatih Sultan Mehmed Han, kafasında planladığı siyasetini tahakkuk ettirmek maksadı ile Venedik ve Naksos dudaklığı ile bir sulh anlaşması imza etmiştir.

Bu anlaşmadan sonradır ki, Fatih Sultan Ahmet Han, ilk Sırbisan seferini yapmıştır.

Fatih bir taraftan kara seferlerine germi verirken diğer taraftan adalar denizinde ve Yunan sularındaki deniz hakimiyetini kurmak istemiştir. İkinci Sırp seferi ile Berat üzerine açtığı seferin arkasındaki hakikat, denizlerde nispeten zayıf durumda olan devleti istediği seviyeye çıkarmaya matuftu. Nitekim bu hedefe varmak için kendisine üç yıl kafi gelmiş ve 1455 yılında, kuvvetli bir donanmayı adalar denizine sevketmiş ve Rodas şövayelerine harb ilan etmiştir. Bunu takip eden yıl, yani 1456 yılında da Osmanlı donanmasının yeni bir harekata başladığını görmekteyiz. Bu harekat Enezi ve bu dukalığa bağlı bir takım adaların zaptı ile sonra bulmuştur. Enez'in zaptını üçüncü Sırbistan seferi takip etmiştir.

Devletin, üçüncü Sırbisan seferi ile meşgul olduğu sıra-

larda da 15 mayıs 1458 tarihinde Venedik Cumhuriyeti bu seferi fırsat bilerek aAdalar denizinde kuvvetli bir donanma ile harekata başlamış. Limni ve Taşoz adalarını tekrar zaptetmişir.

Fatih'in, bu iki adanın zaptına mukabelesi pek şedid olmuş, Mora'ya tertip ettiği sefer ile Venedik Cumhuriyetine pek ağır bir darbe vurmuş, Atina'yı zaptettikten başka, Mora yarımadasında istikbalde Venedik'i buralardan tamamen uzaklaştıracak bir çok noktayı fethetmiştir.

Fatih, bu arada Karadeniz'i tamamen bir Türk gölü haline getirmek maksadı ile de bu iç denizde geniş bir harekata başlamış, Trabzon Rum İmparatorluğunu tarihe gömmüştür.

Donanmaya pek büyük bir ehemmiyet vermiş bulunan Fatih Sultan Mehmed Han, ertesi 1462 yılında Adalar denizinde pek geniş bir harekata başlamış, Adalar denizinin en büyük adalarından birisi olan Midilli adasını fethetmiştir. Bunun üzerine Çanakkale boğazını da pek kuvvetli bir şekilde tahkim etmiştir.

Fatih Sultan Mehmed Han'ın İstanbul'u fethetmeden evvel kafasında şekillendirdiği büyük imparatorluk projesi, Kostantiniyye'nin fethi ile ve onu takibeden fetihler ve stratejik noktaların ele geçirilmesi ile beraber şekillenmiş bulunuyordu. Fatih, dünya imparatorluğuna doğru gidiyordu. Bu imparatorluğun bir safhasını kapatmış, Kostantiniyye'nin fethi ile Hilalin karşısında mevki almış bulunan Salibin bir kanadı kırılmıştır. Şimdi hedef ikinci kanadın kırılması ve Salibi, Hilalin önünde dize getirmek siyaseti devam ediyordu. Bu maksadla denizlerde kurduğu donanmaya ilaveten, karadan yaptığı fetihlerle, istese de istemese de Venedik cumhuriyeti ile karşı karşıya gelmişti. Kostantiniyye'nin fethinden sonra Balkanlarda ve Mora'da yapılan fetihlerin hemen hepsi, ya doğrudan doğruya Venedik devletinin elinde bulanan top-

raklara karşı olmuş, yahud da Venedik'in iktisadi menfaatlerle bağlandığı dukalık veya adalara teveccüh etmiştir. Bu yüzden de Türklerle Venedikliler, denizde pek çetin bir siyasi ve fiili savaşın içine girmişlerdi. Lakin Fatih Sultan Mehmed Han'ın dünya imparatorluğu siyasetinin ikinci ve nihai safhası olan Roma üzerine yürüyüş ve katolik mezhebinin bu namdar şehrini ve merkezini de fethetmek düşüncesi, Venedik ile devlet arasındaki Akdeniz rekabetini bir müddet için durdurmak zaruretini meydana getirmiştir. Bu maksadla Fatih Sultan Mehmed Han, Karadeniz'de bir sefer yapmayı düşünmüş ve bunu gerçekleştirmişti. Donanma Karadeniz'e çıkmıştı. Lakin Venedik, Fatih'in Karadeniz'deki harekatının maksadını pek iyi anladığı için aynı yıl, tam on altı sene devam edecek olan Osmanlı-Venedik harplerini başlatmak için harekete geçmişti.

Türkler, Balkanlarda ve bilhassa Arnavutluk ve Sırbisan'da fütuhat hareketlerine devam ederlerken, Venedik cumhuriyeti de 1469 yılında Nicola Canale'nin kumandasında kuvvetli bir donanmayı, Osmanlıların hakimiyet kurdukları Adalar denizine sevketmişi. Venedikli amiral Nicola Carale Türk donanmasının Karadeniz ve Marmara'da bulunmasından bilistifade giriştiği harekat ve baskın sonunda Limmi-İmroz adaları ile Enez ve Foça iskelelerini almaya muvaffak olmuştu. Son baharda yapılan bu sefer, devlet aleyhine iki ada ve iki iskelenin kaybı ile nihayetlenince, Fatih Sultan Mehmed Han, donanmanın baharla birlikte Adalar denizine açılması için lüzumlu hazırlıkların yapılmasın emretmiş ve Venedikliye unutamıyacağı bir darbe vurmak için de ciddi bir seferin hazırlığına başlamıştı. Bu sefer Eğriboz'a müteveccih olacaktı. Baharla birlikte başlayan kara ve deniz harekatı muvaffakiyetle neticelenmiş, venedikli amiral Nicola Canale'nin donanması kaçacak delik aramış ve Eğriboz fethedilmişti. 12 temmuz 1470 tarihinde gerçekleşen fetihten sonra Türk ordu-

su avdet etmiş, lakin donanma Adalar denizinde kalmıştı. Fatih kararlı idi, Adalar denizi bir Türk gölü haline gelecekti. Bu temin edilmedikçe tasavvur ettiği büyük fetih tahakkuk edemiyecekti. Kış aylarında Çanakkale ve İstanbul'da başlayan donanma, baharla birlikte tekrar denize açılmış ve Alaiyye 1471 yılında fethedilmişti. Aynı yıl Osmanlı Devleti, Dulgadir oğulları ittifakı ile Akdeniz'de Türklerin daima rakibi olmuş, Akdeniz hakimiyetinde daima tekaddüm etmek siyasetini yürütmüş olan Mısır Kölemen sultanlığı ile pek ciddi bir ihtilafa düşmüştü.

Eğriboz fethi, Balkanlardaki harekat ve bir çok Venedik arazisinin fethi, Venedik ticaretinin büyük ölçüde sekteye uğraması, Venedik devletini müttefikler araya mecbur bırakmıştır. Bu müttefikler, Osmanlı devletinin teker teker ilhak ettiği Anadolu beylikleri olabilirdi. Bu maksadla Venedik cumhuriyeti, Anadolu beyliklerinin en kuvvetlilerinden birisi olan Akkoyunlularla müzakerelere girişti ve Osmanlı donanmasının Alaiyye'yi fethettiği 1472 yılında Akkoyunlularla Osmanlı devleti aleyhine bir anlaşma imzaladı.

Buna rağmen, Osmanlı devletinin büyük bir süratle genişlemesi etrafındaki toprakları fethetmesi, Venedik-Akkoyunlu ittifakına rağmen gelişmekte devam etmesi sonunda her iki müttefik yeni müttefik aramaya mecbur oldular. Bu müttefik Karamanoğlu beyliği ile Papalık makamı idi.

Venedik ile Akkoyunlu ittifakının yapıldığı tarihten takriben bir yıl sonra, 1473 yılında Akkoyunlu-Karamanoğlu-Venedik ve Papalık arasında bir ittifak akedildi. Bu ittifakın hedefi yine Osmanlı devleti idi. Bütün bu hazırlıkları ve devletinin etrafında örülmek istenen ittifak manzumesini dikkatle takip eden Fatih Sultan Mehmed Han, her yıl baharla birlikte Adalar dinizine kuvvetli bir donanma sevkemekle beraber, tersaneye yeni bir donanmanın inşası için de lazım gelen

emirleri verdi. Tersane bir taraftan donanmayı inşa ederken, bir taraftan da Balkanlar harekatı devam ediyordu. Lakin Fatih'in hedefi başka idi. Nihayet 1475 yılında harekate geçen donanma ile ordu, bir yıldırım gibi Karadeniz'e dalmış, Cenevizlilerin bu denizdeki bütün iskeleleri ile iktisadi menfaatlerini yok etmiş, kendilerini de Karadeniz'den sürüp çıkarmış. Böylece Karadeniz tam bir Türk gölü olurken, donanma Kırım'ın fethini de tamamlamıştı, .

Artık, Fatih Sultan Mehmed Han'ı, Adalar ve Akdeniz bütün kuvveti ile inmekten hiçbir kuvvet menedemezdi. Karadeniz bir Türk gölü olmuştu. Devletin elinde pek kuvvetli bir de donanma vardı. Bu donanma ile Fatih Sultan Mehmed Han, 1475 ila 1479 yılları arasında Venediklilerin büyük manfaatlarını Adalar denizinde tamamen yok etmiş, onları sulha mecbur etmişti.

1479 yılında Venedik cumhuriyeti 16 yıldır durmadan devam eden Osmanlı-Venedik harplerini durdurmaya talip olmuştu. Fatih, bir takım şartlarla sulhu kabul etmeye karar vermişti. Nitekim Osmanlı devletinin ileri sürdüğü şartlar aynen kabul edilmiş ve Venedik elde ettiği sulh karşılığında İşkodra başta olmak üzere Arnavutluk'taki bir çok yerleri ve menfaatlerini terk etmeye mecbur kalmıştı.

Venedik aynı yıl içinde Osmanlılarla 25 nisanda Hristiyanlık alemine pek gizli kalmış bir anlaşmaya talip olmuş ve bu anlaşma iki devlet arasında aktedilmişti.

Bu gizli anlaşmanın ortaya çıkardığı hakikat şu idi ki, tarihlere Otranto fatihi olarak geçecek olan Gedik Ahmed Paşa, derhal sefere çıkmıştı. 29 gemi ile sefere çıkan Gedik Ahmed Paşa, bir yel gibi Batı Yunanistan sularına dalmış, Kefalonya-Zanta ve Ayamavri adalarını fethetmişti. Bu fethin manası vardı ve fethin hakiki hedefi, Fatih Sultan Mehmed Han'ın Roma büyük fetih planı ile birinci derecede alakalı idi.

Zira Gedik Ahmed Paşa'nın fethettiği Kefalonya-Zanta ve-Ayamavri adaları, Otranto boğazını kontrol altında tutan pek ehemmiyetli stratejik adalardı.

Nitekim, bu adaların fethinden sonra İstanbul'a dönen Gedik Ahmed Paşa, Fatih Sultan Mehmed'in iradesi ile bütün kış sefer hazırlığında bulunmuş, tersaneler durmadan çalışmış ve baharla beraber hazırlanan donanma ile Adalar denizine açılmıştı.

Gedik Ahmed Paşa'nın emrinde 100 gemiden kurulu kudretli bir donanma vardı. Bu seferin nereye yapılacağı ise, sadece Fatih Sultan Mehmed Han ve Gedik Ahmed Paşa tarafından bilinmekte idi. Donanma Adalar denizine açılmış, bir müddet bu sularda dolaşmış, sonra Mora yarımadasına dümen tutmuştu.

100 gemiden mürekkep kudretli bir Türk donanmasının Adalar ve Akdeniz'e çıkması, bütün Avrupa'da pek kısa bir müddet sonra duyulmuş ve her tarafta adeta bir panik başlamıştı. Türkler pervasızca Akdeniz'de cevalan ediyorlar, önlerine çıkan gemileri ganimet olarak alıyorlardı. Gedik Ahmed Paşa kumandasındaki donanma, böylece Mora yarımadasına varmış, yarımadayı bordalamış ve Mataban burnunu dolaşarak Tirenyen denizine girmişti. Avrupa'nın bütün kral ve prensleri ile dükalarının gözleri Gedik Ahmed Paşa'nın dononmasında idi. Fakat bunlardan daha çok endişelenen ve donanmayı adım adım bir gölge gibi takip ederek her hareketinden malumat almak isteyen, Paplık makamı idi. Fatih'in kafasında tebellür etmiş ve şekillenmiş olan Roma üzerine yürüyüşü herkesten evvel papa öğrenmişti. Bu maksatla da bir takım tedbirler almıştı. Papalığın aldığı tedbirler, dünya siyasi gidişini değiştirecek kadar mühim ve şümullu idi. Bu tedbirleri, tedbirler olarak değil, fakat tek tedbir olarak ele almak lazımdır. Nitekim bu tedbir, Fatih Sultan Mehmed Han'ı

çıktığı Roma seferinde ve eski Pelekanonon (Şimdiki Maltepe ile Gebze arasındaki arkası dağlık önü deniz olan mıntıka) sahrasında bir Venedikli Yahudi iken ihtida eden, asıl adı Jacob ikenYakub olarak Türk tarihine geçmiş olan, Fatih'in hususi tabibliğine kadar yükselen birisi tarafından zehirlettirilmek sureti ile öldürülmüş olmasıdır.

Papalık, Gedik Ahmed Paşa'nın Otranto boğazına doğru kuvvetli bir donanma ile seyretmesini bu sebeple büyük bir dikkatle takip ediyordu.

Gedik Ahmed Paşa, Yunan sularının batı kısmını artık geride bırakmış donanmasına Otranto rotasını vermişti. Türk donanması, Hristiyanlığın kalbine doğru akmaya başlamıştı. Avrupa dehşet içinde idi. Papalık bütün Hristiyan kralları ile prenslerine imdat işaretini çekmişti. Fakat Gedik Ahmed Paşa'nın kuvvet ve kudreti önünde Avrupa hiçbir şey yapamayacak durumda idi. Nitekim hiçbir şey yapamadığını da göstermiş oldu. Gedik Ahmed Paşa, 28 temmuz 1480 tarihinde Otranto'ya geldi ve gemilerden karaya çıkardığı 20.000 askerle otranto kalesini muhasaraya başladı. Muhasara 14 gün sürdü ve 11 ağustos 1480'de şehir Türk silahlarına boyun eğdi.

Otranto fethedilmiş, Fatih Sultan Mehmed Han'ın Roma büyük yürüyüşünün bir parçası olan deniz harekatı tamamlanmıştı. Nihai darbe 1481 yılında vurulacaktı. Fatih bütün hazırlıklarını tamamlamış ve devrin en büyük kara ordusu ile Üsküdar'dan yola çıkmıştı. İlk konak mahalli Pelekannon sahası idi. İşte ne oldu ise orada oldu ve Fatih Sultan Mehmed Han, 1953 tarihinde Belçika'nın merkezi Brüksel'de açıklanan vesikalara göre, hususi tabibi Yahudi Jacob (Yakub Paşa) ve bir İranlı doktor tarafından 250 bin duka altunu mukabilinde zehirlendi ve Roma Böylece yakasını kurtardı. Aslında yakasını kurtaran Roma değildi. Türkün elinden yakasını sıyırabilen Hristiyanlıktı.

Ve Roma'nın çöküşü bir Yahudi doktor ile bir şii ortağının müdahalesi ile böylece önlendi.

Büyük Peygamberimizin cennet müjdesine mazhar olan ulu hakan Fatih Sultan Mehmed Han, 1481 yılının 5 mayısında rahmeti rahmana kavuştu. Ve Avrupa bütün Hristiyanlık alemi derin bir nefes aldı.

Fatih'in ölümü Avrupa için birtakım ümidlere yol açtı. Şehzade Beyazıd Amasya'dan İstanbul'a gelerek tahta otururken kardeşi Cem de Bursa'da saltanatını ilan ediyordu. Türk tarihi içinde büyük bir yer tutan ve tarihin kaydettiği en ahlaksız insanlardan birisi olan Papa Borjiya'nın elinde bir oyuncak haline getirilen Cem hikâyesi de böylece başlamış oldu.

İkinci Sultan Beyazıd Han 21 mayıs 1481'de resmen calisi taht olmuştu: 28 mayıs tarihinde de Cem kendisini Bursa'da Sultan ilan etmiş ve adına hutbe okutmuştu. Devlet sarsıntı geçiriyordu ve bundan en çok Hristiyan alemi istifade etmek arzusunu gösteriyordu. Mamafih, Cem mes'elesinde Mısır Kölemen sultanlığı da rol almak istemiş ve Cem'i Kahire'de mutantan bir merasimle karşılamıştı.

Cem vakasının başladığı tarihten Kahire'ye kaçtığı ve parlak bir merasimle karşılandığı tarihe kadar geçen dört ay içinde Sultan İkinci Beyazıd Han, devleti bu sarsıntıdan sıyırmasını bilmiş ve babası cennetmekan Sultan Mehmed Han'dan miras aldığı dirayetli devlet adamları ile kumandanları sayesinde, babasının devlet hududlarını muhafaza edebilmişti.

Ancak Otranto'daki köprü başını muhafaza edememiştik. Venedik de, papalık da rahat bir nefes almıştı. Lakin Akdeniz ile Adalar denizindeki Türk donanması bertaraf edilememeşiti. Bunun aksine, Türk korsanları, devletin yarı resmi himayesi altında denizlerdeki Türk hakimiyetini devam ettir-

mek için ellerinden gelen bütün gayret ve cesareti göstermekte idiler. Venedikliler, Osmanlı devleti ile aralarında aktedilmiş olan sulh anlaşmasını, Cem vakası netice vermeyince yenilemek lüzumunu duydular ve 16 ocak 1482 yılında buna muvaffak oldular.

Devlet bir bakıma kendisini Venedik tarafından rahatsız olmaktan kurtarmış, kozunu paylaşmak maksadı ile memlükler sultanlığı üzerined teveccüh etmişti. Beş yıllık bir devreden sonra, Beyazıd-ı Veli, Mısır Memlükleri üzerine istediği gibi sefer yapabilmek, donanmasına bir üs vasifesi görecek olan muhkem bir limana sahip olmak masadı ile Venedik ile Osmanlı İmparatorluğu arasında aktedilmiş bulunan 16 ocak 1482 tarihli anlaşmaya dayanarak Kıbrıs adası üzerinde bir üs talep etmişti. Venedikliler, Sultan İkinci Beyazıd'ın bu talebini reddetmişler ve Mısır ile aralarında her hangi bir anlaşmazlığın tehaddüs etmesini önlemişlerdi. Zira Venedik ile Mısır Memlükleri ticari münasebetlere dayanan eski bir dostuğun içinde idiler.

Venedikliler bu dostluğu bozmak istememişler ve dolayısı ile Osmanlı dveletinin, Kıbrıs üzerinde üs talebini reddetmişlerdi.

Venedik cumhuriyetinin Kıbrıs'taki üs talebimizi reddetmesi üzerinden bir yıl geçmişti. Yıl 1488 idi. İstanbul sarayı ve Osmanlı hanedanı bu yılda pek mühim bir yardım talebine muhatab olmuştu.

İspanya'da son Müslüman devleti yıkılmak üzere idi. Bu devletin, yani Granada devletinin son Müslüman hükümdarının elçileri bir gün İstanbul'a çıkagelmişler ve Padişah Sultan İkinci Beyazıd'ın huzuruna fevkalade bir merasimle kabul edilmişlerdi.

Gelen elçiler padişahlarının fermanını Sultan İkinci Beyazıd'a takdim etmişlerdi. Ferman, Granada devletinin içinde

bulunduğu durumu naklediyor ve sekiz asırlık Endülüs islam medeniyatinin Hristiyanlar tarafından yok edilmek istendiğini bildiriyordu.

Granada Hükümdarı, Osmanlı padişahından, İslamın en büyük hükümdarı olarak bahsediyor, ona dehalet ediyor, ondan islam devletine yardım etmesini talep ediyordu.

Padişah, Granada hükümdarının yardım talebini ihtiva eden mektubundan fevkalede mütessir olmuş ve derhal emir vermişti.

Tiz donanmayı hümayunundan bir mikdar gemi ayırasız. Onu da bir dirayetli kimsenin emrüne veresiz .

Ve padişahın emri derhal yerine getirilmiş, donanmayı hümayundan kuvvetli bir filo ayrılmış, filoya da, devrin kurt kaptanlarından Büyük Kemal Reis tayin edilmişti.

Padişah sultan İkinci Beyazıd Han, Granada hükümdarının elçilerine fevkalade izaz ve ikramda bulunmuş, onlara hil'atler giydirmiş ve zengin hediyelerle geriye yollamıştı.

Kemal Reis, İspanya sularına bir yıldırım gibi dalmış ve Barbaros kardeşlerin, yine bu sulara gelmesinden önce bu sulardan, şimali Afrika'ya on binlerce Müslümanı taşımış, İspanya sularında dehşetli akınları ile Türk adını kafalara çakmıştı.

Gerginleşmiş bulunan Osmanlı-Mısır münasebetlerinin en kritik bir devresinde Fransızların elinde bulunan şehzade Cem, 10 kasım 1489 tarihinde para mukabilinde Papa'ya satıldı. Şimdi Cem me'selesi yep yeni bir mahiyet iktisab etmişti. Papalık, Şehzade Cem'i Osmanlı imparatorluğunun batı sularındaki korsanlık faaliyetlerine karşı bir koz olarak kullanıyor, sekte vurulan deniz ticaretini yeniden ve Şahzade Cem'den, istifade ederek ihya etmek istiyordu. Lakin Şehzade Cem'in papanın elinde olması ve papalığın bunu bir tehdid vasıtası olarak kullanması dahi Kemal Reis'in İspanya su-

larındaki faaliyetlerini durdurmağa kafi gelmemiş ve Kemal Reis Şehzade Cem'in öldüğü 1495 yılına kadar batı sularında ve betahsis İspanya sularında, Endülüs Müslümanlarının kurtarılması için büyük bir faaliyet içinde bulunmuştur.

Osmanlı-Mısır ihtilafı, Endülüsteki son Müslüman devletinin çöktüğü Katolik krallar devrinin İspanya'da başladığı sıralarda Şimali Afrikada'ki en kuvvetli hükümdar sülalesi olan Beni Hafs hanedanını, ciddi surette meşgul edecek kadar gerginleşmişti.

Beni Hafs sultanı Üçüncü Ebu Zekeri'ya, her gün Türk korsan gemileri ile ispanya'dan Fas'a getirilen Müslümanların perişan hali karşısında herhangi bir müdahalede bulunamamanın izdırabını duymuş ve devrin iki büyük islam devleti olan Osmanlı Sultanlığı ile Mısır Kölemen sultanlığı arasındaki ihtilafı halletmek maksadı ile harekete geçmişti.

Beni Hafs Sultanı üçüncü Ebu Zekeriyya, derhal İstanbul'a bir heyet göndermiş bu heyet İstanbul'da müzakerelerde bulunurken bir ikinci sefaret heyetini de Kahire'ye göndermişti. Beni Hafs sefaret heyetlerinin her iki devlet nezdindeki temasları müsbet bir şekilde neticelenmiş ve Mısır Kölemen sultanlığı ile Osmanlı saltanatı arasındaki 1481 yılında bir dostluk anlaşması imzalanmıştı. Akdeniz'in doğusunda ve cenup hudutları boyunca bu anlaşmadan sonra kendisini emniyette hisseden Osmanlı imparatorluğu, Sultan İkinci Beyazıd Han'ın emri ile denizlere daha da ehemmiyet vermişti. Bu maksatla tersanelerde durmadan yeni gemiler yapılıyor, Osmanlı donanması devrinin en mükemmel donanması haline getiriliyordu.

Donanma yer yıl baharla birlikte devletin hududlarını genişletmek maksadı ile denize açılıyor, ordunun karada yaptığı hareketa muvazi bir şekilde deniz fütuhatına devam ediyordu. Mısır ile Osmanlı imparatorluğu arasında aktedilen

dostluk anlaşmasından tam sekiz yıl sonra, tap taze bir kuvvet haline gelmiş olan ve yaptığı seferlerde pişkin bir reisler kadrosuna sahib olan Osmanlı donanması 1499 yılında başlayan Venedik-Osmanlı imparatorluğu harbinin deniz harekatına hazırlanmıştı.

Sultan İkinci Beyazıd 31 mayıs 1499'da Venedik ile harbe başlamak üzere orduyu Hümayun ile Balkanlara dalarken, 270 gemiden müteşekkil dev bir Türk Donanması da Davud Paşa'nın kumandasında olarak Mora'ya akmıştı.

Türk donanması o devrin, korkunç tabirine hak kazandıracak kadar kudretli bir armadası idi. 270 gemi ve bu gemiler içinde bir rivayete göre 2.500, bir başka rivayete göre de 4.000 tonluk dev iki harb gemisi vardı.

İşte bu donanma Mora'ya akmıştı. Devrin dev iki harb gemisinden birisine büyük ve eşsiz kahraman Burak Reis diğerine ise, İspanya sularını allak bullak ederek on binlerce Müslüman Endülüslüyü Şimali Afrika'ya taşıyarak korkunç engizisyon mezaliminden kurtaran büyük Kemal Reis kumanda ediyordu.

Ordunun ilk hedefi Mora yarımadasının şimal batı yakasındaki inebahtı olmuştu. Ordu 63 bin kişi ile Mora'ya yürürken, Venediklilerin herhangi bir mukabil tarruzuna mani olmak için de İskender Paşa kumandasında kuvvetli bir Osmanlı ordusu Bosna üzerne sevkedilmiş, paşa Isonzo nehrinin karşı yakasındaki Venedik topraklarının altını üstüne getirmişti.

Kara harekatı bu suretle Osmanlı ordusu lehine gelişirken, denizlerde de Davud paşanın kumandasındaki 270 parçadan meydana gelen donanmayı Hümayun pek sert bir denizli havada Mora yarımadasını Cenuptan bordalanmış Venediklilere ait Modon dukalığının önündeki Sapienza adasının önlerine varmıştı. Bu ada Modon limanının cenabuna düşen küçük bir adadır.

Davut Paşa, donanmanın yediği pek sert denizden dolayı her türlü noksanını ikmal etmek için azami gayreti göstermiş ve donanma çok kısa bir zamanda denizin meydana getirdiği tahribatı ikmal etmişti. Donanmayı Hümayun Sapienza adası önüne geldiği vakit, orada Venedik donanması ile karşılaşmıştı. Venedik donanmasına Antonio Grimani kumanda etmekte idi. 200 gemiden meydana gelen Venedik donanmasında batı kaynaklarının pek büyük birer amiral olarak kaydettikleri Loredano ve Alban Armenio Grimani bulunuyordu.

Venedik donanması kumandanı Antonio Grimani, Davud paşanın emrindeki donanmayı Sapienza sularında bilhassa beklemekte idi. Venedik amiralinin maksadı, Donanmayı hümayunun yolunu Sapienza sularında kesmek ve Türk dononmasını orada imha etmekti.

Venedik donanması kumandanı Antonio Grimani, öyle anlaşılıyor ki karşısında bulunan ve o güne kadar görmediği tanımadığı kadar kudretli olan iki büyük denizci ile macadele edeceğinin her halde farkında değildi.

İki donanma burada bir ölüm kalım savaşı yapmış ve Burak reisin gemisi, Venedik donanmasının iki amiral gemisi arasında kalmıştı. Harbin en kritik bir anında meydana gelen bu mücadele Sapienza harbinin kaderini tayin edecek bir ehemmiyette idi. Nitekim iki düşman amiralinin kadırgalarının arasında sıkışmış kalmış olan Burak Reisin başka çare kalmadığı için verdiği ani ve korkunç kararı, Sapienza deniz muharebesinin kaderini sona ulaştırmış ve gemisinin cebhaneliğini yakarak kendisi ile birlikte üç gemiyi havaya uçurmuş zafer Türk donanmasına nasib olmuştur.

Venedik donanması amirali Antonio Grimani, iki amiralinin havaya uçtuğunu görünce selameti kaçmakta bulmuş ve zaferi donanmayı hümayuna terketmişti. Bu Venedik için

son denilebilecek ciddi bir deniz harbi idi. Biz galip gelmiştik, lakin tarihin pek nadir kaydettiği bir Türk reisini de zaferle birlikte kaybetmiştik. Zafer, Burak reisin şahadeti üzerine bina edilmişti.

Burak reisin şahadeti üzerine bina edilen Sapienza deniz harbinden sonra, Adriyatik sularında tamamen serbest kalan Osmanlı donanması, Davud paşanın kumandasında olarak bütün Yunan sularını ve Dalmaçya sahillerini taramış, karadan yürüyen Türk ordusuna zaferi kazanması için en büyük destek olmuştu.

Davud paşanın kumanda ettiği donanmayı Hümayun, Venedik donanması perişan durumda önünden kaçtıktan sonra bir solukta İnebahtı'ya gelmiş ve bu şehri kuşatarak çetin bir harb vermişti. Türk ordu ve donanmasının savletlerine dayanamıyan İnebahtı da nihayet 1499 yılının 30 ağustosunda Türk silahlarına ram olmuştu.

Sapienza deniz muharebesinde, namdar iki Venedik amiralının ölümünden sonra korkarak kaçan Venedik amiralı Antonio Grimani, Venedik donanmasını mutlak bir imhadan kurtarmış, böylece Venedik'in bir müddet daha Osmanlı imparatorluğunun Denizlerdeki mutlak hakimiyetine sed çekmişti. Nitekim Sapienza önlerinde donanmayı hümayundan kaçan amiral Antonio Grimani'nin kurtardığı Venedik donanması 1500 yılında Adriyatik sularında bir sefer yapmış ve Kefalonya adasını tekrar zabtetmişti. Venedik donanması bununla da iktifa etmemiş, şimali dümen tutarak Preveze'ye de baskın vermişti.

İstanbul, Venedik donanmasının adeta bir meydan okuyuşu telakki ettiği bu tecavüzlerini kırmak için, kuvvetli bir Osmanlı donanmasını Mora'nın şimalindeki Modon dükalığının fethine memur etmişti.

Sefer hazırlıklarını tamamlayan donanmayı hümayun,

bahar mevsimi ile birlikte Adaları denizine dümen tutarak bir müddet bu sularda avlanmış ve ağustos başlarında Modon önlerine gelerek, Venediklilerin pek ehemmiyet verdikleri Modon'u 10 ağustos 1500 tarihinde fethedilmiştir.

Modon'un fethi Venedik için şüphesiz ağır bir darbe olmuştu. Venedik bu darbe üzerine derhal harekete geçmiş ve bir ittifak yapmıştı. Tarihlere Venedik-Paplık ve Macar ittifakı olarak geçen bu anlaşma Modon'un fethinden sonra meydana gelmişti. Bu ittifakın yapıldığı 1501 yılında, batı sularındaki Türk korsanlarının, Fransız ticaret ve harb gemilerine indirdikleri darbelerle karşı bir nevi mukabele telakki edeceğimiz bir hareket doğmuş, Fransız donanması 1501 yılında Adalar denizine girerek Midilli adasını muhasara etmişti.

Midilli adasının muhasarası, Türklerin batı sularına verdikleri ehemmiyetin açık bir delilidir. Zira Fransızlar Midilli adasını muhasara edip muvaffak olamıyarak kaçtıktan sonra, kuvvetli bir İspanyol filosu da Çanakkale ve Adalar denizindeki Türk sahillerine saldırmış fakat netice alamamıştı.

Midilli adasını, tarihlerin ekseriyetle ittifak ettikleri 200 gemiden ibaret Amiral Renevstein (Revenştayn-Yahudi) donanması muhsara etmiştir. Bu donanmada ayrıca 10.000 askerin bulunduğu da aynı tarihlere tasrih edilmektedir.

Revenstein kumandasındaki Fransız donanması 1501 yılının eylül ortalarında muhasaraya bağlamış bulunuyordu. Midilli adasındaki kuvvet, 200 gemiden ve 10.000 askerden meydana gelen Fransız donanmasının çok altında idi. Fakat kaledeki Türkler Fransızların bütün hücumlarını tardettikleri gibi, yaptıkları bütün teslim tekliflerini de reddetmişlerdi. O sıralarda Manisa valisi bulunan Şehdaze Korkud, Midilli adasının karşısına düşen Ayazmend iskelesinden bir mikdar serdengeçtiyi kaledeki Türklere yardımcı olarak göndermiş,

bunlardan bir kısmı şehid edilmiş, fakat geri kalan büyük kısmı kaleye girmeye muvaffak olmuştu. Fransızların, büyük bir donanma ile Midilli'yi muhasara ettiği harberi İstanbul'a gelince Sultan ikinci Beyazıd Han, derhal bir sefer hazırlığına başlanması emrini vermiştir. Kısa zamanda hazırlanan ordu ve doanamna harekete geçmişti. Hersekzade Ahmed Paşa kumandasındaki donanma Çanakkale'den Adalar denizine girerken Sinan Paşa kumandasındaki bir ordu da Midilli adasının karşı sahillerinde bulunmak emrini almış ve ordusunu derhal harekete geçirmişti

Kuvvetli bir Türk donanması ile ordusunun üzerine geldiği haberini alan Fransız donanması kumandanı Revenstein, kendisine yardım vadeden Rodos Sen Jan tarikatı reisi Pierre d'Abusson'un yardım kuvvetlerini beklemeden muhasarayı kaldırmıştır. Ekim sonlarında kaldırılan mahasara üzerine Fransız donanması, bu mevsimde Adalar denizinde pek sık patlayan kuvvetli bir fırtınaya yakalanmış ve donanması da, donanmaya bindirilmiş 10.000 kişilik ordusu da hemen tamamen mahvolmuştur.

Fransız donanmasının Adalar denizinde yakalandığı fırtınada tamamen mahvolduğu sıralarda ise, Gonzale de Kordova kumandasında kuvvetli bir İspanyol donanması, Papalık ve Rodos donanmalarına kumanda eden Rodos Sen Jan tarikatı reisi Pierre d'Abusso'nun donanmasının da inzimamı ile hemen bütün Anadolu sahilleri ile Çanakkale'ye neticesiz akınlarda bulunmuş, fakat hiçbir netice alamamıştı.

Önce Fransızların kuvvetli bir donanma ile Midilli'yi muhasara etmeleri, bu muhasaranın kalkmasından hemen sonra İspanyol ve Paplık donanmalarının müşterek bir harekatla Adalar denizinde cevelan ederek Çanakkale'ye kadar gelmiş olmaları, sarayın, dolayısı ile Sultan ikinci Beyazıd Han'ın fevkalade gazabını tevlid etmişti. Sultan ikinci Beya-

zıd Han, derhal sefer hazırlıklarına başlama emri vermişti. Bütün kış tersaneler yazın başlarında başlayacak olan sefere hazırlıklı olmak üzere yeni gemilerin inşasına başlamştı. Tersanade geniş faaliyetlerin devam ettiği İstanbul'daki Venedik balyozu'nun[1] gözünden kaçmamış ve Venedik Doç'una[2] gönderdiği haberlerde Türklerin bu hazırlığından uzun uzun bahsetmiş, endişelerini bildirmişti.

Osmanlı Sultanı İkinci Beyazıd Han kararlı idi. Baharla beraber sefer hazırlıkları bitmiş, donanma Adalar denizine oradan da Adriyatik denizine geçmişti. İkinci Beyazıd'ın emri ile Elbasan Sancakbeyi olan Evranos oğlu Mehmed Bey de sefer hazırlıklarını ikmal etmişti. Donanma, Venediklilerin hakimiyeti altında bulunan Draç limanına ve kasabasına her türlü Venedik yardımını önlemek için denizde harekata devam ederken, Evranos oğlu Mehmed Bey de karadan Draç'ı muhasara etmiş ve 1503 yılının yazında Draç Osmanlı hakimiyetine geçmişti.

Bu tarihten sonra da Draç, Osmanlı deniz harekatının bir merkez üssü olmuştu. Draç'ın fethi ile Osmanlı imparatorluğu Adriyatik denizini mutlak kontrol altına alırken, batıya sefer yapacak Türk donanması ile korsanları için de devrinin en mühim bir üssü oluyordu.

1503 yılında ve Draç'ın fethinden bir yıl sonra ise, Oruç Reis batı sularında kendisini gösteriyordu. Yukarıda verdiğimiz tafsilat, sebebsiz değildir. Osmanlı devletinin denizlerde kurduğu hakimiyetin seyrini takibetmedikçe, batı sularında faaliyet gösteren Türk korsanlarının hangi imkanlardan faydalandığını bilmeye imkan yoktu.

Devletin yarı resmi reisleri olan, devletten kuvvet alan Türk korsanları, Venedik, Ceneviz, Fransız, Papalık ve İspan-

(1) Elçi
(2) Venedik devlet reisi.

yol donanmalarının pek kesif ve kuvvetli oldukları o devirde, eğer Türk devletinin kudretli ve yardım olmasa idi, bugün dünya tarihlerine altun harflerle yazılmış olan Türk korsanlık menkabeleri giremezdi. Ayrıca Osmanlı devletinin , bir taraftan kara yolu ile Avrupa içlerine yürüdüğü, tarihlerde, denizlere verdiği ehemmiyettir ki, şarkı Akdeniz'i tamamen Türk hakimiyetine almış, her devirde kurduğu kuvvetli donanması ile devlet, kara harekatını ve fütuhatı desteklemiştir. Bundan ayrı olarak kuvvetli Osmanlı donanmasının Akdeniz'deki varlığıdır ki, Türk korsanlarının batı sularında kesif faaliyetlerine imkan hazırlamıştır.

Fakat bunların en mühimi şüphe yoktur ki, dünya tarihlerine unutulamayacak isimler olarak giren Barbaros kardeşlerin birer yıldız gibi parlamaları ve giriştikleri inanılmayacak kadar cürretkar mücadeleleri ile tarihe şan ve şeref katmış olmalarıdır.

Hadiseler göstermektedir ki, Barbaros kardeşlerin batı sularında geniş bir hakimiyet kurmuş olmaları, garb ocaklarının ilk adımı olmuştur. Ama itiraf etmek lazımdır ki, Garb ocaklarının kurulması, Kemal Reis'in İspanya sularına, bizzat padişah ikinci Sultan Beyazıd Han tarafından, Endülüs Müslümanlarının kurtarılması vazifesi ile mükellef kılınarak gönderilmesi ile temel tutmuştur. Barbaros kardeşler, Kemal Reis'in 12 yıl zarfında İspanya'dan Şimali Afrika'ya taşıdığı ve canlarını kurtardığı Müslümanların Türklere karşı gösterdikleri unutulmaz minnet hissinin meydan getirdiği havadan pek büyük istifadeler sağlamışlar ve Kemal Reis'in attığı temelin üzerine yeni bir devletle birlikte Garb ocaklarını bina etmişlerdir.

Yine itiraf etmek yerinde olur ki, Kemal Reis'in Şimali Afrika'ya taşıdığı yüzbinlerece İspanyalı Müslümanlar, Barbaros kardeşlerin, Şimali Afrika topraklarında tutunmaların-

da ve bir devlet kurmalarında mühim unsurlardan birisi olmuştur. Gerçi Barbaros kardeşlerin akıllara durgunluk veren cürret ve kahramanlıkları, devletin kurulmasında pek mühim bir amil olmuştur amma, Rumi tabir edilen Türk korsanları, şayet Osmanlı devletine dayanmasa idiler, bu devletin ve Endülüs Müslümanları bu hususu bilmese idiler, bu devletin şimali Afrika'da pek kısa bir müddet içinde kurulması asla mümkün olmazdı. Eğer başka türlü olsa idi. Oruç Reis'in kurduğu ve Barbaros Hayreddin paşanın genişletip tam bir devlet haline getirdiği Tunus-Ceneviz ve Fas çevresi ile Tarabulusgarb üzerindeki hakimiyetini ve sultanlık sıfatını terketmesi belki düşünülemezdi. Osmanlı imparatorluğunun pek geniş yardımlarıdır ki, Barbaros Hayreddin paşayı, kurdukları yeni devleti, Kanuni Sultan Süleyman'a devretmesine sebep teşkil etmiş ve Kapudanı deryalık sıfatı ve rütbesini ihraz ederek, devlete hizmet arzetmesine imkan vermiştir. Nitekim ileriki bahislerde buna ait geniş tafsilat vereceğiz.

Hızır Reis Halkulvad'da

Hızır Reis, müsaid bir rüzgarla ve hiçbir maniaya rastlamadan Şerşel burnuna kadar gelmiş ve Şimali Afrika sahillerini bordalayarak seyretmeye devam etmişti. Şerşel henüz İspanyolların eline geçmemişti. Hızır Reis rotasını Cezayir'e çevirmiş, Cezayir'i bordalamış ve onu da geride bırakmıştı. Rüzgar da pek müsaiddi ve tekneler kah kürek, kah esen mevsim rüzgarları yelkenle yollarına devam etmişlerdi.

Şimali Afrika sahilleri henüz tehlikesizdi. Zira ne İspanyol gemilerine de bir başka korsan filosu kendisi için tehlike teşkil etmiyordu. İspanyollar henüz Şimali Afrika'da harekata başlamamıştı. Korsanlar ise, ekserisi Türk olduğundan ve esasen Barbaros kardeşlerin namı bütün batı sularında duyul-

duğundan ne Hızır Reis için, ne de başka Türk reis için tehlike olmaktan uzaktılar.

Böylece seyrine devam eden iki gemiden ibaret Hızır Reis'in filosu, Becaye'yi, Cecil'i de geride bırakmış Bizerte'ye dümen tutmuştu.

Hızır Reis, bir an evvel Tunus'a varmak istiyor, Ağasının yarasını merak ediyor, onun selametle dönmüş olmasını bizzat gözleri ile görmek istiyordu.

Nihayet Bizerte de geride bırakılmıştı. Artık Tunus sularında seyrediyorlardı. Gece gündüz seyreden Hızırın iki gemiden ibaret filosu nihayet Tunus körfezine girmişti. Artık Tunus'a kendilerinin olan Halkulvad limanına pek az yolları kalmıştı.

Hızır Reis, heyecanlı idi. Hızır Reis müteessirdi. Acaba Halkulvad'da nelere şahid olacaktı? Ağası nasıldı? Yahya, Deli Cafer, Deli Mehmet reisler Halkulvad'da mı idiler? Tabii bunların hiç birisine müspet cevab veremiyordu.

Nihayet uzaktan Halkulvad liman ve şehrin beyaz evleri seçilmeye başlamıştı. Nihayet bir saat bilemedin bir buçuk saat sonra Halkulvad limanına demir atacaklar ve Hızır Reis, merakını celbeden, kendisini rahatsız eden her şeyi anlıyacak görecekti.

Hızır Reis, bu düşünceler arasında Halkulvad limanına girmiş ve hayretler içinde kalmıştı. Küçük Halkulvad limanında 12 parçadan meydana gelen bir büyük filo yatıyordu. Gemilerin hepsi Türk tipine uygun, çektirmeler ve kadırgalardı. Hızır Reis büyük bir merakla bu filo arasında ağasının... Oruç Reis'in teknesini aramıştı. Birden kıyıya en yakın demir yerinde yatan tekneyi görmüş içi rahatlamıştı. Şimdi içinde tarif edemediği bir sevinç vardı. Demek ki ağası burada idi. "İnşallah ağama bir şey olmamıştır" diye düşündü.

Gemiler yavaş yavaş ilerliyor demir yerlerine doğru seyrediyordu.

Limanda yatan gemilerdeki levendler, Halkulvad'a giren Hızır Reis'i baba Oruç'un grendi direğinde dalgalanan bayrağından tanımışlar, çoşkun tezahürat yapmaya başlamışlardı. Hızır Reis, tezahürata pek aldırmıyor, onun gözleri ağası ile hemen ağasının çektirmesinin gerisinde demirli yatan Yahya, Deli Cafer ve Deli Mehmet reislerin çektirmelerine bakıyor, ağasını ve vefalı dostalarını görmek istiyordu.

Gemiler ağır ağır demir yerine ilerlerken, Baba Oruç'un çektirmesinden bütün limanı inleten bir gürleme duyuldu ve akabinde küçük limanı bir ikinci gürleme sarstı. Ondan sonra da ortalığı siyah barutun meydana getirdiği kesif bir duman kapladı.

Hızır Reis, birden irkildi. Bunu beklemiyordu. Demek ağası iyi idi ve kendisini selamlıyordu. Şimdi Hızır Reis'in iki teknesinde kurtarılmış Endülüs Müslümanrları, gemilerin küpeştelerine dizilmişler, gözleri sevin yaşları ile dolu olarak selamete kavuşmanın heyecanını tadıyorlar, bugüne kadar belki de görmedikleri böyle bir filoyu, kendilerini kurtaran Türk filosunu seyretmekten hususi bir haz duyuyorlar ve avazları çaktığı kadar haykırıyorlardı.

— Yaşasın... varolun... varolun Rumi reisler... varolun...

Hızır Reis, bir bu manzaraya bakmış, bir de ağasının selamlama hareketini düşünmüştü. Birden sesinin gürlediği kadar haykırmıştı.

— Ağribüzler... baş üstüne selam atışına hazırlan...

Ve hemen 12 levend ellerinde eğribüzleri çektirmenin baş üstüne dizilmişler, dolu silahlarını omuzlamışlardı.

Hızır Reis'in ikinci emri duyulmuştu.

— Ateş...

Ve akabinde on iki ağribüzün namlusundan çıkan kesif bir dumanla beraber, limanda keskin ve uzun bir ses ortalığı kaplamıştı.

Gemiler yavaş yavaş ilerlemiş demir yerlerine gelmişlerdi. Hızır Reis birden gürlemişti.

— Demir atmaya hazırlan...

Vardiya emri tekrar etmişti.

— Demir atmaya hazırlan ve sonra ikinci emir duyulmuştu.

— Funda demiiir...

— Funda demiir...

Ve çektirmenin loçasından fırlayan demir bir su sütunu yükselterek derinliklere hızla akarken, loçadan denize sıyrılan zincirin muttarid sesi kulakları zorluyor, ortalığa bir gıcırıtı yayılıyordu.

Hızır Reis, demir atar atmaz, ağası Oruç Reis'in çektirmesine bakmış ve baba Oruç'un Barbaros kardeşlerin bu kurd denizcisini orada kıç kasara üzerinde kendisine mütebessim bir yüzle bakarken görmüştü.

Hızır Reis'in o andaki heyecanını tarif etmek mümküm değildir. Hızır Reis, içinin çekildiğini, kalbinin hızla attığını, gözlerinin sulandığını hissetmişti. Sonra gözlerinden bir iki damla yaşın denizin sert rüzgarlarının kavurduğu yanaklarına doğru aktığını hissetmişti.

Hızır Reis, Oruç Reis'in çektirmesine geçmişti. İki kardeşin kucaklaşması görülecek şeydi. Koca Oruç Reis kardeşi Hızır'ı kucaklarken gözlerinden yaşlar akıyordu.

İki kardeşin kucaklaşması uzun müddet devam etti... sonra karşılıklı yere serilmiş şiltelerin üzerine oturdular. Hızır mütemadiyen ağasının yaralı olan koluna bakıyor... Oruç Reis'in aldığı yaranın kolunda her hangi bir sakatlık bırakıp

bırakmadığını anlamak istiyordu. Baba Oruç, bunun hemen farkına varmıştı. Gülerek Hızır'a baktıktan sonra,

— Karındaşım.. anlıyorum, kolumada her hangi bir sakatlığın kalıp kalmadığını anlamak istiyorsun... tasalanma Allah'a şükürler olsun kolumda her hangi bir sakatlık yok... demişti ve yaralı kolunu ileriye uzatmıştı.

Hızır Reis, ağasının bu hareketinden fevkalade mütehassıs olmuştu.

— Ağam.. buna çok sevindim.. sıhhatinin iyi olduğunu görünce daha da memnun oldum. Bizden ayrıldıktan sonra neler yaptın ağam? Deryalarda ne kadar kaldın?

— Sizden ayrıldıktan sonra, Korsika'ya doğru rota düzelttik. Niyetim bu sularda bir iki kâfir barçası, yahut kadırgası vurmaktı. Oradan da İspanya'ya geçecek, din kardeşlerimizi kurtarma işine devam edecektim. Biz Korsika'ya doğru seyrederken, iki çektirme ile karşılaşık. Bunlar bizim korsanların çektirmeleri idi. Bayrağımızı görünce bizi selamladılar ve durdular. Reislerin niyeti avlana avlana Tunus'a gelmek ve bize katılmaktı. Allah bizi deryada karşılaştırdı. Böylece üç tekne olduk. Korsika sularında bir hayli yeri vurduk. Birçok ganimet ve esir aldık ve yavaş yavaş Tunus'a rota düzelttik. Halkulvad'a geldiğimiz vakit limanda birkaç çektirme daha bulduk. Bunlar da bize katılmak için gelen Türk korsanlardı. Şimdi limanda gördüğün filo, bu reislerin teknelerinden meydan gelmektedir.

— Ağam... bu büyük bir kuvvet... Allah'a hamdolsun... artık bizi kimse yenemez. İspanya kafirinin donanması bir araya gelse de artık korkumuz olmaz.

— Hızır... karındaşım... ya bundan evvel korkumuz mu vardı?

— Haşa ağam... haşa... onu söylemek istemedim. Ama ne de olsa böyle bir filo başka olur. Bu bir büyük kuvvettir.

— Orası öyle... reisler de gözü pek insanlar. Hepsi de Rum diyarından, levend endam insanlar.

— Ağam Yahya Reis'le, Deli Cafer Reis'ler nerede?

— Tekneleri burada, senin geldiğini görünce çıkar gelirler.

Hızır, ağasının bu sözü üzerine gayri ihtiyari Yahya ve Deli Cafer Reis'lerin teknelerine bakmıştı. Oruç Reis devam etmişti.

— Şimdi sen söyle karındaşım... seferin nasıl geçti?

— Öyle meraklanacak bir şey olmadı ağam. Kafirin Sıçancık adasına vardım. Yolda giderken bir İspanyol barçasına rastladım, onu vurdum ve ganimet olarak yedeğime aldım. Sonra doğruca Sıçancık adasına dümen kırdım. Bizi bekleyen pek çok din kardeşlerimiz vardı. Onlardan alabildiğim kadarını aldım oradan Şimali Afrika'ya dümen tuttuk. Yolda hiçbir şeye rastlamadık. Rahatça geldik.

— Buna memnun oldum. Allah senden de levendlerinden de razı olsun.

Oruç Reis, böyle söyledikten sonra bir müddet kardeşine bakmış ve devam etmişti.

— Hızır... ben yokken ganimetlerle buraya vardığın zaman yaptıklarını Yahya Reis'ten duydum. Tam babamıza layık bir evlad imişsin. Seninle iftihar ediyorum. Belki ben bile senin kadarını yapamazdım.

Hızır Reis, ağasının bu sözlerin duyunca yüzü birden kızarmış, mahcup olmuştu.

— Estağfurullah ağam.. estağfurullah... benim ne haddim. Sen hepimizin en akıllısı en tedbirlisisin. Ben sadece senin söylediklerini yaptım. Verdiğin emrini yerine getirdim. Kendililğimden bir şey yapmadım ki.

— Yok Hızır... yok... senin Sultan Mulay Muhammed'e

karşı gösterdiğin yakınlık, ona Rumi korsanlar hakkında verdiğin ders öyle azımsanacak bir şey değil. Bana Yahya her şeyi... bütün teferruatı ile nakleti. Sen sulatını teshir etmişşin... sen Mulay Muhammed'i bir Osmanlı paşası gibi kendine bağlamışşın.

— Ağam haddim mi benim... haddim mi? Osmanlı paşası kim... ben kimim ağam.

— Neden olmasın Hızır... neden olmasın. Çok gençsin... ilerisi senindir. Devleti Aliyye her gün biraz daha genişliyor. Düşünsene, daha dün denecek kadar yakın bir geçmişte biz nerede idik;? Biz ne idik? Midilli adasının Bonava kasabasında çömlekçilik yapan Sipahi Yakub Bey'in çocukları değil mi idik? Şimdi bak neredeyiz. Bir sultanla bir arada... hem de sözü dinlenir bir reis olarak bir arada bulunacağın aklına gelir mi idi? Gelmezdi elbette. Bunu düşünde bile görse idin inanamazdın, öyle değil mi? Ama bak işte gör. Düşümüzde bile inanmayacağımız şey bugün hakkiat oldu. Buna sen ister şans de, istersen başka bir şey fakat bu bir hakikattir. Şimdi Midilli'den çok uzaklarda, bir sultanın mülkünde, onun en çok güvendiği ve kendilerine bir liman bıraktığı iki reis olarak bu sulardayız. Sözümüz geçer, itibarımız sonsuzdur. Deryalarda bir dedeğimiz iki olmaz. Kafir kralları ile boy ölçüşüyoruz.

Oruç Reis, bu sözden sonra ellerini çırpmış alesta bekleyen bir levend derhal karşısında el pençe divan dikilmişti.

— Bana Yahya ile Deli Cafer Reis'leri bulup getirin.

Levend aldığı emri yerine getirmek için Oruç Reis'in yanından ayrılırken, Oruç Reis devam etmişti.

— Bu sularda dolaşmaklığımızın sebebi hiç düşündün mü karındaşım? Her halde düşünmüşsündür. Bizi bu sulara gönderen Osmanlı değil mi? Eğer Şehzade Korkud olmasa idi biz bu sulara gelebilir mi idik? Eğer Şehzade Korkud olmasa i-

di, her yıl Rodos kafirinin elindeki kırk denizcimiz serbest bırakılır mı idi? Bu serbest bırakılanların parasını her yıl Şehzade Korkud vermiyor mu idi? Ben, Şehzade Korkud'un satın aldığı Türk levendelerini Antalya'ya götüren gemiye bindirilmese idim bu gün bu sularda, kâfir sularında bulunabilir mi idim? Hayır değil mi? Demek ki, Osmanlı'nın bu sularda bir takım devlet menfaatleri vardı. Biz bu menfaatleri korumak için bu sulardayız. Bön böyle düşünüyorum. Ve bu düşüncem yanlış değil Hızır... yanlış değil. Zira bana yardım eden, bana yep yeni bir çektirme veren, onu kaybettikten sonra iki çektirme hediye eden Şehzade Korkud değil mi idi? Kendisinden Manisa'dan son defa ayrıldığım vakit söylediği sözler kulağımda hala çınlamaktadır. Ne demişti bana ha... ne demişti "Oğlum Oruç... bu sularda durma... Devlet bu sularda emindir. Sen var kâfir sularına git. İspanya'da mülkümde büyük zulüm gören din kardeşlerimiz var. Onları kurtar... devletin adını o sularda yükseltememiş mi idi? Demek ki Osmanlı'nın bir düşüncesi vardı. Şimdi biz bu sulardayız. Bizden evvel bu sulara gelenler olmamış mı idi? Kemal Reis, cennetmekami ikinci Beyazıd Han'ın emri ile Endülüs Müslümanlarını kurtarmak için İspan'ya sularına... Mağrib'e gönderilmemiş mi idi.

Dinle Hızır... ağanı iyi dinle... biz burada kendimize değil.. Osmanlı'ya... devletimize hizmet etmekle mükellefiz.. devlete bir can borcumuz var, bu canı ha orada vermişiz... ha burada.. ne fark var ki, ama biz bu sularda dururdukça kâfir donanmaları Osmanlı'nın yurduğu... devletini öyle kolay kolay vuramaz. Kafir Osmanlı'nın devletine saldırırsa biz de burada onların yurduna saldırırız. Taş üstünde taş, omuz üstende baş komayız. Onun için, buradaki durumumuzu ne kadar mümkünse o kadar kuvvetlendirmek zorundayız. Şimdi bir filomuz var. Yarın bu filo bir donanma olacak. Magrib sularındaki bütün Türk korsanlarını bir bayrak altında toplayacak ve burada Osmanlı'yı dosta da düşmana da tanıtacağız.

Oruç Reis heyecanlanmıştı... Oruç Reis adeta kendinden geçmişti. O, şu anda müstakbelin büyük reisi, Baba Oruç'a gibi konuşuyor.. Sanki deryalara hükmedecek günlerin başlayacağını müjdeliyordu. Oruç Reis konuşurken Hızır da heyecanlanıyor... istikbalin kendilerine hazırladığı süprizleri değerlendirmeye çalışıyordu. Oruç Reis devam etmişti:

— Halkulvad bizim için, Mağrib sularında bir basamak noktası, kafire vurulacak darbe için kuvvetli bir limandır. Ama bu, yapacağımız işler için kafi değil. Daha genişlemek, bütün Şimali Afkrika sahillerini tutmak, kafiri bu sulara sokmamak bizim elimizdedir. Bunu mutlaka yapacağız. Bütün Akdeniz'i kontrol etmek için bir başka limana daha ihtiyacımız var. Bu liman, her tarafa hakim, Akdeniz'i ortadan kesen Cerbe adasıdır. Şu meşhur korsan yatağı ada. Bir gün mutlaka oraya gidecek ve istediğimiz şeyleri yapacağız.

Oruç Reis, böyle konuşurken, önce Yahya, biraz sonra da Deli Cafer Reis'ler gelmişler iki kardeşe mülaki olmuşlardı.

Yahya ve Deli Cafer Reis'lerin gelişi de heyecanlı olmuş, Hızır Reis'le her iki reis pek içten, pek candan kucaklaşmışlardı.

Akdeniz'in batısına yakın bu küçük limanda şimdi istikbalin en namdar Türk korsanları baş başa vermişler, Oruç Reis'in istikbale aid planlarını dinliyorlardı. Oruç Reis, sakin fakat kararlı bir eda ile konuşuyordu.

— Evet yoldaşlarım, reislerim.. Bu küçük liman da, bu limana hükmeden Mulay Muhammed de artık bizi kâfir önündeki mücadelemizde durduramaz. Devletimiz her gün biraz daha genişliyor... fetihler birbirlerini kovalıyor. Padişahımız efendimiz her yıl bunca akçe ile denize yeni kadırgalar, çektirmeler ve pek çok tekne indiriyor. Venedikli çareyi padişahımızla anlaşmada bulmuş.. Makedonya, Mora, Adriyatik sahillerinin en mühim yerleri, kaleleri devletimizin elinde... korsanları-

mız artık diyarı Rum sularında değil, kâfir sularında, Frengistan'da cevelan eder dururlar. Bu bizim için Allah'ın bir lutfudur. Bundan istifade edeceğiz. Allahu teala hazretleri bize yürü kulum dedi. Bugün limandaki küçük filo, namımızın, şanımızın, kâfir üzerindeki baskımızın neticesidir. Eğer adımız duyulmasa idi... eğer şanımız deryaları tutmasa idi, hepsi başlı başına birer kahraman olan bu reisler bizim bayrağımız etrafında taplanmazlardı. Gayri bize, sadece bu reisleri değil, diğerlerini de bir bayrak altında toplamak kalıyor. İşte o zaman... evet o zaman Frengistan'ı bir baştan bir başa tarar dini mübini ila ederiz. Biz deryadan sultanımız padişahımız efendimiz de karadan kâfir yurdunu tarumar ederiz.

Ama bu kafi mi? Biz sağlam kalelere, sığınacağımız, güveneceğimiz kalelere muhtacız. Bu kaleleri, kafire en yakın yerlerde kuracak veya mevcud kalelerden istifade edeceğiz. Başka çaremiz yok. Afrika'daki sultanlara bakınız. Hepsi birbirinden kötü. Hepsi birbirinin gözlerini çıkarmakla meşgul. Saray entrikaları... ahlak bozukluğu onları yerlerinde tutunamaz etmiş. Biz buralarda kuvvetli olmak mecburiyetindeyiz. Müslüman olmalarına rağmen, sultanlar arasındaki rekabet, kabilelerin sultanlara sık sık baş kaldırmaları sadece kafire yarar. Bunları önlemek zorundayız.

Eğer bu baş kaldırmaları önleyemezsek, bizim bu sulardaki işimiz çok güçleşir. Gerçi Endülüs Müslümanları bizimle beraberdir ama, bu kafi gelmez. Kuvvet ve kudret diğerlerinde. Hem İspanyol kafiri de er geç bu sulara gelecek ve bizi rahat bırakmayacak. Her şey bunu gösteriyor. İspanyol kafiri bizi bu sulardan atmak için elinden gelen her şeyi yapacak.

Yahya Reis, Oruç'un burada sözünü kesmiş ve sormuştu.

— Barba Oruç. Kafirin bu sulara donanma salacağını umar mısın?

— Umar mısın ne demek. Elbette gönderecek, bunu yapmaya mecbur kâfir zanneder misiniz ki, bizim İspanya suları ile bu sularda yaptığımız mücadeleyi hazmederler. Ben sanmam. Bu gün olmazsa yarın İspanyol kafiri mutlaka buralara salacak... bizi yok etmek isteyecek.

— Bu kadar yakın mı?

— Sandığımızdanda daha da yakın... sandığmızdan da yakın...

— Öyle ise tedbir almak gerek...

— Elbette tedbir alacağız... bunda kusur etmeyeceğiz. Allah bizimledir. Reislerin etrafımızda toplanması falihayrdir. Şimdi tez her tarafa haber salıp kâfir sularındaki diğer Türk korsanlarını da bayrağımız altına davet edeceğiz.

Bu görüşmenin geçtiğinin ertesi günü, Oruç Reis'in emrine giren reislerden üç tanesi derhal deryaya açılmıştı. Bunlardan birisi Doğuya, diğeri batıya ve üçüncüsü de İtalya sularına gitmek emrini almışlardı. Reisler geldikleri sulardaki Türk korsanlarını Oruç Reis adına davet edecekler.. onlara kâfir tehlikesini anlatacaklar ve bir bayrak altında birleşmeyi teklif edeceklerdi.

Üç çektirme yılan gibi seğirterek Halkulvad limanından ayrılırken, Baba Oruç ile Hızır Reis gemilerinin güvertesinden bunları uğurluyorlardı. Doğuya giden çektirmenin reisliğini ise Hızır Reis'in yakınlarından Deli Mehmet Reis yapıyordu.

Oruç Reis Becaye'de

Akdeniz'deki Türk korsanlarını bir bayrak altında toplamak için Halkulvad limanından hareket eden çektirmelerin gidişinden birkaç gün sonra Oruç Reis, Becaye'den gizlice bir haberci gelmiş ve İspanyolların elinde olan bu şehri kurtar-

mak için mücadele eden Abdurrahman'ın bir mektubunu getirmişti. Mektup pek akıllıca yazılmıştı. Abdurrahman, Oruç Reis'i ikaz ediyor. İspanyol tehlikesini bütün açıklığı ile gösteriyor, yardım talep ediyordu. Abdurrahman şöyle diyordu.

"İspanyolların ve engizitor Krimenes'in niyeti, bütün Afrika'yı Müslümanlardan temizlemektir. Eğer İspanyolları durduramazsak, İspanya'da Müslümanların başlarına gelen, bütün Afrika'daki Müslümanların da başına gelecektir. Onun için sizin yardımınıza güveniyorum. Bugüne kadar Akdeniz'i tutan adınız İspanyol kafirini durdurmakta büyük yardımcı olacaktır.

Oruç Reis, hemen Hızır ve diğer reisleri yanına çağırmış ve vaki yardım talebini onlarla görüşmüştü. Reisler tereddütsüz yardımın yapılmasına taraftardılar. Esasen Oruç Reis de böyle düşünüyordu. Gelen haberciye, Abdurrahman'a yardıma karar verdiğini bildirmiş ve Becaye'ye geri göndermişti.

Oruç Reis hemen dört geminin sefere hazırlanması emrini vermişti. Çektirmeler süratle hazırlanmış ve ertesi günü sefere çıkmıştı.

Oruç Reis Becaye'ye dümen tutarken, İstanbul'dan hareket ederek Tunus'a doğru rota tanzim etmiş olan Kurdoğlu da kendisi ile görüşmeye geliyordu.

Oruç Reis, hiçbir tekneye rastlamadan müsaid bir rüzgarla Becaye'ye doğru seyrederken, geçen yıl kendisinden pek ehemmiyetli .bir darbe yemiş olan İspanya kralı da Oruç Reis'i yakalamak maksadı ile İtalya sularına 8 gemiden teşekkül etmiş kuvvetli bir donanmayı göndermişti. Halbuki Oruç Reis'in, onlar kendisini İtalya sularında ararken Becaye yolunda idi.

Oruç Reis iki yıl evvel ispanyollar tarafından zaptedilen Becaye kalesini kurtarmaya gidiyordu.

Zavallı Becaye, iki yıl evvel Endülüs Müslümanlarının katili sadist ve tarihte bir benzerine pek ender rastlanan hunhar bir insan olan Kardinal Krimenes'in tahrik ettiği kuvvetli bir İspanyol donanması ile tahrib ve katliama tabi tutulmuştu. Bir sabah vakti Becaye halkı kuvvetli bir İspanyol donanmasının geldiğini görmüşler ve ellerine geçirdikleri her türlü silah, taş ve sopalarla sahile dökülmüşlerdi. Fakat İspanyol donanması öyle taş ve sopa ile dudurulacak takımından değildi. Sahildeki halkı şiddetli bir topçu ateşine tutan donanma, memleketlerini korumak isteyen zavallı Becayelileri perişan etmiş, yüzlerce ölü vermişlerdi. İspanyol donanması bununla da iktifa etmemiş, sahile asker çıkarmıştı. Becaye halkı sığındığı kalede de barındırılmamış ve kale İspanyolların eline geçmişti. Ondan sonra Krimenes'in direktifi ile hareket eden İspanyollar şehir halkını kılıçtan geçirmişlerdi. Abdurrahman işte bunun mücadelesini yapıyor, bu yüzden Oruç Reis'ten yardım talep ediyordu.

Oruç Reis müsaid bir hava ile Becaye yakınında Deliklitaş körfezine girmiş demirlemişti. Oruç Reis, böylece Abdurrahman'dan gelecek haberlere göre hareket etmek maksadını gütmüştü. İki yıl evvel 25 tekne ve binlerce askerle kılıçtan geçirilen Becaye halkı, bu katliamı yapan Krimenes'i de donanmaya kumandan eden Piyer dö Navar'ı da lanetliyor bu sebeple Abdurrahman'ın her dediğini yapıyordu.

Nihayet Oruç Reis'in beklediği haberler gelmeye başlamıştı. Kalenin topları altına sığınmış 11 gemiden ibaret bir İspanyol donanması Becaye'de yatıyordu. Oruç Reis, kardeşi Hızır Reis'le son durumu görüşmüş ve yapacakları baskını en ince teferruatına kadar tesbit etmişti.

O gece Becaye'ye bir baskınla girecekler, İspanyol donanmasını yakacaklardı. Onlar bu işi yaparlarken, Abdurrahman da 3.000 kişilik kuvveti ile kaleyi karadan muhasara

edecekti. Bir defa İspanyol donanması yok edilirse gerisi kolaydı.

Fakat hesab düşündükleri gibi olmadı planlarını tatbik edecekleri sırada ufukta 15 parçadan mürekkep bir İspanyol donanmasının Becaye'ye doğru geldiği görüldü.

O anda Oruç Reis'in de, Hızır Reis'in de kaşları çatıldı. Bu beklenmedik bir düşmandı. İki kadeş birbirlerinin yüzlerine baktılar ve sanki ne yapmak istediklerini aynı anda düşündüler. Oruç Reis kardeşine,

— Bak karındaşım... Sen hemen denize açılacak ve kaçacakmış gibi yapacaksın. Biz de senin ardından, fakat başka istikamete kaçacak gibi yapacağız yalnız sen yavaş git, yelkenlerini bir müddet sonra mayna et ve düşmanı bekle. Allah büyüktür. Düşman ne kadar kuvvetli olursa olsun Allah yardımcımızdır, haydi göreyim seni.

— Merak etme ağam... istediğin gibi yapacağım, diyen Hızır Reis, derhal çektirmesine atlamış ve yelken kürek koydan dışarıya, açık denize çıkmıştı. Düşman filosu Hızır Reis'in kendilerine yakın bir mesafeden kaçtığını görünce bir manevra ile onu arkalamak istemişler ve top ateşine almak için kadırgalarının başlarını Hızır Reis'in çektirmesine doğru çevirerek toplarını ateşlemişlerdi.

Oruç Reis'inde aradığı manevra bu idi. Düşman aynen düşündüğü gibi yapmış, yelkenlerini mayne eden Hızır'ın çektirmesini batırmak için top ateşine başlamakla beraber ona doğru akmaya başlamıştı. Fakat buna pek fırsat bulamamıştı. Zira Oruç Reis bir kartal gibi İspanyol donanmasına üç gemi ile saldırmış ve bir hamlede kendi sancak gemisinden açtığı top ateşi ile bir İspanyol kadırgasını batırmıştı.

Diğer iki çektirme kendilerine düşen vazifeyi yaparlarken, Hızır Reis, kendisine rampa olan İspanyol kadırgasına bir çırpıda atlayan levendleri ile birlikte ortalığa dehşet sal-

ınış, bu gemiyi çok kısa zamanda ele geçirmişti. İspanyol kumandanı dehşet içinde kalmıştı, . Kaçmaktan başka çare yoktu. Onlar da onu yaptılar ve karma karışık bir vaziyette Becaye'ye doğru kaçmaya başladılar. Onlar için tek kurtuluş yolu Becaye kalesinin topları altında emniyeti tercih etmekti.

Panik halinde Becaye kalesinin himayesi altına giren İspanyol donanması kaçtıktan sonra Oruç Reis de Becaye'ye pek yakın bir yerde demir atmış kolay muvaffakiyetin yorgunluğunu gidermek istemişti.

Oruç Reis'in filosu koya demir attıktan sonra Oruç Reis derhal reislerini davet etmişti.

Başta Hızır Reis olmak üzere, Yahya, Cafer ve diğer reisler Oruç'un çektirmesinde toplanmışlardı.

— Reislerim... karındaşlarım.... Allah'ın izni keremi ile bir zafer daha kazandık. İspanyol donanmasını perişan ettik. Şimdi Becaye kalesinin topları altında korkumuzdan bir sığıntı gibi duruyor. İspanyol donanmasını denize açılmaya mecbur etmek için elimizden gelen her şeyi yapacağız. Ancak bunu yaparken Abdurrahman'ın karadan yapacağı hareketi bekliyeceğiz.

— Ağam Abdurrahman'dan ne vakit haber çıkar?

Diye soran Hızır Reis'e, Oruç

— Belli olmaz, bugün burada olması lazım. Her halde gelir.

— Şimdi onun gelmesini mi bekleyeceğiz?

— Şehri almak için başka çare yok. Abdurrahman geldikten sonra yapacağımız plana göre hareket edeceğiz.

Yahya Reis bu arada söze karışmıştı.

— Reis... Baba Oruç.. Becaye hakkındaki kararın nedir? Önümüzden kahpeler gibi kaçan İspanyol donanmasını imha etmeden Becaye'ye hücum etmek bence doğru değil.

— Doğru söylersin... elbette önce denizden İspanyol donanamasına saldıracağız. Ancak biz bunu yaparken, Abdurrahman'ın kardan kaleye kücum etmesi lazım. Eğer bu hücum yapılmazsa kafirin bütün topları bizim üzerimize yağar. İspanyol donanması da kurtulur. Becaye kalesine gelince: Bu kaleyi mutlaka fethedeceğiz. Bizim ileride yapacaklarımız için, Becaye'nin elimizde olması şart. Sonra Becaye, Halkulvad'a göre de, Cerbe adasına göre de İtalya'nın batı suları ile İspanyol kafirinin memleketine çok yakın. Bu kale elimizde oldukça, kâfir gemileri bizden ruhsatsız bu sularda dolaşamaz. Onun için Becaye kalesini ne bahasına olursa olsun almaklığımız lazım.

Hızır Reis, ağası konuşurken, ona dikkatle bakıyor, onun heyecanlı bir şekilde anlattığı şeyleri büyük bir soğukkanlılıkla dinliyordu. Fakat Hızır Reis, ağasının bu heyecanına iştirak etmiyor, ağasını biraz atak, lüzumsuz cürretkar buluyordu. Hızır Reis, Becaye kalesinin alınmasına taraftardı ama, bugün değil, nitekim fikirlerini ağasına da söylemekten çekinmemişti.

— Ağam.... Becaye bizim için vazgeçilmez bir kaledir. Ama ben henüz değil derim. Elimizde dört çektirme var. Halbuki limanda, kale toplarının himayesinde şu anda bir İspanyol donanması yatıyor. Kale kuvvetli, bizim kaleyi alacak hiçbir silahımız ve hazırlığımız yok. Bu kavi kaleyi İspanyol kafirinin elinden almak için bir müddet sonra tekrar buraya gelebiliriz. O vakit daha da kuvvetlenmiş, daha büyük bir filo ile gelmiş oluruz.

Oruç Reis, Hızır Reis'in sözlerini dinlerken kaşları çatılıyor... sinirli bir hal alıyordu. Hızır, ağasının yüz hatlarından neler düşündüğünü rahatça anlayacak kadar ağasını yakından tanıyordu. Onun için sinirlenmesine aldırış etmeden sözlerine devam etmişti.

— Ağam, sen reissin, elbet senin dediğin olur... sözlerini çarpışmadan kaçmak istediğim şeklinde anlama. Ama kuvvetimiz az, kale harbi bilmiyoruz. Kafir sağlam burçaların ardında müstahkem bir kalede oturuyor. Bundan başka donanması da var. Gerçi kale bedenleri altındadır ama kale ile birlikte bizi top ateşine tutacaktır. Biz bir dört çektirme ile bu top ateşine nasıl dayanırız.

— Bak bana karındaşım... bak Hızır'ım... senin nasıl harb ettiğini, nasıl bir kahraman olduğunu bilmesem.. Billah aklının almayacağı bir ceza veririm. Ama biliyorum sen kaçmazsın... sen kafirden korkmazsın... sen benim karındaşımsın. Ama nasıl olur da sen bize pek lazım olan Becaye'ye şu anda hücum etmemize karşı korsun? Sen bizim kuvvetlerimizi az mı bulursun? Kafir donanmasının kuvveti bizden az mı idi ki kaçtı? Hızır... bak karındaşım olduğunu bil... burada reis benim... bir başkasının bana emir veya akıl vermesine gönlüm razı değil. Ben ne söylersem o olur.

— Reisim... Haşa biz senin işlerine karışmak için konuşmadık... bizim fikrimiz, kuvvetimizin kaleyi almaya yetmiyeceği merkezindedir. Biz bunu söyledik. Elbette sen ne dersen o olur. Elbette sen ne emredersen biz onu yaparız. Emret reisim, derhal kaleye saldıralım. Düşmandan kaçacak levend yok aramızda. Hele ben... Allah şahittir ki düşmandan kaçmayı aklımın kenarından bile geçirmem. Ben Sipahi Yakub Bey'in oğluyum. Ben devlet için ikdamı ne olduğunu bilirim reisim. Sen emret biz yapalım. Sen emret biz vuruşalım... sen emret biz ölelim. Senin öl dediğin yerde ölmezsek...

— Biliyorum Hızır... biliyorum karındaşım. Bizim kastımız da o değildi. Biz senin de levend ve reislerimizin de öl dediğimiz yerde öleceklerini biliyoruz. Ama buraya geldik. Kale bize lazım. Onu almadan geriye gitmek istemem. Hele bir Abdurrahman'ı bekleyelim.

— Bekleyelim ağam.. bekleyelim... ama içimde bir sıkıntı var. Sana bir şey olmasından korkarım.

— Ne gibi bir şey olmasından korkarsın? Öleceğimden mi korkarsın Hızır? Biz bu devlete baş koymuşuz Hızır... sen bunu herkesten iyi bilirsin. Biz bu sulara Şehzade Korkud'un emri ile gelirken. Midilli ardasına bir daha belki dönmeyeceğimizi bilerek geldik.

— Ağam kötü bir rüya gördüm... bunu sana söylemek istemezdim. Gel bu kaleyi almaktan vazgeçelim. Senin için korkuyorum... sana bir şey olmasından korkuyorum.

Oruç Reis, Hızırın bu sözleri üzerine tebessüm etmişti.

— Hızırıın... Allah ne yazmış ise o olur... Terbirde kusur etmeyiz bunu Allah da, levendlerim de reislerim de bilirle. Takdirde yazılan tedbirde bozulmaz. Allah ne emretmişse, alnımızda ne yazılmışsa o olur. Bunu durdurmak elimizde değil.

Yahya Reis bu sözlerden ve konuşmalardan pek müteessir olmuştu.

— Reisim... Baba Oruç... Hızır doğru söyler... sen de bilirsin ki hiçbir reisin... hiçbir levendin kâfir önünden kaçmaz. Sen emrettiğin yerde hepimiz ölürüz. Kararın kaleyi almaksa, tasalanma her vakit olduğu gibi emrine baş koymaya hazırız.

Yahya Reis, beni yanlış anladınız... ben bundan asla şüphe etmedim, etmiyorum da. Elbette devletimiz... dinimiz için cihad ettiğimizin farkındayım, bundan hiçbir reisimizin ve levendimizin kaçacağını düşünmedim.

Bu konuşma belki daha çok uzayabilirdi. Lakin sahillden doğru bir toz ve duman bulutu kalkmış, on beş kadar atlı sahile doğru dört nala gelmekte idi. Oruç Reis yeniden adeta canlanmıştı.

— Bunlar Abdurrahman ile adamlarıdır, diye de söylenmişti.

Biraz sonra atlılar sahile inmişlerdi. Gelen Abdurrahman ile adamları idi. Bir filika ile Abdurrahman ile iki adamı Oruç Reis'in çektirmesine alınmışlar yapılacak hücum için konuşmaya başlamışlardı.

— Bugün bir kâfir filosu üzerimize geldi seyid Abdurrahman. Dört teknesini zaptettik öbürleri darmadağınık kale burçları altına kaçtı.

Abdurrahman'ın yüzü gülmüştü.

— Allah razı olsun Oruç Reis... eğer sen ve senin gibi Rumi reisler bu sularda olmasa idiniz. Endülüs devletinin başına gelenler, bu topraklardaki Müslümanların da başlarına gelecekti. Bundan hiç şüphesiz olmasın.

— Biz bu sularda vazifeliyiz Abdurrahman... Bizden evvelkiler gibi... Kemal Reis ve diğer reisler gibi. Biz devletimizden aldığımız desturla bu sulara geldik. Biz ilayi kelimetullah için fisebilillah gaza ederiz.

— Bilir misin Oruç Reis... İspanyol kafiri bizim topraklarımızda rahatça yerleşebilmek ve kudurmuş kardinal Krimenes'in istila ve katliamın devam ettirmek için Portekizli ile bir anlaşma yapmıştı. İşte bu anlaşmadan sonra önceleri. Fas'ın uzak denizinde, sonraları Gibralta'nın berisinde yerleşmeğe başladı. Fas'ın deniz kalelerinin bir kısmını aldı, sonra da bizim yurdumuza göz dikti.

— Evet söylediklerinin hepsini biliyorum. Ama Allah şahittir ki, bunu İspanyol kafirinin yanına koymayacağız. Tez elden Becaye kalesini bu kafirden alacağız. Bunun için senin hazırlıkların nelerdir?

— Reisim ben 3.000 atlı ile emrindeyim. Ben karadan kaleyi muhasara edeceğim. Elimdeki kuvvet, kale muhassarısının ne olduğun biliyor. Biz birkaç defa kaleye taarruz ettik. Lakin deniz kuvvetimiz olmadığı için her seferinde geri çekilmek mecburiyetinde kaldık. Allah'a hamdolsun şimdi sen ve

reislerin gibi namı bütün Avrupa krallarının ağzından eksik olmayan dostlarımız, din kardeşlerimiz var.

— Abdurrahman, sen elindeki kuvvetle kadardan kaleye yüklenirken, reislerim de denizden donanmaya yüklenecekler. Ben senin yanında, seninle beraber karada olacağım.

Ve Oruç Reis'le diğer Türk reisler ve Abdurrahman arasında tatbik edilecek hücum planı bütün teferruatı ile görüşülmüş, karara bağlanmıştı.

O geceyi rahat bir şekilde uyuyarak geçiren reisler, sabahın alaca karanlığı içinde uyanmışlardı. Her üç reis abdest tazelemişler ve sabahın ilk ışıkları ile birlikte Oruç Reis'in çektirmesinden yükselen Ezan-ı Muhammedi ile sahbah namazlarını eda etmişlerdi. Her üç reis de namazdan sonra filikalarına atlamışlar, sahile çıkmışlardı. Ancak Hızır ve Yahya Reis'ler iki hamlacı ile karaday çıktıkları halde, Baba Oruç iki yüz levendle karaya ayak basmıştı.

Aksan Abdurrahman ve reislerle yapılan harp planında Oruç Reis ikiyüz levendle Abdurrahman ile birlikte kaleyi karadan muhasara edecek, Abdurrahman'ın kuvvetlerine kumanda edecekti. Hızır Reis ile Yahya Reis de denizden kaleye hücum edecekler, mümkün olursa İspanyol donanmasını ele geçireceklerdi. Baba Oruç'un yokluğunda filoya Hızır Reis kumanda edecekti.

İki kardeşin birbirlerinden ayrılmaları pek hazin olmuştu. Hızır Reis'in içi burkuluyor, gördüğü rüya aklından çıkmıyor sanki pek kötü bir haber alacağı endişesi içinde kucaklıyordu Ağasının elini öper ona muvaffakıyet temennisinde bulunurken gözleri dolmuş iki damla yaş, sert yüzünden yanaklarına doğru akmıştı.

Oruç Reis kendisine Abdurrahman tarafından verilen bir ata binmişti.

Hızır ili Yahya Reis birer heykel gibi ayakta duruyorlardı. Oruç Reis onlara bir defa daha bakmış,

— Allah'a emanet olun... demişti.

— Allah'a emanet ol baba Oruç. Allah'a emanet ol reis...

Ve Oruç Reis, ilk defa olarak ciddi bir kale harbine girmek için atını mahmuzlamıştı.

Oruç Reis, Abdurrahman ile birlikte Becaye kalesinin önüne vardıkları vakit, akşam olmak üzere idi. O geceyi istirahat içinde geçiren muhasara kuvveti uyurken, Oruç Reis yanında birkaç levend ile kalenin yanına kadar sokulmuş kaleyi her taraftan adamakıllı tedarik etmiş ve en münasip hücum noktasını bulmuştu. Bu nokta, kalenin şimaline düşen ve İspanyol donanması tarafından top ateşi ile rahatsız edilmeyecek bir şekilde kavis yaptığı yerdi.

Oruç fecir ile birlikte kalkmıştı. Biraz sonra da Abdurrahman ve askerleri kalkmışlardı. Şimdi açık namazgahta binlerin kıldğı sabah namazı, kaledekileri dehşete salmış, bütün İspanyol askerleri sahraya bakan cebhede namaz kılan Müslümanları korku ve dehşetle seyretmişti. Fakat İspanyollar kalenin pek sağlam olduğunu bildikleri için Becaye kalesini rahatlıkla müdafaa edebileceklerine kani idiler.

Oruç Reis kumandayı eline almış, emrindeki kuvveti üç kola ayırmıştı. Birinci ve soldaki kola, Abdurrahman'ın en sadık adamlarından birisi, sağ kenara Abdurrahman, merkeze de bizzat Oruç Reis kumanda edeceklerdi.

Süratle bu tertip üzere harekete geçen Oruç Reis'in emrindeki kuvvet günün ilk ışıkları ile birlikte hücuma geçmişti.

Üç taraftan kaleyi muhasara eden bu kuvvet, hücum üstüne hücum tazeliyor, kale bedenlerine yükleniyor, fakat her seferinde kaledekilerin açtıkları agribüz ateşi ile geriye

çekilmek mecburiyetinde kalıyorlardı. Oruç Reis merkez hücum hattının önünde seferinde elinde palası hücuma sürüklüyordu.

— Gün öğleyi bulmuştu. Oruç Reis hala hücum tazeletiyordu. Bir hayli telefet vermişlerdi. Fakat Oruç Reis bir defa kafasına koymuştu ve kaleyi mutlaka alacaktı.

İspanyollar da Oruç Reis'in hücumlarına cevap vermişlerdi. Onlar da hazırlık yapmışlardı. Oruç Reis hücum hazırlık yaptığı sırada İspanyolların kaleden huruç ettiklerini görmüş ve derhal hücuma geçmişti.

Şimdi kale önünde ve merkez hattında Oruç Reis'in kumanda ettiği cebhede kanlı bir çarpışma başlamıştı. Oruç Reis elinde palası, görenleri dehşete salan bir cürretle saldırıyor.

— Vurun bre... koman kardaşlarım... vurun aslanlarım... kafire vurun... din düşmanına vurun... diye naralar atıyor, aynı şiddet ve celadetle İspanyol askerlerine pala sallıyordu. Bu ne manzara idi yarabbi. Oruç Reis'in elinde palası, toza tere ve öldürdüğü düşman askerlenini kanı bulaşan kanlı yüzünün aldığı dehşetli görünüşle palasını sallayışı, her sallanan paladan kurtulabilenlerin nasıl firar ettiklerini bir görse idi, insan dehşete düşerdi.

Bu bir çatışma değildi. Et ve kemikten yapılmış bir halitanın iç içe, diş dişe, yüz yüze yaptığı bir başka şeydi. Bu er meydanında palası çalışan, cüreti olan yenecekti. Silahların, çatışmasından birbirlerine sürtünmesinden meydana gelen iç gıcıklayıcı sesler, levendlerin gürlemelerine, Oruç Reis'in erkek sesine, düşman askerlerinin hurrasına ve yaralanan, yere düşen İspanyol askerlerinin feryadlarına karışıyor, toz duman arasında et ve kemikten yapılmış insanlar, palalar indikçe üst üste yığılıyorlardı.

İspanyollar, Oruç Reis'in amansız saldırışından bir aralık paniğe kıpılır gibi oldular ve süratle kale kapılarına doğru

kaçmaya başladılar. Oruç Reis kaçan düşmanı kovalarken, kaleden atılan toplarla ortalık bir anda toza dumana boğuldu ve göz gözü görmez oldu. Ortalık tozdan temizlendiği vakit, düşman kaleye kapanmıştı. Lakin Oruç Reis'i... Baba Oruç... adını Avrupa sarayalarına sokan, adı geçtiği vakit kralların, prenslerin korkudan yutkundukları, prenselerin, düşeslerin, hatta kraliçelerin erkekliğine hayran oldukları Barbarosların büyüğü Oruç Reis kanlar içinde... parçalanmış sol kolunu sırtından çıkardığı mintanı ile sararken görüldü.

Oruç Reis, kaçan düşmanı kaleye kovalarken atılan top mermisinden yaralanmış, sol kolu hemen tamamen parçalanmıştı. Bu hadise, kaleyi muhasara edenler için pek büyük bir talihsizlik ve çaresizlikti. Oruç Reis'in yaralandığını gören levenler derhal reislernini yarınına koşmuşlar ve onu kucaklayarak top menzili dışına çıkarmışlardı. Oruç Reis'in yaralanması ve sonunda sol kolunun kesilmesi ile nihayetlenen kara harekatının yanında Hızır Reis de, deniz harekatını devam ettirmiş, Becaye kalesini denizden muhasara ve şiddetli bir top ateşine tutmaya çalışmıştı. Lakin Becaye kalesinin surları dibine sığınan İspanyol donanmasının da açtığı mukabil top ateşi yüzünden kaleye sokulamamıştı. Buna rağmen, Hızır Reis'in denizden Becaye kalesini muhasara etmesi istediği neticeyi vermiş, İspanyollar hem karada, hem denizde harb etmek mecburiyetinde kaldıkları için, kuvvetlerini ikiye taksim etmek gibi kendileri için hiç de iyi olmayan bir netice ile karşılaşmışlardı.

Oruç Reis'in karadan, Hızır Reis'in denizden Becaye kalesini almak maksadı ile giriştikleri harekat sekiz gün devam etmiş, lakin pek büyük bir talihsizlik, Oruç'un yaralanması neticesinde meydana gelen feci durum üzerine 400 kadar levend ile korkunç bir ejder gibi karaya çıkmış, kaleye birden saldırmış, 61 kadrge zaptetmiş, İspanyolları kılıçtan geçirmiş. Hızır ve levendlerinin kılıçlarından kurtulabilenler kaleye sığınmışlardı. Bu büyük ganimete rağmen reislerinin

ağır yaralı olduğunu levendlerin arasında hiç kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Oruç Reis sanki onların her şeyi idi. Hakikaten de öyle idi. Oruç Reis onları bütün Avrupa'nın kendilerinden tir tir titrediği insanlar, esatiri kahramanları haline getirmiş, yaptıkları akınlarla bütün İtalya sahillerini perişan etmişler, şöhretlerini ayyuka çıkartmışlardı. Bütün bu seferlerde başları daima Oruç reisti. Herkes müteessirdi. Fakat Oruç Reis asla. Oruç Reis büyük bir metanetle ağır yarasına rağmen mukavemet ediyor, en küçük bir halsizlik veya tahammülsüzlük göstermiyordu. Bu tahammül kudreti her insanın başarabileceği bir iş değildi.

Hızır Reis, ağasının çektirmesi henüz demir atmadan bir filikaya bindiği gibi soluğu sahilde almış, ağasını kucakladığı gibi filikaya bindirmiş çektirmeye geçmişti. Yahya Reis de pek heyecanlı ve pek müteessirdi. O da Hızırla birlikte sahile adeta baştan kara edecesine inmiş, sonra demin yerine geçerek çektirmesini demirlemiş ve derhal Oruç Reis'in sancak gemisine geçmişti.

Şimdi Oruç Reis'in filosunun reisleri bir baba kadar sevdikleri öl dediği yerde ölmeye hazır bulundukları koca reislerinin yaralanması üzerine Oruç'un çektimesinde toplanmışlardı. Gerçi ölüm her an hepsinin burun buruna bulundukları bir şeydi. Ama ölümü onlar da, levendler de Oruç Reis için akıllarına getirmiyorlardı. Onların Oruç Reis hakkındaki düşünceleri, ölümsüzlük derecesinde idi. Bu sebeple baba Oruç'un yaralanması onları pek fena sarsmıştı.

Oruç Reis, büyük bir ihtimamla kıç kasara altındaki kamarasına yatırılmış, filonun hekiminini ihtimanına terk edilmişti.

Filonun hekimi içeriye girdiği anda, ilk suali Oruç Reis sormuştu.

— Bu kolumdan hayır var mı?

— Bilemem reisim... Allah bilir, diyen hekim hemen yarayı saran kanlı mintanı atmış ve feci manzarayı görmüştü. Sol kol, tamamen hurdahaş olmuştu. Yapılacak her hangi bir müdahale olmadığı ilk bakışta anlaşılıyordu.

Oruç Reis'i sual soran, hekiminin ne anladığını çözmeye çalışan gözlerle hekime bakıyordu. Hekim hiçbir şey söylememiş, sadece yarayı temizlemeye ve derinlemesine olan tahribatını tesbit başlamıştı.

Hızır Reis, kenetlenmiş çeneleri ile bu feci manzarayı seyrediyordu, kah ağasına, kah hekime ve ekseriya ağasının hurdahaş olan sol koluna bakıyordu. Oruç Reis ise, insan üstü bir gayretle acıya tahammül ediyor, acısını başkalarına hissettirmemek için büyük bir gayret sarfediyordu.

Yara tamamen temizlenmiş, kopan et parçaları, kırılan kemik parçaları meydan çıkmıştı. Manzara hakikaten feci idi. Hızır Reis o anda ağasının bakışlarının kendi üzerinde toplandığını hisseti. Aynı anda o da ağasına baktı. Göz göze geldiler. Birbirine takılan bu bakışların birinde şefkat, diğerinde intikam kıvılcımları çıkıyordu. Hızır Reis adeta hissizleşmişti. Oruç Reis, karındaşının hislerini anlamış, ona gülümsemişti. Sonra da büyük bir gayretle konuşmuştu.

— Merak etmek karındaşım... Allah ne yazmışsa... Allah ne demişse o olur. Kaderde demek bu da varmış. Gayri bizim sol kolumuzdan hayır yok.

Hızır Reis önüne bakmış, ağasının bu sözlerine verilecek cevap bulamamıştı.

Uzunca bir sesisizlik olmuş, sonra Oruç Reis Hızır'a tekrar sormuştu.

— Karındaşım, Hızır'ım... gördüğün rüyayı anlatırmısın bana?

Hızır Reis bütün bu hadiseler arasında zaten bu rüyayı

aklından hiç çıkaramamıştı. Oruç Reis'in cevap bekleyen bakışları karşısındaşında anlatmak mecburiyetinde kalmıştı.

— Becaye kalesine hücumdan bir gece evvel, küçük bir filo ile gelmiş bir kaleyi muhasaraya başlamıştık. Levendlerin ellerinde sancaklar kaleye doğru ilerliyorlardı. Bir an nasıl oldu bilmiyorum, levendlerin ellerindeki sancaklar yere düşüverdi. Ben hemen seyirtmiş ve birer birer bu sancakları yerden kaldırmıştım.

Sancağın yere düşmesi beni öyle heyecanlandırmıştı ki, hemen uyandım, kan ter içinde idim. Bunun bir rüya olduğunu o vakit anladım ve "hayırdır inşallah" diyerek tekrar yattım.

— Hepsi bu kadar mı?

— Evet ağam...

Burada söze hekim karışmıştı.

— Reisim, yapacak bir şey yok... taktiri ilahiye boyun eğeceğiz.

Hekimin bu sözleri üzerine kamaraya adeta bir ölü gibi sukût yayıldı, kamarada bulunanlar sanki nefes almaktan çekiniyorlardı. Hepsinin düşündüğü şey aynı idi.

— Demek koca reisin, Oruç Reis'in sol kolu kesilecekti.

Bu sükutü Hızır Reis bozdu.

— Hekim başı, tımar etmek mümkün değil mi?

— Hayır reisim... mümkün değil... zira kafirin mermisi bütün sinirleri, kol kemiğini parçalamış, ne olurdu ya rabbi bu kolu bize bıraksa idi.

Oruç Reis hekimin bu sözü üzerine yerinden doğrulmak istemiş lakin Hızır Reis daha atik davranarak buna mani olmuştu.

— Olmaz ağam... olmaz reisim... kalkman doğru olmaz.

Oruç Reis, çaresizlik içinde idi. İster istemez tekrar ya-

tağına uzandı. Bir müddet kimse konuşmadı, sonra Oruç Reis'in her dakika biraz daha hafifleyen o erkek sesi duyuldu.

— Hekim başı... Allahın yazdığını kimse bozamaz. Sen işine bak. Tez elden beni bu koldan kurtar.

Oruç Reis'in bu sözü bir emirdi. O, kolunun koparılmasını emrediyordu. O, öyle istiyordu değil, böyle olmasını Allah istediği için emrediyordu. "Kolumu kes benim" diyordu.

Yapacak başka şey yoktu. Oruç Reis emrediyordu, emrine durmak kimsenin haddi değildi.

Hızır Reis, ağasının bu sözlerinden çok müteesir olmuş.

— Ağam, demişti... konuşmak istemişti... fakat muvaffak olamamıştı. Söyleyecekleri boğazında düğümlenmişti.

Oruç Reis müşfik nazarlarla karındaşını süzmüştü.

— Bir kol bir insana yeter Hızırın bir tek kolla da kafiri tepeleriz... tasalanma... bu can bu tende dudukça kolun biri de ikisi de aynı işi görür.

Sonra... evet sonra hekim başı herkesi dışarıya çıkarmış, kamarada sadece Hızır Reis'le Yahya Reis kalmıştı. Ve koca Oruç'un, baba Oruç'un, Barbaros kardeşlerin büyüğü Oruç Reis'in parçalanmış, hurdahaş olmuş sol kolu kesilmişti. Bütün bu ameliye yapılırken Oruç Reis'in kılı kıpırdamamış, ne bir şikayet ne de herhangi bir ıstırap ifadesi duyulmamıştı. Kol kesildikten sonra, kaynatılmış zeytin yağı ile dağlanmış ve Oruç Reis kendisinden geçmişti

Amaliyat bittikten sonra Hızır Reis ile Yahya Reis kamaradan çıkmıştı. Şimdi ikisi de susuyorlardı. İkisinin de kafasında hemen hemen aynı şeyler vardı. İkisinin de İspanyoldan intikam almak için muhasarayı kaldırmak, soluğu İspanya sularında almak, oralarını yakıp yıkmak düşüncesi vardı. Bir sevki tabii ile birbirnlerinin yüzüne baktılar, ikisi de bu yüzlerdeki ifadeden ne yapmak istediklerini anladılar.

— Hızır Reis, ayı ininde vurulur.

— Doğru söylersin Yahya Reis, bende aynı şeyleri düşündüm.

Ve Yahya Reis çektirmesine gitti.

Hızır Reis bu meşhum yerden, Becaye'den uzaklaşmak, bir an evvel uzaklara gitmek isitiyordu. Ağasının yaralandığı, kolunun koptuğu bu sularda durmak ona ağır geliyordu. Ciğerlerine doldurduğu temiz hava ona daha da salim bir kafa ile düşünmesini temin etmişti. Hızır Reis şimdi kendisine gelmiş, kin ve intikamla dolu olarak ilk emrini vermişti.

— Vardiya başı.... sefere çıkıyoruz...

— Baş üstüne reis...

Ve akabinde vardiya başı levendlere kısa bir takım emirler verdi. Levendlerin hepsi sefere çıkmak için hazırdılar. Buna hazır da denemezdi. Levendler babaları kadar sevdikleri Oruç Reis'in intikamı ile yanıp tutuşuyorlar, bir an evvel sefere çıkmak sabırsızlığı içinde kıvranıyorlardı.

Hızır Reis levendlerin hazırlandıklarını gördükten sonra arka arakaya emirlerini tazeledi.

— Demiiiir aaallll....

— Vardiya kürekler hazırlansın...

— Harekat flamasını çekin...

Ve bu emirler tekrarlandı. Oruç Reis'in çektirmesi içinde yaralı bir kaplan gibi yatan Oruç Reis olduğu halde yavaş yavaş yerinden oynadı sonra sağılan demir zincirine uyarak ileri doğru baş verdi.

Hızır Reis bir daha emretti.

— Yelkenler foraaa..

Yelkenler açıldı ve bir anda dolan rüzgarla şişti. Reisin çektirmesi yerinden oynadı, sonra sulara baş verdi. Ve her

dakika artan bir süratle açık denize dümen tuttu. Çektirmenin peşinde ve dümen suyunda takriben 200 metre geriden Yahya Reis ve onun gerisinden ve her iki öndeki teknenin sancak ve iskele açığından öbür çektirmeler onların gerisindendeİspanyollardan alınan 6 kadırga Akdeniz'in enginliklerine doğru rota tuttular.

Şimdi on gemiden ibaret Hızır Reis'in kumandasındaki Oruç Reis'in filosu, dönüş yapıyordu. Filonun rotası Tunus'tu. Akdeniz'de bu mevsimde kıyılardan hiç eksik olmayan rüzgarların zaman zaman sertleşen esintisi ile kabaran Akdeniz'de on gemiden ibaret filo sanki yaralı idi. Filo kimsede neşe yoktu, herkes müteessirdi. Her reisin, her levendin içinde Oruç Reis'in, Baba Oruç'un yaralanmasından meydana gelen tasavvur edilmez bir tassür vardı. Bu teessürü, baba gibi sevdikleri Oruç Reis'in kolunun kesilmesi daha da arttırıyordu.

Filo işte böyle bir haleti ruhiye ve korkunç bir Hristiyan intikam hırsı ile Tunus'a seyrederken, Hızır Reis'in sancak gemisindeki çanaklık nöbetçisi filonun iskelesinde ve birkaç mil uzakta bir barçanın seyrettiğini haber verdi.

— İskele bordamızda bir barçaaaa...

Bütün başlar iskeleye döndü gözler uzakta seyreden pek büyük barçaya takıldı. Hızır Reis ani bir kararla emretti. İskele alabanda...

Reisin emri tekrar edildi.

— İskele alabanda...

Serdümen ilave etti.

— İskele alabanda tamam...

Ve çektirme birden rüzgara baş verdi, sonra sert bir manevra ile iskeleye döndü. Şimdi düşman barçası kadırganın sancak tarafında kalmıştı. Hızır Reis aynı zamanda Yahya Reis'e iki elini megafon gibi yaparak emretti.

— Yahya Reis... barçanın pupasına doğru dümen tut...

— Baş üstüne reis, Yahya Reis'in çektirmesi aynı anda yelken, kürek barçanın pupasına rota değiştirdi.

Hızır Reis'in çektirmesi süratla barçanın pruvasına doğru akarken, diğer iki çektirme de, Yahya ve Hızır Reis'in düman suyu istikametinde seyre devam ettiler.

Dört çektirmeden ibaret Türk korsan filosunu düşman barçası da görmüştü. Kaçmak için büyük bir gayret sarf etmişti. Lâkin bu fevkalâde sür'atli filonun önünden kaçmak mümkün mü idi? Yarım saatlik bir kovalamadan sonra Hızır Reis, Yahya Reis'in aborda olduğu barçanın sancak tarafından rampa yapmış ve Türk leventleri yalın kılınç barçaya dalmışlardı. Barça bir Venedik tüccar gemisi idi. Hiçbir mukavemet göstermemişti. Esasen Hızır'ın leventleri barçaya çıktıkları vakit, Yahya Reis bütün tayfayı ve kaptanı güverte üzerinde toplamıştı.

Elinde yalın palası ile barçanın güvertesine bir yel gibi dalan Hızır Reis, bu manzarayı görünce palasını kınına sokmuş, Yahya Reis'in topladığı Venedik denizcilerine doğru seyirtmişti. Yahya Reis, Hızır Reis'e,

— Reisim... Düşman barçası pek yüklü...

Hızır Reis, gülümsemiş ve

— İyi oldu. Tunus'a bari eli boş dönmemiş oluruz, demişti.

Hemen arkasından verdiği bir emirle barçadaki forsaların Müslüman olanlarını kurtarmış, onların yerlerine barçanın kaptanları ile tayfalarını çakmış ve Tunus'a doğru yoluna devam etmişti.

Dönüş yolu üzerinde dört ufak tekneyi daha zabteden Hızır Reis, bu ganimetleri Yahya Reis'in kumandasına vermiş, onu Tunus'a göndermiş, Ağası Oruç Reis'i de Yahya Reis'in çektirmesine yatırmıştı.

— Ağam destur verirsen ben İtalya sularına doğru bir sefere çıkacağım diyen Hızır Reis'e, Oruç Reis, bir baba şefkati ile bakmış ve peki demişti.

Hızır Reis'in Yeni Seferi

Hızır, Yahya Reis'in kumandasındaki çektirmenin Tunus'a doğru gidişini uzun müddet dalgın dalgın seyretti sonra emrinde kalmış olan iki çektirmeye flâma ile verdiği işaret üzerine şimale, İtalya sularına doğru dümen tuttu.

Bir kadırga ve iki çektirmeden ibaret filo sert bir rüzgarla şimale doğru bir gün seyretmiş, sonra rotasını Balear adalarına doğru çevirmişti. Yolda hiç düşmana veya ticaret gemisine rastlamamıştı. Bu yüzden de biraz canı sıkılmıştı. Hızır Reis bu haleti ruhiye içinde bir sabah tan yeri ağarırken Balear takım adalarından Minorka'nın önüne gelmişti.

Hızır Reis bu saati bilhassa seçmişti. Zira o, bu suları da, bu adaları da, bu adalarda yaşayanları da gayet iyi tanıyordu. Gündüz gözü ile veya gece gelse mutlaka görülür halkını kaçmasına sebep olurdu. Halbuki sabah gün ışırken halk hemen hepsi uykuda olurdu.

Hızır bu sebeple gün ışırken Minorka'nın önüne gelmiş ve hemen tertibat aldırmıştı. Günün ilk ışıkları ile kıyıyı takip ederek Minorka kasabasına dalan Hızır Reis'in üç gemisi, karaya çıkmak için hazırlanmış olan leventleri karaya çıkarmış ve kasabaya pek ani bir baskın yapmıştı. Halk neye uğradığını şaşırmış, heybetli ve cür'etkâr Türk leventleri önünde şaşkın ve perişan kaderine rıza göstermişti.

Baskın şeklinde olan bu vurgun sonunda Hızır Reis, yüzen fazla esir, külliyetli miktarda ganimet eşyası ve mücevherat almıştı. Hızır'ın leventlerinin ellerinden kurtulabilen bir

kısım halk, çılgınlar gibi Minorka'nın gerisindeki tepelere doğru kaçarlarken, manastır ve çan kulelerinin çanları durmadan çalıyor tehlike işareti veriyordu.

İtalya sahilleri dahil, bütün Fransa, Korsika, Sardunya, Balear takım adaları ile İspanyanın doğu ve cenup sahillerinin o zamandan kalan bir hususiyeti halâ devam etmektedir. Bu hususiyet, denize hakim tepelerde kurulan köyler, halâ ayakta duran gözetleme kuleleri ile tehlikeyi haber vermek için bina edilmiş yüksek duvarlı küçük kiliseler ve çan kuleleridir.

Bu köyler ve çan kuleleri ile kiliseler, hep Türkün, Türk korsanlarının halkın Akdeniz'in tamamında kurdukları hudutsuz hakimiyetin halâ ayakta duran en canlı şehitleridir.

Türk korsanlarının bilhassa batı Akdeniz sularındaki ezici ve mutlak hakimiyetlerini, bugün bu sularda seyahat edenlerin görecekleri bu kuleler ve tepelere kurulmuş köyler ispat eden delillerdir.

Hızır Reis elindeki ganimetlerle doğuya doğru dümen tuttu. Niyeti Korsika adasına gitmek, o sularda gezen tüccar gemilerini avlamaktı. Korsika adasının silüeti uzaktan göründüğü bir sırada çanaklık nöbetçisi bağırdı.

— Reis sekiz parçalık bir filo üzerimize gelir...

Hızır Reis ufukta hayal meyal görülen gemilere baktı... şekillerinden tanımağa çalıştı, fakat anlayamadı. Çanaklık nöbetçisine sordu.

— Hangi millettendir?

— Reisin kadırgaların yapısına bakılırsa korsikalı kâfirin olacak.

— Dikkatli bak...gemileri tanımağa çalış.

— Reisim, kâfirin bütün gemileri birbirlerine benzer, ama bunlar yemin ederim ki Korsikalı kâfirinin gemileridir.

Hızır Reis, bu cevabı aldıktan sonra vardiya başına emretti.

— Herkes harp yerine...

Ve kadırgadaki leventler büyük bir sür'atle bu emri yerine getirirlerken Hızır Reis'in ikinci emri duyuldu.

— Çektirmelere flâma ile hazır olmalarını bildirin.

Kadırganın grandi direğine çekilen flâma çektirmelere hazır olmalarını emrini tebliğ etmişti.

Ve arkasından Hızır Reis, verdiği bir başka emirle çektirmelerin yelpaze gibi kadırganın sancak ve iskele bordalarından uzaklaşmaları ve kendisinin yapacağı manevraları takip etmelerini bildirdi. Şimdi Çektirmeler sür'atle yelpaze gibi açılmağa ve kadırganın sancak ve iskele bordasından uzaklaşmağa başlamışlardı. Bu mesafe takriben üç yüz metre civarında idi. Böylece onlar da düşman donanmasının üzerine doğru rota tutmuşlardı.

İki filo arasındaki kuvvet farkına rağmen Türkler yılmamış, cüretkâr denizcilikleri sebebi ile düşmen filosunun üstüne gitmişti. Mesafe kısaldıkça kısalmış, iki donanma arasındaki mesafe top atımı sahası içine girmişti. Artık kimsenin şüphesi kalmamıştı ki bu gelen sekiz parçalık kadırga filosu, Korsika amiralinindi.

Müsaid bir rüzgâr altında karşılıklı pek şiddetli bir top ateşi başladı. Hızır Reis'in kadırgasının topları birbiri ardına gümlerken, Korsika amiralinin de sekiz kadırgasının topları Hızır Reis'in kadırgası üzerine tevcih edilmişti. Lâkin havanın denizli, rüzgârın her türlü manevraya müsaid olmaması isabet ihtimalini ortadan kaldırıyordu. Hızır Reis'in teknesine atılan mermiler ya pek yüksekten geçiyor yahut kadırganın uzaklarında sulara gömülüyordu. Bu top ateşinin şiddetle devam ettiği sıralarda ise iki çektirme birer şahin gibi düşman filosunun cenahlardan filo içine daldılar ve Korsika amirali-

nin filosunu ikiye, hatta üçe ayırdılar. Şimdi Korsika filosu birbirlerinden ayrı düşmüş üç parçaya bölünmüştü. Hızır bundan istifade ederek kendisine en yakın olan amiral kadırgasının üzerine dümen kırmış ve rampa olmuştu.

İki kadırga aborda olurken, Hızır Reis elinde palası, her an düşman kadırgasına atlamağa hazır bekliyor, bir taraftan da üst üste kumanda veriyordu.

— Göreyim aslanlarım... haydi dilâverlerim... kancaları takın.

— Kancalar... kancalar... kancalar takılsın...

Kabaran deniz üzerinde birbirine ters istikamette yaklaşan iki teknenin bordaları birbirine sürttü, kulakları sağır eden bir çatırdı ve arkasından yalın pala düşman kadırgasına dalan leventlerin ve Hızır Reis'in

— Allah...Allah...sedaları, ortalığı kapladı.

Hızır Reis'in gür ve erkek sesi ile,

— Vurun leventlerim... vurun aslanlarım... koman... kâfiri koman...

Diyen, gök gürültüsünü andıran sedası düşman askerleri üzerinde pek dehşetli tesir yapıyor, düşman her an biraz daha gevşiyordu. Korsika kadırgasının güvertesinde şimdi pek yaman...pek şiddetli bir çarpışma cereyan ediyordu. Korsika amiralinin sancak gemisinde cesetler üst üste yığılıyor, canhıraş feryatlar birbirlerini kovalıyor, omuzlar üzerinden uçan başlardan, kopan kollardan fışkıran kanlar güverteyi üzerine basılamaz hale getirmişti. Sıcak kandan hasıl olan kekremsi bir koku etrafı sarmıştı.

Türk leventleri, ellerinde yalın palaları, habire vuruyorlar...vuruyorlardı.

Bütün bu hengame arasında Hızır Reis'le birlikte Türk leventlerinin arkadaşlarını teşci eden naraları ayyuka çıkıyordu.

Çektirmeler de diğer gemilerin üzerlerine varmışlar onlarla yakından bir harbe tutuşmuşlardı. Korsika amiralinin teknesi son direnişini yapıyordu. Bu her hali ile belli idi. Nitekim pek kısa bir müddet sonra sancak gemisindeki mücadele Hızır Reis'in lehine nihayetlenmiş ve düşman tamamen teslim olmuştu.

Hızır Reis, hemen ölülerin denize atılmasını emretmiş, güverte temizlenmiş, yaralı Türk leventlerinin tımarları yapılmaya başlanmıştı. Düşman donanması, amiral gemilerinin teslim olduğunu görünce yapacak başka bir şey kalmadığını anlamışlar ve firara hazırlanmışlardı.

Hızır Reis'in kadırgasında artık bayram şenliği vardı. İlk defadır ki Hızır Reis böyle bir filo ile ve tek başına mücadele ediyordu. Bu mücadelede kullandığı taktik, gösterdiği kahramanlık her türlü tarifin dışında idi.

Gazevatı Hayrettin adlı eserde bu deniz harbi şöyle nakledilmektedir:

"Ziyade cenk oldu, ol nefsi canibi rahmetten Mü'minlere inayet ve hidayet erişüp ol kâfirlerin kaptanlarının gemisine çatup, aman vermeyüp darb'ı diler dilemez, Biavnillâh alınup içine alemi Muhammedi dikilüp gaziler şevkle ve hevesle bir uğurdan gülbank-ı Muhammedi getirüp Allah Allah deyucek kâfirler şaştılar ve gördüler kim, kendi kaptanlarının gemisi alınmış ondan sonra kimin içün çalışsınlar deyu hemen kaçmağa tutup firar ettiler. Ve Hızır ol alınan gemiye adam koyup ve içinde olan kâfirlerini hep ambara döküp, bağlayup ve esbablarını yağma ve talan edüp ol kaçan gemilerin ardına düşüp gittiler."

Hızır Reis Korsika amiralinin baştardesini ele geçirdiği zaman anlarda ise diğer iki Türk çektirmesi üzerine çullanan Korsika kadırgaları bu iki çektirmeyi aralarına almışlar, rampa ederek zaptetmek için uğraşıyorlardı. Lâkin Türk Levent-

leri çektirmelerini kolay kolay da vereceğe benzemiyorlardı. Korsika amiralinin kadırgasında mücadele bittiği anda işte iki Türk çektirmesindeki leventler, canlarını dişlerine takmışlar Korsikalılarla bir ölüm kalım savaşı yapıyorlardı. Bu durumu fark eden Hızır Reis,

— Yelken kürek çektirmelerin üzerine,

diye kükremiş ve bir kartal gibi bu mücadelenin arasına girmişti. Amiral gemilerinin zabtedildiğini ve Hızır Reis'in üzerlerine geldiğini gören yedi kadırga son çareyi firarda bulmuşlardı. Böylece iki çektirme kurtarılmıştı.

Hızır Reis, bu muzafferiyetten sonra rotasını Tunus'a tutmuştu. Mevsim sonbahardı. Musacid rüzgarlarla Tunus varmış, aldığı ganimetlerden bir kısmını Tunus sultan'ı Mulay Muhammed'e vermiş, gerisini leventleri arasında taksim etmişti.

Oruç Reis ile Hızır Reis artık Akdeniz'in hem pek şöhretli iki korsan reisi, hem de pek büyük servete sahip iki kaptanı idiler.

Hızır Reis, demir atar atmaz doğruca ağası Oruç'un yanına varmıştı. Oruç Reis halâ tam manası ile sıhhatine kavuşamamıştı. Kolunu kaybetmesi onu çok halsiz bırakmıştı.

İki kardeş karşılaştıkları an, Hızır Reis hürmetle ağasının elini öpmüştü.

— Ağam, reisim sıhhatin iyicedir inşaallah.

Oruç Reis Hızır'a bakmış, onu takdirkâr gözlerle süzmüş sonra da,

— Gazan mübarek olsun karındaşım, demişti.

Oruç bir an duraklamış ve konuşmasına yeniden başlamıştı.

— Hızır karındaşım...aramızda bir misafirimiz var... Konstantiniye'den gelir. İsmi Kurdosğlu'dur. Şevketlü hünkârımız bize lütfetmiş bir de hil'at göndermişlerdir.

— Limanda demirli duran iki kadırga Kurdoğlu reise mi aittir?

— Evet karındaşım... onundur.

Kurdoğlun'un bu gelişi hakikaten üzerinde durulacak bir şeydir. Kurdoğlu'nun İstanbul sarayınca gönderilmiş olması, Oruç Reis'e hil'at verilmesi, iki kadırganın emrine taḥsil edilmiş olması, İstanbul sarayının, batı Akdeniz ve Endülüs siyasetinin tabii bir neticesidir.

Taht'a yeni çıkmış olan Yavuz Sultan Selim Han, böylece babasının açtığı Batı Akdeniz ve Endülüs harekâtına devam ettiğini de ortaya koyuyordu. Bütün bu hareketler, Yavuz Sultan Selim Han'ın, dünya görüşünün ne derece geniş olduğunu göstermektedir. Nitekim, tarihi rivayetlere göre, Yavuz Sultan Selim Han, bir gün lalasını[1] çağırtmış ve bir dünya haritası getirtmiş, haritaya uzun uzun baktıktan sonra,

— Lala, demiş, dünya pek ufakmış... Bütün bu topraklar bir padişaha biraz fazla gelir ama kişiye az.

Bu söz belki söylenmiştir, belki de söylenmemiştir. Lâkin bu sözün manası büyüktür. Bu sözün ardındaki gerçek, Yavuz Sultan Selim Han'ın, dünya siyaseti görüşünü ve dünyaya hakim olacak bir Osmanlı hanedanının şevket ve kudretini göstermesi bakımından pek mühimdir.

İspanyolların Afrika'da İlerlemesi

İspanyolların Şimali Afrika'da harekâta başlamaları, Portekiz ile İspanya arasındaki dostluk anlaşmasından sonra meydana gelmiştir. Bilindiği gibi, Portekiz, İspanya'yı şimali Afrika'da serbest bırakırken, İspanyollar da Portekiz'i Afri-

(1) Sadrazamlara padişlah Lala derlerdi.

ka'nın doğu sahillerinde ve Atlas okyanusunda harekâtta serbest bırakmışlardır.

Bu bakımdan, Barbaros kardeşlerin büyüğü olan Oruç Reis'in Afrika kıyılarına gittiği 1504 veya 1505 yılı ile İspanyolların bu sahillerde başladıkları genişleme siyaseti hemen hemen aynı yıllara tesadüf etmektedir. Ancak İspanyolların Şimali Afrika sahillerinde giriştikleri istila hareketi, normal bir koloni kurmak maksadından çok, daha iblisçe bir mana taşımakta idi. İspanyolların, İspanya, yani İberik yarımadasında giriştikleri İslâm katliamı ile birlikte, yok etmeği başardıkları Endülüs medeniyetinin 8 asırlık tarihi, Katolik krallar devrinin sadist Hristiyan tatbikçisi büyük kardinal Krimenes'i de, Katolik Kralların birincisi Ferdinand ve karısı kraliçe büyük İzebellayı da asla tatmin tatmin etmemiştir. İspanya'da Hristiyanlık adına yüzbinlerce Müslümanın katli, bu insanları yeni bir takım cinayetlere, kitle halinde katliamlara sevk etmiştir. Bu katliam hareketi, bundan evvel de olduğu gibi yine İslâm halk üzerine teksif edilmişti. İspanyolların Şimali Afrika üzerine yaptıkları istilâ hareketinin artık bilinen tek maksadı, İspanya'daki Engizisyon zulmünden kaçarak Afrika'nın muhtelif yerlerine ve bilhassa şimali Afrika ile Batı Afrika sahillerine yerleşen Müslüman Endülüslülerin bir defa daha İspanya'ya karşı harekete geçmelerini önlemek içindi. İspanyol hanedanı, yani Katolik krallar ve insan kanı akıtmaktan hususi bir zevk alan büyük kardinal Krimenes , İspanya'dan muhtelif kanallar ve bilhassa 1485 tarihinden itibaren Kemal Reis ve arkadaşları diğer Türk korsanları tarafından Afrika kıtasına nakledilen ve mutlak bir ölümden kurtarılan yüz binlerce Müslüman Endülüslünün tekrar İspanya'ya taarruz veya geri dönmelerini önlemek istiyorlardı. İşte Katolik kral Ferdinand ile büyük İzebella'nın Afrika'da giriştikleri harekâtın asıl sebebi bu idi. Onlar, Şimali Afrika sahillerinde yerleşmiş olan Endülüs Müslümanlarının, bu sahille-

re yapacakları seferlerle kökünü kazımak, bir daha İspanya'ya taarruz veya geri dönmelerini imkânsız hale getirecek bir sefer plânlamışlardı.

Bu plânın tahakkukunda, aklın alamıyacağı bir takım tazyik ve hilelerin yanında Kilisenin de nüfusunu kullanan adam ise, büyük kardinal, büyük engizitör, kitle katili Francisco Krimenes[1] Cisneros'du.

Bu adamın insanlığa dehşet veren plânları iledir ki Katolik krallar İspanya seferlerine başlamışlar ve girdikleri her şehir, kasaba veya kalede İspanya'da işledikleri cinayetlere ve kitle halindeki katliamlara taş çıkartacak bir sadizm ile Müslüman Endülüslüleri ve yerli Müslümanları amansızca kovalamışlar, katletmişlerdir.

İspanyolların, 1505 yılında ilk defa Cezayir'de Mes-el-Kebir'e karşı giriştikleri hareketle başlayan bu sadist katliam ve istilâ hareketine tekaddüm eden günlerde mahalli hükümetler pek perişan bir durumda idiler.

Şimali Afrika sahilleri umumiyetle Berberi kabilelerinin tavattun ve devlet kurdukları sahalardır.

Buralarda küçük küçük bir takım sultanlıklar ve dağ kabilelerinin meydana getirdikleri topluluklarla kuvvetler vardı. Fakat bu kuvvetlerin hepsi, tefessüh etmiş, hayatiyetlerini kaybetmiş bir içtimai hayatın içinde idiler. Bu sahillerde para ile satın alınmayacak herhangi bir şey mevcut değildi. Sultanlar kuvvet ve kudretlerinin ellerinden gittiğini biliyorlar, bu düşünce içinde de kendilerine en çok para vereni kendi sahillerinde barındırıyorlardı.

Barbaros kardeşler bu sulara geldikleri vakit, bütün şimali Afrika'nın durumu bu merkezde idi.

(1) Jimenes olarak da bahsedilir. Bu fark; lisanlardaki farktan ileri gelir.

Tam bir Hristiyan haçlı görüşü ile hareket eden İspanyollar ve Portekizliler ise, Afrika'daki Müslümanların bu zafından istifade etmeyi kendi siyasetleri bakımından pek lüzumlu telâkki ediyorlardı.

Bu sebeple 1501 yılında Portekizliler şimali Afrika'ya bir sefer tertip ettiler. Portekizlilerin hedefi Cezayir'di. Cezayir, şimali Afrika'da büyük bir sahayı kaplamaktadır. Fakat bu memleketin en büyük limanı da o devirde Mers el-Kebir'-di. İşte Portekizliler bu limana kuvvetli bir sefer tertip ettiler. 25 gemiden ibaret bir filoya bindirilmiş on bin askerle Mers el-Kebir önlerine gelen Portekizliler, limana karşı yaptıkları birkaç muvaffakıyetsiz hücum sonunda kaleyi alamayınca çekilmek zorunda kaldılar. Portekizlilerin bu muvaffakıyetsiz akını üzerine dört yıl müddetle ne Portekiz, ne de İspanya şimali Afrika'da herhangi bir harekâta girişmediler.

Fakat Barbaros kardeşler bu sulara geldikten sonra, sırası ile bütün Avrupa tacidarları ile prensleri ve Grim Papa'yı pek fena hiddetlendiren ve ürküten zaferlerinden sonra, Avrupa'da Türk tehlikesi bütün haşmeti ile bir kere daha idrak edilmişti. Bu tehlike, Avrupa tacidarları ile Grim Papa'nın zannettikleri gibi sadece karadan Avrupa içlerine sür'atle ilerleyen ve bütün Avrupa'yı tehdit eden pek büyük bir tehlike olarak önlerine çıkan Türk Osmanlı fetihleri şeklinde gelişmemişti. Türkler daha Fatih Sultan Mehmet Han devrinden itibaren batı sularında birtakım ileri harekâta giriştikleri andan itibaren, Avrupa kralları ve bütün Hristiyanlık alemi, tehlikenin denizden de üzerlerine geldiğini gördüler ve dehşete düştüler. Fatih'in, Ortanto seferi, Gedik Ahmed paşanın bu muvaffakiyetli çıkışı ve Otranto'ya yerleşmesi, bütün Avrupa krallarından çok, Papa'yı ve Venedik ile Ceneviz'i dehşete düşürmüştü. Avrupa, Otranto muzafferiyetinden sonra uyku uyuyamaz hale gelmişti. Ve o andan itibaren Avrupa Hristiyan devletleri gerek aralarında kurdukları anlaşmalar-

la, gerekse münferid olarak esasen kendilerine kapanmış olan şarkı Akdeniz sularından sonra Batı sularına akın eden Türk korsanları ile, yani devletin koruduğu, devletin her türlü himayesini üzerlerinden esirgemediği korsanlarla pek ciddi ve amansız bir mücadeleye başlama kararı verdiler.

Vendik'in zaman zaman Yunan suları ile Mataban burnu civarında giriştiği deniz harekâtı bu yüzdendi. Ceneviz tamamen kabuğuna çekilmiş, Türklerle dost geçinmek isteyen bir havanın içine girmiş, lâkin müşterek Hristiyan cephesinin dışında kalmak istememişti. Osmanlı Türklerine karşı yapılan hemen bütün deniz hareketlerinde Ceneviz de bu yüzden ve bir Hristiyan devlet olarak, Papalığın davetine icabet etmişti.

Avrupa krallarının ve prenslerinin bu müşterek cebhe hareketidir ki; ilk tecavüzü Portekizlilerin şimali Afrika sularına yapmaları emri vakiini meydana getirdi ve muvaffakiyetsiz bir sefer tertip edildi.

Portekizlilerin yaptıkları bu muvaffakıyetsiz seferden sonra gene dört yıl şimali Afrika sahilleri tamamen ve her türlü tehlikenin dışında kaldı. Ancak 1505 yılındadır ki ilk ciddi Hristiyan tecavüzü şimali Afrika'ya teveccüh etti. Bu tecavüz, İspanyolların Mers el-Kebir'e karşı yaptıkları ilk ciddi harekâttı. Bu harekâtın yapılmasını İspanyol tarihçileri bir sebebe bağlamaktadırlar. Bu sebep de, Mers el-Kebir'i bir hareket üssü olarak kullanan ve kendilerine Mor korsanları adı verilen, yerli, yani Berberi korsanların İspanya sahillerine yaptıkları pek şiddetli ve tesirli harekâttan sonra meydana gelmişti.

Mor korsanları, 1505 yılı baharında, içleri intikam ateşi ile yanan Endülüs Müslümanlarının kılavuzluğu ile İspanya'da Valansiya sahillerine baskın şeklinde saldırmışlardı.

Mor korsanları, bu baskını hem İspanya'daki Müslümanlardan intikam almak maksadı ile tertip etmişlerdi.

1505 yılının baharında Mers el-Kebir limanı hummalı bir faaliyet içinde idi. Mor korsanlarına ait 12 brigantin ve firkateden ibaret bir filo son hazırlıklarını yapmış ve hareket üssü olan Mers el-Kebir limanından denize açılmıştı. Filonun istikameti İspanya suları idi. Akdeniz'in bahar rüzgârlarının yardımı ile sür'atle ilerleyen filo, birkaç gün sonra İspanya sularına varmış, gemilerdeki kılavuzlar vasıtası ile gecenin karanlığından bilistifade sahile yanaşmışlardı. Burası İspanya'nın en büyük kalelerinden birisi olan Valansiya kıyıları idi. Valansiya halkı o güne kadar pek büyük bir tehlike görmedikleri için yazlık olarak sahilleri tercih ediyorlardı. Bu sebeple sahiller pek mükemmel ve muhteşem villalarla dolu idi. İşte Mor korsanlarının hedefi buraları idi.

Mor korsanları, Endülüs Müslümanlarına yapılan aklın alamayacağı kadar vahşetle idare edilen zulüm ve meşbu buldukları intikam ateşi ile sahillere saldırdılar ve bütün sahilleri yağma ettiler. Buralardan bir hayli ganimet aldılar. Filo, Valansiya sahillerinden ayrılarak Cenuba dümen tuttu. İki günlük bir yolculuktan sonra Pilana(Deli Mehmet)(1) adasının bulunduğu koyda inşa edilmiş olan Alesante şehrini aldılar. Burasını da tıpkı Valansiya gibi vurdular. Alesante, Akdeniz'in büyük ticaret yolu üzerinde bulunduğu için pek zengindi. Mor korsanları, burada da Endülüslü kılavuzların yardımı ile hareket etmişler ve külliyetli miktarda ganimet ve esir almışlar, sonra da yaktıkları şehrin gök yüzüne çıkan alevleri arasında kızıla boyanan denizde, bu yangını seyrederek hareket üsleri olan Mers el-Kebir'e hareket etmişlerdi.

Rotaları Mers el-Kebir'di ve mükemmel bir rüzgârla ve sür'atle ilerliyorlardı. Yolda, karşılaştıkları bir Berberi korsanından, Malagalı İspanyol korsanlarının Zizil kasabasına baskın

(1) Plana adasına, Hızır'ın yaman reislerinden Deli Mehmed'in adı verilmişti. Türkler bu adayı Deli Mehmet adası olarak bilirler.

vererek büyük bir miktarda mal ve can kaybına sebep oldukla-rını öğrenince, rotalarını değiştirdiler ve İspanya'nın en büyük limanlarından birisi olan Malaga'ya rota tuttular. Bir gece vakti Malaga limanına baskın vererek, limanda yatan pek çok tüccar gemilerini yaktılar ve pek büyük hasara sebep oldular.

Mor korsanları yine geldikleri gibi, Mers el-Kebir'e dü-men kırdılar.

Mor korsanlarının yaptıkları ve pek çok zayiata, can ve mal kaybına sebep oldukları bu baskın, son yıllarda bu kor-sanların İspanya'ya verdikleri en büyük kayıp ve yaptıkları en korkunç baskındı. Haber İspanya da duyulur duyulmaz, Katolik kral Ferdinand ve büyük İzebella hemen bir sefer he-yetinin hazırlanması emrini verdiler.

İspanyol Donanması Hazırlanıyor

İspanya kralı ve Aragon prensi Katolik kral Ferdinan-dın sarayında bugün hiç kimsenin yüzü gülmüyordu. Bugü-ne kadar alışılmamış bir yas var gibi idi bu sarayda. Binlerce insan sanki bu saarayda yaşamıyordu. Sarayın muhafazasına memur edilmiş hassa askerlerinin koğuşlarında, bahçede çalı-şan bahçevanlarda, kilerlerdeki işçilerde, saray koridorların-da ve saray odalarında dolaşan herkeste derin bir üzüntü vardı ve sanki hiçbiri konuşmak istemiyordu.

Çin'in, Hind'in en nadide kumaşları ve göz alıcı ipekli-leri ile tefriş edilmiş koridorlarda sanki hiç kimse yoktu. Hal-buki İspanya sarayı bugün her günkünden daha hareketli idi. Öyle ise bu yas, bu sessizlik nedendi.

Bu sessizliğin tek sebebi vardı. Bunu sarayda yaşayan-ların en küçük başından, en büyük başına kadar herkes bili-yor, fakat hiç birisi konuşmak istemiyordu.

Sanki bu mevzuu konuşsalar suç işleyeceklerdi. Kendileri öyle düşünüyorlardı. Fakat bütün bu sessizliğe rağmen, yine de kulaktan kulağa fısıldamalar oluyor, sual soran gözlerin bakışlarına kulağa fısıldanan sözler cevap veriyordu.

— Duymadın mı? Valansiya, Alesante sonra da Malaga pis korsanlar tarafından tecavüze uğramış.

— Evet madam, duydum ve pek üzüldüm, iyen bir asilzadenin konuşmasına yine bir başka yerde şöyle temas ediliyordu.

— Allah'ım pek dehşet verici bir şey bu. İspanya kralı ve Aragon prensi Katolik majestemizin mülküne bu tecavüz nasıl yapılabilir? Bu ne cür'etkâr tecavüz böyle? diye, soran bir başka nedimeye, konuştuğu nedime arkadaşı şu cevabı veriyordu.

— Sormayın...sormayın ben hiçbir vakit majestelerini böyle bir sinirlilik içinde görmedim.

Evet bu ve buna benzer birçok sualler ve cevaplar bu sessiz koridorların kuytularında veya koridorların uzunlukları içinde söyleniyordu.

İspanya sarayı dehşete düşmüştü. Bu sebeple de hiç kimsenin yüzü gülmüyor, asık suratlar, mutad hilâfına sarayı doldurmuş bulunuyordu.

İspanya kralı ve Aragon prensi, Katolik Kral Ferdinand, haberi aldığı vakit dehşete düşmüş, o geceyi bir bir dakika uyumadan geçirmişti.

Ferdinand'ın aklı almıyordu. İspanya sahillerindeki kendi mülkü böylesine bir cesaretle vurulabiliyor ve en muhkem kaleleri haraca kesiliyordu. Valansiya ve Malaga kaleleri ile Alesante en mükemmel şekilde müdafaa edilen kalelerdi.

Ve daha birçok sualler Ferdinand'ın kafasında cevapsız kalıyor, uykusuzluğunu arttırıyordu.

Kral Ferdinand sabahla beraber saray nazırını huzuruna çağırtmıştı.

Sabahın köründe huzura çağrılmanın pek hayra alâmet olmadığını bilen saray nazırı alel acele hazırlamış ve Ferdinand'ın huzuruna çıkmıştı.

Ferdinand muhteşem İspanya sarayının ihtişamlı kral odasında ellerinde arkasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyor ve mütemadiyen düşünüyordu. Bu böylece uzun bir müddet devam etti. Bu müddet içinde adeta nefes almaktan korkan saray nazırı, sesini çıkarmamış, Kral Ferdinand'ın, sevgili kralının sinirlerinin yatışmasını beklemişti. Neden sonra kral Ferdinand'ın durduğunu görmüştü.

Şimdi bu koskaca kral odasında, iki insan karşı karşıya idiler. Kral elleri yine arkasında saray nazırına boş nazarlarla bakıyor, ne düşündüğünü anlamak istercesine onu süzüyordu. Kralın yüzü pek karışıktı. Bir müddet saray nazırını süzen kral, sinirli bir sesle konuştu:

— Marki Estellas, bu ne demektir? Sahillerimiz durmadan tecavüze uğruyor, şehirlerimiz ve kalelerimiz tahrip ve yağma ediliyor...sadık tebaam öldürülüyor veya kaçırılıyor...Bu ne demektir?

Marki Entellas, yüzü kireç gibi olmuş bir halde ancak işitilebilen bir sesle Kral Ferdinand'ın bu sualine cevap vermeğe çalışmıştı.

— Majesteleri Mor korsanlarına pek ehemmiyet affetmiyorlar zannederim.

— Bunu nereden çıkardınız Marki Estellas? Bunu nereden çıkardınız? Siz bilmiyor musunuz ki, biz sadece İspanya'dan değil, fakat Afrika'dan da bütün Müslümanları kovmak için mukaddes İsa'ya yemin etmişiz. Bundan haberiniz yok mu?

— Biliyorum majesteleri...biliyorum. Fakat Türkler bu sulara geldi geleli bütün kuvvetinizi bu korsanları yok etmek için seferber ederek onların peşlerine taktınız. Kuvvetli ve kudretli İspanyol donanması şu anda bile Akdeniz'de Türk korsanlarını aramak, onları tepelemek için sefer halindedirler.

— Evet Marki Estellas, bunun için emir verdim doğrudur. İtiraf edeyim ki mor korsanlarının böyle bir cür'et göstereceklerini tahmin etmedim. Edemezdim de, zira hususi surette şimali Afrika'ya gönderdiğimiz adamlarımız, bütün korsanların Barbaros kardeşlere bağlı olduklarını bildiren raporlar verdiler. Türkler bu sularda bir belâ gibi dolaşıyorlar. Önce onları temizlemek icap ediyor.

— Haklısınız Majeste...önce Türkleri ezmek lâzım. Fakat bu arada mülkünüzden kovduğumuz endülüslüleri de kımıldayamaz hale getirmek lâzım olduğunu düşünüyorum.

— Bu korsanların bu kadar kuvveti nereden temin ettiklerini anlayamıyorum. Aldığım haberlere göre, gayet kuvvetli bir donanma ile yapmışlar bu baskını.

— Onlar için gemi donatmak pek mühim olmasa gerek efendimiz. Nihayet mülkünüzün etrafında, eski vatanları dedikleri bu yerlerden kovduğunuz yüz binlerce Endülüs Müslümanı yerleşmişler, onlar elbette bir takım hareketler yapacaklardır.

— Bugüne kadar yaptıkları ile son yaptıkları arasında büyük fark var Marki Estellas... bu son akınları pek dehşet verici imiş. Önce Valansiya onun arkasından Alesante ve nihayet Malaga.

Evet efendimiz...doğru söylüyorsunuz.

— Malaga'daki tahribat, hepsinden fazla imiş, birçok ticaret gemimiz tahrip edildikten başka liman günlerce yanmış.

— Evet efendimiz, tahribat büyükmüş.

Kral Ferdinand, bir müddet sustu. Sanki bir şeyler düşünüyor gibi idi. Sinirli, adımlarla sSalonu bir baştan bir başa birkaç kere idip geldi. Kralın bu hali Marki Eestellas'ın dikkatli bakışları arasında devam etti, neden sonra Ferdinand birden saray nazırına dönü ve

— Bu darbe, krallığımızın itibarına da tesir edecek kadar büyüktür. Marki bu darbe pek müdhiş oldu. Biz ki, İspanya kralı ve Aragon peeensi, Katolik kral Ferdinand olarak, bütün Hristiyan krallara ve muhterem Peder'e[1] karşı bir takım vecibeler yüklenmişiz. Biz, Avrupa kralları içinde en kudretli olanıyız. Bizim vazifemiz Hristiyanları her tehlikeden korumak ve kurtarmaktır.

— Majesteleri tamamen haklıdırlar.

Kral Ferdinand Marki Estellas'ın sözlerini kesmek ister gibi bir el hareketi yapmış ve devam etmişti:

— Evet bütün Hristiyanlığın en büyük kralı olarak, en kudretli donanma ve ordusuna sahip bir kral olarak, Hristiyanlığın emrettiği şekilde bu rafizileri[2] imha etmek vazifemizdir. Fakat asıl tehlike Mor korsanları değildir Marki..... anladınız mı? Mor korsanları değildir.

İspanya için, bütün Avrupa Hristiyan kralları ve prensleri için en büyük düşman Türklerdir. Marki, anladınız mı? Türkler...

Türkler sadece Hristiyan Kral ve prenslerinin değil, fakat Hristiyanlığın, mukaddes Roma'nın, mukaddes İsa ve Ruhulkudüs'ün düşmanıdırlar. Bu tehlikenin azametini müdrik olmalısınız Marki? İşte biz, bu tehlikeyi bertaraf etmek, Mukaddes Roma'ya, muhterem Pedere ve Mukaddes Ruhul-

---

(1) Papa.
(2) Dinsiz.

kudüs'e derin bağlılığımızı göstermek isteriz. Bunu yapmaklığımız, dinimizin bir emridir Marki Estellas.

— Evet efendimiz, Türkler.... evet Türkler bütün Hristiyanlık alemi için büyük tehlikedir efendimiz.

— Türkler başka hiçbir millete benzemiyorlar Marki Estellas. Bu sularda göründükleri andan itibaren rahat ve huzurumuz kaçtı. Hristiyanlık alemi korku ve endişe içindeler. Onlardır ki, İspanya'dan kovduğumuz Müslümanların bize karşı korsanlık hareketine girmelerine sebep olmuşlardır. O lânetlenmiş, Kemal Reis bu sulara gelmeden evvel, İspanya'dan kovduklarımız, bize karşı gelmek cür'et ve cesaretini asla gösterememişlerdi. Ancak, İstanbul'dan, Kostantiniyye'den buralara gelen o şeytanın kıç bacağı Kemal Reis'ten sonradır ki, teşkilâtlandılar ve İspanya sahillerini vurmağa başladılar

— Evet efendimiz... haklısınız Majeste hazretleri...

— Fakat asıl büyük tehlike, İspanya için de, bütün Hristiyanlık alemi için de asıl büyük tehlike, Barbaros kardeşlerdir Marki. Bu iblise taş çıkartan, Allah'dan başka hiç kimseden, hiçbir kuvvetten korkmayan bu kardeşler bu sularda durdukça, ne İspanya ne de Hristiyanlık için kurtuluş çaresi yoktur.

Bu iki kardeş, Gedik Ahmed paşanın Otranto seferini tamamlamak ister. Bunun manası şudur Marki Estellas. Bunun manası, Hristiyanlığın; mukaddes şark kilisesinin akibetine, Papalığın, Roma'nın uğramasıdır. Böyle bir durum ise Hristiyanlığın yok olması demektir.

Marki Estellas, Ferdinand'ın bu sözleri üzerine hemen istavroz çıkarmış, öpmüş, sonra da vücudunda sağ eli ile istavroz işareti yapmıştı. Kral devam ediyordu.

— Sultanın orduları bir taraftan Avrupa'nın, Hristiyanlığın Şark kapısı olan Viyana'ya doğru ilerlerken, Barboros kardeşler de Türklerin hiçbir vakit akıllarına bile getirmedik-

leri bizim denizlerimizde Hristiyanlığın ta içinde korsanlık yapıyorlar. Sultan bu korsanları her hareketi ile destekliyor.

Daha geçenlerde sultanın bir adamı, namdar bir Türk kaptan iki kadırga ile Barbaros kardeşlerin barındıkları Halkulvad kalesine gitmiş. Kendilerine sultanlarının bir de fermanını götürmüş. Kıymetli hediyeler ve birer hırka hediye etmiş. Sultanın bu hareketi, açıkça bütün Hristiyanlığa meydan okumaktır. Hadiseler öyle gösteriyor ki, Sultan, Batı Avrupa sularında mutlak hakimiyeti kurmak niyetindedir. Sultanın Barbaros kardeşlere yakınlığı başka türlü izah edilemez.

Marki bir defa daha istavroz çıkarmıştı.

— Efendimiz, bu pek dehşetli bir şeydir. Demek ki Mukaddes Roma, muhterem Papa hazretleri tehlikededir.

Kral Ferdinand bir anda Marki Estellas'a doğru döndü, gözlerinin içine dikkatle baktı.

— Evet Marki Estellas, Türklerin sultanının niyeti bu. Hristiyanlık tehlikede Marki... Hristiyanlık tehlikede...

Ayrıca bir büyük tehlike daha var. Bu tehlike, Şarktan Avrupa'ya gelen her türlü ticaret mallarının bu iblis korsanlar tarafından vurulması. Her yıl bir çok ticaret gemimizin yok olması, dolayısı ile İspanya ve Avrupa pazarlarının iflâs edecek dereceye gelmiş olmaları. Bu tehlike de en az Hristiyanlığın ortadan kaldırılması plânı kadar büyüktür.

Sultanın orduları her yıl Avrupa içlerine doğru adeta yürüyüş yapar gibi ilerliyorlar. Böyle giderse bir gün Fransa-İspanya hududundaki Pireneleri aşar buraya gelebilirler. Bundan dolayı hiç hayret edilmesin.

Kral Ferdinand, bu sözlerden sonra uzun bir müddet sustu. Marki Estellas tek kelime bile konuşmadan Kralın hareketlerini takibe başladı. Kral Ferdinand cidden pek endişeli idi. Neden sonra tekrar konuşmaya başladı.

— Marki Estellas bana hemen Don Diego Fernandez'i ve Don Ramon Kardona'yı çağırınız.

Ve Kral, Marki Estellas'a huzurundan çıkmak için müsaade verdi. Marki Estellas geri geri giderek iki büklüm olmuştu.

O gün akşam vakti Kral sarayı yeni bir hareket noktasına gelmişti. Ziyafet salonunda hazırlanan her türlü yiyecek ve içeceğin bulunduğu büyük sofranın etrafına hemen bütün İspanyol asilzadeleri ile kumandanları ve engizisyonun büyük adamı sadist kardinal Krimenes dizilmişler, yerlerini almışlardı. Bütün salonu kaplayan koskoca masanın bir başında, kral Ferdinand ve onun yanında kraliçe İzebella oturmuşlardı.

Kral Ferdinand, sağ tarafına Don Diego Fernadez'i, kraliçenin soluna da Don Ramon Kardona'yı oturtmuştu.

Uşaklar durmadan hizmet ediyorlar, birer çekirge gibi atik hareketlerle İspanya'nın en asil insanlarına durmadan şarap dağıtıyorlardı.

Vakit ilerledikçe meşhur Malaga şarabı ile dönen başlar, kralın masadaki mevcudiyetini adeta unutmuşa benziyorlardı. Kral Ferdinand sağında oturan Don Diego Fernandez ile derin ve pek ciddi bir konuşmaya dalmıştı. Kral ile İspanya'nın en ünlü kumandanının neler konuştuğunu hiç kimse merak etmiyordu. Aynı ciddi konuşma kraliçe büyük İzebella ile salonda oturan Don Ramon Kardona arasında geçmekte idi.

Kral da, kraliçe de, onların konuştukları kumandanlar da pek az şarab içmişlerdi. Konuşmaları boyunca takındıkları pek ciddi tavır, konuştuklarının mühim şeyler olduğunu anlatmağa kafi idi.

İspanya sarayının büyük misafir salonunda verilen yemek başlayalı bir hayli zaman olmuş, saat gecenin yarısını çoktan geçmişti. Kral ve kraliçe artık yanlarındakilerle konuşmayı kesmişlerdi. Kral Ferdinand bundan sonra masanın et-

rafında hiçbir şeyden habersiz, yemek yiyen şarab içen İspanya'nın bu en ünlü kumandan ve asilzadelerini tek tek süzmüş, onların sanki sarhoşluk derecelerini anlamak istermiş gibi tedkik etmişti. Sonra da konuşmaya başlamıştı.

Kral konuşurken salondaki sesler bir anda kesilmişti. Şimdi Malaga şarabının verdiği sarhoşluk, yerini ciddiyete terk etmişti. Bütün asilzadeler bütün kumandanlar ellerini masadan çekmişler, sandalyaları üzerine ciddi ve dik oturmağa çalışıyorlardı. Kral konuşuyordu:

— İspanya'nın saygı değer asilzadeleri hepsi birer kahraman olan kumandan ve amiralleri.

Sizleri bu akşam niçin davet ettiğimi her halde merak edersiniz. Bu daveti sebebi şudur ki; sevgili İspanyamız, mukaddes, Hristiyanlık pek büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu tehlike, Hristiyan Avrupa'nın şark kapısı olan Avusturya'ya doğru ilerleyen Türk ordularıdır.

Sultanın emrindeki Türk askerleri Avrupa'da her gün bir Hristiyan memleketini zapdederken, İspanya'nın kadim menfaatlerini de denizlerimize musallat ettiği korsanları ile yok etmek istemektedir. İspanya'nın Şark memleketleri ile olan bütün ticari münasebetleri pek ağır kayıplar vererek her yıl gerilemektedir. Artık şarkın ipeklileri, halıları, baharatları, altınları bu rafizi insanların ellerindedir. Bu mallar eskisi gibi İspanya'ya ve Avrupa pazarlarını süslemez olmuştur. Esir ticaretimiz büyük ölçüde sekteye uğramıştır. Gemilerimiz kendi denizlerimizde bile emniyetle gezmek hakkından mahrum edilmişlerdir. Bütün bu kayıplarımız son 20 yıl içinde, her yıl artan bir tempo ile devam etmektedir. İspanya artık eskisi gibi zengin bir ülke olma imkanlarını kaybetmek üzeredir. Her deniz mevsiminde en azından 50 barçamız Türk korsanlarının baskınına uğramakta, gemilerimiz zapdedilerek malları yağma edilmektedir. Bunun önüne geçmekliğimiz şarttır.

Bugüne kadar Türk korsanlarının zapdettikleri ticaret ve harb gemilerimiz de ellerine geçirdikleri mal ve para, İspanya'nın birkaç yıllık hazinesi kadardır. Bu korsanlar artık dünyanın sayılı zenginleri arasındadır ve en büyük destekleri de Kostantiniye'de oturan sultanlarıdır. Şimdiye kadar Türk korsanlarının eline geçen markiz ve markilerin, bu arada diğer İspanyol asilzadelerinin yekununu söylemek bile bizim nasıl bir felaketle karşı karşıya bulunduğumuzu gösterir.

Bu korsanların en büyükleri, en tehlikelileri birkaç yıl evvel bu sulara gelerek yerlaşan ve Tunus kralının himayesine sığınarak Halkulvad kalesi ile limanını, gemilerimizi ve sahillerimizi vurmak için bir hareket noktası olarak kullanan barbaros kardeşlerdir. Bunların büyüğü Oruç Reis adlı korsan, aklın alamayacağı kadar cür'etkar baskın ve deniz hareketleri ile bütün Avrupa kral ve prenslerinin gözlerini dehşetle açmalarına sebep olmuştur. Hristiyanlık alemi, muhterem Papa hazretleri ve Ruhulkudüs sadece Türklerin sultanı ile değil, fakat bu iki kardeş korsanla mücadele etmeğe, Barbaros kardeşler ve onlara bağlı diğer Türk korsanları yüzünden meydana gelen tehlikeyi ortadan kaldırmaya mecburdur.

Aldığımız haberler, sultanın, Barbaros kardeşlere her türlü yardımı yaptığını göstermektedir. Nitekim daha geçenlerde, sultanın en namdar kaptanlarında birisi iki kadırga ile Halkalvad'a gelmiş ve padişahlarının birçok hediyeleri ile iki kadırgasını da onlara vermiştir.

İspanya, karşısında bulunduğu tehlikeyi idrak etmiştir. Bu iki kardeşi büyük bir donanma kurmadan, Şimali Afrika'da istedikleri gibi yerleşmeden yok etmeğe kararlıdır. Bu andan itibaren İspanya bu iki kardeşe karşı harb ilân etmiştir. Kaybedecek bir günümüz dahi yoktur. En yakın zamanda Afrika sahillerine çıkacak ve oralardan bu iki kardeşi kovacağız. İspanya buna kadirdir. İspanya iki çapulcu ile başa çıkamaya-

cak bir devlet değildir. İspanya, sizin gibi asil insanları ile her zaman övünecek bir devlettir. Ve İspanya Hristiyanlığın Avrupa da tek koruyucusudur. Zira Avrupa'nın en kudretli devletidir.

Bugün Avrupa da bulunan devletlerden Venedik Doçluğu, Ceneviz cumhuriyeti, Fransa krallığı, Avusturya krallığı ile İsveç ve Polonya krallıkları bizim kadar kuvvetli değillerdir. Sırbistan ve Macaristan sultanının askerleri önünde silahlarını terk etmişlerdir.

Gerçi Venedik ile Ceneviz'in kuvvetli donanmaları vardır, ama bu iki devlet de Sultan ile anlaşmalar yapmışlar ve ticaretlerini devam ettirebileceklerini zannetmişlerdir. Halbuki biz böyle değiliz. Biz İspanya kralı ve Aragon prensi Katolik kralların ilki Ferdinand olarak, Mesih İsa ve Ruhulkudüs üzerine yemin ederiz ki, Barbaros kardeşlere sularımızda sefer yapmak hakkını tanımayacağız ve onlar üzerine göndereceğimiz donanmalarımızla onları yok edeceğiz.

Kral konuşurken, koskaca salonda çıt çıkmıyor, asılzadeler, kumandanlar, amiraller adeta nefes bile alamıyorlardı. Kral, Türk tehlikesini bütün açıklığı ile önlerine serdiği an, şaşkınlığa düşmüşlerdi. Bu kumandan ve amirallerin hemen çoğu, kral Ferdinand'ın parmak bastığı büyük tehlikenin farkında değillerdi. Yani onlar, Barbaros kardeşlerin neler yapabileceklerini hiçbir vakit düşünmemişler, Barbaros kardeşleri, kendilerinden evvel batı sularında korsanlık yapan, Endülüs Müslümanlarını Şimali Afrika'ya nakleden Kemal Reis gibi sadece bu işi yapacak iki korsan zannetmişlerdi. Halbuki şimdi iş değişiyordu. Demek bu iki kardeş bu kadar tehlikeli idiler. Demek iki Türk korsanı bütün Hristiyanlığı tehdid edebilecek kudretli idiler. Bütün bu düşünceler hemen kralın misafiri asilzade kumandan ve amirallerin çoğunun aklından geçmişti. Fakat kral tehlikeyi işaret ediyordu.

Kral Ferdinand, biraz durmuş sonra tekrar konuşmaya başlamıştı.

— Evet bu Türk korsanlarını Barbaros kardeşleri yok edeceğiz ve ilk adımı da pek yakında atacağız. Size şunu müjdelemek isterim ki, ben hırırtiyanlığın en büyük hamisi İspanya kralı ve Aragon prensi, ilk katolik kral Ferdinand ile sevgili kraliçeniz İzabella, Barbaros kardeşlerin barındıkları yuvayı imha etmak için harekete geçmeğe karar verdik. Bu akşam burada toplanmaklığımızın sebebi budur.

Bu müjdeyi verirken, size temin etmek isterim ki, bu hareketin başına İspanya'nın en mükemmel ve meşhur iki kumandanın tayin etmiş bulunuyorum. Bu iki kumandanı size bildirmek isterim. Kara harekatını idare edecek olan kumandan Don Diego Fernandez ve deniz kuvvetlerine kumanda edecek olan amiralimiz ise, Don Ramon Kardona'dır.

Kral, bu iki ismi açıklarken, salonda bulunanların bir kısmı takdirkar, bir kısmı ise haset dolu nazarlarla ayağa kalkan iki İspanyol kumandanlarını süzmekte idi.

Kral devam ediyordu.

— Bu iki kumandanımız, bize Şimali Afrika'dan zafer müjdeleri vereceklerdir.

Kral :Ferdinand bu sözlerden sonra yerine oturmuş ve kara harekâtını idare edecek olan Don Diego Fernandez'e konuşma müsadesi vermişti. Kumandan önce salondakileri gözden geçirmiş sonra da,

— Majeste kralımızın bize lütfettikleri bu şerefe ehil olduğumuzu ispat için her çareye baş vuracak, her türlü silâhı kullanacak ve Barbaros kardeşlerin barındıkları kaleleri ve şehirleri yerle bir edeceğiz.

Bu şeref bizim nesiller boyu devam edecek en büyük kazancımız olacaktır.

Don Diego Fernandez bu sözlerden sonra Kralın önüne eğilmiş, kraliçe İzabella'nın yanına giderek elini öpmüş ve tekrar yanına oturmuştu. Kral bir defa daha ayağa kalkmıştı.

Kralın bu kalkışı ilkinden pek farklı idi. Şimdi kral Ferdinand'ın elinde içi Malaga'nın en iyi cins kırmızı şarabı ile dolu olan Kristal bir kadeh vardı.

Kral kadehi yukarıya kaldırmıştı.

— İsa, Mesih ve Ruhulkudüs adına yemin ederim ki, zafer bizim olacaktır. Kadehimi zaferimizin şerefine kaldırıyorum, demişti. Kralın kadehini diğerlerinin kadehleri takip etmiş ve kadehler bir solukta dibine kadar içilmiş, sonra da hep birden üç defa

— Hurrraaa...hurrraaa...hurrraaa...diye bağrılmıştı.

İspanyollar Mers el-Kebir'de

İberik yarımadasının Cebelitarık kayasına şimali şarki istikametinde bir buçuk iki günlük mesafede iki ucu kapalı içi geniş bir körfez vardır. Bu körfez, İspanyanın en meşhur şehirlerinden birisi olan Malaga'nın bulunduğu körfezdir. Bu körfezin hemen tam ortalık yerinde inşa edilmiş, pek sağlam ve bir kale vardı ki, Malaga şehrinin muhafızı durumunda idi.

Mor korsanlarının, bu şehri ve limanı yakmalarından bir iki ay geçmeden İspanya Kralı Ferdinand'ın emriyle şehir birden hareketlenmiş ve hummalı bir faaliyete girmişti. Limanın biraz batısında ve Malaga kalesin'den takriben iki mil kadar uzaklıkta büyük bir donanma toplanıyordu. Bu donanma, İspanya'nın en kudretli Amirallerinden Don Diego Kardona'nın kumandasında idi.

Amiral Don Diego Kardona, büyük bir titizlikle donanmayı hazırlarken İspanya'nın en döğüşken askerlerinden meydana gelen on bin kişilik bir kuvvet de General Don Di-

ego Fernandez kumandasında olarak gemilerin demir üstünde durdukları yere akın ediyorlardı.

Donanma son hazırlıklarını yapmış, askerler gemilere bindirilmişti.

1505 yılı baharında yedi galer yüz kırk nakliye gemisi ve bir çok küçük harb gemilerinden ibaret İspanyol donanması 10 bin askeri hamilen denize açılmış ve Cezayir'e doğru dümen tutmuştu.

Beklenmedik bir anda Cezayir'de Mers el-Kebir limanına yaklaşan filo, şimali Afrika sahillerinin tipik ve daima patlak veren fırtınalarından birisine tutulmuş, bir hayli hırpalanmıştı. İki gün devam eden fırtınada donanma, liman açıklarında tramola vurmuş ve havanın dinmesini beklemişti. Büyük bir İspanyol donanmasının Mers el-Kebir açıklarında tramola vurduğunu gören Cezayirliler ise, limanı ve çevresini müdafaa etmek için büyük bir hazırlığa girmişlerdi.

Fırtınanın dinmesi ile birlikte Mers el-Kebir limanına giren İspanyol donanması kaleyi topa tutarken, nakliye gemileri de General Don Diego Fernandez kumandasındaki on bin askeri karaya ihraç ediyordu.

İspanyol donanmasının, bu günkü donanma da kullanılan dritnavt tipi pek büyük gemileri olan galerlerin her birisinde mevcud en az 80 top durmadan Mers el-Kebir kalesini döverken, kara ordusu da kaleyi her taraftan muhsara etmişti.

İspanyolların en mükemmel techizatlı ve o güne kadar görülmedik bir kuvvetle şehire karşı hücuma geçmek üzere geldikleri anda ise Tlemsen hükümdarı Ebu Abdullah Mehmed, Cezayirlilerin vaki talebini kabul etmiş ve yirmi iki bin piyade ve iki bin süvari ile Mers el-Kebir'in imdadına gelmişti. Lâkin Ebu Abdullah Mehmed, pek geç kalmıştı. Zira, İspanyol kumandanı Don Diego Fernandez, her türlü yardımın kaleye akmasına mani olmak maksadı ile karaya ayak attığı

andan itibaren tahkimata başlamış, su hendekleri açmış ve gayet kuvvetli istihkamlar vücuda getirmişti. Böylece İspanyollar karadan gelebilecek her türlü yardımın kaleye girmesine mani olmak istemişlerdi. Nitekim Tlemsen hükümdarı Ebu Abdullah Mehmed, Mers el-Kebir kalesi yakınlarına geldiği vakit kalenin karadan da denizden de tam bir abluka altına alındığını görmüştü. Tlemsen hükümdarı Ebu Abdullah Mehmed, bu durum karşısında yapacak bir şey bulamamış, sadece bir iki süvari hücumu ile iktifa etmişti.

Tlemsen hükümdarının yardıma geldiği sıralarda ise, Don Diego Kardano kumandasındaki İspanyol donanması açtığı pek şiddetli toçu ateşinin semeresini almış, kalede büyük gedikler açılmıştı. Bu gediklerden içeriye sızan İspanyollar, iki günlük pek şiddetli ve göğüs gögüse cereyan eden muharebelerden sonra kale muhafızlarını sürmeye ve kaleyi almağa muvaffak olmuşlardı. Mana bakımından bu işgal bir kale zaptı değildi. Bu Hristiyan kininin Müslüman halka pek feci zulmü idi. Kaledekiler ve İspanyolların ellerine geçen Müslümanlar tefrik yapılmadan kılıçtan geçirildiler. Bu hususta Avmrupalı ve bilhassa İspanyalı tarihçiler, Mers el-Kebir kalesinin sukutunda 4.000 yerlinin kılıçtan geçirildiğini açıkça yazmaktadırlar. Tamamen masum yerli halktan kadın, çocuk ve ihtiyarların teşkil ettiği bu maktullerin cesedleri henüz ortada dururken İspanyol generali Don Diego Fernandez, kale etrafında yeniden hendekler kazdırmış, bu hendeklere su verdirmiş ve kale etrafında bir ikinci istihkâm hattı meydana getirmişti. Bundan ayrı olarak general, Kalede bırakacağı askerlerin yiyeceğini temin için etrafa müfrezeler çıkarmış ve büyük bir yiyecek stoku biriktirmişti.

İspanyolların Mers el-Kebir'i böyle apansız ve kolaylıkla almaları onların maneviyatlarını arttırmış ve muvaffakiyet, onlar nazarında Barbaros kardeşlerin ezilmesi için ilk ciddi adım telakki edilmişti.

Mers el-Kebir'den kolay ve mükemmel telakki edilen muzafferiyet haberleri İspanya Kralının malumatına arzedildiği vakit, Kral Ferdinand, fevkalade memnun olmuş ve hemen gönderdiği bir haberci ile General Don Diego Fernandez'i İspanya'ya çağırtmıştı.

İspanyol generali avdet hazırlığını ikmal etmiş, İspanya'ya gitmak üzere gemilere binmişti. Geride 800 kişilik bir kuvvet bırakılmıştı. Bu kuvvete de Don Roy Doksas kumandan tayin edilmişti.

İspanyollar kaleyi ellerine geçirmiş olmalarına rağmen kale dışında hakimiyetleri asla bahis mevzuu olmamıştır. Yalnız bütün Avrupa müverrihlerinin müşterek olarak vardıkları bir hüküm vardır ki, bu hükme göre; Mers el-Kebir'in İspanyolların eline geçmesinde yerli Yahudiler pek büyük rol oynamışlardır.

Halbuki Şimali Afrika'daki Yahudiler, İspanya'dan daha pek kısa bir müddet evvel, hatta büyük bir katliama maruz kalarak kaçmak zorunda kalan eski İspanyol yerlileri idi. Müslüman ahali, mağlubiyetlerinin sebebini Yahudi ihanetinden meydana geldiğini anlayınca Yahudilere karşı pek şiddetli bir katliam hareketine girmişlerdi.

Hemen Cezayir'in her tarafındaki Yahudilere tatbik edilen bu şiddet hareketi, aynı zamanda bütün Yahudi mallarına ve mağazaları ile ticarethanelerine de tatbik edildi. Bütün Yahudi iş yerleri, mağazaları ve dükkânları yerli halk tarafından yağma ve tahrip edildiler.

Kızgınlığını alamamış olan halk, Kaleyi deniz tarafı hariç üç taraftan tam bir muhasaraya aldılar. Kaledeki İspanyollar ise ancak yerleştirdikleri top menzilinin uzandığı noktaya kadar hakim kalabildiler.

Mers el-Kebir alınmıştı, fakat İspanyol askerleri de kaleden dışarıya çıkamıyorlardı. Bu haber, İspanyol generali

Don Diego Fernandez'i rahatsız etmişti. O, Mers el-Kebir'den sonra deniz ve kara harekâtına devam etmek istiyordu. Bu husus için de hem kral, hem de kraliçe nezdinde teşebbüslerde bulunuyordu. Afrika'da ilk kalenin ele geçirilmesinden tam iki yıl sonra 1507 tarihinde General Don Diego Fernandez bu emelinde muvaffak olmuş ve kralın emri ile Mers el-Kebir'de, kuvvetli bir donanma himayesinde o güne kadar sahra harbine iştirak etmemiş 5.000 kişilik bir kuvvetle gelmişti.

1507 yılının mayıs ayında Mers el-Kebir'e gelen bu kuvvetler, haziran ayının altıncı günü Mor korsanları ile Mor askerlerinin muharebe usullerini öğrenmek üzere Don Diego Fernandez tarafından fevkalâde sarp ve dağlık olan gerideki azide talim ve terbiyeye tabi tutulmuştu. O güne kadar bildikleri harb usulleri ile harb eden İspanyol askerleri ilk ciddi harbi Mers el-Kebir'e üç fersah mesafede olan Missingir üzerinde tecrübe ettiler. Missingir, o havalinin kalabalık merkezlerinden biri idi ve büyükçe sayılabilen bir Mor kuvveti de bu kasaba da yerleşmişti.

General Don Diego Fernandez, Mers el-Kebir'den Missingir'e giden iki yoldan patika olanını seçti. Diğeri umumi yol olduğu için Morların İspanyol askerlerinin Missingir üzerine ileri harekâta başladıklarının görülmesi ve yerlilerin tedbir almaları muhtemel olduğundan terk edilmişti. Halbuki patika tamamen emindi ve görülmek ihtimali de yoktu.

Hiç olmazsa, İspanyol kumandanı böyle düşünüyordu. Fakat Morların nasıl insanlar olduklarını da bilmediği, yediği pek şiddetli darbeden anlaşılmıştır.

İspanyol askerlerinin tamamen kılıçtan geçirildikleri bu ileri harekâttan da anlaşılmaktadır ki, Morlar bu havalide pek geniş bir haberleşme teşkilatı kurmuşlardı. Bu haberleşme teşkilâtı ile İspanyolların beş bin kişilik bir kuvvetle Missin-

ger üzerine yürüdüklerini öğrenince yollarda pusular kurmuşlar ve pusuda İspanyol ordusunu biraz daha kırmışlardı.

Her pusuda hırpalanan İspanyol kuvveti Missinger yakınlarına geldiği vakit esas kuvvetinden çok şeyler kaybetmişti. Nihayet Morlar kurdukları bir pusuda, bütün kuvvetler ile İspanyolların geride kalan askerlerine yaptıkları pek sert ve öldürücü bir taarruzla onları tamamen imha etmişlerdi.

Morlar, öylesine bir şiddetle saldırmışlardı ki, general Don Diego Fernandez bu taarruzdan kendisini zorlukla kurtarmış, hücum sırasında atı vurulmuş, ancak maiyet zabitlerinden birisinin verdiği atı ve yanındaki beş altı kişi ile, canını zor kurtarabilmiş, Mers el-Kebir'e sığınmıştı. İspanyol kumandanı Don Diego Fernandez'in kurtulmasında, Morların taarruzlarından hemen sonra etrafı saran kesif sis büyük yardımcı olmuştu.

Bu feci mağlubiyet İspanyolları Mers el-Kebir surlarının arkasında kalmağa mecbur etti. Bu hal 1509 yılına kadar böylece devam etti.

Şimali Afrika'ya başlayan bu haçlı seferleri arkası kesilmeden devam etmişti. İspanyol kumandanının feci mağlubiyetinden sonra 1509 yılına kadar Mers el-Kebir kalesinin surları gerisinde kalmağa mahkum oldukları yıldan bir yıl evvel, Portekizliler de, İspanya ile Portekiz arasındaki anlaşmanın kendilerine tanıdığı serbestiden istifade ederek Afrika'nın bir başka noktasında harekâta başlamışlardı.

İspanyollar Mers el-Kebir'in zaptını tamamladıktan sonra Portekizliler 1506 yılında şimdiki Marok'da ve Afrika'nın şimal batısına düşen Merakeş üzerine bir sefer tertip ettiler. Portekizliler burada Mazagan kalesini inşa ettiler, Safi'yi itaatleri altına aldılar ve son darbeyi vurmak için Merakeş üzerine yürüdüler. Portekizlilerin Merakeş civarında görünmeleri, bu havali kabileleri arasında bir panik havasının

esmesine yol açmıştı. Bu panik yüzünden Merakeş'e civar kabileler Portekizlilerin hakimiyeti altına girdiler ve bu devlete haraç verdiler. Merakeş de hükümran olan Beni Vattas hanedanından Sultan Mehmed El-Mansur, 1508 yılında taht'a geçer geçmez ilk iş olarak Portekizlilerin, hakimiyetine son vermek üzere harekete geçti.

Sultan Mehmed el-Mansur, uzunca bir hazırlıktan sonra Portekizlilerin elinde bulunan Asila kasabasına taarruz etti. Kısa ve sert bir çarpışmadan sonra Asila kasabası Mehmed El-Mansur'un kuvvetlerinin eline geçti. Fakat Portekizliler denizden getirdikleri kuvvetli bir donanma ile yaptıkları taarruz sonunda Asila'yı geri alamadı ise de, Asila kalesinin Mehmed el-Mansur'un eline geçmesine mani oldu.

İspanyollar ile Portekizlilerin müşterek haçlı seferleri ısrarla devam ediyordu. Her yıl kuvvetli donanmaların himayesinde İspanyol ve Portekiz kuvvetleri şimali Afrika'nın veya batı Afrika'nın Müslüman sultanlarına saldırıyorlar ve bu toprakları zabtediyorlardı.

Mehmed El-Mansur'un asila taarruzundan bir müddet sonra yine 1508 yılında kuvvetli bir İspanyol filosu Penon dö Velez'i aldı. Bu yer gayet tehlikeli kayalıklardan meydana gelmiş bir sahil parçası idi ve stretejik bir ehemmiyeti vardı. Bu sahil şeridi için İspanyollar ile Portekizliler geçmiş yıllarda bir hayli mücadele etmişler, sonradan vardıkları bir anlaşma ile de Portekizliler bu sahillerden ellerini eteklerini çekmişler ve Penon dö Velez İspanyolların malı olmuştu.

İspanyollarla Portekizlilerin aralarında akdettikleri bu anlaşma ile de iki Hristiyan devlet, Afrika kıt'asının Akdeniz sahilleri ile batısındaki Atlas okyanusu sahillerinde ayrı müstemleke sahaları tespit etmişler, her iki devlet Afrika'yı aralarında bölüşmüşlerdi.

Böylece her iki devletin Afrika sahillerindeki müstemleke edinmek stratejisinden çok, Müslümanlığı ortadan kaldır-

maya matuf genişleme siyasetleri tahakkuk safhasına çıkmış oluyordu.

Nitekim, İspanyolların şimali Afrika sahillerine karşı giriştikleri bütün hareketlerin başında büyük Engizitor, Kardinal Ksimenes'in bulunması, İspanya devletinin müstemleke edinmek değil, fakat İslâm katliamı yapmak için Afrika'ya taarruz ettiğini ifade etmeğe yarayacak en büyük delildir.

İspanya ile Portekiz arasındaki anlaşmadan sonra Berberi sahilleri İspanyollara terk edildi. İspanyollar burada Tenes havalisini himayeleri altına aldılar. Lakin İspanyollar Missirgin'de Morlardan yedikleri müthiş darbeyi hiçbir vakit unutamadılar. İspanyollar sadece unutmamakla da kalmadılar Missirgin bozgunundan sonra alelacele İspanya'dan getirttikleri beş yüz askeri, Mers el-Kebir kalesine yerleştirdiler ve kaleyi pek esaslı bir şekilde bir daha tahkim ettiler.

Fakat bu mağlubiyet ve beşbin İspanyol askerinin tamamen imhası, ispanyol kralını da, İspanyol asilzadelerini ve kumandanlarını da fevkalade mütessir etmişti. Lakin asıl çileden çıkan, asıl Missirgin felaketini unutamayan insan, İspanya'da tarihin görmediği bir vahşet idaresini din kisvesi altında yerleştiren ve devam ettiren Büyük Engizitör Kardinal Ksimenes oldu.

Ksimines, General Don Diago Fernandez'in feci mağlubiyetini ve beş bin askerin imhasını asla unutamamış ve esasen islâmlara karşı beslediği kinini daha da arttırarak sefer hazırlıklarına başlamıştı.

Burada hiç hayret edilmesin ki, bir kardinal nasıl sefere başlar? İspanya'nın o günkü durumda en nüfuslu insanı işte bu kardinal Ksimenes idi ve istediği her şeyi yapmaya da muktedirdi. Bu sebeple kral Ferdinand'a dahi danışmadan bir intikam seferi tertip etmeye karar verdi. Bu sefer Oran'a karşı yapılacak ve şehir ile kale mutlaka alınacaktı.Kardinalin

kararı bu idi ve onu bu kararından döndürebilecek herhangi bir kuvvet de mevcut değildi.

Ksimenes 1508 yılının kış aylarında geniş hazırlıklara başlamıştı. Kış aylarına rağmen ispanyol askerlerinden bu sefere iştirak edecek olanlar en çetin askeri talimlere çıkarılıyorlar ve pek meşakkatli geçen bu talimlerde muvaffak olanlar, sefer heyetine ayrılıyorlardı. Bir taraftan bu talimler devam ederken bir taraftan da kuvvetli bir donanma hazırlanıyordu.

Nihayet kış geçmiş bahar gelmişti. Şimdi bir yıl daha geride kalmıştı. 1509 yılının mayıs ayında ispanya'dan hareket eden sefer heyeti, aynı ayın 18. günü Cezayir'de, İspanyolların elinde olan Mers el-Kebir kalesine gelmişti. Sefer heyeti en mükemmel talim ve terbiye görmüş 24.000 asker, bu askerleri nakleden 51 nakliye sefinesi ve gayet kuvvetli ve hemen hepsi yepyeni 33 harp gemisinden teşekkül ediyordu.

Böylesine büyük bir kara ve deniz kuvveti ile 18 mayısta Mers el-Kebir limanına giren Ksimenes, o geceyi pek rahatsız bir şekilde uyudu ve ertesi 19 mayıs günü karaya asker ihraç etti.

Cezayirliler bu kuvvet önünde ne yapacaklarını adeta şaşırdılar. Fakat Ksimenes kuvvetlerinin Oran'ı zapdetmek için geçtiği ileri harekatı durdurmak için de pek cesurane, pek vatanpervarane müdafaalarda bulundular. Çok sert olan bu müdafaalara rağmen yerliler fazla dayanamadılar ve bu büyük kuvvet karşısında Oran'ı terkettiler.

İki gün devam eden muharebeler sonunda İspanyollar başlarında hunhar ve kan dökücü Ksimenes olduğu halde Oran'a girdiler. Bizzat kardinal Ksimenes'in emri ile şehir ahalisi, esirler, yaşlılar, kadın ve çocuklar dahil korkunç bir katliama tabi tutuldular ve hemen hepsi kılıçtan geçirildiler.

Şehrin alındığının ertesi günü, 22 mayıs 1509'da ise, kiliseye çevrilen bir camide bizzat Ksimenes bir zafer dini me-

rasimi tertip etti. Bu merasimde bulunduktan sonrada yerine Oran kumandanı olarak Don Petro Navaro de Olivetto'yu bıraktı. Ertesi 23 mayıs 1509 tarihinde de İspanya'ya döndü.

Oran'ın İspanya için ehemmiyeti, bu kalede daha kudretli, bir kumandanın bulunmasının zaruri kıldığından, kısa bir müddet sonra Missirgin mağlubu Don Diago Fernandes Tlemsen kraliyeti, Mers el-Kebir ve Oran şehri umum kumandanı gibi şatafatlı bir ünvanla Oran ve havalisine baş kumandan tayin edildi.

Don Diago Fernandes Oran'a gelip yerleştikten sonra İspanya'nın şimali Afrika istila hareketi daha da genişledi. İlk iş olarak yeni kumandan Buji'yi almaya karar verdi ve hazırlıklara başladı. Kısa bir müddet sonra onbeş gemi ile ondörtbin asker hazırlandı. Bu kuvvetin başına eski Oran kumandanı Don Pedro Don Navarro getirildi. İspanyol donanması ani bir baskınla Buji'ye dayandı ve pek kısa bir müddet zarfında şehri istila etti. Buji şehrini müdafaa eden halk, İspanyolların katliamından kurtulmak için dağlara kaçmış, şehir boşalmıştı.

Böylece şehir halkı İspanyolların kılıcından yakasını kurtarmış oluyordu. Fakat boş şehrin kendisine bir şey getirmeyeceğini düşünen İspanyol kumandanı Don Pedro Don Navarro, şehrin hakimleri olan Abdurrahman ve Mulay Abdullah ile, ahalinin şehre geri dönmesi için bir temas imkanı aradığı bir sırada gerek Abdurrahman, gerekse Mulay Abdullah ayrı ayrı olarak İspanyol kumandanına müracaat ederek, canlarını ve mallarını bağışladığı takdirde halkın şehre döneceğini bildirdiler ve aralarında bir anlaşma yapılmasını talep ettiler. İspanyol kumandanı Don Pedro Don Navarro iki yerli liderden Mulay Abdullah'ı tercih ederek onunla anlaştı. İki insan arasında yapılan bu ittifak sonunda Mulay Abdullah'ın taraftarları kadın ve çocukları ile birlikte şehre geldiler, böylece Buji'de normal hayat yeniden başladı.

Buji'yi sağlam bir şekilde geride bırakan Don Pedro Don Navarro haziran ayı sonlarına doğru cüretkar bir taarruzla Tarabulusgarb'a yüklendi. Pek kanlı ve çetin bir muharebeden sonra Tarabulusgarp'ı da ele geçirdi. Şehre muzaffer bir baş kumandan gibi değil, bir katil gibi girdi. Zira İspanyol kumandanı şehre getirdiği vakit, halkın büyük ekseriyeti bizzat kendisinin verdiği emirle katledilmiş bulunuyordu.

İspanyolların, arka arkaya elde ettikleri bu galibiyetler, şimali Afrika halkını dehşete düşürmüştü. Bu halkın büyük bir kısmı hayatlarını deniz çapulculuğu ile temin ettiklerinden er veya geç bir gün nasıl olsa İspanyollar tarafından tedib edilebileceklerini biliyorlar ve bu günü esasen bekliyorlardı. İspanyolların zaferleri ve bu kuvvetleri önünde dize geldiler ve İspanyol kumandanına itaatlerini arz ettiler.

İspanyol kumandanı Don Pedro Don Navarro, arka arkaya elde ettiği askeri zaferlerden sonra sırası ile bir çok şimali Afrika sultan veya beyi ile karşılıklı anlaşmalar imzalamağa muvaffak oldu. Bu anlaşmalara göre, sultan veya beyler, İspanyolların düşmanlarına karşı bütün topraklarını ve sahilleri ile kaleleri kapatacaklar, onlara hiçbir süretle yardım etmeyecekler ve İspanya düşmanlarına kendi topraklarında veya limanlarında barınma imkanı tanımıyacaklardı.

Don Pedro ile yapılan anlaşmalarda İspanyolların elde etmek istedikleri şey, münhasıran kendilerine pek pahalıya mal olan ve her yerde İspanyol ve diğer Hristiyan devletlerin ticaretlerine mani olan, onlara rahat ve huzur göstermeyen Barbaros kardeşlerin şimali Afrika'dan uzaklaştırılması idi. Bu anlaşmalarla İspanyollar, bunu istihsal ettiklerini zannetmişlerdi. İspanyollarla yapılan anlaşmalara göre, İspanya, Ceneviz, Venedik, Fransız ve diğer Hristiyan devletlerin baş düşmanı Barbaros kardeşlerle onlara iltihak etmiş olan reislerin meydana getirdikleri kuvvetli filo Cezayir, Tenes, Mosta-

ganem, Şerşel ve Delis'den istifade edemiyecek, bu sulara veya topraklara girmeyeceklerdi.

İspanyol tabiiyetini kabul eden bu yerlerdeki Hristiyan esirler de derhal geriye iade edilecek, Barbaros kardeşler veya İspanyollar düşmanları limanlara giremeyecek, istihkamlar boşaltılacak, tesbit edilecek fiatlarla İspanyol askerlerine erzak ve diğer ihtiyaçları verilecekti. Ayrıca bu yerler her yıl muayyen bir parayı da haraç olarak İspanya'ya vereceklerdi.

Bu anlaşma hükümlerine göre, Cezayirliler şehrin hemen önünde üç yüz metre kadar denize girmiş olan ve Penon d'Argel denen kayalıkları İspanya'ya vermeği kabul ettiler ve İspanyol kumandanı Don Pedro Don Navarro'ya teslim ettiler.

İspanyol kumandanının bu kayalıkları almak istemesinin gayesi, Barbaros kardeşlerin veya onlara bağlı korsanların akınlarına karşı şehri korumak maksadı ile kayalıklar üzerine bir kale bina etmekti. Nitekim, İspanyol kumandanı kayalıkların kendisine tesliminden birkaç gün sonra derhal faaliyete geçti ve kayalıklar üzerinde fevkalâde kuvvetli bir kale inşa ettirdi.

Don Petro Don Navarro, bu muvaffakıyetleri üzerine İspanya'ya çağrıldı. Oradan ayrılırken yerine kaleyi muhafaza edecek olan 200 kişilik İspanyol kuvvetinin başına Ruy Diaz adlı bir kumandan bıraktı, İspanya'ya gitti. Birkaç ay sonra Ruy Diaz da değiştirildi ve yerine Martin d'Argote geldi.

İspanyol kumandanı Don Pedro Don Navarro, İspanya'ya gittiği vakit fevkalâde büyük merasimle karşılandı ve kral Ferdinand kendisine asalet unvanı verdi. Artık o, Don Diego Don Navarro değil, Marki de Gomares'di.

Don Diego'nun yani Marki de gomares'in İspanya'da ilk işi, zaptedilen yerlerin yeni baştan tahkim edilmesi ve mevcud kalelerin takviyesini talep etmek oldu.

Bu işler için generalin paraya ihtiyacı vardı, fakat İspanya sarayı büyük bir para sıkıntısı içinde idi.

Barbaros kardeşler, kendilerine iltihak eden diğer Türk korsanları ile kudretli bir filo kurmuşlar, Akdeniz'i allak bullak ediyorlar, hallaç pamuğu gibi atıyorlardı. İspanyol ticaret gemileri koca Akdeniz'de gezemez olmuştu. Denize açılabilenler de, Barbaros kardeşlere ait filonun teknelerine rastlıyor, ganimet olarak alınıyorlardı. İşte bu sebeple İspanya sarayı eski ihtişam ve debdesini devam ettiremiyor, Oran ve havalisi kumandanının talep ettiği parayı kendisine gönderemiyordu.

Şurası bir gerçektir ki, Barbaros kardeşlerin, batı Akdeniz sularında göründükleri 1504 veya 1505 yıllarından sonra İspanya sarayının da, Venedik cumhuriyetinin de, Ceneviz'in de Şark memleketleri ile olan ticari münasebetleri hemen tamamen durmuş, ticaret yapabilen birkaç gözü pek insan da, ticari mal yüklü gemilerinin Barbaros kardeşlerin ellerine geçtiğini görmüşlerdi.

Barbaros kardeşler, artık Akdeniz'de bir nevi hakimi mutlak idiler. Bunun böyle olması pek tabii idi. Zira, Barbaros kardeşlerin gerisinde ve onlara destek, devrin en büyük imparatorluğu, Osmanlı imparatorluğu vardı.

Akdeniz'de Siyasi Durum

İspanya ile Portekiz'in şimali Afrika'da giriştikleri istila haraketlerini tesbit ettikten sonra, şimdi de Barbaros kardeşlerin gezdikleri ve bütün Avrupa'yı titrettikleri batı Akdeniz'in siyasi coğrafyasına geçelim. Ancak bundan sonradır ki, Barbaros kardeşlerin, batı Akdeniz'de yaptıkları işin büyüklüğü anlaşılabilsin.

1512 tarihinde Akdeniz'de durum şöyle idi:

Batı Akdeniz'de İspanya ve Fransa'dan başka bir büyük devlet mevcud değildi. İtalya baştan başa küçük küçük prenslik veya dukalıklara ayrılmıştı.

İtalya sahilleri çizmeden yukarıya doğru bakıldığı vakit, İspanya'nın, Papalığın, Toskana ve Milano dukalığının ellerinde idi. Milano dukalığına hudud olan Ceneviz yarı müstakil telakki edilecek bir statü ile sözde hür bir cumhuriyetti. Sicilya adası ile Sardunya, Balear adaları ile Malta adası olduğu gibi İspanya krallığınındı. Korsika adası ise Cenova'nın.

Bu devlet veya devletçiklerle dukalıklar arasında sadece İspanya'dır ki, tam manası ile bir devlet durumunda idi ve İspanya kuvvet ve kudretinin zirvesine çıkmıştı.

Bir devlet manzarası arzeden Fransa ise, denizlerde öyle ehemmiyetli şekilde rol alabilecek bir durumda değildi.

Bu şartlar altında mücadele tabii olarak İspanya ile Barbaros kardeşler arasında cereyan edecek, sonra da başa çıkılamayacağı görülünce, müşterek bir haçlılar filosu faaliyete geçirilecekti.

Ve bu tarihten sonra da, Akdeniz'de bir tarafta bütün bir Hristiyan alemi, diğer tarafta Osmanlı devletinin desteklediği, fakat kendi başlarına hareket eden Türk korsanlarının en muhteşemi iki kardeş...Barbaros Oruç ile Barbaros Hayreddin (Hızır Reis).

İşte Akdeniz'in kaderini tayin edecek olan taraflar bunlardı ve Akdeniz'in siyasi haritası da bu idi.

Oruç Reis'in Cerbe Beyliği

İspanyolların şimali Afrika istilalârı başladıktan sonra, Tarabulusgarb'ı da almışlardı. Bundan fevkalâde gururlanan

Don Diego (Marki de Gomares), Tarabulusgarb'ın tam karşısındaki korsan yatağı Cerbe adasını da almak hülyasına kapılmıştı. Hazırlıklar ikmal edilmiş ve sahile pek yakın olan adaya bir İspanyol ihraç hareketi vukubulmuştu. İspanyolların yaptıkları bu çıkış, pek feci bir şekilde nihayetlenmiş ve İspanyol kumandanı da dahil, bütün İspanyol askerleri ada şeyhi Yahya'nın kuvvetleri tarafından imha edilmişlerdi.

Carbe adasında İspanyolların uğradığı bu hezimet, İspanya için pek feci neticeler doğurmuşsa da, asıl mühim olan tarafı, Tunuus sultanlığına bağlı bulunan adanın, aadada Şeyhlik yapan Yahya'nın, Tunus sultanı tarafından tehlikeli bir insan olarak kabul edilmiş olmasıdır.

Beni Hafs hanedanına mensub olan Mulay Muhammed, Şeyh Yahya'nın bu muvaffakiyeti üzerine, adanın idaresini Oruç Reis'e vermişti.

1510 yılında resmen Cerbe korsan adasının idaresini eline alan Oruç Reis, adanın muhafazası için kuvvetli bir deniz kuvvetine muhtaç olduğunu bildiğini için sultan Mulay Muhammed'in bu teklifinin ardındaki hakiki manayı anlamak istemiş ve neticede sultanın kendisinden korktuğunu ve Cerbe adasının idaresini kendisine vermekle, Şeyh Yahya ile aralarının açılmasından, her ikisinin de kendisi ile her hangi bir anlaşmazlık çıkaramıyacaklarından istifade etmek niyetinde olduğunu anlamıştı.

Buna rağmen Oruç Reis, adanın idaresini almış, fakat hiçbir vakit karada kalmamıştır. O, gemi yapımı için adanın ormanlardan mahrum olduğunu bildiği gibi Trablusgarb'da da kerestelik orman olmadığını bilenlerdendi. Kaldı ki, Oruç Reis, denizler için yaratılmıştı. Denizler onun herşeyi idi.

Oruç resim, sultanın bu niyetini anladıktan sonra, donanmasını kurabilmek için denizlere açılmıştı. Ve bu seferler pek te faydalı olmuştu. Oruç Reis, bu seferlerde ganimet al-

mak veya tüccar gemilerini vurmak istememiş, o gemileri sağlam olarak ele geçirmek yolunu tutmuştu.

Oruç Reis, bu düşüncesinde isabet ettiğini görmüş, birçok gemi zaptedilmişti. Bu gemiler yedekte Cerbe'ye getirilmiş ve bozularak, yep yeni 8 gemiden ibaret bir filo inşa edilmişti.

Bu gemilerle Akdeniz hallaç pamuğu gibi atılacak ve Oruç Reis ile kardeşi Hızır'ın namları, bir daha silinmemek üzere tarihe hakkedilecekti.

Onun için Oruç Reis, Cerbe adasında donanması hazırlanırken boş zamanlarında, uzayıp giden kumlu sahillerde dolaşıyor, engin hülyalar kuruyordu. Barbarosların büyüğü Oruç Reis, daima Şehzade Korkud'un sözlerini hatırlıyor, onun kendisine mukaddes bir emanet gibi verdiği vazifeyi aklından çıkarmıyordu. Bugüne kadar İspanya'dan Şimalî Afrika sahillerine geçirdiği veya geçirttiğini İspanyol Müslümanlarının sayısını hesaplamağa çalışıyordu, fakat içinden çıkamıyordu. Hristiyanlığın zulmüne uğrayan ve kurtarılan Müslümanlar öyle bir, on veya bin değildi. Kurtarılan Müslümanlar onbinler, yüzbinlerdi. Oruç Reis, bu düşünceleri arasında kendisini daha büyük vazifelere ehil görüyor, Şimalî Afrika'da bir devlet kurmayı tasarlıyordu.

Evet, onun aklı daima bu devlet mefhumunda idi. Lâkin o, şunu da biliyordu ki, kurmayı tasarladığı devlet veya zeptetmeği düşündüğü toprakları muhafaza etmek için Osmanlının yardımı şarttı. Zaten, kendi başına bir devlet kurmak öyle kolay bir iş de değildi. Buna rağmen Oruç Reis, bu fikrini kuvveden fiîle çıkarmayı kafasına koymuştu. Bu toprakları zaptedecekti. Devlet nasıl olsa kendisine yardımcı olmuştu. Bu yardımlar devam edecekti.

O, Cerbe adasının bu uzun kumsallarında vakit geçirecek, Cerbe adasının içlerinde beylik yapacak yaradılışta de-

ğildi. O, denizlere açılmak, nekadar mümkünse o kadar Hristiyan yok etmek, Hristiyanların ticaretini kökünden yıkmak ve Devletin Avrupa içlerine yaptığı akınlarda deniz cephesini sağlam tutmak, devletin fetihlerine yardımcı olmak istiyordu.

Oruç Reis düşünüyordu, gerçi zaptedilen düşman gemileri ile yeniden bir filo kuruluyordu, ama bu filo, Akdeniz'e hakim olmak, Şimalî Afrika sahillerini Hristiyan tasallutundan kurtarmak ve Devletin fetihlerine yardımcı olmak için kâfi değildi. Binaenaleyh, gemi yapımına elverişli yerler almak, oralarda yerleşmek, sağlam bir temel atmak lâzımdı.

Cerbe adasında ustalar, levendler harıl, harıl çalışıyordu, yeni donanmayı yapmağa var kuvvetleri ile gayret sarfediyorlardı. Artık işler bir hayli ilerlemiş, donanma adamakkıllı meydana çıkmıştı. Ve o anda da Oruç Reis kararına vermişti. Filo tamamlanır tamamlanmaz derhal denize açılacaktı.

Oruç Reis'in, Cerbe adasına bey tayin edilmesi haberi bütün Akdeniz sahillerinde pek çabuk duyulmuş ve yayılmıştı. Bu haberle birlikte, Akdeniz'de perakende gezen Türk korsanlarından bir kaçı daha Barbaros kardeşlere iltihak etmiş ve kuvvetli bir deniz kuvveti meydana gelmişti. 1512 yılında Barbaros kardeşlerin emrindeki gemilerin adedi böylece pek kuvvetli bir filo haline gelmişti. Bu filo çektirme ve kadırgaların büyük kısmı Barbaros kardeşlere, geri kalanı da, Oruç Reis'in bayrağı altına girmek için Cerbe'ye gelen Türk korsanlarına aitti.

Bu arada bir noktaya temas etmek yerinde olur. Barbaros kardeşler Cerbe adasına yerleştikten hemen kısa bir müddet sonra, adanın eski şeyhi Yahya'ya mağlubiyetin acısını unutamayan İspanya'nın namlı kumandanı Pedro de Navarro, hem hıncını almak, hem de Cerbe'ye İspanyol bayrağını dikmek için imkanları kollamaya başlamıştı. Bu aradayaptırdığı keşiflerden, Cerbe adasının şimalindeki toplu adacıkların

en büyüğü olan Kerkene adasını kendisine bu iş için müsaid bir hareket noktası olarak tesbit etmiş etmiş, hucüm için en müsaid zamanı kollamaya başlamıştı.

1511 yılında kendisince müsaid fırsatın zuhur ettiğine kani olan Pedro de Navarro 24 şubat gecesi kuvvetli bir donanma ile Kerkene adasına yanaşarak karaya asker çıkarmıştı.

Jeronimo Vianelli kamandasındaki karaya çıkan 400 seçme İspanyol askeri, daha evvelce tertibatı hazırlanmış bulunan yeni ada beyi tarafından henüz karaya ayak basmak fırsatını bulamadan, sandallar içinde kumandanları Jeronimo Vianelli de dahil olmak üzere tamamen imha edilmişlerdi.

Bu hezimet, Pedro de Navarro'nun bütün ümidlerini kırmış, Barbaros kardeşlere karşı olan hıncı ve intikam hırsı bir kat daha artmıştı.

Evet bir tarafta İspanyol devleti, karşı tarafta Barbaros kardeşler. Böylesine bir hasım taraflar grubu tarihte yoktur. Bir devlet, hatta bir imparatorluk karşısında sadece manevi destekle bağlı bulundukları devletleri ve dini mübin için mücadele eden beş on Türk ve bunları sevku idare eden sadece iki kardeş... Oruç Barbaros ve Hızır Barbaros kardeşler....

Evet işte bu iki gözü pek, korkusuz ve cüretkâr, cüretkâr oldukları nispette de pek zeki iki kardeşin karşı koymaları ve akınları durmadan devam etti.

Hızır, ağasının kolu kesildikten sonra durmadan denizlerde dolaştı. Yaz demedi, kış demedi ve her mevsimde Akdeniz'i geçilir bir iç deniz yaptı. Hızır, yani Barbaros Hayreddin, Oruç Reis'in yaralanmasından bir kış sonra pek şiddetli havalara ve dağlara yükselen denize rağmen, küffar şehirlerine yelken açtı.

Kış pek şiddetli idi ve deniz, nekadar sağlam olursa olsun kuvvetli çektirmeleri ve kadırgaları adamakıllı hırpalıyordu. Fakat Hızır Reis yılmıyordu. Bu kış seferinde de Ak-

deniz'de İtalya sahillerini bir baştan bir başa taradı ve 20 gemi vurdu. Bu gemilerden aldığı 3.800 esiri de Tunus'a getirdi.

Bu pek mükemmel mevsimsiz bir av olmuştu. Hızır ve Oruç kardeşler artık Akdeniz'in sadece en ünlü iki korsanı değil, fakat aynı zamanda da denizin en zengin iki insanı da olmuşlardı.

Barbaros kardeşlerin durmadan, yaz, kış demeden İtalya sahillerine yaptıkları hücumlar, vurdukları ticaret gemileri, bilhassa Cenevizlileri pek fazla zarara sokuyordu. Ceneviz adeta ayakta idi. Bütün ticarî menfaatleri yıkılıyor, Barbaros kardeşlerin yüzünden büyük gelir kaynaklarından mahrum kalıyorlardı. Buna bir çare bulmak lâzımdı. Ceneviz o tarihlerde gerçi Fransa'ya bağlı idi, amma, yine de donanması Akdeniz'de pek hatırı sayılır bir kuvvetti. Ceneviz'in Barbaros kardeşler tarafından vurulması, ticaretlerinin sekteye uğraması, bağlı bulunduğu Fransa'yı pek de alakadar etmiyordu. Fransa kralı 12. Lui, sarayından uzak olan bu hadiselerin kendisine tesir etmeyeceğini zannediyor ve bu sebeple Barbaros kardeşlerin Cenevizlilere verdiği zararla meşgul olmuyordu. Fakat Ceneviz halkı ve senatosu öyle mi idi? Ceneviz elindeki kuvvetli donanmaya rağmen Barbaros kardeşlerin cüretkâr hücumlarını devam ettirmelerini bir türlü hazmedemiyordu.

16. asrın başlarında pek büyük bir ticaret ve kültür merkezi olan Cenevizin barındığı Cenova'da halk ve senato ateş püskürtüyordu.

Her kesin ağzından çıkan temenni şu idi.

"Bu cüretkar insanları durdurunuz"...

Ceneviz; senatosu ile, halkı ile bir karar vermişti. Akdeniz'deki ticaretlerine, dolayısı ile refahlarına mani olan, bütün ticaretlerini felce uğratan Türk korsanlarının kökü kazınacaktı. Onlar öyle düşünüyorlardı. Onlar zannediyorlardı ki, Türk korsanları Akdeniz'den tamamen temizlenecek ve

iktisadi ve ticarî menfaatleri, Şarkla olan münasebetleri, Şarkın hazineleri yine eskisi gibi memleketlerine akacaktı.

Yalınız bilmedikleri, bilemedikleri, belki de bildikleri halde anlamak istemedikleri husus şu idi; Akdenizdeki Türk korsanları öyle kolay, kolay yutulur lokma değildi. Ve bu korsanlar, kendi başlarına hareket etmiş olmalarına rağmen, Akdeniz'de giriştikleri hareket öyle küçümsenecek bir hareket de değildi ve himayesiz değlilerdi. Akdeniz'deki Türk korsanlarının hamisi Osmanlı imparatorluğu idi. İmparatorluk bir küffar harbi veriyordu. Osmanlının düşmanları bütün Hristiyanlık alemi idi. Osmanlılar, zillullah'ı Fil Alem olarak hareket ediyorlar, Allah'ın son ve ekmel dini olan Müslümanlığı, bütün insanlığın dini haline etirmeye çalışıyorlardı. Onun içindir ki, yaptıkları iş harb değli, fakat cihaddı. İşte Akdeniz'deki Türk korsanları da aynı işi yapıyorlardı. Osmanlı orduları Avrupa'nın içlerine ilerler, dini mübini dünyaya hakim din haline getirmek için her şeyleri ile mücadele ederlerken, aynı potanın içinde yoğrulmuş olan Türk korsanları da Akdeniz'de Küffara ait harb ve bilhassa ticaret filoloranı vuruyor, onların gelir kaynaklarını tüketiyorlar ve Avrupa'nın Osmanlı'nın karşısında kuvvetli ve müttehid bir kitle olmasını engellemek için her şeyi yapıyordu.

Batılı devletler, yani bütün Hristiyanlık alemi de bu hususu yavaş yavaş idrak etmeye başlamıştı. Ceneviz, işte bu anlayışın ilk hareketini veriyordu. Türk korsanları mutlaka ezilecekti. Onlar buna kararlı idi. Toplanan Ceneviz senatosu son kararını vermişti.

Bu hususta, Sander kitabevinin neşrettiği Ernle Bradford'un Barbaros Hayreddin adlı kitabının 63. sahifesinde şu malûmata rastlıyoruz:

"Ceneviz, bu tarihlerde Fransa'nın hakimiyeti altında idi. İspanyol hasımlarının, Müslüman hücumlarına hedef ol-

ması, Fransa kralı 12. Lui'ye ve veliahd birinci Fransuva'ya dokunmuyordu. Tam tersine, İspanya'nın gücünü azaltan her müessir, Fransa'nın menfaatlerine idi. Ama, Ceneviz ticaret gemilerinin Cezayir korsanları (Türk korsanları demek istiyor)nın kurbanı oluşu apayrı bir mesele idi.

1380 yılında amiral Luciano Doria kumandasındaki filosunun Venedik kıyılarında uğradığı bozgundan sonra bir türlü belini tam doğrultamamış ise de, Ceneviz donanması yine de Avrupa'nın en güçlü donanmalarından biri sayılıyordu. Venedikliler, Doğu Akdeniz'de en büyük Avrupa filosuna sahipti ama, Cenevizliler hala Batı Akdeniz ticaretinin en mühim kısmını ellerinde tutuyorlardı. Ceneviz kentinin (şahane Ceneviz) diye anılması boşuna değildi.

Senato derhal toplanarak Şimali Afrika'dan gelen bu korsanlara iyi bir ders verilmesine karar verdi. Ellerinde bu iş için mükemmel bir alet vardı. Alet dediğimiz macera adamı, ücretli asker Andrea Doria'dan başkası değildi. Andrea Doria, en aşağı, Ceneviz kadr mağrur, saygı değer bir insandı. Kendisi talihsiz Luciano'nun soyundandı ama, ondan çok daha becerikli ve ehliyetli idi. 1478'de dünyaya gelmiş, küçük yaşta yetim kalmış ve daha yirmisine basmadan, atalarına yaraşır bir meslek olan askerlik hayatına atılmıştı. 1512'de, olgun bir denizci ve tecrübeli bir kara kuvvetleri kumandanı idi[1] (o tarihlerde bu iki meslek arasında hemen hemen hiç bir fark yoktu). Senato huzuruna çağrılan Andrea Doria, Ceneviz cumhuriyetine ait 12 kadırganın kumandanlığına tayin edildi ve kendisine Tunus'un Golette (Halkulvad) limanındaki korsan yuvasının kökünü kazıma vazifesi verildi.

Deniz mevsiminin sonlarına doğru idi. Türkler dev kadırgalardan kurulu bir filonun ufukta belirdiğini ve hızla limana doğru yol aldığını görünce şaşkına döndüler. Oruç Re-

(1) Barbaros kardeşlerin barındıkları liman

is, daha kendisine gelememişti. Savaşa katılacak durumda değildi. Bu yüzden önderlik vazifesi Hızır (Hayreddin Barbaros) reise düştü. Bu karşılaşma Hızır'ın Andrea Doria ile ilk karşılaşması idi.

Evet kader, batının ve Türklerin en büyük iki müstakbel amiralini işte ilk defa burada, Halkulvad limanında karşı karşıya getiriyordu.

Hızır Barbaros ve Andrea Doria... biri batının en büyük amiralı fakat diğeri.... Barbaros Hızır... Midilli adasının Bonava kasabasında dünyaya gelmiş, Sipahi Yakubun oğlu Hızır Barbaros... tarihin kaydettiği en büyük amiral... en büyük denizci...

Batıda bir çok büyük denizci yetişmiş, bu denizciler büyük zaferler kazandırmışlardır, lakin hiç bir vakit bunlar ne bir Oruç, ne de bir Barbaros Hayreddin olmuşlardır. Batı amirallerinin de zaferlerinin, korsanlık hareketleri ile başlamış olmasına ve Barbaros kardeşlerle bir noktada birleşmiş olmalarına rağmen, hiç birisi kendilerini bir devletin hasım addedeceği kadar kuvvet ve kudret sahibi olamamışlardır. Ne İngilizlerin Drayki ne de Andrea Doria ... bırakın onların bir milletin husumetini celbederek kendilerini düşman saymasını, fakat beslendikleri menfaat gruplarına terk edildikleri vakit hiçbir kıymet ifade etmediklerini tarihler açıkça yazmaktadırlar.

Ama Barbaros kardeşler... Oruç Reis.... Hızır Barbaros Hayreddin.... Bu iki kardeşin her ikisi de prensliklerin veya küçük devletlerin değil, fakat koskoca imparatorlukların, hatta bütün Hristiyanlık aleminin düşman telakki ettiği kendilerini hasım saydığı ve onları yok etmek için donanmalar ve ordular kurdukları ve harekete geçirdikleri iki büyük denizcidirler.

Onlar, prenslikler, küçük büyük devletler değil, fakat bütün bir Hristiyanlık alemini karşılarına almış, onlarla har-

betmişler, onları mağlup etmişler, onlara Akdeniz'i haram etmişler, bütün Şark ticaretlerini felce uğratmışlar, sonra da bir devlet kurmuşlar ve bu devleti, manevi desteğine her vakit mashar oldukları Osmanlı imparatorluğuna verivermişlerdir.

İşte bu iki kardeşten Hızır Reis ile Andrea Doria, tarihte ilk defa böylece Ceneviz senatosunun aldığı kararla, Cezayir Türk korsanlarını imha etmek için batının bu büyük amiraline verilen gemilerle Halkulvad'ı zabtetmek üzere geldiği vakit karşı karşıya gelmişlerdi.

Andrea Doria Halkulvad'da

Oruç Reis'in Buji'de yaralanması tarihi üzerinden öyle pek uzun bir zaman geçmemişti. Henüz kendisine de gelmiş değildi. 1512 yılının son baharında bir gün Ceneviz kadırgalarının Halkulvad limanına açığında görülüvermişti.

Limana hakim burçta nöbet tutan levend, uzaktan büyük bir filonun geldiğini görünce tehlike işareti vermişti.

Nöbetçi, gelen kadırgaları saydı tam on iki tane idi. Tehlike işareti verilir verilmez, Hızır Reis bir solukta gelen donanmanını görülebileceği yüksek bir yere çıktı, uzun uzun gelen donanmaya baktı. Donanma yavaş yavaş limanın ağzına kader sokuldu ve limanda yatan Türk korsanları filosunun açık denize çıkasına mani olacak şekile mevki aldı.

Hızır Reis, yanında bulanan reislerine döndü.

— Bunlar Cenevizlilerdir. Ama amiral bayrağını seçemiyorum. Acaba kim ola ki? diye sordu.

Bu suale reislerin hiç birisi müspet cevab verememişti. Bu bayrağı ilk defa görüyorlardı. Bu güne kadar bir çok kâfir amiral veya korsan bayrağı görmüşlerdi ama, bu bayrağı hiç görmemişlerdi.

Hızır, dalgın dalgın arkadaşlarına baktı, sonra konuş-

maya başladı. Bu konuşma değil, fakat kısa ve sert cümlelerle bir emirdi.

— Kafir pek kavi... kadırgaları da hem büyük, hem de yeni. Bu filo açık denizde olsak, bizim için pek bir şey ifade etmez, ama gel gelelim ki limandayız. Adeta kapana kısmış gibiyiz. Yapacak başka şey yok gemilerimizin altısını batıracağız. Hiç olmazsa onların düşman eline geçmesine mani oluruz. Diğer altı tekne ile düşman üzerine çıkarız. Ve Barbaros Hayreddin ile reisler, bundan sonra süratle limana indiler.

Halkulvad limanında pek hummalı bir faaliyet vardı. Levendler bir taraftan koşuşuyor, gemiler her an sefere çıkmak düşmana saldırmak için hazırlanıyor, kaledeki toplar namlularını düşman donanmasına çevirmiş, verilecek işaretle Adrea Doria'nın Ceneviz donanmasına ateş kusmak için alesta bekliyordu.

Başta Hızır Barbaros olduğu halde diğer reisler limana indikleri vakit, limanda hemen tamamen harbe hazırlanmış 12 parçadan ibaret Türk filosunu hazır bulmuşlardı.

Barbaros Hızır evvelce reislerle aldıkları kararını kendsini bekliyen diğer reislere de bildirdi ve,

— Baka yoldaşlar... reisler.... kâfir şimdiye kadar yapmadığını yaptı. Sefer mevsimi geçerken bizi pusuda sıkıştırmayı düşündü ve kavi bir donanma ile Halkulvad önüne geldi. Limanın dışında gördüğünüz tekneler Ceneviz kafirinindir. Yalnız başlarındaki kâfir amiralinin kim olduğunu bilmeyiz. Ama Allah şahiddir ki, biz nerede olursak olalım... nasıl bir durumda bulunursak bulunalım kâfir önünden kaçmayı düşünmedik. Biz diyarı iklimi Rum'dan gelen erleriz. Biz deryalar için yaradılmış levendleriz. Kafir donanması ile bizi korkutacağını sanıyorsa aldanıyor. Ona bir güzel ders verelim de görsün bakalım Barbaros kardeşler kimlerdir anlasın...

Reisler... levendler başları, Hızır Barbaros'un sözlerini

büyük bir dikkat ve saygı ile dinliyorlardı. Sanki Halkulvad limanın dışında bekleyen düşman orada mevcud değildi. Sanki normal günlerden birisinde reislerinden her hangi bir iş için emir alıyor gibi idiler.

Hızır Barbaros reislerine... sonra levend başılarına dikkatle baktı... tekrar konuşmaya başladı:

— Baka reislerim... levendlerim... biz deryalarda gezen erleriz... küffar bütün kuvveti ile de üzerimize gelse dönecek erlerden değiliz. Biz en azgın günlerinde bu denizin üzerinde kanatlanır uçarız. Bizim kafirden korkmadığımızı, bizim onları her vakit tepeleyebileceğimizi kendileri de bilirler. Onun içindir ki, bizden çok daha kuvvetli bir filo ile bizi avlamak istediler. Onlar zannettiler ki bizi gafil avlayacaklar. Bu düşüncelerinde ne kadar yanıldıklarını biraz sonra görecekler.

Hızır Barbaros tekrar sustu, keskin nazarlarını Ceneviz donanmasının bulunduğu istikamete çevirdi.

— Behey kafir... sen hala Barbaros kardeşlerin... Sipahi Yakub Bey'in oğulları Oruç ve Hızır'ın kim olduğunu bilemedin, öğrenmedinse, bunu sana çok yakında bildirecek ve göstereceğim.

Sonra tekrar reislerine ve levend başılarına döndü ve konuşmasına devam etti.

— Siz reislerim... levendlerim... yoldaşlarım. Beni eyi dinleyiniz. Şu limanın dışında bekleyen, bizi kapana kıstırdığına inanan kafire öyle bir ders vereceğiz ki, bu dersimizi yaşadıkları müddetçe unutamayacaklardır. Kararım şudur. Şurada gördüğünüz ve büyük bir emekle meydana getirdiğimiz filomuzun yarısını her ihtimale karşı batıracağız. Elimizde kalacak olan altı kadırga ve çektirme ile, hep birden denize açılacak ve kafiri kaleden uzaklaştırarak üzerimize çekeceğiz. Kafir bir defa üzerimize gelirse, o vakit kârını itmam eylemek için rampa edecek ve çarpışacağız.

O vakit bizim kimler olduğumuzu bu kafire bir kere daha anlatacağız.

Hızır Barbaros'un bu sözlerinden sonra reisler hiç bir şey demeden kendisine baktılar. Sonra sanki mihaniki bir hareketle önce açık denizde yatan Ceneviz donanmasına, arkasından da batıracakları altı çektirme ve kadırgalarına baktılar. Hepsinin gözlerinde, kin, nefret ve intikam ateşi yanıyordu. Şu anda kâfir amirali ellerine geçse, belki de dilim dilim ederler parçalarını balıklara yem yaparlardı.

Hızır Reis'in sesi bir defa daha duyulmuştu.

— Haydi reislerim... haydi levendlerim... iş başına

Ve başta kendisi olduğu halde deniz kenarına indiler.

Hızır Barbaros, ayakları adeta suya girecek kadar denize yakın bir yerde durmuş, batıracağı tekneleri gözleri ile tesbite çalışıyordu. Sonra döndü, anlaşılan tesbit işini bitirmişti.

Hemen yanıbaşında duran Yahya Reis'e,

— Yahya Reis, Hamza Reis'in çektirmesi ile beraber, benim eskiden kullandığım çektirmeyi ve şu dört çektirme ve eski kadırgayı hemen batırın, diyerek eli ile dört tekneyi göstermişti.

Yahya Reis, Hızır Barbaros'tan aldığı emri yanındaki adamlarına ve diğer reislere hemen oracıkta tebliğ etmişti. Şimdi yel gibi koşan insanlar bir an evvel Hızır Barbaros Reis'in emrini yerine getirmek için filikalarına biniyorlar ve calakürek batıracakları teknelere akıyorlardı.

Hızır Barbaros, bu işler yapılırken gözleri kin ve intikam ateşi ile dolu, liman dışındaki Ceneviz donanmasının bulunduğu Akdeniz'e bakıyor, vereceği muharebeyi tasarlıyor, kafasında planlıyordu.

Halkulvad burçlarının hikâyesi altındaki limanda şimdi pek büyük bir faaliyet vardı. Reisler yaşlı gözlerle teknelerini

batırmak emrini veriyorlar, levendler itirazsız bu emirleri yerine getiriyorlardı. Fakat hepsinin içi kan ağlıyordu. Onlar bu çektirme veya kadırgalarla niçe akınlara iştirak etmişler, böyle dev kalyonlardan kurulu birkaç gemiyi nice defalar perişan etmişler, zabtetmişler ve nam ve şanlar Akdeniz'in en ücra köşelerine kadar yaymışlardı.

Bu şan ve şöhret bütün Türk korsanları için adeta müşterek bir vasıftı. Fakat buna rağmen, reisler her geçen gün isim ve şöhretlerini akıllara durgunluk verecek akınlarla bütün Avrupa'ya kabul ettiren Barbaros kardeşlerin bayrağı altında toplanmayı, büyük... pek büyük bir şeref telakki etmişlerdi. Reisler, Barbaros kardeşlerin bayrağı altında eskisinden daha güçlü, eskisinden daha korkusuz... eskisinden daha çok saygı duyulan insanlar olduklarını biliyorlardı. Bunun birçok kareler misallerini görmüşlerdi. Kendi başlarına hareket ettikleri vakit, düşmanla karşılaşınca kendi korsan bayraklarını çektikleri zaman kafirler onlardan sadece Türk oldukları için korkarlar, çekinirlerdi. Fakat Barbarosların filosuna iştirak ettikten, onlara bağlılıklarını arzettikten sonra karşılaştıkları düşmanları grandi direğinde Oruç Barbaros'un yeşil ipekli üzerine ayeti kerime yazılı sancaklarını görünce adeta kaçacak delik arayan fareye dönerlerdi. Tabii bu korku, Barbaros kardeşlerin hem Türk, hem de Barbaros sıfatından ileri geliyor, Türk korsan reislerini düşmanın bu hali daha da çok reislerine bağlıyor onlara sonuz bir gurur veriyordu. Bu az bir şeref değildi. Barbaros kardeşlerin adı Avrupa saraylarında korku... saygı ve Hristiyanlık kinini ifade ediyordu. Böyle bir filoda, böyle adamlardan emir almak, kendi başına bir çektirmede veya bir kadırgada reis olmaktan çok daha şerefli idi. Barbaroslu diye anılmak, o devrin her korsanı her levendi için büyük bir şeref ve gurur vesilesi telakki edilirdi.

Onun içindir ki, Hızır Barbaros'un verdiği,

— Çektirmelerin altısını batıracağız,

Emrine itirazsız uymuşlardı. Şimdi Halkulvad limanı pek nadir vakalardan birisine şahid oluyordu. Hızır Barbaros'un verdiği emrini yerine getiren reisler lombar kapaklarının acıyor dipten delinmiş teknlerini levendleri ile terk ederlerken gözleri kin ve intikam ateşi ile tutuşuyor, Cenevizliye indirecekleri darbeyi tahayyül ediyorlar... bir kere daha Barbaros kardeşlerin emrinde olmaktan hududsuz gurur duyuyorlardı.

Reisler filikalara bindirilmiş levendeleri ile geride kalan altı çektirme ve kalyona binerlerken, dipten delinmiş tekneleri yavaş yavaş sulara gömülüyor, içinde tatlı, acı hatıralar yaşadıkları bu teknelerin batışı ile birlikte onlar için yepyeni... umulmadık bir devir açılıyordu.

Halkulvad harbi, Barbaros kardeşlerin devlet kurmak yolundaki pek ciddi hareketlerinin adeta başlangıç noktası oluyordu.

Hızır Barbaros, Cenevizli üzerine atılmak için Halkulvad limanında gemilerini batırır, harbe başlamak üzere son hazırlıklarını tamamlarken, düşman donanmasında da hummalı bir faaliyet devam ediyordu.

Ceneviz amirali Andrea Doria, amiral gemisinin kıç kasarası üzerinde son emirlerini veriyordu. Amiral, önünde saygı ile duran gemi kumandanları ile yapılacak deniz harekatını görüşüyordu.

— Siz, Ciovanni... sağ kanaddaki üç kadırga ile limanın doğu kısmındaki kayalıkların önünden kaleyi topa tutacaksınız...

— Emredersiniz amiralim...

— Siz Alberto... siz de donanmanın sol kanadında yer alacak olan üç kadırganızla limanın batı sahilini tutacaksınız. Ben de dört kadırga ile merkezde mevki alacağım.

Anderea Doria, sonra yanında duran pek genç bir asilzadeye dönmüştü.

— Siz de asilzadem, emrinizdeki iki kadırga ile ihtiyatta bulunacak ve Türklerin limandan çıkış için yapacakları her hangi bir delice harekete karşı merkez ve cenahları himaye edeceksiniz.

— Emredersiniz efendim.

— Hepsi bu kadar efendiler... Herkes vazife başına...

Andrea Doria, emrilerini verdiği sırada ise, Halkulvad limanındaki Türk çektirme ve kadırgalarının bir kısmı henüz batırılmıştı ve diğerleri de limandan bir huruç hareketi için son hazırlıklarını yapıyorlardı.

Oruç Barbaros ise, henüz tamamen iyileşmemiş olduğundan Tunus şehrinde bulunuyor ve ani baskından habersiz, yarasının, kesilen kolunun tedavisini yaptırıyordu.

Hızır Barbaros, bütün reisleri ve levendleri ile gemilerine binmiş, ellerindeki kâfir forsalarını ise, her hangi bir ayaklanma yapmamaları için daha evvelce prangaya vurmuş ve onların derdinden kurtulmuştu.

Lakin henüz harekat emrini vermeye fırsat kalmadan, Andrea Doria'nın kudretli kadırgaları limanın ağzına yaklaşmışlar ve pek kuvvetli topları ile kaleyi ve iç limanı şiddetli ve sürekli bir top ateşi altına almışlardı.

Andrea Doria, bir taraftan limanın içini ve Türk gemilerini kesif bir top ateşi altında tutarken, gemilerinden karaya çıkardığı bin kişi ile de kaleyi muhasaraya başlamıştı. Topu topu dört yüz kişi olan Hızır Barbaros ve arkadaşları kesif topçu ateşi altında gemilerinden çıkmak mecburiyetinde kalmışlar ve gemileri terk ederek ayrılmışlardı.

Bu Hızır Barbaros için pek ağır bir darbe olmuştu. Türk korsanlarının gemilerini terkederek karaya çıktıklarını ve

orada müdafaya geçtiklerini ve Halkulvad liman surlarını Cenevizlilere kaptırmak için tertibat aldıklarını gören Andrea Doria bütün gemilerin Hızır Barbaros'un kurmaya çalıştığı yeni müdafaa hattına gülle yağdırmaları emrini vermiş ve cehenemi bir ateş salvosu Hızır Barbaros ve arkadaşları üzerine teksif edilmişti.

Andrea Doria, bir taraftan denizdn pek şiddetli topçu ateşine devam ederken, bir taraftan da karaya çıkardığı 1.000 kişilik kuvvetini Halkulvad liman surlarında Ceneviz donanmasının açtığı gediklerden içeriye girerek kaleyi zaptetmek üzere ileri harekata geçirmiş bulunuyordu.

Hızır Barbaros ve arkadaşlarının yaptıkları pek gayretli müdafaa, bu şiddetli topçu ateşi ve pek üstün Ceneviz kuvveti karşısında bir fayda vermemiş ve ricat etmişlerdi. Kale ise, donanmanın açtığı top ateşi ile delik deşik edilmiş, esasen ağır topçu ateşine mukavim olmayan surlarda büyük gedikler açılmıştı. Halkulvad kalesi son demlerini yaşıyordu. Bu, Barbaros kardeşlerin Halkulvad'da mağlub olması demekti.

Hızır Barbaros, son bir gayretle kaledeki levendlerni ve arkadaşlarını fazla zayiat vermeden kurtarmaya teşebbüs etmiş, pek şiddetli bir karşı hücum yapmış ise de, düşmanın gerek topçu ateşi gerekse üstün kara kuvveti karşısında netice alamamış ve müdafaayı terk ederek Tunus şehrine doğru ricat etmişti. Halkulvad böylece kalesi ile Barbarosların geride kalan altı teknesi ve bir müddet evvel Hızır Barbaros tarafından zaptedilen büyük bir Ceneviz galisi ile Cenevizlilerin eline geçmişti.

Andrea Doria, Halkulvad kalesini zaptettiken sonra onu top ateşi ile yerle bir etmiş, esir aldığı kale muhafızlarının hemen hepsini, yaralılar da dahil olmak üzere kılıçtan geçirmişti.

Andrea Doria, kolay telakki ettiği bir zafer kazanmıtı.

Bu zaferin ganimetleri ile de Cenevize gitmişti. Orada kendisini milli bir kahraman olarak karşılayan Ceneviz senatosu, ona baş amiral unvanını tevcih etmişti.

Doria 'nın kazandığı bu zafer, Ceneviz için beklenmedik, umulmadık bir zaferdi.

Fakat Doria'nın da, bütün bir Hristiyanlık aleminin de bilmediği anlayamadığı tek şey, Hızır Barbaros'un Halkulvad mağlubiyetinden sonra bütün Avrupa devletlerine bu mağlubiyetin acısını çıkaracağna dair Yahya, Deli Cafer ve Deli Mehmet reislere verdiği söz, ettiği yemindi.

Oruç Barbaros, Hızır Barbaros'un mağlubiyetini duyunca pek.... ama pek çok kızmış ve üzülmüştü. Oruç Reis kardeşini beceriksizlik ve korkaklık itham ediyordu. Tabii bütün bu sözlerde, Hızır Barbaros'un kulağına gidiyor, fevkalade müteessir oluyordu.

Bozgan hakikaten Hızır Barbaros üzerinde fevkalade menfi tesir bıramış, morali adeta tamamen bozulmuştu. Bozgundan bir kaç gün sonra, Hızır Barbaros, yanındaki levendler ve reisleri ile birlikte sığındıkları Tunus'un dağlarında bir toplantı yapmıştı.

Hızır Barbaros o gün çok müteessirdi. O, kendi kendisine bir karar vermişti ve bu kararını arkadaşları ile levendlerine de açmak lüzumunu duymuştu. Bozgundan sonra geride kalanların yekunu takriben 150 kişi idi ve bunların hepsi Hızır Barbaros'un yanında idiler.

Şimdi bu reisine levendler Hızır Barbaros'un etrafını almışlar, onlara söyleyeceklerini dinlemeye hazırlanmışlardı.

Hızır Reis, yanında Yahya, Deli Cafer, Kara Hasan, Deli Mehmet ve diğer iki reis olduğu halde yere bağdaş kurmuşlardı. Reis önce etrafını tedkik etmiş, sonra uzun uzun denize bakmıştı. ve birden konışmaya başlamıştı.

— Yoldaşlarım... reislerim... kardeşlerim... bugüne kadar birlikte birçok defalar deryalara açıldık. İspanya'dan, Mora'ya kadar girmediğimiz liman, vurmadığımız kâfir teknesi kalmadı. Yıllar yılı küffar üzere cihad eyledik. Önce Allah, sonra sizler şahitsiniz ki, bu seferlerin hiç birisinden geri kalmadık... yılmadık. Her seferimiz yeni bir takım ganimetler, yeni bir takım vurgunlarla geçti. Ağamız başımızda iken biz gece demedik, gündüz demedik İspanya'dan Magrib diyarına on binlerce Müslüman taşıdık.. onları kafirin kılıcından zulmünden kurtardık. Zaman geldi tek çektirmemizle bir kaç kâfir teknesine hücum ettik.... onları tepeledik. Bütün bunlar bizim işimiz değildi. Bunlarda bu zaferlerde sizin hisseniz bizimkinden akdemdir.

Hızır Barbaros'un bu sözleri üzerine sanki bir ağızdan çıkmışçasına bütün levendler hep birden haykırmıştı.

— Haşa reis...

Bu iki kelime bir uğultu halinde Tunus dağlarında aksiseda yaptı ve yavaş yavaş kayboldu.

Yahya, Deli Mehmet ve Deli Cafer Reis'ler bu sözler üzerine hafifçe yerlerinden kalktılar, bir elleri göğüslerinde

— Haşa reis... haşa... sen ve baba Oruç olmazsa, ne bizim adımız... ne de bizden sonrakilerin adı bu sularda duyulur.

Hızır Barbaros minnet ve şükran dolu nazarlarla en yakın arkadaşlarını, levendlerini süzdü. Gözleri bu hissiyat karşısında nemlenmişti. Tekrar konuşmaya başladı.

— Bizim şecaatımızda, kâfir üzerine varışımızda kusurumuz olduğunu hatırlamam, ama buna rağmen eksik taraflarımız olmuştur. Kusurlarımız belki olmuştur.... fakat cesaretimizden bir şey kaybettiğimizi... kafirin üzerine hücumdan bir an geri kaldığımızı hatırlamam.

Şimdi Mağlubuz... her şeyimiz... gemilerimiz... en sev-

diğimiz levendelerimiz ve reislerimizin bir kısmını şehid verdik, kahbece bir baskına uğradık. Uzun yıllar meydana getirdiğ bir filoyu bu baskında elimizden çıkardık. Halkulvad kalesini ve limanını kaybettik. Gayri bizim bu sulardan çekilmemiz gerek. Ağamızın yüzene bakacak yüzümüz kalmadı. Bize ne söylese hakkı vardır. Biz onun yüzüne nasıl çıkarız? Bunca yıllar mağlubiyet vermediğimiz seferlerimiz, Halkulvad da bir çırpıda unutturduk.

Hızır Barbaros, pek müteessirdi. Gözleri adeta dolu dolu idi. Konuşurken, sanki boğazında bir şeyin düğümlendiğini hissediyor, ağlamamak için kendisini çok güç zaptediyordu. Hızır Barbaros da, reisler de, levendlerde çok mütessir olmuşlardı. Hızırın konuşması hepsini ta kalblerinden yaralamıştı. Hızır Reis, gözlerini yere indirmiş, sanki reislerine, levendlerine bakmaktan utanır bir hal almıştı.

İçi içine sağmıyor, Ceneviz donanması karşısındaki mağlubiyetini, Halkulvad liman ve kalesinin Cenevizliler tarafından tahrib edilmesini havsalası almıyordu.

Hızır Barbaros'un içinde şimdi deryaların fırtınalarına taş çıkartan korkunç bir fırtına esiyordu. O, bu fırtınadan nasıl çıkacağını, nasıl kurtulacağını daha ilk günden tesbit etmiş ve kararını vermişti. Şimdi kararını açıklayacak, arkadaşlarından kendisi ile gelmek isteyenleri yanına alarak buralardan, Mağrib sularından çekilecekti. Fakat bu çekiliş, düşmandan kaçış değildi ve olmayacaktı. Nihayet tekrar konuşmuştu. Konuşurken sesi her zamankinden daha gür, daha dikti. Gözlerinden sanki ateş çıkıyordu. Sesi, Tunus'un bu yüksek dağında muttarid ve tanınan akisler bırakarak konuşuyordu.

— Reislerim... levendlerim... yoldaşlarım... şu andan itibaren herkes dilediği yere gitmekte serbesttir. Herkes başının çaresine bakabilir. İstediği yere gidebilir. Fakat ben.. Ben Cerbe adasına gitmeğe kararlıyım. Cerbe benim Mağrib sularıın-

da kâfir üzerine ilk çıkış yaptığım yerdir. Orada tanıdıklarım, arkadaşlarım olabilir. Kararımı verdim, vakit geçirmeden Cerbe'ye gidecek ve yeniden bir filo kuracağım, ondan sonra da tekrar deryaya açılacağım.

Hızır Barbaros, bir anlık susmuş, arkadaşlarının yüzlerine teker teker bakmış sonra tekrar konuşmuştu:

— Beni bu kararımdan hiçbir şey, hatta ağamın çağırması bile döndüremez. Zira, ağamın yüzüne bakacak kudretim ve yüzüm yok. Ben eski günlerimi geri getirmedikçe ağamın yüzüne de, yoldaşlarım, sizler reislerimin, levendlerimin yüzlerine de bakamam. Allah adına yemin ederim ki, ben Cerbe'den tekrar deryaya açılacak ve kâfirlerden bu öcü alacağım. O vakit yapacağım işleri görecek ve "Hızır sözünde durmuş" diyeceksiniz.

Hızır Barbaros kunuşurken sanki her şey susmuştu. Hiç kimseden tek ses, tek lâf çıkmıyor, herkes kararlı insanlara has vakarla reislerinin konuşmasını bitirmesini bekliyordu.

Hızır Barbaros, son sözlerini söyledikten sonra susmuş, arkadaşlarının, reislerinin, levendlerinin ne söyleyeceklerini, kararını nasıl karşılayacaklarına dair söyleyeceklerini dinlemeğe hazırlanmıştı.

Fakat hiç kimse konuşmuyordu. Hızır Reis bir an, arkadaşlarının kendisini yalnız bırakabileceklerini ihtimalini aklından geçirdi. Fakat o bunu düşünürken, Yahya Reis söze başladı.

— Reisim... zannetmem ki, içimizden her hangi bir reis veya levend seni yalnız bıraksın. Bu mücadele senin mücadelen değil, bu mücadele hepimizin, bütün Müslümanların mücadelesidir. Biz bir yola baş koyduk reisim. Bu yol İslam yoludur. Biz, Diyar-ı İklim-i Rum erleriyiz. Dini Mübin uğruna öl dendiği yerde ölür, kal dendiği yerde kalırız.

Biz Osmanlıyız Hızır Reis... Osmanlı. Devletimiz biz-

den hamiyetini esirgemez, biz Osmanlıya, Osmanlının şahsında İslam dinine bir can borçluyuz. Bu canı cihat üzre vermeğe hazırız. Bizi ne Ceneviz, ne de diğer Avrupa kralları bu yoldan çeviremez. Evet bugün gemilerimiz yok, deryalara açılamayız, kuvvetimiz yok... buralarda kalamayız. Fakat ileрisi henüz bitmiş değildir. Sen nerede isen biz de oradayız.

Yahya Reis bu sözleri söyler söylemez, sanki diğer reis ve levendlerin kendisini tasdik etmelerini bekler gibi susmuş, nazarlarını arkadaşlarına, onların tunç yüzlerine çevirmişti.

O anda da sanki yer yerinden oynamış gibi bir ses... bir uğultu ayyuka çıkmıştı.

— Sen nerede isen biz de oradayız.

Bu bir yemin mi idi? Hayır, bu Türk'ün söz vermesi idi. Türk söz vermişti... Türk sözünün eri idi ve bu sözü tutacaktı.

Hızır Barbaros, bu ulvi ve muhteşem cevap karşısında dona kalmış, rengi sevinçten, gururdan, Türk olarak doğmanın verdiği hudutsuz zevkten adeta sapsarı olmuştu. Buna bir cevap vermek lüzumuna inanmış, fakat konuşamamıştı... sesi boğazında düğümlenmiş... konuşmak istemiş gücü yetmemişti. Yalnız Hızır Barbaros bir şeye hakim olamamıştı. Göz yaşlarına... Evet göz yaşlarına hakim olamamıştı ve gözlerinden yanaklarına boşanan yaşları elinin tersi ile silmiş, reislerine ve levendlerine minnet ve şükranla bakmış sonra sessizce, tekrar yere oturmuş bağdaş kurmuştu.

Hızır Barbaros Cerbe Adasında

— Arkadaşlarım... reislerim... levendlerim. Kafir Halkulvad'ı terk etti artık gidiş hazırlıklarına başlayabiliriz.

Bu sözleri söyleyen Hızır Barbaros, sözlerini şöyle tamamladı:

— Şimdi hemen limana ineceğiz. Orada kendi elimizle

batırdığımız çektirmelerden bir veya iki tanesini çıkarıp donatacak ve doğruca Cebre adasına bizim eski yatağımıza... korsan yatağımıza çekilecek ve durmadan yeni bir donanmanın hazırlığına başlayacağız.

Hızır Barbaros bu sözlerden sonra başta kendisi ve diğer reisler olduğu halde limana indiler. Halkulvad limanı perişan bir halde idi. Kale yıkılmış yerle bir edilmişti. Limanda, Hızır Barbaros'un batırdığı altı çektirme ve kadırganın sadece direkleri görülmekte idi.

Ve bu 150 civarında serdengeçti levend, derhal işe başladılar. Batık çektirmelerden ikisini beş, on günlük bir çalışmadan sonra yüzdürmeğe muvaffak oldular. Şimdi teknelerin harap olmuş donanımının yenilenmesi işine başlamışlar ve bunda da çok kısa bir müddet zarfında muvaffak olmuşlardı. Hızır Barbaros bütün çalışmaları dikkatle takip ediyor, bizzat kendisi de levendlerin veya reislerin yanında kah bir halatı çekiyor, kah bir direğin yerine oturtulmasında hizmet ediyordu.

Böylece hummalı bir şekilde geçen iki haftalık bir çalışmadan sonra iki çektirme noksansız bir şekilde donanmış ve sefere hazırlanmıştı.

Hızır Barbaros'un gözlerinde şimdi şimşekler çakıyor, geleceğin kendisine vereceğini bildiği, kendisinin öyle olmasını istediği zaferlerin daha şimdiden tesiri altında kalıyordu.

Harap olmuş Halkulvad'da yerli halk ile Endülüs'ten getirtilmiş muhacirler, limanda cereyan eden bu çalışmadan hiçbir şey anlamıyor, Hızır Barbaros'un yeni bir sefere çıkacağı zehabına kapılıyordu. Halkın ağzını bıçak açmıyordu. Her kes, büyük bir bedbinliğe düşmüştü. Onlar, Barbaros kardeşlerin kendilerini her türlü tehlikeden, bilhassa hıristiyanların tasallut ve katliamından kurtaracaklarına öylesine inanmışlardı ki, Hızır Barbaros'un bu mağlubiyeti onları adeta perişan etmiş, bütün ümitlerini kırmıştı.

Onların gözünde Barbaros kardeşler, kendilerini İspanya'dan, İspanyol kilisesinin zulmünden kurtaran birer masal kahramanı gibi idiler. Böyle bir mağlubiyeti akıllarına getirmedikleri için de perişan olmuşlar, paniğe kapılmışlardı.

Hızır Barbaros bütün hazırlıklar tamamlanınca, vira demir etmiş ve rotasını Cebre adasına doğru, batı sularında Magrib'de ilk sefere çıktığı korsan yuvasına doğru akmış gitmişti.

Kendi Gelen Av

Oruç Reis'in Becaye'de mağlubiyeti ve kolunun parçalanması neticesinde Tunus'a döndükten sonra Hızır Barbaros, emrindeki yedi kadırga ve çektirme ile adeta bir fırtına gibi İtalyan sahillerine yüklenmişti. Bu beklenmedik bir seferdi. İtalya sahillerinin cenub şehirleri panik halinde kaçışıyor, halk dağlara iltica ediyordu. Hızır Barbaros bu fırtına gibi seferinde 1.800 esir almış ve bunları 12.000 altın fidye karşılığında serbest bırakmıştı. Bu para devrinin pek büyük parası idi. Hızır Barbaros, İtalya sahillerindeki av seferini kısa kesmiş, Tunus'a dönmek emrini vermişti.

Yalnız maiyetinde bulunan reislerden iki tanesine sefere devam etmelerini ve düşman donanmasının nerelerde bulunduğunun tespitini emretmişti. Hızır Barbaros'un beş tekneden ibaret filosu sert bir poyraz rüzgarı ile Tunus'a doğru seyrediyordu. Levendler, İtalya sahillerindeki vurgundan dolayı çok neşeli idiler. Dalgalar üzerinde oynak kısraklar gibi sekerek yürüyen teknelerinin güvertelerinde memleket havaları oynuyorlar, sazlar bu oyun havalarına ayrı bir renk ve çalâklık veriyordu.

Gün batmış her taraf koyu bir karanlığın içine girmişti. Hızır Barbaros, gökyüzünde parlayan yıldızların göz açıp kapamalarını seyrediyor, Tunus'ta yaralı bıraktığı ağasını düşü-

nüyordu. Ve gemiler silyon fenerleri ile pruva ve pupa fenerlerini yakmışlar, normal seyirlerinde giden ticaret gemileri gibi şişen yelkenlerinin azami sürati ile Tunus rotasına girmişlerdi.

Vakit gece yarısını bulmuştu. Önde seyreden Hızır Barbaros'un uykusu kaçmış, güverteye çıkmıştı. Bir müddet etrafı seyreden reis, bir aralık dümen suyundaki silyon fenerlerinin fazlalaştığını fark etmişti. Bunda bir hayır vardı. Hemen vardiya başını çağırtmış ve silyon fenerlerini göstererek sormuştu.

— Hüseyin bunlar ne ola ki?

Vardiya başı Hüseyin, Hızır Barbaros'un gösterdiği istikamete bakmış ve

— Bunlar bizim çektirmelerin silyonları değil reisim.

— Biliyorum Hüseyin... biliyorum. Fakat bunlar kimler ola ki?

Vardiya başı pupadaki silyon fenerlerine dikkatle bakmış ve cevap vermişti.

— Bunlar olsa olsa, tüccar gemileri olur reisim.

— Ya bu sular tüccar gemilerinin rotası değil ki?

— Belli reisim... belli... ama bunlar kadırga veya gali de değil. Bilirsin reisim, Venedik olsun, İspanyol veya Ceneviz olsun harp teknelerinin gece ışık yakmaları adet değildir. Bunlar olsa olsa demin de dediğim gibi tüccar sefineleri olabilir.

— Peki bu sularda ne iş ararlar?

— Bilmem... belki yollarını şaşırmışlardır. Hem reisim... bizim silyon fenerlerimize de aldanmış olabilirler. Bizim silyon fenerlerini görünce onlar bizi tüccar gemisi sanmışlardır.

— Doğru söylersin Hüseyin... aferin sana. Bunlar hiç şüphe etme tüccar gemileridir. Bizi de tüccar zannettikleri için peşimize düşmüşlerdir. Hem böylece kalabalık olacakları için kendilerini emniyette zannetmişlerdir.

— Evet reisim.

— Baka Hüseyin yarın alessabah bizim ayağımıza düşen bu avı vururuz.

— Allah kısmet ederse reisim...

— Evet Allah kısmet ederse.

Ve böylece sabahı beklediler. Sabahın ilk ışıkları ile birlikte Hızır Barbaros'un teknelerine takılan dört tüccar gemisi tehlikeyi gördüler ama kaçmak için de pek geç kalmışlardı. Hızır Barbaros, hiçbir güçlük çekmeden Cenevizlilere ait bu dört tüccar barçasını teslim almış ve forsalıklarındaki Müslüman ve Türk forsalarını kurtarmış, onların yerine de barçaların tayfa ve zabitanını çakmıştı.

Yalnız, gece seyrederken Hızır Barbaros büyük bir barça görmüş, fakat takip etmek istememişti. Ancak bu tekne sabaha karşı Hızır Reis'in avlanmak için etrafa saldığı iki çektirmeye rastlamış, Barbarosların yeşil ipek sancağını görünce mukavemet etmeden teslim olmuştu.

Hızır Barbaros bundan habersiz, aldığı dört barça ile Tunus limanına girmişti. Tüccar gemilerinde sekiz bin pastal (Büyük balya) nefis Hint çuhası vardı. Hızır Barbaros, Tunus limanına demirledikten birkaç saat sonra diğer iki reis de yanlarında pek büyük bir Fransız tüccar sefinesi ile limana girmişlerdi. Bu tekne kereste hamulesi ile Hızır Barbaros'un bir gece evvel görüp kovalamadığı ve elinden kaçırdığı tekne idi.

Hızır Barbaros, pek büyük ve pek mükemmel ve eksiksiz inşa edilmiş Fransız barçasının kereste yükünü boşaltmış, pek nadide kumaşlar ve kendisinin vurduğu dört gemiden elde ettiği Hint çuhalarının da bir kısmını yüklemiş ve İstanbul'a göndermek kararını vermişti.

Bu iş için elinde biçilmiş kaftan misali bir reis de vardı. Bu reis, meşhur Kemal Reis'in yeğeni Muhiddin reisti. Hızır

Reis bu kararı verdikten ve Fransız barçasını donattıktan sonra Muhiddin Reis'i çağırtmıştı.

Muhiddin reis, uzun müddettir Barbaros kardeşlerin yanında reislik etmekte idi ve pek sevilen bir reisti. Muhiddin reis, ayrıca, meşhur Korsan Kemal Reis'in yeğeni, yani hem şirezadesi olduğu için de güvenilir bir insandı. Hakikaten Muhiddin Reis bütün bu iyi vasıfları nefsinde toplamış bir reisti. Hızır Barbaros'un emrini alır almaz derhal yanına varmıştı.

— Buyur reisim, bizi istemişsin, bir emrin mi var?

Diye pek saygılı bir şekilde Hızır Barbaros'un huzurunda durmuştu. Hızır Barbaros, önünde saygılı duran levend endam ve genç irisi reisini süzmüş, sonra gülerek,

— Hele bir otur bakalım Muhiddin reis, diyerek çektirmesinin geniş kıç kasarasında ipek halılar üzerine konulmuş şiltelerin birisini göstermişti.

Muhiddin reis, edeple gösterilen yere oturmuş, Hızır Barbaros'un söyleyeceklerini dinlemeğe hazırlanmıştı.

— Muhiddin reis, sana bizim için de, bütün Müslümanlık alemi için de pek mühim bir vazife vermek isteriz. Diye söze başlamıştı. Hızır Barbaros, sonra da sözlerini şöyle tamamlamıştı.

— Şimdi hemen hazırlanacak ve Kostantiniyye'ye gideceksin. Allah'a çok şükür, zenginiz, Akdeniz'in en zenginlerinden sayılırız, vafir malımız... mücevheratımız ve her türlü ticaret eşyamız var. Biz bütün bunları sadece kendi gücümüzle yapmadık. Bunda sizlerin, levendlerimizin de büyük hissesi vardır. Ama asıl kuvvet ve kudretimiz, bizi bu sulara gelmeğe sevk eden Osmanoğlu'dur Biz bu sulardaki her şeyimizi onlara borçluyuz. Eğer Şehzade Korkut, ağama, "Var Magrib sularına git. Buraları artık müemmendir. Sizin vazifeniz oradadır. Ehli İslam orada kırılıp durur. İspanyalı, Endülüs Müslümanına etmedik işkence ve zulüm komaz. Onları kur-

tarmak devlet ve din borcudur. Sana lazım olan çektirmeleri ben vereceğim. Ve illa ki ne vakit başın sıkılırsa canibimize haber sal." dememiş olsa idi, ağam Oruç Barbaros, hala adalar denizinde kol gezecek, oralarda Venedik gemilerini vuracak, sıradan bir deniz çapulcusu olacaktı.

İşte Şehzade Merhum Korkud'un bu irşadıdır ki, Ağamı bu sulara, Magrib sularına sevketti. Bu sulara geldiği andan itibaren de devletin himayesi üzerimizden eksik olmadı.

Artık devletin, Osmanoğlu'nun yeni bir siyaset takip ettiğini biliyoruz. Osmanoğlu, denizlerde müemmen olmak ister. Bu iş için, padişahımız Sultan Selim Han hazretleri, bu sebeple Magrib sularındaki Türk korsanları ile, bilhassa ağam Oruç Barbarosla meşgul olur. Gerçi henüz her hangi bir haber almış değiliz ama, Padişahımız efendimize arz-ı ubudiyet etmek için vaktin gelip geçtiğini anlarız. Sultan Selim Han, aldığımız haberlere bakılırsa pek şiddetli ve celadetli bir padişahmış. Onu kızdırmağa gelmez. Hem, biz devlete bir can borçluyuz bir de mal. Biz deriz ki, devlete her şeyimizi borçluyuz ve bu borcu eda etmek zamanı gelmiştir.

Şimdi tez elden, hazırlan... vurduğumuz Fransız barçasını padişahımız efendimiz için pek nadide kumaşlar ve vafir hediyelerle yükledik. Onları hemen Kostantiniyye'ye götür ve efendimiz sultanımıza tarafımızdan ver.

Muhiddin reis, Hızır Barbaros'un kendisine verdiği bu vazifeden pek mütehassis ve pek memnun olmuştu. Dayısının, emrinde çalıştığı Osman Oğlu ile karşı karşıya gelecek, bütün dünyayı titreten bu soylu insanların padişahını yakından görecek, onun eteğini öpmek fırsatını bulacaktı.

Böylece dayısını Magrib sularına gönderen Sultan İkinci Beyazıt Han gazinin, oğlu, şiddetli lakabına layık Yavuz Sultan Selim Han Gaziyi de yakından görecek, dayısının yolunda olduğunu söylemek fırsatını bulacaktı.

— Emredersin Hızır Reis'im... emredersin... diyerek Hızır Barbaros'un emrini büyük bir sevinçle kabul etmiş ve derhal hazırlıklara başlamak istemişti.

— Destur verirsen, hemen hazırlıklara başlamak isterim reisim.

— Münasibi odur Muhiddin reis, haydi göreyim seni. Bizi Osmanlı'nın yanında küçük koma.

— Estağfurullah reisim... estağfurullah...

Ve Muhiddin reis, derhal Hızır Barbaros'un yanından ayrılmış kendi çektirmesine geçmişti.

Şimdi Cerbe'deki filonun altı çektirmesinde hummalı bir faaliyet başlamıştı. Reisler durmadan emirler veriyorlar, levendler bu emirleri vakit geçirmeden yerine getiriyorlardı. Hiç kimse seferin nereye olduğunu bilmiyordu.

Hızır Barbaros, bilhassa buna dikkat etmiş, İstanbul'a bir filonun hediye yüklü bir barçanın gönderileceğinin duyulmamasını istemişti. Bunda kendince bir takım mahzurlar telakki ettiği muhakkaktı.

Bu sebeple Muhiddin Reis de seferin nereye vuku bulacağını söylememiş sadece teknelerin en iyi şekilde hazırlanmasını ve esasen temizliğe gösterilen dikkatin azami dereceye çıkarılmasını emretmişti.

Yedi tekneden ibaret filo gelin gibi hazırlanmış, hareket saatini bekliyorlardı. Baharın ilk günleri idi. Muhiddin reis, Hızır Barbaros'a tekmil haberi verdikten sonra iki reis arasında şöyle bir konuşma geçmişti.

— Reisim sefineler sefere hazır...

— Göreyim seni Muhiddin reis... bizi layık olduğumuz gibi tanıt. Sakın ola ki küçük düşmeyesin... Saray erkanıdır, biz bu erkandan anlamayız. Fakat sen, Kemal Reis'in kız kar-

deşinin oğlusun ve İstanbul'da bulunmuşsun. Saray erkanının ne olduğunu bilirsin.

— Reisim, gerçi saray erkanını bir parça bilirim amma, saraydaki adamları pek tanımam. Padişahımız efendimizin lalası nasıl insandır pek bilmem. Hem Yavuz Sultan Selim Han Gazi, pek celadetlu bir sultanmış... Öyle derler...

— Kendine dikkatlice mukayyet ol... gittiğin gibi geri dönmelisin.

— Allah'ın izni keremi ile sefer mevsiminin sonunda yanınızda olurum.

Bundan sonra Hızır Barbaros koynundan bir gümüş namelik[1] çıkarmış, Muhiddin reise uzatarak şöyle demişti:

— Bu namemizi padişahımız efendimize kendin veresin... olmaya ki lalası veya kubbe altı vezirlerinden birisine teslim edesin.

— Meraklanma reisim, huzura vardığımda kendim veririm.

— Haydi öyle ise yolun açık olsun, sağlıcakla git, sağlıcakla ve iyi haberlerle dön. Demiş sonra da iki arkadaş, iki reis gibi kucaklaşmışlardı.

İstanbul'a Hareket

Muhiddin reis, Hızır Barbaros'tan destur aldıktan sonra doğruca kendi çektirmesine gitmiş, kendisi ile yola çıkacak reisleri çağırmış, hemen hareket edecekleri emrini vermişti. Reisler teknelerine geçerlerken Muhiddin Reis hareket emirlerini vermeğe başlamıştı.

(1) Muhtelif şekilleri olan yuvarlak, ağzı kapalı mektupluk.

— Vardiya başııı... demir al... .

— Demiiiir aaaaal...

Ve levendler hareket hazırlığı için yerlerine koşuşurlarken, demir zincirinin loça[1] da sağılmasından meydana gelen gıcırtısı ve muttarid sesi etrafın sessizliğini bozmuştu.

— Yelkenler alesta...

— Kürekler alesta...

— Dümen tamam...

— Vardiya nöbetçileri tamam... gibi tekmil haberleri birbirini takip etmiş ve Muhiddin Reis'in çektirmesi yavaş yavaş yerinden oynamış... uzun, fakat pek şerefli vazifesine doğru ilerlemeğe başlamıştı.

Muhiddin reis, tekne yerinden ayrılırken yeniden emir vermişti.

— Levendler çimarivaa...[2]

Emri tekrar edilmişti.

— Levendler çimarivaaaa...

ve akabinde levendler çektirmenin iskele küpeştasi hizasında birer adım aralıkla dizilmişlerdi. Şimdi, Muhiddin Reis'in çektirmesi ile diğer çektirmeler Hızır Barbaros'un çektirmesi önünden ve onun sancak tarafından yavaş yavaş geçiyor, Türk levendlerinin ve korsanlığının değişmeyen bir kaidesi olan tekbir sesleri sanki gökleri tutuyordu.

— Allahu Ekber... Allahu Ekber...

Bu bir değişmez kaide idi. Sefere çıkan her gemide levendler tekbir getirirlerdi.

Hızır Barbaros, çektirmesinin kıç kasarası üzerinde bu

---

(1) Demirin çekildiği delik.

(2) Levendlerin küpeştede dizilmeleri.

manzarayı gözleri nemli takip ediyor, Muhiddin reise ve levendlerine dua ediyor... onların sağlıkla gidip gelmeleri için Allah'a niyaz ediyordu.

Önde Muhiddin Reis'in çektirmesi, arkasında Fransız barçası yavaş yavaş Cerbe limanından ayrılırken Hızır Barbaros'un dudakları oynamıştı.

— Yarabbi... Ssen onları muhafaza eyle yarabbi... Seferlerini teshil eyle yarabbi... diye dua etmiş, sonra da ellerini açarak

— Amin... demişti.

Muhiddin Reis İstanbul'da

Müsait bir poyrazla seyreden, zaman zaman azan Akdeniz'in, denizleri ile boğuşan Muhiddin Reis'in filosu, adalar denizine girmişti. Bütün yol boyunca Venedik galileri ile karşılaşmamak için azami dikkat göstermiş olan Muhiddin reis, Adalar denizine girdikten sonra selamete ulaştıklarına kanaat getirmişti. Zira bu sularda her hangi bir Venedik veya Ceneviz teknesine rastlamak mümkün değildi. Şarki Akdeniz, bilhassa Yavuz Sultan Selim Han Gazi zamanında tam manası ile itaat ve emniyet altına alınmıştı. Gerçi pek nadir hallerde Venediklilerin galilerinden birkaç tanesi bir arada bu sularda dolaşıyordu ama, öyle eskisi gibi ulu orta Türk gemilerine saldırmak, onları vurmak veya Türk sahillerini talan etmek cesaretini gösteremiyorlardı. Bu sebeple Muhiddin reis, kendisini artık emniyette görüyordu. Nitekim, Adalar denizine girmek için Mataban burnunu bordaladığı sıralarda uzak mesafede altı galiden ibaret bir Venedik kuvvetine rastlamış, lakin Venedikliler gördükleri halde Muhiddin Reis'in üzerine gelmemişler, onlar da aksi istikamette yollarına devam etmişlerdi.

Adalar denizi boyunca takım adalar arasında ilerleyen

yedi gemiden ibaret Muhiddin Reis'in filosu, başka her hangi bir kâfir teknesine veya filosuna rastlamadan Bozca adayı da bordalamış, gün batımında Çanakkale'ye demirlemişti.

Muhiddin Reis limana demirler demirlemez, kale muhafızı paşa gelen filonun grandi direklerinde bütün Akdeniz'e alem olmuş Oruç Barbaros'un ipek yeşil üzerine ayeti kerime yazılı sancağını görünce hemen bir filikaya binerek Muhiddin Reis'in çektirmesine geçmişti.

Fatih Sultan Mehmed Han tarafından çanak biçiminde inşa edilen kalesinden dolayı Çanakkale adını alan bu gazi şehirin Paşasını, Muhiddin Reis lumbar ağzında merasimle karşıladı.

Paşa ile Muhiddin reis, çektirmenin kıç kasarasında yerlere serilmiş ipek halılar üzerindeki şiltelere oturmuş, konuşmağa başlamışlardı.

Genç irisi Muhiddin reis, henüz uzattığı gür bıyıklarını sıvazlayarak Çanakkale paşasına anlatmağa başladı.

— Paşa baba... Diyar-ı İklim-i Rum padişahı efendimiz Yavuz Sultan Selim Han hazretlerine bağlılığımızı bildirmeğe memur edildik. Üç haftadır ki deryadayız. Hiçbir kâfir gemisine rastlamadık. Yalnız Mataban burnunu bordalarken ufak bir kâfir filosu gördük. O da bizi gördü lakin cesaret edip üzerimize varamadı.

— Sultanımız efendimizin mülküne hoş geldiniz reis... Hakanımız gelişinden pek memnun olacaktır. Şimdi hemen bur ulak çıkaracak ve Barbaros kardeşlerin elçisinin geldiğini bildireceğim.

— İstanbul'dan haber gelinceye kadar burada mı bekleyeceğiz?

— Belli reisim... Burada bekleyeceksiniz. Bu arada levendleriniz de istirahat ederler.

— Paşa baba... Biz tez vakıtta deryaya dönmek isteriz, burada beklemesek olmaz mı?

— Efendimizden destur gelmedikçe mümkün olmaz... efendimizin fermanı bu.

Muhiddin reis, padişahın fermanına naçar boyun eğmek lazım geldiğini anladı ve mevzuu değiştirdi.

— Paşa baba... duyduk ki, sultanımız efendimiz yeni bir sefer murad edermiş...

Çanakkale paşası gür sakalını sıvazladı... bir müddet düşündü sonra,

— Sultanımız efendimiz her gün seferdedir. Sultan Selim Han, bir gece dahi döşeğinde yatmış değildir. Hem Sultanımızın neler düşündüğünü sormak, öğrenmek ne haddimize... Efendimiz ferman eder biz de fermana uyarız. Efendimizin işlerine akıl erdirmek, biz kul taifesinin haddi değildir.

— Doğru söylersin Paşa baba... bizi bağışla... bilemedik.

— Yok reis... yok... siz padişahımız efendimizi bilemezsiniz... sakın ola ki destur vermeden kelam etmeyesin... hem yalnız efendimiz sultanımız yanında değil, lalasının yanında da bir edepli dur ki itibarın bozulmasın.

Muhiddin Reis bu babacan tavırlı... gür sakallı, heybetli endamlı genç denecek yaştaki Osmanlı paşasının sözlerinde hem ikaz, hem de sevgi ifadesi olduğunu anlamıştı. Paşaya teşekkür etmiş ellerini öpmüştü. Paşa gelen kahvelerini yudumlarken, birden sormuştu.

— Sen kimlerdensin? Nerelisin reis?...

Muhiddin reis, Çanakkale paşasına bakmış, gözlerinde hiçbir art düşünce olmadığını anlamış sonra da cevap vermişti:

— Biz mi paşam? Bizi mi sorarsınız? Biz deryalarda ün salmış, İspanyalı kafirinden on beş yirmi defa on bin Müslü-

manı İspanya'dan Afrika'ya taşımış, adını ve şanını bütün Akdeniz'de tanıtmış Kemal Reis'in kız karındaşının oğlu Muhiddin Reis'iz. Bize yoldaşlarımız Muhiddin Reis derler.

Dayımız, Efendimiz Yavuz Sultan Han hazretlerinin cennetmekan pederleri Sultan Beyazıd-ı Veli Han tarafından Magrib sularına gönderilmiş ve bu sularda hizmet görmüştü... mekanı cennet olsun...

— Amin... demek sen deryalar reisi Kemal Reis'in kız karındaşının oğlusun öyle mi?

— Beli, paşa baba...

Çanakkale paşası, şimdi Muhiddin reise bir başka türlü bakıyordu. O da diğerleri gibi, Kemal Reis'in ününü duymuş, onun İspanya'dan Şimali Afrika'ya taşıdığı Endülüs Müslümanlarını kurtarmak için sarfettiği büyük gayreti, gösterdiği şayanı hayret cüreti duymuş, lakin kendisi ile tanışmamıştı. Buna rağmen içinde Kemal Reis'e karşı büyük bir hayranlık duymakta idi.

Paşa bu hislerle Muhiddin reise içini dökmüştü.

— Baka Reis, evladım... Kemal Reis'in adını çok duymuşluğumuz vardır. Ama görmüşlüğümüz yoktur. Bir tüvana levend olduğunu söylerler. Yine işitirim ki, bu deryalar kapudanı, İspanyalı kafirine pek çok giran gelirmiş, Onun adı pek dehşet saçarmış.

— Beli paşa baba.. beli, öyle derler...

— Sonra Kemal Reis, bir vafir Müslüman'ın da canlarını bu İspanyalı kafirden halas etmiş,

— Beli paşa baba... beli...

— Adı bütün Frengistan'da söyleşir, üzerine türküler düzülürmüş, doğru mu reis evlat...

— Evet paşa baba, beli... bugün hala bu türküler söylenir paşa baba...

Çanakkale paşası, Kemal Reis hakkında kendisini tatmin etmiş saydı ve sözü değiştirerek Barbaros kardeşlerin üzerine getirdi.

— Bu Barbaros kardeşlerin kimler olduğunu bir anlatsana evlat reis.

Muhiddin reis, Çanakkale paşasının bu babayani arzusu üzerine Barbaros kardeşleri anlatmağa başladı.

— Paşa baba... Barbaros kardeşler bir yavuz kişilerdir ki, emsali bulunmaz. Onlar din-ü devletten başka bir şey düşünmezler. Adları, bilinen deryaları tutmuştur. Onlar, sultanlarla bir konuşurlar... onlar, sultanların yoldaşları, arkadaşları ve merhemleridir. Dostlukları için can atan nice Frenk kralı vardır. Fakat onlar, dine hizmetten gayri bir şey düşünmezler. Bunun için de Frenk krallarının her türlü dostluk tekliflerini reddederler. Dostlukları hududsuz, düşmanlıkları ise, pek yamandır.

Muhiddin reis, bunları söylerken Çanakkale paşası gözlerini kırpıştırıyor sanki, Barbaros kardeşleri muhayyelesinde şekillendiriyordu. Birden Muhiddin reise sormuştu.

— Sultanlarla bir konuşurlar, demiştin. Baka reis... zinhar ola ki sen de sultanımız efendimizle böyle konuşmak istemeyesin. Sultanımız Selim Han Gazi, sizin bildiğiniz sultanlardan değildir. Hemen kelleni vurur.

Muhiddin reis, Çanakkale paşasının bu sözlerine bayağı sinirlenmişti. Ama bu sinirliliğini göstermemiş, fakat pek müstehzi bir surette gülümsemişti.

— Paşa baba... biz de yol erkan biliriz... deryalı isek, erkan bilmez insanlar değiliz... biz sultanımız Selim Han'ın nasıl bir sultan-ı alişan olduğunu biliriz. Biz... sultanımızın yanında nasıl müeddep konuşulacağını da biliriz. Bundan yana gam etme.

Paşa hata işlediğini Muhiddin Reis'in bu sözlerinden sonra anlamış, işi tatlıya bağlamak, Muhiddin Reis'in gönlünü almak için sözünü açmak lüzumunu duymuştu.

— Yok reis evlat... yok... yanlış anladın galiba. Biz Sultanımız başın alır dedikse, yol erkan bilmediğin için demek istemedik. Yalnız padişahımız efendimizin pek celalli, gayyur ve Din-i Mübin yolunda can baş koymuş bir zat-ı alişan olduğunu söylemek istedik.

— Haşa paşa baba... haşa... biz sultanımızın paşasını kırdıksa, bizi affetsin... sözümüzü yanlış söyledik.

Ve bundan sonra Muhiddin reis, paşanın Barbaroslar hakkında sorduğu sualin cevabını tamamlamaya çalıştı.

— Barbaros kardeşler, dört karındaş imişler. İlyas olanı, Hızır Reis'in söylediğine göre, Sen Jan Şövalyelerinin bir baskınında şehit edilmiş, Oruç Reis bir müddet aynı şövalyelerde esir kaldıktan sonra kaçmayı başarmış ve Şehzade Korkud'un verdiği iki çektirme ile Magrib'e gitmiş. Onu Hızır Reis takip etmiş. Diğer karındaşları İshak ise, baba yurdu Midilli adasının Bonava kasabasında çömlekçilik yaparmış.

Oruç Barbaros Magrib sularına gittikten sonra namını her yere salmış cüretkar, gözü Allah'tan gayri hiçbir kimseden korkmayan bir başka türlü insan. Kısa zamanda Endülüs Müslümanlarından pek büyük bir kısmını İspanyalı kafirinden kurtarmış ve Magrib'e taşımış. Bir çok İspanyol teknesini vurmuş, vafir mal ve ganimet almış. İtalya ve İspanya sahillerini vurmuş, esirler almış, şehirleri yağma etmiş ve böylece büyük bir filo kurmuş bir Korsan reisidir. Kardeşi Hızır da ondan pek aşağı kalır reis değildir. Pek yavuz bir kişidir. O da ağası gibi Allah'tan başka bir kimseden korkmaz. Şimdi bütün Magrib suları bu iki kardeşin elindedir. İspanyalı, onlardan çekindiği ve korktuğu kadar Venedik ve Ceneviz donanmasından korkmaz.

Çanakkale paşası, Muhiddin Reis'in verdiği bu kısa malumattan adeta dehşete düşmüştü. Demek ki, şimdi karşısında duran şu genç irisi reis, onların mutemedi idi. Demek ki bu iki kardeş, bütün Magrib'i ve Magrib sularını ellerinde bulundurabiliyorlar ve kâfir krallarının donanmalarına karşı çıkabiliyorlardı. Bütün bu düşünceler bir anda paşanın kafasından geçmiş ve Muhiddin reise adeta haset etmişti.

Paşa, Muhiddin Reis'in konuşmasından sonra ayağa kalkmıştı. Şimdi Muhiddin Reis'in önünden lumbar ağzına doğru gidiyor, etrafını büyük bir dikkatle tetkik ediyordu. Levendler, hepsi aslan gibi tuvana endam, yanık yüzlü idiler. Bu levendlerin yüzlerindeki ifade, serdengeçtilerin yüz ifadelerinden daha da dehşetli idi. Paşa, Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin neden dolayı kâfir krallarına meydan okuduklarını, levendleri gördükten sonra daha da iyi anlamıştı.

Paşa, filika ile Muhiddin Reis'in çektirmesinden karaya doğru giderken aklında hep Barbaros kardeşlerin kendi anlayışına göre şekillendirdiği hayalleri ile burun buruna gelmişti.

Muhiddin reis, Çanakkale'de Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin inşa ettirdiği kalenin kuytuluğunda tam dört gün beklemişti. İstanbul'dan ulak dört gün sonra gelmiş ve Barbaros'un elçisinin beklendiği haberini getirmişti.

İstanbul'dan gelen haberi Çanakkale paşasının kapıcı başısı ilettiği vakit, Muhiddin Reis tarif edilmez bir memnuniyet duymuştu. Nasıl duymasın ki, gidip göreceği Han, Sultan İbni Sultan Yavuz Sultan Selim Han Gazi idi. Nasıl memnun olmasın ki, kendisine gösterilen dünya haritasının üzerine elini koyarak, "Dünya hakikaten pek ufakmış, bir kişiye biraz fazla gelir, ama iki kişiye de az" diyebilen bir Osmanoğlu idi.

Çanakkale'den İstanbul'a

Muhiddin reis, Çanakkale paşasının kapıcı başısının getirdiği haber üzerine hemen karaya çıkmış ve paşayı kalede ziyaret etmişti. Biri istikbalin pek namdar bir korsan reisi, diğeri de Sultan Selim Han Gazi'nin paşası iki insan, Çanakkale kalesinin serin paşa odasında karşı karşıya oturmuşlar, paşanın emri üzerine gelen nefis gül şerbetini içiyorlardı. Paşa İstanbul'u, sarayı ve adetlerini, Muhiddin Reis'in uyması lazım gelen kaideleri anlatıyordu. Paşa ile Muhiddin Reis arasındaki konuşma yarım saat kadar devam etmiş, sonra Muhiddin reis, paşadan destur istemişti.

Çanakkale paşası bizzat kalkmış, kendisini sahile kadar uğurlamış selamet dilemişti. Şimdi Muhiddin Reis'in altı çektirmeden ibaret filosu ve ağzına kadar hediyelerle yüklü koskoca barça, kalenin kuytuluğundan Marmara'ya açılırken, kaleyi selamlamış kale de buna top atışı ile mukabele etmişti. Deryalar kurdlarından birisi artık Marmara'da seyrediyor, sert bir poyrazla yelkenleri şişmiş olan filo, Marmara'nın hırçın dalgaları üzerinde denizleri göğüsleyerek süratle İstanbul'a doğru akıyorlardı. Muhiddin reis, İstanbul'a olan mesafe kısaldıkça içinde tarif edilmez bir heyecan duyuyordu. Bu heyecan, küçük yaşından bildiği ve uzun yıllar bir daha görmediği İstanbul'a kavuşmaktan ileri geliyor, gözlerinde Kadırga'daki evleri, oyun oynadığı meydan, arkadaşları canlanıyor gibi oluyor sanki onları bir gün evvel görmüş hissine kapılıyordu.

Tekneler yavaş yavaş kaybolan Çanakkale'den çıkalı birkaç saat olmuştu. Artık Marmara'nın iki yakası hayal meyal görülüyordu. Muhiddin Reis gemilerin rotasını Kapudağı yarım adasına doğru vermiş, öylece İstanbul'a akmağa başlamıştı. Akşamın alaca karanlığında Kapudağı yarımadası bor-

dalanmıştı. Muhiddin reis, vardiya başını çağırmış ona ertesi sabah için emirlerini veriyordu.

— Hasan, Allah isterse yarın sabah Çekmece sahillerini bordalarız. Karaya mümkün olduğu kadar yakın seyredeceğiz. Oradan da tramola vurarak eski saraya[1] doğru rota düzelteceğiz.

— Başüstüne reis...

— Şimdi levendlere söyle, her kes akşam yemeğinden sonra uykuya varacak. Sabah erkenden kalkılacak. Levendler en yeni elbiselerini giyecekler. İstanbul'a Barbaros kardeşlerin levendleri olarak girmek isterim.

— Emredersin reis...

— Haydi iş başına.

— Başüstüne reis...

O gece hep İstanbul'a doğru seyredilmiş ve şafakla birlikte Muhiddin Reis'in dediği gibi, Çekmece sahillerine varılmıştı. Artık İstanbul uzaktan görünüyordu.

Levendler büyük bir zevk ile çalışıyorlar, reislerinin veya vardiya başının verdikleri emirleri anında yerine getiriyorlar, oradan oraya koşuşuyorlardı. Filo büyük bir süratle iki gündür devam eden sert poyraz rüzgarının altında kabaran Marmara'da dalgadan, dalgaya atlıyor, bazen Muhiddin Reis'in küçük çektirmesinin boyunu aşan sular ufak teknenin başından girip kıçından çıkıyordu.

Filo, boğaza doğru yükseldikçe denizler de ufalıyordu. Nihayet adaların açığından gemiler son bir tramola vurmuşlar, İstanbul'a doğru seyre başlamışlardı. Levendler ilk defa gördükleri manzara karşısında hayretten ağızlarını açmışlardı. Karşılarında, eski sarayın hemen yanında gök yüzüne tır-

(1) Eski saray Topkapı sarayının ilk adıdır.

manan minareleri ile yükselen Ayasofya camii bütün heybeti ve ihtişamı ile duruyordu. Onlar hayatlarında böylesine büyük bir cami görmemişlerdi. Hayretleri de bundan ileri geliyordu. Hemen Ayasofya'nın gerisinde uzaktan bakıldığı vakit, üstüne tünemiş gibi görünen Sultan Selim Han Gazi'nin babası ikinci Beyazıd Han Gazi'nin inşa ettirdiği ve kendi adını taşıyan Beyazıd Camii şerifi şehre bir başka heybetli manzara veriyordu.

Karşı yakada ise, Galata kulesi şişman bir kadının beline benzeyen silüeti ile bu muhteşem manzara karşısında pek sönük kalıyordu.

Muhiddin reis, huşu ile bu manzarayı seyrediyor, aklından hep Sultan Selim Han Gazi ile kardeşleri arasındaki kanlı mücadele geçiyordu. Sultan Selim Han Gazi, büyük ağabeyi Sultan Ahmedi Yenişehir sahrasında mağlub ederek esir etmesi, idamına hükmolunması ile Osmanlı tahtında tek başına hüküm ferman olmuştu. Şimdi devletin bütün kuvvet ve kudreti bu gayyur ve celadetli padişahın ellerinde toplanmış, iki dudağı arasından çıkan her söz, bir kanun olmuştu.

Sultan Selim Han Gazi'nin bütün kardeşlerini ve hasımlarını hiç acımadan, devlet ebed müddet manasına sadık kalmak için idam ettirmesi, kendisine haksız olarak ağır ithamların çevrilmesine sebebiyet vermiş aynı zamanda şiddetli hareketleri, yine haksız olarak bu padişaha pek ağır isnadların yapılmasına vesile olmuştu.

İşte Yenişehir sahrası meydan muharebesinin henüz nihayetlendiği, ağabeyi Sultan Ahmed'i de en son olarak idam ve tasfiye ettikten sonra Osmanlı tahtına rakipsiz oturduğu bir sırada Muhiddin reis, Barbaros kardeşlerin hediyelerini hamilen bir elçi olarak Sultan Selim Han Gazi'yi ziyaret edecek ve eteğine yüz sürecekti.

İki tekne durmadan esen poyrazın tesiri ele eski sarayı

da bordalamış ve Haliç görünmüştü. Muhiddin Reis buraları hayal meyal hatırlıyordu. O daha pek küçükken dayısı Kemal Reis'le birkaç defa bu sahillere inmiş, Kasımpaşa'da tersanede dolaşmış, kadırgalara ve çektirmelere binmişti. Muhiddin Reis'in bütün hayal kudreti ile tahayyül ettiği, hatırlamağa çalıştığı yerler buraları idi. İşte sancak tarafında Üsküdar, sert ve yüksek sahili, tipik ve tek tük evleri ile pek güzel bir manzara meydana getiriyordu. Şu boğaz içi... adeta dibi görünmeyen bir torbaya benzeyen, denizin sanki karşı sırtlarda bittiği intibaını veren kesik hali... bütün boğazı kaplayan geniş çam ormanları... hep... hep kafasında tahayyül ettiği gibi idi. Ya şu Galata... evet şu İstanbul'un en işlek limanı olan Tophane... şu sırt üzerindeki Galata Kulesi... evet hepsi... hepsi Muhiddin Reis'i mesteden şeylerdi. Fakat şu anda Muhiddin Reis'i en çok düşündüren şey, eski saraydan dolayı Sarayburnu denilen yerdeki eski sarayda yaşayan Sultan Selim Han Gazi idi. O Sultan Selim Han'ı kendisine göre tecessüm ettirmeğe çalışıyor... ona esatiri kahramanların şeklini... masal kahramanı kralların ve padişahların heybetini vermeğe çalışıyor... fakat hiç birisini, bu genç padişaha yakıştıramıyordu.

Gemiler Muhiddin Reis'in bu düşünceleri arasında yavaş yavaş iskeleye doğru rota çevirmiş, Galata kıyıları teknelerin sancağında, Üsküdar ise pupasında kalacak şekilde sonradan yeni camiin yapıldığı demir mahalline doğru seyrediyordu.

Muhiddin Reis vardiya başının levendleri vazifeye davet eden emri ile kendisine gelmiş ve gülmüştü. Kim bilir? Bu geliş nasıl olacaktı?

Muhiddin reis, derhal emrini vermişti.

— Vardiya başı yelkenler maynaaa...

Vardiya başı yelkenleri mayna kumandasını verirken. Reis ikinci emrini de vermişti.

— Kürekler hazırlansın...

Ve kürekler bir anda kuvvetli levendlerin çelik bilekleri arasında bir oyuncak gibi apikoda bekledi.

Yelkenler mayna edilirken kürekler de suyu dövmeğe başladı, Muhiddin Reis'in çektirmesi sulara sert darbelerle vuran küreklerin hışırtısı arasında demir yerine geldi ve Muhidden Reis'in emri duyuldu:

— Kürekler siyaaaa...

— Kürekler siyaaa...

— Demir aaaat.

— Demir aaaat.

Ve arkasından ırgattan boşalan zincirin ucundaki demirin sulara dalmasından meydana gelen yüksek su sütununun akabinde sağılan ve denize dalan demir zincirinin muttarid sesi duyuldu.

Muhiddin Reis'in çektirmesi demir yerine demirlerken gerisindeki çektirmelerle barça da biraz açıkta demirlerini denize atıyorlardı. Liman, levendlerin görmedikleri kadar çok çektirme, kadırga, brik ve diğer teknelerle dolu idi. Bu durum onların hayretini mucib oluyor, etraflarına hayret nazarlarla bakıyorlar, manzaranın haşmeti karşısında hayranlıklarını izhar etmekten kendilerini alamıyorlardı.

Muhiddin Reis'in çektirmesi artık demir üzerinde idi. Kıçtan karaya bağlanmış, levendler çimariva olmuşlardı. Bu bir adetti, gemiye her çıkan misafire değil, fakat muteber misafire bu denizcilik merasimi mutlaka yapılırdı. O gün de öyle olmuştu. Tersane paşasını temsilen bir kapu kethudası Muhiddin Reis'in çektirmesine gelmiş, kendisine Tersane paşası adına hoş geldin demişti. Tersane kethüdası, izaz ikram edilmiş, Muhiddin reis, kendisine gayet güzel işlenmiş, üstünde tek taş pırlanta bulunan bir İtalyan hançeri hediye etmişti.

Tersane kethüdası, gösterilen izzet ve ikramdan pek memnun kalmış, çektirmeden ayrılırken, Muhiddin Reis'i, tersaneye de davet etmişti.

Üç gün... tam üç gün Levendler İstanbul'u bir baştan bir başa dolaşmışlar, istedikleri gibi yiyip içmişler, eğelenmişlerdi. Gelişlerinin üçüncü günü, bir saray kethudası tekneyi resmen ziyaret etmiş ve Muhiddin reise padişahın kendisini yarın öğleden evvel kabul edeceğini bildirmişti.

Muhiddin reis, merakla beklediği bu haberi alır almaz sanki çocuklaşmış, çocuk sevinci içinde adeta şaşkına dönmüştü. Deryalara sığmayan bir Türk korsan reisinin böylesine çocuklaşması kendisini de tedirgin etmiş, fakat yine de sevincini izhar etmekten nefsini alamamıştı. Bu sevinç, öylesine derinden... öylesine samimi ve içten bir sevinçti ki, kendi kendisini ayıplamasına,

— Haydi Muhiddin, kendine gel... önünde eğileceğin zatı alişan bir Osmanoğlu'dur... bir padişahtır... ama bu kadarı da fazla değil mi?

Diye, kendi kendisine söylenmesine rağmen yine de kendisine hakim olamıyordu. İçinden bir his bu sözleri kendisine söyletirken, bir başka his

— Öyle diyorsun ama... bak oğlum... önünde eğileceğin insan, huzuruna kralları bile kabul etmeyen... onları ancak veziri ile görüştüren bir padişahı alemdir. Bir Osmanoğlu'dur... o bildiğin insanlara benzemez, o hazreti Peygamber'in şefaatina ve cennet müjdesine mahzar olmuş, Kotsantiniyye'yi teshir[1] etmiş Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin torunudur. Ona dikkat et... O bir büyük padişahtır ki, emsali gelmez... diyordu. Ve ilave ediyordu, sanki bu gaip ses kulaklarını dolduruyordu.

---

(1) Eline geçirmiş, kendine bağlamış.

— Dikkat et oğlum... gazabından kork... adlinden şüphe etme... amma illa ki Din-i Mübin için kul köle bir padişahı fil alem olan Gazi Selim Han'dan doğru olduğun müddetçe keder eyleme... korkma...

Muhiddin reis... ertesi günü hareket saatine... hatta eski saraya girişine kadar bu kabil gaipten seslere aşina olmuş, kendisinde bir nevi manevi kuvvet ve destek bulmuştu.

Barbaros kardeşlerin bir elçisinin İstanbul'a geldiği hemen geldikleri gün kulaktan kulağa bütün İstanbul'a yayılmış... taraf taraf... akın akın İstanbul halkı deryaları dize getiren bu sipahi zadelerin elçisini görmek için Eminönü sahiline akmış, akmış boşalmıştı...

Nihayet Huzura girecekleri gün gelmiş çatmıştı. O gün Muhiddin Reis bilemediği, tayin edemediği; sevinç mi, yoksa bir başka his mi olduğuna pek akıl erdiremediği bir titremenin, heyecandan meydana gelen bir spazmın bütün vücudunu adeta zangır zangır titrettiğini hissetti. Bu bir başka türlü, tarif edilemez bir heyecan titremesi idi. Fakat buna rağmen kendisini tutmasını bilmiş, padişahı fil alem Sultan Selim Han Gazi'ye sunulacak hediyeleri götürecek alayın en iyi şekilde tertip edilmesi için büyük bir titizlik göstermişti.

O gün her taraf pek parlaktı. Güneş ortalığı ısıtıyor, gök berrak ve bulutsuzdu. Marmara'dan doğru esen tatlı bir imbat rüzgarı, ortalığa tatlı bir serinlik veriyordu. Eminönü meydanı o gün iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalıktı. Adeta bütün İstanbul bu meydanda toplanmıştı. Herkes Barbaros kardeşlerin padişaha takdim edeceği hediyeleri merak ediyor, Akdeniz'i kafirlere zindan eden Barbaros kardeşlerin levendlerini görmek için birbirlerini adeta çiğnercesine kendilerine rahat ve emin, seyredecek bir yer arıyorlardı.

Muhiddin Reis'in emrinde olan Fransızlardan iğtinam edilmiş koca barça tam manası ile kıçtan kara yapmıştı. Kuru-

lan iskeleden Padişaha arzedilecek hediyeler süratle indiriliyor, en yeni ve renkli elbiseleri içindeki levendlerin ve barçadaki esirlerin ellerinde sahile taşınıyorlardı.

Muhiddin reis, saraya takdim edilmek üzere iki de İtalyan asilzadesi Senyorita getirmişti. Bunlar birbirlerinden güzel insanı hayretler içinde bırakacak kadar göz alıcı iki İtalyan kızı idi.

Nihayet hediyelerin ve esirlerin karaya çıkarılması işi bitmişti. Muhiddin Reis başta olmak üzere, kendisini sağından ve solundan iki levend takip ediyor, levendler silahlıklarına yerleştirilmiş, kulaklılarını sağ elleri ile kabzasından sıkı sıkıya tutmuş yürüyorlardı.

Onların gerisinden sekiz levendin taşıdığı sekiz mücevherat kutusu ellerinde, vakur yürüyüşleri ile herkesi kendilerine hayran bırakıyordu. Bu levendlerin hemen arkasından ise, iki levendin muhafazası altında altun zincirle birbirlerine bağlanmış iki İtalyan asilzadesi genç kız yürüyordu.

Bu iki genç kızı takiben de ellerinde kıymetli Hint ve Çin kumaşları taşıyan elli esir yürüyordu. Esirlerin arkasında ise ondört deve, yirmi atın yüklendiği emsalsiz yükler geliyordu.

Bütün bu alayı iki tarafından birer adımla sağlı ve sollu takipeden, onları aralarına alan Göğüs bağır açık, elleri kuşaklarındaki silahlığa yerleştirilmiş kulaklılarında olan levendler yürüyorlardı.

Bu alay pek alayişli, pek muhteşemdi. Gerçi İstanbul halkı böyle alayları çok görmüştü, ama bir denizi kendilerine ram etmiş, sıfırdan bir donanma meydana getirmiş Küffara en ağır darbeleri vurmuş iki kardeşin elçilerinin ve hediyelerinin meydana getirdiği böylesine bir alayı ilk defa görüyorlardı.

Muhiddin Reis'in alayı yavaş yavaş Sirkeci üzerinden, Ayasofya doruğuna doğru yürüyor, kendilerini takipeden me-

raklı kafileleri de onlarla birlikte bu yolu takip ediyorlardı. Nihayet yarım saatlik bir yolculuktan sonra eski sarayın büyük kapısına gelmişlerdi. Burada kendilerini sekbanbaşı ile yeniçeri ortalarından bir aga ve tersane amiri karşılamışlardı. Has bahçeye giren kafile öylece kubbe altına doğru ilerlemişlerdi.

Muhidden Reis kubbe altında önce sadrazam Hersek Ahmed Paşa tarafından kabul edilmişti. Bu kurt ihtiyar veziriazam, Muhiddin Reis huzura girdiği vakit, kendisine şöyle bir bakmış, sonra da yerinden kımıldamıştı.

— Hoş geldin evlad... Hoş geldin reis...

demiş, elini öpmesi için uzatmıştı.

Muhiddin reis, derhal eğilmiş, devlete pek büyük hizmetler ifa etmiş olan bu veziriazamın elini öpmüş sonra da başına koymuştu.

Veziriazam Hersek Ahmed Paşa, şimdi karşısında pek müeddebane duran, yüzü deryaların tesiri ile tunçlaşmış bu tüvana reise dikkatle bakıyor, bu simada aşina bir yüzün hatlarını arar gibi oluyordu.

Veziriazam, Muhiddin Reis'i tedkik ederken, deryaların adamı da bir el işareti ile hemen gerisinde duran iki levendin ellerindeki bir mücevher kutusu ile bir murassa İtalyan kılıcını sadrazama takdim etmişti.

Hersek Ahmed Paşa, hediyeleri almış kabul etmiş ve Muhiddin reise divanda yere konmuş bir şilteyi işaret ederek,

— Otur, demişti.

Muhiddin Reis şilteye çökerken, iki levendi de sağ ve solunda yer almış bulunuyordu.

Hersek Ahmed Paşa, bir müddet nafiz nazarları ile Muhiddin Reis'i süzmüş sonra sormuştu.

— Reis, duyarız ki, Magrib suları korsanlarımızın, reislerimizin teshir ettiği yerler olmuş doğru mudur?

Muhiddin reis, gayet müeddeb, sadrazamın sualine cevap vermişti.

— Doğrudur veziriazam paşa, doğrudur. Magrib suları cennetmekan Sultan Beyazıd Han Gazi zamanında Magrib sularına gönderilen Kemal Reis zamanından beri teshir edilmiştir.

— Kemal Reis, İspanya sularında pek çok işler başarmış, bundan haberimiz vardır.

— Evet efendimiz, pek çok Endülüs Müslümanı İspanyalı kafirin elinden halas oldu. Şimdi şimali Afrika'da ve Cibralta'nın dışında Fas'da pek çok İspanyalı Müslüman var.

— Deryalardaki durumunuz nedir reis:

— Evvel Allah sonra devletin sayesinde Barbaros kardeşler, dini Mübin için cihad ederler. Gece demezler, gündüz demezler deryaları dolaşırlar. Kafiri kovalarlar.

— Barbaros karındaşlar kuvvetli midir? Kendilerine bağlı sefinelerin ve reislerin adedi çok mudur?

— Efendimiz, Barbaros karındaşlar gözünü budaktan sakınmayan derya reisleridir. Onlar için çokluk mühim değildir. Kafir ne kadar kavi olursa olsun üzerine varmaktan çekinmezler. Bu cüretleri de deryalardaki tecrübeleri ile birleşince Magrib sularında dolaşan Türk korsan reislerini onlara bağlamağa kafi geldi. Şimdi Barbaros karındaşların emrinde 12 çektirme ve kadırga ile Magrib sularının en namdar reisleri vardır.

— Bunca işi bu karındaşlar bu on iki tekne ile mi yaparlar?

— Beli efendimiz...

— Kafir donanması pek kavi imiş, duyduğumuza göre yalnız İspanyalu emrindeki donanma Barbaros karındaşların emrindeki donanmadan birkaç misli fazla imiş. Bu teknelerle vafir donanmaya nasıl karşı dururlar?

— Efendimiz, kâfir donanması hep bir arada dolaşmazlar. Barbaros karındaşlar da onları kollarlar. Beşi onu bir araya geldimi, çullanırlar ve işlerini bitirirler.

— Doğru söylersin reis oğlum, ama Magrib sularında yalnız İspanyalu kafiri bulunmaz. Daha düne kadar Devleti Aliyyenin başına dert olmak isteyen Ceneviz ile Venedikli de var. Ayrıca Fransalu da o sularda. Bu kafirlerin cümlesi pek vafir bir donanma çıkarırlar.

— Doğru söylersiniz efendimiz... ama kafirler arasında ayrılık var. Venedikli, Cenevizliyi çekemez. İspanyalu ise Fransız'ı. Size ayandır efendimiz, Venedikli de, Cenevizli de tüccar insanlardır. İsterler ki Frengistan'ın ve deryaların ticareti kendi ellerinde olsun. Hem sonra Fransalu, İspanyaluyu pek sevmez. İstemez ki deryada İspanyalu, Fransaludan akdem olsun.

Hersek Ahmed Paşa, Muhiddin Reis'in verdiği bu cevap üzerine bir müddet susmuş, Magrib'ten gelen bu yağız delikanlıyı pek derinden tedkike başlamıştı. Öyle anlaşılıyordu ki, Hersek Ahmet Paşa, Muhiddin Reis'in verdiği bu cevapları kendisinden beklemiyordu. Halbuki Akdeniz'in sert rüzgarı ve denizin yaktığı, esmerleştirdiği yüzü ile bu delikanlı mesabesindeki reis. Devleti Aliyyenin sadrazamına birkaç kelime ile bütün Akdeniz siyasetini izah edivermiş ve sadrazamı hayretler içinde bırakmıştı. Bunun için de sadrazam Muhiddin reise bir başka sual sormuş, Barbaros kardeşlerin yanındaki reislerin de böylece ne kıratta insanlar olduklarını anlamak istemişti.

— Baka reis... sen Barbaros karındaşların yanında nesin?

Muhiddin reis, sualin manasını derhal anlamıştı.

— Efendimiz, kulunuz Barbaros karındaşların yanında henüz kemal derecesine ulaşmamış, öyle birinci sırada bir reis değilim. Bizden akdem pek çok reisler vardır. Yahya Reis,

Deli Cafer Reis, Kara Hasar reis, Deli Mehmed reis... bunlardan birkaç tanesidir.

— Pekiii... ya Barbaros karındaşlar bu reislerden birisini niye göndermedi de, senin gibi tüyü yeni sertleşmiş bir reis gönderdiler?

Muhiddin Reis bu sözlerin gerisindeki manayı anlamakta güçlük çekmemişti. İhtiyar veziriazam, kendisini bu vazifeyi yapmak için pek genç ve tecrübesiz buluyordu. Hersek Ahmed Paşa'nın bu sözleri açıkça bir hakaret değildi ama, küçümseyen bir ifade taşıyordu. Muhiddin Reis bu sözlerden rahatsız olmuş, onun deryalar kadar engin ruhu sıkılmıştı. Ama buna rağmen saraya adabına daha ilk adımda saygısız olmak istememiş, hatta böyle bir saygısızlığı yapmayı, kendisine verilen vazife ile bağdaştıramamıştı. Bu sebeple, sadrazamın sözlerine hafifçe gülümsemiş, sonra cevap vermişti.

— Efendimiz, vakit deryalar vaktidir. Küffar üzre cihad bizim için bir farzdır. Bu mevsimde reislerin hepsi küffar üzerine cihad ederler. Bu mevsimde kafirin tüccar kalyonları İtalya sahilleri ile Sardunya, Korsika, İspanya, Sicilya arasında mekik dokurlar. Bunlarda vafir ganimetler vardır. Onun içindir ki, Barbaros karındaşlar mühim reislerini bu işlere sevkederler. Deniz ve derya zamanı bu reislerden hiç birisi geri kalmak istemez. İçlerinde en gençleri ben olduğum için beni seçtiler. Barbaros karındaşlar beni seçerlerken bir başka noktayı da düşünmüş olsalar gerektir.

Bundan ayrı olarak bu mevsimde kâfir donanması da deryadadır. Şimali Afrika'da gözü vardır kafirin. İspanya'dan kurtarılmış Endülüslülerin acısı henüz dinmedi. Bu mazlumları da korumak vazifemizdir.

Muhiddin Reis'in sözlerinden Hersek Ahmed Paşa bir kere daha hayrete düşmüş, ancak reisin sözlerinin bir noktasına takılmıştı. Bunu da sormaktan kendisini alamamıştı.

— Baka reis... Barbaros karındaşların seni seçerlerken bir başka noktayı da düşündüklerini söyledin, bundan muradın nedir ki?

Muhiddin reis, bu sözü söylediğine o anda binlerce defa pişman olmuştu. Fakat bir defa söylemişti, şimdi izah etmek lazımdı. Sadrazamın yüzüne bakmadan da cevap vermişti.

— Efendimiz... bilirsiniz biz deryaların üzerinde dolaşırız. Bu iş, bize merhum anamızın ağasından kalmadır.

— Merhum ananın ağası kimdir?

— Merhum anamızın ağası, cennetmekan Sultan Beyazıd-ı Veli Han Gazi hazretlerinin İspanyalu üzerine gönderdiği Kemal Reis'tir efendimiz.

Sadrazam o vakit gayri ihtiyari bir

— Yaaa... çekmiş, sonra da Muhiddin Reis'in gönlünü almak istemişti.

— Baka reis, sen soydan deryalı imişsin de haberimiz yokmuş. Bunu evvel neye söylemezsin evlat. Kemal Reis, zorlu bir derya kaptanı idi. Onun devleti Aliyyeye nice büyük hizmetleri vardır. Şimdi anlarız ki, Barbaros karındaşlar yalnız deryaların adamı değil, aynı zamanda meydanı siyasette de usta insanlarmış.

— Estağfurullah efendimiz... estağfurullah... Barbaros karındaşların da bizim de siyaset ne haddimize... Devleti Aliyyenin bunca vezirleri, beylerbeyleri, kadı askerleri dururken bizim sanımız, adımız anılır mı veziriazam paşa...

— Barbaros karındaşlar buraya seni göndermekle en büyük işi başardılar. Efendimiz padişahımız Sultan Selim Han Gazi... bunu duyunca sevinecek. Padişahımız efendimizin Magrib'e karşı bir nice düşünceleri vardır. Ola ki bu düşüncelerini seninle bile görüşür.

Sadrazam bu sözleri söyledikten sonra Kubbe altı ket-

hudasını çağırtmış ve iç saraya haber ulaştırmasını, Padişahın huzuruna çıkmak istediğini bildirmişti.

Bir müddet sonra gelen kethüda, saray tarafından beklendiklerini ve padişahın kendilerini huzura kabul edeceklerini haber verdi. Sadrazam Hersek Ahmet Paşa yavaş yavaş yerinden kalktı. Muhiddin Reis de kalkmıştı. Önde sadrazam, arkasından vezirler, beylerbeyleri, kadı askerler olduğu halde, iç sarayı humayuna yöneldiler. Muhiddin reis, eski saraydaki bu debdebe ve darattan gözleri kamaşmış, solakların, iç oğlanların etraflarında pervane misali dönmelerini hayranlıkla seyretmişti.

Kafile iç sarayı hümayuna girdiği vakit Muhiddin Reis'in gözleri adeta kamaşmıştı. Gördüğü manzaradan dolayı gaşyolmuş, Osmanlı sarayındaki bu debdebe kendisini teshir etmişti. Nihayet Muhiddin Reis ile Sadrazam. Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin inşa ettirdiği Marmara'ya ve boğaziçine hakim noktadaki uç saraya varmışlardı.

Uç sarayın dış kapısı önünde keçekülahlılar, yeniçeriler ve solaklar muhteşem kıyafetleri içinde adeta heykelleşmiş birer abide gibi sanki nefes bile almadan duruyorlardı. Elleri kuşaklarının içindeki silahlıklarına yerleştirilmiş palalarında öyle dimdik sadrıazamın içeri girmesini bekliyorlardı.

Sadrazam Hersek Ahmed Paşa, yavaş adımlarla uç saray muhafızlarının arasından geçmiş aynı ağır adımlarla yürümüş ve iç kapıdan içeri dahil olarak gözden kaybolmuştu.

Bir müddet kafile dışarıda beklemişti. Neden sonra içeriden çıkan bir iç oğlan, kapıdaki solakların başına bir şeyler söylemiş, o da Kafile içinden huzura girmek için vaktin gelmesini bekleyen Muhiddin reise yönelmiş onu almış uç sarayın kapısından içeri buyur etmişti.

Muhiddin reis, saraydan içeriye girerken kalbinin hızla çarptığını, renginin sarardığını hissetmiş, lakin heyecanını

göstermemişti. Şimdi içinde tarif edilmez bir heyecan kasırgası esiyor, bütün vücudu anlayamadığı, bilemediği bir sarsıntı ile titriyordu.

Kolay değildi bu. Muhiddin reis, deryaları belki dize getirebilecek gücü gösterebilirdi, ama bir Osmanoğlu'nun huzuruna girmeyi asla düşünmemiş. Bir Osmanoğlu'nun huzurunda nasıl duracağını, ne söyleyeceğini hiç mi hiç aklına getirmemişti. İşte şimdi, bu muhteşem devletin padişahı, ulu Selim Han Gazi'nin huzuruna giriyordu. Muhiddin reis, korku ile heyecanın meydana getirdiği bir haleti ruhiye içinde titreyen adımlarla açılan kapıdan huzura vardığı vakit, Padişah Cihan-ı Alem Sultan Selim Han Gazi'nin yüzüne bakamamış sadece onun, divana benzeyen bir taht üzerinde müheykel ve müşekkel silüetini görmüştü. Muhiddin Reis'in üzerinde padişahın bıraktığı ilk tesir bu olmuştu.

Muhiddin Reis ayağının bağının çözüldüğünü zannetmiş, bir an şaşırmış sonra kendisini derhal toparlamış ve Osmanlı saray adabına göre, padişahı filalem olan Selim Han Gazi'nin yüzüne bakmadan yürümüş, ayaklarına kapanmış ve öpmüştü.

Sultan Selim Han Gazi, deryalar ötesinden gelen bu tüvana korsan reisine bakmış, hayranlığını yüzüne vuran bir ifade ile onu tetkik etmişti.

Muhiddin reis, elleri göbeğinin üzerinde kavuşmuş, huzurda ayakta duruyordu. Padişah bir müddet daha Muhiddin Reis'i süzmüştü. Padişahın solunda ve elleri göbeği üzerinde kavuşmuş el pençe divan duran sadrazam Hersek Ahmed Paşa, nafiz nazarlarla Muhiddin Reis bakıyor, arada sırada kaçamak da olsa padişahı da süzüyordu.

Sultan Selim Han Gazi, bir müddet de Marmara ve boğaza bakmış sonra konuşmuştu:

— Baka reis... Magrib sularında küffar ne alemdedir?

— Sultanım... önce Allah'ın, sonra şevkatlu efendimizin izni keremi ile kâfir ne yapacağını şaşırmıştır.

— Duyarım ki Barbaros karındaşlar diye iki karındaş dinü devlete büyük hizmetler ifa ederlermiş bu nicedir?

— Sayei şevketanede sultanım...

— Küffar kavi midir?

— Devleti Aliyyeniz yanında sözü edilir mi sultanım? Küffar kim ola ki?

— Sen bir yavuz kişi imişsin reis...

— Haşa sultanım... haşa... sultanımızın yanında biz sadece kuluz.

— Barbaros karındaşlar bir çok işler başarmış yavuz kişiler olduğu kulağımıza gelir. Duyarız ki, emirleri altında bir çok yavuz reisler varmış, küffar kasabalarını şehirlerini vururlar, sefinelerini yakarlarmış...

— Beli sultanım... doğrudur. Bütün küffar yakası kullarınızdan korkarlar. Sefer ayları barınacak yer ararlar.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, Muhiddin Reis'in bir kaç cümle içinde verdiği cevap üzerine, gözlerini sadrazam Hersek Ahmed Paşa üzerine çevirmiş ona baktıktan sonra,

— Ne dersin lala... yavuz kişiler değil mi? diye sormuştu.

Hersek Ahmed Paşa, huzurda bulunmasına ve padişah üzerinde az çok bir nüfusu olmasına rağmen, pek celalli ve sert olan Yavuz Selim Han Gazi'nin huzurunda konuşmayı adeta bir can meselesi telakki eder, daima ihtiyatlı cevaplar verirdi. Padişahın bu suali üzerine yine pek müeddeb, pek hürmetkar fakat çekingenliği her halinden belli bir sesle ve yavaşça,

— Beli Sultanım... Meis doğru söyler.

— Doğru söylersin lala... ben de anladım ki Barbaros karındaşlar diyarı küfr'de bizi aratmazlarmış.

— Beli sultanım... Sayei Devlet'de pek çok işler başarmışlar...

— Bize nice yardım yaparız lala...

— Efendimiz devleti Aliye kâfir deryalarında da kendisi için pek çok şeyler yapar... Orduyu hümayun küffar içlerinde seferde iken, devletin koruduğu korsanlar, kafirin gerisini deryalardan vururlar.

— İspanyalu... Venediklü... Cenevizlü'de vafir donanma ve leşker var.

— Beli sultanım... ama kullarınızın da var... kullarınız dinü devlet için vuruşurlar... küffar yağma için.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, tekrar Muhiddin reise dönmüştü. Muhiddin Reis ise, padişahı filalem ile sadrazamı arasında geçen konuşmayı büyük bir dikkatle dinlemişti.

— Baka reis... Fas sultanı ile Barbaros kullarımız arasında dostluk nicedir?

— Efendimiz... kullarınız ile Fas sultanı arasında dostluk eyidür. Ama sultanın sözlerine inanmak pek caiz olmaz. Onun için kullarınız, muhkemce kalmak için zorlu olmak dilerler.

— Zorlu olmak için nice şey lazımdur?

Yavuz Sultan Selim Han Gazi gibi bir padişahın bu sualine verilecek cevap hakikaten pek dikkatli olmayı icap ettiriyordu. Zira söylenecek en aykırı bir söz kellenin gitmesi demekti. Onun için Muhiddin reis, pek dikkatli bir şekilde ve yavaşça,

— Sultanım... Sayei Devlet'de ve saltanatınızda bugüne kadar çok şeyler yaptık. Bundan sonra da sultanımızın fermanına boyun eğeceğiz. Devletiniz için boynumuz kıldan incedir. Siz ferman edecek, biz de yapacağız efendimiz.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, Muhiddin Reis'in bu cevabından hoşlanmıştı.

— Baka reis... sen yalnız bir derya reisi değil, iyi kelam etmesini de bilirsin. Palan gibi dilin de keskin... bir hoş adamsın.

— Sultanım bizim ne haddimiz... Bizim palamız da, dilimiz de dinü devlet için bunca hizmet veren kulların yanında sözü edilmez... söylenmez bir nesnedir. Bizim haddimiz mi sultanım...

Yavuz Selim Han Gazi Muhiddin Reis'in cevabı üzerinde onun gözlerinin içine sanki delecekmiş gibi bakmış sonra da memnuniyetini ifade eden bir şekilde,

— Pek hoşlandım senden reis... senin gibi kullarım oldukça dinü devlet küffar önünde daim muzafferdir.

Padişahın bu sözleri üzerine Muhiddin reis, bir defa daha yere kapanmış ve Sultan Selim Han Gazi'nin ayaklarını öpmüştü.

Artık mülakat bitmişti. Padişah bunu ellerini çırparak ihsas etmiş, arkasından Hersek Ahmed Paşa öksürmüş ve Muhiddin Reis çıkmak üzere geri geri gitmişti. Tam bu sırada Sultan Selim Han Gazi, bir el işareti ile Muhiddin Reis'i de sadrazamı da durdurmuş ve emretmişti.

— Baka lala... Bu civan reisin bir dediği iki olmaya... tersane kethudasına ermeyle kim, reis kulum, kapudan kulumuz Maslahaddin ile görüşe...

Sadrazam Hersek Ahmed Paşa da, Muhiddin Reis de, padişahın bu sözleri üzerine baş eğmişlerdi. Sadrazam,

— Ferman sultanımızındır, demiş ve huzurdan çıkmışlardı.

Muhiddin Reis padişah Sultan Selim Han Gazi ile huzur görüşmesinden sonra bir hafta kadar İstanbul'da kalmıştı. Bu bir haftalık müddet içinde Barbaros kardeşlerin elçisi her tarafta büyük itibar ve iltifat görmüş, her yerde beklemediği bir hürmetle karşılanmıştı.

Muhiddin reis, bu bir haftalık müddetin hemen büyük bir kısmını tersanede geçirmişti. Burada Türk kaptanlarla tanışmış, kapudan paşa ile görüşmüş, Padişah'ın görüşmesini ferman ettiği Muslihiddin Reis'le uzun müzakereler yapmış, Magrib suları ve küffar hakkında pek faydalı bilgiler vermişti.

Nihayet hareket günü gelmiş çatmıştı. Muhiddin Reis'in filosu çıkacakları uzun seferin bütün hazırlıklarını ikmal etmişlerdi. Sultan Selim Han Gazi de Muhiddin Reis'in hareketinden önce Barbaros kardeşlere ve Magrib sularında gezen bütün reislere menşurlar tanzim ederek kendisine göndermiş ve tersaneden tefrik edilen bir kaptanı da Magrib'e, Barbaros kardeşlerin yanına Muhiddin reisle birlikte göndermişti.

Hızır Barbaros İspanya Sularında

Muhiddin Reis'in İstanbul'a elçi sıfatı ile gönderildiğinin hemen ertesinde Hızır Reis de, Endülüs Müslümanlarını kurtarmak maksadı ile İspanya sularına yelken açmıştı. Emrinde 6 çektirme ve barça vardı. Niyeti kurtarabileceği kadar Müslümanı Şimali Afrikaya taşımak, İspanya'da Hristiyanların zulmüne terkedilmiş Müslüman bırakmamaktı.

Yedi gemiden ibaret Barbaros Hızır'ın emrindeki filo kah rüzgar, kah yelkenle ve avlana avlana İspanya sularına varmış Valansiya kalesinin doğusunda kalan İbisa adasına gitmişti. İbisa adası halkı beklenmedik bu baskın sonunda Hızır Barbaros'a aldığı esirleri iade etmek için yüklüce bir fidye vermiş, Hızır Barbaros da 12.000 altın alarak daha cenuba, Alasante kalesine doğru yelken açmıştı. Bu kale o vakitler İspanya'nın en güvenilir ve sağlam kalelerinden birisi olduğundan, İspanyollar buraya haylice ehemmiyet verirlerdi. Hızır Barbaros bunu bildiği için, Alasante'yi vurmamış, fuzuli bir çatışma çıkarmamak için Alasante kalesinin hemen deni-

zinde bulunan ve Alasente burnunun birkaç mil açığındaki Deli Mehmed ile bu adaya demirlemişti.

Bu ada ile daha cenubunda bulunan Sıçancık adası, İspanya'dan kaçan Hristiyanların kin, intikam ve zulmünden firar eden Endülüs Müslümanlarının şimali Afrika'ya gidebilmek için daima tercih ettikleri iki ufak ada idi. Gerçi burası İspanyol suları idi ama, Türk korsanları bu iki ada etrafında pek sık görüldükleri için diğer İspanya sahillerine nispetle daha emin ve kurtuluş imkanları o nispette fazla idi.

İşte Hızır Barbaros da bunun için buraya gelmişti. Barbaros kardeşlerin limana demirledikleri haberi süratle adanın gizli yerlerinde saklanmış olan Müslümanlar arasında duyulmuştu. Şimdi Hızır Barbaros'un teknelerinin demirli bulunduğu küçük limana akın akın bir göç başlamıştı.

Hristiyan zulmünden dehşete düşmüş bu zavallı Endülüslü Müslümanlar, Barbaros kardeşleri de, kendilerini Afrika sahillerine taşıyan diğer Türk korsanlarını da adeta kucaklarcasına bağırlarına basmak istiyorlar, onlara sadece canlarını değil, ırz ve namuslarını da kurtaran insanlar gözü ile bakıyorlardı. O gün de öyle olmuştu. Hızır'ın gemileri daha limana demirlerken sahillerde biriken Müslümanlar tekbirler getirerek Hızır Barbaros'un gelişini adeta ismi ile müsemma Hızır Aleyhisselam'ın gelişi gibi huşu ve vecd içinde karşılaşmışlardı. Hızır Barbaros derhal karaya çıkmış ve bu zavallı felaketzede Müslümanları parti parti ayırarak, gemilerden gelen filikalarla, sahillerde buldukları teknelerle barçaya ve çektirmelere taşıtmıştı.

Hızır Barbaros'un bu seferde aldığı zavallı Müslümanların adedi binden fazla idi. Gerçi barçada bir hayli yer vardı ama, burada kurtarılmak için bekleyenler de bunlardan ibaretti.

Karadaki Endülüslülerin gemilere nakli bittikten sonra Hızır Barbaros, demir almış ve cenuba Sıçancık adasına rota

tutmuştu. Bütün yol boyunca kurtarılan Müslümanlar dua etmişler, göz yaşlarını tutamamışlar, kurtuldukları için Allah'a dua etmişlerdi. Nihayet birkaç saatlik bir yolculuktan sonra altı parçalık filo, Sıçancık adasına demirlemişti. Gemiler oradan da binden fazla Müslümanı alarak demir kaldırmışlar ve cenuba Septe boğazına doğru yelken açmışlardı.

Hızır Barbaros, iki binden fazla Müslüman ile üç dört günlük bir yolculuktan sonra Septe boğazından dışarıya Atlas okyanusuna çıkmış, sahili takip ederek bir günlük bir yolculuktan sonra karaya uzun bir dil gibi giren Atlas okyanusunun bu körfezinin ta sonunda bulunan ve hakikaten mükemmel bir kale olan Ezine kalesinin önünde demirlemiş ve İspanya'dan beri misafiri bulunan Endülüs Müslümanlarını kaleye çıkarmıştı.

Hızır Barbaros, Ezine kalesinde durmadan derhal yelken açmış ve şimale, Septe boğazına doğru seyretmeğe başlamıştı.

Müsait bir rüzgarla ve hiçbir kâfir teknesine rastlamadan Septe boğazından Akdeniz'e giren Hızır Reis, İspanya sahillerini takip ederek önce Erzaneraiyi, sonra Malaga kalesini vurmuş, bir çok ganimet almış, pek çok esir tutmuş ve bu hamulesi ile rotasını Cebre adasına doğru çevirmişti.

Hızır Reis, Akdeniz'deki bu uzun yolculuğu sırasında iki Ceneviz parçasını da vurmuş, onları hamuleleleri ile yedeğine almış ve on günlük bir yolculuktan sonra Cebre adasına demirlemişti.

Cebre adasında adeta bayram havası esmişti. Hızır Barbaros, bu sefer mükemmel bir iş yapmış, önce iki binden fazla Müslümanı kurtarmış, ondan sonra da iki İspanyol kalesini vurmuş, Cerbe'ye gelirken de çuha ve kıymetli kumaş yüklü iki Ceneviz teknesini yedeğine almıştı. Bu büyük bir işti. Hızır Barbaros elindeki esirleri ve malları derhal satmış ve bu satıştan pek kazançlı çıkmıştı.

İshak Cerbe'de

Cerbe'de Hızır Barbaros'u asıl büyük sürpriz beklemekte idi. 1513 yılı baharında giriştiği seferden Cerbeye döndüğü vakit Hızır Barbaros, orada kendisini ağası, İshak'ın beklediğini görmüş, bundan pek memnun kalmıştı. İki kardeş sarmaş dolaş olmuşlar, hasretliklerini böylece gidermişlerdi.

Hızır Barbaros'un çektirmesinin kıç kasarasında karşılıklı ipek şiltelere bağdaş kurarak oturan iki kardeş, derin bir sohbete dalmışlardı.

Hızır Barbaros, içindeki merakı bir an evvel yenmek, annesi ve haremi ile çocuğunun sıhhatini öğrenmek için can atıyordu.

— Ağam, nasıl oldu da Cerbe'ye gelmeğe karar verdin?

— Hızır, işler bozuldu. Allah geride kalanlara ömür versin, anamız rahmeti rahmana kavuştu. Karın ile oğlun Hasan sıhhattedirler. Kendilerine bir müddet yetecek kadar akçe bıraktım. Bu akçe onları birkaç yıl geçindirir. Gayri ondan sonra her hal bir icabına bakarız.

İshak'ın verdiği bu haberler Hızır Reis'i hem üzmüş, hem sevindirmişti. Annesinin vefatına çok mütessir olan Hızır Barbaros, karısının ve oğlu Hasan'ın sıhhatte olduğuna memnun olmuştu.

— Anamız... hasta mı idi ağam?

— Hayır karındaşım... yalnız hasretinize dayanamadı. Her gün Oruç ile senin adın dilinden düşmez olmuştu. Günler geçtikçe sarardı, soldu ve bir gün rahmete kavuştu. Son nefesinde bile ikinizin adı dudaklarından düşmedi ruhunu öylece teslim etti.

Hızır Barbaros bir müddet düşünceli, düşünceli sabit bir noktaya baktı sonra,

— Ağam, haremim. Hasan'ım nasıl iyiler mi? diye sordu.

İshak, gülümsedi, sonra cevap verdi.

— Hızır Karındaşım... tasalanma... Hasan'ın da yengemiz de her cihetçe iyiler. Yanlarında kafi miktar akçe de var. Gayri meraklanacak bir şey yok.

Hızır Barbaros'un gözleri nemlenmişti. Ağasının yüzüne bakmadan,

— Öyle dersin ağam... ama, bilmezsin Hasan'ımı ne kadar göreceğim geldi.

— Haklısın Hızır... haklısın... inşaallah yakın vakitte kısmet olursa gider Hasan'ını da, yengemizi de görürsün.

Hızır derin bir görüs geçirdi,

— İnşaallah... dedi ve ilave etti. Fakat ummam ki görebileyim.

— Neden Hızır karındaşım... neden ummazsın?..

— Burada işlerimiz çok... Küffar Endülüs'de başladığı din kardeşlerimizin imhasına, Afrika'da Magrib'te de devam etmek ister. Biz burada vazifeliyiz. Din ve devlet adına vazifelerimiz vardır. Buradan ayrılmaklığımız mümkün olmaz ağam.

İshak, birden hatırlamış gibi sormuştu.

— Hızır karındaşım... Oruç karındaşımız nasıl?

Hızır Barbaros, ağasına ne cevap vereceğin bir an şaşırmıştı. Ağasının kolunun kesildiğini söylemeli mi idi? Yoksa şimdilik susmalı mı idi? Buna bir karar veremedi, bir an bu hususu aklından geçirdi sonra derin nefes aldı, gözlerini yere indirdi ve konuşmağa başladı.

— Ağam, Golette'ya[1] bir baskına gitmiştik. Erkekçe vu-

(1) Bacaye.

ruştuk, lakin ağamıza söz dinletemedik. Az bir kuvvetle kaleye hücum etti. Kale bedenlerinin bir kısmı harap oldu ama, son hücumda ağamız ağır bir yara aldı... kolunu kurtaramadık. Sol kolu kesildi ağamızın...

İshak bu haberden fevkalade üzüldü, gözleri yaşardı ve kendisini tutamadı... ağlamağa başladı. Şimdi iki kardeş; Hızır Barbaros'un çektirmesinin kıç kazarasında karşılıklı ağlıyorlardı.

Becaye'ye Yeniden Taarruz

Oruç Reis, Becaye'nin önünde uğradığı mağlubiyetten sonra adeta deliye dönmüştü. Bu mağlubiyet onun gibi insanı sindirmeğe değil, bilakis daha büyük bir kuvvetle hücuma geçmesine vesile vermişti. Bu maksatla Hızır Barbaros'un Cerbe'de bıraktığı İshak'a derhal haber göndermiş ve mümkün olduğu kadar süratle yeni tekneler inşasını istemişti. Cerbe'de İshak bu hazırlıklarla meşgul olurken, Hızır Barbaros Akdeniz'de akınlarına devam ediyor bir taraftan da İspanya'daki Müslümanları kurtarmağa çalışıyordu. Bu arada Oruç Barbaros da yeni sefer için en geniş manası ile hazırlıklarına devam ediyordu.

Oruç Reis bu hazırlıklarla meşgul olurken şimali Afrika'daki asillere verilen bir sıfat olan Murabıtların idaresindeki kabileler de kendisine müracaat ederek Becaye'nin kurtarılmasını teklif etmişler, hatta bu mevzuda Oruç Reis nezdinde israr etmişlerdi.

Bu teklif Oruç Barbaros'un tam aradığı şeydi. Zira Murabıtların ellerinde, o devre göre iyi teslih edilmiş bir hayli cengaver mevcuttu ve bu ihmal edilir bir kuvvet değildi.

Aslen Berbari olan bu insanlar hakikaten gözü pek cen-

gaverlerdi. Bunlar kendilerini sevk ve idare edecek kudretli kumandanların elinde bu insanlar cidden harpçi olduklarını ispat edecek kabiliyette idiler. Oruç Reis de bunu bildiği için, hazırlıklarına daha da sürat vermiş ve kabile reislerine gönderdiği haberlerle vaki tekliflerini kabul ettiğini bildirmişti.

Nihayet bütün hazırlıklar ikmal edilmişti.

1513 yılı ağustosunun ortalarında Oruç Barbaros, seferden yeni dönmüş olan Hızır Barbaros'la birlikte Becaye'yi almak üzere hareket etti.

Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin emrinde 12 çektirme ve kadırga ile 1.100 levend ve serdengeçti vardı. Donanma Akdeniz'e açıldığı vakit iki kardeş bir araya gelmişler ve yapılacak harekatı görüşmüşlerdi. Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin yaptıkları plan şu idi: Filo önce Cicel'e hücum edecek, onu teslim alacaktı. Bu kalenin alınması, geri emniyetleri için pek lüzumlu idi. Zira bu ada Cenovalıların (Cenevizlilerin) elinde idi ve her vakit olduğu gibi, Cenovalılar İspanyollara daima arka çıkmakta idiler. Bu sebeple küçük de olsa bu kale mutlaka alınmalı idi. Ondan sonra da Becaye'ye rota tutulacak, her ne pahasına olursa olsun burası İspanyollardan alınacaktı.

Donanma bu harekat planı ile yoluna devam etmiş ve bir sabah erken saatlerde Cicel'in önüne varmıştı. Cenovalılar beklemedikleri bu hücum karşısında şaşkın dönmüşlerdi. Barbaros kardeşler, durmadan taarruza geçmişler ve kısa bir muharebeden sonra Cicel'i Cenovalıların ellerinden almışlar, muhafızları da forsaya çakmışlardı. Oruç Barbaros burada bir miktar adamını bırakmış ve Becaye'ye doğru yoluna devam etmişti.

Nihayet 1514 yılı ağustosunun ikinci yarısında Becaye'ye varmışlardı.

İspanyollar, Becaye'yi zaptettikten sonra burasını fev-

kalade tahkim etmişler, mevcut surlara ilaveten iç sur tabir edilen yeni surlar inşa etmişlerdi. Bu surlara da gayet mükemmel şekilde toplar tabiye etmişlerdi. Fakat Barbaros kardeşler, bilhassa Oruç Reis, bu kale bedenleri önündeki mağlubiyetlerini asla unutamamış, kale bedenleri ne kadar sarp ve kudretli olursa olsun onları yerle bir etmeyi kafalarına koymuşlardı. Becaye'deki İspanyol muhafızları beklenmedik bir zamanda kaleyi muhasaraya gelen kuvveti görünce şaşırmışlar, Oruç Barbaros'un elinden nasıl kurtulacaklarını düşünmeğe başlamışlardı.

Becaye kumandanı Raymon Karroz, bu hücumun öyle kolay atlatılabilecek bir taarruz olmadığına adamakıllı kani olmuştu. Bu sebeple elindeki bütün müdafaa imkanlarını seferber etmişti.

Oruç Barbaros, Becaye kalesi önüne geldiği zaman, vakit geçirmeden levendlerin ve serdengeçtilerin bir kısmını karaya ihraç etmiş, kendisi de bu ihraç kuvveti ile karaya çıkmıştı. Oruç Barbaros, ayrıca karaya birkaç tane de top indirmişti.

Levendler topları kalenin etrafına tabiye ederlerken, Barbaros Oruç da kendisine iltihak eden Berberi kabileleri reisleri ile müzakereye başlamıştı. Dağlı kabile reisleri ile Oruç Barbaros kurulmuş olan çadırların birisinde karşılıklı hücum planını yapıyorlardı.

Oruç Reis, bütün kuvvetleri şartsız ve kayıtsız kendi kumandası altına almıştı. Yaptığı plan basitti, donanma denizden Becaye'yi top ateşi altına alacak, kendisinin karaya çıkarttığı toplar da bu atışa iştirak edeceklerdi. Top atışı fasılasız bir gün devam edecek ve kale bedenlerinde açılacak gediklerden içeriye girilecekti. Fakat bu arada, Berberi kabileleri de bölük bölük ayrılacak, her birisinin başında levendlerinden birer takım bulunduğu halde kale bedenlerine doğru taarruza geçeceklerdi. Böylece düşman hem karadan, hem de-

nizden top ateşine maruz bırakılırken, Berberilerle levendler de ok, agribüz gibi silahlarla bu taarruza iştirak edeceklerdi.

Plan bu şekilde kararlaştırıldıktan sonra, Oruç Barbaros flama ile donanmaya ateşe başlama işaretini vermişti.

Hızır Barbaros, verilen işaret üzerine Akdeniz'in durgun sathında akisler bırakan ilk kumandayı vermişti.

— Toplar hep birden ateeeş...

Ve bu kumanda ile birlikte gökleri yırtarcasına bir taraka başladı. Bu taraka değil, sanki gök gürültüsü idi. Şimdi Türk donanmasının topları ateş kusuyorlar, tunç topların ağzından çıkan gülleler, mağrur İspanyolların müdafaaya yeltendiği Becaye'nin burçlarında tozu dumana katan isabetler kaydediyorlardı.

Türk topçuları pek yamandı. Her attıkları mermi mutlaka hedefini buluyor, çarptığı kale burçlarında veya bedenlerinde bir toz ve toprak sütununu havaya yükseltiyordu.

Denizden ve karadan açılan bu bombardıman saatlerce devam etmiş, kale bedeni adeta bir toz ve toprak bulutunun arkasında kalmıştı. Kale pek yaman bir şekilde bombardıman edilmiş, kale bedeninde bir çok gedikler açılmıştı. Oruç Barbaros, taarruz vaktinin geldiğini anlamıştı. Tam vakti idi. İspanyollar gedikleri kapatmadan yapılacak bir hücumla dış kale alınmalı idi.

Oruç Barbaros, emrindeki takriben 20.000 kadar berberi ile umumi bir taarruza kalktı. Fakat pek şiddetli çatışmalardan, çarpışmalardan sonra kalenin muhkem surları önünde, top mermilerinin açtıkları küçük gediklere rağmen netice almak mümkün olamadı.

Oruç Barbaros bu muvaffakıyetsizlik üzerine fevkalade üzüntüye kapıldı ve ricat emri verdi. Esasen gece de bastırmak üzere idi. O gece Oruç Reis'in gözlerine bir dakika uyku

girmedi ve sabahı güç etti. Günün ilk ışıkları ile birlikte gemilerden yeniden toplar ihraç ettirdi ve Becaye'yi kateden Vadii Summan '(Becaye nehri)'ın denize döküldüğü yerde müsait gördüğü noktalara tabiye ettirdi. Ondan sonra da bütün gün fasılasız devam eden bir top ateşi ile kaleyi yine toz, toprak bulutu içinde bıraktı. Muhasara dört gün devam etmişti. Bu dört gün içinde kale muhafızları nefes almak imkanını dahi bulamadılar ve Türk topları durmadan kalenin bedenlerini dövdüler. Denizden ve karadan fasılasız devam eden topçu ateşi, kale bedenlerini pek feci bir duruma sokmuş, her taraf delik deşik edilmiş, büyük gedikler açılmıştı. İspanyol muhafızlar ise, top atışlarının yapıldığı her günün gecesinde kale bedenlerinde açılan gedikleri kapamak için büyük bir gayret gösterdiler, fakat İspanyolların bütün bu çalışmaları neticesiz kaldı. Zira, ertesi günü başlayan topçu atışı, bir gece evvel taş, toprak ve molozlarla kapatılmış olan gedikleri yeniden tarumar etti. İspanyollar artık bitab düşmüşlerdi. Kalenin kaderi ertesi sabah, yani muhasaranın beşinci günü belli olacaktı. Oruç Barbaros, kati kararını vermişti. Kale bedenleri istediği gibi delik deşik edilmişti. Becaye kalesini artık hiçbir kuvvet onun elinden alamayacaktı. Yalnız Barbaros Oruç'un düşünemediği bir şey vardı. İspanyolların tahrikleri. Hakikaten İspanyollar para ile elde etmiş oldukları adamlarla, berberiler arasında muhasarayı kaldırmak, hiç olmazsa muhasaraya iştirak etmemelerini telkin etmek için pek büyük bir gayret sarfetmişlerdi. Bu adamların 20.000 Berberi arasında yaptıkları propaganda, pek zengin ve münbit olan arazideki mahsulün biran evvel kaldırılması şeklinde idi. Bu propaganda tutmuş ve Berberi cengaverleri arasında geniş taraftar bulmuştu.

Buna rağmen, Oruç Barbaros, Berberilerle bir konuşma yapmış ve onları kalenin düşeceğine ikna etmişti. Muhasaranın beşinci günü sabahla birlikte topçu atışı tekrar başlamış ve bir iki saat devam etmişti. Bunun üzerine de topçu ateşi

durunca Barbaros Oruç, Berberileri ve levendleri ile serdengeçtilerini başlarında kendisi olduğu halde yalın kılınç kale surlarının üzerine sevketmişti. Bu, umumi ve pek dehşetli bir taarruzdu. Barbasor Oruç, elinde palası etrafında yirmi kadar serdengeçti ve levendi ile kale bedenlerinde açılmış olan gediklerden birisine pek yaman, pek dehşetli bir hücum yaptı ve kaleye girmeğe muvaffak oldu. Onu takip eden Berberiler ve diğer levend ve serdengeçtiler de kaleyi birçok gedikten aşarak dış surlardan içeriye girmeğe muvaffak oldular. İspanyollar ise, mezbuhane bir gayretle dış surları müdafaaya çalışırken, Berberiler de iç surlarla dış surlar arasındaki evleri yağmaya başladılar.

Bu yağmayı, muharebere henüz bitmeden üzüntü ile seyreden Oruç Barbaros, yapacak hiçbir şey olmadığına kanaat getirdi. Bu arada iç surlarla dış surlar arasında müdafaaya çalışan beş yüz kadar İspanyol askeri esir edildi. İspanyolların büyük bir kısmı ise, pek sağlam olan iç kaleye sığındılar.

Oruç Reis, İspanyolların içi kaleye çekildiklerini gördükten sonra işgal ettiği dış surların muhtelif yerlerine levendlerini ve serdengeçtilerini yerleştirdi ve Berberilerin kaleyi terk etmelerini bildirdi.

Esasen dış surlar 20.000 Berberi cengaverini istiab edecek kadar da büyük değildi. O geceyi dışarıda ordugahta geçiren Berberiler, bütün gece yağma ettikleri malların taksimini yapmakla vakit geçirdiler.

Şimdi düşman İspanyollar ile muhasarayı yapanlar adeta içli dışlı olmuşlardı. Dış surların işgalinden sonra tam yirmi gün, pek şiddetli, dişe diş, cana can mücadelesi yapan kale muhafızları ile Barbaros Oruç'un kuvveti arasındaki mücadeleden de bir netice çıkmadı. İspanyollar hakikaten çok şiddetli bir müdafaa yapmışlardı. Oruç Barbaros'un barutu tükenmek üzere idi. Muhasaranın on beşinci günü Tunus hü-

kümdarından barut talep edilmiş, fakat sultan, Oruç Reis'in istediği barutu göndermekten çekinmişti.

Sultan Mulay Muhammed, İspanyollardan çekinmekle beraber, İspanyol kumandanının kendisine gönderdiği altınların cazibesine tutulmuş, Oruç Reis'in istediği barutu bu yüzden göndermemişti. Ayrıca Sultan Mulay Muhammed, Becaye'yi alarak bu kaleye yerleşecek olan Barbaros Oruç'un kudretinden de çekinmişti. Barbaros Oruç, bir defa bu kaleye yerleşirse taht ve tacının elden gideceğine kani idi. Sultan Mulay Muhammed biliyordu ki, tahtı, tacı ve saltanatı sallantıda idi. Buna rağmen, taht ve saltanatına İspanyolların altınlarını tercih etmişti. Sultan, Barbaros kardeşlerin İspanya devleti karşısında pek bir şey yapacaklarını da kabul etmiyordu. O düşünüyordu ki, Becaye, Barbaros kardeşler tarafından alınsa bile, İspanyolların buralara sevkedecekleri kudretli bir donanma ile Becaye'yi yerle bir edecekleri gibi kendi saltanatını da ortadan kaldıracaklardı. Fakat Sultan Mulay Muhammed bilmiyordu ki, Barbaros kardeşler yalnız değillerdi. Barbaros kardeşler, batı sularında birer serdengeçti korsan değil, fakat Osmanlı padişahı Sultan Selim Han Gazi'den aldıkları manevi kuvvet ve destekle buralarda cirit atıyorlardı. Eğer Sultan bu hususu idrak edebilmiş veya uzağı gören bir insan gibi hareket edebilmiş olsa idi, şimali Afrika'nın kaderi çok değişir, şimali Afrika'ya yeni, yeni yerleşmeğe başlamış olan İspanyollar buralardan tamamen uzaklaştırılır ve Batı Akdenizde tamamen bir Türk hakimiyeti altına girerdi. Böylece Hristiyanlık alemi Osmanlı orduları ile karadan zorlanır, mağlup edilirken, denizden de tehdit edilebilir, sahilleri tarumar edilir ve Osmanlı ordusunun ileri harekatı kolaylaştırılırdı.

Sultan Mulay Muhammed bunu düşünememiş, uzağı görememiş ve Barbaros kardeşlerin büyüğü Oruç Reis'in çok muhtaç olduğu ve kendisinden talep ettiği barutu göndermemişti.

Barbaros Oruç, boşu boşuna dört gün müddetle sultandan gelecek barutu beklemişti. Lakin bu bekleyiş boşuna olmuş, Oruç Barbaros küplere binmişti. Oruç Reis Sultanın bu hareketini İslam'a ihanet olarak vasıflandırıyordu. Oruç Reis'in bu düşüncesi yerinde idi, Sultan Mulay Muhammed, hakikaten İslam'a ihanet ediyordu.

Tunus sultanı Mulay Muhammed'in bu tutumu, Oruç Barbaros'u hayal kırıklığına düşürmüş, ayrıca fevkalade üzmüştü. Becaye kalesini tam alacağı sırada beklediği yardımı alamayışı cidden büyük bir talihsizlikti.

Oruç Barbaros, tam dört gün boşu boşuna barut beklemiş, fakat gelmemişti. Koca Oruç Reis, bu dört gün içinde sadece barutu değil, fakat bir başka şeyi de görmüş, duymuştu. Berberi kabilelerinin reisleri de artık muhasarayı kaldırmak istiyorlardı. Buna sebep olarak da, mahsulü kaldırmak isteyen cengaverlerinin huzursuzluklarını ileri sürüyorlardı. Hakikaten Berberi Cengaverler her vakit olduğu gibi, İspanyol altını ile aralarına girmiş olan casusların daimi tahrikleri ile huysuzlaşmışlar, harp etmek istemediklerini açıkça söylemekten bile çekinmez olmuşlardı.

Oruç Barbaros, bu durumu acı acı müşahede etmiş ve derin bir yeise düşmüştü.

Oruç Reis muhasarayı kaldırmak kararı verdiği muhasaranın 20.nci gününde büyük bir aksilikle karşılaşmış, bu aksilik hadisenin adeta tuzu biberi olmuştu.

Oruç Reis muhasaranın kaldırılması hususunda karar vermeden evvel arkadaşlarını toplamış onlarla durumu bir defa daha görüşmüştü.

Oruç Reis, şöyle konuşmuştu:

— Kardeşlerim... reislerim... evlatlarım. Becaye surları önünde tam yirmi gündür durmadan cenk veririz. Allah'ın inayeti ile kalenin dış surlarını teshir ettik. Lakin iç surlar pek

kavi. Muhasara müddetince durmadan devam eden topçu ateşi barutumuzu tüketti. Tunus sultanından barut istedik. Dört gündür barutu bekleriz. Fakat öyle görünür ki, sultan bize barut göndermek istemez. Sultanın bu hali İslam'a ihanettir. Ayrıca İspanyol kafiri de durmadan Berberiler arasında kötü sözler söyletir durur. Bu sözler de tesirini gösterdi. Berberiler, "Biz illa da mahsulümüzü kaldıracağız. Aldığımız ganimet bize yeter"der. Dururlar ve huysuzlaşırlar.

20 gün müddetle gösterdiğiniz ikdam, böylece düşünülmez. Buna bir tedbir gerek, nasıl tedbir düşünürsünüz?

Baba Oruç'un bu sözleri üzerine ortalığı, derin bir sükut kaplamıştı. Hiç kimse konuşmağa cesaret edemiyordu. Durum hakikaten müşkildi. Bunu Oruç Reis de takdir ediyor, fakat ricati kendine yediremiyor, bunu söylerse sanki gururu, izzeti nefsi tamamen yok olacak, şöhreti bir anda bitecek zannediyordu. Böyle bir hissin içinde idi. Reisler, Oruç Reis'i, baba Oruç'un haleti ruhiyesini çok iyi biliyordu. Bunlar baba Oruç ile yıllarca birlikte vuruşmuşlar, bundan evvel bu kale önündeki mücadelede gösterdiği şefaati, kolunu kaybedişini yakından bilen insanlardı. Onlar, Baba Oruç'un hiç bir tehlikeden kaçmadığını da pek yakından biliyorlardı. Nihayet reisler içinden bir genç irisi reis ayağa kalktı. O anda bütün gözler bu genç irisi reise dikilmişti. Bu reis, İstanbul'dan gelen Hızır'ın elçisi Muhiddin reisdi. Muhiddin Reis ağır, fakat gayet ciddi bir şekilde şöyle konuşmuştu:

— Beni bağışla Baba Oruç... hani sen sormasa idin, biz konuşamazdık. Sen sorduğun, senden destur çıktığı için fikrimizi söylemek isteriz.

Oruç Barbaros, bu genç irisi reise dikkatle baktı. Onu baştan aşağıya süzdü. Bu bakışlarda takdir, sevgi ve itimat vardı.

— Söyle Muhiddin reis... düşündüklerini açıkça söyle.

Sen de bizdensin hem sen bizden de akdem bu sularda kafire en ağır darbeleri vuran sultanın büyük reisi Kemal Reis'in de kız karındaşının oğlusun. Elbette söyleyeceksin. Sende dayının deryalar hasreti var... konuş.

Muhiddin reis, ortalıktaki sessizliği bozan gür sesi ile konuşmağa başladı:

— Baba Oruç... Reis kardeşlerim... cihat arkadaşlarım... Baba Oruç'un söylediklerini duydunuz. Barutumuz bitmiş... Sultana haber salmışız, fakat sultan barut göndermemiş. Ayrıca İspanya kafiri, Berberiler arasına da nifak sokmuş. Onlar, mahsülümüzü kaldırmak için biz gideriz derlermiş. Bunların hepsi bizim aleyhimize. Barutumuz olmazsa harp edemeyiz. Kaleyi muhasara etmek ise boşuna vakit geçirmekten başka bir şey değildir. Elimizdeki silahlar, iç kaleyi düşmandan almaklığımıza kafi gelmez. Zira kale pek muhkemdir. İspanyol kafiri de dayanır. Bunların hepsi bizim buralarda vakit geçirmekliğimize manidir. Bundan başka pek mühim bir sebep de, derya mevsiminin geçmek üzere oluşu ve bu sularda pek sert eylül fırtınalarının esmesi zamanının gelmesi. Hepiniz benden çok daha iyi bilirsiniz ki, eylül fırtınaları başlarsa bu sularda ne tekne dayanır, ne de insan. Benim fikrim, vakit geçirmeden muhasarayı kaldırmak ve hazırlandıktan sonra gelecek derya mevsimi tekrar Becaye'ye gelmektir.

Muhiddin Reis'in sözleri ortalıkta derin bir sükütun bir müddet devam etmesine yol açmıştı. Kimse konuşmuyor, kimse fikrini söylemek istemiyordu. Muhiddin Reis'in haklı olduğunu hemen hepsi, hatta Baba Oruç da tasdik etmişti, etmişti ama açıkça bunun doğruluğunu söylemek kendisine pek ağır gelmişti. Onun için reislerine ayrı ayrı baktı, sanki söylenecek sözün kendi fikri olduğunu ihsas etmek ister gibi baktı. Fakat yine kimse konuşmadı. Sonunda Baba Oruç hakiki hislerinin tam zıddı olan bir mütalea yürüttü.

— Reislerim... kardeşlerim... Muhiddin Reis'i dinlediniz. Söylediklerinin hepsi gerçektir. Ama ben...

Oruç Reis, bir arkadaşlarına bir de kesik koluna baktı. Yüzündeki ifade birden değişti. Baba Oruç, şu anda pek gaddar, pek zalim bir yüz ifadesine bürünmüştü. Birden coşar gibi, bağırır gibi konuşmasına devam etti:

— Yalnız ben bu sulardan, Becaye kalesinden gitmek istemem. Ben burada bir kolumu bıraktım. Gövdemi de bırakırsam ne olur? Hepimizin yolu bu değil mi, ha bir gün evvel, ha bir gün sonra... bu dünyanın sonu ölmek değil mi? Öyle ise neden muhasarayı kaldıralım? Eğer sultan bize barut vermiyorsa, sarayını basar alırız... eğer Berberiler gitmek istiyorlarsa... yolları açıktır gidebilirler. Biz bugüne kadar küffar üzerine yaptığımız seferlerde Berberilere güvenmedik. Biz, önce Allah'a, sonra da Osmanoğlu'nun büyüklüğüne güvendik. Biz Allah'ın yolunda yürür, arkamıza da Osmanlıyı alırsak, bizi hangi kâfir durdurabilir.

Öyle değil mi reislerim?... öyle değil mi kardeşlerim?...

Baba Oruç coşmuştu. Baba Oruç ölüme de, her şeye de adeta meydan okuyordu. Hiç kimse Baba Oruç'u böylesine coşkun ve kararlı görmemişti. Fakat ortada bir hakikat vardı. Bu hakikat, barut denen noktada düğümleniyordu. Barut olmazsa muhasara devam edemezdi. Yoksa hepsi kırılırlardı. Ölmek, Allah yolunda Din yolunda ölmek... cihat ederken şehit olmak, bütün Müslümanlar için arzulanan tek şeydi. Ama ölmeden evvel yaşamak ve İslam'ı ila etmek lazım değil mi idi? Körü körüne, pisi pisine ölmek ne kazandırırdı?

Evet bütün bunlar o toplantıda konuşulmuş ve neticede Baba Oruç ikna edilmişti. Muhasara kaldırılacak, bütün kış Cebre'de, Ciceli'de, Tarabulus'ta hazırlık yapılacak, hatta Fas'daki Türk ve Endülüslü korsanlara da haber salınacak ve

gelecek yıl derya mevsimi ile beraber Becaye'nin karı itmam edilecekti.

Baba Oruç, reisleri ile bu kararı verdikten sonra dağılmışlar, her birisi Becaye nehrinin (vadii Summan) mansabına sokulmuş teknelerine gitmişlerdi. Ertesi sabah suları çekilmiş olan nehir ağzından teknelerini yüzdürmek için gayret sarfedecekler ve Cerbe'ye doğru yol alacaklardı.

Ertesi sabah gün ışığı ile beraber çalışmalar başladı. Fakat sular öylesine çekilmişti ki, tekneleri değil yüzdürmek, hatta yerinden oynatmak mümkün olmadı. İspanyollar, Baba Oruç'un filosunun bu kritik durumunu iç kaleden pek büyük bir dikkatle takip ediyorlar, ne yapacağını görmek için büyük bir merakla ve sabırla bekliyorlardı.

Vakit bir hayli ilerlemiş, güneş birkaç mızrak boyu yükselmişti ki; ufukta 5 gemiden meydana gelen bir filonun, Becaye'ye doğru gelmekte olduğu görüldü. Bu haber Barbaros Oruç'a bildirildiği vakit, Koca Oruç, kırçıl kızıl sakalını koparırcasına avucu içinde tuttu; bir müddet gelen filoya doğru baktı... baktı... sonra da,

— Ne yapalım... takdiri ilahi... Allah bu Becaye'yi bize nasip etmeyecek galiba... diye söylendi ve nehir ağzındaki teknelerin yakılmasını emretti.

Oruç Reis'in yüzünde acı, buruk bir ifade vardı. Canından çok sevdiği teknelerinin yakılması emrini verirken gözleri adeta dolu dolu olmuştu. Barbaros Oruç'un verdiği emir pek sert, pek yüksek perdedendi. Sanki bu bir emir değil, avaz avaz bağırmaktı.

— Nehir ağzındaki tekneleri vakit geçirmeden yakın... bu teknelerin kafirin eline geçmesine fırsat vermeyin.

Ve Oruç Barbaros, ağzından çıkan bu emirden sonra süratle teknelerin bulunduğu yere varmış, emrini tekrar etmişti.

— Tekneleri vakit komadan yakın. Kafirin eline geçmesin.

Oruç Reis'in bu emrinden birkaç dakika sonra Becaye nehrinin ağzı alev alev yanan Türk çektirmelerinin yalazaları ile kapanmış, ortalığı kesif bir duman kaplamış... gemilerdeki cephanenin ortalığı sarsan infilakı arasında Oruç Reis ve arkadaşları da Baceye'den yavaş yavaş uzaklaşmışlardı.

Oruç Barbaros Becaye'den ayrılırken gemilerdeki esirlerle kıymetli ganimetleri de yanına almıştı.

İspanyol donanmasının böyle beklenmedik bir zamanda Becaye'ye gelmesi hakikaten pek garip bir tesadüftü. Aslında İspanyol donanması, Becaye kalesinin muhasarasından haberdar mı idi? Pek zannedilemez. Zira, kaledekiler Baba Oruç tarafından öylesine bir baskına uğramışlardı ki, İspanya'ya haber salmak mümkün değildi. Şu halde beş gemiden mürekkep İspanyol donanması Becaye önlerine bir tesadüf sonunda, daha doğru tabiri ile Becaye'nin Baba Oruç tarafından muhasara edildiğini bilmeden gelmişti. Halbuki meselenin aslı başka idi. İspanya, her yıl olduğu 1513 yılı son baharına girilirken, Becaye'deki askerlerini değiştirmek kararı vermişti. Bu iş için de gerekli hazırlıklar ikmal edilmiş ve beş gemiden ibaret bir İspanyol filosu Martin de Renate'nin kumandasında asker yüklü olarak Valansiya'dan yola çıkarılmıştı. İşte gelen donanma bu idi ve adadaki İspanyol askerlerinin yerine geçecek askerleri taşımakta idi.

İspanyol donanma kumandanı Martin de Renate bilmeden Becaye'deki İspanyol muhafızlarını da, İspanyol kalesini de kurtarmış oluyordu.

Oruç Barbaros ve arkadaşları, yerli kabileler dağılırlarken, yanındaki levendleri ile yola koyulmuştu. Yol bir hayli uzundu. Gidecekleri yer en azından 70 mil uzaklıktaki Ciceli idi. Uzun ve meşakkatli olan bu yolu Oruç Reis ve arkadaşları

dört günde ancak katedebilmişler ve Ciceli kalesine varmışlardı. Ciceli'nin bir hususiyeti vardı ki, bu kayda değer bir şeydir. Ciceli, aslında halkı tamamen korsan olan, hayatlarını korsanlıktan, yani deniz çapulculuğundan kazanan kimselerden ibaretti. Buranın bir de ufak kalesi vardı ki, bu kale yukarıda da söylediğimiz gibi, Baba Oruç Becaye'ye giderken Cenovalılardan zabtedilmiş ve bir miktar askerini o kaleye bırakmıştı. Bu sebeple yerli halk Barbaros kardeşlere karşı pek saygılı idiler.

Oruç Reis'in Becaye önlerinde muhasarayı kaldırmağa mecbur bırakıldığını, Tunus Sultanı Mulay Muhammed'in kendisinden talep ettiği barutu Oruç Reis'e göndermediğini ve Ciceli'ye doğru ricat ederek geldiğini haber almışlardı. Buna rağmen, devrin geçer akçe olan davranışının tam aksine kendisine pek büyük bir hüsnükabul göstermişlerdi.

Halbuki, devrin adetlerine göre, mağlup olmasa da muhasarayı kaldırmış bir kumandan olarak Oruç Reis'in fena karşılanması, eğer kuvvetleri varsa hatta pek fena bir durumda bırakılması gerekirdi. Lakin Ciceli'nin bu cefakar insanları bunların hiç birisini yapmamış ve Barbaros Oruç'a en büyük saygıyı göstermişlerdi. Bunda elbette ki, Barbaros kardeşlerin bütün Akdeniz'de isimleri etrafında meydana getirdikleri pek büyük ve hürmete layık şan ve şöhretlerinin geniş payı vardı.

Yorgun bir halde Ciceli'ye gelen Baba Oruç ve arkadaşları, limanda 24 oturaklı bir çektirme ile diğer iki tekne görmüşlerdi. Bu çektirme, daha evvelce buraya gelmiş bulunan Hızır Barbaros'un teknesi idi. Diğer iki tekne ise, Oruç Reis'in tekneleri idi.

Baba Oruç ve arkadaşlarına Ciceli'de gösterilen pek içten hüsnü kabul, onlarda bütün yol yorgunluğunu giderdi. O gece Oruç Reis ve arkadaşları rahat ve emin fakat pek derin bir şekilde uyudular. Sabahla birlikte Baba Oruç Hızır Reis'i çağırttı.

İki kardeş Ciceli kalesinin loş ve rutubetli bir odasında karşılıklı konuşmağa başladılar. Bu konuşmada iki kardeş pek ciddi bir takım kararlar etrafında tam manası ile anlaştılar. İki kardeş arasındaki konuşma şöyle cereyan etmişti.

Söze Baba Oruç başlamıştı,

— Baka karındaşım... Becaye kalesi bu sefer de elimizden kurtuldu. Lakin ahdım olsun ki, bu kaleyi mutlaka tes'hir edeceğim. Eğer bu kaleyi almadan ölürsem gözüm açık kalır.

— Doğru söylersin ağam... fakat öyle sebepler oldu ki, alamadık işte. Bu bizim aczimizden değil, daha çok hazırlıksız olduğumuzdan. Bir de yerli cengaverlerin İspanyol altınlarına kanıp mahsullerini bahane ederek muhasarayı terk etmek istemeleri de var. Ama tasa çekme ağam. İnşaallah ilk fırsatta Becaye'yi teshir edeceğiz.

— Doğru söylersin karındaşım ama, benim için tez. Bu kafirin bizimle alay etmesine gönlüm razı gelmez.

— Ağam, hangi kâfir bizimle alay edebilir ki, Deryalara çıktığımız vakit kaçacak delik arayan İspanyolu mu, yoksa Frenk kralı mı. Ya Venedikli veya Cenevizli mi? Hangisi buna cesaret edebilir. Onlar olsa olsa bir müddet için kellelerini elimizden ve palalarımızdan kurtardıkları için bayram edebilirler. Yoksa alay... ne hadlerine.

Oruç Reis, Hızır'ın bu sözlerinden sonra kardeşine sevgi ile bakmıştı. İçinden onu kucaklamak geçiyordu. Fakat bunu hiçbir vakit yapmayacaktı. Tabiatı bunu yapmasına mani idi. O, otoriter bir deryalar reisi idi. Hatta bu yüzden en yakını olan Hızır Barbaros ile dahi arasında daima bir mesafe bırakmış, diğer reislerle arasında öyle büyük fark gözetmemişti. Oruç Reis, Barbaros Hızır'ın sözlerinden sonra mevzuyu değiştirmişti.

— Baka karındaşım... Hemen yelken açacak Tunus'a gideceksin. Limanda üç gemi bunu fazlası ile yapmağa yeter.

Vakit geçirmeden yola çık ve Tunus'a var. Oradan münasip göreceğin birkaç tekne satın al.

— Başüstüne ağam. Derhal harekete hazırım. Destur verirsen bu gün yola çıkarım.

— Münasip olur karındaşım, münasip olur, zira bu teknelerle yapılacak çok işimiz var. Artık bu deryalar bizi zaptedemez. Kafir ne kadar kavi olursa olsun bu deryalar bizim olacaktır.

— İnşaallah ağam, inşaallah...

Ve iki kardeş sarmaştılar, Hızır Reis, ağasının elini öpüp hayır duasını aldıktan sonra hemen o gün yelken açarak Tunus'a doğru rota vermişti.

Hızır Barbaros, yolda hiçbir şekilde vakit geçirmeden doğruca Tunus'a gitti. Orada beklenmedik bir ziyaret olan bu gelişten sultan önce ürktü. Lakin Hızır Reis'in kötü bir maksatla gelmediğini pek kısa bir müddet sonra öğrendi. Hızır Barbaros derhal satın alacağı gemiler için temaslara geçti ve sonunda bir birinden güzel ve yeni dört kadırga ve çektirme satın aldı.

Tunus'da yeniden satın aldığı dört tekne ile yedi tekneden ibaret bir filo kurmuş olan Hızır Reis'in bu kuvveti hiç de küçümsenecek bir şey değildi. Yedi tekne, hayli kudretli bir filo demekti. Hele bu filo, Hızır gibi Barbaros kardeşlerden birisinin elinde olursa.

Hızır Barbaros dört yeni tekneyi bir hafta içinde dilediği gibi donattı. Bu hazırlıklar devam ederken limanda bulunan Türk korsanlarından yedi reis de ayrı ayrı gelerek Hızır Barbaros ile görüştüler. Bu yedi reis, batı sularında bir hayli isim yapmış korsanlardı ve her birisi kafire bir hayli pahalıya mal olmuş reislerdi.

Tunus limanında Hızır Barbaros ile yapılan bu görüş-

meler sonunda isimleri bütün Akdeniz'i tutmuş olan Barbaros kardeşlere yedi Türk korsan reisi de iltihak ettiler. Böylece Hızır Barbaros'un elindeki filo bir anda on dört gemiye çıkıverdi. Bu, devri içinde pek büyük bir kuvvetti. Hakikaten pek büyük bir kuvvet. Zira birer gemiye sahip Türk korsanları önünde tutunamayan Hristiyan ticaret ve harp gemileri 14 gemiden meydana gelmiş böyle kudretli bir Türk filosunun önüne ancak birleşik bir Hristiyan filosu ile çıkmaları halinde muvaffakıyet elde edebilirlerdi ve bu muvaffakiyet de cidden şüpheli idi. Zira, bu on dört gemiye kumanda edecek olanlar Barbaros kardeşlerdi ki, bunların isimleri bile bir filoyu tarumar etmeğe yetecek kadar meşhur ve hatta meşhur değil, Hristiyanlarca korkunçtu.

Burada bir başka büyük iltihak vuku buldu ki, Barbaros kardeşlerin batı sularında neden dolayı bulunduklarını ispata yeter bir delil olarak pek kıymetlidir.

Osmanlı imparatorluğunun sadece bir şarki Akdeniz deniz siyaseti değil, fakat bir de Batı Akdeniz deniz siyasetleri vardır. Bu siyasetin icabı, daha cennetmekan Sultan İkinci Beyazıt Han Gazi zamanında ortaya konmuş ve Kemal Reis 1885 yılında İspanya sularına gönderilerek kendisine verilen Endülüs Müslümanlarını kurtarma vazifesini pek mükemmel bir şekilde ifa etmişti. Kemal Reis'ten ve Sultan İkinci Beyazıt Han Gazi'nin vefatından hemen sonra padişah olan Sultan Selim Han Gazi, babasının batı Akdeniz siyasetini daha da kuvvetlendirerek bu sulara meşhur Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i kudretli on dört kadırga ile göndermiş, İspanya'dan şimali Afrika'ya göç edecek Müslümanları nakletmek işini vermekle beraber, batı sularında devletin deniz siyasetini de devam ettirmesini emretmişti.

İşte Hızır Barbaros'un Tunus'dan satın aldığı ve kendisine iltihak eden Türk korsanları ile birlikte filosunu on dört

gemiye iblağ ettiği sıralarda batı sularında ve Tunus'a yakın sularda seyreden Kurdoğlu Muslihiddin Reis de Hızır Barbaros'un Tunus'da olduğunu haber almış, Tunus'a dümen tutmuştu. Hızır Barbaros, gemilerini dilediği gibi donatmış, hareket etmek üzere son hazırlıklarını ikmali için lüzumlu emirleri vermişti. Barbaros kardeşlerin on dört gemiden ibaret kudretli filosu ertesi günü Akdeniz'e açılacaktı. Hareketlerinden evvelki günün ikindi vakti idi. Ufukta kalabalık ve kuvvetli bir donanma belirdi. Hızır ve arkadaşları derhal limandan dışarıya çıkmak hazırlıklarına geçtiler. Lakin bu hazırlıkların ikmaline meydan kalmadan, yelken kürek açıktan süratle gelen bir çektirme, aynı süratle limandan içeriye giriverdi. Bu teknenin direğinde al bayrak üzerine işlenmiş beyaz üç hilal vardı. Bu, Osmanlı İmparatorluğunun denizlerde dolaşan reislere verdiği bayraktı. Hızır Barbaros, gelen çektirmeden süratle bir filika ile ayrılan ve aynı süratle kendi çektirmesine gelen yağız bir reis görmüş. Reis, filikanın kıç üstünde dimdik duruyor, hamlacılar kürek çektikçe ileri geri şeklindeki bel hareketleri ile teknenin süratine uyuyordu. Filika mahirane bir manevra ile Hızır Barbaros'un çektirmesine rampa etmiş aynı çevik hareketlerle kıç üstündeki reis çektirmeye tırmanıvermişti. Bütün bu hareketler göz açıp kapayacak kadar kısa bir müddet içinde cereyan etmişti.

Bu tüvana reis süratle Hızır Barbasor'un bulunduğu kıç kasaraya seyirtmiş ve kendisini takdim etmişti.

— Ben Diyar-ı İklim-i Rum padişahı Sultan Selim Han Gazi'nin kâfir sularında sefere memur ettiği Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in reislerinden cihan alem, deryadil Hüseyin Reis'im.

Hızır Barbaros bu teklifsiz, fevkalade cüretkar, yaman denizci olan Osmanlı reisine baktı... uzun uzun baktı. Sonra toparlandı.

— Hoş geldin reis... Sultan Selim Han Gazi'nin derya kaptanı bizden ne ister ki?

— Bilmem Hızır Reis... sizinle burada görüşmek murad eder.

Hüseyin Reis'in getirdiği bu haber cidden pek mühim bir haberdi. Demek ki Sultan Selim Han Gazi'nin, derya kaptanı kendisi ile görüşmek murad edermiş. Bu teklif hem kendisi hem de ağası için pek büyük bir şerefti. Bir padişah kaptanı kendileri ile ilk defa böyle bir görüşme yapıyordu.

Hızır Reis, vakit geçirmeden cevap vermişti.

— Adını duyduğumuz devletimizin bu büyük kaptanını çektirmemizde ağırlamaktan pek zevk duyacağız. Kendilerini bekleriz.

Hüseyin reis, Hızır'ın verdiği bu cevap üzerine.

— Açıkta tramola vuran büyük reisimizdir. Destur verirseniz işaret versinler.

Hızır Barbaros, bunun üzerine aralarında kararlaştırılmış olan parolayı sormuştu.

— İşaretiniz nedir?

— Bir top atışı reis...

Hızır Barbaros derhal emir vermişti.

— Vardiya başı, sancak toplarından birisini ateşleyin...

— Başüstüne reis.

Ve akabinde sessizliği yırtan bir top sesi ortalığı inletti.

Hızır da, Hüseyin Reis de topun meydana getirdiği dumana rağmen gayri ihtiyari gözlerini açıktaki donanma istikametine çevirmişlerdi. Duman açıldıktan sonra açıkta tramola vuran filonun yelken kürek limana doğru geldiğini gördüler. Gemiler pruva nizamında seyrediyorlar bu sebeple adetlerini saymak mümkün olamıyordu. Hızır Reis, Hüseyin reise sormuştu.

— Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in emrinde kaç tekne var?

— On dört tekne reis... beş kadırga, altı tane 24 oturaklı çektirme ile 3 tane 18 oturaklı çektirme.

Hızır Reis, Osmanlı donanmasının bir hayli kudretli olduğunu anlamıştı. "Bu donanma ile çok şeyler yapılabilir" diye düşündü ve gelen donanmayı seyre başladı.

On dakika geçmemişti ki, başta Murdoğlu Muslihiddin Reis'in yüksek bordalı kadırgası olduğu halde Osmanlı donanması peş peşe gelerek limandaki demir yerlerine demirlediler.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in sancak kadırgasında, grandi direğinde al ipekten üç hilalli sancağın yerinde yeşil ipekten takriben 10 metre uzunluğunda bir sancak vardı. Yeşil sancak üzerinde ise, faetih suresi altın sırma ile işlenmişti. Yeşil sancak, rüzgarın tesiri ile nazlı nazlı dalgalanıyor ve donanmaya pek ihtişamlı bir mehabet veriyordu.

Hızır Reis, Kurdoğlu'nun sancak gemisindeki sancağa uzun müddet bakmış, adeta kendisinden geçmişti. Kafasından bir anda neler... neler geçmemişti ki. Hızır Reis, kendisini bundan çok daha kuvvetli ve kudretli bir donanmanın başında görüyor, Frenk diyarlarını alt üst ediyordu. O her gittiği yerden şan ve şerefle ve ilayı kelimetullah için kazanılmış bir zaferle dönüyordu. Bu, onda öylesine bir daüssıla idi ki, aklından hiçbir vakit çıkaramamış, böyle bir donanma ile yapabileceği işleri, her vakit hayal etmiş durmuştur. Fakat onun için asıl mesele, babasının yolunda gitmekti. O da istiyordu ki babası gibi Osmanoğlu'nun emrinde olsun, padişahtan emir alsın, büyük bir donanmanın başında bulunsun ve devletine ve milletine hizmet etmekle beraber İslamiyet için de mücadele etsindi. Bu, onda dayanılmaz bir arzu idi. Onun için Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in sancak gemisine de, diğer

filo gemilerine de pek dikkatli bakıyor, onların yapısına, kullanılan malzemeye ve donanımına pek alıcı gözü ile ve hayran hayran bakmaktan kendini alamıyordu.

Osmanlı-Türk tekneleri hakikaten pek mükemmel şeylerdi. Onlarda sanki bir yılanın kıvraklığı vardı. Kırlangıç başlar, uzun baston işlemeli Bodoslama onlara daha başka bir heybet veriyordu.

Hüseyin reis, Hızır Reis'in bütün hareketlerini göz ucu ile seyrediyor, onun hayran hayran bakışını tatlı bir gülümseme ile adeta teyit ediyor, aklından geçenlerin doğruluğunu tasdik eder gibi oluyordu.

Hüseyin reis, Kurdoğlu'nun donanması demirlendikten sonra Hızır Barbaros'u sanki rüyasından uyandırır gibi konuşmağa başlamıştı.

— Hızır Reis... destur verirsen reisim beni bekler, varayım kendisine haber vereyim. Sizinle tez elden görüşmek ister.

Hızır Reis, uykudan uyanır gibi, tatlı hayallerinden sıyrılmış ve gülmüştü.

— Kurdoğlu Muslihiddin Reis, görüşmek arzu ediyorsa, biz gideriz reis.

— Estağfurullah reis... biz buraya sizinle görüşmeğe geldik. Bu bizim için bir şereftir. Reisimiz de sizinle burada çektirmenizde görüşmek diler.

— Bize şeref verir. Kendisini bekleriz, var haber sal...

Ve akabinde Hüseyin reis, geldiği gibi çevik adımlarla lumbar ağzına seğirtti. Hazır olan filikaya atladığı gibi sert kürek darbeleri ile suları yara yara Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in sancak kadırgasına aborda oldu ve aynı çevik hareketlerle kadırgaya girdi.

Hızır Barbaros, bu yağız Osmanlı Türk reisini gıpta ile

seyretmiş, bütün hareketlerini takip etmiş, kendi kendisine söylenmişti.

— Osmanlı donanması çok iyi yetişmiş levendlerle dolu imiş.

Sonra hemen vardiya başına seslenmişti.

— Vardiya başı.

— Buyur reis.

— Hemen levendler hazır olsun. Büyük bir misafirimiz var.

— Başüstüne reis.

Hızır Barbaros bu emri verdikten sonra derhal kamarasına girmiş ve esvaplarını değiştirmişti. Bu genç irisi, yüzü deniz ve rüzgardan yanmış Akdeniz'in batı sularında adı dillerde dolaşan reis, şimdi Padişahın huzuruna girecek kadar mükemmel giyinmiş, Osmanlı-Türk filosu kumandanı Kurdoğulu Muslihiddin Reis'i karşılamaya hazırlanmıştı. Hızır Barbaros'un üzerinde nefis bir kızıl ipek kaftan, onun altında ipekten pırıl pırıl bir gömlek, ayağında sahtiyandan yapılmış yemeniler vardı. Kızıl kaftanın açık bıraktığı baldırları kıllı ve adaleli idi. Beyaz mintanın altında, belinden yukarıya doğru sarılmış al bir Tarablusgarb kuşağı ipek ipek mintanı ile tezat teşkil ediyor, Hızır Barbaros'a ayrı bir güzellik veriyordu. Kuşağın üzerindeki silahlığı ise hakikaten görülecek şeydi. Bu silahlık içinde uzun bir kulaklı pala yanlamasına kınana sokulmuştu. Hızır Barbaros'un başında keçe külah'a benzeyen fakat keçe külahtan daha kısa, arkaya doğru açılan bir yelpaze şeklindeki başlığı ise bu kıyafeti tamamlıyordu.

Hızır Barbaros kamarasından güverteye çıktığı vakit etrafına şöyle bir bakmış, levendlerin hazırlandıklarını ve emir beklediklerini görmüştü.

Kıç kasaranın üstünde yere ipek halılar serilmişti. Bu

ipek halılar üzerine kuş tüyü yastıklar yerleştirilmişti. Hızır, sert bakışlarını Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in sancak kadırgasından ayırmıyor, Osmanlı-Türk filo kumandanının çıkışını bekliyordu. Böylece belki uzun bir müddet, belki de pek kısa bir müddet beklemişti, Hızır bunu kestirememişti.

Nihayet Kurdoğlu Muslihiddin Reis, sancak kadırgasının kıç kasarasındaki kamarasından çıkmıştı. Ve çıkması ile birlikte uzun bir düdük sesi duyulmuş, Osmanlı filosu kumandan kadırgasında bir anda levendler sıraya girmişlerdi. Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Bunların arasından yürümüş, filikaya binmişti. Hızır Reis bütün bu manzarayı pek derin bir zevkle seyretmiş, Kurdoğlu'nun filikaya binmesi ile birlikte hemen emir vermişti:

— Vardiya başı, levendler çimariva...

— Başüstüne reis, diyen vardiya başı emri tekrar etmişti.

— Çimarivaaa...

Ve Hızır Reis'in çektirmesindeki levendler, çektirmenin sancak ve iskele bordaları hizasında birer adım aralıkla dizilmişlerdi.

Hızır Reis, bir an bu seremoniyi takip etmiş, gözlerini Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in filikasına çevirmiş, onu her kürek atışına varıncaya kadar takip etmişti.

Hızır Reis, böyle bir anı nasıl beklemiş, nasıl hasretini duymuştu, kendisi de tarif edemezdi. İşte o an şimdi gelmiş çatmıştı. Bir Osmanlı amirali kendisini ziyarete geliyordu. Bu, Barbaros kardeşler için pek büyük bir şerefti. Zira gelen kendileri gibi korsan falan da değildi. Gelen, Türk-Osmanlı imparatorluğunun kudretli bir filosuna kumanda eden, namdar kumandanlardan birisi idi. Doğu ve Batı Akdeniz'de adı duyulan ve kendisinden çekinilen bir amiraldi Kurdoğlu Muslihiddin Reis.

Hızır Reis, bu düşünceler içinde gayri ihtiyari sancak lumbar ağzına doğru gitmişti. Bu hareketi hakikaten kendi isteği ile yapmamıştı. Fakat yaptığına da pişman olmamıştı. Kendisinin şöhreti de en az Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in şöhreti kadar, belki de ondan daha fazla idi, ama o, kendisini bir korsan kabul ediyor, Osmanlının bir amirali ile kendisini mukayese edemiyordu. Kurdoğlu, bütün Avrupa'yı titreten, önünde kralları dize getiren bir Osmanoğlunun amirali idi. Elbette kendisinden daha ulu olacaktı. Elbette kendisi ona hürmet edecekti. Nihayet kendilerinin Magrib sularındaki mevcudiyeti, gelen misafirinin bağlı olduğu devletin himayesinde değil mi idi?

Bu sulara ilk gelen Sipahi Yakup Bey'in oğlu Baba Oruç, Hızır'ın ağası, Padişah Sultan Selim Han Gazi'nin karındaşı Şehzade Korkud tarafından gönderilmemiş mi idi? Şu halde, elbette kendilerine var olmayı, bu sularda şöhret ve şan sahibi olmalarını temin eden buna, sebep olan bir devletin amiraline hürmet edecekti. Bu hiçbir vakit kendisi için bir nakıse değildi.

Hızır Reis, bütün bunları sanki göz açıp kapayacak kadar kısa bir müddet zarfında aklından geçirmiş ve kendi kendine tebessüm etmiş, kendi kendisini tebrik etmişti.

Hızır, Sancak lumbar ağzında dimdik durmuş misafirini bekliyordu. Yanında sağ ve solunda dağ misali iki levend elleri palalarının kulaklarında sanki birer heykel gibi dimdik duruyorlardı.

Hızır Barbaros, bir defa daha çimariva olmuş levendlerine baktı ve bir defa daha Allah'a şükretti. Bu levendlerle sanki bütün Akdeniz'i, bütün kafirler diyarını, bütün Frengistan'ı istila edeceğine dair içinde yenilmez bir his vardı.

Hızır Reis bunları düşünür, aklından geçirirken, sert ve muttarid kürek darbeleri ile suları yara yara yaklaşan Os-

manlı filosunun kumanadı Muslihiddin Reis'in filikasını bir an dahi gözlerinden kaçırmıyordu. Nihayet filika çektirmenin sancak bordasına gelmiş rampa olmuştu. O anda Hızır Reis'in sert ve erkek sesi ortalığı sanki çınlatmıştı.

— Osmanlı reisini hürmet gerek.

Ve filika içinde çektirmeye geçmeğe hazır bekleyen Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e elini uzatmış, onu bir dost, bir kardeş, fakat saygıya değer, her türlü ihtirama layık bir şekilde dostane çektirmeye almış, lumbar ağzında kucaklamıştı.

Şimdi Tunus limanında tarihi bir an, tarihi bir devir, tarihin akışını değiştirmesi mukadder olan bir hadise cereyan ediyordu. İstikbalin büyük denizcisi, dünya denizlerinin baş amirali sıfatını alacak olan Hızır Barbaros ile Osmanlı donanmasından bir filonun kumandanı kucaklaşıyordu. Bu, tarihin akışını değiştirecek, bütün Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirecek seferin başlangıcı idi. Bu, Allah'ın Türk milletine adeta bir lütfu idi. Fakat gariptir, bu ilahi lutuftan, istikbalin getireceği hadiselerden, istikbalde cereyan edecek siyasi ve askeri hadiselerden her iki adam da haberdar değildi, olamazdı da. İstikbali keşfetmek gücü insanlara verilmemiştir. Bu bir ilahi lütuftur ve Allah nasıl ve ne zaman emretmiş ise ancak o zaman gerçekleşebilecek bir ilahi emirdir.

Onun içindir ki bu iki derya adamı kucaklaştıkları vakit, tarihin akışını değiştirecekleri hiç mi hiç akıllarına gelmemişti.

Denizlerin bu iki kurt adamı, deryaların bu iki gözü pek, fevkalade zeki ve cüretkar adamı, denizlere hükmedecek olan bu iki Türk amirali, amiralliklerinin da sanki farkında değillermiş gibi kucaklaşmışlar, bir müddet öylece kalmışlardı. Neden sonra Hızır Barbaros, Murdoğlu Muslihiddin Reis'i iki omzundan tutmuş, kendisini biraz geriye çekmiş, onun tunç yüzüne, mert çehresine, hiçbir şeyden korkmadığını belli eden yüz hatlarına bakmış, sonra da,

— Bize şeref bahşettin... bizi ila ettin... bizi sultanımızın katına çıkardın... çektirmemize hoş geldi kardaşım... demişti.

Sonra, geriye dönerek çimariva olmuş levendlere emretti.

— Sultan Selim Han Gazi'nin deryalar reisi... Kurdoğlu Muslihiddin Reis...

dedi. Akabinde sanki bir ağızdan çıkmış gibi bir uğultu yeri göğü inletir gibi oldu.

— Allah'a şükür... Allah'a şükür...

Bu ses dalgalandı... dalgalandı yavaş yavaş uzaklaştı ve kayboldu.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır'ın kendisine gösterdiği bu candan, bu içten kardeşliğe karşı ne diyeceğini adeta şaşırır gibi olmuştu. Sonra kendisini toparlamış ve,

— Deryaların yenilmez insanı, Barbaros kardeşlerden Hızır Reis'i bulduğumuz, onunla görüştüğümüz için Allah'a hamdederiz. Namı bütün Frengistan'ı tutmuş, krallarla cihat eden... İlayı kelimetullah için kan dökmekten geri durmayan reisiniz Hızır Barbaros ile her biriniz bir başka cevher olan levendleri arasında bulunmaktan memnunluk duymaktayız. Bize şeref verdiniz... bizi ihya ettiniz... sizlere diyarı iklim-i Rum padişahı Sultan Selim Han Gazi'nin selamlarını getirdim.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, sözlerini bitirir bitirmez bir uğultu daha yükseldi... yükseldi... sanki arşa kadar ulaştı gitti.

— Padişahımız çok yaşasın...

Bu merasimden sonra Hızır Barbaros, bütün misafirine hürmeti ifade eden bir tevazü ile yol gösterdi. Şimdi önde Kurdoğlu, hemen sol gerisinde de Hızır Barbaros, çektirmenin kıç kasarasına doğru ilerlemeğe başlamışlardı.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, önünden geçtiği her levendi büyük bir dikkatle tedkik ediyor, onların kıyafetlerine, endam-

larına, silahlıklarına bakıyor, gözlerindeki ifadeyi okumağa çalışıyordu. Kurdoğlu, bu gözlerde korkudan eser bulamamıştı. Bundan da fevkelade mütehassis olmuş, pek çok sevinmişti.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, kendi kendisine şöyle düşünüyordu. "Demek ki; Barbaros kardeşler hakkında söylenenler doğru imiş. Demek, Frenk krallarını, prenslerini, dukalarını dize getirenler bunlarmış. Elbette bu levendler ve bu levendlere baş olan Barbaros kardeşler Magrib sularındaki bütün Frenk karallarına da, dukalarına da, prenslerine de üstün olacaklar. Zira bu gördüğüm levendlerde ölüm korkusu diye bir şey yok."

İki reis yavaş yavaş çektirmenin kıç kasarasına yürümüşlerdi. Şimdi iki reis karşılıklı yerlere döşenmiş ipek halılar üzerindeki kuş tüyü şiltelere bağdaş kurmuştu.

Hızır Reis, hemen yanında ayakta dimdik duran bir levende seslenmişti.

— Tez şurup getirin...

Levend bu emri alır almaz derhal yerinden fırlamış ve kıç kasara üzerindeki kamaraya girmişti. Bir dakika sonra altın bir tepsi üzerinde yine altından bir sürahi ve bardaklarla şerbet gelmişti. Tunus sıcağında pek nefis bir bal şurubu, cidden cana değerdi. Kurdoğlu Muslihiddin Reis, ikram edilen şerbeti içtikten sonra kendisini tutamamış

— Pek ala, pek güzel şurup, demişti.

Hızır Barbaros hafifçe gülümsemiş,

— Öyledir reisim, beğendiğinize çok memnun oldum. Bu şerbet bizim bal şerbetimizdir. Bu sularda, serinlemek için bunu bütün levendlerimiz içerler.

— Neden yapılır? Baldan değil mi?

— Beli... reisim, ama içine serinletici, ferahlatıcı bir takım baharat daha koyarlar. Asıl serinliği veren de o baharattır.

Söz bundan sonra denizlere intikal etmişti. Bu andan sonra da Hızır Barbaros, yanındakilere destur vermiş, Akdeniz'in iki kurt reisi, yalnız başlarına kalmışlardı.

Söze önce Hızır Barbaros başlamıştı.

— Bizi görmek murad ettiğinizi Hüseyin Reis bize bildirdiği vakit pek mahzuz ve memnun olduk. Ama biz isterdik ki, devletimizin bir derya reisine görüşmek talebi bizden gelsin. Bu talebimizi yapamadıksa, sizin bu sularda olduğunuzu bilmediğimizdendir.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Barbaros'un bu sözleri üzerine, gülümsemiş ve cevap vermişti.

— Görüşme isteğimiz bizden çok, kaptanı deryadan gelir. Biz Magrib sularına sefere çıkarken, kaptanı derya, Padib-ı alempenah efendimizin iradesi ile sizinle görüşmekliğimizi emir buyurdular.

Hızır Barbaros, adeta sevincinden uçarcasına sormuştu,

— Padişah efendimizin fermanı ile mi?

— Beli reisim, Sultan Selim Han Gazi, sefere çıkarken sizinle görüşmekliğimizi ferman buyurmuşlar, kaptanı derya da efendimizin kullarına emrettiler.

— Bu bizim için, layık olmadığımız bir lütfu padişahidir. Bize pek, ama pek fazla iltifat eylemiş efendimiz.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Barbaros'un bu sözleri üzerine,

— Tarafı şahaneye Muhiddin reisle gönderdiğiniz hediyeler, gösterdiğiniz ubudiyet, öyle görünüyor ki Sultan Selim Han Gazi tarafından pek makbule geçmiş, Muhiddin Reis'i sultanımız pek beğenmişler.

— Biz de öyle olsun istediğimiz için Kemal Reis'in kız karındaşının oğlunu seçtik, reisim...

— Doğru söylersin reis, Muhiddin reisle ben de görüş-

tüm, tok sözlü açık kalpli ve mert bir reis, tıpkı Kemal Reis gibi.

— Buna pek mütehassıs oldum. Eğer padişahımız efendimiz katında böyle bir isim bırakmış ise, bundan ayrıca memnunuz.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bundan sonra asıl mevzua temas etmişti.

— Magrib sularındaki şöhretiniz, Sultan Selim Han Gazi tarafından büyük bir dikkatle takip ediliyor. Efendimiz her derya mevsimi Frengistan'dan gelecek deniz haberlerini dört gözle bekler. Efendimizin üzerinde asıl durduğu husus, Endülüsten kurtardığınız Müslümanlardır. Fakat bu sularda gösterdiğiniz ikdam da padişahımız efendimizin takdirini mucib olur. Efendimiz murad ederler ki, Magrib sularındaki seferleriniz devam eyleye. Seferlerin devamı ve kafirleri kırılması padişahımızın arzusudur. Böylece devlet deryalardan emin olur.

— Biz Türk oğlu Türküz, reis... biz sultanımızın dedesi cennetmekan Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin sipahi beylerinden Yakup Bey'in oğluyuz. Elbette dini devlet için ikdam ederiz. Biz bu sularda, Cennetmekan Şehzade Korkud'un ağamıza verdiği iki çektirme ile boy verdik. Şimdi Allah'ın izni keremi ile bütün Magrib sularında adımız duyulur. Şimali Afrika, Berberistan elimizin altındadır. Berberi kabileler, İspanyalu kafiri alt edemez, bize muhtaçtırlar. Ayrıca İspanyalunun zulmünden kurtardığımız Endülüs Müslümanlarını tekrar İspanya kafirine bırakamayız. Onları himaye etmek bize bir din borcudur. Eğer bu borcu eda eylemezsek, indallah mesul oluruz. Biz vebal altında kalmak istemeyiz. Taa ki kâfir bu sulardan çekile ve Müslümanları rahat bıraka.

Hem bilir misiniz Kurdoğlu reis, biz bu sularda yalnız İspanyalu ile değil, fakat Cenevizli, Venedikli ve Fransalu ile

de cihat eyleriz. Allah'a hamdolsun ki bileğimiz de, yüreğimiz de, palamız da onlardan kavi.

— Ona şüphe yok Hızır Reis, ona şüphe yok. Siz burada yalnız kafirlerle uğraştığınızı sanmayasınız. Siz burada, devletin bekasına da hizmet edersiniz. Osmanlı Avrupa'nın içlerindedir. Akıncılarımız Macar ovalarına dalarlar. Devlet, din-i Mübin için cihat eylemektedir. İlayı kelimetullah devletin düsturudur. Siz bunun için de cihat eylersiniz. Onun içindir ki, padişahımız efendimizin fermanı ile sizinle bile cihat eylemek şerefi verildi biz de bunu arza geldik.

Hızır Barbaros, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in söylediği bu sözlere adeta inanmamış, gayri ihtiyari sormuştu,

— Osmanlının derya reisi Kurdoğlu bize cihad da yardım eylemek için mi bu sulardadır? Reisim siz levendlerinizle Sultan Selim Han Gazi'nin fermanı ile mi buralara geldiniz de bize katılmak istersiniz?

— Beli reisim, beli... biz sultanımız efendimizin fermanı ile bu sulardayız ve sizinle bile cihat eylemek için burada... Tunus'tayız.

Hızır Barbaros, adeta kulaklarına inanamamıştı. Birden yerinden kalkmış Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i kucaklamak, onu bir kardeş gibi bağrına basmak istemişti. Lakin kendisine hakim olmuş, ayağa kalkışını mazur göstermek için de ellerini çırpmış, levendlerine seslenmişti.

— Bize tiz elden iki kahve getirin.

Sonra tekrar yerine oturmuştu.

— Bizi ummadığımız bir şerefe garkettiniz. Bu kadar şeref bize ağır gelir. Bu omuzlar, padişah efendimizin fermanını taşıyamaz. Korkarız mahcup olmayalım.

Kurdoğlu, Hızır Barbaros'un bu sözleri üzerine belli bir şekilde gülmüş, sonra cevap vermişti.

— Reisim, siz tevazu gösterirsiniz. Sizin Mağrib sularında yaptıklarınızı devleti Aliye donanması yapamazdı. Siz bu sularda devletin bekçilerisiniz. Niçin kendinizi az bulursunuz?

— Biz bu sularda İspanya'daki din kardeşlerimizin öcünü almak, onları selim topraklara yerleştirmek için dururuz. Elbette bu arada kafirlerle de cidal eyleriz. Eğer muradınız bu ise, bizim cidalimiz devlete hizmettir. Biz o vakit kendimizi devletin hakiki kulları farz ederiz.

— Bundan şüphe etmeyin reis... siz Mağrib'de bulundukça kâfir donanmaları devleti Aliyyenin sularına giremez.

— Biz elimizden geldiğince mücadele ederiz. Allah'a hamdolsun ki bu sularda sözümüz geçer. Deryalar adeta bizimdir. Bundan sonra, devletin eli buralara uzandıktan sonra, hele sizin gibi bir namlı reis de aramızda bulunduktan sonra, bütün kâfir donanmaları bir araya gelse fütur getirmeyiz.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis bu arada Hızır Reis'e, kendi bilgisine dayanarak devletin siyasetini çizmiş ve şunları söylemişti.

— Baka Hızır Barbaros reis, Devleti Aliyye öyle sanırım ki, artık geriyi, devletin şark hudutlarını emniyete almak isteyecektir. Bilirsin, İsmail-i Safevi, şiiliği Amasya'ya kadar getirdi. Padişahımız Sultan Selim Han bundan çok havf eder. İstemez ki şiilik Anadolu'da Sünniliği geride bıraksın. Onun için her tarafta bir hazırlık var. Padişahımız efendimiz, devletin şark hudutlarında geniş tedbirler alır. İsmal-i Safevi ile bir harp, anladığıma göre kaçınılmaz bir şeydir.

Bu sebeple, Sultan Selim Han Gazi, şarkta İsmail-i Safevi ile boğuşur kozunu paylaşırken, istemez ki Kafir donanması Devleti Aliyye'nin sahillerini ve kal'alarını topa tutsun, onları geriye alsın. Padişahımız efendimiz için bundan akdem hiç bir düşünce yoktur.

Hızır Barbaros, Magrib sularında olduğu için, devletin şark hudutlarındaki tehlikeden elbette haberdar değildi. Fakat Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in söylediği tehlike hakikaten varid olabilirdi. İslamiyet daha ilk günlerinden itibaren Şiilik ve Sünnilik mücadelesine başlamıştı. Şiilik bir siyasi mezhep haline gelmişti. Bunu padişah elbette görecekti. Görmeli idi, zira bunu görmek, tedbir almak vazifesi idi.

Osmanoğlu bir tarihi hakikati devam ettirmekle vazifeli idi. Bu gerçek, Türk'ün İslam'ı daima müdafaa ettiği ve yükselttiği hakikati idi. Bu hicretin birinci asrından itibaren böyle olmuştu ve böyle olmakta da devam edecekti.

Tarih işaret etmektedir ki, İslam'ı, Şiiliğin tasallutundan, Şiiliğin siyasi noktai nazarından kurtaran Türkler olmuştur ve bunun ilk şerefi de Gazneliler devletinin Kurucusu Gazneli Mahmud'undur. Gazneli Mahmud, sadece Şiiliği yola getirmekle kalmamış, İslam'ı Kalküttaya kadar götürmüştü. Gazneli Mahmud'un vefatı ile yerine geçen Sebüktekin veya Sevüktekin, aynı işi ısrarla devam ettirmiş ve İran üzerine neticeleri bakımından pek derin izler bırakan bir sefer tertip etmişti. Bu seferde İslam'ı siyasi bir görüşe mahkum etmek isteyen Şiilik pek şiddetli bir şekilde tenkil edilmişti.

Gazneli Mahmud devletinden sonra bu iş, Selçuklulara intikal etmiş, Hulagu Han'ın Selçuklular devletine son vermesinden sonra bu devletin pek tabii olarak mirasına sahip çıkan Osmanoğlu, aynı işi, yani İslam'ın ila vazifesini büyük bir ciddiyet ve kudsi bir görüşle ele almış, bu vazifeyi, yıkıldığı 1918 yılına kadar pek israrlı bir şekilde devam ettirmişti.

Bu bakımdan Osmanoğlu, kendisini hayatta tutan, kendisine varlığını temin eden bir felsefenin pek tabii tatbikçisi olmuştur. Bu felsefe, İslam'ı ilan etmekti. Bu görüş ve tatbikat Osmanoğlu'na öylesine bir kuvvet ve kudret vermiştir ki, devletin bir gün son bulacağı hiç kimsenin, hiçbir Osmanoğ-

lu'nun aklına gelmemiş ve devletin temel felsefesini "Devlet Ebed Müddet" düsturuna bağlamışlardı.

Bu felsefe, Osmanlı imparatorluğunun "Din için Cihat'ı bütün hareketlerinde ve gelişmelerinde temel nokta haline getirmiş, bütün siyasi ve askeri hareketlerini bu nokta etrafında toplamış ve hakikaten pek muhteşem, pek kudretli bir imparatorluk kurmuştur. Bu öylesine bir imparatorluk idi ki, devrinin bilinen coğrafyası içinde bir eşine daha rastlanmamış derecede geniş bir toprak üzerine bina edilmişti. 11 milyon kilometreden fazla bir saha üzerine kurulmuş olan kudretli Osmanlı imparatorluğunun hudutları Rusya içlerinden başlayarak bütün Hazar havalisini, İran'ı, bütün Basra körfezini, bütün Arap yarımadasını, Mısır'ı, Habeşistan'ı, Musavva şehri ile Somali'sini, bütün sahrayı, Fas, Tunus, Cezayir, Trablusgarb'ın tamamını, Balkanların hepsini, Orta Avrupa'yı ve hudutlarını ta Viyana kapılarına kadar uzatmış ve bütün bu yerlerde aklın almayacağı kadar muhteşem ve kudretli bir devlet kurmuştur.

Devletin hudutları sadece bu noktalarda da kalmamış, Türk akıncı beylerinin kumandasındaki, modern harbin yıldırım harekat dedikleri harekatını daha o zamandan gerçekleştiren Türk akıncıları, Almanya'nın içlerine de dalmışlar Bohemya'da, Polonya'da Vistül nehrinin her iki sahilinde de boy göstermişler ve bütün Hristiyan Avrupa'sına dehşet salmışlardır.

Hatta bu akınlar öylesine bir darbımeselin yerleşmesine sebep olmuştur ki, bugün bile bütün Polonya'da söylenmektedir. Polonyalılara göre, Polonya esarete düştüğü her vakitte, esaretten kurtuluşunu Türk akıncılarının Vistül nehrinden su içmelerine bağlamış ve bu hususu bir darbı mesele haline getirmiştir. Bugün dahi Polonya'da istiklalden bahsedilirken, "Türk atlıları Vistül'den su içmedikçe Polonya istiklaline kavuşmaz" demektedirler.

Böyle bir din takipçiliğinin, böylesine bir Muhammed ümmeti olmanın verdiği bir vazife aşkı ile yanan Osmanlı imparatorlarının elbette ki büyük ve necip bir vazifeleri vardı. İşte bu vazife İlayı Kelimetullah'tan ibaretti. Yavuz Sultan Selim Han Gazi de bundan uzak duramazdı. İmparatorluğun şark hudutlarındaki Şiilik hareketi bu yüzden onu tahrik etmiş, tarihlere Gazneli Mahmud ve Sebüktekin'den daha kudretli bir isim olarak geçmesine zemin hazırlamıştır.

Sultan Selim Han Gazi, Şiilik meselesini de, hilafet meselesini de kökten halletmeğe kararlı idi. O, kendi soyundan başkasında bu kudreti görmemişti. Binaenaleyh, İran'da hükümet eden Şii Safevi hanedanından ve Türk oğlu Türk olmasına rağmen, dünyanın kaderini değiştiren Osmanoğlu'na düşman kesilen İsmail-i Safevi'yi saf dışı etmek lazımdı. Bu harekat devletin temel felsefesi olan "İlahi Kelimetullah"ı bütün dünyaya kabul ettirecekti. Dedesi Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin, Kostantiniyye'yi fethetmesi, yapmayı kafasına koyduğu işin adeta mihrakını teşkil ediyordu. O, kendisini, İslama adamıştı. Buna karar verdikten sonradır ki, devletin deniz siyasetini de ele almıştı. Sultan Selim Han Gazi, bu siyasetini iki ana noktaya bina etmişti. Bu noktalardan birisi şarki Akdeniz'i, hala bu sularda bir kuvvet olan Mısır donanmasından tamamen temizlemek ve Akdeniz'in bu kısmında tam hükümran olmak. İkincisi ise, Şiiliğin merkezi ve tek tatbikçisi olan İsmail-i Safevi'yi saf dışı etmek onun tacını tahtını yıkmak.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, bu iki ana şark siyasetini tahakkuk safhasına çıkarmak için, gerisinin, yani batı Akdeniz sularının da emniyette olmasına bilhassa dikkat etmişti. Zira, Magrib sularında kâfir donanmaları serbest dolaşırken, kendisi şarkta her hangi bir harekata girişemezdi. Zira, pek genişlemiş ve bütün Balkanlara yayılmış olan, Orta Avrupa'ya kadar sokulmuş, şarki Akdeniz ile orta Akdeniz'de Ve-

nediklilerden, Cenevizlilerden fethedilmiş geniş topraklara, adalara ve kalelere sahip olan Devlet-i Aliyye, şarkta uğraşırken, küfr diyarından Devleti Aliyye'yi tedirgin edecek, onun toprak bütünlüğünü tehlikeye sokacak her türlü hareketi de peşinen önlemek lazımdı.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, bu siyasetini tesbit etmek kararını verirken Magrib'de din için cihat eden, Endülüs'ten pek çok Müslümanı fisebilullah şimali Afrika'ya nakletmiş, böylece Katolik Kral Ferdinand ile Katolik kraliçe büyük İzabella'nın tasallutundan ve zulmünden kurtarmış olan Türk korsanları ile temas kurması pek tabiidir.

Bu temas, devletin resmi siyaseti ile de tam manası ile muvazi bir karakter arzediyordu. Nihayet Magrib sularındaki korsanlar da din ve devlet için mücadele ediyorlardı. Onların devlet için mücadelesi, kâfir donanmaları ve ticaret filoları ile yaptıkları amansız mücadele ile tezahür ediyordu.

Gözü pek, cüretkar ve dini bir taassubla Hristiyan devletlerin harp ve ticaret filolarına saldıran, onları her vakit müşkül mevkie sokan mağlubiyete uğratan bu Türk korsanları, cidden batı sularında, devletin, orta Avrupa'da giriştiği fetih hareketlerini kolaylaştırmış, hiç olmazsa Osmanlı imparatorlarının deniz cephesinden endişe etmelerine mani olmuştur.

İşte Barbaros kardeşlerin batı sularında ve şimali Afrika'daki mücadeleleri bu bakımdan pek dikkate şayan bir netice arzetmektedir.

İstanbul için, daha geniş bir münasebet kurmak imkanı, Oruç Barbaros'un emri ile İstanbul'u resmen ziyaret ederek padişaha ve devlet ileri gelenlerine cidden makbule geçen hediyeler götüren Muhiddin Reis'in ziyareti tahakkuk etmiştir.

Sultan Selim Han Gazi'nin babası cennetmekan İkinci Beyazıt Han Gazi'nin pek sevdiği ve itimat ettiği Kemal Re-

is'in yeğeni olan Muhiddin Reis'in padişah nezdine gönderilmesi, Barbaros kardeşlerin arzı ubudiyet etmeleri, hediyeler göndermeleri, bir nevi devlete hizmet arzından başka bir mana taşımamaktadır. Barbaros kardeşler böylece, Şehzade Korkud'un kendilerine açtığı Batı sularındaki şöhretlerini medyun bulundukları devletlerine hizmeti devam ettirmek kararında olduklarını teyit ediyorlardı.

Sultan Selim Han Gazi'yi fevkalade mütehassis ettiğinden asla şüphe edilmeyen böyle bir sefaret heyetinin İstanbul'a izam edilmesi, orada pek hoş karşılanmış ve Sultan Selim Han Gazi, Magrip sularındaki Türk korsanlarını, devletin siyasi ve askeri siyasetinde istifade edilir bir kuvvet olarak mütalea etmişti.

Sultan Selim Han Gazi, İran üzerine Şiiliği ve Safevi hanedanını yıkmak için sefer tertibine başlarken, elbette ki, Magrib'teki Türk korsanlarının kuvvet ve kudretinden istifade edecekti. Nitekim, kendisi de bu yola girdi ve İstanbul tersanesinin en namdar reislerinden birisi olan Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i 14 parçalık bir donanma ile Magrib sularına, bu sularda dehşet salan, devrinin en kudretli aramadaları ile boy ölçüşen, isimlerini kral saraylarında, prenslerin şatolarında korkunun verdiği bir hisle fısıltı halinde kulaktan kulağa dolaştıran Barbaros kardeşlere göndermiş onların hizmetine girmesini ferman etmişti. Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bu fermanı alır almaz, kudretli gemilerden meydana gelen on dört parçalık filosu ile Akdeniz'e açılmış, Barbaros kardeşlerin küçüğüne, sonraları dünya deryaları baş amirali ünvanını alacak olan Hızır Barbaros'a Tunus limanında rastlamış ve padişahın fermanını bildirerek emrinde vazife almağa hazır olduğunu bildirmişti.

Hızır Barbaros'un emrindeki on dört korsan teknesine ilaveten on dört parçadan ibaret bir Osmanlı filosunun da

pek kudretli bir reisin emrinde Barbarosların filosuna iltihak etmesi, pek dikkati çekici bir harekettir. Demek oluyor ki, Osmanlı imparatorluğunun başındaki insan, işgal ettiği makamın bütün mesuliyetini müdrik olmakla birlikte, İslam'a olan bağlılığını ve Türklerin, hazreti peygamberin bir hadisi şerifleri ile İslam'ın müdafii ve naşiri olduklarını da müdrikti.

Bu sebeple, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i on dört teknelik bir donanma ile Magrib sularına göndermiş ve Barbaros kardeşlerin emrine girmesini ferman etmişti. Kurdoğlu'nun Magrib sularına gelmesi, açıkça belli etmektedir ki; Osmanlı Sultanı Selim Han Gazi, Şark işini bir an evvel bitirmek niyetinde idi. Bu donanma, Barbaros kardeşlerin donanması ile birleştikten sonra Magrib sularında girişecekleri müşterek harekatta bütün Küffar alemine meydan okuyacak, dolayısı ile devletin denizleri ve gerisi tam bir emniyet altına alınmış olacaktı.

Burada bir noktaya ısrarla temas etmek isteriz. Osmanlı imparatorlarının Sultan Selim Han'a kadar gelmiş bütün imparatorları, İlayı Kelimetullah için batıya teveccüh etmişler ve Hristiyan milletler üzerine cihat fikrini, siyasetlerinin temeli haline getirmişlerdir. Fakat Sultan Selim Han Gazi, Devleti Aliyye'nin Şark hudutları ile Şarki Akdeniz'de emniyetinin selbedildiğini görünce bu siyaseti değiştirmek lüzumunu duymuştu.

Sultan Selim Han Gazi, bu siyasetini iki noktaya bina etmiştir. Bunlardan birisi tamamen kara harekatına inhisar eden Safevi meselesini halletmek ve tasfiye etmekti. Fakat ikincisi, çok daha başka manalar taşımakta idi. Bu noktaları da ikiye ayırmak iktiza etmektedir. Sultan Selim Han Gazi'nin Mısır Memlükler meselesinde nazarı dikkate aldığı hususlardan birisi ve birincisi İslam Hilafetinin Memlük sultanları elinde adeta bir oyuncak haline getirilmesi, dolayısı ile İslami müesseselerin, Memlüklerin tam iradesi ve emri altına

girmiş olması. Diğeri ise, devletin bekası ile alakalı olan kısmı idi ki, Sultan Selim Han Gazi, işte buna tahammül edemiyordu. Bilindiği gibi Mısır, Akdeniz'de tarih boyunca daima büyük rol almış, kendisini bu denizin hakimi addetmişti. Bu siyasi görüş Mısır'da hakim olan Memlük saltanatında da aynı olmuş, Akdeniz tabii bir Mısır sahası ve denizi olarak mütalea edilmiştir. Fakat devir, Memlük sultanlarının düşündükleri devir olmaktan çıkmış bulunuyordu. Yeni devir, cihan hakimiyetine, Selçukluların devamı olarak giren ve bu hakimiyet siyasetini pek mükemmel, pek basiretli ve pek kudretli bir şekilde yürüten Osmanoğlu'nun Cihan hakimiyeti devri idi. Binaenaleyh, Akdeniz'de bir başka devlete yer yoktu. Hele bu devlet, kendi kuvvet ve kudretini, Osmanlı'yı mağlup edebilecek kadar üstün gören Memlükler olursa, Sultan Selim Han Gazi, bu sebeple Akdeniz'den Mısır'ın tarihi hakimiyet iddiasını ortadan kaldırmak, hatta devletini ve saltanatını yok etmek, onu tarihe gömmek kararını vermişti.

Sultan Selim Han Gazi, bu siyaseti tespit ettikten sonra devletin emniyetini sağlamak maksadı ile, esasen Şarki Akdeniz'de mutlak hakimiyet kurmuş olan devletin bu hakimiyet ve kudretini Akdeniz'in diğer sahalarına da teşmil etmek kararını vermişti.

Barbaros kardeşlerin İstanbul'a gönderdikleri sefaret heyeti buna vesile olmuştu. Devlet, kendi donanmasından büyük fedakarlık etmeden, Venedik, Ceneviz, Fransa ve diğer Frenk devletleri ile imzaladığı anlaşmaları bozmadan Magrib sularındaki korsanlarla temas kurabilir ve bu Türk korsanlarından mükemmel şekilde istifade edebilirdi.

Onlara esasen yardım ediyordu. Bu yardımı daha da arttırabilir, onlarla birlikte hareket edecek bir filoyu da korsan kardeşler Barbarosların emrine verebilirdi. Böylece Akdeniz'de Osmanlı gemileri de birer korsan teknesi hüviyeti ile seferlere

iştirak edeceklerdi. Bu, hakikaten kudretli bir korsan filosunun meydana gelmesi demekti. Böyle bir filo, Avrupa krallarının, bilhassa İspanyalıların, Venediklilerin ve Cenevizlilerin karşısına her vakit çıkacak, onlarla boy ölçüşecek bir kuvvet olurdu.

Ve devlet de, Şarktaki askeri harekatında tamamen serbest kalırdı. Öyleya... batı sularında cevelan edecek kudretli bir korsan filosu, İspanya'yı da, Venedik'i de, Ceneviz'i de kendi başının çaresine düşürecek bir kudret olurdu. Nihayet tarihler yazmaktadırlar ki, böyle bir kuvvet olmasa da, Barbaros kardeşlerin adı, Magrub sularında bu muvazeneyi kurmaya yetecek kadar kuvvetli hissediliyor ve duyuluyordu. Sultan Selim Han Gazi'nin gönderdiği on dört parçadan ibaret Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in idaresindeki filo, sadece bu kuvveti, efsanevi bir kudret haline getirmeye yarayacaktı. Ve böylece Batılı Hristiyan devletler, Osmanlı imparatorluğu Şarkta uğraşırken, kozunu Safevi ve Memlüklerle paylaşırken, Devleti Aliyye'nin her hangi bir noktasına taarruz edemeyecekler, bundan, Barbaros kardeşlerin korkusu ile çekineceklerdi. Zira Batı Akdeniz, bizim Magrib dediğimiz sular bu iki kardeşin mutlak hakimiyeti altında idi.

Hızır Barbaros ile Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Reis'in çektirmesinin kıç kasarasında devletin Şarkta girişeceği harekatın neticelerine dalmışlar, onu münakaşa ediyorlardı.

Hızır Reis, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in Sultan Selim Han Gazi'nin siyaseti ile alakalı söylediği bu sözlerden sonra sormuştu.

— Reis, Devleti Aliyye öylesine kadirdir ki, Safevi sultanı, sultanımız Selim Han'ı neden rahatsız etsin?

— Orası öyle, Devleti Aliyye kudretli olmasına kudretli ama, Şiilik de bütün Anadolu'ya yayılmak gayreti içinde. İşte sultanımız bunu önlemek ister

— Ya Memlükler, onlar nicedir?

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bir müddet uzaklara, Akdeniz'in derinliklerine baktı, sonra Hızır Reis'e dönerek,

— Baka reis, dedi. Memlükler, Osmanlıyı rahat bırakmazlar. Duyduk ki, Şah İsmail ile de Osmanlıya karşı anlaşmışlar. İkisi birden kavi düşman olur. Sultanımız efendimiz işte bunu önlemek ister. Kansu-Gavri, pek hoyrat... devlete rahat vermek istemez. Gün geçmez ki, memaliki Osmaniyenin hudutlarını geçmesin veya bir kalemizi bir palangamızı vurmasın. Ama bütün bunlara rağmen, padişahımız Kansu-Gavri'ye hak ettiği cezayı verecek. Fakat Sultan Selim Han Gazi'yi en çok üzen, onu en çok tedirgin eden mesele, Hilafet meselesidir. Kansu-Gavri, halife El-Mütevekkil'i bir esir gibi kullanır. Ona istediği her iş için fetva çıkarttırır. İşte padişahımız bunu hazmedemez. Halife müstakil değildir. Müstakil olmayınca da, Hilafet müessesesi işlemez. Padişahımız ister ki, Hilafet, istiklal içinde olsun ki, verdiği kararlar, çıkarttığı fetvalar, din-i Mübin üzre olsun.

Ayrıca efendimizi huzursuz eden bir başka meselede Kansu-Gavri'nin gururu ve kuvvetli olduğu hususundaki kanaati. İşte bu sebeple her yıl derya mevsimi Memlük donanması deryalara çıkar. Bize huzur vermek istemez. Gerçi kuvveti buna kafi değil ama, ne de olsa padişahımız bundan tevahhuş eyler. Bu sebeple Kansu-Gavri'nin işini bir an evvel bitirmek ister. Yalnız önce Şiiliği ve onun başındaki İsmail-i Safevi'yi ortadan kaldırmak ister. Sonra da Kansu-Gavri'nin karını itmam kolaylaşır.

— Doğru söylersin Kurdoğlu reis... doğru... biz de bu sularda kafirle böyle cenkleşiriz. İspanyalı bir taraftan, Cenevizli ve Venedikli bir taraftan hem bize, hem de İspaya'dan Magrib diyarına getirttiğimiz veya getirdiğimiz Müslümanlara zarar vermek ister. Gerçi bunlara da gücü yetmez ama, gel gelelim ki, kâfir yine de bu deryadadır. Tedbir gerek.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Barbaros'un söylediği bu sözler üzerine, onların bu sulardaki durumlarını tam manası ile öğrenmek merakını yenememiş ve Hızır Barbaros'a bu hususta birkaç sual sormuştu. Kurdoğlu muslihiddin reis, gerçi emindi ama, yine de tatmin olmak isteğini yenememişti.

Hızır Barbaros, Kurdoğlu'nun sualinin asıl manasını derhal anlamış ve gülerek şu cevabı vermişti.

— Baka yoldaşım... Kurdoğlu. Biz bu sulara, gelirken, çapul yapmak fikri ile değil, fakat İspanyalının Endülüs Müslümanlarına yaptığı işkenceyi durdurmak, oralardaki din kardeşlerimizi kurtarmak istedik. Allah'ın inayeti ve merhum şehzade Korkud'un yardımı ile iki çektirme ile geldiğimiz bu sularda, bizden önce Kemal Reis'in başladığı kurtarma işine onun bıraktığı yerden başladık. Allah'a şükür gayretimiz indallah kabul edildi ve pek çok Müslümanı Afrika'nın muhtelif sahillerine yerleştirdik. Bu arada din-ü devlet için korsanlık yaptık. Ağamızın emri altında kâfir filoları ile birçok kereler karşılaştık. Kafir memleketlerini yağma ettik. Tüccar gemilerini Mağrib sularında değil, kendi sularında da barındırmadık. Adımız saraylarda, şatolarda anılır bir kuvvet olduk.

Biz Mağrib sularına gelirken nasıl devlete dayanmış isek, bu sularda bulundukça devlete daima dayandık. Devlete her vakit kendi gücümüzle yardımcı olmağa gayret sarfettik. Eğer biz bu sularda olmasa idik. Venedikli ile Cenevizli kolay kolay rahat durmazlardı. Bizim bu sulardaki mevcudiyetimizdir ki, Venedikli ile Cenevizliyi kabuğuna çekilmeğe mecbur etti.

Allah'a hamdederiz ki, biz kuvvetimizi devletimizden ve padişahımızdan aldık.

Afrika'da Tunus'da, Berberistan'da ve Fas'ta adımız anılır, sultanlarla bir oturur konuşuruz. Onlar bize muhtaçtırlar. Onun için de Mağrib toprakları bizim sayılır.

Hızır Barbaros, bu sözleri söyledikten sonra Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in yüzüne bakmış ve şöyle devam etmişti:

— Allah şahittir ki Tunus'un içlerinde olan ağamız başımızda, devletimiz ve efendimiz padişahımız bize zahir olduktan sonra sırtımız yere gelmez. Bu sularda dolaşan Türk korsanları bizim adımız etrafında toplandılar. Biz şimdi kafirini tahmin edemeyeceği kadar kuvvetliyiz. Emrimizde 14 çektirme ve kadırgamız var. Her teknenin başındaki reis canını da, her şeyini de dinü devlet için ortaya koymuş, gayyur ve gözü pek insanlardır. Bunlarla bile olduktan sonra bize Mağrib sularında meydan okuyacak kâfir donanması bulunmaz. Hızır Barbaros, biraz duraklamış ve Akdeniz'in derinliklerine bir müddet bakmıştı. Sonra tekrar konuşmağa başlamıştı:

— On dört tekne bir büyük donanmadır Magrib sularında. Hele bu donanma Türk korsanlarının donanması olursa. Ama anlarım ki, Hünkarımız efendimiz bizi bu sularda yalnız bırakmak istemez. Allah'a hamdederim ki sultanımızın bu niyetini sen bize ilettin ve bizim filomuzdan daha kuvvetli ve kudretli bir filo ile aramıza geldin. Efendimizin bizden istediği her ne ise onu yapmağa Din-i Mübin uğruna can vermeğe hazırız.

Hızır Barbaros'un gözleri çakmak çakmak olmuştu. Sanki yüzünde büyük bir fırtına esiyordu. Yüz hatları gerilmiş, kaşları çatılmış, dudakları hırs ve kinden titremeğe başlamıştı. Sesini yükselterek konuşmasına devam etmişti:

— Şu anda bütün Frengistan donanmaları bir araya gelse de gam komam reisim. Yirmi sekiz çektirme ve kadırgadan kurulu bu file ile ve başımız da Oruç Ağam olduktan sonra bütün Magrib'i bir baştan bir başa yakar yıkarız. Bize sultanımız en mahir derya reislerinden birisini göndermekle bizi ihya etti. Şimdi bu sularda yalınız Barbaros kardeşler değil, fakat Devleti Aliyye de vardır ve kâfir kaçacak delik arayacak-

tır. Sen bize güç getirdin, sen bizi eskisinden de kuvvetli yaptın reisim.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Barbaros'un bu sözleri üzerine hafifçe kızarmış ve cevap vermişti;

— Reisim, sen ne söylersin. Biz kimiz ki, biz bu sularda cevelan eden bir reisiz. Adımız, sanımız nedir ki? Biz sizinle bile bulunmaktan haz duyarız. Bize siz kuvvet ve kudret verirsiniz. Sizin emrinizde bulunmak bizim için en büyük şereftir. Biz bu şerefe bir de padişahımız efendimizin bize teveccüh gösterdiği şerefi de katarız. Biz devlete bir can borçluyuz. Bu can tenimizde durdukça Din-ü Devlet ayaktadır. Devlet ve din için boynumuz kıldan incedir. Şehitlik mertebesi ise bizim son durağımızdır.

İki reis arasındaki bu görüşme ne kadar devam etti kendileri de farkında değillerdi. Gün ilerlemiş, vakit bir hayli geçmişti. Hızır Barbaros sözü değiştirmek lüzumunu duymuştu.

— Kurdoğlu kardeşim, bizimle bile bulunduğun için mahzuzus. Sefer vaktidir, Deryalar bizi bekler. Bir nice sözün var mıdır?

Kurdoğlu Muslihiddin yavaşça yerinden kımıldamış ve cevap vermişti

— Estağfurullar reis kardeşim, biz burada sultanımız efendimizin fermanı ile size hizmet arzetmek için bulunuruz. Nasıl emredersiniz öylece amel eyleriz.

— Destur verirsen, deryaya açılmak vakti geldi. Niyetim İtalya sularını taramak, kafirin tüccar sefinelerini vurmak, sahillerini yağma etmektir. Ancak bu şekilde hareket edersek Devleti Aliyye kaleleri bu kafirlerin tecavüzlerinden kurtulur.

— Doğru söylersin, bir ahsen tedbirdir bu Hızır Reis. Nasıl düşünürsen öylece hareket ederiz.

— Kurdoğlu reis... bu gün hele biraz istirahat edelim. Yarın ola... hayır ola, Allah bakalım ne eyler. Yarın kâfir sularına yapacağımız sefer planını birlikte görüşür sonra da karar veririz.

— Dileğince olsun Hızır Reis.

İki reis arasındaki konuşma böylece sona ermiş, ertesi gün tekrar konuşmak ve İtalya sularına yapılacak seferin planlarını hazırlamak, hareket hattını tespit etmek için Kurdoğlu Muslihiddin Reis kendi kadırgasına çekilmişti.

Ertesi günü sabahın erken saatinde iki reis yine bir araya gelmişlerdi. Hızır Barbaros'un teknesinin kıç kasarasında yine yere serilmiş ipek halıların üzerine konmuş kuştüyü şiltelere bağdaş kurmuşlardı. İki reis de yapacakları seferin planlarını kendi kendilerine yapmışlardı. Yalnız şu vardı ki, Kurdoğlu bir devlet donanma reisi olarak ihtiyatlı, fakat Hızır Barbaros, çekirdekten bir korsan olarak pek ataktı. Hızır Barbaros'un böyle davranması kadar tabii bir şey olamazdı. O, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e nispetle Venedikli ile de, Cenevizli ile de İspanyalı ile de daha çok karşılaşmış, onların kuvvet ve kudretlerini, İtalya ve İspanya sahillerinin hususiyetlerini, stratejilerini daha yakından ve daha çok vukufla öğrenmişti. Binaenaleyh Hızır Barbaros'un planı daha gerçekçi olabilirdi.

Hızır Reis, Kurdoğlu ile plan üzerinde yaptığı konuşmada fikirlerini pek açık, pek kati olarak söylemişti. Hızır Barbaros, İtalyan çizmesinin etrafında ihtiyatlı ve muntazam bir filo gibi hareket eden Kurdoğlu'nun stratejisine karşılık, emrindeki donanmayı bir anda yıldırım gibi İtalya sahillerine indirmek, bu filoyu dört parçaya ayırmak ve çizmeyi ayrı ayrı dört noktadan bir anda vurmak ve böylece Venedikliyi de, Cenevizliyi de şaşkın hale getirmek kararında idi.

Bu planını Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i anlatırken, san-

ki o anda harekatı kuvveden fiile çıkarmışçasına heyecanlanmıştı. Hızır Barbaros adeta coşmuştu.

— Baka reisim... Kurdoğlu kardeşim... bu sularda ihtiyatlı hareket etmek kâfir nezdinde zaaf telakki edilir. Benim planım şu. Emrimizdeki yirmi sekiz parça tekneyi dört ayrı filo haline getireceğiz. Beher filo'da altışar tekne olacak. Geri kalan dört tekne de altışar gemiden ibaret filolar arasında irtibatı sağlayacak, aynı zamanda gözcülük edecek.

Şimdi buradan çıktıktan sonra Yahya Reis doğruca Mesina boğazını tutacak ve oralardaki şehirleri vuracak. Sen emrindeki altı çektirme ve kadırga ile Kepez[1] burnundan Saragusa'ya dalacak ve bu şehirle birlikte sahillerdeki kasabaları vuracaksın. Ben de Deli Cafer Reis'le birlikte Sicilya adasının batı sularına dalacak ve oralardaki şehirleri vuracağız. Deli Mehmet Reis ise çizmenin topuğunu dövecek.

On ikişerlik iki filo halinde seyredecek olan donanmamızın bu harekatı, siz Mesina boğazından, biz de Tırapana burnu ile Şehitler adası boğazından geçerek ilerleyecek ve Lipari takım adalarından Hayırsızlar adası civarında buluşacak ve sürdüreceğiz.

Hızır Barbaros bir müddet susmuş, sonra tekrar anlatmağa başlamıştı:

— Hayırsızlar'da buluştuktan sonra Ceneviz sahillerine ve buradan geçen büyük ticaret yoluna çıkacağız. Bu yolu yirmi sekiz tekne ile pek mükemmel bir şekilde tararız. Mevsimin sonu olduğu için, tüccarlar daha emin buldukları bu yolu tercih ederler. Geniş bir harekat sonunda mühim ganimetler almaklığımız mümkündür.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Hızır Barbaros'un anlattığı planı mükemmel bulmuştu. İtiraz etmeği aklına bile getire-

(1) Sicilya adasının güney doğu burnu.

memişti. Zira Padişahın fermanı kati idi. Kendisi Barbaros kardeşlerin emrine girecekti.

— Çok doğru söylersin reis, dedi.

Ve böylece Hızır Barbaros'un hazırladığı bu sefer planı aynen tatbik edildi.

Ertesi günü Tunus'tan hareket eden yirmi sekiz gemiden ibaret Türk Korsan filosu bir müddet şimale seyrettiler. Sonra da Hızır Barbaros'un verdiği bir emirle filo iki kısma ayrıldı.

Hızır Barbaros'un tertip ve tatbik ettiği bu deniz seferi, hedef olarak ticaret yollarını ele almış, fakat birer ikmal merkezi olan şehir ve kasabaları da harekatın dışında bırakmıştır.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in kumandasındaki on iki çektirme ve kadırgadan ibaret filo artık Mesina boğazına doğru rota düzeltmiş, pupa yelken avının üzerine her an atılmağa hazır bir durumda idi. Her geminin diğer gemi ile arasını en azından dört mil açarak seyreden filo böylece Mesina boğazına girerken, Hızır Barbaros da emrindeki diğer on iki çektirme ve kadırga ile Sicilya adasının cenub batı mıntıkasını vurarak Şehitler adası ile Sicilya arasındaki adacıklarla dolu boğazdan geçerek Palermo'ya yüklenmişti.

Batılı tarihçilerden birisi olan Ernle Bradford, Sander yayınevinin neşrettiği Barbaros Hayreddin adlı eserinin 69. sayfasında bu seferin yalnız Hızır Barbaros ile alakalı olan ve on iki teknelik filosunun harekatını ele almıştır. Halbuki filo, yukarıda da belirtildiği gibi, yirmi sekiz parçadan ibaretti ve bizzat Hızır Barbaros'un yaptığı bir planla iki kısma ayrılmıştı.

Donanmanın bir kolu Hızır Barbaros'un emrinde Sicilya'yı Cenub batıdan dolaşırken, diğer kolu Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in kumandasında olarak Sicilya'yı Mesina boğazından geçiyordu.

Bu hususta Türk kaynaklarının hepsi ittifak halendedirler ve filenin yirmi sekiz gemiden ibaret olduğunu yazmaktadırlar. Aziz Samih Bey'in (Şimali Afrika'da Türkler) adlı eserinin birinci cildinin 74. sayfasında bu husus açıkça belirtildiği gibi, Fevzi Kurdoğlu'nun (Barbaros Hayreddin Paşa) adlı eserinin ikinci cildinin 212. sayfasında, keza Ekrem Reşit Bey'in (Hayreddin Barbaros) adlı eserinin de 20. sayfasında sefere iştirak eden filonun yirmi sekiz gemiden meydana geldiğini yazmaktadırlar. Binaenaleyh, Hızır Barbaros bu sefere, yirmi sekiz gemiden mürekkep bir donanma ile çıkmış, ancak filoyu yukarıda da izah edildiği gibi, iki kısma ayırmış, birisine bizzat kendisi kumanda ederken, ikinci kola da, İstanbul'dan padişahın fermanı ile Tunus'a gelerek Barbaros kardeşlerin emrine giren Kurdoğlu Muslihiddin Reis kumanda etmiştir.

Ernle Bradford, Yukarıda bahsi geçen eserinin, seferle alakalı kısmında ve 69. sayfasında şöyle demektedir.

"Su ve Kumanya yükleyerek, on iki çektirme birden Akdeniz'e açıldı, Sicilya, Sardunya, Balear adaları ve İspanya arasından geçen ana yol üzerine yayıldılar. Tasarladıkları mevkie (Ciceli'den takriben 125 mil uzaktaki bir yer) varmaları üç günü buldu. Oraya ulaştıklarında, denizin sathına dev bir balık ağı gibi yayıldılar. Çektirmelerin her biri, ağı taşıyan şamandıralara benzetilecek olursa, durgun sonbahar denizinde yatan on iki geminin geniş bir deniz sathına nasıl hakim oldukları kolayca anlaşılır.

Küçük bir çektirmenin su kesiminden 3, 5-4 metre yüksekliğindeki kıç güvertesinde duran bir kaptanın ufku görüş mesafesi üç buçuk mil kadardır. Ama, ana serene bir gözcü dikip, bu görüş mesafesini bir misline çıkarmak mümkündür. Bu hesaba göre, Türk gemilerinin birbirini gözden kaybetmemek için ortalama beşer millik aralıkla doğuya, Sardunya ile Sicilya arasındaki boğaza doğru seyrettikleri tahmin edilebilir.

On iki kadırga böylelikle altmış millik bir deniz sathını rahatça gözetleyebiliyorlardı. Barbaros kardeşler, Sardunya'nın Cenup ucundaki Spartivento burnunun altmış ila yetmiş beş mil açıklarındaki mıntıkada aradıkları avı bulacaklarından emin idiler.

Kolladıkları av, Sicilya'dan yükledikleri mısırı, buğdayı İspanya'ya taşıyan ve mevsimin son seferini yapan ticaret gemileri idi.

Bu defa talihlerinin yaver gittiği söylenebilir. Ama, başarılı bir harekat adamının hayatında şansın payı çok azdır. Onun da gerekli olduğuna şüphe yok ama, zekasını kullanmak ve içinde bulunduğu vasatın şartlarını iyi bilmek, işin başında gelir.

Birkaç gün içinde çektirmeler, anayurtları İspanya'ya doğru ağır ağır seyreden üç tane koskocaman ticaret gemisini ağlarına düşürmekte gecikmediler. Zaptettikleri gemiler, an'anevi kürekli kadırga ile yelkenli ticaret gemisi arası (Galleasse-Galer) tipi teknelerdi. Bunların büyüklüğü hakkında bir fikir verebilmek için o devredeki Portekiz ve İspanyol galerlerinin umumiyetle yüzden fazla forsa taşıdıklarını belirtmek yeter, sanırım. Kendilerini müdafaa etmek için topları vardı ama, her şeyden önce yük taşıyan ticaret gemileri idiler. Bu gemiler, son iki dünya savaşı sırasında top ve askerle donatılmış olmakla birlikte, asıl vazifeleri yük taşımak olan şileplerle kıyaslanabilir.

Zaptettikleri üç kalyonu yedeğe alan Türk çektirmeleri, sakin suları uzun kürekleri ile arşınlayarak geri döndüler. Kış fırtınaları patlamadan Ciceli'ye vardılar. Başarıları sayesinde yalnız kışlık yiyeceklerini sağlamakla kalmamış, yerli halkın da hayranlığını kazanmışlardı (Oruç Reis tam zamanında ellerine geçen bu erzakı, aç Ciceli halkı komşu dağ aşiretleri arasında öylesine cömertçe dağıttı ki, her kes kendisine yürekten bağlandı. Oruç'un sözü kanundu artık).

Oruç Reis, küçük kardeşi kadar zeki değildi. Ama Hızır Reis'in de ilerideki başarılarında, ağabeyinin pratik ve gerçekçi dünya görüşlerinin payı büyüktür.

Oruç Reis (Yerli halkın kendisine karşı beslediği büyük hayranlığı geliştirmek için büyük gayret gösterdi. Bunda o kadar başarı sağladı ki, o güne kadar, Tunus da dahil olmak üzere, hiçbir hükümdara boyun eğmemiş olan bu mert dağ aşiretleri onun emri altına girdiler ve Oruç Reis'i SULTAN ilan ettiler.)

Oruç Reis böylelikle mükemmel bir limanın hakimi olmuştu. Batı Akdeniz'in başlıca ticaret yollarının cenubunda bulunan bu liman, çevredeki hükümdarlara ve şeyhlere karşı da hiç bir mesuliyet altında değildi, vergi falan vermezlerdi.

Ernle Bradford, burada, bütün batılı müverrihler gibi hadiseyi, Barbaros kardeşleri küçümsemek gayreti ile hem noksan, hem de bir başka cepheden alarak vermektedir.

Katı bir Hristiyan taassubunun Ernle Bradford'da da tezhür ettiği derhal anlaşılmaktadır. Zira Oruç Reis'in sultanlığını, Hızır Barbaros ile Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in müşterek olarak yürüttükleri harekatın sonunda iğtinam edilen yiyeceklere bağlamak gibi pek garip, pek vahi bir sebebin içine sokmaktadır. Halbuki, bilinmektedir ki, Barbaros kardeşler Magrib sularında en büyük hizmeti İspanyol Hristiyanlarının elinden kurtardıkları Müslüman Endülüslüler meselesinde göstermişler ve şimali Afrika kasabalarını bunlarla doldurmuşlardı. Yani kurtardıkları İspanyalı Müslümanlarla. Binaenaleyh, Oruç Reis'in bu havalide sultan ünvanını iktisap etmesinin asıl sebebi üzerinde durulmamış, bu sultanlığın ilanı keyfiyeti, basit bir sebebe bina edilmiştir.

Her ne ise, biz tekrar Hızır Barbaros ile Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in, Ernle Bradford'un noksan anlattığı yirmi sekiz parçadan ibaret filoları ile giriştikleri harekata dönelim.

Ve bizim kaynaklarımızla Lann Pool'un beyanlarına göre hadiseyi nakledelim.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Mesina boğazına girmede doğruca Saragüza'ya dümen tutmuş, önce Saragüza, ondan sonra da sırası ile Agosta, Katanya ve Mesina kalesini vurmuş, buralardan esir edip de fidye karşılığı serbest bıraktığı Hristiyanlardan epeyce yüklü bir meblağ elde etmiş, Mesina boğazını geçerek Hızır Barbaros ile buluşma yeri olarak tespit edilen Hayırsızlar adasına doğru dümen kırmıştı.

Diğer taraftan Hızır Barbaros, emrindeki on iki kadırga ve çektirme ile Sicilya adasının güneyindeki şehirlere ve kasabalara yüklenmişti. Hızır Barbaros sırası ile Circent, Rasd, Tirapina veya Dırapano'yu vurduktan, bir çok esir aldıktan sonra Şehitler adası ile Tırapani burnu arasındaki adacıklarla dolu boğazdan geçmiş, doğruca Palermo'ya yüklenmişti. Palermo devrin büyük ve sayılı şehirlerinden birisi, aynı zamanda Hristiyan ticaret gemileri ile harp gemilerinin barındıkları mükemmel bir limandı. Hızır Barbaros'un bir sabah vakti aniden Palermo limanının hemen burnu dibinde görünmesi Palermo'da büyük bir panik meydana getirmişti. Fakat Hızır Barbaros vakit geçirmeden kaleye yüklenmiş, orayı topa tutarken levendlerinin bir kısmı ile karaya çıkmış, limanda bulunan birkaç irili ufaklı tekneyi yakarak Palermo şehrini yağma etmişti.

Hızır Barbaros, üç beş saat içinde işini bitirdikten sonra filosu ile tekrar denize açılmıştı. Hızır Barbaros şimdi Kurdoğlu Muslihiddin Reis ile buluşacakları Hayırsızlar adasına doğru dümen tutmuştu.

Kuvvetli bir poyraz rüzgarı ile yelkenlerini şişirmiş olan filo, büyük bir süratle Hayırsızlar adasına varmıştı. Orda Kurdoğlu'nu kendisini bekler bulmuş ve iki reisin emrindeki filo ile bu filoların emniyetini sağlamakla vazifeli diğer dört tekne birleşmişlerdi. Şimdi dev bir armada, yirmi sekiz gemi-

den mürekkep bir donanma, istikbalin en büyük amiralinin, dünya denizlerinin baş amirali Hızır Barbaros'un emrinde olarak bir yelpaze gibi açılmış, devrin en büyük deniz ticaret yolunu yüz mile yakın bir mesafede Ernle Bradford'un dediği gibi koskoca bir ağ gibi kuşatmıştı. Bu filo şimdi Korsika, Sardunya ve Balear adaları istikametinde ilerliyordu. Önünden kaçacak her hangi bir gemi tasavvur etmek güç olan bu kudretli filo, böylece yoluna devam ederken, önce önlerine çıkan mısır ve buğday yüklü üç İspanyol galerisini vurmuşlar, onları yedeklerine almışlardı. Hızır Barbaros'un emrindeki filo bu vurgunla biraz daha toplanmış ve aradaki mesafeyi kısaltmıştı. Zira Cenova'ya doğru dümen tutmuşlardı ve buralarda böylesine açık bir nizamda seyretmek için her hangi bir sebep de yoktu. Filo mükemmel bir rüzgarla Cenova'ya doğru yol alırken, yolları üzerine çıkan buğday yüklü sekiz barçayıda vurdular. Onları da yedeğe aldılar. Ve süratle Cenova'ya doğru yollarına devam ettiler.

Derya mevsiminin sonu olmak hasabi ile, Türk korsanlarının kışlık limanlarına çekildiği zehabına kapılan Hristiyan tüccar gemileri pek rahat ve pek endişesiz yaptıkları seferlerinde karşılarında o güne kadar görmedikleri bir filo görünce şaşırmışlar ve silahlı olmalarına rağmen hiçbir suretle karşı koymağa cesaret edememişlerdi.

Filo böylesine bir vurgun ve 11 galeri ve barça ile yollarına devam ederlerken çanaklık nöbetçileri arkası arkasına bağırmâya başladılar.

— Reis, ileri de büyük bir filo,

Ve Hızır Barbaros derhal işaret edilen istikamete baktı.

Hızır Barbaros büyük bir tüccar filosu ile karşılaştıklarını derhal anlamıştı. Hemen emir verdi.

— Bir yelpaze gibi açılacak ve bu kâfir teknelerini zaptedeceğiz.

Hızır Barbaros'un verdiği bu emir derhal bütün filoya işaretlerle haber verildi. Koskoca filo göz açıp kapayacak kadar kısa bir müddet içinde derhal verilen emri yerine getirdi. Şimdi yirmi sekiz kadırga ve çektirmeden ibaret Hızır Barbaros'un filosu süratle düşman tüccar gemileri üzerine, onları tam manası ile muhasaraya alacak bir manevra ile yüklendi. Hristiyan tüccar kaptanlar da Hızır'ı görmüşlerdi. Ama kaçmaları imkansızdı. Yapacak başka herhangi bir şey yoktu. Teslim olmak, veya tekneleri batırmak şıklarından birisini tercih etmek mecburiyetinde idiler. Lakin tekneleri batırmak fikri hiç birisinin itibar etmediği bir fikir oldu ve pek kısa bir müddet sonra on iki barça ve galeriden ibaret Hristiyan ticaret filosu zaptedildi. Bu filo gemilerinin hepsi çuha yüklü idi ve İspanya ve Portekize ile Fransa'ya gidiyorlardı.

12 galer ve barçadan ibaret bu ticaret filosu, pek kısa bir zamanda zaptedilmiş, hiç birisi mukavemet etmeğe cesaret edememişti. Esasen, Tüccar gemileri kaptanları, gelen korsan filosunda grandi direklerine çekilmiş Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin sancaklarını görünce işlerinin bittiğini anlamışlar, herhangi bir mukavemetin faydasız olduğuna kanaat getirmişlerdi. Bu sebeple hiç birisi mukavemeti düşünmemişti.

Ticaret filosunun kaptanları, gemilerindeki efrada teslim olmalarını bildirmişler ve her gemi grandi direğine teslimi ifade eden beyaz bayrak çekmek sureti ile teslim olduklarını ilan ederlerken, Güvertelere yığılmış olan efrad, kendi lisanlarında teslimi ifade eden sözlerle teslim olduklarını avaz avaz bağırmağa başlamışlardı.

Hızır Barbaros derhal emir vermiş ve barça ve galerlerin zaptedilmesini, teslim alınmasını bildirmişti. Hızır Barbaros,

— Galerleri ve barçaları teslim alırken dikkat ediniz, hiç kimsenin burnu kanamayacak. Forsadakilerin Müslüman

olanlarını derhal serbest bırakacak ve içlerinde levend veya reis varsa gemilerin mürettabatını onlarla tamamlayacaksınız. Diye emir vermişti.

Şimdi Akdeniz'in bu mıntıkasında yirmi sekiz parçalık bir Türk korsan filosundan başka ganimet olarak ele geçirilmiş 24 parça muhtelif boyda tekne toplanmıştı. Tüccar gemilerinin teslim alınma işi uzun sürmemişti. Hızır Barbaros teslim işinin bittiğini duyar duymaz emir vermiş, filo Korsika istikametine dümen tutmuştu.

Hızır Barbaros, emrinde koskocaman bir filo ile Korsika'ya rota verdikten bir müddet sonra kararını değiştirmiş ve daha cenubta olan Sardunya adasına dümen tutmuştu. Hızır Barbaros, hayatında ilk defa böyle koca bir donanma ile deryalarda dolaşıyordu. Bundan da ayrıca gurur duyuyordu. Öyle ya emrinde 52 gemiden ibaret bir filo vardı ve bu filo ile adeta bütün Frenk krallarına meydan okuyordu. Pervasızca Korsika ve Sardunya sularında dolaşması bunu açıkça göstermektedir.

52 Parçalık bir donanma... hem de Barbaros kardeşlerden Hızır Reis'in emrinde... böyle bir donanmaya sahip olmak, bütün Avrupa'ya meydan okumak demekti. Barbaros kardeşler değil böyle 52 parçadan ibaret bir donanma ile, fakat iki tekne ile bile düşman galerlerinin önünden kaçmamış, devrinin en büyük gemisi olan dev papalık galerine bile saldırmış, hem onu, hem de içindekileri esir etmişti. Şimdi Barbaros kardeşlere Allah'ın lütfettiği bu pek büyük donanma ile onlar, Akdeniz'i bir baştan bir başa kontrol edebilir, kendilerinden habersiz hiç bir geminin sefer yapmasına müsaade etmezlerdi. Hızır kendilerini böylesine kudretli görüyordu. Bunda da yerden göğe kadar haklı idi.

Filo pupa yelken Sardunya adasına doğru seyre devam etmişti. Ertesi günü sabahla birlikte Sardunya adasının doğu sahillerine varan Hızır Barbaros'un filosu, önüne gelen kasa-

baları ve kaleleri vurmuş, pek çok ganimet almıştı. Bu arada kayda değer bir hadise cereyan etmiştir ki, bu hadise, sonradan pek büyük bir Cezayir beyinin meydana çıkmasında başlıca rolü oynamıştır.

Ekrem Reşid Bey'in, genel kurmay başkanlığı neşriyatı içinde çıkan (Hayreddin Barbaros) adlı kitabının 20 ve 21. sayfalarında bu hadiseden pek kısa bahsedilmektedir ve şöyle anlatılmaktadır:

"Sardunya sahillerinde bir hücum esnasında Hızır'ın karşısına alnı uyanık bir çoban çocuğu geldi.

— Adın nedir?

— Peppino.

— Biliyor musun ben kimim?

— Evet, sen Barbaros'sun.

— Sen benden korkmaz mısın?

— Niçin korkacağım?

Uzun bir musahabe başladı. Çocuğun akıllılığı Hızır'ın ona karşı duyduğu sempati hissini takviye etti. Çocuk Hızır'ın arkasından gemiye geldi ve İslam dinini kabul etti. Hızır onu sünnet ettirdi, çocuğun yaşı, oğlu Hasan'ın yaşı kadar olduğundan ona da Hasan adını verdi.

İkinci bir tesadüf daha oldu, fakat tarih için birincisi kadar ehemmiyetli değildir, çünkü bu çocuktan bilahare o hayret verdirici Hasan Ağa çıkacaktır ki, sonraları Şarlken'e karşı Cezayir'i müdafaa edecektir...

Fakat zikrettiğimiz ikinci tesadüf Hızır'ın kalbi için daha kıymetli idi. Bu, Beatrice(Beatris) ile tesadüftü."

Ekrem Reşid Bey'in kitabında bahsettiği Hasan[1] Ağa

---

(1) Hadiseye bakılırsa, Hasan ağa Cezayir'li Hasan Paşa'dan başkası değildir.

meselesi kaynak gösterilmeden verilmiş olmakla beraber, sonra hakikaten bir Hasan Ağa'nın ortaya çıkması, bu Hasan ağanın Barbaros Hayreddin Paşa'nın yetiştirmesi ve evlatlığı olarak tarihte yer alması, mumaileyhin pek cesur ve gözü pek bir insan ve cesareti kadar da siyasi görüşü olan bir insan oluşu hadiseyi teyid etmektedir. Fakat Betarice hadisesi hakkında her hangi mukni bir delil göstermek veya bulmak mümkün olamamıştır:

Hızır Barbaros hakkında ve yukarıda bahsettiğimiz sonbahar seferinden sonra Ciceli'ye gitmesi hadisesi etrafında yazılan yazılar, ortaya atılan iddialar pek manidardır. Bu iddialara göre, Hızır Barbaros, Betarice ile Ciceli'de bir aşk hayatına dalmış, hatta bu aşk hayatı ağası Oruç Barbaros'un şehadetine yetişmesine de mani olmuştur. Bu sebeple, Hızır ile Oruç Barbaros arasında sırf Beatrice meselesinden doğan bir ihtilaf ortaya atılmış bulunmakta ve Magrib sularının bu muhteşem iki insanını, iki kardeşi dargın göstermek yolu tutulmaktadır.

Şüphesiz her insan gibi, Hızır Barbaros'un da bir takım gönül işleri olmamış değildir. Bu gayet tabiidir. Fakat buna dair elde mevcut vesaik yoktur. Vesikasız olan bu iddia sadece tahminlere, bir erkeğin bir takım gönül işleri olabileceği faraziyesine bina edilmiş ve bu vadide, bilhassa batılı kaynaklar pek çok hikâyeler uydurmuşlardır.

İşte bu Beatrice hikâyesi ve bunlardan biri olsa gerektir. Bu sebeple üzerinde durulmağa değer bir hadise telakki edilmemelidir.

Hızır Barbaros, Sardunya baskınından sonra seferin geri kalan kısmı, yani Balear adaları baskınını yapmamış ve filo geri dönmüştür.

Ancak Barbaros, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'le görüştükten sonra, Kurdoğlu Muslihiddin Reis Tunus'a, Oruç Reis'in yanına dönmüş, Hızır Barbaros da Ciceli'ye gitmiştir.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, emrindeki on dört parçadan ibaret Osmanlı donanması ve ganimet olarak zaptedilmiş bulunan yirmi dört galer ve barça ile Tunus'a girdiği vakit, Tunus sanki yerinden oynamış, her tarafta bir sevinç havası esmişti.

Cezayir'in Zabtı

Oruç Barbaros Becaye kalesini ikinci defa muhasara edip alamamanın ıstırabı içinde kıvranıyordu. Oruç Barbaros bir müddet Ciceli'de kalmıştı. Fakat buradaki ikameti, onun kafasında tasarladığı hususları gerçekleştirmek imkanlarını vermiştir. Oruç Barbaros, artık kabına sığamıyacak bir insan olmuştu. Bilhassa Sultan Selim Han Gazi'nin kendi emrine gönderdiği Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in gelişinden, Hızır Barbaros'la yaptığı İtalya ve Sardunya baskınından sonra Tunus'a avdetinden pek memnun kalmış olan Oruç Barbaros, kafasındaki planı tahakkuk safhasına çıkarmak için vaktin geldiğine kanaat getirmiştir.

Oruç Barbaros, öyle kolay kolay yerinde duracak, elde ettiği ile iktifa edecek insanlardan değildi. Kaldı ki şimdi arkasında bütün kuvvet ve kudreti ile bir de Osmanlı imparatorluğu vardı. Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in burada bulunması, bunun en büyük delili idi. Padişah, kendi emrine girmek üzere on dört gemiden meydana gelen bir de donanma gönderdikten sonra, artık sırtını yere getirecek kuvvet bulunamazdı bu koskoca Akdeniz'de.

Nitekim, Oruç Barbaros derhal kararını vermişti. Hızır Barbaros ile Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in ganimet olarak getirdikleri yiyecekleri yerlilere ve dağ kabilelerine dağıtmıştı. Oruç Reis'in bu cemilekarlığı bütün kabileler ile birlikte yerli halkın da kendisine bir kat daha bağlanmasına yol açmıştı. Esasen bütün Şimali Afrika'da kendisini pek seven bir

büyük kitle de vardı. Bu kitle, İspanyol zulmünden kurtarılan Endülüs Müslümanları idi ve adetleri hiç de küçümsenecek gibi değildi. Bu insanlar pek büyük bir vefa hissi ile kurtarıcıları olan Barbaros kardeşlere cidden pek sadıkane bir şekilde müzaheret etmişler, her halükarda onlara yardımcı olmuşlar, onları yerli halkın zaman zaman meydana gelen hoşnutsuzluklarına karşı bir nevi müdafaa telakki edilebilecek bir hareket hattı ile yanlarında olmuşlardır.

Bu sebeple, Barbaros kardeşlerin bütün Şimali Afrika'da pek büyük bir kuvvet ve kudretleri vardı. Bu kuvvetleridir ki, yerli halkı da, yerli halkı idare eden Arap prenslerini de, dağlı kabileleri de kendisini desteklemeğe mecbur bırakmıştır. Fakat yerli halkı Barbaros kardeşlere yardıma zorlayan sebeplerin başında muhakkak ki İspanyolların Şimali Afrika seferleri gelmektedir.

Gerçi Oruç Reis, İspanyollarla her vakit mücadele edecek kadar güçlü idi, lakin asıl gücünü, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in oraya gelmesinden sonra elde etmişti. Zira, İstanbul'dan Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin emrine girmek üzere kuvvetli bir filonun geldiği derhal etrafa yayılmış, bütün Şimali Afrika bu haberle çalkanmıştı. Yerli halk, artık Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlere bir başka gözle, İstanbul sultanının en yakınları olarak bakıyorlar, onları İstanbul sultanının Magrib'teki mümessilleri kabul ediyorlardı.

Cezayir'in zabtı ile alakalı olarak muhtelif yabancı eserler ile birlikte yerli kaynaklar şu malumatı vermektedirler:

Oruç ve Hızır Barbaros kardeşler hakkında pek ciddi bir etüd neşretmiş olan eski büyük elçilerden Fuad Carım (Cezayir'de Türkler) adı altında 1962'de neşrettiği kitabının 29. sayfasında şunları yazmaktadır:

"Oruç Reis'in, 1514 yılı, Ciceli'ye yerleşmesi, gelişigüzel davranan bir başbuğ olmadığını ve korsanlıktan başka tasarı-

lar güttüğünü gösterir. Yoksa, kumandanlığına tayin edildiği Cerbe'de yerleşir ve bey gibi geçinip giderdi.

Tasarladığı, çok geçmeden açığa çıkmıştır. Benzerine ancak efsanelerde rastlanan kahraman, yıllardan beri hazırladığı Cezayir'in fethine Ciceli'den başlamıştır.

Hiçbir işi oluruna bırakmayan Oruç Reis, ilk önce, Buji'nin iki yerli başbuğu arasında paylaşılamayan çevresini, savaşla buyruğu altına alarak kurduğu beyliğe katmıştır (1515).

Pek az sonra, 1492 yılında Granada'yı alarak Beni Ahmer Devleti'ne son veren ve Şimali Afrika'yı istilaya kalkışan İspanya kralı beşinci Fernando,[1] yerine geçecek belli başlı bir halef bırakmadan ölmüştür (1516).

Fernando'nun ölümü üzerine, Penyon kalesinin aralıksız tehdidinden dolayı bunalmış olan Cezayir halkı, ayaklanmayı göze aldırmışsa da, yerlilerden böyle bir işe önayak olacak bir kimse çıkmamıştır. Çıkmayınca, Şimali Afrika'da halk üzerinde öteden beri nüfuzları büyük olan Murabıtlar, Cezayir şeyhi, yani beyi Selim el Tumi'yi sıkıştırarak, Oruç Reis'e baş vurmaya zorlamışlardır. Penyon İspanyolların 1511 yılı ele geçirdikleri adacığa kondurdukları kaledir ve Cezayir kasabasının önündedir.

Karışık bir adam olan ve 1511 yılında İspanya'nın himayesini kabul etmekle kalmayarak, üzerine Penyon kalesi kurulan adacığı da İspanyollara veren Selim el Tumi, halkın aleyhine dönebileceğinden, korkarak Oruç'a elçiler göndermiş ve gelip Cezayir'i kurtarmasını dilemiştir.

Önce Oran'ı basacağını ve Cezayir'e sonra geleceğini elçilere söyleyen Oruç Reis, yayılacağını bile bile bu planının açıklanmasını şart koşmuş ve Oran'a doğru iki gemi yollayarak bir nümayişte bulunmuştur.

---

(1) Ferdinand'ın İspanyolca telaffuzu.

Telaşlanan İspanyollar, bütün dikkatlerini 1508'de aldıkları Oran'a çevirerek bu yeri takviyeye başlamışlarken, denizden ve karadan yollanan dülek kumandan, Cezayir'e uğramadan, kasabanın arkasından geçip Şerşel'i basmıştır. Neden? Hasan'ı ortadan kaldırmak için. Kara Hasan kimdir?

Kendilerine göre, karınca kararınca korsanlık eden Şerşellilerin başlarına geçen kara Hasan, Oruç Reis'in arkadaşlarından iken, düzen müzen tanımadığı için ordu bozanlık ederek birkaç kişi ile ayrılan çetin bir Türk korsanıdır.

Giriştiği işlerde hiçbir şeyi askıda bırakmayan ve gelebilecekleri de göz önünde tutan Oruç, bir güçlük çıkarması daima mümkün olan Kara Hasan'ı yakalayıp idam ettikten sonra, geriye dönerek Cezayir'e girmiş ve halk tarafından büyük sevinçle karşılanmıştır (1516).

Kahraman, sırf Murabıtların ve halkın zoru ile kendisine başvurmuş olan ve alttan alta bir ayaklanmayı körükleyen Tumi'yi de, çok geçmeden ortadan kaldırmıştır.

Döl olarak, (Deli Juana) ad ve lakabı ile anılan ruh hastası bir kız bırakan 5.Fernando'nun ölümü üzerine krallığa geçen torunu, Deli Juan'ın oğlu, Şarlken'in İspanya'ya gelişine değin, devlet reisi vazifesini gören Kardinal Jimenez, Oruç'un giriştiği teşebbüsleri öğrenince, o çağlara göre büyük sayılabilecek bir donanma ile ve ordu düzerek Cezayir'e saldırmıştır (1516).

İrili ufaklı 80 gemiye bindirilen 10.000 kişilik bir kuvvet, eylül sonunda Diyego de Vera'nın kumandasında karaya inmiştir. Kasabadan fırlayıp üstlerine saldıran Oruç Reis, 4.000 kişiyi yere sermiş ve 400 esir ele geçirmiştir. Öbürleri gemilere kaçmışlardır. Fakat patlak veren fırtınadan ve kargaşalıktan dolayı çarpışan teknelerin bir çoğu battığından, ayrıca, 2.000 kişi boğulmuştur.

Diego de Vera, İspanya'ya dönüşünde, bir çolak tarafın-

dan yenildiğini belirten bir türkü ile halkın hicvine uğramıştır. Bu felaketi öğrenen Kardinal'ın(Çok şükür İspanya, bir sürü baldırı çıplaktan kurtuldu) dediği pek meşhurdur.

Kurduğu ve Cezayir'i aldıktan sonra genişlettiği beyliğin düzeni ile uğraşırken, 1517 haziranında, Tenes hakimi Hamid el-Abd'ın hücumuna uğrayan Oruç onu da yenerek Şerşel'in batısına düşen Tenes'i de buyruğu altına almıştır.

Tlemsen seferine geçmeden önce Oruç Reis'in eline düşen topraklara ve iskelelere bir göz atalım.

Ciceli'den başlayıp İspanyolların elinde bulunan Bujiyi atlayarak batıya doğru, Tenes'e kadar uzanan Cezayir ülkesinin kıyıları ile bu kıyıların derin olmayan bir hinterlandı. Kıyılardaki iskelelerin adları. Ciceli, Dellis, Cezayir, Şerşel ve Tenes.

Üzerinde Penyon kalesi bulunan Cezayir'in önündeki adacık, İspanyolların elinde kalmıştır. Cebre adasına gelince, Oruç'un bu yeri elde tutması Tunus sultanı adınadır.

Çok müdekkik bir insan olan merhum Fuad Carım'ın kaleminden çıkan bu satırlar yerli kaynakların en mühimlerinden birisi olarak ortadadır. Buna karşılık bir batı kaynağını, Ernle Bradford'u ele alalım ve Oruç Barbaros'un Cezayir seferi hakkında yazdıklarına da bir göz atalım. Ernle Bradford, Sander kitabevi tarafından neşredilen ve Zehra Ağralı'nın tercüme ettiği (Barbaros Hayreddin) adlı eserinin (Altıncı Bölüm ve 73. sayfasında şöyle demektedir:

"Baharda Barbaros Oruç Reis, parlak bir zafer kazanarak mevkiini büsbütün sağlamlaştırdı. Kendi askerlerinin ve yeni uyruklarının başında savaşarak bir zuhaf aşiretini sindirdi. Çarpışmada ölen hükümdarları İbn-El-Kadı'nın başı, zafer şenlikleri arasında şehre getirildi ve Ciceli surlarına asıldı (Bu zaferin yankıları o kadar büyük oldu ki, birçok dağ aşiretleri Barbaros'un boyunduruğu altına girdiler.).

Oruç Reis'in hayatının, tipik bir korsan hayatından farklı olduğunu belirtmek yerinde olur. Barbaros kardeşlerin ikisi de her fırsatta düşman gemilerini ve kıyılarını talan etmekten geri kalmamışlardır ama, onların asıl gayesi, bu zaptettikleri gemilerden, malzemeden faydalanarak karada bir devlet kurmaktı. Elde ettikleri bütün ganimetleri, gayelerini gerçekleştirmek için kullanmak azminde idiler. Başka bir tabirle, kendilerine bir sermaye sağlamak için korsanlık yapıyorlar, bu sermayeyi de silah ve askere yatırıyorlardı. Bu bakımdan, ileride Karayipler denizini istila edecek olan Avrupalı korsanlarla arasında bir ayırım yapmak gerekir. Bu korsanların çoğu hapishane kaçkınlarından başka bir şey olmayıp, yağmacılık onlar için bir geçim yolu idi. Barbarosların hareketleri başka zaviyeden görülmelidir. Her iki kardeş de yaman birer denizci oldukları halde, denizi, karada yerleşmek için bir vasıta olarak kullanıyorlardı.

Akdeniz uzun müddetten beri hakiki manada deniz haydutları tarafından tehdit edilmekte idi. Birçok kaçak İtalyan, Rum, Türk ve Magrubi korsanlar, yabancı gemileri pusuya düşürüp yağma ettikten sonra, avlarını sindirmek için deliklerine çekilen boa yılanları gibi, korsan inlerine çekiliyor, karınları acıkınca yeniden ortaya çıkıyorlardı. Oruç ve Hızır Reis'ler, ilk günlerinde bile bu basit korsanların seviyesine inmemişlerdir. Akdeniz'deki harekatları alışılagelinen korsanların faaliyetlerinden çok üstündü, Çünkü, zekice tatbik edilen planları daima bir hedefe teveccüh ediyordu. Modern savaş stratejileri ile kıyaslanacak olursa, Barbarosların kara ve deniz saferlerinin arkasında her zaman siyasi bir gaye gizli idi. Sıradan bir korsan, bir deniz haydutu, günü gününe yaşar, eninde sonunda kelleyi ele verir ve iş orada biter, Çünkü, siyasi bir gayesi yoktur. Tek kaygısı gündelik başarılar ve maddi kazançlardır.

1515 yılı müddetince Ciceli yarımadası, Barbarosların

daimi üssü oldu. Ancak, kışlık zahire ambarlarını doldurmak için arada bir sefere çıkmakla iktifa ediyorlardı. Bu sıralarda öyle büyük ganimetler ele geçirdiklerini sanmıyoruz. Çünkü, 1515 yılına ait kayıtlarda Avrupalıların Türk korsanlarından yakındıkları görülmemektedir. Ama bundan birkaç ay sonra, Oruç Reis ne zamandan beri arzuladığı hükümdarlığı ele geçirmek fırsatını buldu. Milattan sonra 1516 yılı (Katolik Kral)lakabı verilen Don Ferdinand'ın öldüğü yıldır. Ferdinand, deniz kıyısındaki kaleden Cezayir halkına kan kusturmuştu. Onları yalnızca haraca kesmekle kalmamış, halkın liman dışına çıkmasını da şiddetle yasak etmişti. Yeni gemi inşa etmek şöyle dursun çürüyen teknelerini tamir etmelerine bile izin verilmemişti. Zaten neye yarardı?

Katolik majestelerinin ölümünü duyan Cezayir halkı, istiklallerine kavuşmanın tam zamanı olduğunu ve bir daha bu fırsatı ele geçiremeyeceklerini anladılar...

Kral Ferdinand, ocak ayının sonlarına doğru ölmüştü. Ölüm haberi Şimali Afrika kıyılarına ulaşır ulaşmaz, Cezayir halkı, komşuları Arap Şeyhi Selim'den[1] yardım dileğinde bulundular. Ve kendilerini İspanyol garnizonunun elinden kurtarması için yalvardılar. Garnizon, limanın ağzındaki adanın üzerine kurulmuş bir kaleden bütün şehre hükmediyordu. Cezayirlilerin meşru yoldan ticaret yapmalarını önlediği gibi, korsanlık yapmalarına da mani oluyordu.

Şeyh Selim İspanyolları karadan kuşatmağa hazırdı ama elinden ne yeteri kadar top tüfeği, ne de mühimmatı olmadığını biliyordu. Bunu yapacak tek adam vardı. Bütün kıyı boyunca ün salmış bu adam, Becaye'de iki defa bozguna uğramış olmakla beraber, kuşatma taktiğini iyi bildiğini ortaya koymuştu. Selim, Ciceli'ye bir elçi göndererek Oruç Reis'i Cezayir'in istiklal savaşına katılmağa çağırdı. Barbaros için bun-

(1) Selim Tumî.

dan daha uygun bir teklif olamazdı. Cezayir'in fethi, Becaye'den çok daha cazipti. Şimal Afrika kıyılarının en önemli ve kalabalık şehri olan Cezayir, üstelik mükemmel bir limana sahipti. Coğrafi bakımından, batı Akdeniz'in bütün ticaret yollarına hakim bir mevkide bulunuyordu.

Şeyh Selim'in, davetini kabul eden Oruç Reis, Cezayir'e "Çoğu kendisine ait olan altı çektirme, 500 Türk levendi, silah ve lüzumlu malzeme yolladı." Gemiler Hızır Reis'in kumandası altında idi. Kendisi ise, 800 Türk, 3.000 yerli ve 2.000 Magribi gönüllüsünden kurulu ordunun başında karadan Cezayir'e yollandı. Şeyh Selim ile adamları onu Cezayir'e bir günlük mesafede karşıladılar. Ama, Barbaros'un hemen Cezayir'in yardımına koşmağa niyetli olmadığını öğrenince hayal kırıklığına uğradılar.

Oruç Reis, İspanyol garnizonunu kuşatmağa hazırdı ama, ondan önce görülecek şahsi bir hesabı vardı. Cezayir'in kırk beş mil kadar batısında ufak Şerşel limanı bulunur. Kara Hasan adlı bir Türk korsanı, tıpkı Oruç Reis'in Ciceli'de yaptığı gibi, kendisini oranın mahalli sultanı ilan etmişti.

Ayrıca bir çok Magriblileri ve Türkleri de kadırgaları ile birlikte kendi sancağı altına toplamıştı. Oruç Reis'in bu adamlara ve gemilerine ihtiyacı olduğu gibi, Cezayir'e saldırmazdan önce ordusunun batı kanadını emniyet altına almak istiyordu. Barbaros'un lügatinda Şimali Afrika kıyılarında iki Türk hükümdarına yer yoktu.

Kara Hasan, önce Oruç Reis'in kendisinden yardım istemeğe geldiğini sandı. Ama daha ne olduğunu anlamağa fırsat bulamadan, korsanın kılıcı altında can verdi. "Kara Hasan'ın defterini dürdükten sonra, Barbaros, oradaki bütün Türkleri kendi bayrağı altına aldı ve kendisini Şerşel sultanı ilan etti."

İspanyol tarihçisi Haedo, Kara Hasan'ın katlinden gad-

darlık diye söz eder, ama Morgan, "Cezayir tarihi" adlı eserinde, bu hareketi siyasi bir tedbir olarak vasıflandırmıştır. Siyasi rakiplerinin hareketten çok sözle katledildikleri çağımızın modern siyasi anlayışına göre bu davranış, yüz kızartıcıdır, şüphesiz. Ama Oruç Reis'in, Avrupalıların sonradan hayranlıkla söz ettikleri on altıncı asırdaki birçok İtalyan prenslerinden ve ücretli askerlerinden daha gaddar olduğu asla iddia edilemez. Ne olursa olsun, bu davranışın siyasi bir tedbir olduğu açıktır. Oruç Reis, bu kurnazca hareketi ile şimdi Cezayir'in gerek doğusunda, gerek batısında birer şehir ve limana sahip olmuştu. Cezayir'i bu defa eline geçiremese bile, ileride bu ülkeyi bir kıskaç içine alacak duruma gelmişti.

Şerşel'i güvendiği insanlardan meydana gelen bir Garnizon'un eline bırakarak doğuya döndü ve ordusu ile birlikte kıyıya doğru ilerlemeğe başladı. Cezayir açıklarına vardığında, Şeyh Selim'in adamları tarafından karşılandı. Ve fazla oyalanmadan garnizonu kuşatma harekatına girişti.

Ama, Türklerin elindeki hafif toplar, ağır kuşatmaya karşı bile dayanıklı olan kaleyi yıkmağa yeterli değildi. Barbaros bunu önceden sezinlemiş olmalı ki, hücuma geçmeden evvel, kaledeki İspanyol kumandanına bir sözcü göndererek teslim oldukları takdirde canlarının bağışlanacağını bildirdi. Ancak, İspanyollar gözü pek savaşçılardı. Verdikleri cevap kati oldu. "Ne tehditleriniz, ne alicenaplığınız bize tesir edemez. Bu gibi davranışlar ancak korkaklar üzerinde tesiri olabilir. Becaye'de olup bitenleri unutmayın. Burada belki daha kötü bir akıbete uğrarsınız."

Dikkat edilirse, Ernle Bradford, bütün batılı müverrihler gibi bir noktaya kadar Oruç Reis'in kadirşinaslığını, büyüklüğünü ve bir devlet kurmak gayesini ortaya koymakla beraber, tam bir bitaraflık içinde değildir ve zaman zaman Oruç Barbaros'a ağır bir dille de tecavüz etmektedir.

Şimdi anlaşılması iktiza eden bir husus vardır ki, Barbaros kardeşlerin hayatını yazanların hiç birisi bu hususa temas etmemiş ve batı sularındaki bu iki kardeşi, kendi başlarına devlet kurmak niyetinde insanlar olarak vasıflandırmışlardı. Gerçi devlet kurmak o devre göre, pek de güç değildi. Lakin Barbaros kardeşler, Ernle Bradfordun da, Lane Pool'un da, İspanyol tarihçisi Haedo'nun da, hatta meşhur İngiliz müverrihi Morga'nın da işaret ettikleri gibi, batı sularında iki hadisenin tesiri altında kalmışlardır. Bu hadiselerden birisi Barbaros Oruç'un batı sularına gitmesinde en büyük destek olan Şehzade Korkud'un verdiği iki çektirme ve Endülüs Müslümanlarının kurtarılması için verdiği direktif. Diğeri de, Muhiddin Reis'in, Hızır Barbaros tarafından İstanbul sarayına, Sultan Selim Han Gazi'ye gönderdiği elçisi makamındaki Muhiddin Reis'in temaslarıdır.

Her iki hadise de, onların, yani Barbaros kardeşlerin o devre göre güç olmayan devlet kurmak fikrinden uzak olduklarını ve Magrib sularındaki faaliyetlerinin tamamen İstanbul sarayının arzu ve isteklerine göre düzenlendiğini ortaya koymaktadır.

Her ne hal ise, biz Oruç Barbaros'un Cezayir üzerine yaptığı seferi nakledelim. Ve böylece Cezayir meselesinin nasıl halledildiğini anlatalım.

Cezayir'in Fethine Başlangıç

Miladi 1513 yılı baharında Oruç Reis, Ciceli civarında, mıntıkayı huzursuz eden kabileleri itaat altına almak için geniş bir hazırlığa girişmişti. Hedefi, Kabilelerin yaptıkları çapulculuğa son vermekti. Bu çapul hareketlerine sebep olan insan da Zuhaf aşiretinin reisi İbn-el-Kadı idi. Oruç Barbaros vakit geçirmeden kendisine bağlı yerlilerle levendlerinden

meydana gelen bir kuvveti İbn-el-Kadı üzerine sevketti. Kendisi de bu kuvvetin başında idi. Oruç Barbaros'un üzerine gittiği İbn-el-Kadı, sadece o mıntıkada değil, fakat hemen Cezayir'e kadar imtidad eden bütün mıntıkada sözü ve emri dinlenir kudretli bir aşiret reisi idi.

Oruç Barbaros, bu bakımdan Kadı'nın üzerine giderken her ihtimali düşünmüş ve ona göre hareket etmişti. Ciceli kalesine birkaç kilometre mesafede cereyan eden pek şiddetli ve korkunç bir çarpışmadan sonra, İbn-el-Kadı'nın Zuhaf aşireti üst üste yediği darbeler sonunda yavaş yavaş eridi ve çözüldü. İbn-el-Kadı bütün cesaretine ve fevkalade iyi harp etmesine rağmen, kellesini Oruç Barbaros'un levendlerine teslim etmekten kendisini kurtaramadı. İbn-el-Kadı'nın kellesi kesildi ve büyük zafer üzerine fevkalade bir zafer alayı ile Ciceli'ye dönen Oruç Barbaros, İbn-el-Kadı'nın kellesini Ciceli kalesinin burçlarına astı. Bu bir dersi ibretti. Oruç Barbaros böyle hareket etmeğe bir bakıma adeta mecburdu. Zira, İbn-el-Kadı'nın katli ile ortadan büyük bir beliyye kaldırılmakla beraber, kesik başının halka teşhiri halk üzerinde manevi bakımdan bir korku meydana getirmiş, böylece fevkalade harpçı olan Dağlı kabilelerin itaat altına alınması kolaylaşmıştı.

Oruç Barbaros'un İbn-el-Kadı'ya karşı bu parlak ve kolay zaferi, Cezayir'e kadar uzanan sahil üzerinde yaşayan halkta ve dağlı kabileler arasında öylesine bir tesir meydana getirmişti ki, bu zaferden sonra dağlı kabileler de, şehirlerdeki yerliler de Oruç Barbaros'a karşı tarif edilemez bir bağla bağlanmışlar, onu adeta bir ilah gibi sevmişlerdir.

İbn-el-Kadı'nın tamamen ortadan kaldırılması, ona bağlı kuvvetlerin ezilmesi, Ciceli'nin Oruç Barbaros'un daimi bir üssü haline gelmesine sebep oldu. Artık Oruç Reis, Ciceli'yi daimi bir üs olarak kullanmış ve bütün batı Akdeniz harekatını buradan idare etmiş veya bütün deniz ve kara harekat-

larına buradan çıkış yapmıştır. Bu bakımdan Ciceli'nin Oruç Barbaros'un hayatında da, Hızır Barbaros'un hayatında da pek ehemmiyetli bir yeri vardır.

Oruç Barbaros bu tasfiyeyi yaptıktan ve İbn-el-Kadı'yı ortadan kaldırdıktan sonra İspanya'ya karşı yaptığı korsan seferlerinin dışında pek öyle ehemmiyetli seferler tertip etmemiş, sadece bütün Şimali Afrika sahil şeridini daha da kuvvetlendirmeğe, yerli halkı ve kabileleri daha çok kendisine bağlamaya gayret sarfetmiş ve bunda da muvaffak olmuştur.

Oruç Barbaros, 1515 yılına kadar kendi durumunu tarsin etmekle vakit geçirmiştir. Fakat 1515 yılı, Cezayir'in kaderinin kati olarak tayin edileceği tarih olacak ve Barbaros kardeşler bir yıldırım gibi Cezayir'e yüklenmekle kalmayacaklar, aynı zamanda Şimali Afrika kıyılarında kendilerine baş belası olan, yerli halka karşı kötü davranan eski levendlerinden, sonradan reis yaptıkları Kara Hasan'ın da hesabını göreceklerdi.

Nitekim, Oruç Barbaros, Cezayir'in İspanyollardan kurtarılması için kendisine vaki müracaatlara müspet cevap vermekle beraber, Cezayir'in fethine geçmeden evvel, Kara Hasan'ın karını itmam etmeği başlıca hedef olarak mütalea etmiş ve bu yolda geniş ve kanlı bir baskın yapmıştır.

Granada İspanyollar tarafından zabtından sonra, Portekizlilerle Afrika'yı istila için taksim etmeleri, İspanyollara Şimali Afrika'da diledikleri gibi hareket serbestisi vermişti. Bundan faydalanan, tarihlerin Katolik Kral dedikleri Castil ve Aragon prensi, büyük İzabella'nın kocası Ferdinand, 1505 yılında Şimali Afrika'da Cezayir'e bir sefer heyeti tertip etmiş ve Cezayir'in hemen önündeki küçük kayalığı zaptetmişti.

Takriben üç yüz metre uzunluğunda olan bu kayalıkların üzerine İspanyollar pek muhkem bir de kale inşa etmişler ve bu kale ile Cezayir limanı ile şehrini fevkalade ağır bir tazyik altına almışlardı. Bu öylesine ağır bir tazyik idi ki, yerli

halka aman vermiyor, denize çıkmalarına mani olmak bir tarafa, en tabii ihtiyaçlarını deniz yolu ile temin etmelerine de asla müsaade verilmiyordu. Bu tazyikler o kadar artmıştı ki, halk nihayet baş kaldırmaktan başka çıkar yol olmadığına kanaat getirmiş ve Selim Tumi'ye müracaat ederek, kaleyi almasını, aksi halde Oruç Barbaros'tan yardım istemesini kendisinden ısrarla talep etmişti.

Cezayir Şeyhi Selim Tumi, ahlaksızlığı ile tanınmış, sıkıştığı vakit, daha doğru tabiri ile halkı tarafından sıkıştırıldığı vakit çekinmeden kendi halkı aleyhine İspanyollarla birleşmeyi göze alacak kadar da iktidar hırsı içinde yüzen bir insandı. Fakat Cezayir halkının bu seferki müracaatı başka türlü idi. Halkın bu müracaatını, Cezayir'in ileri gelenleri de destekliyordu. Artık Cezayir'in kaderine el koymak zamanı gelmişti. Şehrin ileri gelenleri vakit geçirmeden Şeyh Selim Tumi ile görüşmüş, Cezayir'in kurtarılması, İspanyolların buradan çıkarılması için harekete geçmek zamanının geldiğini bildirmişti. Fakat Selim Tumi, elindeki kuvvetlerle Cezayir önündeki İspanyol kalesini alamayacağını söylemişti.

Cezayir eşrafı, Selim Tumi'den bu cevabı alınca, kendisine şunları söylemişlerdi:

— Elinizdeki kuvvetin kaleyi almağa kifayet etmediğini söylersiniz, fakat Penyon kalesinin alınması şart. Madem ki kuvvetiniz yok, şu halde Barbaros kardeşlerden yardım talep ederiz.

— Barbaros kardeşlerden yardım talep etmek kolay, ya İspanyolları onlar da buradan atamazlarsa, sonumuz ne olur?

— Sonumuz ne olursa olsun, yapacak başka şeyimiz yok. Penyon kalesini susturmak, İspanyolları buradan kovmak için son çaremiz budur.

Selim Tumi, şehir ileri gelenlerinin ısrarı ve kaleyi mutlaka almak hususundaki kararları sonunda, halkın da arzusu-

nu göz önüne getirerek Barbaros kardeşlere müracaata karar vermişti. Bunun üzerine derhal en yakınlarından birisini Oruç Reis'e göndermişti.

Ciceli'de bulunan Oruç Reis ile Şeyh Selim Tumi'nin elçisi arasında geçen konuşmalarda elçi, Oruç Reis'i ısrarla Cezayir'i kurtarmaya davet etmişti. Oruç Barbaros bu teklifi derhal kabul etmişti. Zira, onun da şiddetle arzuladığı şey, Cezayir'i ele geçirmek ve Şimali Afrika'yı tam manası ile elinin içine almaktı. Böylece bütün sahil şeridi ile Afrika, Oruç Reis'in hükmüne girmiş olacaktı.

Barbaros Oruç, ayrıca Cezayir üzerinde, bilhassa bütün batı sularına hakim bir liman olduğu ve Batı Akdeniz ticaret yollarını mutlak kontrol altında tuttuğu için de hak iddiasında idi.

Cezayir, stratejik bakımdan emsalsiz bir değer taşıyordu. Oruç Barbaros düşünüyordu ki, Cezayir alınırsa, İspanyolların da, diğer küffar memleketlerinin de Afrika ile münasebetleri kalmayacak, Afrika bütünü ile Müslümanların, dolayısı ile Barbaros kardeşler eli ile Osmanlı imparatorluğunun batıda bir üç beyliği olacaktı.

Burada bir noktayı işaret etmek her halde yerinde olacaktır. Dikkat edilirse, Barbaros kardeşlerin Akdeniz'de kesif bir korsanlık hareketine geçtikleri 1514 yılında, Şark'ta bir başka harekat devam ediyordu. Bu harekat Sultan Selim Han Gazi'nin Şah İsmail-i Safevi üzerine yaptığı seferdi. Çaldıran'da İslamiyet, tarihin büyük imtihanlarından birisini vermişti. Şiilik ve Sünnilik Çaldıran ovasında karşı karşıya gelmişti. Kurulduğu günden itibaren sadece siyasi gayelerle çalışan, İslam'ı tefrikaya düşürmekten başka bir şey yapmayan Şiilik, Yavuz Sultan Selim Han Gazi'nin kudreti ve bu kudrete ram olan isyankar yeniçerilerin savleti ile Çaldıran'da belini bir daha doğrultamayacak bir mağlubiyete uğratılmıştı. Şah İs-

mail kaçmış, karısı ve bütün hazinesi ile saray haremi Yavuz'un eline esir düşmüştü.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e verdiği 14 kadırga ile Barbarosların emrine göndermesinin sebebi işte bu idi. Yavuz Sultan Selim Han Gazi, Şarkta Şiilikle kozunu paylaşırken, küffar ehlinin, memaliki Osmaniye'ye saldırmasını önlemek istemiş, bunda da muvaffak olmuştu. Zira 1514 yılı ile 1516 yılı arasında Barbaros kardeşlerin Akdeniz'de herhangi bir ciddi sefer yapmadıkları da sadece bizim kaynaklarımızda değil, fakat batılı kaynaklarda da yer almaktadır.

1514 yılından sonra hemen iki yıla yakın bir zaman ciddi sefer yapılmaması ve Barbaros kardeşlerin 1516 yılında yeniden ve bütün kuvvet ve kudretleri ile Akdeniz'de boy göstermeleri de tesadüfi değildir. Bilinmektedir ki, Yavuz Sultan Selim Han Gazi, 1516 yılında, bir başka düşmanla, Mısır Memlükleri ile kozunu paylaşmak kararını vermiş ve Mısır seferini tertip etmişti. Bilindiği gibi, Mısır seferinde Türk ordusu Mercidabık ve Ridaniye meydan muharebelerinde, Memlük kuvvetlerini perişan etmişler, Kansugavriyi ortadan kaldırmışlar ve Devletin Şarktaki iki düşmanından sonuncusu olan bu beliyeyi de tasfiye etmişlerdi.

İşte Oruç Barbaros'un Cezayir üzerine gidişini bu noktadan ele almak hadiseyi bu noktadan değerlendirmek lazımdır. Kanaatimizce, Barbaros kardeşlerin İstanbul'dan aldıkları emirlerle hareket ettiklerini bu iki, misal pek açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Oruç Barbaros, Yavuz Sultan Selim Han Gazi Mısır üzerine yürürken, bütün Şimali Afrika'yı tamamen kendisine bağlayacak olan Cezayir seferine çıkıyordu.

Selim Tumi'nin elçisine müspet cevap veren Oruç Barbaros, elçiye şunları da söylemişti.

— Şeyh Selim'in Cezayir'i kurtarmak için yaptığı teklifi memnuniyetle kabul ederiz. Ancak Cezayir'e gelmeden önce, Oran'ın işini bitirmek isteriz.

Ve Barbaros Oruç, derhal iki kadırgayı Oran istikametine göndermişti.

Oruç Barbaros, bu haberin yayılacağını bile bile elçiye naklederken kafasında tasarladığı harekat bambaşka idi. Oruç Reis, yayılacak bu haberle asıl düşmanını, eski bir reisini, Cezayir'in 45 mil kadar batısında Şerşel'de sultanlık iddiasında olan Kara Hasan'ı yanıltmayı ortadan kaldırmayı planlamıştı.

Nitekim elçiye söylediği ve yayılmamasını ısrarla talep ettiği Oran seferi, elçi daha Cezayir'e varmadan kulaktan kulağa yayılmış, haber Kara Hasan'a da ulaşmıştı.

Oruç Barbaros, elçi gittikten sonra vakit geçirmeden hazırlıklara başlamıştı. O, dakika geçirmek istemiyor, biran önce kendisine adeta kafa tutan Kara Hasan'ı ortadan kaldırmak istiyordu. Bizzat başına geçtiği iki bin kadar asker ve levendle, Şerşel'e yürüyen Oruç Barbaros Şerşel önüne varmıştı. Kara Hasan, gelen kuvvetin başında Oruç Reis'in bulunduğunu görünce, Oran ve Cezayir seferleri için Oruç Barbaros'un kendisinden yardım talep edeceği zehabına kapılmış ve eski reisine hüsnü kabul göstermek istemişti. Lakin işini asla tesadüflere bırakmak istemeyen Oruç Barbaros, daha ne olduğunu anlamağa vakit bırakmadan, Kara Hasan'ı yakalatmış ve orada idam edivermişti.

Oruç Reis, böylece bütün Şimali Afrika'da kendisinden başka baş tanımadığını, buralara ancak kendisinin hakim olabileceğini ortaya koymuştu.

Artık Şimali Afrika'da ne bir Kara Hasan, ne de onun kurduğu Şerşel hükümdarlığı yoktu. Oruç Reis, Şerşel'e itimat ettiği bir reisinin kumandasında kafi miktarda kale mu-

hafızı bıraktıktan sonra derhal hareket etmiş ve Cezayir'in zabtı için hazırlıklara başlamıştı.

Hazırlıklarla alakalı olarak batılı ve yerli kaynaklar şu malumatı vermektedir. Mesela Ernle Bradford(Barbaros Hayreddin) adlı kitabının 75. sayfasında şöyle demektedir.

"Şeyh Selim'in davetini kabul eden Oruç Reis, Cezayir'e çoğu kendisine ait olan on altı çektirme, 500 Türk levendi, silah ve lüzumlu malzeme yolladı. Gemiler Hızır Reis'in kumandası altında idi. Kendisi ise, 800 Türk, 3.000 yerli ve 2.000 Magrib'i gönüllüsünden kurulu bir ordunun başında karadan Cezayir'e yollandı. Şeyh Selim ile adamları onu Cezayir'e bir günlük mesafede karşıladılar."

Burada bir noktaya temas etmek her halde yerinde olacaktır. Zira bu nokta pek mühimdir ve Barbaros kardeşler arasında Cezayir'in zabtına yardım etmediği iddiası ile Hızır Barbaros itham edilmektedir.

Maalesef bizim kaynaklarımızdan birisi olan Ekrem Reşid Bey'in, Erkanı Harbiye neşriyatı arasında çıkan (Hayreddin Barbaros) adlı kitabında hiçbir yerde tevsik edilmeyen hayali olması pek muhtemel bir Beatris meselesi vardır. Kitabın iddiasına göre, Beatris ile Hızır Barbaros arasındaki aşk, Hızır Reis'in Cezayir'e yardıma gitmesine mani olan faktördür Ekrem Reşid Bey, bu hususta kitabının 21 ve müteakıp sayfalarında diyor ki,

"Fakat Beatris'in hayatını parmakları arasında tutmak fikri Hızır'ın hiddetini yatıştırıyor, bu esire de ona şimdiye kadar elinden geçen kadınlara benzer ufacık bir varlık gibi gözüküyordu.

Şimdi Hızır için şöhret rüyasını takip etmek kıymetten düşmüştü. Ciceli ahalisi tarafından kendisine gösterilen heyecanlı resmi kabule soğuk kalmıştı. İspanyolların zulmünden kurtulmak için Oruç'u Cezayir'e davet eden şehir ahalisinin

davetini Oruç'un kabul etmesi onda bir savaş arzusu uyandırmamıştı. Bununla beraber, Ciceli'nin alınmasından sonra takip olunacak hattı hareket etrafında iki kardeş arasında ihtilaf çıkmıştı.

Oruç, ancak fütuhat arıyordu, onun bütün arzuları bu noktada toplanmıştı. Daha basiretli olan Hızır ise, Berberistan'ın durumunu emniyetsiz görüyordu. Bütün Avrupa ona ve kardeşine karşı geliyordu ve böyle bir mücadeleyi başa çıkartmak için kendini zayıf görüyordu. Galebe çalmak onun için bir şey değildi. Mühim olan, zaptedilmiş yerleri tutmak, onları idare etmekti. Bu ise, Oruç ile kendi elinde bulunan vasıtaların azlığı dolayısı ile imkansızdı. Türk sultanına daha ziyade yaklaşmalı idi. Onun tam emniyetini kazanmalı idi ve onunla anlaşarak hareket etmeli idi. İşte o zaman Afrika'nın sahilleri üzerinde devamlı bir hakimiyet kurulabilirdi. Ve o vakit, İspanya'ya ve İtalya'ya karşı bile ciddi seferler yapmak mümkün olurdu. Bilhassa Sultan Selim de Asya'daki seferlerine rağmen bu bakıma ve bu plana mütemayildi. Onun Mısır seferi bunu gösteriyordu. Fakat Oruç kendi başına hareket etmekte ısrar eyledi. O, bu gibi ince hesapları düşünmüyordu. Cezayirlilerin davetlerini kabul ederek işe atılmakla içindeki savaşçılık iştiyakını takip etti. Verdiği talimat üzerine Hızır, kendisine takviye kuvvetleri, erzak ve mühimmat gönderecekti. Hızır Beatris ile Tunus'a doğru atıldı.

Dalgaları uslandıran, kaleleri yok eden, binlerce insanı kendine itaate mecbur eden, ismi denizler üzerinde korku salan bu kahraman, zayıf bir kadının kendisine karşı bu kadar kafa tutmasını ve onu bu kadar düşündürmesini bir türlü anlayamıyordu. Emri altında bulunan bu vücuda malik olmak fikri onu durmadan meşgul ediyordu. Fakat o, hala onun değildi."

Aynı eser sayfa 23'den naklen,

"Beatris'in aşkı Hızır'a deniz aşkını bir müddet unut-

turdu. O, Tunus'un muhteşem bir binasında oturuyordu. Vakti ile başkalarının gözlerini kamaştırmak için kullandığı lüks, şimdi onun için kıymetlendi.Elbisesine dikkat etmeğe başladı. Kıymetli şeylerle kendi etrafını aldı. Bunlar arasında Beatris de birisi değil mi idi? Malik olduğu bunca köleler arasında kimse onun vücudu kadar ince, yüzü kadar güzel değildi ve hiçbir kadın onun kadar taşkın bir şehvetle kendisini vermek sanatını bilmiyordu."

İşte bu zamanlarda idi ki, Hızır kendisine de kafi görünmeyen tahsilini tamamlamaya koyuldu. Hasan'ın talim işi ona tanınmış muallimlerle temas kurmak fırsatını vermişti. İşte bu muallimlerle Hızır günlerini geçirmeğe başladı ve himaye ettiği çocuğun talim işini adım adım takip etti."

Ekrem Reşid Bey'in eserinden başka hiçbir yerde rastlanmayan bu iddia, tarihlere sığmayan bir denizler baş amiralinin hayatına gölge düşürmektedir.

Hızır Barbaros'un, ağası Oruç Barbaros ile arasında herhangi bir ihtilaf olduğuna dair hiçbir yerde hiçbir vesika mevcut değildir, hiç olmazsa bugüne kadar böyle bir vesika elde edilememiştir. Bu bakımdan Ekrem Reşid Bey'in iddiasını ciddiye almamak mecburiyeti kendiliğinden doğmaktadır.

Kaldı ki, Hızır Barbaros gibi bir insanın, bir kadına karşı besleyeceği zaafından dolayı, o vakit ki terbiyenin asla kabul edemeyeceği ağabeye itiraz keyfiyetini, hele bir kadın için, tamamen ortadan kaldırmaktadır. Ağabey, eğer baba vefat etmiş ise, Türk töresince baba yerine kaim olan insandır ve söylediği her söz, mutlaka yerine getirilecek bir emir telakki edilirdi.

Ekrem Reşid Bey, yukarıya aldığımız mütelealarından birisinde daha yanılmaktadır. Gerçi Hızır Reis'in İstanbul'a, Padişaha bağlılık fikrini benimsemiştir ama, bu fikri Cezayir fethinden veya Oruç Reis'in Cezayir'i fethetmeğe karar verip

harekete geçtiği günlerden başlatmaktadır. Halbuki bilinmektedir ki, Hızır Reis, daha evvel İstanbul'a bir elçisini göndermiş, bu elçi ile pek nadide ve kıymetli hediyeleri de padişaha ve devletin ileri gelenlerine takdim etmişti. Bu sefaret heyetinin vazifesi her halde, İstanbul'u ziyaretle bu şehri gezmek veya görmek değildi. Nitekim eldeki vesikalara göre, Kemal Reis'in yeğeni olan Muhiddin reis, bizzat padişah Sultan Selim Han Gazi tarafından da kabul edilmiş, Muhiddin Reis iltifat görmüş, padişah Oruç ve Hızır Reis'lere hilatler göndermişti.

Demek oluyor ki, Ekrem Reşid Bey'in kitabında iddia ettiği gibi, Hızır Reis 1516 yılında değil, ondan takriben üç yıl evvel İstanbul ile temaslarını sıklaştırmıştı. Esasen, Barbaros kardeşlerin büyüğünün de batı sularındaki mevcudiyeti yine Osmanlının deniz siyasetinden ileri gelmekte idi.

Kaldı ki, Osmanlıların Batı suları ile ilk alakaları; ciddi olmamakla beraber Yıldırım Beyazıd ile başlamış sonraları ise bir devlet siyaseti olarak devam etmiştir. Gerek İkinci Murad, gerekse Fatih ve onun oğlu olan İkinci Beyazıd bu siyaseti devam ettirmişlerdir. Bilhassa İkinci Beyazıd'ın Magrib sularındaki siyaseti pek açık bir şekilde tezahür etmiştir. İkinci Beyazıd'ın bu siyaseti Endülüs devletine ve oradaki İslamlara yardım şeklinde tezahür etmiş ve Kemal Reis bu hususta pek ciddi çalışmalarda bulunmuştur.

Ekrem Reşid Bey'in bu hususları bilmemesi mümkün değildir. Binaenaleyh, sonradan Garb ocakları adını alan, Barbaros kardeşlerin Şimali Afrika'da kurdukları hakimiyeti, sadece onların devlet kurmak niyetlerine atfetmesi zannımızca hatalı olmuştur. Ekrem Reşid Bey'in hatalı olduğuna inandığımız diğer bir husus da, Osmanlı-Barbaros kardeşler münasebetinin Hızır'ın kafasında, ağası Oruç Barbaros'un Cezayir seferine hazırlandığı sıralarda tebellür ettiğini iddia etmesidir.

Bir başka hatalı tarafı da, Oruç Barbaros'un, harpten ve

vurmak kırmaktan başka bir şey düşünmediği, Hızır Barbaros kadar zeki olmadığı hususudur ki, bunun gerçekle herhangi bir bağlantısını bulamadık.

Ekrem Reşid Bey'in kitabındaki bu hususları tespit ettikten sonra mevzua tekrar avdet edebiliriz.

Oruç Barbaros, Kara Hasan'ı ortadan kaldırdıktan ve Şerşel'i zaptettikten sonra emrindeki kuvvetlerle sahile doğru ilerlemeğe başladı. Devrinde büyükçe telakki edilen bu kuvvetlerle Cezayir'i alacağına kani olan Oruç Barbaros, kendisine iltihak eden dağlı kabilelerle kuvvetini biraz daha arttırarak nihayet Cezayir şehrine geldi.

Oruç Barbaros, Cezayir önlerine geldiği vakit kendisini Cezayir Şeyhi Selim Tumi başta olmak üzere, şehir ileri gelenlerinin bir kuvvetle karşılamağa çıktıklarını gördü.

Oruç Barbaros ile Şeyh Selim Tumi, böylece karşılaşmış oldular. O geceyi orada kurulan ordugahta geçirdiler. Bu arada yapılacak kuşatma harekatı hakkında Şeyh Selim Tumi ile Oruç Barbaros ve adamları arasında müzakerelere başlandı.

Yukarıda da söylediğimiz gibi, Şeyh Selim Tumi'nin karakterini pek iyi bilen Oruç Barbaros, konuşmalar müddetince pek ihtiyatlı bir şekilde hareket etti.

Oruç Reis'in çadırında geçen bu müzakerelerde Şeyh Selim Tumi, hem arzulanan, hem de istemiyerek girilen bu muhasaradan pek bir şeyler beklemediğini ima yollu sözlerle ifadeye çalışmıştı.

Oruç Barbaros, şeyhin bu davranışından çok sinirlenmiş lakin ihsas etmemişti.

Oruç Barbaros yapacağı muhasarayı anlatmıştı.

— Elimizdeki toplar kafirin Penyon kalesini yıkmaya kafi gelmeyecektir. Lakin biz muhasarayı uzun müddet devam ettirebiliriz. Ben kaleyi emrimizdeki kuvvetle muhasara

ederken, gemilerim de denizden muhasarayı devam ettirecek. Böylece bu kale nasıl olsa düşecektir.

— Kaleyi sadece muhasara mı edeceksiniz reis?

Sualini soran Şeyh Selim Tumi'ye Oruç Barbaros cevaben,

— Hayır şeyh, emrimizdeki levendlerimle sizin ve kabilelerin meydana getirdiği kuvvet, kaleyi sadece muhasaraya değil, fakat top ateşi ile açacağımızı ümit ettiğim gediklerinden girerek almağa yetecek kadardır.

Ve bundan sonra görüşme bitmiş, Şeyh Selim Tumi kendi çadırına gitmişti.

Oruç Barbaros, ertesi sabahı iple çekmişti. Sabahın ilk ışıkları ile birlikte kaleyi muhasaraya başlamıştı. Kalenin muhasara edildiğini gören kale kumandanı da mukabil tedbirler almış, kaleyi müdafaa etmek için hiçbir şeyi ihmal etmemişti.

Oruç Barbaros, kalenin istediği şekilde muhasara edildiğini gördükten sonra her topun başına giderek hususi talimatını vermişti. Ondan sonra kale kumandanına bir elçi göndermeyi tasarlamıştı. Levendlerinden itimat ettiği iki kişiyi intihap etmiş, onlara bir mektup vererek kaleye gitmelerini emretmişti.

Oruç Barbaros'un iki levendi ellerinde beyaz bir bayrak olduğu halde kaleye girmişler ve içeriye alınmışlardı.

Oruç Reis'in levendleri kale kumandanının huzuruna çıkarıldıkları vakit bir tanesi koynundan çıkardığı Oruç Barbaros'un mektubunu kale kumandanına vermişti.

Oruç Barbaros, kale kumandanına yazdığı mektupta, kaleyi harp etmeden teslim ettikleri taktirde, kıllarına helal gelmeyeceğini, malları ve silahları ile birlikte gitmelerine müsaade edileceğini temin ediyor, kaleyi kan akıtılmadan teslim etmelerini, aksi halde hepsinin kılıçtan geçirileceğini bildiriyordu.

Kale kumandanı, Oruç Barbaros'un mektubunu dikkatle okuduktan sonra, bir Oruç Reis'in levendlerine, bir mektuba bakmıştı. Kale kumandanının sivri uçlu bıyıkları diklenmiş, sanki birer mızrak gibi dikilmişti. Hırsından adeta soluyarak ayağa kalkmış, kumandan odasını bir baştan bir başa arşınlamaya başlamıştı. Kumandan pek sinirli idi. Bu her halinden belli oluyordu.

Oruç Barbaros'un elçiliğini yapan iki levend ise, kale kumandanının bu halini dikkatle takip ediyorlardı. Neden sonra kumandan iki levendin önünde durmuş, elini belinden aşağıya sarkan kılıcının kabzasına götürmüştü. Zannedilirdi ki, kılıcını çekecek iki Türk levendini orada şehit edecekti. Kumandan bir müddet öylece kaldı, neden sonra konuşmağa başladı. Konuşurken sesi asabiyetten titriyor, sanki vücudunun her tarafı kurulu bir saat zenbereği gibi sarsılıyordu.

— Eğer siz, burada elçi olarak bulunması idiniz, ikinizin de kellesini bir kılıç darbesi ile boynunuzdan indirir, kale bedenlerine asar, reisiniz olacak korsana, bir İspanyol asilzadesine böyle bir teklifi nasıl yaptığını gösterirdim. Lakin elçisiniz, bunun için de canınızı bağışlıyorum.

Kale kumandanı, bir müddet susmuş, sonra aynı şiddetli sesle devam etmek istemişti. Fakat Türk levendleri öyle kolay kolay tehlike karşısında pabuç bırakacak cinsten olmadıklarını göstermişlerdi. Levendlerden uzun boylu geniş omuzlu olanı, pervasızca kale kumandanının tehditlerine cevap vermişti.

— Bir İspanyol asilzadesinin ağzından, bir elçiye böyle sözler sarfetmek yakışmaz. Kılıcınızı, zeval olmadığını bildiğiniz iki elçiye değil, fakat er meydanında reisimize karşı kullanınız. Biz buraya size reisimizin teklifini getirdik. Eğer verilecek cevabınız varsa o cevabı veriniz. Reisimizin size mektubunu nasıl getirdikse, sizin cevabınızı da öylece reisimize götürürüz.

Erkekçe söylenen bu sözlerden, kale kumandanı önce şaşırmış, sonra hırslanmış, fakat kendisine hakim olmuştu. Sesini yükselterek elçilere cevap vermişti.

— Siz İspanyol asilzadelerini ne sanırsınız? Biz yedi göbek ötesini sayabilecek kadar asil bir ailenin devamıyız. Sözlerinize dikkat ediniz, bu sözlerinizi bir hakaret telakki edebilirim.

— Senyor, siz yedi göbek ailenizi sayarsınız da reisimiz saymaz mı? Reisimizi pek küçük görmek istersin kumandan. Lakin bilmiş ol ki reisimiz yedi deryada adını duyurmuş, kral saraylarında adından bahsedilen, her tarafta çocuklarınızı uyutmak için adından istifade ettiğiniz bir insandır. Reisimiz, Cennetmekan Fatih Sultan Mehmed Han Gazi'nin sipahi beylerinden Yakup Bey'in oğludur. Osmanlının bir sipahi beyi, tüm Frengistan şövalyelerinden akdemdir.

Elçinin bu cevabı kale kumandanını çileden çıkarmağa kafi gelmişti. Zira Oruç Barbaros'un elçisi son sözleri ile açıkça kendisine hakaret etmişti. Sesinin tonunu yükselterek, adeta bağırır gibi konuşmağa başlamıştı.

— Var şimdi git, daha fazla konuşma zira asaletime leke getirecek bir hareketi yapmak istemem. Şimdi tez elden git reisine söyle ki, "Reisin, izin ne tehditleri, ne alicenaplığı, ne de kurmak istediği beylik bizi alakadar eder. Biz, haşmetli İspanya Kralının tebaasıyız. Reisinizin bize yapmak cüretini gösterdiği teklifinizi reddederiz. Reisinizin bize teklif ettiği şeyler, ancak korkak insanları düşündürür. Biz ise, daha evvelce reisinize icap eden dersi Becaye'de vermiş bulunuyoruz. Bu sefer de Becaye'nin akıbetine uğrayacak ve çekilip gideceksiniz."

Kale kumandanının bu red cevabı üzerine iki elçi temenna ederek İspanyol kumandanının yanından ayrılmışlar, doğruca Oruç Barbaros'un yanına varmışlar, verilen red cevabını bildirmişlerdi.

Oruç Barbaros, kale kumandanının teklifini reddedeceğini biliyordu. Bu sebeple kalenin muhasarası için her türlü tedbiri almıştı. İki levendinin getirdiği haberden sonra reislerini yanına çağırmış onlarla kale kumandanının verdiği cevabı görüşmüş ve yapılacak taarruz etrafında fikirlerini almıştı.

Alınan karar basitti, kale her taraftan devamlı bir top ateşine tutulacak, açılacak gediklerden en münasip zamanda kaleye girilmeğe çalışılacaktı.

Oruç Barbaros ile reisleri bu kararı aldıktan sonra, Oruç Reis derhal topçulara ateş emri vermişti.

Şimdi Cezayir şehrinin hemen önünde yükselen kayalık üzerindeki muhkem Penyon kalesi, küçük çapta donanma topları ile dövülmeğe başlanmıştı. Topların ağızlarından çıkan gülleler kale bedenlerinin duvarlarına vurdukça ortalığı toz toprakla birlikte kopan molozlar kaplıyor, her seferinde biraz daha derine nüfuz ediyordu.

Muhasara sadece karadan olmamış, Oruç Barbaros'un gemileri muhasaraya denizden de iştirak etmişlerdi.

Kale iki tazyik arasında dört bir tarafından top ateşi altına alınmıştı.

Tam yirmi gün, evet tam yirmi gün bu şiddetli top ateşi devam etmiş lakin, küçük çaplı toplar kalede her hangi bir gedik açmağa muvaffak olamamıştı.

Şimdi tek çare kalıyordu, Oruç Barbaros Cezayir'i almağa giderken Tunus'ta kalmasına müsaade ettiği Hızır Barbaros'tan istediği yardımı göndermesini talep etmek. Oruç Reis de öyle yaptı ve bir çektirmeyi Hızır Reis ile Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in bulundukları Cicelil'ye gönderdi ve yardım talebini tekrarladı.

Hızır Barbaros, ağasından gelen haber üzerine derhal bir sefer heyeti tertip etti ve Cezayir'e gönderdi. Bu hususta

Fevzi Kurdoğlu, Deniz kuvvetlerinin neşrettiği (Barbaros Hayreddin Paşa) adlı eserinin 212. sayfasında şöyle demektedir.

"Oruç Reis, Cezayir'e gideceği vakit biraderi Hızır Reis, seferden avdetle Ciceli'ye gelir gelmez kendisine kuvvei imdadiye göndermesini tenbih etmişti. Kurdoğlu'ndan ayrılarak Ciceli'ye gelen Hızır Reis, bu haberi alınca gemilerdeki mürettebatından 280 yoldaş ihraç edip, hep hisselerini verip, her birisine nice bahşişler dahi eyleyip ve bir nice mücahit edip onları karadan gönderdi. Varup vasıl oldular. Oruç Bey dahi onları görüp her birine inamlar ve ihsanlar edip yerli yerine gönderdi."

Hızır Barbaros ağasından haberi alır almaz, yukarıdaki malumattan da anlaşılacağı gibi, derhal kendi efradı arasından en iyi levendlerden 280 kişiyi ayırmıştı. Hızır Reis, bu levendlerine sefer hisselerini tamamen verdikten başka birçok da hediyeler vermişti. Başlarına verdiği bir reisle Cezayir'e giden levendler, orada bizzat Oruç Barbaros tarafından karşılanmışlardı.

Oruç Barbaros yeni gelen bu 280 kişilik imdat kuvvetine kardeşi gibi açık elli davranmış ve birçok hediyeler vermiştir.

Hızır Barbaros'un ağasına gönderdiği imdat kuvvetine rağmen, muhasara herhangi bir netice vermedi. Burada netice alınmamanın tek sebebi gayet muhkem olan Penyon kalesinin bedenlerini yıkacak ağır toplara malik olunamamasıdır. Oruç Barbaros, bu hususu daha evvelce görmüş olmasına rağmen Cezayir'e gelmekle, halkın kendisine beslediği yakınlığı takviye etmek istemiş, bunda da muvaffak olmuştu.

Oruç Barbaros, yirmi gün devam eden muhasaradan bir netice alınamayacağına kati surette kanaat getirmişti. Bu maksatla da muhasarayı kaldırmıştı. Oruç Reis'in muhasara-

yı kaldırması ise, Şeyh Selim Tumi'yi yeniden İspanyollarla temas kurmağa sevketmişti. Selim Tumi, bir taraftan İspanyollarla temas kurmağa çalışırken, diğer taraftan Oruç Barbaros aleyhinde pek kesif bir propagandaya girmişti. Şeyhin adamları her tarafta el altından, Barbaros Oruç aleyhinde konuşmalar yapıyorlar, halkı, ünlü Türk korsanı aleyhine tahrik ediyorlardı.

Oruç Barbaros, bütün bunlardan günü gününe, hatta denilebilir ki, saati saatine haberdar oluyordu. Zira Oruç Reis, Cezayir'e gelirken buradan bir daha çıkmamak ve eninde sonunda bu toprakları bir beylik, bir uç beyliği haline sokmak kararını vermişti. Bu sebeple de, kendisinin itimat ettiği yerli adamlardan bir çoklarını, Şeyh Selim Tumi ve adamlarının faaliyetlerini dikkatle takip etmek üzere vazifelendirmişti. Bir nevi mükemmel bir casusluk teşkilatı gibi çalışan bu adamlar, pek çok şeyler öğrenmiş, şeyhin, Oruç Barbaros ve adamları üzerine yapmayı tasarladıkları bir hücumu da tespit etmişti.

Oruç Reis, yeni öğrendiği her ihanet hareketinden sonra daha da sinirleniyor, Şeyh Selim Tumi'ye karşı olan itimatsızlığı, kin ve gareze inkılap ediyordu. Oruç Barbaros düşünüyordu ki, buraya sırf Müslümanlara yardım etmek gayesi ile gelmişti. Durum kendisine yardımcı olmuş ve bir beylik kurmak üzere zeminin hazır olduğunu gördükten sonra da kararını kati olarak vermişti. Şimdi bu kararını tatbik etmek vakti gelmişti. O da elbette böyle hareket edecekti. Hem böyle hareket etmek için birçok sebep de vardı. Bu sebeplerin başında, tefessüh etmiş, halkına ihanet ve dalaletten başka bir şey vermeyen Şeyh Selim Tumi'nin hareketleri vardı. Bu adam cidden tefessüh etmiş, halkına her türlü ihaneti yapabilecek kadar alçalmış bir insandı. İspanyolları Cezayir'e davet eden kendisi idi. İspanyollara Peñyon kalesinin inşasına müsaade eden de o idi. Şimdi aynı ihaneti yeniden sahneye koyuyor ve Oruç Barbaros'u Cezayir'den uzaklaştırmak için

yerli halkı ayaklandırmak, hem de İspanyolları davet etmek gibi iki taraflı bir ihanete girişiyordu.

Oruç Barbaros, bütün bu ihanet planlarını adamları vasıtası ile adım adım takip ediyor, o da kendisine göre Şeyh Selim Tumi'nin ihanetini bertaraf etmek için gizli ve pek amansız birtakım tedbirlere tevessül ediyordu.

Oruç Reis, kati kararını vermişti. Şeyh Selim Tumi'yi adamları ile birlikte bertaraf edecek ve Cezayir'e yerleşecek, burasını Osmanlı imparatorluğunun bir ileri karakolu, batı Akdeniz'i, Magrib sularını mutlak kontrol altında tutacak bir üs haline getirecekti. Esasen Cezayir'in hususiyeti, buranın böyle bir ileri karakol olmasına da pek müsait idi. Cezayir, coğrafi mevkii itibarı ile bu vazifeyi ifa edebilecek en müsait yerdi. Bir defa buraya yerleşirse, bütün Şimali Afrika'yı elinin içine alması her vakit mümkündü.

Oruç Barbaros en yakın birkaç reisi ile, uzun geceler yapılan görüşmeler sonunda, Şeyh Selim Tumi'yi bertaraf etmek için mükemmel fakat pek korkunç plan hazırlamıştı. İş, bu planın kuvveden fiile çıkarılmasına kalmıştı. Nihayet o gün de gelmiş çatmıştı. Artık Şeyh Selim Tumi'yi Oruç Barbaros'un elinden hiçbir kuvvet kurtaramazdı.

Böylece ihanet etmeğe daima hazır Şeyh bertaraf edilecek ve Cezayir de, yerli halk da kurtulacaktı.

Oruç Barbaros, reisleri ile tespit ettiği planı bir cuma günü tatbik etmeğe karar vermişti. Oruç Reis'in cuma gününü tercih etmesinin sebebi açıktı.

İslam memleketlerinde cuma tatil günüdür ve yine İslam'a göre, en mukaddes gün cumadır. Cuma günü bütün Müslümanlar camie gitmektedirler. Bu sebeple, Şeyh Selim Tumi de İslamın emri icabı her cuma maiyeti erkanı ve en yakın adamları ile camie giderek dini farizasını ifa etmektedir. Oruç Barbaros cuma gününü işte bu sebeple tercih etmişti.

Zira o gün camie gidecek olan Şeyh Selim Tumi ile adamlarını bir arada ve mukavemete imkan kalmıyacak şekilde elde edebilecekti.

Nihayet tespit edilen cuma günü gelmiş çatmıştı. Herhangi bir şeyden habersiz olan Şeyh Selim Tumi, o gün de mutad olduğu üzre maiyeti erkanı ve en yakın adamları ile birlikte camie gitmişti. O gün Oruç Barbaros da aynı camie gitmiş bulunuyordu. Oruç Reis'in yanında en gözde reisleri ile en güvendiği levendleri vardı. Daha evvelce tespit edilen şekle göre, Cuma namazı eda edilecek, sonra da levendler kapıları tutacaklar dışarıya herhangi bir insanın çıkmasına mani olacaklardı.

Plan, Oruç Barbaros'un dediği gibi yapılmıştı. Cuma namazı eda edilmiş ondan sonra da levendler kapıları tutmuşlar, bir kısmı da camie girerek Oruç Barbaros'un emrini yerine getirmişlerdi. Artık Cezayir meselesi de, Şeyh Selim Tumi meselesi de tarihe karışmıştı. Şeyh Selim Tumi ve camide bulunan arkadaşları derhal kıskıvrak yakalanmışlar ve Oruç Reis'in huzuruna getirilmişlerdi.

Plan öylesine mükemmel bir şekilde tatbik edilmişti ki, Şeyh Selim Tumi neye uğradığına şaşırmıştı. Oruç Barbaros'un karşısına getirildiği vakit şaşkınlığı büsbütün artmış, dehşete düşmüştü. Oruç Reis'in yanında herhangi bir harekete karşı hazır durumda ve sağ elleri silahlıklarında bulunan kulaklılarının kabzasında kaya gibi duran levendler ile reislerin yüzlerindeki ifadeyi gördükten sonra, Şeyh Selim Tumi, işin bittiğini anlamıştı. Yalvaran gözlerle ve merhamet dilenerek Oruç Barbaros'un ellerine sarılmak istemiş, levendler bu harekete mani olmuşlardı.

Selim Tumi, o vakit dehşete düşmüştü. Yalvarırcasına Oruç Reis'in yüzüne bakmış, sonra kendisini Barbaros'un ayaklarına atmıştı.

Oruç Barbaros, yerlerde kıvranan, ayaklarını öpmek istiyen bu zavallı adama bakmış sonra, emir bekleyen levendlerine Şeyhi göstererek,

— Kaldırın kadın gibi ağlayan bu adamı, diye gürlemişti.

İki levendin demir pençeleri arasında ayağa kaldırılan Selim Tumi ile Barbaros arasında şimdi tarihi bir konuşma başlamıştı.

Oruç Barbaros, kaşları çatık, kararlı insanların edası ve sert sesi ile konuşmağa başlamıştı.

— Kendi memleketinin ve halkının felaketi için didinmiş, uğraşmış bir insanın bundan da daha alçalacağı düşünülemez. Sen, bu halka da, bu topraklara da zararlı ve fuzuli insansın.

— Merhamet Oruç Reis... merhamet et reisim...

— Merhamet mi? Kime? Sen memleketinin halkına zulm ederken, bu Müslüman kardeşlerini ve tebaanı İspanyol kafirine peşkeş çekerken, merhamet ettin mi hiç? Kendi tebaasına, kendi vatanına merhamet göstermeyen bir insan merhamet dilenebilir mi? Sen bu cezayı çoktan hak etmiştin. Lakin henüz vakti var diye ses çıkarmıyordum. Ama, Penyon kalesini alamadığımız için bizim aleyhimize İspanyollar ile birlikte çevirmek istediğin ihaneti öğrendikten sonra artık vücudunun bu dünyada fazla olduğuna kanaat getirdim. Şimdi vatanına ve vatandaşlarına işlediğin ihanetin cezasını çekeceksin.

— Merhamet et reisim... merhamet et...

— Sen tebaana zulmederken merhamet ettin mi? Sen İspanyolları memleketine davet ederken halkına merhamet ettin mi? Sen İspanyollarla beni de, İslam yolunda cihat eden levendlerimi de yok etmek için merhamet duydun mu? Hayır... hayır... sen merhamete layık insan değilsin.

Şeyh Selim Tumi, son bir gayretle Oruç Barbaros'un bu sözlerinden kendisine bir kurtuluş yolu bulmak içir çırpındı.

— Büyük reisim... ben ne sana... ne levendlerine, ne de tebaama hiçbir vakit ihanet etmedim. Ben sadece onları, İspanyalıdan gelecek tehlikeye karşı muhafaza etmek maksadı ile İspanyalı ile anlaştım. Eğer anlaşmasa idim ben de, tebaam da İspanyalının esiri olacaktık.

— Ya sen ne güne burada durursun, tebaandan aldığın bunca vergi nereye gider? Bu toprakları müdafaa etmeği hiç düşünmedin mi?

— Ben bir şeyhim reisim... elimden başka ne gelir ki?

— Sen bir şeyhsin öyle mi? Ben sana aldığın vergileri ne yaptığını, nereye sarfettiğini soruyorum. Bu vergi ile sen Cezayir'i de hatta civar şeyhlikleri de müdafaa edecek duruma girebilirdin. Ama sen... sadece zevk ve sefana baktın... tabanla, tebaanın hayatı ile, onları müdafaa mecburiyeti ile hiç mi hiç alakalanmadın. Çareyi İspanyol kafirine memleketini peşkeş çekmekte buldun.

Şeyh Selim Tumi, Oruç Barbaros'un bu sözleri üzerine başını önüne eğmişti. Oruç Reis devam ediyordu:

— Sen asıl ihanetini bize karşı yaptın. Halkının ve Cezayir ileri gelenlerinin ısrarı ile memleketinizi İspanyalıdan kurtarmak için bize müracaat ettin. Ama bu müracaatı isteyerek yapmadın. Bunu zor karşısında kabul ettin ve bize müracaat ederek memleketini müdafaa etmekliğimizi istedin. Biz de bunu kabul ettik. Sen zannettin ki, biz buraya birer sergerde, birer korsan yağmacı olarak geldik. Sen anlayamadın ki, biz buraya bir cihat vermeğe geldik. İspanya'daki din kardeşlerimize karşı kafirin işlediği cinayetlerin hesabını sormağa geldik. Ve sen göremedin ki, Padişahımız Sultan Selim Han Gazi, emrimize 14 parçadan ibaret bir filo göndermiştir. Bu filonun ne olduğunu da anlamadın. Ve sen anlayamadın ki,

Osmanlı imparatorluğu bir ayağını da buraya atmıştır. Biz burada sizi himaye etmek için dururuz. Biz İslam için Çihat ederiz. Biz bütün bunları yaparken, kendisini de, mülkünü de himaye ettiğimiz sen, bize arkadan hançerle hücum ediyor, din düşmanımız olan İspanyalı ile ittifak ediyorsun.

Ama artık bu işin sonu geldi. Tebaana da, İslam'a da, bize karşı da işlediğin ihanetin cezasını görecek ve vücudun, bu dünyayı daha fazla kirletmeden yok edilecektir.

Barbaros Oruç'un bu sözleri kati idi ve asla müsamaha göstermeyeceğini ifade ediyordu. Şeyh Selim Tumi, bu kati ifade ve ölüm kararı karşısında bir defa daha sarsıldı, adamlarına ümitsiz nazarlarla baktı, sonra olduğu yere yığıldı kaldı.

Barbaros Oruç, levendlerine yere yığılmış kalmış olan Cezayir Şeyh'inin bir et yığını halindeki vücudunu göstererek,

— Alın bu sefil adamı ve icabına bakın. Adamlarından hiç birisini sağ komayın, diye emretti ve yürüdü gitti.

Şeyh Selim Tumi ve adamları levendlerin muhafazasında olarak Bab uzun mevkiine götürüldüler ve orada idam edildiler. Böylece Cezayir'in kaderi üzerinde ve İspanyollar lehinde pek sefilane bir siyaset takip etmiş olan adamın ve adamlarının hayatlarına son verildi.

Şeyh Selim Tumi'nin bertaraf edilmesi üzerine Oruç Barbaros derhal şehre münadiler çıkartarak, beyliğini ilan etti.

Cezayir'in de Oruç Barbaros'un hükümettiği topraklara ilavesinden sonra Barbaros kardeşlere ait Şimali Afrika sahilindeki yerler de şöylece sıralandı.

Ciceli'den başlayarak İspanyolların hakimiyeti altında bulunan Becaye'yi atlayarak batıya doğru Tenes'e kadar uza-

nan Cezayir ülkesinin kıyıları ile bu kıyıların pek derinlemesine olmayan civarı tamamen Oruç Barbaros'un hakimiyeti altında idi. Bu sahillerin belli başlı iskele ve limanları ise, Ciceli, Dellis, Cezayir, Şerşel ve Tenes idi.

Barbaroslara Karşı Yeni bir İhanet

Oruç Barbaros Cezayir Şeyhi Selim Tumi'yi ve adamlarını bertaraf ettikten sonra derhal islahata geçmiş ve Cezayir'de sağlam ve otoriter bir idare kurmuştu. Artık Cezayir rahattı. Cezayir, huzur içinde idi, İspanyollar Penyon kalesinden şehir halkını rahatsız edemiyorlar, kapandıkları kaleden bir adım bile dışarıya çıkamıyorlardı.

Penyon kalesi kumandanı ise, daha evvelce Cezayir'de kurduğu casus teşkilatı vasıtası ile, İspanya'ya da haber salmış ve Oruç Barbaros'un Cezayir'i zaptettiğini, Cezayir Şeyhi Selim Tumi ile adamlarını da idam ettirdiğini bildirmişti.

Bundan ayrı olarak, Şeyh Selim Tumi'nin oğlu da Oruç Barbaros'un elinden yakasını kurtarabilmiş, o da batıya, İspanya'ya sığınmış, onlardan Cezayir'in geri alınması ve Oruç Barbaros'un tard edilmesi için yardım talep etmişti. Hazin bir tecellidir. İslamiyete yardım maksadı ile Magrib sularına yelken açmış, oralarda hem kendi, hem de devletinin adını kafalara çakmış olan, Cihat eyleyen Barbaros kardeşlere, yine bir Müslüman olan Cezayir'in maktul şeyhi ile onun oğlu ihanet ediyor, Hristiyanlarla birlik olarak Müslümanlara karşı Hristiyanlardan yardım talep ediyorlardı. Mektul Cezayir şeyhinin oğlu da babasının ihanet yolunun kirli ve çamurlu zemini üzerinde her tarafı cife olmuş bir hanedanın mümessili olarak yürüyordu.

Selim Tumi'nin oğlu, Oruç Reis'in elinden kaçınca soluğu doğruca Oran'da almıştı. Oradan İspanya'ya geçtiğine da-

ir bir takım rivayetler mevcuttur. Gerçi bu rivayetler pek sağlam vesikalara dayanmamaktadır ama, sonraki hadiseler açıkça göstermektedir ki, kendisi İspanya'ya geçmiştir ve İspanyol engizitörlerinin en korkuncu olan kardinal Jimenez'i Cezayir üzerine bir sefere ikna etmiştir. Zira, Selim Tumi'nin idamından pek kısa bir müddet sonra kudretli bir İspanyol Armadası ve askeri kuvveti Cezayir'e gelmiş dayanmış, mağlup ve perişan olarak adeta mahvolmuşçasına kaçmış, soluğu Malaga'da almıştı.

Evet, Selim Tumi'nin oğlunun tahrik ettiğinden şüphe edilmeyen ve bu tahrike sadece amansız bir İslam düşmanı olduğu tarihen sabit olan ve bu düşünce ile hareket eden baş engizitör kardinal Jimenez derhal, hatta İspanya Kralını da nazarı dikkate almadan peki demiş ve sefer hazırlıklarına başlamıştı.

İspanya'da kardinal baş engizitör, Cezayir üzerine o güne kadar görülmedik bir sefer heyeti hazırlarken, Oruç Barbaros da, Cezayir'de devlet kurmak için en geniş imkanlarla gayret sarfediyordu.

Oruç Barbaros, Selim Tumi ile en yakınlarını bertaraf ettikten sonra, halk arasında az da olsa bir memnuniyetsizlik baş göstermişti. Bu memnuniyetsizlik, bilhassa Kemal Reis tarafından buralara yerleştirilen Endülüs Müslümanlarının zengin takımı arasında görülmekte idi. Şehrin ileri gelen zenginleri sırasında bulunan bu gibilerin, maalesef hala İspanyollarla temasları olduğu da, Oruç Reis tarafından tespit edilmişti. Lakin şurası da bir gerçektir ki, bu zengin Endülüslülerin ihanet edenleri, umumi nüfusa göre pek azdı. Fakat ne de olsa Oruç Barbaros, bunu da affedemiyordu. Bu sebeple şehirde pek sıkı tedbirler aldı. Birçok tevkifat yaptı ve Cezayir'de asayişi kısa bir müddet içinde iade etti.

Oruç Barbaros, bu arada Cezayir'de sultanlığını da ilan

etmiş bulunuyordu. Artık o bir derya kurdu değil, Cezayir ve havalisinin de en kudretli sultanı idi. Oruç Barbaros, Sultanılığını ilan ettikten sonra ilk iş olarak devletinin teşkilatını yeni baştan düzenlemek oldu. Devletin en mühim yerlerine kendisine yakın adamları tayin etti. Bu arada şehirde mevcut ulema ve şehir ileri gelenleri ile de sıkı temaslar kurdu. Onlarla devamlı görüşmelerde ve istişarelerde bulundu. Ve böylece Cezayir sultanlığı demir bir idarenin, demir leblebi gibi emirleri ile sükuna kavuştu.

Oruç Barbaros, devletin temeli olan hakkaniyet ve iyi niyete dayanan idare sistemini kurarken, ulema ile fikir teatisinde bulunarak o güne kadar tatbik edilen vergi sistemini değiştirdi ve yeni ve adil bir vergi sistemi kabul etti. Tabii bu vergi sisteminde ulemanın da geniş yardımlarını görmüştü. Oruç Barbaros'un meşverete dayanan yeni sistemi pek kısa bir müddet zarfında beklenen alakayı gördü ve halk, yavaş yavaş yeni idareye ısındı. Artık Oruç Barbaros rahattı. Halk rahattı ve asla şikayetçi değildi. Esasen halk, İspanyolların daimi tecavüzlerinden bizar olmuş, onların gaddarca tecavüzlerinden bıkmıştı. Yeni idare ile İspanyollar kapandıkları Penyon kalesinden burunlarını bile dışarıya çıkaramıyorlar, Oruç Barbaros'un demir gibi yumruğu her vakit kafalarına iniyordu.

Oruç Barbaros, ilan ettiği sultanlığı ile birlikte Avrupa'nın ve bilhassa İspanyolların hemen harekete geçeceklerini de yaşadığına emin olduğu kadar biliyordu. Bunun için de şehrin harap olmağa yüz tutmuş kalesini yeni baştan ihyaya ve adeta yeniden inşaya teşebbüs etmişti. Kale, bedeninden itibaren burçlarına kadar yeni baştan elden geçirilmiş ve tam manası ile ve her türlü tecavüz ve tarruza karşı tamir edilmişti. Oruç Barbaros bu arada, dağlı kabileler ile de temasa geçmiş onlarla anlaşma çareleri aramıştı. Fakat dağlıların o güne kadar sultanlardan gördükleri kötü muamele, onları hareket-

lerinde itidal ve ihtiyatla harekete mecbur bırakmıştı. Oruç Barbaros'un kendilerine vaki müracaatlarını da bu düşünce ile ve ihtiyatla telakki etmişlerdi. Müzakereler ve aldığı cevaplar Oruç Barbaros'u tatmin etmekten çok uzaktı. O düşünüyordu ki, eğer dağlı kabilelerle bir anlaşmaya varamazsa, kendisi emniyette olamazdı. Bunun için dağlı kabilelere son bir defa daha müracaata karar vermişti. Kabilelerin pek az bir kısmı bu müracaat üzerine müzakerelere yanaşmışlar ve görüşmeler sonunda Oruç Barbaros'a biat etmişlerdi. Ama, asıl büyük kabileler, yani ekseriyet, hala Oruç Barbaros'un sultanlığını kabul etmeğe yanaşmıyorlardı. Oruç Barbaros, bu durum üzerine derhal seferi kuvvetler tertip etmeğe karar verdi ve kararını tatbik mevkiine koydu.

Artık iş işten geçmişti... ya dağlı kabileler itaat altına alınacak yahut da tedib edileceklerdi. Bunun bir başka çaresi yoktu. Zira, dağlı kabilelerin biat etmemesi, Cezayir sultanlığını daima muhataralı duruma düşürebilirdi. Oruç Barbaros'un bu maksatla hazırladığı müfrezeler hemen yola çıkarılmıştı. Bu müfrezeler, ani baskınlarla ve cidden büyük fedakarlıklar bahasına ve uzun bir mücadeleden sonra dağlı kabileleri itaat altına almışlar, bir kısım kabilelerin reislerini ya çarpışmalarda, yahut da ele geçirildikten sonra imha etmişlerdi.

Bu harekat göstermiştir ki, Oruç Barbaros hiçbir işini tesadüflere bırakmak niyetinde değildi. Pek sert ve pek şiddetli cereyan eden bu tedib hareketinden sonra dağlı kabileler itaata mecbur edilmişlerdi. Artık bunlar içinde yeni bir hayat başlıyordu. Bu hayat Barbaros kardeşlerin adaletli ve müsamaha kabul etmeyen yeni idareleri sayesinde fevkalade iyi bir hayat tarzı idi. Cezayir ve havalisi tam bir sükünet içinde idi. Artık hiç kimse diğerine hükmedemiyor, hiçbir kuvvet Oruç Barbaros'un kuvvetinin üzerine çıkmak cesaretini kendisinde göremiyordu. Aslında esasen böyle bir kuvvet dene-

mesinde bulunmak için de hiç bir sebep mevcut değildi. Zira herkes adalet üzre kurulmuş olan yeni devletten de, yeni idareden de, yeni sultandan da fevkalade memnundu.

Cezayir'de halk o güne kadar görmediği, alışmadığı bir huzur ve emniyet içinde idi. Herkes memnundu, halk işlerine gidiyor, hiç kimse kendilerini rahatsız edecek herhangi bir harekette bulunamıyordu. Fakat halkı asıl memnun eden husus, o güne kadar devam edegelmiş olaln İspanyol tazyik ve tecavüzlerinin sona ermesi idi. İspanyollar Penyon kalesinde olmalarına rağmen, artık eskisi gibi yerli halkın Cezayir limanına giriş ve çıkışına müdahale etmiyorlar, gemilerini batırmıyorlar ve hiçbir rahatsızlık vermiyorlardı. Halk neticenin böyle tezahür etmesinde Oruç Barbaros'un pek büyük rolü olduğunu biliyor, bu sebeple bilhassa orta tabaka ile fakir halk, Oruç Barbaros'a adeta teabbüd edercesine bağlılık duyuyordu.

Oruç Barbaros, dağlı kabileleri itaat altına aldıktan ve idareyi de dilediği gibi ve adalet üzerine tesis ettikten sonra Cezayir'e yakın ve Cezayir'in müdafaası için pek lüzumlu olan bazı kale ve toprakları da yeni sultanlığına ilhak etmeyi zaruri telakki etmişti. Bu maksatla derhal seferi heyetler tertip etmişti.

Oruç Barbaros'un ilk taaruz hedefi Dellis kalesi idi. Hazırlanan sefer kuvveti beklenmedik bir günde Dellis kalesi önüne gelmiş ve şiddetli bir taarruzla burası da Cezayir sultanlığının hudutları içine idhal edilmişti.

Oruç Barbaros'un idaresi şu esasa göre bina edilmişti. Uzun yılların tecrübesi ile oturtulan idarede Oruç Barbaros'un usul haline getirdiği şey, sırasına göre, af... ihsan... ciddiyet... serbesti ve ceza... . idi.

Oruç Barbaros'un tatbik ettiği bu idare usulü hiç kimseyi tedirgin etmiyordu. Cezayir halkı artık kendilerini müda-

faa edebilecek kuvvet ve kudrette bir Sultan'a sahipti. Herkes tarafından sevilen Oruç Barbaros da bu sevgi ve saygıya hak kazanmış bir insan olarak memnundu.

Fransızların Tunus'a Saldırması

Cezayir'de bu işler olurken, Akdeniz'de boy gösterdikleri günden itibaren, batı sularını Hristiyan devletlerin donanmalarına da, ticaret gemilerine de haram etmiş olan Türk korsanları, bilhassa Fransa'yı pek ziyade tedirgin etmişti. Fransız ticaret gemilerine bütün batı suları haram edilmişti. Esasen o sıralarda pek de mühim sayılmayacak bir deniz kuvvetine sahip bulunan Fransızlar, Barbaros kardeşlerin sancağını taşıyan Korsan gemilerinin tecavüzlerinden, tarruzlarından bizar olmuşlar, Akdeniz'e açılamaz olmuşlardı. Bu durum ise, Fransa'yı da, diğer Hristiyan devletler gibi Akdeniz ticaretinden mahrum etmişti. Fransız ticaret gemileri, ancak pek dar zamanlarda Akdeniz'e açılabiliyorlar, o da, sahilleri takip ederek seyretmek sureti ile mümkün olabiliyordu. Fransa dehşet içinde idi. Fransa hazinesi de, Fransız ticareti de perişan duruma düşmek üzere idi. Fransız sarayı buna bir çere bulmak maksadı ile harekete geçmeye ve Barbaros kardeşlere karşı bir sefer tertibine teşebbüs etmişti.

Kralın emri ile Fransızlar Tulon ve Marsilya'da otuz üç Galea'dan (galer) müteşekkil bir donanma hazırlanmıştı. Donanmanın bilhassa yapılacak bir çıkarma için askerle donatılmış olması, Fransızların nasıl bir gayret ve hazırlık içinde olduklarını göstermektedir.

Fransız donanması, Tulon ve Marsilya'da yapılan merasimlerle ve dualarla yola çıkarılmıştı. Her iki limandan hareket eden Galealar Korsika adasının Balear adaları ile kesiştiği çizgi üzerinde buluştular ve rotalarını Tunus'a çevirdiler.

Fransız donanması otuz üç Galea'dan ibaret büyük bir kuvvet olmasına, bu gemilerin asker yüklü bulunmasına rağmen, doğrudan doğruya Cezayir'e, Oruç Barbaros'un bulunduğu ve sultanlığını ilan ettiği Cezayir'e gitmeğe cesaret edemediler. Tunus'u kolay yutulur bir lokma telakki ederek rotalarını Tunus'a çevirdiler.

Fransız donanması kuvvet ve kudretinden emin, fakat yine de ihtiyatlı olarak Tunus'a doğru seyrediyordu. Kuvvetli bir Fransız donanmasının Tunus istikametinde harekete geçtiğini bilmeden Tunus'un Bizerte limanında yatan Kurdoğlu Muslihiddin Reis, mutad günlük hayatını yaşıyordu. Fransız donanması ise asıl hedef olarak Bizerte'yi seçmiş, bu limana doğru süratle seyretmeye başlamıştı.

Batı sularında seyreden bütün Hristiyan gemileri sayı çokluğunu elde ettikleri vakit kendilerinde bir gurur ve kudret hissetmişlerdir. İşte Fransız amirali de, 33 Galea'dan meydana gelen donanması, buna ilaveten askerleri ile kendilerinin telakki ettikleri batı sularında aynı gurura kapılmıştı. O her türlü ihtiyat tedbirini almış olmakla birlikte, Fransız askerleri arasında cari olan Şarap içme keyfiyetini nazarı dikkate almamış, askerlerinin peşin bir zaferin sarhoşluğu içinde içip sızmalarına mani olamamıştı. Fransız donanması sarhoş askerlerle dolu olarak Bizerte önlerine geldiği vakit, limanda Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in dört kadırgasından başka herhangi bir kuvvet yoktu. Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bir Fransız donanmasının aniden şehre dayandığını görünce derhal tedbirlerini almıştı.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bir deniz harbi vermek mümkün olmadığından gemileri terk ile kaleye sığınmayı düşünmüş ve bu planı tatbik etmişti.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, açık denizden yavaş yavaş limana girmek üzere manevra yapan Fransız donanmasını

gördüğü vakit, kendi sancak gemisinde sabah kahvaltısını yapıyordu. Birden doğruldu ve ağzındaki lokmayı adeta çiğnemeden yuttu. Sonra etrafına bakındı, bütün levendler alesta beklemekte, verilecek emri derhal ifa etmek üzere harekete hazır bir vaziyette reislerinin gözlerinin içine bakmakta idiler. Kurdoğlu, lokmasını yuttuktan sonra sükunetle etrafına bir daha bakmış sonra da emir vermişti.

— Kadırgaları derhal terk edecek kaleye çekileceğiz. Yalnız kadırgalardaki topları vakit geçirmeden sökün, cephaneyi alın ve kaleye taşıyın. Gemiler elerine geçse de işlerine yaramayacak şekilde tahrip edin.

Reislerinden bu emri aldıktan sonra dört kadırgadaki levendler büyük bir cehd ile ve süratle, Fransız donanması henüz limana girmek üzere manevrasını tamamlamadan topları ve cephaneyi karayi nakletmişler ve gemileri de tahrip ederek kaleye sığınmışlardı. Büyük bir süratle yapılan bu işten sonra Kurdoğlu Muslihiddin Reis, güvendiği levendlerinden ikisini, Antalyalı iki kardeş olan Hüseyin ve Ali'yi yanına çağırtmış, şu emri vermişti:

— Şimdi derhal, vakit geçirmeden atlanacak ve biriniz batıya, biriniz de doğuya gidecek Tunus limanlarında yatan korsan kardeşlerimize, Fransızların kuvvetli bir donanma ile Bizarte'ye dayandığını söyleyecek, onları yardıma çağıracaksınız.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, bu emri verdikten sonra yanında hazır duran vardiya başına da emir vermişti.

— Bana hemen katibi çağırın.

Vardiya başı katibi çağırmağa giderken iki levendin büyüğü olan Hüseyin sormuştu.

— Reisim, bize söyleyecek başka emriniz var mı?

— Evet, var. Biraz bekleyin size yazacağım mektupları reislere vereceksiniz.

— Başüstüne reis.

Mektuplar kısa bir müddet içinde yazılmış ve Kurdoğlu tarafından iki levende verilmişti. Levend Hüseyin e kardeşi Ali mektupları aldıktan sonra başlarına götürmüşler, silahlıklarının arasına yerleştirmişlerdi. Şimdi Şimali Akdeniz'in Bizerte limanından kopan fırtına gibi iki atlı levend, birisi batıya birisi doğuya at koparmışlar, en kısa zamanda Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e yardım getirmek üzere gözden uzaklaşmışlardı.

İki Türk levendi Bizerte'den uzaklaştıktan sonra limana giren Fransız donanması, Kurdoğlu'nun terk ettiği dört kadırgayı zaptetmiş, sonra da karaya asker boşaltmağa başlamıştı. Fransa kralının pek ümit ederek bel bağladığı bu taarruz böylece başlamış oluyordu. Mağrur Fransız kumandanı, Türk korsanlarını inlerinde yakaladığına kani olmuş, son darbeyi vurmak için bütün hazırlıklarını en ince teferruatına kadar ikmal etmişti. Bizerte kalesi dışarıdan kuşatılmış ve muharebe başlamıştı.

Fransızlar, karaya çıkardıkları toplarla kaleyi dövmeğe başlamışlardı. Atılan her gülle kale bedenini buluyor, oradan bir miktar moloz koparıp kaleyi toz, duman içinde bırakıyordu. Kurdoğlu ise, kaledeki toplarla bu taarruza mukabele ediyor, isabetli top atışları ile Fransız hatlarında büyük gedikler açılmasına sebep oluyordu. Bizerte muharebesi göstermiştir ki, Türk topçuları, devrinin en usta ve isabetli atışlarını yapan topçulardı. Zira attıkları her mermi Fransız hatları içinde ve her seferinde bir boşluk meydana getiriyordu. Türk topçularının bu isabetli atışları, verilen telefat, mağrur Fransız kumandanının kafasına dank etmiş ve kale bedenlerine yakın noktaya kadar sürdüğü askerlerini geri çekmek emrini ver-

mişti. Böylece kale topçusunun isabetli atışlarından kendisini kurtarmış oluyordu. Lakin muhasara da bu ric'at ile istenen neticeyi vermiyordu. Zira, Fransız kumandanı sadece muhasaraya iştirak eden askeri geri çekmemiş, kaleyi döven ağır toplarını da Türk toplarının menzili dışına çıkarmıştı. Böylece Fransız topçusunun kaleye müessir darbeleri de durmuştu. Şimdi iki taraf birbirlerini karşıdan seyrediyor, hiçbir hareket yapmıyorlardı. Bu sıkıcı bir muhasara idi. Gerek kaledeki Türkler, gerekse muhasaraya geçmiş olan Fransızlar atıl kalmaktan doğan bir sıkıntı içinde idiler. Türk levendleri arada sırada gece baskınları ile Fransızları hırpalıyorlar, tekrar kaleye dönüyorlardı. Bu gece baskınları Fransızları pek ziyade tedirgin ediyor, beklenmedik telefat vermelerine sebep oluyordu. Böylece bir hafta kadar bir zaman geçmişti. Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in gözleri daima ufka bakıyor, gelecek imdat kuvvetinin biran önce Bizarte'ye varmasını bekliyordu. Nihayet Kurdoğlu'nun beklediği imdat kuvveti ufuk hattında görünmüştü. O vakit Kurdoğlu'nun dudaklarında bir tebessüm belirmişti. Yanında duran arkadaşlarına ve yoldaşlarına gülerek,

— Kafirin karın itmam edecek vakit yaklaştı. Yoldaşlar imdadımıza gelirler. Tez hazırlık yapın. Yoldaşlar limanın ağzını tutmak isteyeceklerdir. Biz de o vakit kaleden huruç edeceğiz. Böylece düşmanı iki taraftan sıkıştıracak ve burada imha edeceğiz.

Sonra ellerini gözlerine siper ederek ufuk hattına devamlı bakmağa başlamıştı. Kurdoğlu kendi kendisine söyleniyordu.

— Bre kâfir oğlu, sen Türk'ü ne belledin ki böyle pervasız bu sularda cevelan edersin. Sen Osmanoğlu'nun adını duymadın mı hiç? Bize Diyarı İklim-i Rum padişahı Sultan Selim Han Gazi'nin serdengeçtileri derler. Biz vermez, alırız.

Biz ölmez öldürürüz. Şimdi buraya geldiğine de geleceğine de pişman edeceğim seni.

Kurdoğlu'nun dişleri hırstan birbirine vuruyor, çene kemikleri sanki birbirine geçecekmiş gibi kenetleniyor, bir an evvel kaleden çıkmak, kâfir üstüne yürümek için sabırsızlanıyordu.

Fakat bütün bunlara rağmen, imdada gelen filo bir türlü yanaşmak, limana yaklaşmak bilmiyor gibi geliyordu kendisine. Fakat filo büyük bir süratle limana yaklaşıyordu. Ufuk çizgisinde beliren gemiler artık açıkça belli olmuşlardı. Ve bu anda da Korsan gemileri bir yelpaze gibi açılmışlar, yelken kürek limana doğru akmağa başlamışlardı. Belli ki, gelen yardım kuvveti, Fransız donanması açık denize çıkmadan onları limanda yakalamak, böylece bir tekini bile kurtulma şansı olmadan ya imha etmek, yahut da teslim almak gayesini güdüyordu.

Kaledekilerin, yardım kuvvetini gördükleri andan pek kısa bir müddet sonra Fransızlar da gelen yardım filosunu görmüşlerdi. Şimdi Fransız saflarında bir telaştır başlamıştı. Fransız kumandanına yardım kuvvetinin geldiği haber verildiği vakit, kumandan gayri ihtiyari başını iki elleri arasına almış haykırmıştı.

— Hay şeytanın çocukları. Bunlar da nereden çıktılar?

Fransız kumandanı bundan sonra büyük bir şaşkınlık içinde etrafına bakınmış, sonra belli belirsiz kelimelerle şu emri vermişti.

— Derhal gemilere, derhal gemilere... geride hiçbir ağırlık bırakmadan derhal gemilere binin.

Bizerte'ye Türk korsanlarının bir kolunu imha etmek için gelen Fransızların kudretli donanması ve bu donanmaya bindirilmiş olan askerler şimdi geldikleri gibi mağrur değillerdi. Artık bunlarda gurur yerine, biran önce bu kıskaçtan

kurtulmak için büyük bir cehd sarfeden insanların korkusu vardı.

Fransız askeri ile donanma efradı geldiklerinden ve karaya çıktıklarından daha büyük bir süratle gemilerine binmişlerdi. Gemiler alel acele demir alıyorlar, biran evvel açık denize çıkmak için adeta birbirlerini çiğneyecek raddeye geliyorlardı. Bu arada gemiler birbirlerini bindiriyorlar, küfürler, bağırmalar, naralar ayyuka çıkıyordu.

Fransız donanmasındaki bu keşmekeş, bu panik havasının meydana getirdiği karışıklık arasında imdada gelen Türk korsan filosu da her an biraz daha Bizerte limanına yaklaşıyordu. Fransız donanması ve askerleri artık iki ateş arasında kalmağa mahkumdu. Buna rağmen Fransız kumandanı olanca gayreti ile kaçışı kolaylaştırmak ve iki ateş arasından sıyrılmak için çalışıyor, etrafa sert emirler veriyordu.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in imdada çağırdığı Korsan filosu da artık limana yaklaşmıştı. Limanı abluka altına almak üzere de derhal manevraya başlamıştı. Donanmanın limanın ağzını tuttuğunu gördükten sonra Kurdoğlu Muslihiddin Reis, hemen kaleden çıkmak emrini vermişti. Fransız kuvvetlerinin artık kurtuluş çaresi kalmamıştı. Bir taraftan kaleden,

— Allah... Allah nidaları ile yalın pala karadaki döküntü Fransız askerlerinin üzerine yüklenen Kurdoğlu kuvvetlerinin palaları işlerken, diğer taraftan da denizde yaman bir savaş başlamıştı.

Limanın ağzını kesen Türkler, bütün topları ile düşman donanmasının üzerine ateş açıyor, limanda kısmış kalmış olan Fransız gemilerini perişan ediyordu.

Bizerte limanı allak bullak olmuş, Fransız gemileri artık tam bir hezimetin içine düşmüştü. Türk toplarının dehşetli tesiri altında oradan oraya kaçışan, kaçarken birbirlerinin

üzerine bindiren gemilerin çarpışmasından yükselen sesler ayyuka çıkarken, feryatlar birbirlerini takip ediyor, Fransız gemilerindeki askerler bazen kurtuluş çaresini kendilerini suya atmakta buluyorlardı.

Bu yüzden de denizin üstünde yüzlerce kafa dolaşıyor, topların isabet eden güllerinden kırılan serenlerin, direklerin arasında kendilerine kurtuluş çaresi arıyorlardı.

Fransız kumandanı bu ümitsiz durumdan kurtulmak için son çare olarak limanın ağzını zorlamayı düşündü ve gemilerine limanın ağzını zorlamaları emrini verdi. Bu emri aldıktan sonra Fransız gemileri zayiatı düşünmeden limanın ağzını zorlamak üzere harekete geçtiler.

Şimdi Bizerte limanının ağzına doğru bir ölüm kalım yarışı başlamıştı. Koskoca Fransız donanması olanca ağırlığı ile Türk korsan filosunu üzerine yüklendi ve bütün toplarını çektirmelerden ibaret filo üzerine tevcih etti. Buna rağmen, limanın ağzından çıkış pek de kolay olmamıştı. Türk korsanları da Fransız donanmasına olanca dehşeti ile ateş açıyor, Fransız donanmasını limandan çıkartmamak, onu orada ya imha etmek yahutta teslim almak için mezbuhane bir gayret sarfediyordu. Lakin bu mümkün olamamıştı Zira Fransızların ağır topları, Fransızlara nispetle daha hafif silahlarla teçhiz edilmiş Türk çektirme ve kadırgalarının geriye çekilmesini intaç etmişti.

İşte bu geri çekilmeden istifade eden Fransız kumandanı ikinci bir işaretle donanmayı, açık denize çıkar çıkmaz Halkulvad istikametine sevketmişti. Lakin bu çıkış kolay olmamıştı. Fransız kumandanı en büyük teknelerinden altısını Bizerte limanında Türklere terk etmek zorunda kalmış, açık denize ancak 27 galea ile çıkabilmişti. Çıkanlar da her halde pek sağlam sayılmazlardı. Zira müessir Türk toplarına hedef olmuşlar, kimisinin direği, kimisinin sereni parçalanmış, efra-

dından da bir hayli zayiat vermişti. Fransızlar Bizerte limanından kaçmak gayreti ile uğraşırlarken, karada kalmış olan Fransız askerleri de Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in ve levendlerinin palasından kurtulamamış, pek büyük bir kısmı telef olmuş, geri kalanlar da esir edilmişti.

Fransız donanmasının böyle keşmekeş içinde açık denize çıktıklarını gören Kurdoğlu Muslihiddin Reis, kendi kendisine söylenmekten edememişti.

— Varın gidin kâfir oğulları... varın gidin. Elbet bir gün gelecek bunun hesabını soracağız. O vakit Türk'ün, Osmanlı'nın kim olduğunu anlayacak ve arslan ininde ne aradığınızı göreceksiniz.

Fransız donanması, açık denize çıkar çıkmaz, rotasını, gelen küçük Türk korsan filosunun üzerine çevireceği onlarla harpedeceği yerde, tam aksini yapmıştı. Türk korsan filosu batıdan süratle Bizerte'ye yaklaşırken Fransız donanması kumandanı da gemilere doğu'yu dümen tutmaları emrini veriyor ve küçük Türk korsan filosu ile muharebeyi kabul etmek istemediğini gösteriyordu. Fransızlar, küçük bir Türk korsan filosu önünden kaçıyorlardı. Bu aklın alamayacağı bir işti. 33 Galea'dan mürekkep koskoca bir filo küçük bir korsan filosundan kaçıyordu. Fakat aslında bunun manası çok daha başka idi. Avrupa'nın en büyük kara devletlerinden birisi olan Fransa, denizlerde Türk korsanlarından, Türk korsanlarının şöhretinden ve kudretinden kaçıyordu.

Koskoca Fransa krallığı Barbaros kardeşlerden kaçarken, aslında Akdeniz'de cevelan eden Türk korsanlarının kuvvet ve kudretinden ürküyor, aczini ifade ediyordu. Bu netice Barbaros kardeşler için cidden üzerinde durulacak bir keyfiyet meydana getirmektedir ve Barbaros kardeşlerin Akdeniz'deki hakimiyetlerinin ve kuvvet ve kudretlerinin de aynı zamanda şaşmaz ve cerhedilmez bir burhanı oluyordu.

Fransız donanması Bizerte'den uzaklaşmış, Tunus'un Halkulvad limanı istikametinde seyre başlamıştı. Fransız filosunun takip ettiği rota göstermektedir ki, Fransız donanma kumandanı, Bizerte'deki kaçışını kolay bir zafer ile örtmeğe kararlı idi. Bu zafer de Türk korsanlarının veya Barbaros kardeşlerin gemilerinin bulunmadığı bir limanı basmak, orasını tahrip etmekle mümkün olabilirdi.

Bu maksatla Bizerte'deki mağlubiyetin acısını da almış olacaktı. Fransız donanma kumandanını asıl perişan eden husus, Bizerte önlerinde Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in kumandasındaki levendlerle onların imdadına gelen Türk korsanlarından yediği müthiş darbe olmuştur.

Türklerden Bizerte'de yediği darbeden yaralı ve perişan olmuş, morali tamamen bozulmuş bir efrad ve donanma ile açık denizde seyreden Fransız kumandanı, bir taraftan Halkulvad istikametine de dümen tuttururken, diğer taraftan da donanmasındaki gemilerin tamirleri ile meşgul oluyor, bir an önce gemilerdeki yaraların tamirine gayret sarfediyordu.

Fransız donanması avare avare dolaştıktan ve gemilerdeki tamir işlerini bitirdikten sonra rotasını Halkulvad'a çevirdi ve müsait bir rüzgarla Halkulvad limanının önlerine geldi.

Fransız donanmasına kumanda eden zat, Halkulvad limanını boş bulacağını ve bu limanı topa tutarak tahrip edebileceğini hesaplamıştı. Lakin Bizerte tarruzunda da olduğu gibi, Halkulvad limanına taarruz işinde de yanıldığını anladı. Zira Halkulvad limanında Barbarosların küçük Hızır Reis bulunuyordu ve Halkulvad'da Hızır Barbaros'un kuvvetli filosu yatıyordu.

Fransız filosunun Halkuvad'a doğru sertettiğini ise, Barbaros Hızır'a Halkulvad'a yeni gelen bir korsan çektirmesi

haber vermişti. Hızır Barbaros bu haberi alır almaz derhal harp hazırlıklarına başlamıştı.

Hızır Barbaros, bu hazırlıklarını sürdürürken, donanma da harp hazırlığına geçmişti. Hızır Barbaros kalede idi. Kuvvetli Halkulvad kalesinin loş koridorlarında ve mazgallarında durmadan emirler veriyor, topları teker teker tedkik ediyor, barut ve güllelerin miktarını soruyordu.

Hızır Barbaros, bir aralık yanında bulunan kale kumandanına şu emri vermişti.

— Mehmed Ağa, göreyim seni, atacağın ilk gülle ile düşman amiral gemisini bertaraf edesin.

Yağız esmer, uzun boylu yiğit bir Anadolu çocuğu olan ve levendlikte gösterdiği üstün kabiliyetlerden ve kahramanlıklardan dolayı Hızır'ın en yakın arkadaşları arasına giren, Mehmet Ağa, bir eli kuşağının arasında duran silahlığındaki kulaklı palasını tutarken, yüzünün sert çizgilerinde en küçük bir hareket olmadan cevap vermişti.

— Reisim, Allah isterse onu da başarır, kâfir amiralinin üstesinden geliriz.

— Göreyim seni Mehmed, Bu Fransız kafiri anlaşılan bizi henüz tanımıyor, ona iyice bir ders verelim.

— Başüstüne reisim. Evel Allah üstesinden geliriz.

Kale kumandanı bu sözleri söyledikten sonra yanında durduğu bir ağır topun uzun namlusunu yavaş yavaş okşamış sonra da şunları söylemişti.

— Bu toplar çok işler gördü reisim. Çok kafirin vücutları toprak, taş yığınları ile birlikte havaya savruldu. Bu toplar elde oldukça gam koma reisim.

Hızır Barbaros kale kumandanının en küçük bir heyecan eseri göstermeden sarfettiği bu sözler üzerine hafifçe güldü, kale kumandanının omzuna elini koydu ve,

— Allah bizimledir, Mehmed, çünkü biz din-i mübin için cihat eyleriz.

Sonra kale kumandanının yanından uzaklaştı. Hızır Barbaros, doğruca limana indi. Orada son hazırlıklarını yapan donanmayı da bir defa gözden geçirdikten sonra, Hızır Reis'in yüzü güldü. Harp hazırlıkları tam istediği gibi başarılmıştı. Bundan daha büyük memnuniyet olamazdı.

Hızır Barbaros, kalede kalmağa karar vermişti. Donanma Yahya Reis'in kumandasında olarak denize açılacaktı. Bu düşüncesini reise söylediği vakit, kurt, vefakar ve sadık dostu Yahya Reis,

— Reisim, Hızır kardaşım... bu Fransız kafiri deryalarda gezer takımından değildir, onun için tasalanacak bir şey yok. Siz kalede kalırsanız biz de deryaya açılır kafirin gelmesini bekleriz. Bakalım geleceği varsa göreceği de vardır elbet.

— Doğru söylersin Yahya... bu Fransız kafiri de deryalarda ne zamandan beri gezermiş anlayacağız.

Hızır Barbaros, Yahya Reis'in yanından ayrılır ayrılmaz, reisin gür ve erkek sesi ortalığı çınlattı.

— Vira demiiir...

Vardiya başı emri tekrar etti,

— Vira demiiiir...

Ve Hızır Barbaros'un altı çektirme ve kadırgadan ibaret filosu açık denize açıldı.

Yahya Reis Fransız donanmasının geliş istikametinde bir hayli dolaştı, fakat bahsedilen kâfir filosuna rastlayamadı. Akşam bastırmak üzere idi. Ortalığı alaca karanlık istila etmişti. Naçar başı boş, fakat tetikte dolaşmağa karar verdi.

Ertesi sabah erkenden tekrar karakol vazifesine başladı. Lakin yine bahsedilen filoya rastlayamadı. Halkulvad'dan bir hayli uzaklaştığı için geriye, kaleye doğru seyretmeğe başla-

dı. Ve o vakit Fransız donanmasının Halkulvad limanının hemen ağzında olduğunu ve şiddetli bir topçu düellosu yapıldığını gördü. Altı tekneden ibaret filo hemen harp nizamına geçerek düşman donanmasına olanca ağırlığı ile yüklendi. Fransız donanması şimdi iki ateş arasında kalmıştı. Deniz tarafından büyük bir süratle Fransız donanmasına rampa etmek için gelen Türk filosunun hücumu, kara tarafından Halkulvad kalesinin burçlarından durmadan devam eden şiddetli topçu ateşi karşısında Fransız kumandanı tutunmanın imkansızlığını anlamıştı. Kendisi için yapılacak tek şey, her şeyi geride bırakarak kaçmaktı. O da aynı yolu seçti ve Türk filosunun şiddetli taarruzu önünde üç Galea'sını terk ederek perişan ve mağlup, açık denize doğru olanca sürati ile kaçtı.

Fransız kumandanı, Bizerte'de yediği darbenin bir başka türlüsünü Halkulvad kalesinde yemiş ve büyük bir intikam ve kolay bir zafer kazanmak hayali ile geldiği Şimali Afrika'da, önce Bizerte'de Kurdoğlu Muslihiddin Reis'ten, sonra da Halkulvad da Hızır Barbaros ve Yahya Reis'ten yediği sert darbeler sonunda mağlup ve perişan bir şekilde geride Türklere 9 galea bırakarak Fransa'ya kaçmıştı.

Hızır ve İshak Kardeşler Cezayir'de

Oruç Barbaros tab'an sert mizaçlı ve dur otur bilmeyen bir insan olarak tarihlere geçmiştir. Esasen pek kısa ve en verimli çağlarında hitama eren ömrü de bunu teyit etmektedir. Onun için tek şey, mücadele etmek, İlay-ı Kelimetullah için cihat etmekti. Ve o, her şeyden evvel şunu düşünüyordu ki, kendisi, batı sularında ve Şimali Afrika'da bir nevi Osmanlı devletinin temsilcisi durumunda idi.

Bu sebeple, durmadan mücadeleyi ve Şimali Afrika'da bir beylik kurmayı başlıca hedef ittihaz etmişti. Bunun için de

var gücü ile mücadele etmekte idi. Oruç Reis, Cezayir sultanlığını ilan etmişti ve bu sultanlığı bütün Şimali Afrika'ya yerleştirmek için de gecesini gündüzüne katmaktan çekinmemişti. İşte şimdi yeni bir hareket başlıyordu.

Bu hareket çok başka olmalı idi. Françesko Veron'un yaptığı sefer esnasında İspanyollara karşı kazanılmış olan zaferin de heyecanı çoktan geçmişti. Esasen pek geri olan halk üzerinde bu galibiyetin uzun müddet devam etmesi de bahis mevzuu olamazdı. Ümmi olan halk bu kabil kitle hadiselerini pek çabuk unutmak itiyadındadır ve yerli Cezayir halkı da bu itiyada uymuştu. Zaferin heyecanı geçtikten sonra Cezar'deki muhtelif menfaat grupları açıktan olmasa bile, gizliden gizliye Oruç Barbaros ve kurduğu yeni sultanlık aleyhine harekete geçmişlerdi.

Zaman geçtikçe Oruç Barbaros'un kurduğu devlet içinde mühim memuriyetlere yerleştirdiği Türk levend ve reislerinin mevcudiyetine rağmen idarede bir yumuşama baş göstermişti. Bu yumuşamadan en çok istifade edenler de idam edilen Şeyh Selim Tumi'nin adamları, ona menfaatla bağlı olanlarla, Cezayir limanının 300 metre uzağındaki küçük Penyon kayalığı üzerine bina edilmiş olan Penyon kalesindeki İspanyollar olmuştu.

İdaredeki bu yumuşama, sert tedbirlerin yerine yumuşak tedbirlerin ve hareketlerin ikame edilmesi, yerli halkı bir nevi cesaretlendirmişti. İşte bu havadan istifade eden Oruç Barbaros'un hasımları ile yerli ileri gelenler ve Maurlar, halkı durmadan tahrik ediyorlar, Oruç Barbaros aleyhinde yeni yeni hareketler hazırlıyorlardı. İş o raddeye gelmişti ki, halkı huzura kavuşturmak mümkün olamamıştı. Şimdi bir de Oruç Barbaros ve Türkler için açıktan da olmasa, onları rahatsız edecek, bizar edecek suikastler başlamıştı. Hemen her gün şehrin bir veya birkaç yerinde yangınlar çıkartılıyor, dükkan-

lar geceleri yağma ediliyor, Oruç Reis'in levendleri suikastlara maruz kalıyorlardı. Bütün bu hava, Oruç Barbaras'u ciddi şekilde düşündürüyordu. Tedbir almak icap ediyordu. Lakin bir türlü bu tedbirleri almak hususunda kati karar veremiyordu.

Oruç Barbaros'un karar verememesinin başlıca sebebi, bu fesadın esas merkezini bulmak isteğinden ileri geliyordu. Nitekim uzun günler sonunda Cezayir'deki fesadın merkezinin limanın ağzındaki Penyon kalesindeki İspanyol kumandanı olduğunu tesbit etmişti.

Cezayir önündeki Penyon kalesindeki İspanyolları da asıl kışkırtan İspanya kralı Ferdinand'ın ölümünden sonra tahta geçen Şarl'ın kardeşi Toledo Kardinal Arşöveki idi. Bu Arşövek, gerek Penyon kalesi yolu ile, gerekse Oran'daki adamları vasıtası ile Araplar arasında gayet geniş bir tahrik kampanyasına başlamış ve bu kampanyayı 1505 yılından itibaren mütemadiyen geliştirilmiş olan Şimali Afrika'daki teşkilatları ile devam ettirmişti.

Toledo Kardinal Arşövek'i, böylece İspanya'nın 1505 yılında başladığı Şimali Afrika istila planının kuvvetle elde edilemeyen geri kalan kısmını entrika ve dahili karışıklıklarla elde etmek gayesini güdüyordu.

Daha evvelce de işaret ettiğimiz gibi, Oruç Barbaros'un öldürttüğü Şeyh Selim Tumi'nin oğlu da İspanya'dan yardım görmüştü. Cezayir'de ısrarla, Selim Tumi'nin oğlu Yahya'nın büyük bir kuvvetle Cezayir üzerine gelmekte olduğu şayiaları çıkartılmıştı. Her tarafta Türkler aleyhine bir hareket açık bir şekilde görülmekte idi. Geceleri Türk levendleri tek başlarına dolaşamaz olmuşlardı. Zira görüldükleri yerlerde derhal tecavüze uğruyorlar ve çeşitli hakaretlere maruz kalıyorlardı. Bu arada, Şehirde, ihanet etmek vazifesi ile teşkilatlanmış ve İspanyolların parası ile bu ihanete teşebbüs edenler de, gizli

bir teşkilat kurmuşlar gasıp adını verdikleri Oruç Barbaros ve arkadaşlarını Cezayir'den atmak maksadı ile her çareye başvurmak üzere karar almışlardı.

Cezayir bu durumda iken, Oruç Barbaros kardeşleri İshak ile Hızır Barbaros'u Cezayir'e çağırmıştı. Burada bir noktayı tavzih etmek yerinde olacaktır. Sipahi Yakup Bey'in dört oğlu olduğu bilinmektedir. Bunlardan en büyükleri olan İlyas şehit olmuştu. Geri kalan kardeşlerden ikisi Oruç ve Hızır Barbaroslar ise batı sularına Magrib'e gitmişlerdi. Hızır Barbaros ile Oruç Barbaros arasındaki İshak ise, Midilli'de kalmış ve çömlek ticaretine devam etmişti. Nihayet o da bir gün kalkmış ve kardeşlerinin yanına gitmişti. Barbaros kardeşlerin beylik kurdukları ve adlarını bütün Avrupa saraylarına duyurdukları, Akdeniz'de varlıklarını, hem de kahhar bir şekilde kabul ettirdikleri vakit kalkmış ve Oruç Barbaros'un Cezayir'de sultanlığını ilan ettiği sıralarda Tunus'ta yatan kardeşi Hızır'ın yanına gitmişti. Barbaros kardeşlerin Hızır'dan büyüğü olan İshak, tarihlerde silik bir insan olarak kalmıştır. Ve işin hakikati de budur. Bu sebeple, ne yerli müverrihler, ne de yabancılar İshak üzerinde pek öyle uzun boylu durmamışlardır. Biz de yazılarımızda, kendisinden fazla bahsedecek durumda olmadığımız için, İshak'ın Magrib'e gelişini pek öyle uzun boylu ele alacak değiliz. Kendisinden bahsetmeyişimiz de bundandır. Akdeniz'de kahhar Türk kuvvet ve kudretini temsil edenler Oruç Barbaros ve Hızır Barbaros'tur. İshak'tan bahsetmekliğmizin sebebi, Oruç Barbaros'un, Hızır'ı Cezayir'e davet ederken İshak'ın da, Hızır'ın yanında oluşundadır.

Hızır Barbaros Fransız donanmasını Halkulvad'dan uzaklaşmağa, hatta kaçmağa mecbur ettikten sonra ağası Oruç Barbaros'tan Cezayir'e gitmesi için bir davet mektubu almış bulunuyordu. O sıralarda İshak da Hızır'ın yanında bulunmakta idi. Hızır Barbaros, ağasından aldığı davet üzerine

derhal hazırlıklara başlamıştı. Hızır Reis, bu hazırlıklar içinde en çok deniz kuvvetine dayanmağa karar vermişti. Bu maksatla vakit geçirmeden dört kadırgayı teslih etmişti. Kadırgalar Fransızlardan iğtinam edilen Galeas'lardan çıkarılan ağır toplarla da donatılmış ve her birisine 500 levend ve ayrıca kendisine bağlı Magribilerden de bir kuvvet koymuştu.

Hızır Barbaros, hazırlıkların tamamlandığını gördüğü vakit de, yanına ağası İshak'ı da alarak Cezayir'e doğru yelken açmıştı.

Garb Ocakları Kuruluyor

Cezayir, limana giren Hızır Barbaros'un gemilerinin selam topları altında inlerken, Oruç Barbaros yaşlı gözlerle sahilde Hızır Barbaros'un karaya inmesini beklemekte idi.

Hızır Barbaros'un gemilerden attığı selam toplarına, kaleden de cevap verilmiş ve şehir sanki bir sis tabakasının ardında kaybolmuştu.

Hayrettir. Hızır Barbaros'un kadırgaları her an ateşe hazır vaziyette Penyon kalesinin burçları altından limana girerken kaleden en küçük bir tecavüze maruz kalmamıştı. Halbuki İspanyollar için böyle bir fırsat kaçırılacak fırsatlardan değildi. Fakat buna rağmen, Hızır Barbaros'un limana girmesine karşı hiçbir harekette bulunmadılar.

Dört kadırgadan ibaret Hızır Barbaros'un gemileri iç limanda demir yerine geldikleri vakit, henüz kulaklardan çıkmamış olan top seslerinin yerine denize salınan demirlerin zincir sesleri kaim olmuştu. Dört kadırga aralıklı olarak demirlemişlerdi.

Kadırgalar demirler demirlemez, sancak gemisinin kıç kasasında ağası İshak ile birlikte Penyon kalesine keskin na-

zarlarla bakan Hızır Barbaros bir müddet kenetlenmiş dişleri ile kaleyi süzmüş, sonra ağasına dönerek,

— Ağam, Oruç ağamız bizi bekler, destur verirsen karaya çıkalım. Bilirsin, ağamız beklemekten pek hoşlanmaz. Demişti.

İshak, kardeşi Hızır'a bakmış, gülümsemişti.

— Olur karındaşım, hemen gidelim.

Ve iki kardeş kuvvetli dört levendin idare ettiği bir filika ile ve kuvvetli kürek darbelerinin sularda bıraktığı köpüklerden bir demet arasında sahile doğru akmış gitmişti.

Önce İshak, sonra Hızır Barbaros karaya ayak attıkları anda da ağaları Oruç Barbaros'u karşılarında bulmuşlardı.

Oruç Barbaros, tek kolunu İshak'ın omzuna dayamış, onu omuz başından adeta kendine çekercesine yukarıdan aşağıya belki birkaç dakika seyretmiş, sonra tekrar bağrına basmış ve konuşmuştu.

— İshak, karındaşım. Seni görmeyeli çok... ama çok yıllar oldu. Sen hala eski İshak'sın... hiç değişmemişsin. Değişen sadece yaşın olsa gerek.

İshak, ağasının yüzüne bakmaktan çekiniyor, gözlerini yere indirmiş duruyor, ne cevap vereceğini bilemiyordu. Gözlerini kaldırıp ta ağasının yüzüne baksa, gözleri Becaye'de kaybettiği koluna takılacak, ağasına ıstırap verecekti. İshak bundan çekiniyordu. Neden sonra gözlerini kaldırmadan, ağası Oruç'un yüzüne bakmadan,

— Ağam, reisim... sağ ol, demiş sonra da ağasının eline sarılmıştı.

İshak'ın gözlerinden gayri ihtiyari birkaç damla yaş dökülmüş, Oruç Barbaros'un eline damlamıştı. Oruç Reis, bu göz yaşlarının manasını derhal anlamıştı. Tek elini kardeşinin

ellerinden kurtardıktan sonra müşfik, babayani bir sesle İshak'a cevap vermişti.

— Meydan-ı gazadır İshak karındaşım. Bu gazada, belki bir gün gövdemizi de kaybedebiliriz. Eğer Allah cihat üzre şehadeti müyesser kılmış ise bu bize rütbelerin en büyüğüdür. Üzülme, biz tek kolumuzla da işimizi görür, kafirin üstesinden geliriz. Yeter ki, Allah Teala bizden iman kuvvetini esirgemesin.

Oruç Barbaros İshak'ın cevap vermesine meydan vermemişti. Şimdi Hızır'a dönmüş onunla konuşmağa başlamıştı.

— Hoş geldin karındaşım Hızır... hoş geldin...

— Sağ olasın reisim... hoş bulduk.

Ve üç kardeş, Oruç Barbaros'un küçük bir sarayı andıran evine doğru yürümeğe başladılar.

Hızır Barbaros, Oruç Reis'in etrafında gördüğü fevkalade hürmet, devlet reislerine gösterilen ihtimam ve muhafazaya benzer bir muhafaza teşkilatından hayrete düşmüş, bu hayretini de gizlememişti.

— Ağam... sultanlığını ilan ettin... Allah mübarek etsin. Lakin bunca tedbire ne lüzum vardı?

— Sen bunu henüz anlayamazsın, karındaşım. Bir oturalım da size her şeyi anlatırım. Ondan sonra da tedbir ne ise onu yapmaktan geri durmayız.

Midilli adasının Bonava kasabasında basit birer çömlekçi oldukları halde kaderin cilvesi ile, şan ve şöhret sahibi olan Barbaros kardeşler vatandan bu kadar uzakta, istikbalin kendilerine hazırladığı süprizlerden habersiz, baş başa vermişler Cezayir'deki durumu görüşüyorlardı.

Oruç Barbaros anlatıyordu.

— Baka karındaşlarım. Ben burada bir devlet kurmak değil, fakat Rodos şövalyeleri gibi, devletimize ileri bir kara-

kol kurmak için gayret göstermekteyim. Nasıl ki Rodos şövalyeleri Hristiyanlığın Şarkta ileri karakolu ise, biz de burada İslamiyetin bir ileri karakolunu kurmağa mecburuz. Kafir kralları, prensleri, dukaları, Grim papası ile velhasıl her şeyi ile İslam'a galebe çalmak için mücadele ediyorsa, biz de burada, Akdeniz'i her bakımdan kontrol edebilecek kadar ehemmiyetli olan Cezayir'de bir ileri karakol kuracağız. Devlet, Avrupa'nın ortasında taaa Beç civarına kadar dayandı. Sırbıya, Yunan, Bulgarya hep Osmanıl padişahının mülkü içindedir. Gerçi padişah şimdi Şarkta seferdedir, ama bu seferler elbet bir gün bitecek ve Padişahımız efendimiz, Avrupa içlerine dalacaktır. Biz burada, işte bunun için bir ileri karakol kurmak zorundayız. Hem bizim bu sularda bulunmaklığımız, Cezayir'de bir devlet kurmaklığımız, Zillullah-ı Fil alem olan padişahımızın Memlüklerle olan muharebesinden bilistifade kafirin Mülkü devlete tecavüzünü önlemek içindir. Biz deryalarda kuvvetli oldukça kafir, Mülkü devlete saldıramaz. Hele böyle Cezayir gibi bir muhkem yerimiz olursa, bunu hiç bir vakit yapamaz.

Hızır Barbaros, ağasının bu sözlerinden sonra sormuştu.

— Ağam doğru söylersin, biz burada Devlet-i Osmaniyye'nin bir ileri karakolu, bir uç beyliği gibi hareket ederiz. Lakin, Cezayir'deki havayı beğenmiyorum. Bu nice ola? Etrafında sana dost olanlar, yalınız levendlerin ve ihsana garkettiğin Berberilerden bir kısmıdır. Halk seninle bile değildir.

— Bunu nasıl bildin karındaşım?

— Bunu bilmek için kahin olmak gerekmez. Etrafındaki insanlara bakmak yeter ağam. Buraya gelinceye dek alışmadığım bir hava sezdim etrafımızda. Yerli halk sana kem gözlerle bakar. Bunun sebebi ne ola ki?

Oruç Barbaros, kardeşinin gözlerinin ta içine girecekmiş gibi baktı,

Sonra yerinden kalktı hiçbir şey söylemeden limana ve açık denize hakim ve nazır olan pencerenin yanına kadar gitti. Bir yeri uzun uzun süzdü, sonrada Hızıra ve İshak'a hitaben,

— Buraya gelin karındaşlarım, dedi.

İki kardeş bağdaş kurdukları ipek şiltelerin üzerinden kalktılar, ağalarının yanına pencereye yaklaştılar. O vakit Oruç Barbaros, tek kolu ile Cezayir limanının ağzındaki Penyon kayalıklarının üzerine bina edilmiş olan Penyon kalesini gösterdi ve,

— Sebebi işte bu kaledir karındaşlarım. Kafir İspanyalu bu kaleden şehre altın akıtır. Bu kaleden şehre fesad tohumları eker, halkı zehirler.

Oruç Barbaro, bu sözleri söylerken iki kardeş de nazarlarını şehre hakim, şehrin giriş ve çıkışını kontrol eden kayalığın üzerine bina edilmiş olan Penyon kalesine dikmişlerdi. Hızır Barbaros, bir müddet kaleye bakmış sonra ağasına dönerek,

— Ağam bu kale bir muhkem yer olsa gerek. Ama fethi elbet müyesser olur. Öyle fethedilmeyecek bir kale değildir.

— Doğru söylersin, fethedilmez bir yer değildir, ama bu iş için ağır ve büyük toplara ihtayaç var. Bizde ise bu toplar yok. Elimizdeki toplar kadırgalarda kullanılan toplar cinsindedir, ufaktır. Kale bedeninde rahne açamazlar. Bunu ben daha evvelce de, Cezayir'e geldiğim vakit denedim. Yirmi iki gün devam eden muhasarada kaleyi tahrip edemedim.

— Ağam, sen başımızda olduktan sonra, elbet bunun da çaresini buluruz. Tasalanma. Benim kadırgalarımda Halkulvad'a saldıran Fransız Galea'larından aldığım 15 kadar ağır top var. Gerçi onlar da kaleyi yıkmağa ve gedik açmağa müsait değildir ama, ne de olsa, senin elindeki küçük balyemezlerden daha iri gülleler savurur.

— Buna memnun oldum karındaşım. İlk fırsatta Penyon kalesinin karını itmam eylemek bizim için farz oldu. İnşallah en yakın bir zamanda bu kalenin işini bitirmek bize müyesser olur.

— İnşallah ağam, inşallah.

Oruç Barbaros yavaş yavaş pencere önünden ayrılmış ve ipek halıların örttüğü sedirin üzerine gelmiş bağdaş kurmuştu. İshak ile Hızır Barbaros da gelmişler eski yerlerine, ipek kaplı içi kuş tüyü şiltere oturmuşlardı.

Oruç Barbaros dalgındı... Oruç Barbaros üzgündü... Oruç Barbaros sinirli idi. O kendisine yapılan bu hasmane hareketelri hazmedemiyordu. Fakat tahammül göstermesi lazımdı. Bunu kendisi de biliyordu. Magrib'te bahis mevzuu olan şey, kendi varlıkları veya kendilerinin devlet kurmaları değildi. Burada onlar, devletin bir uç beyi olarak bulunuyorlardı. Buralarda, batı sularında bahis mevzuu olan husus, devletin... Osmanlı devletinin varlığı, Küffar üzre giriştiği Cihat... kafire boyun eğmemek ve İslam'ı bikes ve mağlup etmemekti.

Oruç Barbaros, bütün bunları düşünmüş, sonra da karındaşlarına dönmüştü.

— Baka karındaşlarım. Beni üzen şey, bu topraklardaki Müslümanların bize karşı durmalarıdır. Halbuki biz de İslamız... biz de onlar gibi Allah'a ve Hazreti Muhammed'e inanırız. Nihayet din kardeşiyiz. Bütün bunlardan daha çok, biz bu topraklarda yaşayan insanların bir kısmını, Kafirin zulmünden kurtarmış insanlarız. Demişti.

— Doğru söylersin ağam Oruç, diyen Hızır Barbaros, sözlerine devam etmişti. Doğru söylersin, biz de Müslümanız elhamdülillah, lakin gel gör ki burada İslamiyet bizim anladığımız gibi değildir. Bunların kanları çekilmiş ağam, bunların her şeyleri bitmiş, Bizi birer insan olarak bellerler, bize bu

yüzden bel bağlayamazlar. Halbuki İspanyalu öyle mi ya? İspanyalu koskoca bir devlet... koskoca bir krallık. Bundan gayri İspanyalu dilediği vakit bütün Küffar diyarını peşimize salabilir. Bana kalırsa, halkın korkusu ondandır.

— Ya kurtardıklarımız, ya İspanyalunun kılıcından, işkencesinden kurtarıp da bin bir meşakkatle buralara getirdiklerimiz? Onlarda mı öyle?

— Doğru söylersin ağam, onlar da öyledir. Hem ağam, biz onları kurtarmış isek, illa da bize boyun eğeceksiniz diye onları zorlayamayız. Reisim; ağam bir nokta daha var. Biz bugün kendi başımıza harekete mecburuz. Gerçi kudretli padişahımız Yavuz Sultan Selim Han Gazi, bir amiralini bize yardıma göndermiştir ama, düşün ki, Halife üzerine de sefer düşünür. Bura Müslümanlarının bize karşı olmalarının bir sebebi de bu olsa gerektir. Ağam bilirsin ki, Berberilerle Afrika Müslümanları Halife'ye fazlaca bağlıdırlar.

— Doğru söylersin Hızır karındaşım ama, yine de bunca düşmanlık olmaz. Biz eğer burada Din-i Mübin için cihat eyliyorsak, burada kalmak naçar ise, tedbir almaklığımız gerektir. Yoksa, tekrar Cebre adasına dönmek veya pek şedid tedbirler almak gerekecek,

— Ağam, Devleti Aliye için buralarda kalmak, Din-i Mübin için cihat eyleyen padişah-ı Filalem efendimize hizmet arzetmek mecburiyetindeyiz Gayri yapılacak başkaca tedbir yoktur. Cezayir'de kalmak için nice tedbir almak lazımdır onu görüşegelelim ağam.

Oruç Barbaros karındaşı Hızır'ın bu sözlerinden sonra İshak'a bakmıştı. İshak da şu cevabı vermişti.

— Ağam, karındaşımız Hızır Doğru söyler sanırım. Bizce en ahsen yol burada kalmaklığımız için tedbir almaktır. Gayri tedbirler nasıl ola, onu burada konuşur burada bağlarız.

— Senin için ahsen tedbir nicedir İshak?

İshak, Oruç Barbaros'un kendisine tevcih ettiği sual üzerine ağasına bakmış, şu cevabı vermişti:

— Ağam, ben buralara yabancıyım. Geleli çok vakit olmadı. Her halde karındaşım Hızır'ın bildikleri vardır ki güzel konuşa.

İshak böylece sözü Hızır Barbaros'a bırakmış oluyordu. Oruç Barbaros, İshak'ın bu sözlerinden sonra, soran gözlerle Hızır'a bakmıştı.

Hızır Barbaros, fikirlerini büyük bir belagat ve kendine has itimadla anlatmağa başlamıştı.

— Ağam, biz burada konaklamağa mecburuz. Bunu hem kendimiz, hem de Din-i Mübin ve Devleti Aliyye için yapmağa mecburuz. Önce halka münadilerle ilan ederiz ki, biz burada Din-i Mübin ve onlar için durmaktayız. Ve illa asayiş üzre kalmaları lazımdır. Yok aksi yol tutarlarsa, o vakit icabına bakacağız. Amma illa velakin, burada kalmaklığımız için bir ahsen tedbir vardır ki, bu tedbire vakit komadan müracaat edile. Ol tedbir şudur ki, Cezayir'de yeni bir ocak kuracağız. Bu ocağa bir isim vermekliğimiz lazım ise, "MAGRİB OCAĞI" deriz. Bu ocakta halktan asker alacak ve onları bir devşirme gibi yetiştireceğiz. Tıpkı Osmanlının yaptığı gibi. Bu ocakta, her türlü ilim ve fünun okutulacak ve ahsen kişiler, ulema ve levend ve leşker yetiştireceğiz. İlla velakin ol iş için vakit geri komamak lazımdır.

Ondan sonra da, Cezayir kalesini bir muhkemce daha donatırız, büyük toplar yerleştiririz. Gayri böyle muhkem bir kaleye ne İspanyalu, ne de bi başka kâfir giremez. Ve illa Cezayir, bu Magrib ocaklarının merkezi olur.

Oruç Barbaros, kardeşinin söylediği sözleri pek ciddi ve pek yerinde bulmuştu. Bir müddet Hızır'ın ileriye sürdüğü tedbirleri ve sonradan Garb ocakları adını alacak olan Magrib ocakları fikrini kafasında tartmış sonrada,

— Çok doğru söylersin Hızır karındaşım, çok doğru söylersin. Tez elden tedbir gerek. Vakit komadan bu tedbire şitab eylemek bizim için artık farz olmuştur.

Sonra da İshak'a dönmüş, ona da soran gözlerle bakmış, sanki bu tedbirler hakkında bir diyeceği olup olmadığını anlamak istemişti. İshak ağasının nazarlarını üzerinde hissedince, hafifçe gülmüş ve konuşmuştu.

— Ağam, karındaşımız Hızır'ın bunca sözlerinin hepsi ahsendir. Ben de onunla aynı düşünürüm. Yalınız derim ki, vakit geçirmeden hemen bir ordu kurula ve Cezayir'in muhafazası için elde bulundurula.

Oruç Barbaros, İshak'ın da kendisi ve Hızır ile aynı fikirde olduğunu görünce pek memnun olmuştu. Hafifçe yerinden kalkmış, kardeşlerinin yanına varmıştı. Şimdi yeni bir devlet kurmak hazırlıkları içinde olan üç kardeş, Sipahi Yakup Bey'in üç oğlu ayakta konuşuyorlardı.

Üç kardeşin konuşmaları bitmiş ve derhal harekete geçilmişti. Alınan kararlar tatbik edilecek ve böyelce Osmanlı imparatorluğu, bir müddet sonra Hayreddin Barbaros adını alacak olan Hızır Barbaros'un üç kardeş arasında tatbikina karar verdikleri fikirleri ile meydana gelen sultanlık lağvedilerek batı sularında pek sağlam ve asırlar devam edecek bir hakimiyet kuracaktı.

İtiraf etmek lazımdır ki, önceleri Magrib ocakları adı ile kurulan fakat sonraları Garp ocakları olarak isim değiştiren bu ocaklar olmasa idi, Osmanlı İmparatorluğu Şimali Afrika'daki hakimiyetini böylesine uzun bir müddet devam ettiremez ve Hayreddin Barbaros'un vefatı ile birlikte bu toprakları kaybederdi.

Zira, Devleti Aliyye her ne kadar denizlerde kuvvetli ve kudretli bir donanma bulunduruyor ise de, Kanuni Sultan Süleyman Han Gazi'den sonra kuvvet ve kudretini yavaş da

olsa kaybetmeğe başlamıştı. Buna mukabil, Osmanlı imparatorluğuna karşı Avrupa devletlerinde artan bir Hristiyan kini Osmanlı imparatorluğunu sarsmağa başlamıştı. Garp ocaklarıdır ki, Osmanlı imparatorluğunun zayıflamağa başladığı devrelerde Cezayir ile birlikte bütün Şimali Afrika'yı elde tutmakta en büyük amil ve müessir olmuştur. Garb ocaklarının yetiştirdiği asker, alim ve diğer meslek erbabı, ilmi ve askeri kuvvet ve kudretini buralarda açıkça ve münakaşa kabul edilmez bir şekilde kabul ettirmişti. Bu üstünlüktür ki, süfli ve esarete alışmış bir halkın yaşadığı bu topraklarda Hristiyan salib fikrini ve savletini durdurabilmiştir.

Üç kardeş hemen hazırlıklara başlamışlardı. Aldıkları kararı vakit geçirmeden tatbikat mevkiine koymakta pek acele ediyorlardı. Zira önlerinde öyle savsaklanacak vakit yoktu. Önce İspanya'nın göz diktiği Şimali Afrika topraklarına Fransızların son yaptıkları Oran ve Halkulvad tecavüzleri ile göz diktikleri ve kendilerini kabul ettirmeğe çalıştıkları bir vakıa idi. Şimdi düşman ikileşmişti. Yarın öbür gün Cenevizliler de buralara saldırabilirlerdi. Hem Cenevizliler Fransızlardan evvel de bu sularda boy göstermişlerdi.

Bütün bunlardan ayrı olarak Akdeniz ticaretinin bir kısmını ellerinde bulunduran Venedikliler, 1280 Miladi yılından itibaren Akdeniz'de kurdukları bu hakimiyeti devam ettirmek gayreti içinde idiler. Venedikliler bu sebeple daima büyük bir donanma bulunduruyorlar ve ellerine geçirdikleri Akdeniz adalarını ve ticaretini bu donanma ile devam ettiriyorlardı. Oruç ve Hızır Barbarosların Akdeniz'de göründükleri tarihten itibaren bu devletin rahat ve huzuru da, Akdeniz ticareti de büyük ölçüde tehlikeye girmişti. Venedikliler bunu hazmedemiyorlar, Barbaros kardeşleri Akdeniz'den uzaklaştırmak için fırsat kolluyorlardı.

Bütün bu düşman kuvvetler gerçi ayrı ayrı Barbaros

kardeşlere diş biliyorlar, onları buldukları yerde imha etmek istiyorlardı ama, bu kuvvetler bir noktada, Hristiyanlık noktasında birleşebiliyorlar ve büyük bir kuvvet oluyorlardı. Papalık müessesesi bu sahada en büyük amil ve destek oluyordu. Fakat iktisadi rekabet onları zaman zaman bir birleşimden ayırıyor, bu da Barbaros kardeşlere yarıyordu.

Demek oluyor ki, Barbaros kardeşler Akdeniz'de, İspanyalıları, Cenevizlileri, Fransızları, Venediklileri ve Papa'yı en tabii düşman bellemekle beraber, bunların bir bayrak altında, papalık bayrağı altında birleşmelerinden de çekiniyorlardı. Zira bu birleşme pek büyük bir kuvvet meydana getiriyordu. Bu kuvvet ise, henüz tam manası ile kuvvet ve kudret iktisab etmemiş olan Barbaros kardeşleri düşündürüyordu. Gerçi hepsi ile tekar teker mücadeleyi göze alıyorlardı. Bu mücadelelerden galip çıkacaklarını da biliyorlardı ama, hepsinin birleşmesine karşı çıkmak, itiraf etmek lazımdır ki pek zor bir mesele halini alıyordu.

İşte bu sebeple, Oruç, İshak ve Hızır Barbaros kardeşler, Cezayir'de Magrib ocaklarını kurmak lüzumunu duymuşlardı. İş vakit geçirmeden bu ocakları kurmağa kalıyordu.

Üç kardeşin, Hızır'ın teklifi ile kabul ettikleri Magrib ocakları tahakkuk safhasına çıkarılacak ve müşterek Hristiyan cephesi, ancak bu ocaklarla durdurulabilecekti.

Oruç Reis'in de tasvibi ile Magrib ocaklarının kurulması işi Hızır Barbaros'a verilmişti. Hızır Barbaros, vakit geçirmeden harekete geçmiş, istikbalin pek sağlam bir dayanağı olacak ocağı, sert bir disiplinin hakim olduğu, müsamahaya yer verilmeyen bir teşkilat halinde meydana getirmişti. Bu ocakla, kendilerine lüzumlu kara askerini, levendleri, ilim adamlarını velhasıl bir devlet için lüzumlu kadroyu yetiştireceklerdi.

Hızır Reis, bunda muvaffak olmuş ve Magrib ocakları

kurulmuştu. Fakat Oruç Barbaros, yenilmez bir hırsın mümessili, genişlemek. Bütün Afrika'yı zaptetmek, küffarı Akdeniz'de dolaştırmamak ve Akdeniz'e tamamen hakim olmak fikrinde ısrar ediyordu. Hatta bu vadide pek de ileriye gidiyor, kardeşlerini zaman zaman dinlemek istemiyordu.

Cezayir'de, Hızır'ın planı ile kurulan ve hakikaten pek otoriter idareden sonra şehirde asayiş ve sükün hakim olmuştu. Garb ocakları para ile beslenen askerin dolup boşaldığı bir yer olmuştu. Bu askerlerle Oruç Barbaros, mükemmel bir idare kurmuştu. Fakat bu idare ne kadar devam edebilecekti? Oruç Barbaros, artık eskisi gibi başına buyruk olamazdı. Nihayet bir sultanlık kurmuştu. Bu sultanlık birkaç bakımdan kendisinin olamazdı. Önce, bu sultanlık için giriştiği teşebbüslerde Osmanlı imparatorluğunu birinci planda tutmağa mecburdu. Zira, Osmanlı padişahı, devletin giriştiğ fütuhat hareketleri için denizlerde kuvvetli olmak lazım geldiğini biliyordu ve bu maksatla Oruç Barbaros'a müceddet 14 kadırga ile Osmanlı devletinin en namdar reislerinden birisi olan Kurdoğlu Muslihiddin Reis'i göndermiş ve onu takviye etmişti. Bu demekti ki, Padişah Yavuz Sultan Selim Han Gazi, elini Magrib diyarına uzatmıştı. İkinci sebep, Cezayir sultanlığının, bir sultanlık olarak ve sultanlığın icap ettirdiği idare tarzını yerleştirmek için giriştiği teşebbüsler karşısında kendisinden evvel bu topraklarda sultanlık eden ailelerin düşmanlığına muhatap oluşu idi. Bu aileler kadim haklar ileriye sürerek Barbaros kardeşlere, dolayısı ile Oruç Barbaros'a, memleketlerini gaspeden bir insan olarak bakıyorlardı. Ve mücadeleyi milli bir hedef olarak kabulleniyorlardı.

Yerli sultanların bu mücadelesi küçümsenemezdi. Asırların verdiği bir alışkanlıkla yerli halk, eski sultanlarına karşı, bir yabancı telakki ettikleri Barbaros kardeşleri destekleyemezlerdi. Oruç sultan, bütün bunları hissediyordu. Hatta hissetmekle de kalmıyor, kendisine karşı girişilen hasmane hare-

ketlerden bunun böyle olduğunu biliyordu. Nihayet üçüncü sebep, Hristiyan devletlerdi. Başta İspanya olmak üzere, Venedik, Ceneviz, Fransa ve diğer dükalıklar veya prenslikler ile Papalık vardı ve bunların yaptıkları ferdi mücadelelerin dışında, papalık makamının telkin ve ısrarı ile de her vakit Rafızi dedikleri Müslüman Türklere karşı bir mücadele sürdürülüyordu. Bu mücadele ise hedef olarak Şimali Afrika'yı ele alıyordu. Yani Barbaros kardeşlerin sultanlık kurdukları Cezayir ile Tunus, Fas ve Trablusgarb batılı Hristiyan devletler için iştah çekici oluyordu.

Hristiyan aleminin Şimali Afrika'yı hedef alan genişleme siyasetleri birbirlerine kadim düşmanlık beslemiş olmalarına rağmen, Şimali Afrika'da tahtlarını Oruç Barbaros'a kaptırmış olan kadim sultan sülalelerini Hristiyan devletlerle müşterek harekete ve ittifaka zorluyordu.

Oruç ile Hızır Barbaros arasındaki ilk ihtilaf bu noktada patlak vermişti. Hızır Barbaros, ağası ile bu mevzuu pek ciddi olarak münakaşa etmiş ve garp ocaklarının Halife'ye bağlanmasını ısrarla istemişti. Cezayir sultan sarayında iki kardeş arasında bu mevzuda pek ciddi münakaşalar ve fikir ayrılıkları baş göstermişti.

Hızır Barbaros ağasına,

— Magrib ocaklarını müstakil olarak kurmak ve işletmek, İslamiyetin de, bizim de, Devleti Aliyye'nin de aleyhine olur demişti.

Oruç Barbaros bu teklife şöyle cevap vermişti.

— Baka karındaşım, ben burada bir sultanlık kurdum. Bu sultanlığı Akdeniz hakimiyeti için bir basamak yapacağım. Magrib ocaklarını Halife'ye bağlamak, düşündüğüm Akdeniz hakimiyetine aykırıdır. Halife'ye bağlandığımız vakit, dilediğimiz gibi hareket edemeyiz. Halbuki Akdeniz'deki küffar kavi. Onlara karşı komak için istiklal içre olmak gerek.

Hızır Barbaros ağasına bir müddet cevap vermemiş, sözlerini tahlil etmiş, sonra da konuşmuştu.

— Ağam, biz buralara Devleti Aliyye'nin bir şehzadesinin emri ile geldik. Diyelim ki, Şehzade Korkud'un sözü emir değildir. Lakin buna rağmen bize Magrib yolunu gösteren, bu sulara gelmekliğmizi telkin eden odur. Biz bu sulara Merhum Şehzademizin verdiği çektirmelerle geldik. Kendi başımıza buyruk olmaklığımız, ahde vefasızlıktır. Biz babamızın yolundayız, biz Osmanlıyız. Biz Osmanlı sipahi beyi Yakub'un çocuklarıyız. Bunu unutamayız. Bizim kursağımızda hala Osmanlının nimetleri vardır. Biz, Türk'üz ve Türk olduğumuz için de Osmanlıyız. Osmanlı ise Müslümandır. Osmanlı sultanı Selim Han, Şiileri perişan ettikten sonra, gözünü Memlük devletine dikti. Orayı da bertaraf edecektir. Böylece Halifelik kendilerine geçebilir. Bu taktirde ise Halife'ye biat etmekliğimiz şarttır. Zira Müslümanız, başka türlü hareket edemeyiz. Bu şekilde hareket etmekliğimiz için de mühim bir sebep vardır ki o da, küffar'a karşı, aynı silahla mukabele etmektir.

— O silah ne ola ki Hızır karındaşım?

— Birleşmek ağam... birleşmek. Tıpkı küffar gibi Din-i Mübin etrafında, Halife etrafında birleşmek, Kafirlere kendi silahları ile karşı çıktığımız vakit, onları sindirebiliriz. Biz ne kadar kuvvetli olursak olalım, bir İspanyalu ile, bir Venedikli ile, bir Cenevizli ile veya bir Fransız ile her vakit baş edemeyiz. Kaldı ki, buralardaki Müslüman sultan aileleri de bize düşmandır. Bir tarafta küffar, bir tarafta tahtını aldığımız sultanlar ve onlara bağlı yerli halk. Biz bütün bunlara nasıl karşı koruz? Biz burada bir Avuç Anadolu Türkü'yüz, bize bağlı levendlerimiz ne kadardır? Bütün bunları hesaba katmak, ondan sonra da hareket etmek zorundayız. Evet ağam. Sen bir sultanlık kurdun ama, dayanacak yer olmazsa bu sultanlık devam etmez. Bizim de yapacağımız yer, bizim bağlı olmaklı-

ğımız icap eden yer, diyar-ı iklimi Rum padişahı ile Halife olacaktır. Zira küffar, hem kavi, hem devlet sahibi, hem de Hristiyandır. Biz tek başımıza bunlara hiçbir şey yapamayız.

— Neden? Neden hiçbir şey yapamayız? Hızır karındaşım, biz buralarda çok şeyler yapabiliriz. Çok şeyler yapabildiğimizi de ispatladık. Biz Magrib'e geldiğimiz vakit neyimiz vardı iki çektirmeden gayri. Hiçbir şey değil mi? Fakat bugün öyle mi ya? Bugün bir sultanlık kurduk, etrafımızda bizi seven, sayan bir kitle var. Dediklerin doğrudur, etrafımızda bizi sevenler kadar düşmanlarımız da var. Ayrıca Hristiyanlar da düşmanımızdır, ama buna rağmen burada bir devlet kurmağa da muvaffak olmadık mı?

Selim Tumi'nin oğlu İspanyalı ile birleşirmiş, birleşir... lakin bizi buralardan pek zor atar. Gerçi, Yahya'nın buralarda taraftarı vardır ama, bunların da üstesinden geliriz inşallah.

Hızır Barbaros, ağasının bu sözleri üzerine, tekrar fikirlerini tazelemişti.

— Ağam, görürüm ki, sende hala bu topraklarda kendi kuvvetimizle kalabileceğimiz düşüncesi var. Buralarda kalmağa gayret sarfederiz, ama pek öyle uzun müddet dayanacağımızı zannetmem, Biz, Osmanlıya bağlanmaz, ondan kuvvet almazsak, Osmanlı arkamızda olmazsa, buralarda heder olup gideriz. Hiç umulmadık bir zamanda vücutlarımız bu topraklarda kalır. Gerçi şehit oluruz, ama istediğimizi de yapamayız.

Oruç Barbaros, Hızır'ın sözlerine yavaş yavaş sinirlenmeğe başlamıştı. Biraz sertçe karşılık verdi.

— Baka karındaşım, biz buraya devlet kuvveti ile gelmedik. Biz buralara iki çektirme ile geldik. Geldiğimiz gibi de yerleştik. Biz buralarda yerleşirken, Osmanlı bize yardım mı etti? Biz buralarda İslamı kurtarmağa çalışırken, Halife bize elini mi uzattı. Hayır, ne birisi, ne de öteki bize zahir olmadı.

Biz kendi bileğimizin hakkını elde ettik. Eğer bugün bizim elimizde bir sultanlık varsa, bu sultanlık Becaye'de vermekten çekinmediğimiz bir kolumuzun karşılığıdır. İcap ederse ben burada nasıl bir kolumu verdimse, öylece canımı da veririm. Ama hiç kimse ile sultanlığımı paylaşmağa rıza göstermem.

— Ağam, görürüm ki, kararlısın. Allah mübarek etsin sultanlığını ama yalnız başına bir şey yapabilecek durumda değilsin. Gün, devletler günüdür. Hem bilmeliyiz ki, biz Türküz ve Müslümanız. Küffar diyarında ise, adımız sarayları, şatoları tutmuştur. Bir gün ola ki üzerimize geleler. O vakit yapacak bir şey, güvenecek bir dal bulamayız. Hem düşün ki ağam, biz gerçi burada bir sultanlık kurduk amma, padişahımız da bir reisini buralara, bize yardıma göndermiştir. Bugün on dört kadırga ile bu sulara yardıma gelen Sultan Selim Han Gazi, yarın öbür gün, eli boş kaldığı vakit, donanması ile gelecek. O vakit ne yapacağız. Karşı mı duracağız Osmanlının kuvvetine. Bu mümkün değil, zira Osmanlının kuvvetine bütün bir küfr diyarı, kralları, prensleri, dukaları ve devletleri ile karşı duramazlar. Biz buna karşı nasıl dururuz. Diyelim ki, karşı durduk. Kime karşı? Sultanımıza mı? Babamızın hizmetinde bütün bir ömür verdiği Gazi Sultan Mehmed Han Fatih'in torununa mı? Ben yapamam bunu ağam. Ben bugünden tezi yok, eğer aklın değiştirmezsen birlik olamam. Ben sultanımızın karşısına çıkamam.

Hızır Barbaros, konuştukça coşmuş coştukça konuşmuştu. Ne kadar konuşmuştu? Neler söylemişti? Gayri kendisi de bilemiyordu. Öyle bir an geldi ki Oruç Barbaros bir top gibi gürledi.

— Yeter, karındaşım Hızır... yeter... ola ki elimden bir kaza çıkmasın. Sus ol artık... sus ol...

Oruç Barbaros avaz avaz bağırıyordu. Gözleri sanki ha-

dekalarından dışarı fırlamıştı. Koskoca gövdesindeki tek kolu havada dolaşıyor... söyleniyor... bağırıyor... bağırıyordu.

Oruç Barbaros, kardeşinin makul ve reddedilmez sözlerini bir türlü kabullenemiyordu. Ama bu sözler bir hakikatı ifade ediyordu. Barbaros kardeşler anayurttan çok uzaklarda bir avuç kahraman levendle baş başa idiler. Etrafları birçok düşmanla çevrili idi. Bu düşmanlar ilk fırsatta kendilerini yok etmek için çalışacaklardı. Nitekim, Oruç Barbaros'un öldürdüğü şeyh Selim Tumi'nin oğlu Yahya, işte İspanyollardan gördüğü yardımla Cezayir üzerine yürümek üzere hazırlık yapmakta idi. Bunun neticesi ne olurdu bilinmezdi, ama bilinen bir şey vardı ki, Yahya İspanyalılarla birlikte hareket ederse, vaziyetleri pek müşkül olurdu. Diyelim ki, İspanyollarla birlikte Cezayir'e gelecek olan Yahya, mağlup edilebilir, İspanyollar da geri püskürtülebilirdi. Sonrası ne olacaktı? Sonrası gün gibi aşikardı ki, İspanyollar bu mağlubiyeti hazmedemeyecekler ve daha büyük kuvvetlerle Cezayir'e yüklenecekleridi. Bunu yapmasalar bile, daha başka tedbirlere başvuracaklardı. Bu tedbirler, Hızır Barbaros'un ileriye sürdüğü tedbirlerdi. Yani yeni bir ehlisalib düzenleyecekler, İspanya, Venedik, Ceneviz, Papalık ve Fransız donanmaları birleşecekler ve bir amiralin kumandasında olarak Cezayir'e gönderecekler, Barbaros kardeşlerin ocağını kökten kazıyacaklardı. Bunun tek kurtuluş çaresi ise, Osmanlı imparatorluğu ile anlaşmak, müşterek düşmana, karşı devletin bir uç beyliği olarak hareket etmek. Evet bunun tek kurtuluş çaresi bu idi.

Hızır Reis, ağasının hırsının ne olduğunu, kızgınlığının geçici olduğunu gayet iyi biliyordu. Bu sebeple ağasının bağırmalarına kulak asmadı. Oruç Barbaros, biraz yatışınca konuşmağa başladı.

— Ağam... şimdilik Cezayir'de emniyetteyiz. Devletin yüksek kademeleri adamlarımızın ellerindedir. Ocak, istedi-

ğimiz şekilde kurulmuştur. Asayiş iade edilmiştir. İzin verirsen ben Tedles hisarına gitmek isterim.

Oruç Barbaros, kardeşinin bu sözleri üzerine dikatlice yüzüne baktı. Sonra ağır ağır ve tane tane konuşmağa başladı.

— Ne o karındaşım. Biz sana giran mı geldik? Bizden neden kaçarsın? Burası benim değil, bizimdir. Bu sultanlık Yakup Bey'in oğullarınındır. Bizi neden bırakıp gidersin? Bunca gaile, etrafımızda bunca düşman varken bizi kor nasıl gidersin?

Hızır Barbaros, ağasının bu sözlerinden cidden pek müteessir olmuştu. O buradan temelli gitmiyordu. Bunu ağasına anlatmak lazımdı. Nitekim gidişinin hakiki sebebini ağasına açıkça söyledi.

— Ağam, ben seni koyup gitmem. Ben her daim buralarda olacağım. Tedles pek ırak değildir. Bir gözüm ve kulağım daima burada senin yanında olacaktır. Biz burada kader birliği yaptık ağam... Ben seni buralara koyup gider miyim hiç. Hem artık bir sultanlık kurduk. Hepimizin bir yerde durması, bir şehirde kalması doğru da değil. Bu sultanlığı muhafaza etmek istiyorsak, her birimiz bir yerde ikamet eylemeğe mecburuz ki, sultanlığımızı koruyabilelim. Ben Tedles'de olursam düşman benim oradaki varlığımdan endişelenir. Bir tecavüz yapmağa kalkarsa kuvvetini ayırmağa mecbur kalır. Halbuki burada kalırsam o vakit bütün kuvveti ile Cezayir'e yüklenir. Bunu önlemek herhalde bizim için daha uygun olsa gerek.

Hem ağam, Hasan Maşallah büyük bir delikanlı oldu. Onun tahsil ve terbiyesine de biraz vakit ayırmak lazım. Mevsim de deniz mevsimi değil, bu kışı ben Tedles'de geçiririm, Sefer mevsiminde Allah kerimdir.

Oruç Barbaro, kardeşinin bu sözleri üzerine gülümsemişti.

— Peki karındaşım. Ama ola ki bir taarruza uğrarım. Tez imdada gel.

— Tasalanma ağam. Gözüm de, kulağım da burada olacak.

Ve Hızır Barbaros böylece yanında oğul edindiği Hasan, maiyeti ve gemileri ile yelken açmış Tedles'e gitimşti. Orada Hızır Barbaros hakikaten ilme dalmış, Oğulluğu Hasan ile haşır neşir olmuştu.

Hızır Barbaros Tedles'e gittikten pek kısa bir müddet sonra Oruç Barbaros'un kulağına bir takım haberler gelmeğe başlamıştı. Oruç Reis'in aldığı haberler hiç de gönül açıcı değildi. Hızır'ın kurduğu Garb ocakları mükemmel işlediğini bu hadise ile de ispatlamıştı. Ocağa mensup haberciler, Tunus Prensi Hamid İbn Hamid'in, Cezayir'in batı sahillerini ilhak etmek için İspanyolların yardımı ile büyük hazırlıklara giriştiğini Oruç'a bildirmişlerdi.

Oruç Barbaros, bu haberi aldığı vakit fena halde sinirlenmiş ve Tunus prensinin bu hareketini küstahlık olarak kabul etmişti. O, Hristiyan milletlerden yardım gören bir Müslüman'ı, ama kim olursa olsun tecziye etmek taraftarı idi ve bu hususta içinde yenilmez bir arzu vardı. İşte bu arzu bugün de depreşmiş ve her vakitkinden daha şiddetli bir hal almıştı. Oruç Barbaros, biran evvel hareket etmek, küstah telakki ettiği Hamid İbn Hamid'in bu küstahlığının cezasını vermek için sabırsızlanıyordu.

Oruç Barbaros, bu hissi taşımış olmasına rağmen, kendisinden daha akıllı kabul ettiğ kardeşi Hızır'a durumu bildirmek, ona göre müşterek bir hareket yapmak zaruretine de inanmıştı. Derhal emir vermiş ve aldığı haberleri değerlendiren bir raporun hazırlanmasını istemişti.

Oruç Sultan'ın istediği rapor bir gün içinde hazırlan-

mıştı. Raporu bir de kendi kulağı ile dinleyen Oruç Barbaros emir vermişti.

— Tiz bana bir tatar... [1]

Ve gelen haberciye hazırlanan rapor tevdi edilmişti. Oruç Barbaros haberciye sıkı sıkıya da tenbihlemişti.

— Konak yerlerinde durmak yok, ölceksin fakat hiçbir yerde durmayacak, bu mektubumu karındaşım Hızır'a yarın akşam vermiş olacaksın. Vereceği cevabı da bana vakit geçirmeden getireceksin.

Hızır Barbaros Tedles'de ağası Oruç'un vaziyeti bildiren raporunu okuduktan sonra kararını vermiş ve derhal bir mukabil cevap hazırlamıştı. Hızır Barbaros bu cevabında kısaca, devletin ne olduğunu izah ediyor, vakit geçirmeden sultanlığın divanını teşkil ederek toplantıya çağırmasını ve müşavere ettikten sonra varılacak kararın kendisine de bildirilmesini tavsiye ediyordu.

Oruç Barbaros, kardeşinin cevabını aldığı vakit, yanındaki arkadaşlarının dışarıya çıkmasını emretmiş, ancak Yahya Reis'i yanında alakoymuştu.

Yahya Reis, Oruç Sultanın yüzünde beliren hatlardan sinirlendiğini anlamıştı. Böyle zamanlarda, konuşmamak, konuşmaktan daha evla idi. O da sustu. Oruç Reis'in konuşmasını bekledi. Neden sonra Oruç Reis, sert ve yüksek sesle konuşmağa başladı.

— Baka Yahya Reis... baka... karındaşım Hızır ne der. Ben bir sultanmışım, sultanlığınç bir divanı olmak lazımmış, o divanı toplayıp yapılacak işleri görüşmekliğim lazımmış. Böyle şey olur mu yoldaşım? Böyle şey olur mu?

Oruç Reis, bir divan toplanması hususunda Hızır'ın ikazına kabul etmek istemiyordu. Nihayet uzun boylu müşa-

---

(1) Haber götürüp getiren haberci.

verelerden sonra böyle bir divanın toplanması için karar almıştı. Divan süratle teşekkül ettirilmiş ve toplanmıştı. Oruç Barbaros, bir sultan olarak Divan'a ilk defa riyaset ediyordu. Etrafında divan azası olarak kendi arkadaşları, Cezayir'in kaderine hükmeden, Cezayir'i idare eden yüksek kademedeki devlet memuriyetlerine getirdiği reisleri vardı.

Divan'da ilk olarak Hızır Barbaros'un ağası Oruç Barbaros'a gönderdiği mektup okunmuştu. Hızır Barbaros şöyle yazıyordu:

"Sen ki, Cezayir sultanı, Magrib sularının hakimisin. Tunus prensinin Cezayir'e tecavüz etmek için İspanyalı ile bile hareket ettiğini bildirirsin. Tarafımızdan da acele yardım istersin. Biz her vakit sultanımızın yanındayız. Tez yardıma geliriz. Ama, sen artık bir sultansın, Cezayir tahtına çıkarken üzerine bir takım vazifeler yüklenmişsin, bunları yapmaklığın elzemdir. Bunların yapılmaması, Cezayir sultanlığının içinde bulunduğu durumda bana öyle gelir ki, büyük hatadır.

Evvela sen, kendi iradene bağlı değilsin, artık eskisi gibi hareket edemezsin, zira kendinle birlikte bir de hükmettiğin halkı düşünmek mecburiyetindesin. Yalnız büyük memurlara, Türklere ve arkadaşlarına dayanarak devleti idare edemezsin. Senin idarene yardımcı olacak olanlar halktır. Onları bir tarafa itemezsin. Kararlarında meşverete hürmet gerektir. Meşveret etmezsen, muvaffak olamazsın.

Sen sultan olduktan sonra bilesin ki, küffar seni ezmek için elinden gelen her şeyi yapacaktır. Bu tehlikeye karşı dayanacağın tek kuvvet adl içinde idare edeceğin halktır. Onları hoş tutasın ve kararlarında mutlaka adil olasın. Şimdiye dek düşmanımız yalnız küffardı, şimdi anlaşılıyor ki düşmanımız ikileşmiştir. İkinci düşman, aynı dinde olan Tunus prensi Hamid İbn Hamid'tir. Sen, bu tehlike karşısında aynı dinde olan bir düşmanla harp edeceksin. Halkının rızasını tahsin edesin.

Ve illa böyle muvaffak olasın. Başka bir yol biliyorsan, onu bana da bildiresin."

Oruç Barbaros, okunan mektuptan sonra arkadaşlarına, yani yeni teşkekkül ettirdiği divan arkadaşlarına bakmıştı. Herkes susuyordu. Oruç Barbaros, kardeşinin mektubu okuduktan sonra arkadaşlarına teker teker bakmış, hiç kimsenin konuşmak istemediğini müşahede etmişti. Arkadaşlarını teşvik etmek maksadı ile önce kendisinin konuşması lazım geldiğine inanmıştı.

— Baka kardaşlarım, baka yoldaşlarım. Mektubu siz de benim gibi dinlediniz. Karındaşımız Hızır, bizim sultan olduğumuzu hatırlatır. Doğrudur, onun söylediklerinde isabet olduğunu kabul eyleriz. Burada bir devlet kurduk, elbette meşveret ilk işimiz olacaktır. Dilerim ki her yoldaşım, ne düşünür doğrusunu söyleye. Çekinmeyesiniz ki, işlerimizi yoluna koyalım.

Oruç Barbaros'un bu sözleri beklenen neticeyi vermiş ve mektubun muhtevası üzerinde geniş bir görüşme açılmıştı. Divan'ı teşkil eden Türk reislerinin hemen hepsi, Hızır Barbaros'un söylediği sözlerdeki isabeti ortaya koymuş, kafirin düşmanlığı yanında bir de İslam prensinin düşmanlığının meydana getireceği tehlikelerden bahsedilmişti. Ve Divan'da ilk karar alınmıştı. Cezayir'in ileri gelenleri ile de görüşülecek ve memleketin içinde bulunduğu durum ve tehlikeler etraflı olarak anlatılacaktı. Divan bu kararı verdikten sonra dağılmış ve Cezayir'in ileri gelenleri ile yapılacak toplantıya kadar tatile girmişti.

Oruç Barbaros'un yeni kurduğu devlet kadrosu, böylece pek mühim bir adım atmış oluyordu. Hazırlıklar süratle ikmal edilmişti. Cezayir'in ileri gelen ailelerinin yaşlıları bir Cuma günü Oruç Barbaros'un riyaset ettiği Divan toplantısına davet edilmişlerdi.

Oruç Barbaros sultanın riyasetindeki toplantıda pek hararetli müzakereler cereyan etmiş ve gerek Oruç Sultan, gerekse hükümet adına verilen izahat etraflıca tezekkür edilmiş, tehlike, bütün açıklığı ile halk ileri gelenlerine anlatılmıştı. Sonunda da karara varılmıştı. Tehlike her nereden gelirse gelsin, Cezayir'in ne İspanyalılara, ne de Tunus prensi Hamid İbn Hamid'a terk edilmesi mevzubahis olmayacak ve Cezayir bütün imkanları ile bu düşmanlarına karşı koyacaktı. Alınan bu karardan sonra divan toplantısına son verilmişti. Cezayir'in Türk hakimiyeti altında aldığı ilk harp kararı bu idi. Ve halk da bu kararı desteklemekte azimli idi.

Divan'ın aldığı kararın sonu şöyle bitiyordu:

"İslam arasına ihtilaf ve şuriş sokan herkes mücrimdir. Ve böyle bir cürmü işleyen her kim olursa olsun, onun kanının akıtılması helaldir."

Oruç Barbaros, sultan olarak ilk seferine çıkıyordu. Geniş harp hazırlıkları yapılmış ve Tunus istikametinden gelen Tunus prensi Hamid İbn Hamid'in üzerine yürünmüştü. Yapılan muharebe pek şiddetli olmuş, Oruç Barbaros'un bizzat idare ettiği muharebede Hamid İbn Hamid'in kuvvetleri perişan edilmiş, hemen kamilen yok edilmişti.

Oruç Barbaros, muzaffer sultan olarak askerlerinin başında Tenes'e doğru yürümüş ve müdafaasız kalan Tenes şehrini işgal etmişti. Artık Tenes de Cezayir sultanı Oruç Barbaros'un hakimiyeti altına girmiş bulunuyordu.

Oruç Barbaros, Tunus prensi Hamid İbn Hamid'i mağlup ederek Tenes'te halkın lehine bir takım kararlar alınca, umumiyetle pek haşin ve gaddar olan Şimali Afrika prenslerinin şerrinden kurtulmak için geniş bir hareket başlamıştı. Yerli halk, adil bir idare kurmağa kararlı olan Oruç Barbaros'un bayrağı ve sultanlığı etrafında birleşmek için harekete geçmişti. Oruç Barbaros henüz Tenes'te iken, Telemsan sulta-

nının vahşi idaresinden bizar olmuş olan Telemsen halkını temsilen bir heyet kendisini ziyarete gelmiş ve huzura kabulünü rica etmişlerdi. Oruç Barbaros, tereddüt etmeden bu heyeti kabul etmiş ve dertlerini dinlemişti.

Yerli halk, Telemsen sultanı Mevlayi İbni Hamud'dan şikayet etmişti. Halk mümessilleri, sadece Telemsen sultanını şikayet etmemiş, Oruç Barbaros'u Telemsen'e davet ederek kendilerini bu zalim sultanın tasallutundan kurtarmasını da göz yaşları içinde rica etmişti.

Oruç Barbaros, Telemsen halkı adına kendisine gelip de yardım talebinde bulunanlara müsbet cevap vermiş, onların gönüllerini almıştı.

Oruç Barbaros artık bir korsan reisi gibi değil, fakat hakikaten bir sultan gibi hareket etmeğe kararlı idi. Nitekim, Telemsen halkı adına kendisini ve askerlerini Telemsen'e davet eden Halk mümessillerini, kurduğu hükümetin reisi ile de görüştürmüş, onun da böylece fikrini almıştı.

Oruç Sultan ayağına gelen bu tekliften pek hoşlanmıştı. Nihayet batı sularında, Şimali Afrika'da bir kaleyi daha alacak, kuvvet ve kudretini yavaş yavaş Cibralta'ya, İspanya'nın burnu dibine kadar götürecek, İspanya topraklarının karşısına Oruç Barbaros Sultanlığının bayrağını dikecekti.

Oruç Barbaros, buna karar verdikten sonra derhal divanın toplanması emrini vermişti. Şimdi kararlar böylesine ve sultanlığa uygun bir şekilde verilmeğe başlanmıştı. Bu şu demekti ki, Batıda, Şimali Afrika'da yeni bir Türk devleti doğuyor ve yavaş yavaş kuvvetleniyordu. Fakat asıl mühim merhale Hızır'ın kararı idi. Hızır Barbaros, zamanında atılacak ve bir nevi uç beyliği telakki ettiği ağasının sultanlığını, Türk'ü ve İslamiyeti ila etmek için bağlı bulunduğu ırkın devleti olan Osmanlı imparatorluğuna devredecekti.

Cezayir devleti teşekkül etmişti ve bu sultanlık ikinci

harbini Telemsen sultanı Mevlayi İbni Hamud'a karşı yapacaktı.

Divan'da riyaset mevkiine geçen Oruç Barbaros, divan erkanına son durumu nakletmişti.

— Baka ağalarım, reislerim... devlet erkanım. Telemsen halkı pek perişan bir haldedir. Telemsen halkı namına katımıza kadar gelen bir heyet bizi, sultan Mevlayi İbni Hamud'dan kurtarmamız için kaleyi almağa çağırır. Elbetteki bu vazifeyi yerine getirmek lazımdır, Müslüman da olsa tebaasına zulm edenin katli vaciptir. Telemsen halkını bu zalimin elinden kurtarmak aynı zamanda bir din borcumuzdur. Bundan başka, devletimiz her geçen gün biraz daha kuvvetlenmektedir. Kafir kralları ile uğraşmak, onları İslam üzerine yürüyemeyecek hale getirmek, başlıca vazifemizdir. Bunun için de kuvvetli olmak lazımdır. Biz ne kadar kuvvetli olursak kâfir bizden onca ürker, Tedbir gerk midir? Diye sual etmek isterim, bu sefer için ne dersiniz?

Oruç Barbaros'un sözlerinden sonra, divanda bulunanlar tereddütsüz eski reislerinin, şimdiki sultanlarının sözünü doğru bulmuşlar ve Telemsen üzerine seferin hemen başlaması kararını vermişlerdi.

Oruç Barbaros derhal ordunun hazırlanması emrini vermiş ve Telemsen üzerine yürümüştü. Oruç Barbaros'un Tenes'den Telemsen üzerine yürüdüğü haberi her tarafa yayılmıştı. Civar halk ile dağlı kabileler akın akın Oruç Barbaros'un yolu üzerine çıkıyorlar ve hizmet arzediyorlardı. Halk bizar olmuştu. Bu sebeple büyük bir tehalükle Oruç sultana biat ediyorlar, ordusu içinde vazife istiyorlardı. Oruç Sultan da bu arzuları reddedemiyor, aslında ise reddetmek de istemiyordu. Zira Cezayir'de kurduğu Magrib ocakları için insana ihtiyacı vardı ve gelenler içinde bu ocakta talim ve terbiye edilecek pek çok genç delikanlı bulunuyordu.

Oruç Sultan'ın ordusu böylece civar halktan ve dağlı kabilelerden iltihak edenlerle bir misli daha artmış ve kuvvetlenmişti. Oruç sultanın ordusunda iyi ve yetişmiş elemanlar, harp kabiliyetleri pek yüksek levendler ve subaylar vardı. Bunlar sultanın emri ile yeni gelenleri, kendi harp nizamlarına göre teşhiz ve tanzim ediyorlardı. Ordu hakikaten tam bir ordu manzarası alıyordu.

Aslında durum daha da iyi idi. Zira sadece erkekler değil, fakat kadın ve çocuklarla yaşlı ihtiyarlar da Oruç Sultan'ın gelişini göz yaşları içinde seyrediyorlar ve her tarafta kendisine görülmemiş tezahürat yapıyorlardı. Kadınlar derledikleri çiçekleri Oruç Sultan'ın askerlerinin geçtikleri yollar üzerine serpiyorlar, bakraçlarla ayran ve su dağıtıyorlar, askerlerle bir arada bulunmaktan duydukları memnuniyeti her halleri ile belli ediyorlardı. Bu manzara karşısında Oruç Sultan da, kendisi ile sefere iştirak eden kumandanlar ve devlet erkanı da sonsuz bir saadet hissediyorlardı. Nihayet yaptıkları şey, zalim bir hükümdardan İslam halkını kurtarmak değil mi idi? Onlar bu vazifeyi seve seve yerine getiriyorlardı.

Bu ordu bir başka türlü ordu idi. Buna ordudan çok, bir halk yığınının göz yaşartıcı yürüyüşü de denilebilirdi. Bir şehir halkı, bir mıntıka halkı ayaklanmış, hürriyetini, yok edilmiş, ortadan kaldırılmış olan adaleti istirdada gidiyordu. Bu muhteşem bir manzara idi.

Tekbir sadaları ayyuka çıkıyor, Oruç Sultan adına okunan dualar, Allah'a açılan eller, insana göz yaşları döktürüyordu.

Halk, sanki tenbihli idi. Bu büyük başıbozuk kitle, ordunun ileri yürüyüşüne asla mani olmuyor, bilakis kendilerini zalim bir hükümdarın elinden ve zulmünden kurtaracak olan bu orduyu teşçi ediyor, onun yoluna rahat ve tehlikesiz devam etmesi için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı.

Ordu, Telemsen önlerine vardığı vakit, kaleye kapanmış olan sultan Mevlayi İbni Hamud, bu muhteşem ve kudretli Cezayir ordusu önünde tutunamıyacağını anlamış, en yakın arkadaşları ve devlet erkanı ile bir yolunu bularak kaleden çıkmış ve kurtuluşu firarda bulmuştu.

Telemsen sultanı Mevlayi İbni Hamud kaçarken maiyeti ile birlikte bir miktarda askerini almış, dağlık mıntıkaya kendisini atmış, selameti orda bulmuştu.

Ordu, Telemsen kalesi önlerine geldiği vakit, kale kapılarının ardına kadar açık ve halkın kendisini bir kurtarıcı olarak karşıladığını gören Oruç Sultan, hiçbir taşkınlığa meydan vermeden, hiç kimsenin burnunu kanatmadan şehre girmişti.

Oruç Sultan, halkın ve şehir ileri gelenlerinin hep bir ağızdan getirdikleri tekbirlerle karşılanmış, doğruca Mevlayi İbni Hamud'un taht salonuna götürülmüş, orada Telemsen sultanının tacı başına geçirildiği gibi tahtı da kendisine verilmişti.

Şehir adına kendisine hoş geldiniz diyen yaşlı bir Telemsenliden öğrendiğine göre; şehirde birçok esir mevcut idi. Oruç Sultan, derhal bu esirlerin serbest bırakılmasını emretmiş ve esirler hürriyetlerine kavuşmuştu.

Oruç Barbaros bu arada bir şey daha öğrenmişti. İspanyollarla birleşen Mevlayı İbni Hamud iki kardeşini, prens Mes'ud ile prens Abdullah'ı da en ağır şartlar altında hapse tıkmıştı. Oruç Sultan, hemen emir vermiş ve talihsiz iki prensi, feci bir akibetten kurtarmış, onlara hürriyetlerini vermiş, birçok da ihsanda bulunduktan sonra serbest bırakmıştı.

Oruç Barbaros Sultan'ın önünden kaçan Telemsen prensi, sığındığı dağlarda rahat durmamıştı. Prens, derhal İspanyollarla temasa geçmiş, onların yardımını temin etmek istemişti. Mevlayı İbni Hamud önce Cezayir liman kalesi Pen-

yon'daki İspanyol kumandanı ile temas kurmuş, onun da yardımını temin etmişti.

Mevlayı İbni Hamud'un bütün faaliyetlerini adım adım takip eden Oruç Sultan, İspanyolların muhtemel bir hareketini önlemek için tedbirler almaya başlamıştı. Bu tedbir arasında, Oran şehrinin kaderi bulunuyordu.

Oran şehri o sıralarda İspanyolların ellerinde bulunuyordu. Oruç Sultan bu şehirdeki İspanyolların durumu ile alakalanmış ve şehrin yiyeceklerini civar kabilelerden temin ettiğini tesbit etmişti. Derhal civar kabilelerin reislerini huzura kabul eden Oruç Sultan, onlara, Oran şehrine yiyecek göndermemelerini tenbihlemişti.

Oran'daki İspanyollar ise, önceleri Oruç Sultan'ın Telemsan'ı fethini pek ciddiye almak istememişlerdi. Lakin günler geçip de, şehirde yiyecek sıkıntısı başlayınca, durumlarının vehametini idrak etmişlerdi. Tehlike iki taraflı idi. Birisi yiyecek, diğeri Oruç Sultanla komşuluk. Zira Telemsen, Oran şehrine huduttu ve bu komşuluk İspanyollar için çok tehlikeli olacaktı.

Şehrin valisi olan Don Diego Hernandez, yani yeni adı ile Cordoba Markisi pek endişelenmişti. Eğer derhal tedbir almazsa, şehrin akibeti çok fena olacak, İspanyollar şehri terk etmek mecburiyetinde kalacaklardı. Vali Cordoba Markisi, bir taraftan İspanya'ya tehlikeyi bildiren mektuplar gönderirken, diğer taraftan yeni bir plan tasarlamıştı. Don Diego'nun tasarladığı plan basitti.

Oran valisi bu plana göre, Oruç Barbaros tarafından tahtı ve devleti yıkılmış olan Mevlayı İbni Hamud ile temasa geçecek, onun da yardımı ve tavassutu ile etraftaki kabileler ayaklandırılacak ve böylece Oran'a komşu gelmiş olan Oruç Sultan, Telemsen'den atılacak, Mevlayı İbni Hamud, tekrar

tahtına ve kalesine sahip olacaktı. Onun bu hareketine İspanyollar da yardımcı olacaklardı.

Oran valisi Cordaba Markisi, bu planı kafasında tespit ettikten sonra en sadık adamlarını, Mevlayı İbni Hamud ile temasa geçmek üzere, Telemsen şehrinin eski hakimine göndermişti. Mevlayı İbni Hamud Oran valisi Marki de Cordoba'nın gelen temsilcilerini büyük bir nezaket ve misafirperverlikle karşılamış ve kendileri ile görüşmüş, Oran valisinin tekliflerini de aynen kabul etmişti. Fakat Mevlayı İbni Hamud bilmiyordu ki, Oruç Sultan kendisinden evvel davranmış, civarın en büyük kabilesi olan Beni Reşid kabilesini kendi tarafına çevirmişti. Esasen, Beni Reşid de, riyakar ve gaddar bir insan olan Mevlayı İbni Hamud ile pek sıkı münasebetlerde de bulunmuyor, ancak, kabilesinin mallarını satmak için hoş geçinmeğe gayret ediyordu. Halbuki şimdi böyle bir durum mevcut değildi. Telemsen, sultanın elinden çıkmış ve Oruç Sultan'ın hakimiyeti altına geçmişti. Bu durumda kabilesinin malları Oruç Sultan'a satılıyor, o da bu mallara kendisinin istediği fiattan fazlasını ödüyordu. Bu sebeple Beni Reşid kabilesi reisinin, Oruç Sultanla bozuşmak işine de gelmiyordu.

Bu duruma rağmen Mevlayı İbni Hamud, Beni Reşid kabilesi reisi ile temas kurmuş ve Oruç Sultan'a karşı yapacağı harekette kendisi ile birlik olmasını istemişti. Lakin bu isteği reddedilmişti.

Mevlayı İbni Hamud'un aklına gelen Beni Reşid kabilesi ile temas kurmak meselesi denilebilir ki aynı zamanda Oran valisi Don Diego'nun da aklına gelmişti. Ama, Oran valisi, kabile reisi ile yapılacak temastan hiçbir netice istihsal edilemeyeceğini bildiği için, böyle bir temas kurmaktan vazgeçmişti. Zira, Telemsen'in sükutu ile birlikte, o güne kadar Oran şehrinin yiyeceğini temin eden Beni Reşid kabilesi, mallarını

kendilerine satmaktan şiddetle kaçınmışlar, dolayısı ile Oran şehrinde bir açlık tehlikesinin baş göstermesine sebep olmuşlardı. Bu tehlike karşısında ise, İspanyol askerlerine verilmekte olan yiyecek yarı yarıya noksan tevzi edilmişti. Yiyecek noksanı yüzünden de İspanyol askerleri arasında bariz bir huzursuzluk başlamıştı. Hatta Oran valisinin durumu bile tehlikeye girmişti.

Oran'da böyle bir açlık tehlikesinin birden bire meydana gelmesine sebep olan bir kabile reisinden, Oruç Sultan'a karşı düşmanca herhangi bir hareket beklenemezdi. Oran valisinin vardığı karar bu idi ve bu sebeple de Beni Reşid kabilesinin reisi ile görüşmekten imtina etmişti.

Mevlayı İbni Hamud, Beni Reşid kabilesi reisinden menfi cevap alınca Oran valisi ile buluşmuş ve durumu görüşmüşlerdi. Biri Oruç Sultan'a mağlup, tac ve tahtından olmuş, diğeri açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalmış olan iki insanın; Mevlayı İbni Hamud ile Oran valisi Don Diego'nun bu görüşmeden vardıkları karar da şu olmuştu:

Mevlayı İbni Hamud, Oran valisinden alacağı İspanyol altınları ile Berberilerden ve Maurlardan meydana getireceği ordu ile Beni Reşid kabilesine yürüyecekti. Telemsen Sultan'ı, Beni Reşid kabilesine yürürken, aynı anda da Oran'daki İspanyol askerleri Martin Arjota'nın kumandası altında harekete geçerek Telemsan'ı muhasara edeceklerdi.

Diğer taraftan Cezayir şehri önündeki Penyon kalesindeki İsanyol kuvvetleri de Mitica mıntıkasının en kuvvetli Arap kabileleri ile birleşecek ve Oruç Sultan'ın Cezayir sultanlığı her taraftan muhasara edilerek yok edilecekti.

Şimali Afrika'da bütün bu hazırlıklar yapılır, Oruç Sultan'ın Cezayir sultanlığı etrafında azim bir tehlike meydana getirilmek istenirken, Oran Valisi Cordoba Marki'si Don Diego Hernandez'in İspanya'ya gönderdiği mektuplar müspet

netice vermiş, İspanya'dan talep ettiği pek acele yardım için de geniş hazırlıklar yapılmış ve ikmal edilmişti.

Yıl 1516 idi. Bu yalın son baharında İspanya'daki hazırlıklar son haddine varmıştı. Tarihte pek korkunç ve iğrenç bir isim bırakmış olan ve o devirde İspanya başvekili bulunan Engizisyonun baş tatbikçisi Kardinal Jimenez, Oran valisinin yardım talebi teklifini, Şimali Afrika'da Müslümanların sonu olarak telakki etmiş ve bu vadide en geniş hazırlıkları yapmıştı. Jimenez, Oruç Barbaros'a vurulacak darbenin ve yıkacağı Cezayir sultanlığının hülyası içinde idi. Hazırlıklarını büyük bir şevkle tamamlamıştı. Barbaros'un Cezayir'de kurduğu sultanlığı yıkmak için Jimenez'in hazırladığı kuvvet hakikaten pek büyüktü. Don Diego de Vera kumandasındaki bu kuvvet 35 gemiden ibaret bir donanma ile 15.000 asker taşıyan 140 nakliye gemisinden ibaretti. Bu kuvvet devrine göre pek büyük bir kuvvetti.

Demek oluyordu ki, İspanyollar Cezayir Sultanı Oruç Barbaros'u bertaraf etmek için her çareye başvurmağa karar vermişler ve bu kararlarını da gerçekleştirmişlerdi. Bu kuvvetler harekete geçtikleri vakit her taraftan taarruza uğramaya mahkum olan Barbaros'un elindeki kuvvet ise İspanyollarla boy ölçüşemiyecek nisbette idi. Halbuki Oruç Barbaros'un etrafındaki düşmanlar pek kuvvetli idi. Bir tarafta Telemsen sultanı Mevlayi İbni Hamud, diğer tarafta Oran valisi Deon Diego Hernandez, karşı tarafta ise Cezayir şehri önündeki Penyon kalesindeki İspanyol kuvvetleri ve onların müttefikleri yerli Berberi kabilelerle Maurların kuvveti vardı. Bu kuvvetlerden ayrı olarak da İspanya'nın kudretli bir donanması ile 15.000 askeri.

Bütün bu kuvvetler Oruç Barbaros'u bertaraf etmek, İspanya'nın Şimali Afrika'daki hakimiyetini sağlama bağlamak için harekete geçmeye karar vermişlerdi. Oruç Barbaros dört

bir taraftan muhasara edilmeye mahkum edilmişti. İspanyollar hakikaten iblisçe bir plan tasarlamışlar ve bu planı da kuvveden fiile çıkarmışlardı. Oruç Barbaros Sultan Cezayir'den Oran'dan ve denizden tehdit edilmekte idi.

Bu büyük kuvvet bütün hazırlıklarını ikmal etmiş, İspanya donanması Malaga ve Valansiya'dan yola çıkmıştı. Büyük bir merasimle uğurlanan donanma, ilahiler, papazların duaları arasında ve Haç çıkarılarak yolcu edilmiş, müstakbel zafer için hareketi sırasında büyük tezahürat yapılmıştı.

Oran'da ise, Oran valisi Cordoba Markisi Don Diyego Hernandez de hazırlıklarını ikmal etmiş, Telemsen eski sultanı Mevlayı İbni Hamud ile daimi temas halinde idi. Fakat asıl hareket Cezayir'de idi.

Oruç Sultan, henüz bu hazırlıklar ikmal edilmeden, askerleri ile birlikte Cezayir'e gelmiş, muhtemel bir tecavüzü burada karşılamayı en uygun hal çeresi olarak kabul etmişti. Düşmanları hazırlıklarını arttırdıkları sıralarda da kendisi Cezayir'e gelmiş, müdafaa tertibatını almaya başlamıştı.

Oruç Sultan'ın etrafında İspanyolların zulmünden kaçarak, Şimali Afrika'ya, bu arada Cezayir'e gelip yerleşmiş olanların büyük bir kısmı ile hakikaten İslamiyete kalben bağlı olan yerli Müslümanlar ve asıl kuvveti teşkil eden Türkler vardı. Fakat bu kuvvet, Oruç Sultan'ın üzerine gelen kuvvetle mukayese edilebilecek gibi değildi.

Oruç Sultan, bütün müdafaa tertibatını almış, Penyon kalesini de daimi tarassud altında tutmuştu. Bu kaleden herhangi bir huruç hareketine asla müsaade etmiyor, bir Türk kuvveti, kaleyi adeta muhasara altına almış bulunuyordu.

Oruç Sultan'a düşmanlık besleyen yerli kabilelerden ve Berberilerden kurulu kuvvet ise, kendilerine verilen haberlere bakarak Cezayir sultanlığını yıkacaklarına inanmışlardı. Bu inanç iledir ki, Oruç ve Hızır Barbaros'un efsanevi servet-

lerinin peşine düşmüşlerdi. Yerli Araplarla Berberiler, İspanyolların gelmesinden evvel şehre hücuma karar vermişlerdi. Böylece bu hücum muvaffak olduğu taktirde şehre girecekler ve şehri de, Oruç Sultan'ın büyük hazinesini de yağma edeceklerdi. Şimali Afrika yerlilerinin başlıca vasfı da işte bu yağma şekli idi. Lakin onların anlayamadıkları bir husus vardı ki, Oruç Sultan'ın kolay kolay mağlup olmayacağı veya Cezayir devletini kolay kolay teslim etmeyeceği keyfiyeti idi. Ama nede olsa yağma ve çapula alışık bir hayatın müdavimleri olan Arapların iştihası kabarmıştı ve Cezayir'e İspanyollardan evvel girmek için can atıyorlardı. İşte bu düşünceden hareket eden yerli halkla Berberiler, şehre ve Oruç Sultan'ın askerlerine hücuma geçtiler.

Oruç Sultan, Berberilerle Arapların bütün hazırlıklarını yakınen takip ettiği için hücuma geçmelerine fırsat vermeden kendisi taarruza geçti. Kanlı ve çetin bir savaş cereyan etti. Araplar çapul heyecanı içinde direndiler, fakat Berberiler cidden iyi muharip oldukları için savaşın kanlı ve çetin geçmesinde büyük rol oynadılar. Lakin Oruç Barbaros Sultan'ın sert ve aman vermez taarruzu karşısında kısa zamanda dağıldılar. Böylece harp meydanını Sultanın askerlerine terk ederek panik halinde kaçtılar. Kaçanları Oruç Sultan'ın askerleri gayet şiddetli bir takipten sonra hemen kamilen imha ettiler. Harp meydanı Sultanın muzaffer dilaverlerine terk edilmiş, büyük ganimetler elde edilmişti.

Berberiler ve Araplar bu mağlubiyette 12.000 deve ve birçok ganimet bıraktılar. Oruç Sultan bu savaşla düşmanlarından mühim bir kuvveti yok etmiş, böylece İspanyolların dayandıkları mühim bir kuvvet harp harici edilmişti. Cezayir'de bu mağlubiyetten sonra limanın ağzında bulunan Penyon kalesindeki beş yüz kadar İspanyol'dan başka şehri tehdit edebilecek herhangi bir kuvvet kalmamıştı.

Oruç Sultan, Cezayir'de bu harbi verirken kardeşi Hızır Barbaros Tunus'ta idi ve ağası sultandan gelecek haberi bekliyordu.

Cezayir'deki mağlubiyet kısa zamanda Şimali Afrika'da duyulmuştu. İspanyolların Oran valisi Cordoba Markisi Don Diego Hernandez de mağlubiyet haberini almış, bu mağlubiyetin kendilerine vereceği zararı çok mükemmel kıymetlendirmişti. Bu yüzden de küplere binmiş, Mevlayı İbni Hamud ile yaptığı görüşmede, Yerli Araplarla Berberilerin zamansız taarruzlarının, müşterek cepheyi ciddi surette sarstığını söylemişti. Bu mağlubiyet karşısında ise Mevlayı İbni Hamud'un elinden bir şey gelemezdi. Nitekim bunu Oran valisine de söylemiş, naçar durumunu, bir kere daha mazeret olarak ileriye sürmüştü.

Oran valisi, yeniden Arapları tensik etmenin lüzumuna da inanmıştı. Bu maksatla, kendilerine taraftar Arap ileri gelenleri ile en kısa zamanda temasa geçmişti. Zira ortada bahis mevzuu olan şey, İspanyol altınları idi. Oran valisi Don Diego, maksada ulaşmak için İspanya hazinelerini vermek kabil olsa seve seve verecekti. Onun kafasındaki tek düşünce, İspanya'nın Şimali Afrika'ya yerleşmesi ve buralarda üslenerek bütün batı aleminin, daha doğru tabiri ile, bütün Hristiyanlık aleminin kuvvet ve kudretine rağmen ticeretlerini baltalayan, Şark memleketleri ile ticeretlerini yok eden, böylece İspanya'ya müthiş bir darbe vurmuş olan Barbaros kardeşlerin kurdukları sultanlığı yok etmekti. Ve gariptir ki, İspanya'da aklı başında herkes bu işi yapabilecek tek insan olarak da kendisini görmekte idi.

Oran Valisi Don Diego bu hazırlıkları ikmal ettiği sıralarda, 30 eylül 1516'da 35 parça donanma ve 140 parça nakliye gemisi ile birlikte gelen 15.000 seçme İspanyol askeri Cezayir limanına varmış, Penyon kalesinin gölgesinde ve kale toplarının himayesinde demir atmıştı.

Bu büyük armadanın kumandanı ise Don Diego De Vera idi.

Den Diego De Vera, emrindeki donanma ve askerleri o gece için istirahtta bıraktı ve ertesi günü harekete geçmeğe karar verdi.

Kuvvetli bir İspanyol filosunun limana gelip yerleşmesi, Oruç Sultanı ciddi şekilde rahatsız etmişti. Yoldaşları ile donanmanın gelişini seyrederken dişlerini gıcırtatmış, çene kemikleri adeta kenetlenmişti. Uzun müddet İspanyol donanmasına bakmış, sonra da sinirden boğlmuş bir sesle yanındaki devlet erkanı ile reislerine, İspanyol donanmasını göstererek,

— Allah bize bu kâfir donanmasını da tarümar edecek kuvveti verecektir. O vakit kimin kuvvetli olduğunu onlara göstereceğim, demişti. Ve Oruç Barbaros, kumandanları ve devlet erkanı ile askeri durumlarını bir kere daha müzakere etmişti. Oruç Sultan, yapılan hazırlıklardan fevkalade memnundu. O, bu hazırlıklar ve emrindeki bu kuvvetle düşmanı pek ala yenebileceğine inanıyordu. Meğer ki bir aksilik olmaya.

Oruç Sultan müzakereler hitama erdikten sonra kumandanlarına son bir defa daha bakmış, sonra da şunları söylemişti.

— Şehrin her tarafında bu gece tedbirleri arttırın.

Oruç sultanın yanından çıkan kumandanlarla reisler, şehrin her tarafındaki müdafaa tedbirlerini bir bir gözden geçirdiler. Her şey tamamdı. Efradın ise maneviyatı görülmemiş derecede sağlamdı. Onlar, Baba Oruç'un bu hücumu da muvaffakıyetle tardedeceğine candan inanıyorlar, etraflarında tek tük beliren kötü düşünceleri kolayca bertaraf edebiliyorlardı.

Kumandanlar ve reisler verdikleri emirlerle şehir surla-

rındaki nöbetçileri bir kat daha arttırdılar ve ertesi günü hazırlıklı çıkmak üzere dağıldılar.

O geceyi her iki taraf da uyuyarak geçirdiler. Fakat sabahla birlikte İspanyolların karaya asker çıkarma hareketi başlamıştı.

İspanyol kumandanı Don Diego De Vera 140 gemi ile gelen 15.000 kişilik kuvvetini Şimdi Hüseyin dayı denilen, o vakitki adı ile Vadii Mürasel civarına çıkarmayı muvafık bulmuş, oraya ihraç hareketi yapmağa başlamıştı.

İspanyol kuvvetleri kumandanı Don Diego De Vera, emrindeki büyük kuvvetten mağrur, ihraç hareketini de, donanmanın harekatını da sanki karşısındaki Oruç Sultan değilmiş gibi idare ediyordu. Don Diego De Vera'nın bu umursamız ve Oruç'u küçümseyen hareketi karşısında Penyon kalesindeki İspanyol kumandanı Nikola De Kent, kendisini ikaz etmeği muvafık bulmuş ve şunları söylemişti.

— Marki cenabları, beni söyleyeceklerimden dolayı muaheze etmeyiniz bu sözlerimle sizin kumandanlık vazifenize de müdahale etmek diye bir düşünce taşımıyorum. Ama ben, karşımızdaki düşmanın Barbaros kardeşlerin büyüğü Oruç Reis olduğunu hatırlamanızı isterim. Bu adam, basit bir korsan değildir. Bu adam bir devlet kurmağa muvaffak olmuş, gözü pek, hataları affetmeyen bir insandır. Eğer böyle olmasa idi, hiç yoktan bir devlet kurmaz, bütün bir Hristiyanlık alemi ile boy ölçüşmeye kalkışmazdı. Emirlerinizde itidalı muhafaza ederseniz, bu korsan in'ini dağıtabilirsiniz.

İspanyol kuvvetleri başkumandanı, Penyon kalesi kumandanının bu ikazına gülmüş, şu karşılığı vermişti.

— Siz müsterih olunuz kumandan, ben nasıl hareket edeceğimizi bilirim. Eğer böyle bir insan olmasa idim, büyük kardinalimiz Jimenez cenapları bu kuvvetin kumandanlığını bana vermezdi.

— Haklısınız, büyük değerinizi ve kumandanlık vasfınızı biliyorum, kumandanım, fakat buna rağmen, Şimali Afrika'daki muharebelerin, Avrupa'daki muharebelere benzemediğini, karşımızdaki düşmanın da iblise taş çıkartacak kadar zeki, akılları durduracak kadar cesur bir insan olduğunu gözden uzak tutmamalıyız. Müsaadeniz olursa, size bir hususu daha söylemek isterim. Bütün kuvveti bir noktaya ihraç etmeyiniz. Bu kuvvetin bir kısmını muhtemel bir ricat için elde bulundurunuz. Çünkü Barbarosların büyüğünün ne vakit ve nerede taarruza geçeceği bilinmez. Böyle bir taarruza karşı tedbirli olmak ve ricat hatımızı tehlikeden korumak bence yapılacak en iyi iştir.

Don Diego De Vera, Nikola De Kent'in bu sözlerinin biraz ileri bir müdahale olup olmadığını düşünmekten kendisini alamadı ve karar verdi ki, Penyon kalesi kumandanı Nikola de Kent çizmeyi de aşmıştır. Ondan sonra da sivri kılıcını kabzasından sıkı sıkı tutarak Nikola de Kent'e bakmış ve şöyle demişti:

— Merak etmeyiniz kumandan, Oruç Reis bu kapandan yakasını kurtaramayacak ve şu kabzasını sıktığım kılıcımın ucunda canını şeytana teslim edecektir. Gözünüzde çok büyüttüğünüz bu korsanın yenilmez olduğunu asla kabul etmiyorum. Pek ala biliyorsunuz ki, kendisine Becaye'de mükemmel bir ders vermiştik. Bana öyle geliyor ki kumandan, siz bu korsanı biraz fazla büyütüyorsunuz gözünüzde.

Nikola de Kent, İspanyol kuvvetleri kumandanının yukarıdan bakan, kendisini pek yüksek gören sözlerindeki ifadeden ve bu ifade içinde hissettiği hakaretten fena halde müteessir olmuştu. Susmak mı, cevap mı vermek lazım geldiği hususunda bir lahza tereddüt etmiş, sonra kararlı bir insanın haleti ruhiyesi ile karşılık vermişti.

— Pek muhterem kumandan cenapları. İspanyol kuv-

vetlerine tam selahiyetle kumandansınız. Fakat bu memleketi ve şartlarını, burada uzun zamandır vazife gören, Oruç Sultanla burun buruna yaşamış bir insan olarak söyleyebilirim ki, bu düşman bildiğimiz düşmanların hiç birisine benzememektedir. Bu sözlerim, düşmanımız olan Korsan Oruç'a karşı olan zaafımdan ileri gelmiyor. Bilakis kendisine belki birçok insandan daha fazla düşman bir İspanyol kumandanıyım. Ama, ne yapalımki hakikat söylediğim merkezdedir. Hem bir husus daha vardır, burada sadece insanlar veya Korsan Barbaroslar değil, pek ani değişiklikler gösteren hava da müşterek düşmanımızdır. Hem bu düşman Barbaroslardan da daha korkunçtur. Bu noktayı da ehemmiyetle göz önünde bulundurursanız, büyük isabet etmiş olursunuz.

Bu sözlerden sonra Kale kumandanı Nikola de Kent, Don Diego De Vera'dan müsaade talep etmiş ve yanından ayrılmıştı.

İspanyol kuvvetlerinin mağrur başkumandanı uzun bir müddet kale kumandananın arkasından bakmış, kendi kendi söylenmişti:

— Korsan yuvasını dağıttıktan sonra konuşurum kendisi ile. O vakit elde ettiğimiz zafer karşısında ne söyleyeceğini kulaklarımla duymak isterim.

Ve İspanyol kuvvetleri kumandanı, yapılan tavsiyeleri dinlememiş, kendi aklının emrettiği istikamette emirler vermiş, 15.000 kişilik İspanyol askerini karaya ihraç etmişti.

Don Diego De Vera'nın karaya çıkan askerlerinin tuttuğu hat, hemen bütün sahil şeridini tutuyordu. Bu hattın bir ucu da, sonradan Türklerin yaptıkları iç kale denen noktaya kadan varıyor ve şehir surlarını ihate ediyordu.

İspanyol kuvvetlerinin tamamı bu hat üzerinde mevzilenmiş bulunuyorlardı.

İspanyolların karaya asker çıkarmalarını, tabyalarını

büyük bir dikkatle seyreden Oruç Sultan, İspanyol kumandanının bütün askerlerini sahil şeridi üzerine teksif ettiğini görünce adeta ferahlamıştı. O, şimdi düşmanın bütün kuvvetini kuş bakışı seyredebiliyor, nereden, nasıl hücum edeceklerini aşağı yukarı tayin edebiliyordu. Tabii buna göre de müdafaasını tanzim ediyordu.

İspanyol kumandanı vakit geçirmek istemiyor, taarruza bir an evvel başlamak için sabırsızlanıyordu. Nihayet bütün kuvvetinin emrettiği noktalara yerleştiğini görünce kaleye hücum emri verdi.

İspanyol askerleri sahil şeridi üzerinde taarruza geçtiler ve kaleyi muhasaraya başladılar. İnatçı asker olan İspanyol askeri, kaleden atılan güllelere, her türlü müdafaa silahlarına rağmen kale bedenlerine tırmanmaya başladılar. İşte o vakit koca Oruç Sultan, tek kolu ile ileriye atıldı ve gök gürlemesini andıran naralarını birbiri peşi sıra atmaya başladı.

— Koman yoldaşlarım... vurun şahbazlarım... vurun kafire... Allah için... Din-i Mübin için vurun...

Oruç Sultanböyle naralar atar, kale bedenlerinden yukarıya tırmanan düşman askerleri üzerine saldırırken, bir İspanyol kolu da burçlardan birisine İspanyol bayrağını dikmeğe muvaffak olmuştu Yarabbi o ne gündü... koca Oruç, İspanyol bayrağını kale burçları üzerine görünce adeta deliye dönmüş, tek kolu ile etrafında ölüm saçarak ileriye atılmış, önüne çıkan, İspanyol askerlerini bir çırpıda biçmiş ve İspanyol bayrağının sallandığı burça varmıştı. Şimdi burada, aklın almayacağı bir mukatele cereyan ediyordu. 50'ye yakın İspanyol askerleri burca diktikleri İspanyol bayrağının etrafında etten bir çenber meydana getirmişler, bayrağı yere düşürmemek için korkunç ve anut bir müdafaa yapıyorlar, yanlarına yaklaşanı adeta biçiyorlardı. İşte tam bu sırada etraflarının seyreldiği, yanlarının boş bırakıldığı bir anda Koca Oruç Reis bir

humbara güllesi gibi boşluğa saldırmış ve meşhur naralarından birisini atmıştı.

— Yettim yoldaşlarım... koman bu kafiri bre... vurun kahpelere vurun dilavelerim... aman vermeden vurun...

Bu korkunç ve kulakları adeta sağır edercesine ayyuka yükselen nara, İspanyolları bir anda şaşkınlığa düşürmüştü. Bu şaşkınlık anında Oruç Reis'e yetmiş, yalın pala 50 kişilik düşman asker çenberinin üzerine saldırmış, Reislerinin düşmana saldırdığını gören levendler de şevke gelmişler ve olanca hınçları ile İspanyolların üzerine saldırmışlardı. Mücadele pek kısa olmuştu. Oruç Reis'in kanlar akan palası son defa İspanyol bayrağının gönderini tutan askerin kellesini bir vuruşta almış ve İspanyol bayrağı kellesiz İspanyol askeri ile birlikte yere düşmüş oluk gibi akan kanla renk değiştirmişti.

Hisarın her tarafında dehşetli bir harp, göğüs göğse, iç içe bir mücadele, bir mukatele devam ediyordu. İspanyolların anut ve mezbuhane hücumları önceleri netice alır gibi olmuştu, lakin, Oruç Reis burç'a dikilmiş İspanyol bayrağını burçtan indirdikten sonra bu mücadele gevşemiş, İspanyolların taarruzları, coşan, arslanlar misali saldıran Türk levendlerinin palaları önünde durmuş, sonra da ric'ate dönmüştü.

İspanyollar ric'at etmeğe başlamışlar, hisara karşı giriştikleri taarruzu durdurmuşlardı. İspanyol kumandanı Don Diego De Vera için yapılacak başka bir iş kalmamıştı. Ric'at en iyi tedbirdi. O da umumi ric'at emri verdi. İspanyollar ric'at ederken, Oruç Sultanda bir huruç hareketi için mukabil taarruz emri vermişti.

Hisarlardan bir lav misali düşman üzerine atılan Türk dilaverleri, ric'at eden İspanyalı için adeta bir Azrail olmuştu. Ric'at eden bu adamların enselerinden Türk palaları eksik olmuyor, kollar durmadan, aman vermeden işliyor, inen her

kol bir İspanyol kellesini omuzlar üzerinden uçuyor ve yerlere yuvarlıyordu.

Bu şiddetli ve aman vermez mukabil Türk taarruzu esasen ric'at emri almış bulunan İspanyollar üzerinde korkunç bir hezimetin başlangıcı olmuştu. Ric'at artık muntazam değildi ve panik haline gelmişti. Bu panik içinde pek kısa bir müddet evvel şehrin hisarlarına çıkmağa muvaffak olmuş bulunan İspanyol askerleri birbirlerini çiğnercesine firar ediyorlar, kendilerini bir an evvel sahildeki vasıtalara, filikalara atmaya, oradan da her an enselerinde hissettikleri Türk palalarının keskin yüzlerinden, gemilere binerek kurtulmaya çalışıyorlardı.

Bu kaçmaca ve kovalamaca öylesine kanlı olmuştu ki, artık o mağrur İspanyol ordusunun 15.000 kişilik kadrosundan eser kalmamıştı. Türk palaları birer ölüm makinesi olmuş habire insan kellesi uçurmuştu.

Bu feci mağlubiyeti büyük bir hayal kırıklığı içinde seyreden İspanyol ordusu kumandanı Don Diego De Vera, şaşkın ve perişan nazarlarla bu firara, kırılan, yok edilen İspanyol ordusunun akibetine ağlıyordu.

Aynı manzarayı bir başka insan, Penyon kalesi kumandanı Nikola De Kont de tüyleri diken diken olmuş seyrediyordu. O da, bu korkunç Türk mukabil taarruzunun bir gün kendisine de teveccüh edeceğini ve kendisinin de böylesine imha edileceğini görür gibi oluyordu. Kale kumandanı, bu felaketli hezimetin ardında kendi hayatının sona yaklaştığını görür gibi idi. Fakat asıl darbe, İspanyollarla birleşerek kendilerini kurtarmak, Hristiyan tasallutundan vikaye etmek ve kendi memleketlerinde insanca yaşamalarını temin etmek için Şimali Afrika'ya gelmiş olan Oruç Barbaros ve kardeşlerine karşı ihaneti meslek haline getirmiş olan mahalli sultanlara indirilmişti. İspanyollardan aldığı kuvvetle Cezayir önle-

rine gelmiş olan Tenes emiri Hamid İbn Hamud'un oğlu Abdullah, burada İspanyollardan da evvel Türklere saldırmanın cezasını elbet çekecekti. Oruç Sultan, esasen bu kararını çoktan vermiş ve Şimali Afrika'daki bu tefessüh etmiş sülaleleri bir çırpıda yok etmek üzere harekete geçmişti. Abdullah ise affedememişti. Zira onu hapisten kurtaran, hüriyetini iade eden kendisi idi.

Oruç Sultan, mahalli sultanlara karşı girişeceği harekatı tasarlarken, Türk levendlerinin, palalarından kellelerini kurtarabilmiş takriben 1.000 kadar İspanyol askeri Penyon kalesi kumandanının yaptığı mezbuhane bir müdafaa ile kaleye kapanabilmiş ve canlarını kurtarmışlardı. Böylece İspanyolların Cezayir'e gönderdikleri 15.000 kişilik ordularından geriye sadece 1.000 kişi kalmıştı.

Karaya ihraç edilen İspanyol'un 15.000 kişilik kuvveti böylece imha edildiği sıralarda bir mucize, evet bir mucize oldu. Batı Akdeniz'de, Şimali Afrika'da sık sık görülen hava değişikliklerinden birisi aniden patlak verdi. Fevkalade güzel ve sakin olan hava, birden azgınlaştı, sert ve ferman dinlemez bir rüzgar ortalığı allak bullak etti ve Cezayir limanına girmiş olan İsponyol gemileri, Türk palalarının önünden canını kurtarmak maksadı ile gemilere binmiş olan kalıntı İspanyol askerleri ile dolu tekneleri bir fındık kabuğu gibi sallamağa başladı. Bu korkunç bir fırtına idi. İspanyol kumandanı Don Diego De Vera, Oruç Sultan'dan yediği darbeden ve imha edilen 15.000 kişilik ordusundan arta kalan asker ve gemilerinin de fırtınanın tesiri ile karaya düştüklerini, parçalandıklarını görünce çaresiz selameti firarda buldu. Sonradan, İspanya'da kendisinden, kolsuz bir korsandan dayak yiyen bir insan olarak pek alaylı hicivlerle bahsedildi ve zalimce alay edildi.

İspanya 1516 yılı 30 eylülünde Cezayir'de giriştiği harbi

ve bu harp için hazırlanmış 15.000 asker ile birlikte 140 nakliye ve 35 harp gemisinin büyük bir kısmını kaybetmişti. Bu, İspanya için mühim ve hatırı sayılır bir kayıp bilançosu idi.

Oruç Sultan kazandığı bu zaferden sonra kardeşi Hızır Barbaros'a gösterdiği fetihnamede, "Allah'ın inayeti ve askerlerimin gayreti ile Cezayir ve Şimali Afrika kafirin tecavüzünden kurtarılmıştır." diyordu.

Oruç Sultan ayrıca, kardeşi Hızır Barbaros'a, bir de mektup yazmış yeni bir vazife vermişti. Oruç Sultan bu mektubunda şöyle yazıyordu.

"Benim namemi alır almaz vakit komadan Ciceli'ye gidesin ve Ciceli'ye varışında bana haber edesin."

Hızır Barbaros, ağası Oruç Sultan'dan bu emri alır almaz derhal sefer hazırlıklarına başlamış ve kısa bir müddet sonra Ciceli'ye varmıştı. Orada ağasından ikinci bir emir almıştı. Oruç sultan bu emirde Hızır Barbaros'a yeni bir vazife veriyordu. Oruç Barbaros'un kardeşine yazdığı mektupta şunlar vardı.

"Karındaşım Hızır, bu namemi aldığın zaman vakit komadan Ciceli'de her yıl İspanyollara haraç veren amili[1] bulasın. Bu adama deyesin ki; bu güne kadar İspanyollara verdiğin haracı bundan sonra ağam sultan adına bana vereceksin. Ve illa ki, bu haracı alasın. Vermez ise, karın itmam eyleyesin. Ve bana da haber salasın."

Hızır Barbaros derhal harekete geçerek ağası Oruç Barbaros'un bahsettiği amili yakalattı ve huzuruna getirtti. Şaşkın ve perişan durumda olan amil ile Hızır karşılaştıkları vakit, amil Hızır Barbaros'un ayaklarına kapandı, af talep etti.

---

(1) Kâtip Çelebi bu zatın (Şeyh-ül-Beled) belediye reisi olduğunu kaydeder.

Hızır Barbaros bu aciz ve miskin adamı yukarıdan aşağıya süzdü sonra,

— Haber aldık ki sen her sene İspanyalıya cizye verirmişsin. İspanyalıya verdiğin cizye ne miktardır?

— Efendimiz, her yıl Ciceli halkından topladığım 7.000 altın, yedi bin kilo buğday, bin koyun, yüz sığır ve 14 at veririm.

— Her yıl verdiğin bu cizyeyi Ciceli halkından mı alırsın?

— Evet efendimiz.

— Baka bre adam... bugünden geru bu cizyeyi Oruç Sultan adına bana veresin. Bilesin ki, bu topraklarda artık İspanyalı emretmez.

Zavallı amil, hayatını kaybedeceğinden ürktüğü bu görüşmeden böylece kendisine dokunmayan, ve halktan alınan bir cizye ile kurtulduğuna sevinmiş, Hızır Barbaros'un ayaklarına kapanmış, öpmek istemişti. Hızır Barbaros, derhal adamı harmanisinin yakasından tutmuş ve bir solukta ayağa kaldırmıştı. Hızır Barbaros, amil'in yaptığı bu harekete fena halde sinirlenmişti.

— Bre zavallı adam... sen bizi ne sanırsın? Biz de senin gibi Allah'ın kullarıyız. Kula kul olunmaz. Bir daha böyle bir iş etmeyesin. Yoksa kellen gitmiş bil.

Diye de sert bir sesle bağırmıştı.

Zavallı amil geri geri gitmiş ve Hızır Barbaros'un huzurundan böylece çıkmış, yakasını kurtarmıştı.

Oruç Sultan'ın verdiği vazife böylece hitama erdiği için Hızır Barbaros, emrindeki kuvvetlerle Ciceli'den hareketle doğruca Cezayir'e gelmiş, ağası Oruç Sultan'a mülaki olmuştu.

Yeni Bir Sefer

İspanyolların, Cezayir önlerinde Oruç Barbaros'a ağır mağlubiyeti, Şimali Afrika'nın her tarafına derhal yayılmış ve halk arasında pek büyük bir sempati ile karşılanmıştı. Halkın büyük kısmı, Oruç Barbaros ve kardeşinin şahsında yeni bir kurtarıcı bulmuşlardı. Kendilerini artık Barbaros kardeşlerin kurdukları sultanlığın bir cüzü olarak kabul ediyorlardı. Zira halk, tefessüh etmiş, gaddar ve zalim mahalli sultanlardan bizar olmuştu. Her gün halkın uğradığı zulüm ve cefa, tarif edilir gibi değildi. Bu zulüm ve gaddarlığın yanında yerli sultanların Türklere karşı İspanyollardan talep ettikleri yardım ile de vatanlarını, İspanya'nın Şimali Afrika istilasına yem yapıyorlardı. Halk bilhassa İspanyollara karşı amansız bir husumet besliyordu. Bu sebeple Oruç Sultan'ın Şimali Afrika'da kazandığı her zafer, halkın gönlündeki yerini bir miktar daha kuvvetlendiriyordu. İşte son Cezayir zaferi de böyle bir netice vermişti.

Bu sultanlardan birisi de Tenes Sultan'ı Mulay Abdullah idi. Hatırlarda olduğu üzre bu zat, Oruç Barbaros Tenes'i işgal ettiği vakit Hamid İbn Hamud tarafından hapse tıkılmış ve Oruç Barbaros tarafından kurtarıldıktan sonra ihsanına mahzar olmuştu. İşte bu adam soluğu hemen İspanyollarda almış ve onların yardımı ile de Tenes sultanlığını işgal edivermişti. Abdullah o günden sonra da Hamid İbn Hamud'un kendisine yaptığı işkenceleri bir anda unutmuş ve Tenes halkından sanki intikamını almak ister gibi eza, cefa ve zulme başlamıştı. Halk bizar olmuştu. Halk nefret ediyordu. O kadar ki, halkın nefreti ayyuka çıkmış, fakat bu nefret arttığı nisbette de Mulay Abdullah'ın zulmü artmıştı. Nihayet bıçak kemiğe dayanmış, halk aralarından bir heyet seçerek Oruç Sultan'a, Cezayir'e göndermişti.

Tenes halkının mümessilleri Oruç Sultan tarafından huzura kabul edilmişlerdi.

— Sizden Tenes halkını kurtarmanızı niyaz ederiz sultanım.

Bu sözler, Oruç Sultan'dan Tenes'in kurtarılmasını talep eden Tenes halkının temsilcilerinin ağzından çıkmıştı. Oruç Sultan cevaben,

— Tenes halkının çektiği ıstırabı biliyorum. Biz burada bir din mücadelesi veriyoruz. Bizim yolumuz Allah yoludur. Kafir bu topraklardan atılıncaya kadar da bu mücadelemizde devam edeceğiz. Varın halkınıza söyleyin, İnşallah en yakın bir zamanda Tenes üzerine varacak ve halka zulmeden Mulay Abdullah'ın cezasını vereceğim.

Tenes halkının mümessilleri, Oruç Sultan'dan bu vadi aldıktan sonra kalp huzuru ile Tenes'e dönmek istemişler, Oruç Sultan'dan destur istemişler, fakat Oruç Sultan onların geri gitmelerine razı olmamıştı.

— Geriye, Tenes'e gitmek istersiniz, ama benim gönlüm buna elvermez ola ki bu hain adam sizlere eza cefa eder, ola ki sizlerin canı ile de oynar. Varın benim misafirim olarak Cezayir'de kalın. Ben yakın bir vakitte sefer hazırlıklarımı tamamladıktan sonra Tenes üzerine varırken siz de Tenes'e gider, bizim halkı kurtarmak için geldiğimizi söylersiniz. demişti. Böylece Tenes'ten gelen heyet Cezayir'de kalmıştı.

Oruç Sultan, kardeşi Hızır Barbaros ile bu mevzuu etraflıca konuşmuştu.

— Baka karındaşım Hızır... Magrib'de bizi en çok uğraştıran yerli sülalelerin başında işte bu Tenes Sultan'ı Mulay Abdullah'ın ailesi gelir. Bundan evvel de bu adamın ağabeyi isyan etmiş, baş kaldırmış ve kendisini tahtından etmiştik. Biz Tenes'e girdiğimizde bu adam ağabeyi tarafından hapiste idi. Kendisini hapisten çıkardık, izzet ve ikramda bulunduk.

Umduk ki artık bize düşmanlık göstermez. Lakin aldanmışız. Artık bu adamların sonu geldi. Onları helak etmek bizim vazifemiz sayılır. Zira, Magrib'te bizim ayağımıza ayak bağı olurlar.

— Doğru söylersin ağam... yalnız ayak bağı olmazlar, fırsat buldukça bize karşı da dururlar. Ama illa velakin en büyük ihanetleri, Müslümanları Kafirlere kardırmalarıdır.

— Doğru... Tenes'e son yürüdüğümüz vakit ta İspanyalıdan yardım istemişlerdi. Bunu unutmuyorum. İnşallah artık bu işin sonu gelmiştir.

— İnşallah ağam... Allah gazanı mübarek etsin ağam...

— Karındaşım, sefere ben kendim çıkacağım. Sen burada Cezayir'de kalacak ve devleti benim adıma idare edeceksin. Olaki benim yokluğumda İspanyalı buralara gelir.

— Mümkündür ağam... İspanyalı'nın Cezayir önündeki yenikliği kolay hazmedeceğini sanmam. Onun için söylediğin doğrudur ağam.

— Bu kâfir tekrar gelecek karındaşım. Onun için de hazırlıklı olmamız lazımdır. Geldiği vakit bizi hazırlıksız bulmasın. Ben tez elden Tenes'in işini bitirir, bu hain Mulay Abdullah'ın karını itmam eylerim.

Bu konuşmadan sonra süratle harp hazırlıkları başlamıştı. Oruç Barbaros kısa zamanda Magrib ocaklarından yetişmi, bir kısmı da Berberi olmak üzere 15.000 kişilik bir kuvvet toplamıştı. Bu mükemmel şekilde teçhiz edilmiş, ateşli silahlarla mücehhez bir kuvvetti.

Tenes Sultan'ı Mulay Abdullahda Oruç Barbaros'un 15.000 kişilik bir kuvvetle üzerine geldiğini haber almış, o da hazırlıklarını tamamlamıştı. Emrinde takriben 50.000 kişilik bir kuvvet vardı. Fakat bu kuvvet silah bakımından Oruç Sultan'ın kuvvetleri ile mukayese edilemezdi. Mulay Abdul-

lah'ın askerleri kılıç ve kalkan ile mücehhezdi. Oruç Sultan'ın ordusu ise agribüzlerle. Bu bakımdan adet üstünlüğü Mulay Abdullah'da, fakat silah üstünlüğü Oruç Sultan'da idi.

Oruç Sultan, kuvvetlerinin başında 1517 yılının başlarında Tenes üzerine yürümüştü. Tenes Sultan'ı Mulay Abdullah da Oruç Sultan'ı, 50.000 kişilik kuvvetinden mağrur, galebenin kendisinde kalacağından emin bir haleti ruhiye ile Tenes kalesi civarında karşılamıştı. Her iki ordu, burada kanlı, fakat kısa bir harp vermişlerdi. Oruç Sultan'ın kuvvetleri düşman üzerine agribüzlerini boşaltmağa başladıkları an Mulay Abdullah'ın kuvvetleri arasında bir karışıklık baş göstermişti. Fakat buna rağmen Mulay Abdullah askerlerini teşçi etmekten geri kalmamış, bir ikinci taarruz denemesinde bulunmuştu.

Bu taarruz denemesi de birincisi gibi gayet şiddetli ve sert bir agribüz ateşi ile karşılanmış, Mulay Abdullah'ın ordusunun safları sanki bir anda boşalmıştı.

Ve bu andan sonra da muharebenin kati neticesi belli olmuştu.

Başta Oruç Sultan olduğu halde, Türk ordusu, olanca ağırlığı ile bu iblis ve iffetsiz, aynı zamanda gaddar Tenes Sultanı Mulay Abdullah kuvvetlerinin üzerine çullanmıştı.

Oruç Sultan askerlerinin en önünde, agribüzlerin ateşinden sonra yalın Kılıç Mulay Abdullah'ın adamakıllı seyrelmiş kuvvetleri üzerine yüklenmişti. Şimdi kıran kırana, göğüs göğse bir harp devam ediyordu. Fakat bu harbin neticesi harbe henüz başlandığı vakit taayyün emiş, zaferin Oruç Sultan tarafında olacağı belli olmuştu.

Koca Oruç Sultan, askerlerinin en önünde elinde yalın pala durmadan önüne gelene saldırıyor, vuruyor, kol, kelle, omuz parçalıyor, gövdeler birbirleri üzerine yığılıyordu.

Oruç Sultan'ın ordusunun ayyuka çıkan nidaları,

— Allah, Allah diye ortalığı inletirken, kahraman askerler de durmadan dinlenmeden, mütemadiyen gerilemekte olan Mulay Abdullah'ın kuvvetlerini biçiyorlardı.

Oruç Sultan, hem saldırıyor, hem de,

— Koman yoldaşlarım... vurun kahpeye... vurun kafire hizmet edene... vurun şahbazlarım... vurun aslanlarım,

diye haykırıyor, naraları ortalığı çınlatıyordu.

Düşmanın kaderi belli olmuştu. Türk askerlerinin bu şiddetli ve öldürücü savleti karşısında düşman tutunamamış, ric'at etmeğe başlamıştı. Bu bir ric'at ta değildi. Bu bir firardı. Başı bozuk, darmadağınık bir halde firar. Ve böyle anlarda Türk'ün enselerinden eksik olmayan palalarının keskinliğini hissederek devam eden delice bir firar.

Kısa zamanda netice alınmış, Mulay Abdullah'ın kuvvetleri binlerce ölüsünü harp meydanında bırakarak kaçmış, canlarını Türk levendlerinin ve askerlerinin palalarından kurtarabilenler soluğu dağlarda almışlardı.

Mulay Abdullah, kendisine hayatını bağışlayan, hatta ihsanda da bulunan Oruç Sultan'ın eline esir düşmemek için aklı sıra selameti Tenis'in iç kalesine kapanmakla elde edebileceğini sanmıştı. Halbuki iç kale ne kadar kuvvetli olursa olsun, mutlaka düşecekti. Zavallı adam bunu hesap edemiyordu.

Oruç Sultan, iç kaleye sığınan Abdullah'ın hemen arkasından kaleye girmişti. Mulay Abdullah karşı koymak istedi ise de, kale iki günden fazla dayanamadı, nihayet şartlı olarak teslim olmak üzere Oruç Sultan'a haber gönderdi. Yapılan görüşmede, kalenin teslimi, limandaki dört kadırganın verilmesi ve sultana ait hazine ile ganimetlerin takdimi halinde kendisine hayat hakkı verileceği bildirildi. Oruç Sultan, bundan ayrı olarak zaptettiği Blida, Medea ve Milyana'yı da aldı.

Böylece 1517 haziranında başlayan Tenes seferi de son buldu.

Oruç Sultan, Tenes seferini muzafferiyetle ikmal ettikten sonra ordusu ile birlikte Cezayir'e döndü, Burada kardeşi Hızır Barbaros ile yapılan görüşmeler sonunda, devletin kurulmasında kendisine büyük yardımları dokunmuş olan kardeşi ile memleketi paylaşmaya karar verdi. Merkez Cezayir olmak üzre, Cezayir'in doğusundaki beş beldeyi Hızır'a bıraktı. Kendisi de Cezayir'in batısındaki beş beldeyi aldı.

Hızır Barbaros kendisine verilmiş olan beş belde üzerinde derhal hazırlıklar yaptı. O, kendisine ait yerlerde bir devlet için lüzumlu olan bütün müesseseleri meydana getirmek ve yepyeni bir devlet kurmak kararında idi. Derhal faaliyete geçti ve ilk iş olarak devlete temel olacak olan nufus tahriri ile binaların sayımına başladı.

Hızır barbaros'un yaptığı bu nüfus ve bina sayımı hakkında Fevzi Kurdoğlu (Barbaros Hayreddin) adlı kitabının 216. sayfasında şöyle demektedir:

"Oruç ve Hızır beylerin hakimiyeti altına giren arazide 10 kıta kale mevcud idi. İki kardeş, bu araziyi aralarında taksim ettiler. Hızır Bey, merkezi (VODLİN)olmak üzere şark, Oruç Bey, merkezi (Cezayir)olmak üzere Garb kısmını idareye başladılar. Kendi kuvvetlerini öğrenmek ve memleketi hüsnü idare edebilmek için tahriri nüfus ve emlakin lüzumunu takdir ile (01 vilayetin hanesini yazıp hasıl ve mahsulunu bile, ta kim hasılı nedir, ona göre asker kullanıp harç ede. Cabeca katipler ve eminler tayin edip) gönderdi. Cezayir kıtası hüsnü idare sayesinde büyük bir asayiş ve intizama malik oldu."

Cezayir'de yapılan bu nufus ve bina sayımı bittikten sonra işler sürartle yoluna kondu, memleketin her tarafında tam bir asayiş ve vergi adeleti teessüs etti. Halk memnun,

idare edenler memnundu. Hiç kimse şikayet etmiyor, halk Barbaros kardeşlerin kurdukları devletin tebaası olmaktan hoşnut olduklarını her halleri ile ispat ediyorlardı.

Oruç Sultan da, Hızır Barbaros da bu işleri yoluna koyduktan sonra askeri hazırlıklarını süratle arttırınağa başladılar. Her iki kardeş de biliyorlardı ki, İspanyollar, Don Diego-de Vera'nın mağlubiyetini hazmedemiyecekler, daha büyük kuvvetlerle Cezayir'e yükleneceklerdi. Bu tehlikeyi bertaraf edebilmek için hazırlıklı olmak lazımdı. Onlar da işte bu hazırlıkları yapıyorlardı. İki kardeş için İspanyol tehlikesinden daha da büyük tehlike, fırsat buldukça baş kaldıran yerli sultanlardı.

Bu sultanlar ellerine geçen her fırsattan istifade ederek Oruç ve Hızır Barbaros kardeşler üzerine sefer yapmaktan veya İspanyollarla müşterek hareket etmekten kendilerini alamıyorlardı. Onlar için Oruç ve Hızır Barbaros kardeşler, İspanyalı'dan daha tehlikeli birer düşmandı.

Yerli sultanların bu düşünceleri ise, İspanyolların ayaklarının ve adamlarının her an Şimali Afrika'da bulunmansa fırsat veriyordu. Paraya ve ahlaksızlığa alışık yerli halk, İspanyol altınları uğruna kendi dinleri aleyhinde, din düşmanı Hristiyanlarla birleşmekten de haya etmiyorlardı.

Yerli emir ve sultanların bu zaafları, her iki kardeşi de derinden yaralıyor, buna bir çare bulmak, onları islah etmek için tedbirler almak üzere harekete geçirmeye zorluyordu.

Oruç ve Barbaros kardeşler, Cezayir'de devletin temelini sağlama bina ederlerken, denizlerde de boş durmuyorlardı. Kuvvetlenmiş, sağlam kadırga ve çektirmelere sahip bir donanma kurmuş olan iki kardeş, deryalar mevsiminde reislerinin kumandasında donanmalarını seferlere çıkarıyorlar, düşmanın ticaret yollarını daimi surette kontrol altına alıyorlardı. Bu arada durmadan Venedik, Ceneviz ve İspanya sahil-

lerini vuruyorlardı. Hedefleri arasında bilhassa Venedik, Cenova, Napoli, Valansiya ve Malaga gibi şehir ve ticaret merkezleri vardı. Bu şehir ve ticaret merkezi limanlar, Türk korsanlarının korkusu yüzünden daimi bir huzursuzluk içinde idiler. Derya mevsimi geldiği vakit, Türk korsanlarının nereden gelip şehir veya limanlarına baskın vereceklerini endişe ile bekliyorlardı.

Oruç ve Hızır Kardeşler, Cezayir ve havalisi ile batı sularında kuvvet ve kudretlerini en yüksek noktaya çıkardıkları ve bir devlet kurdukları sıralarda ise, Osmanlı imparatorluğu, şarkta son kozunu oynamak üzere harekete geçmişti.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi, Safevi Şii hanedanını tasfiye ettikten ve Müslümanlığa zarar veremiyecek bir hale getirdikten sonra, ikinci büyük düşman olan Mısır Memluklüleri üzerine yürümüştü. Mısır ile Osmanlı devleti arasında yapılan pek çetin savaşlardan sonra Mısır teslim olmuş, Yavuz Sultan Selim Han Gazi Mısır'a girmiş, Kahire'yi zaptetmiş ve Memluk hanedanına son vermişti. Yavuz Sultan Selim Han Gazi'nin Mısır seferi bir büyük müessesenin daha Osmanlının eline geçmesine vesile vermişti. Bu müessese Hilafet müessesesi idi. Artık ne Mısır Memluk devleti, ne de bu saltanatın elinde bir oyuncak haline getirdiği Hilafet müessesesi Mısır'da mevcut değildi.

Mısır, Osmanlı devletinin bir eyaleti olmuş, Hilafet de Osmanoğulları'nın eline geçmiş bulunuyordu. Artık Türkler, dünya Müslümanlarının bir defa daha müdafii ve koruyucusu olmuşlardı.

Yavuz Sultan Selim Han Gazi'nin Mısır'ı feth müjdesi, her taraftan evvel Cezayir'e ulaşmıştı. Cezayir'de fetih haberi adeta bir bayram havası meydana getirmişti. Oruç Sultan'ın emri ile şehrin her tarafı donanmış limandaki gemiler fethi top atışı ile selamlamıştı.

Oruç Barbaros Sultan, Masır'ın fethi haberini alır almaz derhal Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e haber salmış ve Cezayir'e gelmesini emretmişti. Deryada dolaşan Kurdoğlu, haberi alır almaz da soluğu Cezayir'de almıştı.

Kurdoğlu ile Oruç Barbaros Sultan, Oruç Sultan'ın sarayının büyük salonunda karşı karşıya geçmişler, Mısır'ın fethi ile alakalı bir görüşme yapıyorlardı.

Oruç Sultan, fethin İslamiyet alemine sağlayacağı faydaları saymış, Osmanlının artık batıya rahatça dönebileceğini söylemiş ve şöyle devam etmişti:

— Memluk sultanlığının fethi, Devleti Aliyye için pek büyük bir fetihtir. Bu fetih, şevketlü hünkarımızın batıya dönmesine imkan verecektir. Devlet için Şark'ta artık tehlike hemen yok gibidir. İki büyük düşman da yok edilmiş, devletleri ve tac ve tahtları tarumar edilmiştir. Devlet şimdi kafirler üzre girişeceği fetih harplerine daha da germi verecek vaziyettedir.

— Doğru söylersin Oruç Sultan. Mısır, Devleti Aliyye için bir belay-ı azimdi. Mevsim geçmezdi ki, Osmanlının memalikine tecavüz etmeye. Cennetmekan Beyazıd Han Gazi, birkaç defa sefer düşündü ise de, böyle bir seferi Allah nasip etmedi. Demek kısmat şevketlü hünkarımız Sultan Selim Han Gazi'ninmiş.

— Kurdoğlu, ben düşünürüm ki padişahın fethini bir donanma ile tebrik edelim, buna ne dersin?

— İyi olur, derim.

— Şu halde tez elden hazırlık yapmak lazım, Sultan Selim Han, Mısır'dan çekilmeden oraya gitmek için hazırlık yapmak lazım.

— Doğru Oruç Sultan... doğru. Hemen sefer hazırlıkları için emir vermek icap eder.

— Sen bu iş için kimi münasip görürsün?

— Ben bu iş için en münasip insan olarak Karındaşınız Hızır Barbaros'u görürüm.

— Münisiptir, ama... bu zamanda doğru olmaz, zira devletimiz henüz pek yeni. Devletin birçok noksanlıkları var. Hem etrafımız düşmanla da dolu. Yerli sultanlar bir taraftan, Frenk kralları diğer taraftan fırsat kollarlar. Şayet Hızır Mısır'a giderse, gidişi, buradaki İspanyalı casuslar marifeti ile hemen İspanya'ya da, Ceneviz'e de, hatta Venedik'e de duyurulur. Hem İspanyalı bizden intikam da almak ister. Cezayir'deki son mağlubiyeti, Allah'ın bize müyesser ettiği bir zaferdir. Bu galebe üzerine İspanyalı rahat duracağa benzemez, bizden birisi, hele Hızır'ın buradan gidişi, Cezayir'i azim tehlikeye atar.

— Gerçi söylediğin doğrudur Oruç Sultan ama, ben oraya en münasip insan olarak görürüm Hızır'ı. Eğer onu göndermeyecek olursan, onun yerine deryada olan Yahya Reis gidebilir.

— Hayır Kurdoğlu, Yahya da olmaz. O, deryadaki filomuzun reisidir. Filoyu reissiz bırakamam.

— Şu halde, Büyük reis, Kemal Reis'in yeğeni Muhiddin Reis'i gönder. Hem sultanımız kendisini İstanbul'a gittiği günden beri tanır. Bence en münasibi de odur.

Oruç Sultan, Kurdoğlu Muslihiddin Reis'in ileriye sürdüğü bütün isimlere hayır dediği gibi, Muhiddin Reis'e de hayır demiş, sonra uzun uzun Kurdoğlu Muslihiddin Reis'e bakmıştı. Ve birden sormuştu:

— Kurdoğlu, anlarım ki bu işi senden başkası yapamaz. Sen, padişahın emri ile buralara gelmiş, bize yardımcı olmuşsun. Demek ki, Padişahımız seni buralara gönderirken bir takım şeyler de düşünmüştür. Dilerim ki bu sefere sen gidesin ve bizim tarafımızdan padişahımızın eteğine yüz süresin.

Kurdoğlu, Oruç Sultan'ın ağzındaki baklanın nihayet çıktığını ve kendisini bu işe memur ettiğini duymuş oluyordu. Kurdoğlu bu vazifeyi elbette seve seve yapacaktı. Hem bu vazifeyi yapması da lazımdı. Zira, kendisinin Magrib tarafları için padişaha söyleyecek çok şeyleri vardı. Fakat kendisi bu vazifeye talip olamazdı. İstedi ki, Oruç Reis kendisini ve vazifeye tayin etsin. Nihayet istediği de olmuş ve Oruç Sultanla mutabık kaldıktan sonra yanından çıkmış sefer hazırlıklarına başlamıştı.

Kurdoğlu Muslihiddin Reis, hazırlıklarını kısa zamanda ikmal etmişti. Artık her şey hazırdı. Birkaç yıldır Magrib sularında dolaşan ve Barbaros kardeşlere Yavuz'un emri ile yardım eden Kurdoğlu Muslihiddin Reis, Diyar-ı İklim-i Rum padişahı, Sultan Selim Han Gazi ile tekrar buluşmak üzere, Oruç Barbaros'un vereceği hareket emrini bekliyordu. Nihayet Barbarosların büyüğü Oruç Sultan, son bir defa daha Kurdoğlu'nun filosunu teftiş etmiş ve sefere hazır olduğunu görmüş, bundan da fevkalade memnun kalmıştı.

Oruç Barbaros, Sultan Selim Han Gazi'ye Mısır seferini zaferle sona erdirdiği için Allah'a hamd eden bir mektubu da Kurdoğlu'na vermişti. Ayrıca, Mısır seferinin muzafferiyetini tebrik ederken, padişaha pek kıymetli hediyeler de göndermiş, bu maksatla bir barça donanmış ve tıkabasa hediye eşyalarla doldurulmuştu.

Son gün, Kurdoğlu'nun harekete hazır olduğu son gün, Oruç Barbaros filoya gelmiş, amiral baştardasına çıkmış ve Kurdoğlu'nu kucaklamış, ona hayırlı seferler dilemişti.

— Yolun açık olsun, Kurdoğlu... Padişahımıza arzı ubudiyetimizi iletesin, demişti.

Kurdoğlu, Oruç Barbaros'un elini öpmüş, sonra hayır duasına alarak yola çıkmak üzere Oruç Sultan'ın baştardayı terk etmesini beklemişti.

Oruç Barbaros, Kurdoğlu'nun baştardasını terk ederken, Kurdoğlu'nun ilk emri duyulmuştu.

— Vira demiiir... .

Ve ağır ağır kasılan zincırlerin muttarid sesi ortalığı kaplamış demir çekilmişti. Şimdi 15 parçadan ibaret bir filo, Cezayir limanından çıkıyor ve Akdeniz'in uçsuz bucaksız derinliklerine dalıyordu.

Bu donanma, Oruç Saltan'ın, sultan olduktan sonra Yavuz Sultan Selim Han Gazi ile ilk temasını sağlamıştı. Böylece, kurduğu sultanlığa rağmen, Oruç kardeşlerin büyüğü, bilinen dünyanın en büyük imparatorluklarından birisini kurmuş olan Osmanoğulları'nın 9. padişahı Yavuz Sultan Selim Han'a bağlılığını iletiyordu.

Tlemsen Üzerine Sefer

"Tlemsen, hemen Şimali Afrika'nın bütün büyük ve tarihi şehirleri gibi tarihi bir ehemmiyet taşımaktadır. Tlemsen, Romalılar zamanında Pomaria adı verilen, sonradan Agadir olarak ad değiştiren pek ehemmiyetli ve büyük bir şehirdir.

Tlemsen, denilebilir ki, Şimali Afrika şehirlerinin hepsinden daha ehemmiyetli bir şehirdir. Bilhassa Korsanlığın geçer akçe olduğu devirlerde. Tlemsen gibi bir büyük şehre hakim olmak, orasını üs haline getirmek, Akdeniz'i batıya veya batıdan yani Cibralta'dan Akdeniz'e girecek bütün gemilere kapatabilecek stratejik bir mevkidedir. Haritaya bakılırsa Tlemsen'in, Akdeniz'in Sardunya ve Korsika adalarına kadar şişkin bir kadın karnına benzeyen manzarası değişir ve geniş karın daralır. Aradaki mesafeyi birkaç yüz mile indirir ve gittikçe daralarak İspanya ile Afrika'yı ayıran Cibralta boğazında tamamen daralır. İşte Tlemsen, Korsika ile Sardunya ada-

larından sonra daralan Akdeniz'in daraldığı noktada ve Şimali Afrika'dan, Akdeniz'in bu taraflarını tamamen kontrol altına alabilecek durumdadır.

Tlemsen, Orta Magrib denen Cezayir ile İspanyol Fas'ı arasında pek büyük bir şehirdir. Şehrin etrafı ovalar ve dağlarla çevrilidir. Tlemse'nin Şimalinde geniş ve pek münbit Hennaya ovası uzanır. Bu ova, şehrin her devirde ehemmiyet taşımasında birinci derecede rol oynamıştır. Hennaya ovası batıya doğru devam eder, uzar. Tlemsen şehri Cenub tarafından Tlemsen şehrine tamamen hakim olan ve kayalarının kızıllığı dolayısı ile Kızıl dağlar tabir edilen bir dağ silsilesi ile çevrilmiştir.

İşte şehrin bu coğrafi hususiyetidir ki, Tlemsen'i daha Romalılar zamanında ehemmiyetli bir şehir haline getirmiş, Pomaria olan adı, daha da genişleyen ve Avrupa ile Afrika arasındaki tek mübadele ticaret merkezi haline gelen Agadir olarak değiştirilmiştir. Tarihlerin verdikleri malumata göre şehir nüfusu Romalılar devrinde dahi 125.000 civarında imiş.[1]

Önceleri Pomaria, sonradan Agadir ve en sonunda da 11. asırda Yusuf bin Taşifin tarafından ve Tagarat adı ile yeniden inşa edilmiştir. Tagarat pek kısa bir zaman sonra Agadir ile birleşmiştir. İşte Tagarat ile Agadir'in meydana getirdiği yeni şehirden takriben üç kilometre batıda 14. asırda kurulan bir karargah, buraya adını verecek ve Amansure şehri diye anılacaktır. Bu şehir de yine 14. asırda Tlemsen olarak isim değiştirecektir.

Tagarat, Agadir ile birleştikten sonra Avrupa ile Afrika arasındaki ticari bağlantı merkezi olmak durumunu muhafaza etmiştir. Bu sebeple şehir ehemmiyetinden bir şey kaybet-

(1) Aziz Samih-Şımalî Afrika'da Türkler, İstanbul, Cilt 1, Sah. 78.

memiştir. Şehrin bu ehemmiyetidir ki, mıntıkadaki Arap kral ailelerini şehir üzerinde bazı emeller beslemeye sevketmiştir. Tlemsen üzerinde de böyle bir iddiayı, Beni Merin hükümdarlarından Ebu Yakup ileriye sürmüş ve Agadir ile Taragat'ın meytana getirdiği şehri zaptetmek maksadı ile bu şehrin takriben batıya doğru üç kilometre uzağında ordusu ile karargah kurmuş. Beni Merin hükümdarı Ebu Yakub, ordugahını kurduğu bu yere bir şehir bina etti ve adına da Mensure, dedi. İşte Tlemsen, Agadir-Taragat ve Mansure şehirlerinin bir araya gelmesi ile vücut buldu.

Tlemsen, ticari ve stratejik ehemmiyeti yüzünden ikbalini uzun asırlar devam ettirebildi. Romalılar devrinde parlayan yıldızı orta çağlarda da ehemmiyetini kaybetmedi ve zaman zman mahalli sultanlıkların, bu arada Avrupalıların da bir ticaret ve starteji şehri olarak iştihasını celbetti.

Tlemsen, orta çağlarda Şimali Afrika'da, Orta Magrib tabir edilen Cezayir ile İspanyol Fas'ı arasındaki büyük sahanın merkezi idi. Şehrin hükümranlığı, Agadir yanında Yusuf bin Taşif'in kurduğu Taragat'ın bina edildiği ve Taragat ile birleştiği 11. asırdan 16. asrın başına kadar aralıksız devam etmiştir. Tlemsen'in bu hükümranlığı zamanında üç büyük sülale şehre hakim olmuş ve hüküm sürmüştür. Bu sülaleler sırası ile Murabitıyn, Muvahhidin ve Beni Merin'dirler.

Beni Merin sülalesi 15. asırda saltanatını kaybedince Tlemsen şehrine Beni Zeyan sülalesi hakim olmuştur. Ve 15. asrın sonlarına doğru, İspanya'da son Endülüs devleti yıkılırken, İspanyollar da gözlerini Şimali Afrika'ya dikmiş bulunuyorlardı.

Tlemsen'de 15. asrın ortalarına doğru taht'ı Beni Zeyn sülalesinden Elmütevekkil adlı zat işgal etmekte idi. Bu zat 1475 tarihinde vefat edince yerine oğlu Mehmed Tabeti geçmiş ve saltanat sürmeye başlamıştı. Mehmed Tabeti 30 sene

Tlemsen hükümdarı olarak yaşadıktan sonra vefat etmiş ve yerine oğlu Ebu Abdullah Mehmed 1505 yılında Tlemsen hükümdarı ilan edilmişti.

Bu tarih, İspanyolların, İspanya'ya tamamen hakim olduktan ve Portekiz ile Afrika istilasında tam bir anlaşmaya vardıktan sonra serbest kalarak Şimali Afrika'ya çullandığı tarihtir.

Nitekim İspanyolların bu istila hareketleri başlar başlamaz bir takım ciddi muvaffakıyetler elde ettikleri de gözden kaçmamıştır. Bu muvaffakıyetler, Şimali Afrika tarihi tedkik edildiği vakit görülür ki; Mahalli sultanların birbirleri ile rekabetleri yanında, aynı saltanat üzerinde hak iddiasında olan kardeşlerin, dayıların ve amcaların birbirlerine aman vermez rekabetleri ve saltanat hırsları yüzünden meydana gelmiştir.

Bu saltanat sürme hırsı, Tlemsen'i de sarmış ve kardeşi kardeşe, amcayı yeğene düşürmüş, fakat bundan sadece İspanyollar istifade etmişlerdir.

1505 tarihinde Tlemsen'de saltanata geçen Ebu Abdullah Mehmed, 1516 yılına kadar Tlemsen hükümdarı olarak kalmış ve bu tarihte gayri meşru olarak ve ihtilal medotları ile taht'a geçmek isteyen kardeşi Ebu Zeyan'ın çevirdiği entrikalarla tahtından edilmiş ve sürülmüştür. Böylece Ebu Abdullah Mehmed takriben 11 yıldan biraz fazla bir müddet saltanatta kalmıştır.

1516 yılında taht'a geçen Ebu Zeyan da, ağabeyine karşı tatbik ettiği usulerle va amcası Ebu Hammu tarafından tahtından indirilmiştir. Dikkat edilirse, Şimali Afrika'daki taht mücadeleleri daha çok İspanyolların, İspanya'daki Endülüs hakimiyetine kati olarak son verdikleri tarihten sonra başlamıştır. Bilhassa 1480'den sonra İspanyollar, Şimali Afrika'daki sultanları muhtelif usullerle, fakat daima İspanyol altınlarına müracaat ederek kendi emellerine hizmet ettirmişler ve

hemen hepsine kendi milletleri aleyhine ihanetler yaptırmışlardır.

Tlemsen de elbette İspanyolların bu altınlarına karşı gelemezdi. Elbette oradaki sultan ailesi ferdlerinden, taht'a çıkmak sırası hiç bir vakit gelmeyecek olan azası, ağzına çalınacak İspanyol balı ile isyan edecek, en şen'i ve mel'unane desiseler ihdas edecek ve meşru olmayan tahta sahip çıkmaya çalışacaktı.

İspanyol altınları ile önce tahtı ele geçiren ve meşru sultanı tahtından indiren Ebu Zeyan, kısa bir müddet sonra aynı oyunla ve aynı İspanyol altınları ile amcası tarafından aynı gayri meşru usullerle tahtından, indirilmiş ve calisi taht olmuş, sıfatını da kendisi tayin ederek üçüncü Ebu Hammu demiştir.

Tahtını ve tacını elinden aldığı yeğeni Ebu Zeyan'ı, pek şöhretli ve pek muhkem birkale olduğu için de Tlemsen'deki iç kaleye, Meşvar denen kısma hapsetmişti. Üçüncü Ebu Hammu, yeğenini Meşvar'a hapsetmekle de kalmadı ve İspanyollarla açıkça işbirliği yaparak Tlemsen'i İspanyol hakimiyeti altına soktu.

İspanyolların Tlemsen'deki hakimiyeti fiili hakimiyet değil, fakat cizye alan bir hakimiyetti. Yeğeni Ebu Zeyan'ı Meşvar denilen ve Yusuf bin Taşifi'nin Agadir'i muhasara ederken çadırını kurduğu yere inşa edilen Tlemsen iç kalesinin (550/1145) takriben 490 metre uzunluğunda ve 280 metre genişliğindeki surları arkasına kapadıktan ve tahammül edilmez bir esaret hayatı yaşattıktan sonra, İspayollarla derhal bir ittifak kurmuş, İspanyolların himayesini talep etmişti.

Üçüncü Ebu Hammu, İspanyol yardımını, kendince büyük bir tehlike olarak gördüğü Barbaros kardeşlere karşı emniyetini sağlamak maksadı ile talep etmişti. Zira Barbaros kardeşlerin, Cezayir'e yerleştikten sonra elbette devletlerini ge-

nişletmek isteyecekleri muhakkaktı. Böylece binbir desise ve cinayetle ele geçirdiği tahtından mahrum kalması mukadder olan Ebu Hammu, hem kendi ihanetinin Tlemsen halkı üzerinde her geçen gün artan hoşnutsuzluğunu bertaraf etmek, hem de Türklere karşı İspanyol desteğini sağlamak için her şeyi göze alacaktı. Nitekim üçüncü Ebu Hammu, İspanyollarla yaptığı anlaşmada, Tlemsen'i İspanyollar bir nevi peşkeş çekivermişti. Yapılan anlaşmaya göre; üçüncü Ebu Hammu, İspanyollara her yıl on bin altın, on bin koyun, bin öküz, on bin kilo buğday, 14 at ve 14 siyahi köle verecekti. Ebu Hammu ayrıca, İspanya'nın Oran ve Mers el-Kebir'deki askerlerinin iaşe ve ibatelerini de Tlemsen'den temin edecekti.

Tlemsen sultanı üçüncü Ebu Hammu'nun İspanyollara yaptığı teklif, İspanyollar tarafından büyük bir memnuniyetle kabul edilmişti. Ebu Hammu ile Oran valisi Marki Gomares, anlaşmayı yapmak maksadı ile karşı karşıya geldikleri vakit, önce birbirlerini tartmışlar, sonra da pazarlığa başlamışlardı. Pazarlığın ağırlık merkezini ise, Barbaros kardeşlerin kurduğu devlet ile, her geçen gün artan kuvvet ve kudretleri karşısında takınacakları tavır ve alacakları siyasi ve askeri durum teşkil ediyordu.

Tlemsen sultanı, endişelerini şöyle anlatmıştı:

— Marki Gomares cenabları, biliyorsunuz ki, Barbaros kardeşler kendilerinden önce bu sulara gelmiş olan korsan Türklere hiç benzemiyorlar. Bunlar, yenilmesi adeta mümkün olmayan insanlardır. Siz ne dersiniz? Aynı fikirde değil misiniz?

İspanya'nın Oran valisi Marki Gomares, Tlemsen sultanının, bu ciddi sözleri üzerine bir müddet düşünmüş sonra da,

— Türkler dediğiniz bu adamlar, gerçi her geçen gün kuvvetlenmektedirler ama, bu insanlar çapulcudan farksız-

dırlar. Benim haşmetli İspanya kralımın önünde bu adamların isimleri okunmaz, diye cevap vermişti.

— Şüphesiz, İspanya krallığı pek kuvvetli ve kudretlidir, ama buna rağmen, Akdeniz bazı devletler için de rahat ve emin değildir, öyle değil mi Marki cenabları?

— Bu söylediğiniz, bir dereceye kadar doğrudur, fakat İspanya'yı ikinci derecede alakadar eden bir meseledir. Bahsettiğiniz devletlerden birisi her halde İspanya değildir.

— Şühpesiz... şüphesiz... lakin... keşke size inanabilse idim.

Marki Gomares, üçüncü Ebu Hammu'nun söylediği bu sözler üzerine sivri bıyıklarını asabi bir el hareketi ile tuttu, onları bir müddet burdu, sonra da,

— Bizden istediğiniz, bize inanmak istemediğiniz husus nedir? diye sert bir dille sordu.

— Efendim, yani demek istiyorum ki, bu iblis kardeşler Şimali Afrika'da her gün yeni yeni topraklar fethediyorlar. Bu fetihlerin gerisindeki maksatlarının ne olduğu bilinmiyor. Bildiğimiz tek şey, devlet kurmuş olmalarıdır. Ama bu adamlar sadece devlet kurmadılar ekselans vali cenabları. Biliyorsunuz ki, bu şeytana taş çıkartan kardeşlerin ilk evleri engin denizler ve her havada, en müthiş fırtınalarda dahi terketmedikleri tekneleri idi. Bu tekneler onara çok şeyler öğretti.

— Yani ne demek istiyorsun Ya Ebu Hammu?

— Hiçbir şey, hiçbir şey... Ebu Hammu bir müddet susmuş, Oran valisi Gomares'in gözlerinin içine bakmıştı, sonra da tekrar konuşmağa başlamıştı:

— Yani şunu demek istiyorum ki, bu adamlar, bir çok defalar denizleri Hristiyan memleketlere adeta kapadılar. Venedik, Ceneviz ve haşmetli papanızın kadırgalarını dahi vurmaktan çekinmediler.

— Onlar henüz İspanya'nın hakiki kuvveti ile karşılaşmadılar Ya Ebu Hammu, eğer bir gün İspanyol kuvveti ile karşılaşırlarsa, onlara bu kuvvetin ne olduğunu her halde gösteririz. Hem biliyorsun ki, korsan Oruç'un bir kolu da yoktur.

— Evet efendim, biliyorum... biliyorum ama, geçen yıl Don Diego De Vera'nın başına gelenleri...

İspanyolların Oran valisi ve kumandanı Marki Gomares, Şeyh Ebu Hammu'nun bu sözü üzerine birden sanki bir tarafına kılıç batırılmış gibi yerinden fırlamış ve çatık kaşlarını biraz daha çatarak Tlemsen sultanının sözünü kesmişti.

— Ya Şeyh Ebu Hammu... sözlerine dikkat et... karşındaki bir İspanyol asılzadesidir. Hem bahsettiğin bu mağlubiyet, Don Diyego De Vera'nın mağlubiyeti, korsan Oruç'a karşı değil... Allah'a... Allah'ın beklenmedik bir zamanda bir bela gibi estirdiği fırtınaya karşı olmuştur. Don Diego De Vera korsanın hesabını görecek kadar saf bir İspanyol asılzadesidir.

— Haklısınız efendim... haklısınız... diyen Ebu Hammu'nun dudaklarında da müstehiz bir gülümseme görülmüştü. Oran Valisi asil İspanyol, Don Gomares, eğer, Tlemsan sultanının bu müstehziyane gülümsemesinin farkına varsa idi, her halde Ebu Hammu'ya hoş geldin demezdi.

Tlemsen sultanı, İspanyolların da Barbaros kardeşlerin önünden kaçtıklarını bilmiyor değildi. Fakat açıkça söylemek işine gelmiyordu. Zira İspanyolların ittifakına, Tlemsen'i elde tutmak için şiddetle ihtiyacı vardı. Tlemsen ise İspanyolların yardımı ve ittifakı olmadıkça elde tutulamazdı. Çünkü halk, bizzat sultana düşmanca nazarlarla bakmakta idi. Zira, Oran'ı İspanyollara kaptırmış sonra da yeğenine yaptığı insanlık dışı muamele ile de halkın nefretini kazanmıştı.

Halkın nefreti o kadar ileriye gitmişti ki, üçüncü Ebu

Hammu'nun sarayındaki bendelerinden başka itimad edebilecek hemen hiçbir adamı kalmamıştı. Ebu Hammu, işte bu durum üzerinedir ki, İspanyollarla birleşmekten başka çare bulamamıştı. O düşünüyordu ki, Türkler karşısında İspanyollar, kendisine nisbetle daha da zor bir durumda idiler. Çünkü, Barbaros kardeşler İspanyolları Şimali Afrika'da müstemleke kurmak niyeti ile giriştikleri istila hareketlerinden hem menetmiş, istila ve işgal ettikleri Şimali Afrika'nın büyük şehirlerini ve kalelerinin hemen pek büyük bir kısmını geriye almışlardı.

Tlemsen sultanı bütün bunları bir anda kafasından geçirmişti. O, şu anda karşısında duran ve kendisine mütehakkim bir eda ile bakarak, bir İspanyol asilzadesi olduğunu söyleyen bu adama "Siz de onların önünde mağlub oldunuz, hem de devletiniz, donanmanız ve askerlerinizle mağlup olduğunuz" diye bağırmamak için kendisini zorluyordu. Ebu Hammu, tam bir tilki zekası ve tavrı ile Oran valisi Don Gomares'i tedkik ediyor, onun yüz hatlarından alacağı kararı anlamak istiyordu. Söylediği sözler öyle anlaşılıyordu ki, Oran valisini rahatsız etmişti. Bu sözlerden bilhassa Don Diego De Vera'nın, Barbaroslar önünde mağlubiyetini hatırlatan kısmı, Oran valisini adeta çileden çıkarmamış mı idi? Ebu Hammu bunu düşündükçe sinirleri geriliyor, "Keşke söylemez olaydım" diye kendi kendisine lanetler yağdırıyor, diğer taraftan da kendi kendine teselli veriyor, içi rahatlıyordu.

İspanya'nın Oran valisi, şimdi daha mütehakkim, daha mütekebbir bir eda ile Ebu Hammu'ya tepeden bakıyordu. Neden sonra sanki aklına gelmiş gibi, sanki Ebu Hammu'nun odaya yeni geldiğini görmüş gibi sormuştu.

— Meşver'e hapsettiğin yeğeninin sıhhati nasıldır Ebu Hammu?

Ebu Hammu, beklemediği bir sualle karşılaşmış adeta

bayılacak hale gelmişti. Yeğeninin bu görüşmelerle ne münasebeti vardı. O, yeğeninin işini halletmişti, İspanyol valisi bu mesele ile neden dolayı meşgul oluyordu?

— Vali cenabları, yeğenim ile alakalı mesele halledilmiştir. Kendisi hayatından memnun olsa gerektir.

Oran valisi, umursamaz bir tavırla Tlemsen sultanına bakmış,

— Buna memnun oldum, diye de cevap vermişti.

Tlemsen sultanı pek huzursuz olmuş, bu huzursuzluğunu adeta açığa vermuştu. Birden o da damdan düşer gibi sormuştu.

— Pek muhterem Marki Gomaros, İspanyol asilzadeleri şüphesiz ki pek muhteremdirler. Ama aldıkları haberlerin bazen pek ehemmiyetli şeyler olmadığı da meydandadır. Yeğenimizin durumu, siz muhterem vali cenablarını acaba hangi sebeplerle alakadar etmektedir?

— Sultanım, biz İspanyollar birlikte hareket edeceğimiz her kral, sultan veya prensle anlaşmadan evvel, onun bütün hususi hayatını tedkik etmek isteriz. Bu arada tabii, sizinle bir ittifak yapmak üzereyiz ve bu ittifak için de sizin hayatınızın bizce gizli tarafı kalmaması lazım geldiğini her halde takdir edersiniz.

Ebu Hammu, Oran valisi Diego Gomeres'in verdiği bu hakaret dolu ve kendisini kaale almayan cevabı karşısında bir an her şeyi unutur gibi olmuş, sonra İspanyol asilzadesine kendi silahı ile muakebele etmeğe bir anda karar vermişti.

— Haklısınız, muhterem vali cenabları. Elbette insanların ittifak yapacakları prensler, dükler ve krallarla bu ittifak maddesine temas etmeden evvel bir takım hususi meseleleri tedkik ettirmesi ve bunlar hakkında en derin ve gizli malu-

matı elde etmesi elzemdir. Bunu biz de takdir ederiz. İşte bu sebeple biz de bir takım şeyler öğrendik vali cenabları.

— Öğrendikleriniz ne imiş sultanım?

— Türklerin, Mısır'da kahhar bir muzafferiyet kazandıklarını, İspanya kralının bu haberi işitir işitmez. Denizlerdeki İspanyol gemilerine dikkatli olmalarını ve Türk korsanlarından, bilhassa Barbaros kardeşlerin gemilerini gördükleri vakit ne mümkünse yapılarak bir çatışmayı kabul etmemelerini emretmiş, doğru mu acaba muhterem Don Gomares? Kralınız majestenin verdiği söylenen bu emir doğru mu?

Oran valisinin kanı bir anda sanki tepesine çıkmıştı. Eğer majeste kraldan, Tlemsen sultanı ile behemehal anlaşması ve bir ittifak akdetmesi emri gelmese idi, bu adamı burada bir kılıç darbesi ile öbür dünyaya göndermek Gomeres için işten bile değildi. Fakat Kralın emri, kralın iradesi bu hareketi yapmasına mani olmuştu. Nisbeten yumuşak bir sesle Tlemsen sultanının sorduğu suale cevap verdi.

— Türklerin Mısır canibinde bir muzafferiyet elde ettiklerini ben de duydum, ama pek öyle büyük bir zafer olmadığını söylüyorlar. Hem Majeste kralımız hakkında kullandığınız sözler pek hafif tabirlerdir. Majeste kralımız, Meryem, İsa Ruhulkudüs adına yemin ederim ki, bizler var oldukça hiç kimseden çekinmez. Onun için, İspanyol donanması denizlerdedir ve kralımız böyle bir emri de vermiş değildir.

— Olabilir muhterem Gomeras... olabilir ki, bana haberi getirenler kasten yanlış malumat vermişlerdir. Fakat bir daha böyle kasdi malumat almamak için her çareye başvuracak ve yanlış haberler getirenlerin boyunlarını vurduracağım.

— İsabet edersiniz sultanım...

— Evet... evet bundan şüphe etmeyiniz muhterem vali cenabları. Yalnız şu var ki, Türk sultanı şu anda Kahire'dedir ve Mısır Memluk devleti tarihe karışmıştır.

— Bunları nereden biliyorsunuz?

— Bunları bilmek bizim için zor almasa gerek vali cenabları, zira biz Türklerle iç içe yaşarız. Bizim dinimiz birdir, bizi ayırmak pek güçtür. Fakat bir İspanyalıyı ayırt etmek çok kolaydır.

— Anladım... yani casuslarla öyle mi?

Ebu Hammu sırıtarak gülümsedi.

— Evet tamam... biz her vakit Cezayir'de bir miktar adam bulundururuz. Böylece emniyetimiz daha da artar.

— Emniyetiniz nasıl artar sultanım?

— Marki cenabları, biliyorsunuz ki Türkler Batı sularına gelip de arka arkaya muvaffakıyetler elde edince, bütün bu havalideki devletler veya menfaatları olanlar, dikkatlerini bu korsanlar üzerine çevirmişlerdi. Önceleri, şarktan gelen Türkler, sizin İspanya'da Hristiyanlık adına yaptığınız bazen pek kötü neticeler veren İslam aleyhtarı faaliyetlerinize mani olmak, Endülüs Müslümanlarını elinizden kurtarmak gayretleri içinde idiler. İtiraf edelim ki, Türkler, bu işte büyük bir muvaffakıyet gösterdiler.Gerçi bizim sahip ve hakim olduğumuz topraklara arzumuz dışında pek çok muhacir getirip yerleştirdiler ve rahat ve huzurumuzu bozdular. Tabii bu işler bizim iç işlerimizdi. Fakat zaman geçince Türkler, buralara yerleşmeyi kafalarına koydular. Esasen yapılacak başka şey de yoktu onlar için. Batı suları onlar için çok bereketli yerlerdi. Ayrıca Hristiyan alemi ile münasebetleri de pek iyi olmadığı için korsanlık onların nazarında pek verimli idi. Ama zaman geçince Korsanlık da onları tatmin edemez olmuştu. Ve ondan sonra da Türkler, bütün Hristiyan alemi ile Şimali Afrikayı üs yaparak harbe tutuşmağa karar verdiler. Parolaları "Cihat" olduğu için geniş taraftar kitleleri elde etmeğe muvaffak oldular. Bundan ayrı olarak gerek onların, gerekse onlardan evvel bu sularda padişahlarının emri ile Endülüs Müs-

lümanlarını sizin elinizden kurtarmak için gelmiş olan Kemal adlı bir korsanın Müslümanları kurtarmakta ve Şimali Afrika'ya yerleştirmekte gösterdikleri muvaffakıyet, bu topraklara sonradan gelip yerleşmiş olan muhacirin arasında ve bilhassa fakir tabaka arasında büyük bir saygı görmelerine ve itibar sağlamalarına da yol açtı. Tabii biz bundan kendi saltanatımız, hatta bütün Afrika sultanlarının saltanatı için endişe duymağa başlamıştık. İşte size "Emniyetimiz" derken kastetmek istediğim husus bu idi. Hakikaten Türkler buralarda bir devlet kurmaya karar vermişlerdi ve her geçen gün de kuvvetlenmeğe devam ediyorlardı. Türklerin ne zaman nereye saldıracakları belli olmadığı için, emniyetimizi sağlamak maksadı ile onların yanında, bazen aralarında kendi adamalrımızı bulundurmaya mecbur kaldık. İşte bu adamlar emniyetimizi temin eden malumatı bize muntazam şekilde ulaştırmaktadırlar. Biz de Türklerin nerelere hücum edip, nereleri zaptedeceklerini öğreniyor, siyasetimizi ona göre tayin ediyoruz.

— Demek ki, sizin Türk korsanları ve bilhassa Barbaros kardeşler arasında casuslarınız var?

— Böyle yapmaya mecbur değil miyiz? Marki cenabları?

— Evet bir bakıma öyle, fakat bu casuslukların size pek büyük faydalar temin edeceğini de sanmam.

— Neden?

— Çünkü siz de, diğer yerli sultan sülaleleri de aranızda her hangi bir yakınlaşma hissi duymuyorsunuz. Daima birbirlerinizle uğraşıyorsunuz ve Türklere, bu korsanlara, bir bakıma da yardımcı oluyorsunuz. Eğer siz, aranızda bir birlik kurabilse idiniz, Türkler, Türk korsanları ve bilhassa Barbaros kardeşler bu sularda ve bu yerlerde tutunamazdı.

— Bu suları bilmem, deryalar sizinle birlikte Venedik

ve Cenevizlilerin düşünecekleri şeydir. Fakat eğer dediğiniz birliği kurabilmiş olsak, ...

Ebu Hammu bu sözleri söylerken Oran valisi Marki Diyego Gomares'in yüzüne manalı manalı bakmış, Marki sözün arkası nasıl gelecek diye beklerken Tlemsen sultanı sözünü kesmişti.

— Devam ediniz sultanım... devam ediniz. Niçin sözünüzü yarıda bıraktınız?

Diyen Oran valisinin yüzüne bir defa daha bakmış olan Tlemsen sultanı müstehziyane bir gülüşle cevap vermişti.

— Sizi pek mi merakta bıraktım Marki cenabları?

— Sultanım, başlanan işleri bitirmekten hoşlandığım gibi başladığım cümleleri de tamamlamaktan hoşlanan bir insanım. Onun için cümlenizi yarıda kesmeniz bana bir tuhaf geldi. Yoksa mutlaka anlatmanız şart da değil.

Ebu Hammu, sanki Marki Gomares'in sözlerini dinlememiş, duymamış gibi bir müddet sabit bir noktaya bakmış sonra konuşmağa başlamıştı.

— Evet... haklısınız Marki cenabları... biz eğer birliğimizi muhafaza edebilmiş olsa idik, biz eğer Arap medniyetinin... Arap ilminin devamcısı olabilse idik... biz... siz İspanyollar Endülüs devletini temelden yıkmağa ve Müslümanlığı ortadan kaldırmağa teşebbüs ettiğiniz ilk günlerden itibaren karşınıza çıkıp da "Bunu yapamazsınız" diyebilse idik... evet şimdi ben size mahkum... sizin ittifakınızı talep eden bir sultan durumunda olmazdım. Bizim aramızdaki birlik yıkıldıktan sonradır ki, Hristiyanlık alemi Şimali Afrika'yı yağma etmeye başladı. Biz birbirimize düşmemiş olsa idik, Endülüs medeniyeti dünyayı hala nurlara garkedecek kadar ihtişamla parlar... Hristiyan aleminin gözlerini kamaştırırdı. Doğrudur söylediğniz Marki cenabları... doğrudur. Biz kendimizi kay-

bettik Marki cenabları... kendimizi, aslımızı... mevcudiyetimizi... ilmimizi... her şeyimizi kaybettik.

Ebu Hammu konuşurken, İspanya'nın Oran valisi Marki Diego Gomares için için gülüyor İspanya'nın haşmeti önünde eğilen bu yerli sultanın haline açıyordu.

— Sultanım üzülmeyiniz... siz şimdi bunları bırakınız da biz kendi işimize bakalım.

Ebu Hammu Marki'ye ne ifade ettiği belli olmayan boş nazarlarını dikti... uzun uzun baktı ve sonra susmanın daha iyi olacağına kanaat getirmiş olmalı idi ki sustu.

Tlemsen sultanı Ebu Hammu ile İspanya'nın Oran valisi Marki Dioego Gomares arasında bu müzakereler ve konuşmalar geçtiği sıralardan bir müddet önce, Marki ile Ebu Hammu'su yan yana getiren bu konuşmaya ve ittifaka sebep teşkil eden bir hareket olmuştu.

Tlemsen halkı, Beni Zeyn sülalesinden hoşnuttu. Fakat buna rağmen zaman zaman onların da İspanyollara cizye vermelerini, dolayısı ile kendilerini soymalarını hazmedemiyorlardı. Lakin buna rağmen, ne Sultan Ebu Abdullah Mehmed'e, ne de onu devirerek yerine geçen kardeşi Ebu Zeyan'a baş kaldırmayı düşünmüyorlardı. Nihayet onlar bir nispet dahilinde de olsa Tlemsen halkının, hakkını yine de İspanyollara karşı koruyorlardı. Fakat üçüncü Ebu Hammu, kardeşi oğlu Ebu Zeyan'ı tahtından indirip de Meşver kalesine kapadıktan sonra işler süratle değişmişti. Ebu Hammu, zorla ele geçirdiği saltanatı elinden kaçırmamak için her şeyi yapacak, her çareye başvuracak kadar haris ve desisekar bir insandı. Onun için ikbalden başka herhangi bir şey bahis mevzuu olamazdı. Ve o, ikbal için, saltanat için her şeyini verebilecek kadar alçalabilmeyi başaran bir insandı.

Tlemsen halkı bu hususu bildiği için Ebu Hammu'ya katiyyen itimat etmiyordu. Her geçen gün Ebu Hammu, ken-

disini biraz daha İspanyollara teslim ediyor ve bu teslimiyeti, Tlemsen halkının aleyhine gelişmeler takip ediyordu. Halk, bundan ziyadesi ile mustaripti. Tlemsen halkının ileri gelenleri birkaç defa gizliden gizliye toplantılar yapmışlar, Ebu Hammu'yu tahtından devirerek ağabeyi oğlu Ebu Zeyan'ı Meşver kalesindeki hapishaneden kurtarıp tahtı kendisine iade etmeyi düşünmüşler, fakat bir türlü cesaret ederek harekete geçememişlerdi. Tlemsen halkı Ebu Hammu'nun her ne pahasına olursa olsun tahtı elinden çıkarmak istemediğine kani idiler. Esasen Ebu Hammu, hemen bütün Şimali Afrika'da adeta günlük meşgale haline gelmiş olan taht devirmeler, kardeş katli gibi hadiseler karşısında ve esasen kendisi de gayri meşru olarak ağabeyi oğlunun tahtını elinden aldığı için, ciddi tedbirler almış bulunuyordu. Böylece gayri meşru olarak eline geçirdiği tahtı gayet sıkı bir şekilde muhafaza ediyordu. Bu sebeple şehir ileri gelenleri daha fazla açılmak, teşkilatlarını daha da genişletmek yoluna gitmemişler ve kadere rıza göstermeyi, ehven yolu kabul etmişlerdi.

Fakat ne olursa olsun, bu halkın da bir izzeti nefsi vardı ve bu izzeti nefis, daha çok, Müslümanlık akidesi etrafında toplanıyordu. Halk, bir Müslaman sultanın kendisini böylesine bir teslimiyetle Hristiyan bir devlete teslim edeceğine inanmak istemiyordu. Fakat bu teslimiyet bir vakıa idi ve inkar edilemezdi. Sultan Ebu Hammu, bir Müslüman olmasına ve Şimali Afrika'nın İspanyollarla birlikte Portekizliler arasında nasıl bir taksim planına hedef olduğunu bilmesine rağmen, İspanyollara teslimiyetinin tek ifadesi olabilirdi, bu da, saltanat uğruna her şeyi yapmak. Evet, Ebu Hammu da bunu yapıyordu.

Tlemsen halkı bütün bunları tespit etmiş ve bir ihtilal veya darbe ile Sultan Ebu Hammu'yu deviremiyeceğini anlamıştı. Tlemsen halkı için bir ümit ışığı, daha çok yıllar evvel Afrika'da parlamıştı. Lakin bugüne kadar bu ümit ışığını gör-

mek nasip olmamıştı. İşte Tlemsen Sultanı ile İspanya'nın Oran valisi arasında bir sulh ve ittifak anlaşması yapıldığı ve Tlemsen, İspanya'ya cizye vermeğe mecbur bırakıldığı vakit halk, ümidini tamamen kesmiş ve o güne kadar birçok defalar yapmaya karar verdikleri halde her seferinde kararlarından döndükleri hususu gerçekleştirmeyi kararlaştırmışlardı. Verdikleri karar, vakit geçirmeden bütün Şimali Afrika'nın ve İspanyolların korkunç zulmü altındaki İspanya'da Endülüslü Müslümanların yardımına koşan Türk korsan kardeşler ve Cezayir sultanı olan Barbarosların büyüğü Oruç Reis'e müracaat etmek ve yardım talebinde bulunmaktı.

Bu maksat için, Tlemsen ileri gleenleri pek büyük bir gizilik içinde, toplantılar yapmışlar ve bir takım kararlar almışlardı. Tlemsenlı ileri gelenlerin mütessir oldukları en mühim şey, uzun müddet Tlemsen sultanı sülalesi Beni Zeyn elinde bulunan Oran şehrinin İspanyolların eline geçmesi, Ebu Hammu'nun bu işgali kolaylaştırması, ayrıca kendisinin tahtı eline geçirmek için İspanyollardan yardım talebine karşılık, cizye vermesi idi.

Pek gizli ve yine birkaç ileri gelen Tlemsenli arasında yapılan görüşmelerden sonra içlerinden iki kişinin vakit geçirmeden Oruç Sultan'a, Cezayir'e giderek yardım talep etmelerine karar verdiler.

Elde mevcut vesaik, Cezayir'e Tlemsen ileri gelenlerinden kimlerin gittiğini tasrih etmiyorsa da, iki zatın Oruç Sultan'a gittiği bilinmektedir.

Tlemsen halkını temsilen ve pek gizli olarak Cezayir'e giden bu iki Tlemsen mümessili derhal Oruç Sultan'ın huzuruna kabul edilmişlerdi. Oruç Sultan, Tlemsen mümessillerinin anlattıklarından sonra verdiği karar müspetti. Bu kararını Tlemsen mümessillerine de söylemiş, en kısa zamanda Tlemsen üzerine geleceğini vaat etmişti.

Tlemsen mümessilleri memnuniyetle Cezayir'den ayrılmışlar, avdet etmişlerdi.

Oruç Sultan ise, Tlemsen Sultan'ı Ebu Hammu ile İspanyolların Oran valisi Marki Diego Gomares arasındaki yakın münasebetleri ve dostluğu biliyordu. Bu sebeple, Ebu Hammu'nun yapabileceği fenalıkları hesap ederek bu adamın ve Marki Gomares'in her hareketini adım adım takip ettirmiş, onları pek ciddi bir tarassut altında bulundurmuştu.

Denilebilirdi ki, Oruç Barbaros gerek Ebu Hammu'nun, gerek Oran valisinin her hareketini dakikası dakikasına tespit etmişti. Bu sebeple Tlemsen sultanı ile İspanya'nın Oran valisi arasındaki anlaşma esaslarını hemen tam teferruatı ile biliyordu. Zira Tlemsen'de de Oran'da da yerleşmiş olan adamları ona hadiseleri hatta görüşmeleri ve alınan kararları vakit geçirmeden naklediyorlardı.

Oruç Sultan, Tlemsen mümessillerinin kendisine söyleyemedikleri birçok şeyleri de bu casusları vasıtası ile öğrenebilmişti. O, artık şuna vakıf idi ki, İspanya, her neye mal olursa olsun kendisini Şimali Afrika'dan atmak için elinden ne gelirse yapacaktı. Sadece Tlemsen sultanı Ebu Hammu ile değil, diğer şeyhler ve bilhassa dağlı kabilelerle de temas kuran İspanyollar, onlara verdikleri bol altınlarla Oruç Barbaros ve kardeşinin üzerine yapacakları seferlerde tarafsız kalmalarını temine çalışmışlardı.

Oruç Barbaros bunlara da vakıftı. Vakıftı çünkü, Cezayir'de kurduğu idare o kadar adil bir temele bina edilmişti ki, halk canı gönülden devlete ve onun kurucusuna büyük bir sadakatle bağlanmak lüzumunu duyuyordu. Ve böyle bir takım ihanetler teklif edilince bu ihanetler yine vakit geçirilmeden Oruç Sultan'a bildiriliyordu.

Oruç Sultan hemen bütün Şimali Afrika'nın ahvaline tamamen vakıf bulunuyordu. Bu sebeple, Tlemsen halkı adı-

na kendisini davete gelen elçilere müspet cevap vermişti. Evet Tlemsen'i mutlaka fethedecekti. Zira Tlemsen bütün Şimali Afrika içinde pek ehemmiyetli bir iki şehirden birisi idi.

Tlemsen'den gelen heyet gittikten hemen sonra Oruç Barbaros, Oran'daki adamalrından mühim bir haber almış, bunu değerlendirmişti. Oruç Sultan'ın aldığı haberde, Oran valisi Marki Don Diego Gomares ile Tlemsen sultanı Ebu Hammu arasında aktedilen anlaşmanın anahatları bildiriliyordu. Verilen habere göre, Ebu Hammu, dağlı kabilelerle Cezayir ve Tunus'daki ileri gelen Araplarla temas kuracak ve onların, harekete geçildiği vakit yardımları temin edilecekti. Bundan ayrı olarak Cezayir önündeki Penyon kalesi kumandanı da bütün hazırlıklarını ikmal edecek, Cezayir limanına Türk korsan teknelerinden hiç birisini sokmamaya gayret göstererek limanı kapatacaktı. Böylece Oruç Sultan'ın denizden alması muhtemel yardımın önüne geçilmiş olacaktı. Dağlı kabilelerin yardımları temin edildiği vakit ise, yapılacak müşterek harekatta İspanyollar hem denizden, hem karadan Cezayir üzerine yürüyecekler, Ebu Hammu'nun idaresindeki kuvvetler de İspanyolları karadan destekleyecekti. Dağlı kabileler ise İspanyollar ile Ebu Hammu Cezayir önlerine gelip de kaleyi kuşatıncaya kadar Oruç Sultan'a aman vermeyecekti. Dağlı kabilelerin harekatını; Cezayir limanını kapatmağa muvaffak olduğu takdirde, Penyon kalesi de destekleyecekti.

Evet plan bu idi. Bir tarafta bir Müslüman hükümdar, diğer tarafta Hristiyanlığın en iğrenç zulümlerini tarihe miras bırakmış olan İspanya Engizisyonu el ele idi. Ve bu iki kuvvet, dünya'ya yeni bir nizam, nizam-ı Muhammediyi getirmek üzere kurulmuş olan İslam-Türk imaparatorluğuna dayanarak İspanya'dan, yüzbinlerle Müslümanı Engizitörlerin sadist emellerinden kurtararak İspanya'ya geçirmeye muvaffak olmuş, sonradan Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmiş ve Cezayir'de bir de beylik kurmuş olan Barbaros kardeşlere

karşı ittifak etmişlerdi. Garip bir tecellidir bu. İslamiyet için de, Türklük için de, hatta devrin anlayışı için de garip bir tecellidir.

Türk Allah için, lillah için İslamiyetin ila edilmesi için omuzlarına yüklendiği ve şerefle asırlar boyu yürüttüğü mücahedeyi, maalesef en az Hristiyan alemi kadar İslam alemi de köteklemek istemiş, birçok bedbahtlar, Türk'ün yolu üzerine çıkmışlardır. Fakat bunların bir kısmı Allah'ın izni ile bertaraf edilmiş, İslam alemi bir vahdete doğru sevkedilmiş, mezhep kavgalarının su yüzüne çıkmasına asırlar boyu mani olunmuş, böylece İslam'ın Hristiyan aleminin taa göbeği mesabesindeki Avusturya'ya kadar gitmesine imkan hazırlamıştır.

Evet garip bir tecelli... Oruç Barbaros da eminiz ki, Oran'daki adamından veya casusluk teşkilatından aldığı malumatı okurken veya dinlerken bizim gibi düşünmekte idi.

Oruç Barbaros, bu ve buna benzer İslam için yüz kızartıcı haberleri aldıkça azim ve iradesini güçlendiriyor, İspanyollardan intikam almak için, önüne geçilmez bir arzu duyuyordu.

Gelen bütün haberleri değerlendirdikten sonra Oruç Barbaros, sefer hazırlıkları hususunda karar vermek üzere, saltanat divanını topladı. Bu divana Hızır Barbaros Cezayir'de olmadığı için iştirak etmemişti. Esasen, Oruç Sultan Cezayir'i ikiye taksim etmiş ve hemen bütün işlerini ayırmış bulunuyordu. Fakat mühim işlerde, hatta bazen basit işlerde bile karındaşı ile görüşmekten, ondan sonra karar vermekten zevk alıyordu. İşte bu meselede de böyle olmuş, fakat Hızır'ın saltanat divanı toplantısına yetişmesi mümkün olmamıştı.

Saltanat divanı toplanır toplanmaz, Oruç Sultan, kendisine gelen haberleri değerlendirmek hususunda geçen tecrübeler ve yapılan müzakerelerde alınan kararları divan azala-

rına bildirmiş ve Tlemsen işinin artık halledilmesi lazım geldiğni söylemişti. Divan'da Tlemsen sultanı Ebu Hammu'nun giriştiği bütün faaliyet en ince teferruatına kadar münakaşa mevzuu edilmişti. Ve bu müzakereler sonunda saltanat divanı, nihai karar Oruç Sultan'ın olmak şartı ile derhal harp hazırlıklarına başlamak kararı vermişti.

Oruç Barbaros saltanat divanının verdiği harp kararı ve hazırlıklarına süratle eğilmişti.

Oruç Barbaros bir taraftan Cezayir'de harp hazırlıklarına hız verirken, diğer taraftan dağlı aşiretlere de haberler gönderiyor, sefer hazırlıkları tamamlanmak üzere bulunan ordu saflarına katılmalarını istiyordu. Kuvvetli ve adil bir idare kurmuş bulunan Oruç Barbaros'un bu daveti, esasen devrin icabı olan, işgal edilen yerin işgalciler tarafından yağmaya uğratılmasına mani olunamayacağı keyfiyeti, dağlı aşiretleri harekete geçirmişti. Aşiret şeyhleri, Cezayir'de hiç yoktan bir beylik kurmuş olan Oruç Barbaros'un kuvvet ve kudretinin, bu arada adaletinin yakın bir zamanda bütün Şimali Afrika'da hükümran olacağını bir an için akıllarından çıkarmıyorlardı. Bu sebeple de kuvvet ve kudretinden emin oldukları Oruç Barbaros'un seferine iştirak ederek yağma edilecek şehre bu kuvvetlerle birlikte girmeyi can ve gönülden arzu ediyorlardı.

Bir tarafta Oruç Barbaros'un harp hazırlıkları devam eder, dağlı aşiretler de ellerindeki cengaverlerle harbe hazırlanırken, Hızır Barbaros da ağası Cezayir'de sultanlığını ilan ettikten sonra kendisine verdiği Cezayir'in garbındaki beş kaleden en mühimi olan Dellis'de bulunuyordu. İşte bu sıralarda Hızır Barbaros ağasından aldığı bir haber üzerine Cezayir'e gitmişti. Oruç Barbaros Tlemsen üzerine yapacağı seferin bütün hazırlıklarını ikmal etmiş, dağlı aşiretler orduya iltihak etmişti. Oruç Sultan karındaşını, yerine vekil bırakmak

üzere Cezayir'e çağırmıştı. Hızır da durmadan koşmuş, sefere çıkacak olan ağasınını yerine Cezayir'e de saltanata vekil olmuştu.

Oruç Barbaro, Cezayir'den öylesine bir şekilde uğurlanmıştı ki, sanki bütün Cezayir, dağı taşı ile urbanı ve şehirlisi ile ayağa kalkmıştı. Bunun iki sebebi vardı. Birinci sebebi, Oruç Sultan'ın halk üzerinde bıraktığı pek müspet intiba ile Cezayir'de tatbik ettiği adaleti. İkincisi ise, Tlemsen sultanlığına gaddarca ve rezilce bir plan sonunda kardeşi oğlunu devirerek çıkmış olan Ebu Hammu hakkında beslenen pek kötü hisler.

Bu iki histir ki, Oruç Sultan'ın büyük bir merasimle ve içten gelen sevgi tezahürleri ile uğurlanmasında başlıca rol oynamıştı. Oruç ile Hızır Barbaros son anda, ordunun hareketinden biraz evvel, kucaklaşmışlar ve karşılıklı hayır dualarda bulunmuşlardı. Hızır, ağasına gazasının mubarek olmasını peşinen dilemiş ve uğurlamıştı.

Cezayir sultanı Oruç Barbaros'un Tlemsen üzerine sefere çıktığını haber alan civar kabileler ile dağlılar, kendisinden nefret ettikleri Ebu Hammu'yu mağlubiyette, kendilerinin de bir payı bulunsun olmak için Oruç Sultan'ın yolu üzerine çıkıyorlar, kendisinden, onları da ordusuna alması isteğinde bulunuyorlardı. Oruç Sultan tabii muntazam ordu safları arasına değil, fakat esas orduya yardımcı unsur olarak, yapılan yardım tekliflerini geriye çevirmiyordu. Bu sebeple Türk kuvveti, etraftan katılanlarla adeta dev bir ordu haline gelmişti.

Ordu mütemadiyen kuvvetlenerek yoluna devam ederken, Oruç Sultan her türlü ihtiyat tedbirlerini de alıyordu. Ordunun ileri yürüyüşünde İspanyollar tarafından, ellerinde bulunan Oran şehrinden bir taarruza uğramamak için öncüler çıkarmış, bu tedbirle de iktifa etmeyen Oruç Barbaros, or-

duya mümkün olduğu kadar Oran'ın doğusundan bir yol takip etmeleri emrini vermişti. Böylece kendilerine göre batıda kalacak olan Oran şehrindeki İspanyollardan herhangi bir zarar görmeyecekler ve Tlemsen'i vurmak için yıpranmamış, taze ve zinde bir kuvveti daima muhafaza edebileceklerdi. Nitekim Oruç Barbaros'un bu planı tatbik edilmiş ve İspanyolların, bu geçişten haberi bile olmamıştı. Oran valisi, Oruç Sultan, Tlemsen şehrini vurmak için Oran'ın şarkından ve bir hayli uzağından geçerken, Tlemsen sultanının akibetini düşünüyor, bütün Şimali Afrika kapılarının açıldığını görür gibi oluyordu.

Oruç Sultan kuvvet ve ihtişamı o vakit dillere destan olan levendleri ve askerleri ile, Oran'ı batısında bırakıp ilerlemiş, Maskara'nın doğusundaki Beni Raşit kalesine yüklenmişti. Beni Raşit kalesi, Oruç Reis'in bu tarruzuna pek fazla mukavemet etmemişti. Ve kale ikinci hücumda kapılarını açmak mecburiyetinde kalmış, böylece Oran şehrinin hemen yakınında kuvvetli bir kale olan Beni Raşit kalesi, Oruç Reis'in kuvvetlerinin eline geçmişti. Kalenin alınması sırasında Oruç Sultan'ın ordusu içinde bulunan İshak Reis'in pek büyük yararlıkları görülmüştü. Beni Raşit kalesi düştükten sonra Oruç Reis, kardeşi İshak Reis'i kalenin muhafızlığına bırakmış, emrine de 300 levend vermişti. Bu hususta Meşhur deniz harp tarihi müverrihlerinden Grammon, Beni Raşit kalesinin kaderinden şu sözlerle bahsetmektedir:

"Oruç Reis, Tenes'i zaptettikten kısa bir müddet sonra Tlemsen halkı tarafından vaki davet üzerine bu şehri almak ve halkın arzusunu yerine getirmek için sefer hazırlığına başlamış ve kısa bir müddet sonra da hazırlıklarını ikmal ederek sefere başlamıştı. Oruç Reis'in takip ettiği yol üzerindeki Beni Raşit kalesi bir çıban başı gibi durmakta idi. Oruç Reis bu kaleye teveccüh etmiş ve kısa bir muharebeden sonra Beni Raşit kalesi teslim olmak mecburiyetinde kalmıştı. Oruç Reis, bun-

dan sonra kaleye kardeşi İshak Reis'i bırakmış ve maiyetine de 300 asker vermişti."

Grammon'un verdiği bu malumatı yine meşhur müverrihlerden Forbiye de aynen teyit etmektedir.

Oruç Reis, Beni Raşit kalesini aldıktan, kardeşi İshak'a kaleyi teslim ettikten sonra, ileri yürüyüşüne devam etmiş, Tlemsen üzerine ilerlemeğe başlamıştı.

Tlemsen sultanı Ebu Hammu ise, Oruç Sultan'ınkuvvetli ve devrine göre pek büyük sayılması lazım gelen bir kuvvetle Tlemsen üzerine yürüdüğünü ve Beni Raşit kalesini fethettiğini duyunca esasen hazırlıklı bulunduğu için kuvvetlerini derhal ileri yürüyüşe geçirmiş ve Tlemsen şehrinin takriben dört fersah[1] ilerisinde Oruç Sultan'ın kuvvetlerini karşılamak için kendi kuvvetlerini ileri yürüyüşe geçirmiş ve mevzilenmişti. Tlemsen sultanının, Oruç Reis'in karşısına çıkardığı kuvvetin yekünü ise, Grammon'un ifade ettiğine göre, üç bin piyade ile altı bin suvariden ibaretti.

İki kuvvet arasındaki muharebe mahalline varan Oruç sultan ile kuvvetleri derhal Tlemsen Sultan'ının kuvvetleri ile çetin bir harbe başladılar. Bu harp hakkında, Ernle Bradford, Barbaros Hayreddin adlı eserinin 85 ve müteakıp sayfalarında şu malumatı vermektedir.

"Başlarındaki idarecilerden hoşnut olmayan Tlemsen'in ileri gelenleri, kendilerine yardım ettiği taktirde Oruç Reis'e, şehir ve dolaylarını vermeyi vaat ediyorlardı...

Oruç Reis, bu kadar cazipbir teklif karşısında alakasız kalmazdı tabii. Hinterland'a hakim ve Oran'ı devamlı tehdit

(1) Muhtelif mesafelere tekabül eden bir uzunluk ölçüsü. Denizde 3 millik bir mesafe.

altında tutacak ehemmiyetli bir şehre sahip olmak onun da işine geliyordu. Ama, ihtiyatı da elden bırakmamalı idi.

"Oran'daki İspanyol valisinin kendisine karşı koyup, Cezayir'e kıyıdan dönüş yolunu kesebileceğini hesaplayarak Hızır Reis'e bir haberci yolladı ve Tenes'e deniz yolu ile on tane kadar hafif top, cephane ve diğer harp vasıtalarını getirmesini bildirdi.

"İster kuşatmada, ister harp sahasında kullanılmak üzere, ordusunu böylece toplarla donattıktan sonra, Oruç Reis hızla Tlemsen üzerine yürüdü. Tlemsen, Tenes'ten yüz kilometre kadar bir mesafede idi. Yaz ortaları idi. Ve Oruç Reis'in ordusu, haziran ayında Cezayir'den ayrıldıklarından beri silah altında idi. Buna rağmen, Tlemsen hükümdarının kendilerinden sayıca üç kat üstün olan ordusu ile karşılaştıklarında, savaşa atılmaktan bir an bile çekinmediler. Bu davranışları onların ne yaman savaşçılar olduklarını göstermeye yeter.

"Oruç Reis'in topları getirtmekte ne kadar isabet ettiği biraz sonra belli oldu. Top ateşi ile ilk defa karşılaşan yerli birlikler paniğe kapılıp kaçmaya başladı. 1517 eylülünde Oruç Reis zafer şenlikleri içinde Tlemsen'e girdi. Bir sırığa geçirilmiş olan sabık Tlemsen hükümdarının başı önden gidiyordu."

Tlemsen'in fethi ve neticeleri hakkında yerli kaynaklar da bu ifadeye yakın bir ifade kullanmaktadırlar. Bunlardan birisi olan ve Oruç ve Hızır Barbaros kardeşler hakkında pek ciddi bir etüd neşretmiş bulunan eski büyük elçilerden Fuad Carım, "Cezayir'de Türkler" adlı eserinin 32 ve müteakıp sayfalarında şu malumatı vermektedir:

"Kuzey Afrika'nın önemli ve geniş bir parçasının Osmanlı imparatorluğuna, doğrudan doğruya ve gecikmeden

bağlanmasına sebep olan Tlemsen seferini biraz uzunca anlatalım.

"O çağlarda, Tlemsen Zeyyaniler veya Abdülvad oğlları devletinin başkenti idi. Zamanla düşkün bir hale gelen bu devleti, soy-sop yönünden en yüksek sayılan Berberilerden Yağmurasen, 1215 yılında, kurmuştur.

"İspanyol vak'anüvisleri, 1511 yılı, İspanya'nın himayesine girerek saygılarını sunmak üzere Burgos'a giden Tlemsen sultanı Ebu Abdullah 5.Mehmed'in beraberinde götürdüğü armağanları, uzun uzadıya sayıp döküyorlar. 136 Hristiyan köle, 26 at, pek ince işlenmiş altından, biri tavuk otuz altı piliç, bir biblo takımı, bir aslan yavarusu, damarlarında hanedan kanı taşıyan, genç ve çok güzel bir kız, vesaire.

"Adamın zoru ne idi, denecek? Üzerinde durmağa değmez. Endülüs ve Şimali Afrika Müslümanlarının başlarına geçenlerden bazılarının birbirleri ile çekiştikleri zaman, kozlarını paylaşabilmek için destek ararken, arasıra giriştikleri çirkin hareketlerden. Böylelerine, haçlı seferleri sırasında, yakın Şark'ta da rastlanır.

"İspanyollara sığındığından ötürü Ebu Abdullah'a düşman kesilen halk, kendisi ölünce, tahta[1] çıkan oğlu Ebu Hammu'yu[2] başından atmıştır.

"Sultanlıktan atılan Ebu Hammu,[3] kardeşleri Abdullah ve Mes'ud ile birlikte, Oran'daki İspanyollara sığınmıştır. İspanya'nın, bu fırsatı kaçırmayarak, başlarına bela kesileceğini sezen Tlemsen'in ileri gelenleri, o sıralarda Tenes'te bulunan Oruç Reis'e başvurmuşlardır. Ve bu yaptıklarını, sultanlığa

---

(1) Oruç'un Cezayir'de müracaat ettiklerinde ittifak vardır.

(2) Burada bir zuhul olsa gerek. Zira Ebu Hamma Ebu Zeyan'ın yerine geçmiştir. (1517).

(3) Ebu Hammu amcalarıdır.

yeni geçen Ebu Zeyyan'a, kendisine güvenmedikleri için bildirmemişlerdir.

"Gerilerinden, ortadan kaldırıldığı Tumi'nin memleketi olan, Miticalıların, sağından Buji'deki ve solundan Oran'daki İspanyolların arasında sıkışan ve denizden bir hücumu bekleyen Oruç Reis, çemberi yarmak için, Tlemsen'lilerin dileklerini kabul ederek harekete geçmeye karar vermiş ve Cezayir'i gözlemeye memur ettiği Hayreddin(Hızır)Reis'e, ufak çapta, kundaklı on top yollamasını bildirmiştir.

"Denizden gönderilen topları alır almaz yürüyüşe çıkan Oruç Reis, arkalarını korumak için, yol üzerindeki Kale-i Beni Raşid'e kardeşi İshak Reis'in kumandasında 300 kişi bırakarak, Tlemsen'in önlerine varmıştır.

"Tlemsenlilerin dileklerini benimsememiş olan Ebu Zeyan, beraberinde eski Tenes Şeyhi Hamid el-Abd olduğu halde, 6.000 atlı ve 3.000 yaya ile Oruç Reis'in karşısına çıkmıştır. Sayıca pek kıt, fakat düzence çok üstün olan Türkler, karşılarına çıkanları darmadağın etmişlerdir. Kaçıp kasabaya sığınmak isteyen Ebu Zeyyan'ı halk tutup öldürmüş ve kafasını Türk kumandanına getirmiştir. Tlemsen'e giren Oruç Reis, şehre, Yavuz Sultan Selim adına el koymuştur (1517).

"Kahramanın, henüz, Türk imaparatorluğu hesabına hareket etmediği bir zamanda, Tlemsen'e Osmanlı padişahı adına el koyması, politika alanında, yetkin bir başbuğ olduğunu gösterir."

Tlemsen'in fethi üzerinde biraz uzunca duruşumuzun sebebi, bu şehrin ve kalesinin fethi ile birlikte Oruç Reis'in ilk defa olarak, bu kaleye Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim Han Gazi adına el koymasından ve bunu ilan etmesindendir. Dikkat edilirse, Oruç Reis, kardeşi Hızır Reis'in devlet mevzuunda ileriye sürdüğü fikirlerini bu hareketi ile geriye dönüşü olmayacak bir şekilde kabul ettiğini ortaya koymakta ve

kendisini Şimali Afrika'da Osmanıl devletinin bir uç beyi olarak görmektedir.

Aynı Tlemsen seferi hakkında bizim yerli kaynaklarımızdan birisi olan ve Erkan-ı Harbiye tarafından neşredilmiş bulunan Ekrem Reşi Bey'in(Hayreddin Barbaros) adlı eserinin 27. sayfasında gerek sultanlığın manası karşısında İslam'ın ifade ettiği ihtişam, gerekse Tlemsen'in fethi hakkında şu malumat yer almaktadır.

"Hızır, kardeşine, Cezayir tahtına çıkarken üzerine bazı vazifeler aldığını, bunların yapılmamasının, bilhassa, memleketin içinde bulunduğu durumda, büyük hata olduğunu anlatmak için pek çok zahmet çekmişti.

"Diyordu ki, (Sen eskisi gibi yalnız kendi iradene bağlı değilsin. Sen şimdi bir devlet reisisin ve emrin altında bir teşekkül vardır. Yalnız büyük memurlara dayanarak idare edebilirsin. Ve bilhassa düşün ki, bugünkü düşman, senin dininin düşmanıdır. Halbuki sen, şimdi aynı din'e mensup olanlar arasındaki bir savaşı idare edeceksin. Bu vaziyet bize karşı çok mühim hoşnutsuzluklar ve hatta isyanlar çıkarabilir.)

"Oruç, bunları pek iyi anlayamadı. Mamafih şehirdeki reisleri ve kanun adamlarını toplamaya karar verdi. Kendilerine sorulan suale şöyle cevap verdiler. (İslam arasına ihtilaf ve şuriş salan herkes mücrimdir. Ve böyle bir Mücrimin kanının dökülmesi helaldir.)

"Bu mühürlenen ve imzalanan cevap, Oruç'un tereddütlerini izale etti. Ve derhal işe başlamak imkanını verdi."

Bu karar üzerine Tenes seferine teşebbüs edilmiş gibi gösterilen bu eserde, ihmal edilen nokta, Hızır'ın bu sözleri, ağasına, Tlemsen üzerine yapacağı sefer için yazmış olmasıdır. Aslında Oruç Reis, Tenes üzerine değil, fakat Tlemsen üzerine sefer tertip etmişti ve Tenes bu yol üzerinde mutlaka fethedilmesi lazım gelen bir kale idi.

Aynı eserin aynı sayfasında bundan sonraki durum şöyle anlatılmaktadır.

"Galebe hasıl olduğundan ve Hamid de kaçarak Tenes işgal edildikten sonra Tlemsen tarafından gönderilmiş ve eşraftan mürekkep bir heyet Oruç'un huzuruna çıktı. Öz kardeşlerini bile esarette tutan ve halk üzerinde zulm ve gadreden sultan Mevlay-i İbni Hamud'dan kendilerini kurtarmak için Oruç'u Tlemsen'e çağırıyorlardı.

"Oruç için askeri ile Tlemsen üzerine yürümek için bu kadarı kifayet ederdi. Yol üzerindeki halk, kurtarıcının yanına koşuyorlar itaat arzediyorlar ve askerin miktarını arttırıyorlardı. Gelen kadınlar, askerlere meyvalar dolusu sepetler, sularla dolu tulumlar takdim ediyorlardı. Hürriyet aşkı, göğüslerini kabartıyordu. İşte bu suretle Oruç, şehrin kapılarına kadar geldi. Ve halk tarafından izhar olunan meserretin şahidi oldu. Mevlay-i İbni Hamud ise selameti kaçmakta ve taraftarları ile en yakın dağlara ilticada gördü.

"Büyük alayla taht üzerine götürülmüş olan Oruç'un ilk işi, zincire vurulmuş olan esirleri ve o cümleden sultanın iki kardeşi Mes'ud ile Abdullah'ı azad etmek oldu."

Tlemsen'in fethi ile alakalı olarak yerli kaynaklardan birisi olan Fevzi Kurdoğlu'nun "Barbaros Hayreddin Paşa" adlı eserinden bu meseleyi izah eden kısmı da buraya geçirmek yerinde olacaktır.

Fevzi Kurdoğlu'nun eserinin 216. sayfasında bu hususta şöyle denilmektedir:

"Tunus ve Fas'tan sonra Şimali Afrika'nın en meşhur şehri olan Tlemsen şehri ile civarları Beni Zeyan sülalesine mensup hükümdarların elinde idi. İspanyollar, Tlemsen'in iskelesi Dehran(Oran) liman ve kalesini zabtettikten başka Tlemsen hükümdarlarını himayelerine almış ve her sene

10.000 altın, ile 14 re's(Baş)yarar at ve cümle esbabı ile 14 nefes karakol ve 1.000 bekar(Öküz)ve 10.000 koyun ve 10.000 kile buğday vermek üzere cizye'ye bağlamışlardı. Kendi kuvvetleri ile Türkleri Cezayir'den çıkarmağya muvaffak olamayan İspanyollar, Tlemsen hükümdarlarına müracaat ederek tedafüi ve tacavüzi (müdafaa ve taarruz) bir ittifak akdettiler.

"Her iki taraf sefer hazırlığına başladı. İspanyalılar donanmaya asker yükleyerek denizden, Tlemsen hükümdarı da karadan Cezayir'in üzerine hücum edeceklerdi. Oruç Bey, düşmanın hazırlığını öğrendiği cihetle mukabele vesaitini müzakere etmek üzere kardeşi Hızır'ı Cezayir'e davet etti. Müşavere neticesinde Hızır Bey'in, Cezayir'de kalarak Oruç Bey'in Tlemsen üzerine hücumu tekarrür etti (Tez Oruç Bey, ol yerin ulemasını bir yere cemedüp ve danışık edip ettiler kim, sizler ne dersiniz, işte biz varıp Tlemsen'i almak dileriz. Biz bunda dururken ol kafire tabi olup bize itaat eylemez, ne dersiz, deyip Şer'i ile izin talep eylediklerinde, anlar dahi cümlesi fetva verip ettiler kim, ol Tlemsen Bey'i bir zalim kimsedir ve kafire tabidir ve ehli İslam'a muzayaka verir. Zulm ile her birinden şu türlü nesne alır, ehli küfr'e verir, anın def'i ve ref'i (Kovulması, kaldırılması) lazımdır, deyu fetva verdiler.)

"Oruç Bey'i istikbal ettiler. Hükümdarın hapiste bulunan iki erkek kardeşi bu kargaşalık esnasında firar ile Fas hükümdarına iltica ettiler.

"Oruç Bey, Tlemsen kalesine muhafız koydu ve memleketin hüsnü idaresi için hakimler ve memurlar tayin etti. Oran civarına giden yollara hakim olan Kala(1) kalesini hakimiyeti altına aldı."

Oruç Sultan'ın, Osmanlı imparatorluğu adına Tlemsen'i

---

(1) Bu kale, Beni Raşid kalesi olsa gerek.

zabt ve hakimiyeti altına aldığı bu muharebe ve neticesi hakkında hemen bütün tarihçiler aynı kanaati ve neticeyi istihsal etmektedirler. Ancak, Ebu Hammu ile Abdullah ve Zeyan'ın akrabalık nisbetlerinde muhalefet vardır ki, bu husus üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Meşhur müverrihlerden Ünivers, "Cezayir"ad'lı eserinde, (Oruç Reis'in Tlemsen'i fethettikten sonra Beni Zeyan sülalesini tekrar tahta çıkaracağına ve halka en küçük bir zarar vermeyeceğine ahdetmiştir), demekte fakat, Ebu Hammu ile Abdullah ve Zeyan'ın akrabalık derecesi üzerinde durmamaktadır.

Fakat bütün bunlara rağmen tarihçilerin hemen hepsinin müşterek bir tarafı vardır ki, o da, Oruç Sultan'ın Tlemsen'i Osmanlı imparatorluğu adına fethettiğidir.

Oruç Sultan, emrindeki kuvvetlerle Tlemsen üzerine doğru ileri harekatına devam etmiş ve Ebu Hammu'nun teşkil ettiği ve Tlemsen'in takriben 1 fersah kadar ileride mevzilendiğini yukarıda da bildirdiğimiz noktaya gelmişti. Burada, Oruç Sultan kuvvetleri ile Ebu Hammu ve İspanyol ittifakı karşı karşıya gelmiştir. Ebu Hammu, İspanyollarla kurduğu ittifaktan mağrur, emrindeki 9.000 kişilik kuvvetin kendisine zaferi temin edeceğinden emin bir halde savaşa başlamıştı.

İki taraf arasında başlayan harp, kısa zamanda Türk topçularının isabetli atışları ve Levendlerle Magribilerin pek sert ve amansız hücumları sonunda neticeyi belli etmişti.

Topçu kuvvetleri ile takviye edilmiş olan Oruç Sultan'ın kuvvetleri karşısında o devre göre modern telakki edilen top ve agribüzden mahrum Ebu Hammu'nun kuvvetleri sarsılmış ve bu sarsılış kısa zamanda firara dönmüştü. Oruç Reis artık önünde kaçan düşmanı kovalamaktan başka bir işin kalmadığını görünce süratle Tlemsen kalesine doğru ilerlemeğe başlamıştı. Yol boyunca Türk kuvvetlerinin palalarını ensele-

rinde tadan Ebu Hammu'nun kuvvetleri, başta bizzat Ebu Hammu olduğu halde Tlemsen kalesine kadar kaçabilmişler ve kaleye girerek iç kaleye kapanmışlardı. Lakin, bu müstebid ve gaddar sultan, kendisine esasen diş bilemekte ve nefret etmekte olan halkın nefretinden kurtulamamıştı. Halk Ebu Hammu'nun iç kaleye sığındığını görünce esas kale kapılarını sultanın arkasından gelmekte olan Oruç Sultan'ın kuvvetlerine açmışlar, böylece Ebu Hammu'nun mukavemetini kırmak için iç kaleye giden yolları da kendilerine göstermişlerdi. İç kale ise, fazla mukavemet edememişti.

Oruç Sultan, Tlemsen kalesinin kapılarına geldiği vakit, şehre girmeden, halk'a bir hitabede bulunmuş ve halkın kendilerinden zarar görmeyeceklerini, herkesin iş ve gücü ile meşgul olmasını tenbih ve temin etmiş. Böylece Türk'ün ve İslam'ın adaletini bu kalede de devam ettireceğine yemin etmişti. Oruç Sultan ayrıca, halla, Ebu Hammu'nun tahtından indirileceğini ve cezalandırılacağını da vaat etmiş, boşalan saltanat makamına da Ebu Zeyan'ı getireceğini söylemişti.

Tabii bütün bu işler yapılmış ve Tlemsen Osmanlı imparatorluğunun bir parçası olmuştu.

Ebu Hammu, Oruç Sultan'ın kahhar kudreti önünde mağlup ve perişan olduğunu görünce o hengame içinde yakın birkaç adamı ile firar etmeye muvaffak olmuş ve soluğu Fas sultanının himayesinde almıştı. Ebu Hammu orada da duramamış ve Oruç Sultan'ın orada da kendisini yakalayabileceğini düşünerek, en emin yer bildiği Oran'daki müttefiki İspanyol Markisi'nin yanına sığınmıştı.

Ebu Hammu, böylece kaderini kendi elleri ile çizmiş oluyordu. Oruç Sultan ise, şehre girer girmez, halka şehre girmeden önce verdiği sözü tutmuş ve Meşver'de mahpus olan Ebu Hammu'nun yeğeni Ebu Zeyan'ı merasim ile tahta çıkarmıştı.

Ebu Zeyan'ın saltanatı zahiri idi. Aslında idare, tamamen Türklerin elinde idi. Yerli halkın avare ve başıboş yaşama geleneği ise, Türk idaresine karşı bir isteksizliğin ve mukavemetin doğmasına sebep olmuştu. Bu mukavemet hissi bütün Şimali Afrika'da, yerli halk tarafından vazgeçilmez bir histi. Yerli halk, asırların getirip biriktirdiği bir lakaydi içinde serazat yaşamaya alışmış, sultanların keyfi idareleri ise, bu başıboşluğu daha da arttırmıştı. Onlar için müstekil bir idarenin icabı olan disiplin asla arzulanmayan bir hususutu. Bu sebeple, Oruç Sultan'ın fethettiğ bütün Şimali Afrika topraklarında tatbik ettiği sert ve disiplinli idareye bütün isteklerine rağmen uyamamışlardı. Bu haleti ruhiye ise, yerli halkı yavaş yavaş yeni Türk idaresinin sert hükümlerine karşı isyana sevketmişti. Halk artık her yerde, hem de sert Türk idaresine rağmen, eski idare tarzını ve Ebu Zeyan'ın mutlak hakimiyetini arzuladıklarını söylemekten çekinmez olmuştu. Her tarafta, mevcut idareye karşı isyan havası açıkça görülüyordu. Bu durum ise, gerek Oruç Sultan'ı, gerek diğer Türk levend reisleri ile idarecileri tedirgin ediyordu. Oruç Sultan bu işe bir son vermenin zamanı geldiğini anlamıştı. Bu hususta alınacak tedbirlerin görüşülmesi için de reisleri ve Türk idarecileri ile bir toplantı yapmaya karar vermişti.

Bu bir nevi devlet şurası idi. Tlemsen'de Oruç Reis'in sıfatı sadece Osmanlı sultanı adına idareye vaziyet etmekten ibaretti. Bu sebeple toplantı Cezayir'de olduğu gibi saltanat meclisi hüviyetinde değildi.

Devlet şurasına iştirak edecek reisler ve Türk idareciler, Oruç Reis'in reisliği altında yapılan toplantıya gelmişlerdi. Her kesin yüzünden açıkça okunan şey, bu toplantıda bir karar vermek ve Tlemsen'de aleyhteki havayı doğıtmak hissi idi.

Oruç Sultan, söze başlamıştı:

— Baka Reislerim... yoldaşlarım... Allah'ın inayeti ve lütfu ile Tlemsen kalesi üzerine zaferimiz merğub olmuştur. Ama Tlemsen'in teshiri burada bizi beğenmediğimiz bir takım işlerin önlenmesine mecbur bırakır. Tlemsen halkı da, diğer yerli Arap ve Berberiler gibi, bizim sert ve adl ile sürdürdüğümüz idareyi beğenmez olurlar. Halbuki bu yerler bizim değildir. Biz, Tlemsen'de Şevketlü padişahımız Yavuz Sultan Selim Han Gazi adına konuşur ve hareket ederiz. Tlemsen'i biz, padişahımız adına fethettik. Burada bize karşı yapılan her hasmane iş, bizden çok devletimize, ulu padişahımıza karşı yapılmaktadır. Biz, bize karşı yapılanları affederiz, ama dünyanın en ulu hükümdarına karşı yapılan hasmane hareketleri affedemeyiz. Bu işe bir tedbir gerek.

Oruç Sultan'ın yaptığı bu konuşmadan sonra Yahya Reis söz almıştı. Yahya Reis, mizacına uygun sert ve dik sesi ile konuşmuştu.

— Reisim... doğru söylersin. Yetti artık bu urbanın yaptıkları. Biz eğer bugüne kadar susmuş, bu hasım hareketlere ve bizi istemeyen insanlara karşı çıkmamış isek, bu hareketimiz sabırlı olmamızdandır. Ama, iş öylesine bir kerteye geldi ki, artık tahammül kalmadı. Hem ulu sultanımız adına fethettiğimiz bu yerlerde, padişahımızın namını da, şanını da yüceltmek en büyük vazifemizdir. Tez tedbir gerek.

Bundan sonra alınacak tedbirler üzerinde durulmuştu. Toplantıya katılan herkes bir noktada ittifak etmişti.

Madem ki Tlemsen şehri ve kalesi Sultan Yavuz Selim Han Gazi adına fethedilmişti, öyle ise, bu fethi tamamlamak lazımdı. Fetih ise, sultanın adından başka bir sultanın adının yadedilmemesi demekti. Bu, ister Rum ilinde, isterse Müslüman ilinde olsun, değişmeyen bir kaide idi.

Ve meclis, bu minval üzere yaptığı toplantıdan sonra, Tlemsen'in tamamen fethini ve Tlemsen ve civarının Osmanlı

imparatoru adına tamamen işgal edilerek Türk idaresinin kurulmasına karar vermişti. Fakat varılan asıl mühim karar, Fethin tahakkuk ettiği gün Oruç Sultan'ın halka verdiği sözü geri alması idi. Bu karar da, bizzat Oruç Sultan tarafından Tlemsen tahtına çıkarılmış olan Ebu Zeyan sülalesinin hemen son ferdi olan Ebu Zeyan'ın tahtından indirilerek bir daha taht üzerinde hak iddia etmemesi için idam edilmesi idi.

Oruç Sultan, Tlemsen sultanı Ebu Zeyan'ı idam ettirmekle, Tlemsen üzerindeki Osmanlı imparatorluğu hakimiyetini teminat altına almış oluyordu.

Oruç Sultan, Tlemsen'ın fethi ve sultanın idamından sonra, derhal bir filo hazırlanması emrini vermişti. Bu filo hem Tlemsen'in Yavuz Sultan Selim Han Gazi adına fethedildiğini bildirecek, hem de Mısır zaferini tebrik etmek üzere Mısır'a gidecekti.

Hazırlanan kadırga ağzına kadar padişaha takdim edilecek hediye eşya ve mücevherat ve kölelerle dolu olarak yola çıkarken, Oruç Sultan da Tlemsan'ın fethinden sonra burada kurduğu idareyi daha sağlam temellere bina etmek için var gücünü Tlemsan'a tevcih etti.

Alınan şiddetli tedbirler, halk arasında Türk idaresine karşı baş göstermiş olan hoşnutsuzluğu bertaraf etmeğe matuftu. Nitekim bu tedbirlerle durum kısa zamanda tabii haline avdet etmiş, vergi usulleri Cezayir'de olduğu gibi ıslah edilmiş, her taraf tam bir kontrol altına alınmıştı. Ancak, dağlı kabilelerin bir kısmı, Oruç Sultan'ın Osmanlı devleti adına idareye vaziyet etmesini kabul etmedikleri için baş kaldırmak yoluna gitmişlerdi. Oruç Sultan, derhal bu kabileler üzerine askeri müfrezeler göndererek onları da itaat altına almıştı.

Dağlı kabilelerin büyük kısmının itaat altına alınmasına rağmen Beni Amir ve Beni Senasen kabilelerinin baş kaldırma hareketleri devam ediyordu. Bu hal ise Oruç Sultan'ı,

kendisinden çok, Devleti Osmaniye adına üzüyor, devletin kabileleri itaat altına alamadığı yolunda çıkan söylentileri en şiddetli şekilde bertaraf etmek istiyordu. Nitekim bu niyetini derhal tatbik mevkiine koymuştu. Oruç Sultan Beni Amir ve Beni Senasen kabilelerinin itaat altına alınma hareketi ile birlikte, Tlemsan'ı daha emin bir duruma getirmek için civarda bulunan bazı kalelerin fethine de teşebbüs etti. Lakin onu düşündüren husus, Tlemsan'ı zabta gelirken getirdiği kuvvetin bütün bu işleri yapmaya kifayet etmeyeceği hususu idi. Ama buna rağmen Oruç Sultan kararlı idi. Kafasına koyduğu bu planı tahakkuk ettirmek için elindeki kuvvetle harekete geçecek ve mutlaka neticeye ulaşacaktı. Oruç, buna karar verdikten sonra derhal harekete geçmiş ve ilk merhale olarak, Tlemsen için startejik ehemmiyeti olan iki kaleyi, Ucda ve Tibda'yı bir hamlede işgal edivermişti.

Tlemsen'ın da, Oruç Saltanın da bu iki kalenin fethinden sonra durumu daha da sağlamlaşmıştı. Ancak bu iki kalenin fethinden sonra aldığı haberler, Oruç Sultan'ı ciddi düşüncelere sevketmiştir. Aldığı haberler kötü idi. Tlemsan'ın fethinde bir yolunu bularak nasılsa kaçmaya muvaffak olan Ebu Hammu Oran'a sığınmış ve Oran valisi Marki Gomares ile yeni bir taarruz hazırlık devresine girmişti.

İspanyol valisi, İspanya'nın Şimali Afrika'da takip ettiği istila siyasetinin tabii bir icabı olarak Tlemsen eski sultanı Ebu Hammu'ya gösterdiği yakınlıktan dolayı, isteklerini derhal kabul etmişti ve emrine dilediği miktarda asker ve mühimmat vereceğini de taahhüt etmişti.

İşte bu sıralarda ise, İspanya'daki taht değişikliği üzerine Oran İspanyol valisi Marki Don Diego Gomares tahta yeni çıkmış olan İspanya kralı (Sonradan imparator olacak) birinci Karlos'a bağlılık yemininde bulunmak üzere İspanya'ya gidiyordu.

Oran'da Ebu Hammu ile İspanyol valisi Gomares arasında ittifak anlaşmasının hükümleri müzakere edilir ve Gomares İspanya'ya harekete hazırlanırken, Tlemsen'de de durum şöyle idi. Tlemsen'i o vakitki siyasi ve askeri durumu hakkında en doğru malumat olarak kabul ettiğimiz Ernle Bradford'un, Sander neşriyatı arasında çıkan "Barbaros Hayreddin" adlı eserinin 86 ve 87. sayfalarında şu malumat vardır.

"Oruç Reis Cezayir açıklarındaki kale ve kıyılardaki birkaç müstahkem mevki dışındaki hemen bütün Cezayir ülkesinin ihtiva ettiği topraklara sahip olmuştu. Artık kardeşi, Cezayir'den kıyıları kontor ederken kendisi de Tlemsen'den iç mıntıkalara hükmedecekti. Yerli kabileler arasında çıkabilecek herhangi bir ayaklanmayı bastırabilecek bir durumda idi.

Tlemsen'i ana üs olarak kullanmayı tasarlayan Oruç Reis, Cezayir'de yaptıklarını burada da aynen tatbik etti, Şehrin ileri gelenlerinden topladığı vergilerle hem hazine sandıklarını doldurdu, hem de şehrin müstahkem mevkilerini tamir ettirdi.

1517 / 1518 yıllarının kış aylarında, kale ve şehir duvarları adamakıllı genişletildi ve yenilendi. Oran'daki İspanyolların her an taarruza geçmeleri beklenebilirdi. Bu yüzden, tedbirli olmak icap ediyordu.

Bu arada, Fas ve Tunus hükümdarlarına elçiler gönderdi. Artık onlarla müsavi durumda sayılırdı. Şimali Afrika'nın orta kısmına hakim olduğuna göre, doğu ve batı hudutlarındaki komşuları ile dostça münasebetler kurmak istemesi pek tabii idi. Fas ve Tunus sultanlarını, müşterek düşmanları Hristiyanlara karşı desteklemeye söz veriyor, ayrıca, Fas sultanını, can düşmanı Merakeş sultanına karşı koruyacağını sözlerine ilave ediyordu.

Bu kış, Oruç Reis'in hayatının doruk noktası oldu. 1504

yılında iki ufak kadırga (Çektirme olması lazım) ve bir avuç levend ile işe başlayan Barbaros, kısa zamanda denizlerde varlığını duyurmuştu. Bugüne bugün, şimali Afrika'daki öbür hükümdarlıkların hiç birisinden aşağı olmayan bir hükümdardı. Dikkatini Cezayir kıyıları üzerine teksif etmek sureti ile, sadece en verimli ziraat sahalarından birisine sahip olmakla kalmamış aynı zamanda coğrafi bakımdan İspanya'yı taciz etmeye ve Doğu-Batı Akdeniz ticaretini kontrol etmeye en uygun yeri eline geçirmişti. Barbaros, şimdi Tlemsen, Tenes ve Şerşel hükümdarı olduğu gibi, Yavuz Sultan Selim tarafından verilen beylerbeyi ünvanı ile, Cezayir'in resmi idarecisi ilan edilmişti."

Yukarıdaki ifade de gösteriyor ki, Barbaros artık tek başına değildir. Evet, Oruç Barbaros, Tlemsen'ın Padişah adına fethini bir kadırga ile İstanbul'a bildirdikten sonra, Yavuz Sultan Selim Han Gazi, resmen Oruç Barbaros'u Cezayir ve havalisi Beylerbeyliği'ne nasbetmiş ve bir de Hil'at göndermişti. Oruç Barbaros, artık yalnız değildi. Arkasında koskoca Osmanlı imparatorluğu vardı. Bu topraklarda artık devlet adına hükmediyordu.

Oruç Barbaros'a Hil'at geldiği haberi Oran'a vardığı vakit, Oran valisi de İspanya'ya gitmek üzere hareket hazırlıklarını yapıyordu. Aldığı bu haber Oran Valisi Marki Gomares'i fena halde telaşlandırmış olsa gerektir. Zira, Şimali Afrika'ya Osmanlı imparatorluğunun resmen dahil olması Cezayir ve havalisinde bir beylerbeyi bulundurması, İspanya'nın Şimali Afrika istila siyasetine sed çekecek en büyük mani idi.

Nitekim Oran valisi Marki Gomares, Arzı ubudiyet için İspanya'ya gidip te Kral birinci Karlos'un huzuruna girdiği vakit ilk sözü bu olmuştu.

— Majeste, devletinizin İspanya fütuhatı tehlikededir.

Oran valisinin bu sözleri henüz tahta çıkmış olan Kral birinci Karlos'u cidden endişelendirmişti.

— Bu hükme nereden vardınız Marki...

— Efendimiz, haşmetpenahımızı tebrike hareket etmek üzere bulunduğum sıralarda, İstanbul'dan gelen bir kadırganın Barbaros'a sultan tarafından Cezayir ve havalisi Beylerbeyliği ünvanının verildiğini tebliğ eden bir name getirdiğini duymuştum.

— Bunu doğru olduğundan emin misin Marki?

— Şüphesiz majeste... zira Tlemsen'de hala çok emin adımlarımız vardır.

— Sultanın Cezayir ve havalisinde böyle bir beylerbeyliği vermesi bizim siyasetimizi ne bakımdan tesir altına alır Marki...

— Majesteleri taktir buyururlar ki, bu iki kardeşin batı sularında göründükleri günden bu yana, batı Akdeniz suları bütün Hristiyan devletlerinin ve dukalıklarının ticaretlerine büyük zararlar vermişlerdir. Hatta bu sadece devletlerin değil, fakat bizzat papalık makamının da zararını mucib olmuştur.

— Peki, bugüne kadar bu iki kardeşin imhası için teşebbüse geçilmemiş midir?

— Majesteleri bilirler ki, İspanya'nın menfaati her şeyin üstündedir. Elbette bir takım ciddi teşebbüslere girişilmiştir. Fakat, iblisin oğlu olan bu iki kardeş yapılanbütün teşebbüslerden kendilerini kurtarmasını bilmişler ve her seferinde daha da kuvvetli olarak karşımıza ve bütün Hristiyanlık aleminin menfaatlerinin önüne dikilmişlerdir.

İspanya sarayında cereyan eden bu mülakat, İspanya'nın nasıl bir haleti ruhiye içinde yaşadığını açıkça ispat etmeğe yeter bir delildir. İspanya hakikaten, Barbaros kardeş-

lerle, devrinin en kudretli devleti olmasına rağmen başa çıkamamış ve aciz kalmıştı. Bu aczi yüzündendir ki, 1505 yılında Portekiz ile, Şimali Afrika'da serbest kalması için akdettiği anlaşma ile eline geçirdiği toprakların mühim bir kısmını kaybetmiş, Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerin ellerine geçmesine mani olamamıştı.

— İspanya'nın nasıl bir haleti ruhiye içinde bulunduğu ve Barbaros kardeşlerden nasıl bir yılgınlık ve korku ile bahsettiği, Ernle Bradford'un eserinden de anlaşılmaktadır. Bradford'un "Barbaros Hayreddin" adlı kitabının 87. sayfasında müverrih bu hususta şunları yazmaktadır.

"Barbaros kardeşler, Tlemsen ve Cezayir'de meşgul oldukları bir sırada, Oran valisi Marki Gomares de yeni İspanya kralı Birinci Karlos'a (Sonraki imparator beşinci Karlos) bağlılık yemininde bulunmak üzere, İspanya'ya gitti. Marki, yeni krala, İspanyolların Şimali Afrika'da düştükleri ümitsiz durumu anlattı. Cezayir'deki garnizon abluka altına alınmış, yalnız Oran İspanyolların mutlak hakimiyeti altında kalmıştı. Marki, Barbaros kardeşler Cezayir'deki durumlarını büsbütün sağlamlaştırmadan, harekete geçilmesi icap ettiğini belirtti. Bir yıla varmaz, iş işten geçebilir, Oran'ı karadan ve denizden pekala kuşatabilirlerdi.

On yedi yaşındaki kral, bu teklifi çok iyi karşıladı. Ükesini ve ticaret yollarını tehdit eden bu Türkleri Afrika kıyılarından söküp atmak onun için parlak bir başlangıç olacaktı. Böyle bir fırsat bir daha ele geçmezdi. O kış boyunca, sefer hazırlıklarına girişilmesi için emir verdi. Oran'ı emniyet altına almak ve Türkler'in kökünü kazımak için gemiler baharda denize açılacaktı."

Tarihin şu garip cilvesine ve Türk'ün üstün kudretine bakınız ki iki kardeş bütün bir Avrupa'ya meydan okuyorlar, krallar, dukalar, prensler onlarla baş edemiyorlardı.

Tarihte, herhangi bir devletin himayesinden mahrum iki insanın meydana getirdikleri bir hegemonyanın, kralları tahtlarından edecek, krallıkları iktisadi, içtimai ve askeri bakımdan büyük tehlikelere atabilecek kudreti gösterebilmiş olmalarının tezahürlerine veya belirtilerine rastlamak mümkün değildir. Bu sebeple Oruç ve Hızır Barbaros tarih sahnesinde tamamen bir istisna teşkil etmektedirler. Nitekim, bilhassa Hızır yani Barbaros Hayreddin devri tedkik edildiği vakit bu husus bütün delilleri ve neticeleri ile meydana çıkmaktadır.

Bu iki inşan, fevkal beşer bir kuvvet ve kudret göstererek, bir devlet kadrosunun yapamadığını yapmış, devlet kadrolarının meydana getiremedikleri müesseseleri bina etmiş, devletlerin üstesinden gelemedikleri bir hakimiyeti, batı Akdeniz hakimiyetini, bütün bir Hristiyan husumetine ve engin zenginliklere sahip devletlerin mevcudiyetine rağmen gerçekleştirebilmişlerdir.

İşte bu sebepledir ki, Avrupa'nın, devrinde en kudretli devletlerinin Barbaros kardeşleri kendilerine hasım bir devletten daha tehlikeli ve kudretli buldukları için de huzurları kaçmıştır. Huzuru bozulan devletlerin içinde derece itibarı ile ayırım yapmak hemen pek güçtür. Ancak dini kudreti, bütün Avrupa kral ve imparatorlarından daha üstün olan Papalık'tan tutunuz da, İspanya'ya, Fransa'ya, Ceneviz'e kadar bütün bir Hristiyanlık alemini bu husumet kadrosunun içine sokabilirsiniz.

İspanya'da tahta yeni çıkmış olan 17 yaşında henüz sakalı ve bıyığı çıkmamış Birinci Karlos'un da uykularını işte bu iki kardeş kaçırmış ve yukarıda bahsedilen hazırlıklara geçmesine sebep olmuştur. İspanya karalı 1.Karlos'un bu kararı bir devletin, iki Türk'e ilanı harbi idi.

İspanya kralı Birinci Karlos, Oran valisi ile yaptığı görüşmeden sonra bu kararı verir vermez de İspanya tersanele-

ri harıl harıl çalışmaya ve donanmanın eksiklerini tamamlamaya başlamışlardı. Bir taraftan donanmanın eksikleri tamamlanırken, diğer taraftan da, baharda yapılacak sefer için askerler en iyi şekilde yetiştirilmek üzere sıkı bir talime tabi tutulmuşlardı. Gerek Kral Korlas gerekse Engizisyon baş engizitörü Ksimenes Oruç ve Hızır Barbaros kardeşler üzerine yapılacak bu sefere fevkalade bir ehemmiyet vermişlerdi.

Diğer taraftan Oruç Barbaros da boş durmuyor, onun da haber kaynakları çalışıyordu. İspanya'daki bu hummalı faaliyetin ve hazırlığın sebeplerini o da öğrenmişti. Oruç artık biliyordu ki, baharla birlikte İspanya ile çetin bir harbi kabul edecekti.

Oruç Barbaros, bu gerçeği kabul ettikten sonra, kendi durumunu tahkim etmek ve kuvvetlendirmek için bir takım siyasi iftifakalara gitmek lüzumunu duymuştu. Fas sultanı kendisi için en tabii bir müttefik olabilirdi. Yakın adamlarından ikisini derhal yola çıkardı ve Fas sultanı ile yapılacak müzakerelere gönderdi.

Fas sultanı, tereddüt ediyordu. Oruç Barbaros'un elçileri kendisi ile görüşürlerken bu endişelerini açıkça söylememiş, lakin ihsas etmişti. O, İspanyollardan çekiniyordu. Fas sultanının ayrıca çekindiği insan bizzat Oruç ve Hızır Barbaros kardeşlerdi.

Bu hususta Ernle Bradford, Sander kitabevinin neşrettiği "Barbaros Hayreddin" adlı eserinin 87 ve 88. sayfalarında şunları yazmaktadır.

"Oruç Reis olup bitenleri haber alır almaz, Fas sultanına bir elçi yollayarak, kendisinden yardım talep etti. Güçlü ve disiplinli bir orduya karşı direnecek durumda olmadığını çok iyi biliyordu. Elindeki asker ve top sayısı buna yeterli değildi. Onun da kendi meseleleri vardı.

Merakeş sultanı ile olan çekişmesi sürüp gidiyordu. Bunadn başka, öteki Afrika idarecileri gibi o da, her girdikleri yere sahip çıkan, üstelik İspanya'nın öfkesini de üzerine çeken bu Türklerin Afrika kıyılarındaki varlıklarından pek hoşnut değildi. Bahar gelip te on bin kişilik ordusu ile İspanyol filosu Oran'a vardığında, Fas sultanı yeni müttefikine hala hiçbir yardımda bulunmamıştı.

Oruç Reis, bu sıralarda Türk ve Magrib'i arkebüzcülerinden kurulu 1.500 kişilik ordusu ile Tlemsen'de ve Cezayir'den üç yüz kilometre uzakta bulunuyordu. Muazzam bir ordu karadan Cezayir üzerine yürümekte idi. Kışın yapılan tamirlere rağmen, şehrin surlarının, İspanyolların ağır topları karşısında dayanamıyacağını biliyordu. İki şıktan biri vardı. Ya Tlemsen'de kalıp şehit olmak, ya da geri çekilmek. Oruç Reis ikinci şıkkı yeg tuttu. Geceleyin Cezayir'e doğru yola çıktı. Yolları iyi bildiği için, cebri yürüyüşle, kıyı yolundan Cezayir'e varıp, İspanyollar kendisine yetişmeden şehrin surları arkasına sığınmayı umuyordu. Ama hayatında ilk defa geç kalmıştı. Şimdiye kadar yapmadığı bir hataya düşmüştü. Başkasının yardımına güvenmişti. Fas sultanı, yardım kuvvetleri ile batıdan Oran üzerine yürüyerek, İspanyolların yolunu kesecekti güya. İşte bu söze güvendiği içindir ki, Oruç Reis Tlemsen'de uzun müddet oyalandı. Bu gecikmesi başka türlü tefsir edilemiz."

İspanya kralı Birinci Karlos'un (ki sonraları bizim tarihlerimize Şarlken olarak geçecektir). Oruç Barbaros üzerine sefer yapmak kararı hakkında Fuad Carım. "Cezayir'de Türkler" adlı eserinin 34. sayfasında ise şunları yazmaktadır.

"1516 yılında ölen Beşinci Fernando'nun (Katolik Kral ünvanı ile tahta çıkan Castilya ve Aragon prensi, Büyük İzabella'nın kocası Ferdinand) yerine geçen Şarlken(Birinci Karlos) İspanya'ya, doğup büyüdüğü Felemenk'den(Hollanda)

1517 yılında gelmiştir. Fernando'nun ruh hastası kızı Deli Juana'nın oğlu olan Şarlken, babası güzel Filip tarafından, Almanya imparatoru Birinci Maksimilyen'in torunudur.

Yeni gelen kralı kutlamak için Burgos'a giden Oran kumandanı Marki de Gomares, kendisine sığınmış olan Ebu Hammu ile kardeşleri Abdullah ve Mes'ud'u da beraberinde götürüyor. Ebu Hammu, Tlemsanlıların 1517 yılı, sultanlıktan attıkları kimsedir.

Hepsi yüksek aileden 32 çocuğu rahin olarak bırakan Ebu Hammu'nun tekrar tahta geçirilmesi dileğini, babası Ebu Abdullah'ın ölmeden evvel bağlandığı ilk vergiyi ödemek şartı ile, Şarlken kabul ediyor ve bu işin yerine getirilmesi için Oran valisi ve kumandanı Marki de Gomares'in emrine 10.000 kişilik bir ordu veriyor.

Şarlken ile Ebu Hammu arasındaki sözleşmeyi, Tlemsen'de iken öğrenen Oruç Reis, Cezayir'de bulunan Hayreddin reise(Hızır), mühimmat yetiştirmesi için, haber iletiyor. Bunu duyan Marki de Gomares, hem mühimmatın ulaşmasını önlemek, hem de, Oran-Tlemsen yolunu kesen Kalet-İbn-Raşid'i(İbn Raşit kalesi) almak üzere 600 kişilik bir kuvvet yolluyor. İbn Raşid kalesini korumaya yetkili İskender ve İshak Reis'ler, üzerlerine saldıranları perişan ederek 400 kadar eri kılıçtan geçiriyorlar. Kalanlar kendilerini Oran'a dar atıyorlar.

Bu bozgun haberi üzerine Gomares, tanınmış savaşçılardan Martin de Argote'yi, yanına ayrıca birçok da yerli katarak 2.000 er ve birkaç yüz atlı ile ileri sürüyor. Sıkı bir döğüşten sonra, güçleri tükenerek kaleye kapanan Türklerle, Tlemsen'e çekilebilmek şartına dayanan uzlaşmaya varılmış ve savaş dinmişken, Argote tekrar saldırıyor. Oruç Reis'in kardeşi İshak Reis'le en eski arkadaşı İskender reis, postu pek pahalıya satarak, vuruşuyorlar. Diri kalanlar, 16 kişi esir düşüyorlar (Ocak 1518)."

Artık her hadise süratle Oruç ile kardeşini İspanyollar ile ölüm kalım savaşına doğru itiyordu.

Yukarıda da işaret edildiği gibi, başta Fas sultanı olmak üzere, yerli halk, Türklere karşı, Müslüman olmalarına ve kendilerini İspanyolların sultasından ve esaretinden kurtarmak gayretlerine rağmen daima çekingen davranmışlardı. Hadiseler ve Müslaman sultanlar, iki kardeşi feci bir sona doğru adeta zorla itiyordu. Bu hadise gözle görülecek kadar açıktı. Oruç Sultan'ın, İspanyollarla Ebu Hammu'nun Burgos'da yaptıkları anlaşmayı duyar duymaz, Fas sultanı ile giriştiği müzakereler, hitama ermişti. Arada bir de anlaşma olmuştu. Fas sultanı, hasmı canı olan Merakeş sultanına karşı kendisini müdafaa etmek şartı ile Oruç Reis'in elçilerine, bir anlaşma yapabileceğini söylemiş, elçiler de bu teklifi kabul etmişlerdi. Fas sultanı, Oruç Barbaros'a, İspanyollar tarafından herhangi bir tecavüze maruz kaldığı vakit, elindeki bütün imkanlarla kendisini desteklemeye hazır olduğunu bildirmişti.

Elçilere söylenen bu sözleri elçiler, esasen Oruç Barbaros'tan aldıkları talimat gereğince kabul etmişlerdi. Fas sultanı ile yapılan bu müzakerelerde bir anlaşmaya varılmış olmasına rağmen, elçiler herhalde Fas sultanından tam manası ile emin değillerdi. Nitekim, sonra gelişecek olan hadiseler, Oruç Barbaros'un yardım beklemek lüzumunu duymadan Tlemsen'den Cezayir'e gitmesi de bu hususu teyit eder. Oruç Barbaros da Fas sultanından pek emin değildi.

Şimali Afrika iki din arasında yeni bir savaşın şahidi olacaktı. İspanya'nın Oran valisi Gomares Marki'si, Şarlken'in emrine verdiği kuvvetlerle, baharın başında Afrika'ya geçmişti.

Her iki taraf da harp hazırlıklarını son kertesine getirmişlerdi. Hızır Barbaros ağasından aldığı yardım teklifine

derhal cevap vermiş ve kardeşi İshak Reis ile birlikte İskender Reis'in başında bulundukları 600 kişilik bir kuvveti. Oran valisinin tehdit ettiği ve Oruç Barbaros'un harekatı dilediği gibi idare edebilmek için muhtaç bulunduğu Beni Raşid kalesine göndermişti.

Oruç Barbaros, Beni Haşid kalesinin, Hızır'ın gönderdiği kuvvetlerle takviye edildiğini öğrenince, Tlemsen'de Fas sultanının yardım kuvvetini beklemekten ise, kale surları daha sağlam ve çok daha dayanıklı, aynı zamanda müdafaaya çok daha elverişli olan Cezayir'e gitmeyi tasarladı.

Emrinde bulunan ve yalnız Türklerden meydana gelmiş bin beş yüz kişilik kuvveti ile yola çıktı. Tlemsan ile Cezayir arasındaki üç yüz kilometre mesafeyi, deniz kenarını takiben katetmeyi, böylece hem muhtemel bir yerli tecavüzüne hedef olmamayı, hem de mesafeyi kısaltmayı düşünerek tercih etti ve yürüyüşünü buna göre tanzim etti.

İspanyol ordusu da Oran'dan hareket etmişti. Oruç Barbaros cebri bir yürüyüşle Cezayir ile Tlemsen arasındaki mesafeyi en kısa zamanda katetmek kararında olduğundan, adeta dinlenmeden yoluna devam ediyordu. Emrindeki levendleri de kendisi gibi düşünüyorlardı. Düşmanla sahrada değil, fakat Cezayir'de karşılaşmak iyi olacaktı. Bu sebeple cebri yürüyüşü adeta arzulayan bir iç rahatlığı ile devam ettiriyorlardı.

Oruç Barbaros Tlemsen'den Cezayir istikametinde süratle ilerlerken, Tlemsen havalisinin nüfuzlu kabile reislerinden birisi olan Burakkabe Oran Valisi Don Diego Gomares'e müracaat ederek, Türkler aleyhine hareket etmek istediğini ve bir ittifak aktetmek arzusunda olduğunu bildirmişti. Marki Gomares, en kritik bir zamanda yapılan bu müracaatı, canına minnet bilmiş ve Burakkabe ile bir anlaşma yapmıştı. Anlaşma imzalandıktan sonra da vermeyi taahhüd ettiği 300

İspanyol askerini şeyhin emrine verdi. İşte bu sıralarda idi ki Şeyh Burakkabe, Beni Raşid kalesinin İshak ve İskender Reis'lerin emrindeki 600 levendle takviye edildiğini duydu. Yeniden Marki'ye müracaatla 600 İspanyol askeri daha talep etti ve aldı. Böylece Şeyh Burakkabe'nin emrinde yerli askerlerden başka 900 İspanyol askeri de mevki alıyordu.

Burakkabe'nin, Oran valisinden asker talep ettiği sıralarda da Marki Gomares, kuvvetlerinden bir kısmını ayırmış, startejik bir nokta olan Beni Raşid kalisinin alınması için o istikamete sevketmişti. Bu kuvvetin başında bulunan İspanyol kumandanı her ne bahasına olursa olsun kaleyi almak emri almıştı. Fakat, Tlemsen'ın eski hakimi Ebu Hammu da boş durmamış, Beni Raşit kalesinin alınması işine bizzat kendisi de iştirak etmek istemiş böylece Beni Raşit kalesine gitmişti. Şimdi Beni Raşid kalesinin 600 kişilik müdafaa kuvveti önünde, İspanyol altınları ile toplanmış Ebu Hammu'nun emrindeki 2.000 kişiliki kuvvetten ayrı olarak, Burakkabe emrindeki 900 İspanyol ve 1.500 yerli asker ve takriben 1.000 kişilik bir de İspanyol kuvveti vardı. Yani açıkçası takriben 5.500 kişilik bir kuvvet kaleyi müdafaa etmeye azimli 600 kişilik Türk kuvvetinin önünde mevki almıştı.

Oruç Barbaros Tlemsen'de müdafaa hazırlıklarına başlamıştı. Oruç bu hazırlıkları yaparken, müşterek düşman da Beni Raşit kalesini muhasaraya başlamıştı. Kale çetin cevizdi. İspanyolların yaptıkları bütün taarruzları defediyordu. Kaledekiler hakikaten Türklüğe şeref verecek şekilde mücadele ediyorlar, aradaki büyük farka rağmen kaleyi yapılan bütün taarruzlara karşı kahramanca müdafaa ediyorlardı.

Oran valisi, Beni Raşid kalesinin bu görülmedik mukavemeti karşısında adeta küplere biniyor, kalenin biran evvel alınması için durmadan haberler gönderiyor, emirler tazeliyordu. Fakat yapılan her şey boşuna idi. İshak ile İskender

Reis'ler, canlarını verecekler, fakat kaleyi teslim etmeyeceklerdi. Ebu Hammu ile Burakkabe, İshak ve İskender Reis'lerin idaresindeki Türklerin mukavemeti karşısında şaşırıp kalmışlardı.

Muhasara bütün şiddeti ile devam ediyordu. İspanyolların ve bizzat Ebu Hammu'nun İshak Reis'e, kaleyi teslim etmek üzere yaptığı bütün teklifler geri çevrilmişti. İshak Reis'in cevabı kat'i idi. "Biz aldığımız yerleri fethettiğimiz diyete geri veririz" diyordu.

Beni Raşid Kalesi müdafilerinin akıllara durgunluk veren müdafaası, buralarda görülmüş şey değildi. Türkler için tabii olan bu hareket, Afrika yerlileri ve İspanyollar için görülmedik şeydi. Beni Raşid kalesinin müdafileri adeta efsaneleşmişlerdi. Altı ay... evet altı ay devam eden muhasara, her gün kuvvetleri azalan İshak ve İskender Reis'leri teslim olma keyfiyetine sürükleyecek bir mana taşımamıştı. Onlar son nefeslerine kadar kaleyi müdafaaya azmetmişlerdi. Bu müdafaada, Oruç Barbaros'un kendilerini unutmayacağına dair inançları da büyük rol oynamıştı.

İspanyollarla, Ebu Hammu ve Burakkabe'nin altı ay müddetle arka arkaya yaptıkları taarruzlar, Beni Raşid kalesinin teslimi için herhangi bir sebep teşkil etmemişti. Şimdi kaledeki müdafiler hemen hemen yarı yarıya azalmışlardı. Fakat buna rağmen dayatıyorlardı.

Yine böyle pek ciddi bir düşman hücumunu defetmişlerdi. İshak Reis kan ter içinde kalan, aralarından bir kaçının daha eksildiği ve yaralandığı bu taarruzu da defettikten sonra geride kalan arkadaşlarını toplamıştı İskender Reis de dahil olduğu halde yapılan sayımda 250 den fazla olmadıkları tesbit edilmişti. İshak Reis, levendlerine hitap etmişti.

— Bu kale bize ağamız sultandan mirastır. Bizim buradaki vazifemiz, kaleyi her neye mal olursa olsun teslim etme-

mektir. Fakat düşman da pek kavidir, bu hususta söz söylemek isteyen var mı?

İshak Reis bu sözleri söyledikten sonra levendlerine bakmış, onları teker teker süzmüştü. Bu karşısında duran 250 tunç yüzlü, hepsi de harp ve mücadele meydanlarının yıllanmış, levendleri, dimdik duruyorlardı. Onların yüzlerinde düşmandan herhangi bir yılgınlık eseri yoktu. İshak Reis bu manzara karşısında göz yaşlarını tutamaz hale gelmişti, adeta bir çocuk gibi ağlamamak, hıçkırmak istemiş, fakat levendlerinden, her birisi birer canlı kahramanlık abidesi olan levendlerinden utanmıştı. Kendisini ağlamamak için pek güçlükle tutabilmişti.

Bu hakikaten muhteşem bir manzara idi. İshak, Reis, emrindeki levendlerine açık kapı göstermiş, fakat hiç birisi buna yanaşmamıştı. Onlar buraya cihat için gelmişlerdi ve bunu hiç bir vakit akıllarından çıkarmamışlardı. Cihat için harbetmek, Allah yolunda ölmek, şehit olmak demekti. Müslüman olduklarına göre de Şehadet onlar için en kudsi bir şerefti.

İshak Reis, böyle düşünmüştü. Tıpkı onlar gibi. Sonra da şu sözleri söylemişti.

— Buraya Cihat için geldik. Fakat görürüz ki, karşımızda yalnız kâfir değil, bizimle aynı dinden olanlar da var. Onlar Allah yolundan çıkmış olanlardır ve Müslüman sayılmazlar. Biz Cihat uğrunda şehadeti ihraz etmek için buradayız. Yolumuz tektir. O yol da Allah yoludur. Bizim için başka yol yoktur. Ya Allah yolunda şehid oluruz... yahud Gazi... Allah muinimiz olsun. Biliniz ki Allah bizimledir.

İshak Reis bundan sonra İskender Reis'le birlikte kendi odasına çekilmiş ve müdafaa tertibatını bir kere daha gözden geçirmişlerdi. Fakat düşman boş durmamıştı. Kalenin dışından açılan bir büyük lağım, kalenin kaderini tayin etmişti.

Geceli gündüzlü yapılan çalışmalar sonunda düşman, kale bedenlerinin altına kadar uzanan bir köpek lağımı açmış ve buraya külliyetli miktarda barut doldurmuştu. İspanyolların idare ettikleri bu lağım işi nihayet sona ermişti.

İshak ve İskender Reis'lerin gözlerinden kaçan bu çalışma, kalenin kaderini de, kale müdafilerinin kaderini de tayin etmişti.

Kale bedenlerinin altına açılan lağım bir sabah erkenden ateşlenmiş ve büyük bir gümbürtü ile kale bedeninin o kısmı adeta havaya uçmuştu. Kale bedeni uçtuğu sıralarda İskender Reis'le konuşmakta olan İshak Reis, derhal yerlerinden fırlamışlar ve lağımın açtığı rahneye koşmuşlardı.

Artık kalenin kaderi tayyün etmişti. Başta İshak Reis olmak üzere bütün kale müdafileri, lağımın havaya uçurduğu kale bedeninin iç kısmında henüz toz ve duman kaybolmadan müdafaa tedbirlerini almışlardı. Düşman kale bedeninin büyük bir gümbürtü ile uçtuğunu gördükten sonra bu toz ve dumanın açılmasını beklemişti. Toz, duman yavaş yavaş açılınca da bütün kuvveti ile açılan gediğe saldırmıştı.

Şimdi Şimali Afrika'nın Beni Raşid denilen ve Türklerin bütün bu havalideki hakim durumlarını devam ettirmek için ellerinde bulunması pek elzem olan kalenin bedeni içinde korkunç bir boğuşma başlamıştı. Müdafiler başlarında İshak ve İskender Reis'ler olarak, ellerinde palalar ile kaleye saldıran düşmana amansız bir ölüm duvarı kurmuşlardı. Gelen İspanyol ve yerli askerler bu duvarın, bu etten ve kemikten barikatın önünde yığılıyor, başlar gövdelerden ayrılıyor ve bu insan duvarı, her taarruzda biraz daha yükseliyordu.

Cehennemi bir boğuşma idi bu. Bu boğuşma değil, et ete, vücud vücuda insanların kaynaşması idi.

Çok kanlı bir boğuşma idi bu ve durmadan saatlerce

devam etmişti. Beni Raşit kalesinin açılan gediği önünde cesetler, canhıraş feryatlar kopan, kol ve bacaklar, biçilen gövdelerle bir cehennemi manzara arzediyordu. Fakat bütün taarruzlara rağmen, düşman kalenin açılan gediğinden içeriye bir türlü giremiyordu. Orada sanki düşmanın azraili nöbet tutuyordu.

Düşmanın bu mezbuhane ve her neye mal olursa olsun netice almak gayretine karşı ise, her dakika eksilen Türk levendleri ile iki Reis karşı duruyordu. İshak ile İskender Reis'ler, gediğin iki başını tutmuşlar ellerinde kan damlayan ve her kalkışta mutlaka bir düşman askerinin başını, kolunu veya gövdesini uçuran palaları ile durmadan naralar atıyorlar,

— Komayın kardeşlerim... komayın düşmanı... vurun... vurun kafire... diye haykırıyorlar, elleri ve kolları durmadan işliyordu.

Reislerinin kendileri ile aynı safta, omuz omuza çarpıştığını, düşmanı kahredercesine, canlarını din-i mübin uğruna istihkar edercesine vuruştuklarını görünce daha da coşuyor, ölümü hiçe sayıyorlar, vurdukça vuruyorlardı, her kalkan pala mutlaka hedefini buluyordu.

Ama artık tükenmeküzere idiler. Her geçen dakika, hatta her saniye aralarından bir veya ikisini alıyor, gediğin önüne yığılan insan duvarının üzerine yığıyordu. Bu artık sağ kalanlar için tam bir ölüm mücadelesi idi.

Kaleye saldıranlar almak, almak için de öldürmek, kaleyi müdafaa edenler ise, vermemek, vermemek için de ölmenin şart olduğunu bilerek döğüşüyorlardı.

Kaledekiler, kaleyi vermeyeceklerdi. Kanları, canları pahasına da olsa bunu yapacaklardı. Nitekim saatlerdir düşmanın korkunç bir şekilde devam eden taarruzlarının her geçen dakika artan ağır baskısı karşısında eksilen dilaverlerin

yerlerini dolduramamaları dahi onları bu vazifeyi, din-i mübin için şehit olma vazifesini yerine getirmekten men edemiyordu. Teslim olmak onlar için düşünülemezdi. Esasen lisanlarında teslim diye bir kelime de yoktu.

Nihayet son dikakalar gelmiş çatmıştı. Buradan bir tekinin bile sağ salim kurtulacağı düşünülemezdi. Nitekim son da öyle oldu.

İspanyollarla Ebu Hammu ve Burakkabe'nin askerlerinin yaptıkları son taarruz gediğin son müdafileri arasında olan İshak ve İskender Reis'i de şehadet mertebesine yükseltti. Fakat, son anda şehit oldukları anda her biri birer düşmanı da beraber götürerek canlarını Allah'a teslim ettiler.

Düşman, İskender ve İshak Reis'lerin şehadeti üzerine kaleye girebilmiş, fakat kaleyi teslim alacak insan bulamamıştı. Şehit olamayan 16 dilaver, ağır yaralı olarak ele geçmişti. Beni Raşit kalesini bunlar teslim edemezdi... İspanyollarla güya Müslaman olan, kafirlerden daha kâfir Ebu Hammu ve Burakkabe, azametle kaleye girdikleri vakit karşılarında, zorla bir araya getirilebilmiş, 16 ağır yaralıdan başka kimseyi bulamamışlardı.

Bu 16 ağır yaralı Türk levendi ise, kaleyi teslim edecek kuvvet ve kudertten mahrumdu.

Beni Raşit kalesi düşmanın eline geçmişti, sadece o kadar. Fakat kaleyi biz vermemiştik. İspanyol kuvvetleri kumandanı Martin d'Arjota kendisini istikbal edecek Türk bulamamış ve pek üzülmüştü.

Şimali Afrika'nın bu kısmında bir hamaset destanı yazılıyor, tarihe malediliyordu.

Beni Raşit kalesinin sukutu hakkında hemen bütün tarihçiler aynı noktada ittifak etmekte ve kaleyi teslim etmediğimizi, ancak İspanyollarla Ebu Hammu ve Burakkabe'nin

Türk şehitlerinin cesetlerine basarak kaleye girdiklerini bildirmektedirler. Bu hususta Fevzi Kurdoğlu'nun yazdığı "Barbaros Hayreddin Paşa" adlı eserin 217 ve 218. sayfalarında şunlar yazılmıştır.

"Bu esnada İspanyol askeri Kalai Kala'ya (Beni Raşid Kalesi) üzerine hareketle muhasara altına aldı. İshak Bey'in kuvvetleri bir gece huruc yaparak düşmanı bastılar. Sabaha kadar yapılan muharebede 700 İspanyol maktul düştü (300 nefer kafiri diri tutup esir eylediler.). Düşman bu ademi muvaffakıyetten nevmid olmadı. Bir müddet sonra 10.000 İspanyol ve 20.000 Arap toplandı. (Cem'an 30.000 adam olup yine kalei mezkureyi ihata eyleyip cenk ve kıtale başladılar." Bu muhasara bila fasıla altı ay sürdü. Bu müddet zarfında mahsurlar iki defa huruc hareketi yaptılar. Birinci huruc hareketi gece yapıldı. İspanya ve müttefikleri maktullerden başka 160 esir verdiler. İkinci baskın yine yapılacaktı, fakat kaledeki Araplardan birisi düşman tarafına kaçarak (Bu gece filan mevziden çıkarak sizi basacaklardır." diye haber verdi.

Düşman huruc edilecek mahallelere toplar kurup tam kaleden çıkılacağı esnada top ateşi açtıklarından bir nice yarar yiğit şehit düştü. Hatta Oruç Bey, Kalei Tlemsen'den 90 nefes yarar yoldaş gönderip onlara İskender nam yarar adamını başbuğ kılmıştı.[1] Mezkur İskender'in dahi ayağına top darbı erüp mecruh oldu. Akim kalan bu huruc hareketinden sonra muhasara şiddetlendi (Kalenin duvarı dibinden askeri küffar, lağımlar kazmakla duvarları göçürüp kulelerini düşürdüler. Kale dahi harabe yüz tuttu. Ama İslam kafirlerin kaleye girmelerine ruhsat ve fırsat vermeyip muttasıl cenk ederlerdi. Mahsurların vaziyeti vehamet kesbetmiş artık kalenin muhafazası imkanı kalmamıştı. İki taraf muharebe ede-

---

(1) İskender bilindiği gibi, Beni Raşit kalesinde bulunmakta idi.

rek, "Ol Kalai Kala'dan burakların yasaklarını ve sair esbablarını alıp çıkıp Cezayir'e gideler ve kaleyi onlara teslim ederler ve kâfir dahi onların esbablarına ve erzakına dahi tarruz" etmemek üzere bir mütarekename aktedildi. Mütarekenin hüsnü tatbiki için mahsurlar 16 yarar yoldaşı İspanyollara rehin olarak gönderdiler ve şimdiye kadar almış oldukları esirleri serbest bıraktılar. Fakat İspanyollar, birçok defa yaptıkları gibi, sözlerini tutmayarak ihanet ettiler. Mahsurlar tam atlara binerek "Kaleden taşra çıkarken, henüz dahi nısfı çıkmadan" düşman "Esbabına, erzaklarına ve yaran ve yasaklarına el sunup dest bırazlık eylemeğe başladılar. İshak Bey dahi anı görüp hemen el kılıca vurup bir nice kâfir tepeledi ve anın dahi şehadeti mukarrer imiş, akibet ol cenkte şehit oldu. İskender kethüda dahi şehit oldu." (1)

Düşmanın ihanetini gören mahsurlar bütün kuvvetleri ile kendilerini müdafaaya çalıştılar ise de "Bil cümle anda olan Müslümanlardan bir ferd kalmayıp hep şehit oldular."

Oruç Sultan'ın Şehadeti

Oruç Sultan, Tlemsen'de, düşmanın bütün hazırlıklarını adım adım takip ederek beklemeğe başlamıştı. O, her ne olursa olsun Fas sultanının kendisi ile aktettiği anlaşmaya sadık kalacağını ve vermeği taahhüd ettiği askerlerini Tlemsen'e gödereceğini hesap etmiş olabilir. Zira Oruç biliyordu ki, Fas sultanı Merakeş sultanından çekiniyordu ve kendisi de bu hususta Fas sultanına taahhüdde bulunmuştu.

Fakat Oruç Reis, hayatında belki de ilk defa yanılıyordu. Fas sultanının yardımına güvenmekle hayatını da ortaya koyduğunun farkında değildi ve bilmiyordu ki, Fas sultanı

---

(1) İshak Reis ile İskender Reis dışarıda değil kale içinde şehid oldu.

kendisine istediği yardımı yapmayacak ve Koca Reis deryaların efendisi, hayatını bu hatasına feda edecekti.

Martin d'Arjota, Beni Raşit kalesini böylece eline geçirdikten sonra 1518 senesi ocak ayında Oran'a gitti. Kale artık Ebu Hammu'nun elinde idi. Ebu Hammu, baş düşman bildiği Oruç Barbaros'a, maiyetindeki yerli ve İspanyol askerleri ile nefes aktırmamak, gözünü açtırmamak kararında idi. Bu maksatla, d'Arjota'nın Oran'a gitmesine rağmen, Tlemsen üzerine sefer hazırlıklarına başlamıştı. Bu sefer hazırlığından İspanyol kumandanının herhalde haberi vardı. Zira, Ebu Hammu Tlemsen üzerine askerlerini sevketmek kararı verdiği sıralarda da, Martin d'Arjot'a da, Oran'da vali Marki Gomares ile İspanya'dan gelecek takviye kuvvetlerini aynı sefer için beklemekte idi.

Nihayet, İspanya'dan gelmesi beklenen kuvvetler geldi ve Tafna nehrinin denize döküldüğü yer olan Raşegun'da karaya ayak bastılar.

Oran Valisi Marki Gomares bu kuvvetleri de Martin d'Arjota'nın emrine vererek Tlemsen kalesinin zabtına memur etti.

Martin d'Arjota vakit geçirmeden derhal yol ve sefer hazırlıklarını ikmal ederek Tlemsen üzerine ileri harekata başladı.

İspanyol kumandanı Tlemsen üzerine yürürken, Ebu Hammu da, Tlemsen kalesinin önüne gelmiş ve kaleyi muhasara etmişti. Oruç Barbaros, Ebu Hammu kuvvetleri ile İspanyolların verdikleri yardımcı kuvvetlerin kaleyi muhasaraya başladıklarını gördüğü vakit, acaba işlediği hatayı anlamış mı idi? Fas Sultanı Ahmed İbni Kadı'ya güvenmekle hata ettiği işte artık reddedilemez bir vakıa olarak karşısında idi. Fakat bütün bunlara rağmen kendisinin Tlemsen'de neden dolayı kalmağa karar verdiği tam olarak anlaşılamamıştır.

Akla şu gelebilir ki, Oruç Barbaros, Beni Raşid kalesinin mukavemet edebileceği ihtimali üzerinde durmuştur. Belki de bir başka, akla daha yakın bir başka plan üzerinde durmuştur. Akla gelebilen bu plan şu olabilirdi. İspanyolların ve yerli sultanların Şimali Afrika'daki Türk levendlerine karşı takındıkları düşmanca tavrın önüne geçilmez bir kinin her iki tarafı da derin bir uçuruma yuvarladığı bir hakikattı. Gerek İspanyollar gerek yerli sultanların, İspanyol altınları ile beslenen Müslüman askerleri korkunç birer Türk düşmanı idiler ve Şimali Afrika'ya yerleşmiş bulunan bu unsuru son ferdine kadar imha etmek kararında idiler. Bu bilinen bir gerçektir. Şu halde yapılması icap eden şey, bir devleti kurmak üzre harekete geçen haçlıların mümessili İspanya'ya üç kardeşin bir arada yem olmaması için ayrı ayrı yerleri müdafaa etmeleri idi. Oruç Sultan da bunu yapmış olabilir. Ve Beni Raşid kalesine kardeşi İshak'ı bırakırken, Hızır yani Barbaros Hayreddin'i de Cezayir'de vazifelendirmiş olabilir. Böylece üç kardeş, ayrı ayrı kalelerde bulunur ve hepsi bir arada İspanyollara ve sultanlara yem olmazlardı.

Nitekim gerek Beni Raşid kalesi gerekse Tlemsen'de cereyen eden facialardan sonra Midilli adasının Bonava köyünden Sipahi Yakup Bey'in iki oğlu, İshak ve Oruç şehit olmuşlar, geride bu aileden, dört kardeşten sadece bir tanesi hayatta kalabilmişti. Hayatta kalan Yakup Bey'in en küçük oğlu, tarihlere tarihlerin kaydettiği en büyük amiral olarak geçecek olan Hayreddin Barbaros Paşa idi.

Oruç Barbaros, Ebu Hammu kuvvetlerinin kaleyi muhasara ettiğini gördükten sonra müdafaa hazırlıklarını bir kat daha arttırmış ve her taraftan gelebilecek taarruzlara göre tedbirler aldırmıştı. Ebu Hammu muhasaraya başladıktan kısa bir müddet sonra da Oran Valisi Marki Gomares'in Tlemsen'ı almak üzere memur ettiği kumandan Martin d'Arjota

da Tlemsen önlerine gelerek muhasaraya iştirak etmiş, kumandayı bizzat eline almıştı.

Taraflar arasındaki kuvvet muvazenesi havsalaya sığmayacak kadar farklı idi. Tlemsen'ı müdafaa eden Oruç Barbaros ve maiyeti, yalnız Türklerden meydana gelen takriben 700 kişilik bir kuvvet olmalarına rağmen, düşman, 30.000 rakamının üzerinde idi. En azından 12.000 civarında İspanyol askeri ve bunlara ilaveten de 20.000 den daha fazla olduğu tahmin edilen Ebu Hammu, Burakkabe ve diğer dağlı kabilelerin gönderdikleri yerli askerler.

Bu nisbetsizlik, Tlemsen kalesini müdafaaya azmetmiş olan Oruç Reis'te de, levendlerinde de en küçük bir yılgınlığa veya paniğe sebep olmamış bilakis, gelen düşmanın azameti, müdafileri o nisbette coşturmuştu.

Nispet mi? Bu mesele her türlü mukayesinin dışında idi. İspanya Tlemsen üzerine büyük bir ordu ile gelmişti. Bu ordunun karşısında ise, kaleye kapanmış, müdafaa tedbirlerini almış saedce 1.500 kişilik bir Türk kuvveti vardı.

Oruç Reis, muhasaranın başladığı ilk gün, Fas sultanından gelecek yardımın, artık düşünülemeyeceği hakikatini kabule mecbur kalmıştı. Zira, kendi elçilerinin Fas sultanı ile yaptıkları anlaşmada, İspanyol ordusu Oran'dan hareket etmeden evvel Fas sultanı bu ordunun yolu üzerinde her türlü harp tedbirlerini alacak ve Marki Gomares'in, d'Arjota'nın kumandası altına verdiği İspanyol ordusunun ileri harekatını durduracak, hiç olmazsa, bu ordunun yıpranmasına hizmet edecekti. İspanyol ordusunda görülen hal, böyle bir muharebeye girmediğini göstermekte idi. Demek ki, Fas sultanı Oruç Barbaros'a verdiği sözü tutmamış ve bütün Şimali Afrika sultanları gibi son anda Türklere sırt çevirmiş, onların buralardaki hakimiyetini bertaraf etmek isteyen sultanlarla aynı kanatta olduğunu ortaya koymuştu.

Oruç Barbaros Tlemsen'ın surlarından kaleyi muhasaraya gelen İspanyol ve Ebu Hammu'nun ordusunu seyrederken, bütün bunları düşünmüş ve kaderin kendisine hazırladığı sondan habersiz, son nefese kadar kaleyi ve şehri müdafaa azmini bir defa daha ortaya koymuştu. Yanında kendisi ile birlikte bulunan yakın silah arkadaşlarına şunları söylemişti.

"Yoldaşlarım... düşman pek kavi. Bir de dini Mübin'den olduğu halde kafirle birleşmiş Ebu Hammu haininin kuvvetleri var karşımızda. Bu kuvvet pek azimdir. Fakat Allah'a olan inancımız, buradan da kurtulacağımızı bize ilham eder. Vuruşacağız... son nefese kadar vuruşacağız... eğer ecelimiz burada ise... eğer şehitlik mertebesine ermek burada nasip ise... evet burada şehit olacağız... fakat ben inanıyorum ki, Tlemsen düşmana mukavemet edecek ve bu küffar sürüsü geldikleri gibi, geriye döneceklerdir. Eğer bir defa buradan kurtulursak o vakit onlarla görülecek bir hesabımız olacaktır.

Oruç Barbaros bu arada kendisi ile birlikte bulunan Arap kabile reislerinden Ahmed İbni Kadı'yı da yanına çağırtmış, onlarla da konuşmuştu. İbni Kadı, kale etrafında mevzilenmiş, muhasaraya başlamış olan İspanyol ve Ebu Hammu'nun kalabalık ordusu karşısında adeta paniğe kapılmıştı. Oruç Reis'e düşman ordusunu kastederek kaçmasını, bir yolunu bularak kaleyi terk etmesini tavsiye etmiş şöyle demişti.

— İspanyolların Tlemsen üzerine sevkettikleri bu ordu, bugüne kadar buralarda görmeğe alışmadığımız kadar kalabalık, o nispette de techiz edilmişlerdir. Kalede ne kadar dayanacağımızı bilemem, Amma, kale etrafına dizilen toplara bakılırsa fazla dayanmaklığımız mümkün olmaz. Ben adamlarımla, bana bağlı olan Berberi askerleri ile seninle gelmeğe hazırız. Buradan gitmekten başka kurtuluş yolu yoktur.

İbni Kadı'nın bu sözleri Oruç Barbaros'u fena halde kızdırmıştı ters ters İbni Kadı'ya bakmış cevap vermişti.

— Sen bizi ne sanırsın ya Ahmed?.. biz maydan-ı gazadan kaçacak insanlarmıyız? Biz burada bir cihat veririz. Bizim için Din-i Mübin'den gayri bir düşünce yoktur. Düşman ne kadar kavi olursa olsun, Türkler hiç bir vakit düşmanlarının önünden kaçmamışlardır. Burada kalacak ve son nefesimize kadar Din-i Mübin'i ve kaleyi müdafaa edeceğiz. Ya kaleyi kurtarır, küffarı buradan ters yüzüne geri çeviririz, yahud da... evet yahud da burada şehadet mertebisine ulaşırız.

Ahmed İbni Kadı, Oruç Barbaros'un sözlerinden sonra söyleyecek söz bulamamış ve susmuştu. Artık Tlemsen'ın da, Oruç Barbaros ve emrindeki levendlerin de kaderi belli olmuştu.

Evet... bir vakitler iki çektirme ile Şimali Afrika sahillerine gelen, İspanya sularını İspanya donanmasına da, İspanya ticaretine de haram eden, sonraları bütün batı Akdeniz sularını kendisinin malı haline getiren Koca Oruç Barbaros kurduğu devletin yıkılmak üzere olduğunu görüyor... bundan pek fena müteessir oluyordu.

Oruç Barbaros, düşmanın kuvvetine ve kalabalıklığına rağmen, sonunun geldiğini asla düşünmemişti. Fakat bilmiyordu ki, Tlemsen'de bu son müdafaası olacaktı.

Oruç Reis, kale bedenlerine karşı ilk taarruz başladığı andan itibaren, en şiddetli şekilde karşı koymağa başlamıştı. Lakin düşmanın pek fazla olan kuvveti, bu muhasarayı kırmağa da kafi gelmemişti.

Muhasarayı yapan İspanyollar ise anudane bir şekilde taarruzlarını devam ettiriyorlar, her geçen gün kaledekilerin mukavemeti biraz daha kırılıyordu. Zira, amansız top ateşi altında kalan Tlemsen kalesine düşen her gülle mutlaka tahribat yapıyor, askeri de bir veya birkaç levendi ya şehit ediyor, yahud da yaralıyordu.

Muhasara da durmadan devam ediyordu.

Altı aydır devam eden muhasaranın sonlarına gelinmişti. Artık Tlemsen kalesi son günlerini yaşıyordu. Bu altı ay müddet içinde Türkler, Başta Oruç Barbaros olmak üzere, akıllara durgunlak verecek bir hamasi destan yazmışlardı. İspanyol kuvvetlerine kumanda eden d'Arjot'a, bu muhteşem müdafaa karşısında kendisini alamayacak ve etrafındaki kumandanlarına, "Tevekkeli Türkler İspanya sularını ellerine geçirmemişler" diyecekti.

Evet. Oruç Barbaros böyle bir müdafaa yapmıştı. O hayatının sona erdiği bir sırada Baba Oruç, Oruç Barbaros, Barbaros Sultan olduğunu tarihe tevdi edecek bir müdafaa yapıyordu.

Muhasaranın altıncı ayında idik ki, Ramazan bayramı gelmiş çatmıştı. Buna rağmen müdafaa, olanca şiddet ile devam eden taarruzlar ve top ateşi altında devam ediyor, müdafiler gerilemek, teslim olmak nedir bilmiyorlar.

Ancak sonradan anlaşılmıştır ki, muhasarayı devam ettiren İspanyol kumandanı Martin d'Arjota, pek gaddarca yaptığı birçok hücumun tardedilmesinden sonra, İspanyol altınlarını ve silahlarını konuşturmağa karar vermişti.

Bu karar, İspanyolların kudretli ordularının avuç içi kadar bir kaleye sıkışmış kalmış, adetleri artık rahatça sayılabilecek kadar da azalmış olan bir avuç Türk'ün önünde mağlubiyeti kabul etmesi demekti. d'Arjota bu kararı verdikten sonra derhal faaliyete geçmişti. Oruç Barbaros tabii bunların hiç birisinden haberdar olamamıştı. Tlemsen'deki Türkler sadece dışarıdaki düşmandan değil, fakat şimdi içeriden de tehdit altında idiler. Ve son darbeyi Salibe mensup olan İspanyollar değil, lakin aynı dine salik olan Müslüman yerliler vuracaktı.

İşte yerliler bu darbeyi Ramazan bayramanın ilk günü vurmaya teşebbüs ettiler ve muvaffak oldular.

Amansız bir muhasaranın devam etmesine rağmen Ramazan bayramının ilk günü halk akın akın iç kalenin, yani Meşverin içinde bulunan camie namaza gidiyorlardı.

Bir gün evvel yerli halkın ileri gelenlerinden bir heyet gelmiş, Ramazan bayramını Meşver'de kılmak üzere Oruç Barbaros'tan müsaade talep etmişti.

Türkler için böyle bir müsaadeyi vermekten başka akla ne gelebilir ki? Zira onların lisanında, onların hareketlerinde İslamiyet vasıta edilerek kahbelik yapmak diye bir şey yoktu. Oruç Barbaros da bu düşünce ile hareket ederek yerli halkın arzusunu is'af etmekten kendisini alamamıştı. Oruç ayrıca yerli halkın kendileri ile bu muhasaraya dayanmasını bir beşaret bir iyi niyet beşareti olarak da mütalea etmişti. Binaenaleyh müsaade vermemek için herhangi bir sebep mevcut değildi.

İşte Ramazan bayramının ilk günü akın akın Meşver'deki camie giden halk yavaş yavaş camie giriyordu.

Türkler ise, bayram günü kendilerini bekleyen faciadan habersiz, her türlü tedbirden uzak namazlarını eda etmek üzere erkenden camie girmişler, bir kısmı da vazifelerinde, düşmanın karşısında kalmışlardı.

İşte halkın camie akın akın gittiği bir sırada birden Meşver'de silahlar patlamış ve ortalık bir anda karışıvermişti.

Camie dolmuş olan Türk levendleri neye uğradıklarını anlamaya vakit kalmadan dışarıdan canhıraş feryadların, sert naraların,

— Koman bre kahbelere... vurun yoldaşlarım... vurun bu köpeklere. Diye nara atan arkadaşlarının seslerini duydular ve palalarına davrandıkları gibi camiden dışarıya fırladılar.

Dışarıda gördükleri facia, İslam için ebediyen bir kara leke olarak kalacak kadar korkunçtu. Yerli halkınbüyük bir kısmı ellerinde kılıçlar, tabancalar, nereden buldukları belli olmayan agribüzlerle Türkler üzerine rast gele ateş ediyorlardı.

Türk levendleri pek sıkışık bir durumda kalmışlardı.

Ortalık ana baba gününe dönmüştü. Türk levendleri önceleri kalenin düştüğüne zahib olmuşlar fakat feci hakikatle karşı karşıya kalınca da önüne geçilmez bir kinle düşmanlarından daha düşman, şeytandan daha iblis olan yerli halkın üzerine çullanmışlardı. Artık kıyasıya bir mücadele başlamıştı. Türk levendleri önlerine kim gelirse aman vermeden vuruyorlar, kafa, kol, bacak demiyor, gövdeleri ikiye biçiyorlardı. Oruç Barbaros hadise henüz patlak verdiği ve isyanın başladığı ilk andan itibaren orada idi. Gözleri kan çanağına dönmüş bir halde bu yalancı, hain, din düşmanı yerli halk üzerine saldırıyor amansız bir kinle vuruşuyorlardı.

Bu mücadelenin ne kadar sürdüğünü kimse tahmin edemiyor. Fakat bilinen bir husus var ki, bu hain davranıştan sonra Oruç Barbaros'un Tlemsen'ı kendi kaderi ile baş başa bırakmak kararıdır.

Esasen Oruç Barbaros, daha evvelce kardeşi Hızır'a bir haberci göndermiş ve yardımına gelmesini istemişti. Hızır bu haberi almıştı. Oruç Barbaros'un, kardeşine haber gönderdiği tarih ile yerli halkın ihaneti arasında pek fazla bir müddet olmadığı için de Hızır ağasının, deryaları dize getiren... Frengistan'a hayat hakkı tanımayan, Batı sularını kendi iç denizi haline sokan Oruç Barbaros'un yardımına yetişememişti.

Hızır Barbaros'un vaktinde gelemeyen yardım kuvveti, nihayet Oruç Barbaros'u kati kararını vermeğe mecbur etmişti. Bu kararın alınmasında Ahmed İbni Kadı'nın da rolü vardı.

Oruç Barbaros son bir defa daha düşman hatlarına saldırmak onlara bir baskın vererek hatlarını yarmak ve böylece Cezayir'e doğru gitmek kararını vermiş, bu kararından hiç kimseyi de haberdar etmek istememişti. Ancak, kaleden huruç yapılacağını, bütün hazırlıkların ona göre yapılmasını emretmişti.

Şimali Afrika'nın Tlemsen kalesinde şimdi son koz oynanıyordu. Ancak, Oruç Barbaros'un huruç hareketi, Ahmed İbni Kadı'yı düşündürmekten de geri kalmamıştı. O, Oruç Reis'in mağlubiyetini görüyor, bu mağlubiyetin neticesinden kendi şahsına karşı girişilecek yerli ayaklanmadan ve Ebu Hammu ile İspanyolların intikamından korkuyordu. Bunu da hiç kimseye söyleyemiyordu. Lakin gizliden bir hazırlığın içine girmekten de kendisini alamamıştı. O, Oruç Reis'i artık tek başına bırakmaya karar vermiş en müsait anı kollamaya başlamıştı.

Nihayet Oruç Sultan'ın huruç hareketi yapmayı düşündüğü an gelmiş çatmıştı. Ve işte ne olmuşsa burada olmuş ve Oruç Barbaros da, oradaki Türk levendleri de yeni ve büyük bir ihanete uğramışlardı.

Oruç Barbaros'un nasıl ve nereden öğrenildiği bilinmeyen huruç hareketi bir mühtedi tarafından İspanyol kumandanlığına bildirilmiş, lakin d'Arjota buna ihtimal vermemişti. O, Oruç Barbaros'un elinde kalmış olan pek az kuvvetle bu işe teşebbüs edemeyeceğini düşünmüştü. Ve düşünmüştü ki, Oruç Barbaros nasıl olsa teslim olacaktı.

Yerli halk ile Oruç Barbaros ve levendlerinin gündüz verdikleri amansız çatışma her iki taraf için de ağır kayıplar vermelerine yol açmıştı. Lakin zaten sayıları mahdud olan Türk levendleri, hemen tamamen zayıflamışlar ve bir müdafaayı yapamayacak kadar azalmışlardı. Bu sebeple de Oruç Barbaros huruç hareketini kaçınılmaz bir zaruret olarak kabul etmişti.

Oruç Barbaros maiyetinde kalan pek az müdafi ile son huruç hareketine hazırlanıyordu. Gece bastırmış, her tarafı derin bir sessizlik kaplamıştı. Sanki gece, Oruç Reis'in yapacağı huruça her türlü imkanı hazırlayan bir hava içerisinde idi. Düşman hatları arasında nöbetçiler yerlerini almışlar, düşman ordusunun büyük kısmı uykuya varmışlardı. Yalnız Tlemsen kalesinin karanlık kuytuluklarında, gezinen ve bir yerden bir yere sessizce akıp giden gölgeler fark ediliyordu.

Gölgeler gidip gelirken, sessiz adeta fısıltıya benzeyen kumandalar işitiliyor, sonra süratle uzaklaşan gölgeleri yenileri takip ediyordu. Nihayet bütün hazırlıklar bitmiş, adetleri sayılacak kadar azalmış olan Oruç Barbaros ve levendleri bir yerde toplanmışlardı.

Bu onların son huruç hareketi olacaktı. Barbaros için de, levendleri için de geride bırakılan şanlı bir müdafaadan başka tarihe intikal edecek hiç bir şey kalmayacaktı. Bunun onlar farkında değillerdi elbet. Lakin talih, onlara son fırsatı veriyordu.

Evet bu onlar için son fırsat olacaktı. Değerlendirebildikleri taktirde kurtuluş mutlaktı. Ama değerlendiremezlerse, Tlemsen'ın şanlı müdafaasını yapan bir avuç Türk, Şimali Afrika'nın bu noktasında son nefeslerini ve son kanlarını akıtacaklar ve Tlemsen'ın ölümsüz müdafileri olarak tarihe intikal edecekler, Din-i Mübin için vatandan uzak şehit olacaklardı.

Oruç Barbaros, son bir defa arkadaşlarına bakmıştı. Onları teker teker yaymış, sonra da teker teker öpmüş, helalleşmişti. Zaten sayıları nihayet derecede azalmış bulunuyordu. Oruç Barbaros nihayet iki yüz kişiye varmayan levendleri ile İspanyol hatlarını geçebileceğini biliyordu. Bu onda öylesine bir histi ki, onbinler kendisini durduramayacak ve selamete çıkacaktı.

Türk levendlerinin hemen gerisinde ise, Ahmed İbni Kadı'nın magribleri mevki almışlardı. Onlar, Türklere göre daha kalabalık idiler.

Gecenin en karanlık, insanların gaflet uykusuna en derin daldıkları saatler umumiyetle gece yarısı 12 ile sabahın dördü arasıdır. İşte Barbaros da bu saatler arasını seçmiş ve en müsait zamanda kaleden çıkmıştı.

Tlemsen, onun için bir hicrandı. O, Tlemsen'de yatan şehid arkadaşlarını, Tlemsen'de bıraktığı Osmanoğlullarının şan ve şerefini düşünüyor ızdırab duyuyordu. Kafasının içindeki tek düşünce tekrar buraya gelmek, Allah isterse tekrar Tlemsen'ı kurtarmak, fethetmek ve kalenin elde kalması için şehit olan yoldaşlarına layık olmak. Osmanlı sultanı adına aldığı kaleyi yine onların adına tarihe tescil etmek idi.

Oruç Barbaros ve maiyetindekiler düşman hatlarının en seyrek olduğu noktadan kolaylıkla sızmışlar ve hatları yarmışlar, selamete çıkmışlardı. Fakat Oruç Barbaros'un tahmin etmediği yeni bir takım süprizlerle karşılaşması mukadderdi. Koca Oruç, ne yapsa nafile idi. Talih onu mahkum etmiş, Allah onu şan ve şerefle dolu bir hayatın son noktasına getirmişti.

Oruç Barbaros, önceleri dağlar mıntakasına doğru yol almağa başlamıştı. Buradan bir dönüş yapacak ve Hızır Reis'in göndereceği gemileri beklemek üzere Tlemsen'den takriben 70 kilometre ilerideki bir noktaya inecek ve böylece İspanyolların elinden kurtulmuş olacaktı.

Oruç Barbaros ve levendleri ile Ahmed İbni Kadı'nın kuvvetleri süratle dağlara doğru tırmanmağa başlamışlardı. Düşman henüz kaçışlarının farkına bile varamamıştı. Oruç Barbaros bu zamanı değerlendirmeğe çalışıyor ve bir an evvel dağlardan denize doğru inmeğe çalışıyordu. Öyle bir yere gelmişlerdi ki, etraf ormanla kaplı idi. İşte ne oldu ise burada

oldu ve Ahmed İbni Kadı ile maiyetindeki kuvvetler, ormandan istifade ederek Oruç Barbaros ile kahraman Tlemsen müdafilerinin yanlarından sessizce ve haber vermeden uzaklaştılar. Oruç Barbaros bunun neden sonra farkına varmış ve uğradığı ihanetin intikamını almak için yemin etmişti.

Oruç Barbaros son dakikaya kadar yanında bulunan Ahmed İbni Kadı'nın kendisini yalnız bırakacağını asla düşünmemişti. Ve bu firar onu fena helde sinirlendirmişti. Ancak ileride bir başka düşmanla daha karşılaşması mukadderdi. Bu düşman da bir yerli di. Bu, yerli reislerden Beni Amir adlı bir kabile reisi idi. Yerlilerin yağma ve garet usulleri burada da kendisini göstermiş, mağlub tarafın malını yağma etmek ve kaçanları imha ederek onların malına konmak için teşkilatlanmış olan kabileler Müslüman olmalarına rağmen Türkler üzerine yürüyeceklerdi.

Beni Amir'in adamları süratle denize doğru inmekte olan Oruç Barbaros ve levendlerinin üzerlerine saldırmak teşebbüsünde bulunmuşlar, lakin sayılarının azlığına rağmen, Oruç Barbaros ve levendlerinden ağır bir darbe yemişlerdi.

Oruç Barbaros akla durgunluk verecek bir planın tahakkukuna çalışıyordu. Bu plan bir an önce deniz kenarına inmek ve orada beklediğinden emin bulunduğu Hızır'ın gemileri ile Cezayir'e gitmekti. Fakat Allah ona şehadeti nasip etmişti. Büyük hadiselerin kahramanın, aynı büyüklükle hayatına son verecek ve tarihin şanlı sayfaları arasına girecekti.

Oruç Barbaros ile levendlerinin kaçışından İspanyol kuvvetleri kumandanı Martin d'Arjota ancak bu kaçıştan birkaç saat sonra haberdar olabilmişti. Oruç Barbaros ve levendlerinin kaçtığını kendisine söyledikleri vakit herhalde derin bir hayrete düşmüş olsa gerektir. Zira, o, kendisine Oruç ile levendlerinin kaçacaklarını söyledikleri vakit buna inanmamış olmamakla birlikte, yine de nöbetçilerin arttırılmasını

tenbih etmişti. Demek nöbetçilere rağmen Kale müdafileri, hiç kimseye görünmeden kaçabilmişlerdi.

Martin d'Arjota derhal Oruç Barbaros ve levendlerinin ardına müfrezeler yollamak kararı vermişti ve bu işe de Garcia de Tineo'yu memur ediyordu. Bir bölük suvari ile derhal yola çıkan Garcia de Tineo süretle kaçanların peşine düşmüştü.

Aradaki mesafeyi tayin etmek, Türklerin hangi istikametten gitiklerini anlamak için Garcia bir hayli zaman kaybetmişti. Nihayet Oruç Barbaros ile levendlerinin deniz istikametinde ilerledikleri yeri tesbit etmiş ve peşlerine düşmüştü.

Garcia da Tineo'nun peşine düştüğünden habersiz Oruç Barbaros ve maiyetindeki kahramanlar, Seydi Musa zaviyesi ile Rio Slado geçidi arasına girdikleri vakit, arkalarından bir toz bulutunun göğe doğru yükseldiğini görmüşlerdi. Tlemsen'ın takriben 50 kilometre doğusunda bulunan bu noktaya geldikleri vakit Barbaros derin bir nefes almış ve kurtulmak imkanlarının belirdiğine inanmıştı. Zira, gerisinden gelenler kimler olursa olsun, önlerinde uzanan Beni Musa ırmağını geçtikleri takdirde kurtuluş yolu açılmış olacaktı.

Oruç Barbaros bu tasavvurunu kuvveden fiile çıkarmak için arkadaşlarını zorluyor biran evvel nehri geçmeye çalışıyordu. Fakat aradaki mesafe her an kapanıyordu.

Oruç Barbaros ile levendleri nehri geçmek için büyük bir cehd sarfederlerken, Beni Amir'in adamlarının da İspanyollardan ayrı olarak yolunu kesmek istediklerini görmüştü. Bu onun nehri aşmak için gösterdiği insan üstü gayreti adeta felce uğratmıştı. Ve son anda da burada son mücadelesini yapacağına dair bir kanatın sahibi olmuştu.

Oruç son çare olarak yanında bulundurduğu hazinesi-

ni, düşmanın ve Beni Amir'in adamlarının hırsını tahrik ederek onları bir yağmaya mecbur ederek vakit kazanmak için yollara sepmeğe başlamıştı. Fakat bu tedbir de fayda vermedi. Bu tedbirin fayda vermemesi bahsinde, Sender kitabevinin naşrettiği Ernle Bradford "Barbaros Hayerddin" adlı eserinin 88. sayfasında İspanyol tarihçisi Haedo'dan naklen şöyle demektedir.

"Türkler Tlemsen'ın elli kilometre doğusunda dar bir vadiyi aşıp bir ırmağa ulaşmağa çalışıyorlardı. Oruç Reis, vadinin öbür yakasına varmak için yürüyüşünü hızlandırdı. Oradaki düşmanın ilerleyişini durdurabileceğini umuyordu. Oruç Reis'in İspanyolları oyalamak için eski bir hileye başvurduğu ve kaçarken Tlemsen ve Tenes'ten topladığı mücevherleri ve altınları ve çeşitli ganimetleri yollara saçtığı söylenir İspanyol tarihçisi Haedo, bu hadiseden gururla bahsediyor ve şöyle diyor. (Bu hile, İspanyollardan başka herhangi bir millet üzerinde umulan neticeyi ve tesiri yapabilirdi. Ama, Morgan'ın anlattıklarına göre, İspanyollar, Marki'nin teşviki ile, herkesin ele geçirmek için can vereceği bu ganimetleri ayaklarının altında çiğneyerek ilerlemeye devam ettiler. Ve az sonra, düşmanın geri saflarına yetiştiler."

Garcia de Tineo'nun birlikleri nerede ise Oruç Barbaros ve levendlerine yetişmek üzere idiler ki, Oruç Barbaros levendlerinden büyük bir kısmını nehirin karşı sahiline geçirmeye muvaffak olmuştu. Fakat geride kalanlar... evet ahhh... geride kalanlar. Onlar olmasa idi nehrin karşı yakasına hep birlikte geçecekler ve büyük bir ihtimal ile Oruç Barbaros şehit edilmeyecek ve karındaşı Hızır'ın yardımı ile Cezayir'e gidebilecekti. Fakat şehadet gelmiş çatmıştı.

Garcia de Tineo'nun suvarileri gelmiş çatmıştı. Şimdi nehrin bu yakasında pek şiddetli, amansız bir mücadele, bir vuruşma başlamıştı. Nehrin karşı sahilinden bu çarpışmayı

büyük bir hiddet ve nefretle seyreden Barbaros ve yanındaki bir miktar levend, yoldaşlarının kafirler elinde şehit edilmesine seyirci kalamazlardı. Böyle bir çarpışmada Oruç Barbaros'un yardım etmemesi asla bahis mevzuu olamazdı. Levendelrinin... can yoldaşlarının... kader arkadaşlarının... evlatları mesabesindeki levendlerinin kafirler elinde birer birer katledilmelerine, şehit edilmelerine Barbaros nasıl seyirci kalabilirdi ki? Oruç Barbaros bu durum karşısında mutlak bir kurtuluş olan nehrin karşı sahilinden hiç kimseyi dinlemeden yanındaki levendlerinin yalvarmalarına, yakarmalarına aldırmadan İspanyolların ellerinde mutlaka şehit edilmeleri mukadder olan arkadaşlarının yardımına koştu. Tabi diğerleri de. Orada elli kadar İspanyol süravarisi ile çarpışan levendlerinin arasına karıştı çarpışa çarpışa geçit noktasına hakim bir tepeye çıktılar. İspanyollar ise durmadan hucüm ediyorlar, Oruç ve levendlerinin karşı sahile geçmelerine mani olmak için ellerinden gelen her gayreti gösteriyorlardı.

Oruç Barbaros ile levendlerinin bu hakim tepecikte yaptıkları müdafaa görülecek şeydi. Burada sanki bir müdafaa değil, bir çarpışma değil, on beş kadar Türk'ün bir bölük süvarinin şahsında İspanya ile İspanya karalığı ile kati neticeli meydan muharebesi yapılıyordu.

Oruç Barbaros, tek kolu ile salladığı palasına isabet eden her İspanyol'a ölümü tattırırken o yiğit, er naralarını atıyordu.

— Vurun yoldaşlarım... vurun kahplere... vurun leş kargalarına... koman kardaşlarım..koman..vurun kafire...

Evet Türk burada bir kere daha şahlanmıştı. Fakat bu şahlanış, nisbetsiz bir düşman karşısında sönmeye, yok olmaya mahkumdu.

Oruç Barbaros da, yanındaki levendler de son nefeslerini burada verecekler, fakat teslim olmayacaklardı. Onlar tes-

lim kelimesine düşmandılar. Onların lisanında teslim olmak diye bir kelime yoktu. Burası onlar için en mukaddes yerlerden birisi idi. Türk için şehit olmak, Allah'ına kavuşmak mertebelerin en azizi, en ulvisi idi. Onlar da bunu yapacaklar fakat asla teslim olmayacaklardı. Bunun için İspanyol kuvvetlerine kumanda eden Garcia de Tineo'nun birkaç defa teslim olmak için yaptığı tekliflerle Oruç Barbaros erkekçe, o erkek ve gür sesi ile bir taraftan çarpışır ve İspanyol kanı akıtırken şöyle cevap veriyordu.

— Ersen..gel sen teslim al...

Evet bu sözler belki de Oruç Barbaros'un söylediği son sözlerdi. Oruç her geçen dakika yanındaki levendlerinden birisinin şehit olduğunu görüyordu. Bu manzara onun sanki aklını başından alıyordu. Şimdi öyle bir an gelmişti ki, tek başına kalmıştı. Tek başına bir müdafaa mı idi bu? Hayır tek başına bir devlete karşı koyma savaşı yapıyordu Oruç. Ernle Bradford, "Barbaros Hayreddin" adlı eserinin 89. sayfasında bu döğüş için şunları söylemektedir. "Burada Türkler, düşmanın karşısında dimdik durarak, göğüs göğse son müdafaalarını yaptılar. Gayeleri yiğitçe ölmekti." Oruç Reis, tek kolu ile son dakikaya kadar arslanlar gibi döğüştü.

Evet Oruç Barbaros yanındaki sekiz on levendi şehit olduktan sonra tek başına kalmıştı. Şimdi o tek başına ve tek kolu ile düşmana saldırıyordu.

O, kendi adının şerefine, Din-i Müni'in emrine uygun olarak ölmek istiyordu. Bu emeline de nail oldu. Nasıl oldu, birden tarihlere sığımayan bu kurdertli adam göğsüne saplanan bir mızrak ile sarsıldı ve onu tuttuğu gibi göğsünden çekip çıkardı. Etrafına bakındı, atanı derhal tanıdı. Bu mızrağı atan, kendisini takip eden kuvvetin kumandanı Garcia de Tineo idi.

Aldığı yara derindi, buna rağmen palasını elinden bırakmıyordu. Oruç Barbaros yaralı, adeta mucizeler gösteren bir

kahramandı. Yaralı olmasına rağmen hiç bir İspanyol askeri yanına sokulmak ve onu şehit etmek cesaretini kendisinde bulamamıştı. Kumandanlarının bütün ısrarlarına rağmen hiç kimse artık salanarak dizlerinin üzerinde durmağa çalışan, son hayat gücünü sarfeden Oruç Barbaros'un yanına varmağa cesaret edememişti. Nihayet Garcia, Oruç Barbaros'un yanına yaklaşmak üzere hareket etti. O sırada da koca Oruç Barbaros bir ağaç gibi önce dizlerinin üzerine yere çöktü. Her tarafından kan fışkıran vücudu toprağa düşmeden İspanyol kumandanının bir mızrak ve arkasından bir kılıç darbesi ile yere yığıldı kaldı. Oruç Barbaros öldüğü anda bile palasını elinden bırakmamış, öylece kala kalmıştı. Şimdi yerde yatan bu muhteşem adam... Allah'ın yolunda şehadet mertebesine ulaşmanın verdiği bir iç huzurunun bütün belirtilerini yüzündeki ifadede toplamış öylece kala kalmıştı. Oruç Barbaros son uykusuna, şehadet mertebesine tamamen al kana boyanmış şekilde varmıştı.

Oruç Barbaros'un şehadetinden sonra yanına yaklaşan Garcia da Tineo, eğlmiş, tamamen kana bulanmış başını tutmuş ve bir bıçak darbesi ile o muhteşem başı, İspanyollara da, bütün Avrupa devletlerine de dehşet salan planları tasarlayan başı koparmış almıştı. Sonra hiç bir şey olmamış gibi, tamamen gümüşten yapılmış olan kolunu da almış İspanya'ya göndermişti.

Oruç Barbaros'un şehadeti ile alakalı kısmı bundan sonra Ernle Bradford'un "Barbaros Hayreddin adlı kitabının 89/90 ve 91. sayflalarından aynen takip edelim.

"Onun harcı değildi böyle bir ölüm. Midilli'de dünyaya gelen, babası bir Türk sipahisi, anası bir Rum, on dört yıl Şimali Afrika kıyılarında hüküm süren, Cezayir devletinin kurucusu Barbaros Oruç Reis işte böyle öldü. Rahip Haedo'nun, eserinde Oruç Reis'ten büyük bir saygı ve methiye ile bahsedilmesi gerçekten alaka çekicidir. Oruç Reis ile birlikte sava-

şanların çoğunu tanımış, kendisi de uzun müddet Cezayir'de yaşamış olsa bile, onun her şeyden evvel koyu bir Katolik rahibi olduğunu unutmamak lazımdır.

Barbaroslardan nefret etmekte yerden göğe kadar hakkı olan birisinin bu mehdiye dolu şahitliği daha da inandırıcı bir sıfat kazanmaktadır. Haedo, Barbaros'u şöyle anlatıyor.

(Barbaros Oruç Reis, onu tanıyanların ifadesine göre, öldüğü zaman Kırkdört yaşlarında idi. Boyu pek uzun olmamakla birlikte sğlam yapılı, güçlü kuvvetli idi. Saçı, sakalı kızıldı. Gözleri çakmak, çakmak, burnu kartal gagası gibi idi. Son derece göze pek, atılgan, gururlu girişken ve cömert yaradılışlı bir adamdı. Savaş dışında kan dökücü olmadığı gibi, ancak kendi emirlerine boyun eğmeyenlere karşı gaddar davranırdı. Askerleri ve tebaası tarafından çok sevilir ve sayılırdı. Öldüğü zaman hepsi arkasından matem tuttu. Çocuğu yoktu. Şimali Afrika kıyılarında on dört yıl kalmıştır. Bu süre içinde Hristiyanlara verdiği zararlar anlatılmakla bitmez.)

Evet Haedo, Oruç Barbaros'u böyle naklediyor. Şimdi Ernle Bradford'u dinleyelim tekrar.

"Oruç Reis, şehit olduğu zaman üzerinde bulunan Erguvan renkli, sırmalı kaftanı sonradan Kortuba'ya götürülerek, Piskoposluk makamına teslim edilmiştir. Bu şehir, İspanya'yı işgalleri sırasında, Magrib'i mimarlar tarafından imar edilmişti. Asıl güzelliğini onlara borçludur. Eskiden Mekke'deki Kabe dışında, İslam dünyasının en büyük mabedi olan ve sonradan katedrale çevrilen bu yapıda muhafaza edilen bu kaftan, uzun müddet Hristiyan azizlerinden Bartolomeo'nun heykelini süslemiştir. On sekizinci asırda hala heykelin sırtında görülen kaftan, Hristiyanlar tarafından (La Capa de Barbarossa) Barbaros'un kaftanı olarak anılıyordu. Tlemsen'e gelince bu şehir sonradan, İspanyolların başa getirdiği yerli bir hükümdarın eline bırakıldı. Hükümdar, İs-

panyol kralına yılda 12.000 duka altın, on iki Arap atı ve altı tane şahin vermekle mükellef tutulmuştu.

Deniz kurdunu sonunda bir mızrak darbesi ile yere yıkıp başını kesen adamın, Garcia de Tineo adındaki bir İspanyol teğmeni olduğu söylenir. Tarihçi Duro'ya göre, Teğmen'in ailesi, Barbaros'un kafasını sonradan aile armalarına işlemiştir.

On sekizinci asırda yazılan bir İspanyol destanı ve on dokuzuncu asırda sahneye konan bir facia (Trajedi) Barbaros'u mevzu olarak ele almıştır. Bu iki hadise bize, düşmanlarının bile Barbaros'un epik değerini kabul ettiklerini gösteriyor.

Fas sultanı ise, nihayet yardıma geldiği vakit, aradan on beş gün geçmiş bulunuyordu. Bir kaynağa göre, emrinde 20.000 kişilik bir ordu vardı. Her ne kadar disiplinsiz ve ellerindeki silahlar yetersiz bile olsa, böyle bir ordunun eninde sonunda İspanyollar'ın hakkından gelebileceğine ve bütün mıntıkayı hakimiyeti altına alabileceğine en ufak bir şüphe yoktur. Ama, Ceazir ülkesinin sınırlarına vardığında, Oruç Reis ve adamlarının başlarına gelenleri öğrenen Fas sultanı (İspanyolların ve onların müttefiklerinin karşısında korkuya kapılarak kaçtı.) Oruç Reis, bir başka hükümdara olan emniyeti yüzünden şehit olmuştu."

Oruç Barbaros'un şehadetinin sureti şekli nasıl olursa olsun, mutlak olan, değişmeyecek kadar sağlam temellere bina edilmiş olan bir hakikat vardır. 1518 yılının ağustos ayında şehit olan Muhteşem insan, bütün Hristiyan aleminde unutulmaz bir isim ve müstakil bir beylik bırakmış, böylece Osmanıl devletinin Akdeniz'i bir iç deniz haline sokmasında karındaşı ve en küçükleri olan Barbaros Hayreddin Paşa'nın göstereceği azimli siyasetin banisi olmuştur.

SON